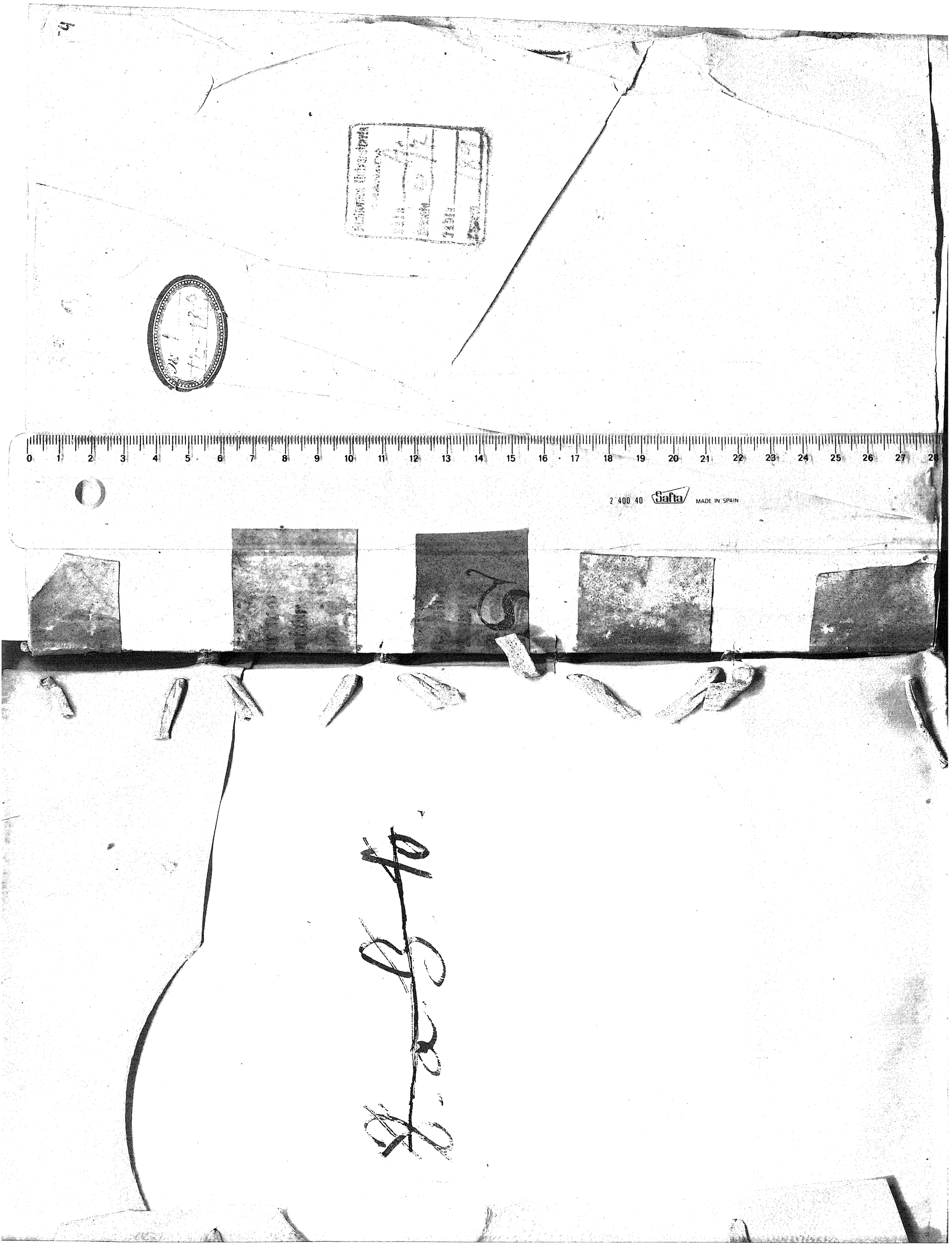
2 400 40
Safta
MADE IN SPAIN

Del Colegio de la Compª de Jesus de Granada Ll.
R. 6584

Preclarissimi Sacre Theologie Doctoris. F. Io. de Bassolis Minoritein Tertiũ sentẽtiarũ Opus/non minus vtile q̃ ingeniosum/Impensis non minimis/Curaq̃/ꝛ eiusdatione non mediocri/ad debite integritatis sanitatem reuocatum/Ac marginalibus adnotamentis/Claro quoq̃ contentorum Indice recenter illustratum/Opera deniq̃/ꝛ arte impressionis mirifica elaboratum. Feliciter adest.

✠

Venale habetur in vico diui Iacobi sub Beati Claudij intersignio Apud PARISIOS.

ORONTIVS FINE DELPHINAS AD REVE
rendũ Patrẽ/ & Magistrũ nostrũ/ Fratrẽ Thomã Verrier/ Sacrę paginę ꝓfessorẽ/ ac interpretẽ ꝓfundissimũ. Epigrãma.

SAcra Panomphęum tali gemebunda tonantem/
Et superas adiit Pagina sacra domos:
O pater humanas cogor delinquere sedes/
Rarus Parisia fautor in vrbe meus.
Huic rerum genitor: Meritum tibi filia mittam
Fautorem/ Redeas/ tecta priora pete.
Tum pater elegit (rebus modo rite peractis)
Vnum ex Francisci relligione virum.
Qui sermone potens/ & puro dogmate/ Gentes
Cędibus eximeret/ criminibusq; malis.
Solus es o Thoma doctorum stella refulgens/
Qui possis alacri fata referre tuba.
Ergo deus rutilo te vnum demisit ab axe/
Ne sortem gemeret Pagina diua suam.
Tuq; Minoritę conuentus fama Minoris
Bassoli excipias aurea scripta. Vale.

Idem Orontius Fine/ Ad suum patronũ/ & amicũ M. Ioannẽ Surdum/ Flexanũ/ Andegauẽsem/ Medicę artis studiosissimum/ & doctissimum. Hexastichon.

NOn semper Medicas inuisit Dęlius artes:
Exercens forti pinea tela manu.
Tu quoq; Ioannes Phebeę maximus artis
Professor/ mecum dogmata sacra lege.
Quęq; relegisti nondum correcta/ Videto
Splendida pumicibus tersa/ notata/ meis.

Idem Orontius Fine/ Ad suũ M. Ioannẽ Fosserium.

CMula subdoluit Ciceronis Gręcia famam:
Turba q; huic hęrbam Gręca subacta daret.
Non minus Italiam (cum iam tua scripta videret)
Fletibus assiduis intumuisse ferunt.
Ipsa pari luctu mœrebit Gręcia Gręcis
Si modo te studijs inuigilare putet.
Perge/ Matiscensis florescens gloria terrę:
Finęum redamet Fosserianus amor.

Io. Fosserij ad Orontium suum Responsio.

Multa (nec agnosco) nobis Finæe reponis/
Sed tua furtiuus pectora fallit amor.

FINIS.

REVERENDO PATRI FRATRI IOANNI HVRAVLT MAVRINIACENSI ANTISTITI/ ET RELIGIOSO/ ET OPTIMO/ ORONTIVS FINE DELPHINAS/ FOELICITATEM PERPETVAM.

DPINATI SVNT PLERIQ VEDERE literaria olim benemeriti (Pręsul dignissime) a magnis/ aut doctissimis viris maximã inuehi posse auctoritatem: aut eis obseruãtiam ipsorum explicatiorem fieri: aut denique quicquam expeditius adsequi (quod maxime studiosis negociosum esse solet) si illis literarios labores (quas vigilãtias adpellamus) vel quid eorum simile destinarent. Eam ob rem quum nobis illius profundissimi Theologi. F. Ioannis de Bassolis Minoritę ingeniosa/ & sane quã fructuosa in Tertium sententiarum opera/ per quosdam: & pręcipue F. Thomã Verrier/ inter minoritas Theologos nõ minimũ (qui huiusce exequutiõis primus motor extitit) oblata fuere: Hac videlicet intentione vt ipa opera viseremus/ & visa diligenter a mendis (si quę essent) succosiora in margine adnotando: purgaremus: vt tandem sic emendata: & purę integritati restituta fœliciter prodirent in lucem: Illud mox (licet onus nostris viribus longe impar sumpserimus) adiplere haud recusauimus. Ne candidi lectores (Theologi potissimũ) tali: ac tanto munere nostra incuria: nostra ve inaudatia defraudarẽtur. Quãtum igitur in his edẽdis elaborauerimus (quum quicquid superest ocij: illud omne accõmodauerimus) tuo: ac cęterorum iudicio (re ipsa testãte) submittimus. Verũtamen noluimus ꝑfata opera in lucẽ venire: nisi tuum quoq; nomen aliquã eorum partẽ sibi vendicaret. Hunc propterea Tertiũ (tanq; prioribus excellentiorem) tuę obseruãdę paternitati (vt optime merẽti) deditũ voluimus. Vt illum tua auctoritate studentes magis existimẽt: Et tu amorem nostrum singularem: obseruantiamq; perpendas. Nichil enim inter omnia quę in animo sunt mihi plus obuiam venit: & mentem sępenumero sollicitam vehementius angit: quam tibi: ac tuo perhumano fratri Domino Roberto Hurault: viro quidem singulari: & bonis literis suap te natura deditissimo: necnon & cęteris tuis omnibus (qui de me quotidie bene meriti sunt) gratificari: & meam obseruantiam fieri explicatiorem. Futurum igitur scias quod si hos labores nostros tibi placuisse/ gratosq; fuisse intellexerimus: Curabimus nostris lucubrationibus: præclaris illis antiquorum sapientum operibus: & huic nostrę ætati ignotis: Immo etiam proprijs (dummodo nobis illud suppetat ocium: quo (vt studiosi) indige

✠ ij.

re videmur) nomẽ tuum: ac tuorum illustrãdo perpetuare. Vt tũ cum illis multis annis/ etiã post funera/ viuere possis. Vale religionis exemplar rarissimum. Parisijs Idibus Februarij Anno Christi gentium redemptoris. Sesquimillesimo decimo septimo.

Ioannis Fosserij Matiscẽsis/ Dño Magistro
Orõtio Fine Delphinati/ Mathematices/ ac
Medicinę professori solertissimo/ Carmen.

Vantum pęonię Thesides virbius arti
Debuit/ attonitis excruciatus equis:
Hoc tibi/ vel maius doctor Bassol'(orõti)
Debet: Orontea iam reuocatus ope.
Sic tua solemni resonans pręconia cantu
Scotica supposito carmine secta refert.
Bassolum erexit memorandus Orontius/ arte
Dedalus: & verę nobilitatis apex.

Idem Ioannes Fosserius Magistro Nicolao Paruo Belosanensi/ suo.

Parue decus nostrum/ si quando negocia linquas
Delphica: vel ceptum musa remittat opus:
En Bassolus adest: hunc amplexare: Poeta
Sorbonici tandem militis arma geret.

Nicolaus Paruus Belosanensis Ad eundem Magistrum Orontium Fine Delphinatem/

OCTOSTICHON.

Elabi supero Bassolus ab axe volebat/
Vt tibi cũ merito munus honore daret.
Sed nõ posse ratus dignas psoluere grates
Destitit/ hęc scribens disticha bina tibi:
Nescit quo certet Bassolus munere tecum:
Perpetuum confers: tale referre nequit.
Vt breuis est auri: sic gemmę labitur vsus:
Occurrit dignum te nihil: ergo Vale.

Idem Nicolaus Paruus suo Magistro Ioanni Fosserio Matiscensi.

Si meus ortygiam Phœbus quando q̃ reuisat:
Bassolo inuigilem france poeta mones.
Qui satur es phœbo monitis insiste beatis:
Nũc mihi plus helicon plusquo q̃ musa placet.

FINIS.

Index Operis

¶ Index omnium in hoc opere cõtẽtorũ studiose collectus.

¶ Distin. Prime.

Questio prima. Vtrum Incarnatio diuine persone ad redemptionẽ hũani generꝭ fuerit possibilis.
¶ Primo inquiritur ad euidentiã questionis quomõ in creaturis differunt suppositum ⁊ natura. Et an suppositum vltra naturam addat aliquid positiuum.
¶ Secundo de possibilitate incarnationis/ ⁊ q̃ tũ ad diuinum suppositũ vt efficiens ⁊ causans ipam vnionem nature assumpte et vt terminans ipsam vnionem. Et omnia diffuse.
Questio secũda. Vtrum per scripturam canonicam a iudeis receptam possit efficaciter ꝓbari ꝯ eos messiã aduenisse de facto.
¶ Primo premittũtur quedã preambula ad q̃ñẽ necessaria. Et ad euidẽtiam terminorum eius.
¶ Secũdo queritur an probari possit de persona xpi vel messye q̃ sit verus deus ⁊ verus homo.
¶ Tertio an ꝓbari possit q̃ iã de facto aduenerit
¶ Quarto ponuntur instantie ⁊ soluuntur.
Questio tertia. Vtrum vna persona diuina possit incarnari sine alia.
¶ Primo inquiritur vtrũ quelibet trium personarum potuerit incarnari.
¶ Secundo vtrum vna sine alia.
¶ Tertio dato q̃ ita fuerit factum vtrum essentia in persona incarnata sit ratio terminãdi vnionem nature assumpte vel relatio ipsa.
Questio quarta Vtrum plures psone diuine possint vel potuerint simul eandem numero materiam assumere.
¶ Primo ostenditur propositum.
¶ Secũdo vtrũ aliqua vna persona possit plures simul naturas assumere/ siue eiusdem rationis/ siue alterius ⁊ alterius.
¶ Tertio Rñdetur ad rationes si q̃ sunt ꝯ dicta.
Questio quinta. Vtrũ aliqua diuina ꝑsona fuisset incarnata si hõ nõ peccasset
¶ Primo ponitur opinio q̃ nõ cum suis motiuis
¶ Secũdo ponitur alia opinio cõtraria respondẽdo ad questionem ⁊ arguẽdo cõtra primam.
¶ Tertio respondetur ad motiua opinionis.
Questio sexta. Vtrum repugnet supposito creato q̃ sustentet vel supposite alienam naturam creatam in seipso.
¶ Primo ostenditur de proposito quomodo sic/ ⁊ quomodo non.
¶ Secũdo vtrum suppositum creatum possit sustentare plures naturas.
¶ Tertio vtrũ plura supposita creata possint eandem numero naturam sustentare.

¶ Distin. Secunde.

Questio prima. Vtrum verbum potuerit assumere naturam irrationalem.
¶ Primo ponitur vna opinio de questione cum motiuis suis.
¶ Secundo ponitur alia que tenetur et arguitur contra primam.
¶ Tertio respondetur ad motiua aliorum.
Questio secunda. Vtrum deus potuit assumere naturã rõnalem non fruentẽ
¶ Primo ponitur opinio negatiua de questione cum motiuis eius.
¶ Secundo ponitur alia affirmatiua rñdendo ad questionem ⁊ arguendo contra primam ⁊ soluendo motiua eius.
¶ Tertio queritur an deus possit assumere naturam rationalem nõ gratã loquendo de gratia gratum faciente. ⁊ ponitur q̃ sic.
Questio tertia. Vtrum tota natura humana primo fuerit assumpta a verbo: vel eius partes prius.
¶ Primo ponitur vna opinio cum suis motiuis/ ⁊ modo dicendi.
¶ Secũdo ponitur alia arguendo cõtra primam. Et ponitur alius modus dicendi.
¶ Tertio respondetur ad rationes aliorum.
Questio quarta. Vtrũ organisatio vel formatio carnis xpi precesserint incarnationem verbi.
¶ Primo ꝓmittũt aliq̃ cõcurrẽtia ad icarnationem.
¶ Secũdo ostẽditur an ista fuerint simul ꝯ rationem/ ⁊ quis ordo ipor ꝯ naturam.
¶ Tertio mouẽtur instantie ⁊ soluuntur.

¶ Distin. tertie.

Questio prima. Vtrum btã virgo ꝓtraxerit peccatum originale.
¶ Primo distinguitur de conceptione ⁊ adplicatur ad propositum.
¶ Secũdo ponitur opinio q̃ btã virgo nõ cõtraxit (sicut decuit) pctm̃ originale cum suis motiuis
¶ Tertio instat̃ ꝓtra eandem opinionẽ ⁊ soluitur
Questio secũda. Vtrũ supposito q̃ btã virgo ꝯxisset pctm̃ originale fuisset ĩ pctõ per solum instans tempus vel per tempus.
¶ Primo ponitur vna opinio cum suis motiuis.
¶ Secũdo arguitur contra eam: ⁊ soluitur.
¶ Tertio ponitur alia opinio.
¶ Quarto ponuntur instantie ⁊ soluuntur.

¶ Distin. quarte.

Questio Vtrũ btã virgo fuerit vera mater naturalis ipsius xpi.
¶ Primo ostendit̃ an btã virgo fuerit cooperata actiue spirituisancto ad gñationem xpi tpalem.
¶ Secũdo an sit vera mater xpi naturalis ⁊ q̃mõ.
¶ Tertio an meruerit esse mater xpi.
¶ Vltimo ad rationes.

¶ Distin. quinte.

Questio Vtrum natura diuia assumpserit naturam humanam in xpo.
¶ Primo ostenditur de proposito.
¶ Secũdo an persona diuina assumpserit hominem vel personam diuinam.
¶ Tertio an natura humana prius potuit perseuerari q̃ assumeretur.

¶ Distin. sexte.

Questio Vtrum in xpo sint plura esse.
¶ Primo ad euidentiam questionis

nis ostenditur diffuse ⁊ cum multis opinionibus/
Utrum in creatura differant essentia/⁊ esse actualis existentie.
¶ Secundo ponitur vna opinio de questione cuꝫ suis motiuis.
¶ Tertio ponitur alia arguendo contra primam ⁊ respondetur ad motiua eius.

¶ Distin.viij.

Questio Utrum ex vi vnionis nature hũane ad verbum ista sit vera de ē hõ
¶ Primo ostenditur an ista sit vera ⁊ quomodo.
¶ Secũdo an hec sit vera deus est factus homo.
¶ Tertio an ecõuerso homo sit factus deus.

¶ Distin.viiij.

Questio prima. Utrum in eodem supposito vel subiecto possint esse plures relationes reales eiusdem rationis.
¶ Primo ostenditur vtrũ in eodem supposito vel subiecto creato possint fundari super idem fundamentum plures relationes eiusdem rõnis.
¶ Secundo vtrũ hoc sit possibile ꝙ vnum suppositum referatur ꝑ diuersa fundamenta pluribus relationibus eiusdem rationis.
¶ Tertio vtrum in pluribus suppositis vel subiectis possit esse vnica relatio numero ad aliqd̃ vnuꝫ extremum vel ad plura.
¶ Quarto vtrum in diuersis suppositis ꝑ idem fundamentum possit esse vnica relatio indistincta ad eundem terminum.

Questio 2ª. Utrũ ī xp̃o sint plures filiationes reales ad patrem ⁊ matrem.
¶ Primo ponitur vna opinio de questiõe cũ suis motiuis ⁊ modo dicendi.
¶ Secũdo ponitur alia respondendo ad questionem ⁊ arguitur ꝯ primam. Et declaratur positio.
¶ Ultimo respondetur ad motiua prie opinionis

Distin.ix.

Questio Utrum xp̃o tm̃ ꝑ naturam diuinam sit latria exhibenda.
¶ Primo ostenditur quid sit latria.
¶ Secundo an sit virtus: ⁊ qualis virtus. Et similiter de dulia.
¶ Tertio quibus vel cui debeant latria vel dulia exhiberi.
¶ Ultimo quomodo debeant exhiberi. Ex quibus apparet propositum.

¶ Distin.x.

Questio Utrum Christus sit filius dei adoptiuus.
¶ Primo ostenditur an xp̃us homo sit predestinatus ⁊ per quem modum.
¶ Secundo ostenditur an sit filius dei adoptiuus ponendo duas opiniones.
¶ Ultimo ad rationes.

¶ Distin.xj.

Questio Utrum ista sit concedenda xp̃s est creatura.
¶ Primo ostenditur an xp̃us sit creatura.
¶ Secundo an christus incepit esse.
¶ Tertio an xp̃us ꝑ ꝙ homo sit creatura.

¶ Distin.xij.

Questio Utrum xp̃us potuit peccare.
¶ Primo ostenditur an hoc fuit possibile loquẽdo sine implicatione ꝓtradictionis.
¶ Secũdo an de facto ꝑ ordinationẽ diuine voluntatis quam tenemus de ip̃o.

¶ Distin.xiij.

Questio Utrum in aia xp̃i sit vel fuerit aliqua gratia habitualis creata ī ꝓprias ipsam.
¶ Primo ostenditur de proposito ꝙ sic.
¶ Secũdo inquiritur an illa fuerit summa gratia possibilis/⁊ per consequens an finita vel infinita
¶ Tertio an sine illa potuit habere aiã xp̃i summum actum fruitionis.

¶ Distin.xiiij.

Questio pria. Utrũ in anima xp̃i necesse sit aliquem habitum vel species necessariam ad actum visionis beatifice.
¶ Primo inquiritur de questione proposita diffuse ꝗtum ad visionem intellectus.
¶ Secũdo correspõdẽter ꝗtũ ad fruitionẽ affectus
¶ Tertio an aiã xp̃i habeat in se perfectissimam fruitionem vel visionem.

Questio secunda. Utrum anima xp̃i eodem actu quo videt verbũ videat ī actu ⁊ distincte omnia que videt verbum.
¶ Primo ostenditur ꝙ anima xp̃i videat verbuꝫ beatifice ꝑ aliquam rationem obiectiuam finitã vel infinitam.
¶ Secundo ponuntur opiniones de questione cũ suis motiuis ⁊ modo dicendi.
¶ Tertio ponitur alia respondendo ad questionẽ Et ad motiua aliorum.

Questio tertia Utrum christus habuit perfectã noticiam ⁊ distinctam omnium rerũ in ꝓprio genere.
¶ Primo ad euidẽtiam questionis querit. Utruꝫ scientia rei vel noticia in ꝓprio genere dicat in aia christi aliquid absolutum vel essentialiter relatiuũ ad obiectum.
¶ Secundo ponitur vna opinio de questione. Et arguitur contra eam soluendo motiua eius.
¶ Ultimo dicitur aliter ad questionem.

¶ Distin.xv.

Questio Utrum in anima xp̃i tempore passiõis fuerit vere tristicia aliqua ꝑ portionem superiorem nõ obstante summa leticia fruitionis.
¶ Primo inquiritur vtruꝫ duo contraria possint quacũq; virtute stare simul in eodem subiecto.
¶ Secundo ponitur vnus modus dicẽdi de q̃stione. Et arguitur contra ipsum.
¶ Tertio ponitur alius ⁊ declaratur.

¶ Distin.xvj.

Questio Utrum Christus habuit necessitatem moriendi.
¶ Primo ostenditur quid de proposito.
¶ Secundo Utrum in potestate Christi fuerit mori vel non mori inflictis sibi doloribus quos in

passione sustinuit.
¶ Tertio vtrum mors eius fuerit naturalis vel violenta.

Distin.xvij.

Questio Utrum in Christo sint vel fuerint plures voluntates.
¶ Primo ostenditur ꝙ sic.
¶ Secundo an in xp̃o fuerint plures appetitus sensitiui.
¶ Tertio an omnis voluntas xp̃i semper fuerit impleta. Et omnis oratio exaudita.

¶ Distin.xviii.

Questio Utrum xp̃us potuit aliquid merere ab instanti sue conceptionis.
¶ Primo ostẽditur quid de proposito diffuse.
¶ Secundo an meruit aliquid de facto.
¶ Tertio quid meruit.
¶ Quarto quo actu meruit vel merere potuit.

¶ Distin.xix.

Questio Utrum xp̃s meruit omnibus hominibus gratiam ⁊ gloriam.
¶ Primo ponitur vna opinio de questione ⁊ arguitur contra eam.
¶ Secundo respondetur aliter ad questionem.
¶ Tertio instatur ⁊ soluitur.

¶ Distin.xx.

Questio Utrum necesse fuerit genus hũanuꝫ reparari per passionem xp̃i.
¶ Primo ostenditur an fuit necessarium genꝰ humanum redimi vel reparari.
¶ Secundo an per viam satisfactionis.
¶ Tertio an satisfactio debuit necessario fieri a deo vel homine.
¶ Ultimo an talis satisfactio puta per mortẽ fuerit necessaria.

¶ Distin.xxj.

Questio Utrum corpus xp̃i fuerit idem numero mortuũ qõ ꝓpus fuerat viuũ.
¶ Primo ostenditur propositum.
¶ Secundo inquiritur vtrum corpꝰ xp̃i fuisset putrefactum si resurrectio non fuisset accelerata. Et dato ꝙ non. Utrum nouo vel antiquo miraculo fuisset preseruatum.

¶ Distin.xxij.

Questio Utrum Christus in triduo mortis fuerit homo.
¶ Primo inquiritur ad euidẽtiã questionis vtrũ materia sit de q̃ditate speciei substãtie naturalis.
¶ Secundo ponuntur alique opiniões de questione cum motiuis earum.
¶ Tertio respondetur aliter ad questiõem ꝙ xp̃s non fuit homo in triduo.
¶ Ultimo respõdetur ad motiua aliorum

¶ Distin.xxiij.

Questio Utrum ad actum credendi ea que sunt fidei sit habitus fidei infusꝰ necessarius.
¶ Primo ostẽditur an sit ponendus in nobis habitus fidei infusus.
¶ Secundo an cum eodem sit ponendus habitus fidei adquisitus.
¶ Tertio an fides infusa ⁊ adquisita sint in intellectu. sicut in subiecto.

¶ Distin.xxiiij.

Questio Utrum deus sit obiectuꝫ fidei ꝑ ꝓpriam rationem veritatis.
¶ Primo inquiritur de obiecto fidei per se primo ⁊ de obiectis secũdarijs ⁊ de ratione formali obiecti per se primi.
¶ Secundo an fides sit vnus habitꝰ respectu omnium suorum obiectorum.
¶ Tertio an sit meritorium credere per fidem obiectis talibus excedentibus facultatem naturale.

¶ Distin.xxv.

Questio An pro omni tempore fuerit necessarium ad salutẽ cuilibꝫ adulto credere explicite ⁊ distincte illa que credũt modo ⁊ tenent xp̃iani per fidem.
¶ Primo ostẽditur ꝙ fides habitualis infusa semper fuit necessaria ad salutem in quocunq;. Non sic autem de adquisita.
¶ Secundo an pro omni statu ⁊ lege fuerit necessarium credere illa que credit ecclesia.
¶ Tertio an fuerit necessarium cuilibꝫ credere ea explicite ⁊ distincte.

¶ Distin.xxvj.

Questio Utrum spes sit virtus theologica distincta a fide ⁊ caritate.
¶ Primo ostenditur quid sit virtus theologica/ ⁊ quot sunt tales. Et per cõsequens patet de spe.
¶ Secundo queritur in qua potentia sit spes tanꝯ in subiecto.
¶ Tertio de actu eius ⁊ obiecto an desiderare sit actus eius.

¶ Distin.xxvij.

Questio Utrum creatura rationalis vel actualis ex puris naturalibꝰ possit diligere deum super se ⁊ super omnia.
¶ Primo inquiritur hoc de creatura pro statu nature integre.
¶ Secundo pro statu nature lapse.
¶ Tertio ostenditur an caritas sit habitus necessarius ad actum diligendi deum super omnia. et si facit aliquid ad talem actum.

Distin.xxviij.xxix.& xxx.

Questio Utrum solus deus sit obiectuꝫ caritatis.
¶ Primo inquiritur vtrum deus sit per se primũ obiectum caritatis ⁊ sub qua ratione.
¶ Secundo de obiectis secundarijs ex parte persone diligentis.
¶ Tertio ex parte aliorum a diligente vel caritatem habente.
¶ Ultimo ad rationes.

¶ Distin.xxxi.

Questio Utrum sola caritas inter ꝓtutes infusas maneat in patria.

¶ Primo ostenditur an habitus fidei ⁊ spei in patria possit manere.
¶ Secundo de actibus earūdem.
¶ Tertio an sola caritas maneat de facto/et quomodo/⁊ ad quid.
¶ Ultimo ad rationes.

¶ Distin. xxxij.

Questio Utrum deus diligat omnia equaliter ex caritate.
¶ Primo ostenditur q̃ deus ab eterno omnia diligit/⁊ quo modo.
¶ Secundo q̃ equaliter omnia diligit aliquo modo/⁊ aliquo modo non.
¶ Tertio an omnia dilecta a deo sint bona quia dilecta ab ipso vel econuerso sint dilecta quia bona.

¶ Distin. xxxiij.

Questio prima. Utrū virtutes morales sint in appetitu sensitiuo vel in volūtate sicut in subiecto.
¶ Primo ponuntur aliqui modi dicēdi de q̃stione cum suis motiuis.
¶ Secundo arguitur cōtra eos ⁊ ponit alius modus dicendi/⁊ declaratur.
¶ Tertio soluitur ad motiua aliorum.

Questio secunda. Utrū omnes virtutes preter theologicas insint homini a natura vel ex adquisitione.
¶ Primo ostēditur propositum/⁊ modus quomodo insint virtutes explicatur.
¶ Secundo an in adquisitione virtutum moraliū principalius se habeat intellectus vel voluntas.
¶ Tertio an cum virtutibus adquisitis necesse sit ponere correspondentes infusas.

Questio tertia. Utrum oēs virtutes morales p̃sistant in medio circa passiōes
¶ Primo inquiritur vtrum omnes consistant circa passiones moderandas.
¶ Secundo vtrum omnes consistant in medio vel non ⁊ quomodo.
¶ Tertio quale sit illud medium.

¶ Distin. xxxiiij.

Questio vtrum virtutes/dona/beatitudines ⁊ fructus sint idem habitus per essentiam differentes.
¶ Primo ꝗtuz ad virtutes dona ⁊ beatitudines ponuntur due opiniones de questione/et arguitur contra eas.
¶ Secundo ponuntur alie/⁊ declarātur. Et simul dicitur aliquid de fructibus.
¶ Tertio instatur contra predicta ⁊ soluitur.

¶ Distin. xxxv.

Questio Utrum vita contēplatiua pro statu presentis vite sit nobilior ⁊ perfectior ⁊ maioris meriti ꝗ vita actiua.
¶ Primo ponit vna opinio de questione cuz suis motiuis.
¶ Secundo ponitur alia respondendo ad questionem. Et arguendo contra primam.
¶ Tertio solnuntur motiua prime opinionis.

¶ Distin. xxxvj.

Questio Utrum virtutes sint adinuicez cōnexe.
¶ Primo inquiritur vtrum omnes virtutes morales sint adinuicem necessario connexe.
¶ Secūdo vtrum respectu omnium sufficiat ponere vnam prudentiam in intellectu/ vel oporteat ponere plures.
¶ Tertio vtrum virtutes morales sint necessario cōnexe cum prudentia ⁊ econuerso.

¶ Distin. xxxvii.

Questio Utrum precepta decalogi sint dispensabilia.
¶ Primo ostenditur que ⁊ quot sunt precepta decalogi.
¶ Secundo inquiritur an sint de iure nature.
¶ Tertio vtrum sint dispensabilia vel non.

¶ Distin. xxxviij.

Questio Utrum omne mendacium sit mortale peccatum.
¶ Primo ostenditur q̃ omne mēdacium ē pctm̃.
¶ Secundo an omne mēdacium sit mortale pctm̃
¶ Tertio an habitus mentiendi pertineat ad intellectum vel voluntatem.

¶ Distin. xxxix.

Questio Utrum licitum sit iurare.
¶ Primo inquiritur an sit licitus iurare ⁊ quomodo.
¶ Secundo per quid est iurandum.
¶ Tertio vtrum omne iuramentum promissorius obliget ad seruandum.

¶ Distin. xl.

Questio Utrum lex noua in mēte hominis sit habitus vel actus vel obiectum vel aliquid aliud a predictis.
¶ Primo inquiritur ī generali que sit ratio legis ⁊ quid sit lex/⁊ ad quam potentiam pertineant Et ex hoc patet de lege noua.
¶ Secundo ostenditur vtrum lex noua sit grauior ad obseruandum ꝗ fuerit lex antiqua ⁊ ostenditur q̃ lex noua xp̄i leuior est Ipse enim est cuius iugū suaue est ⁊ onus eius leue q̃ est deus benedictus. in secula seculorum. A M E N.

¶ Explicit index questionū et articulorum huius operis super tertium sententiarum.

¶ Sequitur prefatio

¶ Fratris Joannis de Bassolis Minorite: Sacre Theologie p/fessoris Planiꝫ ex/ploratoris pfūdis/simi. In Tertiū Sententiarū. Collatio.

Collo. I.

Veritas theologica.

Ipse est caput corporis ecclesie qui est principium primogenit⁹ ex mortuis ad Collocenses primo capitulo. Dicebatur in principio sententiarum prosequendo illud thema principium verborum tuorum veritas q̃ veritas theologica que quasi tota conflatur in quattuor libris sententiarum circa quattuor versatur principaliter que in libris predictis ptractantur. Primum namq̃ est diguitas diuini generis. Secundum est nouitas diuini operis Tertium caritas diuini federis. Quartum est bonitas diuini muneris. Prima duo pertinēt ad primum et secundum. Alia vero duo ad tertium et quartum.

¶ Expeditis igit̃ primis duobus primo et secūdo. Restat dicendum de tertio in hoc tertio libro puta de nouitate diuini federis q̃ habuit ad genus humanum in sua incarnatione benedicta.

1. ad thimo. 2.

¶ Hoc autem fedus diuine miseratiōis expmit Apostolus in verbis preassumptis quando dicit de christo verbo incarnato dei filio q̃ ipse est caput corporis ecclesie: qui est principium primogenitus ex mortuis. Haz secundum hoc dicit istud verbum q̃ est caput ecclesie nosq̃ membra eius mediator dei et hominū homo christus iesus. ¶ In verbis ergo predictis dico q̃ Apostolus describit christum verbuz dei pro nobis incarnatum. Primo ꝗtum ad gradum eminentie principalis cum dicitur. Ipse est caput. Secundo ꝗtum ad nexum amicitie fraternalis vel liberalis cum dicitur corporis ecclesie. Tertio ꝗtum ad actum vel modum influentie virtualis qui est principium. Quarto ꝗtum ad fructum patientie triumphalis: quia primogenitus ex mortuis.

¶ Describit ergo primo suam presidētiam principalē. secundo suam liberalem ⁊ fraternalem amicitiā. tertio suam virtualem influentiam ⁊ quarto suā triūphalem patientiam. Primū probat capitis dignitas. Secundum corporis vnitas. Tertium virtus principij. Quartū fructus supplicij mortalis supple: quia primogenitus ex mortuis.

¶ Dico ergo primo q̃ christ⁹ iesus mediator dei et hominum in hoc verbo describitur. ꝗtum ad eminētiam principalem. Nam ipse est caput. Sicut enim caput ceteris membris preeminet et superius situatur. Sic christus omni creature supereminet et ipsi principatur. Ipse est enim caput aureum multoforitius q̃ ille Nabugodonosor. Ipse est illud caput de quo scriptum est. Lapidem quem reprobauerūt edificantes hic factus est in caput anguli. A domino factum est istud ⁊ est mirabile in oculis nostris. ps. 117.

¶ Ubi notantur quattuor que probant ipsius christi principalem eminentiam. Primum est misteriū expressiuum vel signatiuum. Secundum est officiū excessiuum. Tertium subsidium promotiuum. Et quartum prodigium instructiuum. ¶ Ostenditur ergo christi preeminentia ex misterio probatiuo: q̃ dicitur. Lapis quem reprobauerunt edificantes. xpi pemi nentia. Secundo ex officio excessiuo: quia factus est in caput anguli. Tertio ex subsidio promotiuo: quia a domino factum est istud. Quarto ex prodigio dignatiuo quia est mirabile in oculis nostris. ¶ Dicitur ergo primo lapis non quicunq̃ lapis sed ipse est lapis ille de quo dictū est q̃ abscisus est lapis de mōte trinitatis sine manibus humane virtutis vel potestatis qui confregit statuam ⁊c. Ipse est lapis ille de quo dicitur. Ecce ponam in syon lapidem electum preciosum ⁊ omnis qui crediderit in eum nō confundetur. Ipse est lapis ille quez erexit Jacob in titulum fundens oleum desuper. Lapis etiam et ille super caput cherubin de quodicitur q̃ super caput cherubin est lapis saphirus. Iste est ille lapis primarius eductus a deo de vtero virginali. Educet inquit lapidem primarium ⁊ exequabit gratiaz gratie eius. ¶ Sed istum lapidem misterialem nescientes virtutem eius reprobauerunt edificantes synagoge principes et doctores qui eum edificare debuerunt et sic ab edificio corporis ecclesie defecerunt tanq̃ illi qui erant per istum lapidem cōquassandi cadendo super eos et qui fuit eis lapis offensionis et petra scandali. propter quod etiam dicebat eis predictum verbum ⁊c. De hoc lapide nos admonet Apostolus petrus. Ad quem inquit accedentes lapidem viuum ab hominibus quidem reprobatum a deo christo electum ⁊ honorificatum: ⁊c. Lapis namq̃ viuus est iste. Nam iste est lapis quo defectus est gigas ille Golias princeps mortis quo infixo in fronte eius cecidit mortuus super terraz est lapis electus et a deo honorificatus quia est lapis solidus lapis politus ⁊ lapis insculptus: diuinitas enim in ipso sculpta est in materia nostre humanitatis. ¶ Secundo probatur eius presidentia vel preeminentia ex officio excessiuo: quia constitutus est in caput anguli. Ecclesia namq̃ quasi quidam angulus in quo secundum duas lineas rectas concurrerunt a principio iudei et gentiles ad christum conuersi. In caput ergo huius anguli factus est christus tanq̃ pastor et princeps ecclesie in quo iudei et gentiles quasi ediuerso parietes vnitē tur. Unde lapis angularis discrete nominatur sicut de ipso canit ecclesia. Angularis fundamentum lapis Christus missus est qui compage parietis in vtroq̃ nectitur ⁊ cetera. Et ipso summo

dani e. 2.
i. petri. 2
gene. 28.
zacha. 4.
1. pe. 2.

angulari lapide christo iesu ⁊ cetera propter quod sibi dicitur. Constituet te dominus deus tuus in caput et non in caudam et eris supra et non subter et ipsemet de seipso dicit. Constituet me inquit in caput gentium. Factus est ergo in caput sed in caput anguli: quia ex ipso angulus et ex ipso paxillus et ex ipso arcus preli. Ex ipso angulus secretorum ex ipso paxillus infirmorum: et ex ipso arcus preli robustorum. Iste est angulus legis christiane cuius misteria abscondita sunt ab oculis aliorum: de quo dictum est q̃ melius est sedere in angulo dogmatis q̃ cum muliere litigiosa cũ quacunq̃ alia secta vel doctrina et in domo communi. ¶ Tertio probatur eius preeminentia ex subsidio promotiuo a quo promotus est christus in tantã dignitatẽ. A domino factum est istud. A quo ẽm potuisset hoc fieri nisi a dño a deo patre ⁊ beata trinitate: a nullo ꝓpter qd̃ dicit dñs pater dño meo filio suo. Sede a dextris meis ⁊c. Sicut Apostolus ad Ephesios. 1. Operatus est in christo suscitans eũ a mortuis ⁊ cõstituẽs ad dexterã suã in celestib⁹ supra omnẽ principatũ ⁊ potestatẽ et dominationẽ ⁊ virtutẽ ⁊ omne qd̃ nominat̃ non solũ in hoc seculo sed etiã in futuro. A dño ergo summe scientie summe potẽtie summe iusticie summe clemẽtie: hoc est bonũ subsidium. Videamus hoc verbũ qd̃ factũ est qd̃ fecit dñs ⁊ ostendit nobis. ¶ Quarto ostendit eius preeminẽtia ex prodigio: qr mirabile ĩ oculis nostris. Nõne in christo sunt mirabilia in oculis fidelium? Nõne ipse est totus mirabilis ⁊ facies ei⁹ plena est gratiarũ? Quis sufficit cogitare ista mirabilia quis ea valeat explicare? Nonne mirabile est q̃ de isto facto conuenerunt ⁊ deus ⁊ homo mater ⁊ virgo q̃ de ipso cõuenerũt fides ⁊ ratio: q̃ supremũ vniatur infimo immẽsũ minimo: q̃ eternũ vltimo vt sit simul christus alpha ⁊ o. Istud est mirabile excedẽs facultatem ingenij philosophorum immo ⁊ oĩm theologorũ mirabile qd̃ multi nõ possunt credere cũ narratur eis ⁊ tũ mirabile est ĩ oculis nostris qui fideles sumus. Reuela ergo de⁹ oculos meos ⁊ ꝓsiderabo mirabilia tu es ẽm qui facis mirabilia solus. propter qd̃ optime dicebat ille cecus illuminatus de christo. In hoc mirabile est: qr nescitis vnde sit ⁊ aperuit michi oculos. Mirabile est q̃ ignorãt iudei ⁊ alij infideles xp̃m mirabilem qui aperit et prompt⁹ est aperire oculos cuiuslibet cõuersi ad ipsum tanq̃ caput regitiuum oculorum mẽtis nostre. ¶ Dicit g̃ primo ipse est caput. Caput inq̃ tyara pontificali decoratũ. Mones tyarã in capite aaron caput corona imperiali venustatũ. Posuisti in capite eius coronã de lapide pretioso. In capite eius corona stellarũ duodecim. Caput gratia spirituali impinguatũ ⁊ consecratũ: qr bene dictio eius qui apparuit in rubo sup caput vel verticẽ nazarei eius: vel ĩpinguasti in oleo caput meũ. Caput etiã de torrẽte hoc mũdiali subleuatũ ⁊ eleuatũ. De torrente in via bibit propterea exaltauit caput. Hec de primo principali.

¶ Sequitur scõm principale in quo xp̃s describit q̃tum ad nexum amicitie fraternalis vel specialis cum dr corporis ecclesie. Est ẽm nexus hui⁹ corporis. Nã sicut ĩ capite cõnectuntur mẽbra ⁊ ab ipso cõtinet̃ corpus: sic recte corpus ecclesie in xp̃o ⁊ a christo ꝓpter qd̃ de ipso dicit apostolus ad Ephesios. 1. q̃ deus dedit ipsum caput sup oẽm ecclesiã que est corpus ei⁹ Et ad Collocenses. 2. subdit. Ex quo totũ corpus per nexus ⁊ coniunctiones subministratũ ⁊ cõstructum crescit in augmẽtum dei. ¶ Vbi tanguntur quatuor que ostendũt vel probant nexum sue amicitie fraternalis liberalis quam habet ad nos ex sua incarnatione: habet enim ad nos amicitiam et in nobis complacẽtiam tanq̃ noster superior: quia ipsum dedit deus caput supra omnem ecclesiam: qr nobis proximior cognatione quia ecclesia est corp⁹ eius quia nobis intimior affectione ex quo totum corpus per nexus ⁊ iuncturas ⁊ cõiunctiones subministratum ⁊ constructum crescit in augmentum dei ⁊c. Quarto quia nobis fecundior donatione: quia ecclesia crescit in ipso in augmentum dei. Est ergo nobis prelatione superior ⁊ nõ prelatus equiuocus vel analogus sicut prius ante suam incarnationem sed prelatus vniuoc⁹ de gente nostra et de fratrib⁹ nostris suscitatus vniuoce homo nobiscũ non tantum deus ⁊ cõmunis prelatus supra omnẽ ecclesiam id est supra totam ecclesiam fidelium suorũ quorũcunq̃. Caput te ꝓstitui in tribubus israel in tribubus israel factus es de quibus dicit q̃ Salomon benedixit omni ecclesie israel et significat christum vere pacificum qui toti ecclesie israel fidelium tanq̃ prelatus benedicit. ¶ Secũdo dico q̃ probatur eius amicitia quia est nobis cognatione proximior: quia nos sumus corpus eius et vnũ corpus in ipso prius enim non attinebat nobis corporaliter sed in ista incarnatione benedicta factus est de cognatione nostra. Caro ẽm et frater noster est. Est ergo ecclesia corpus eius: quia corpus cõstitutus ex membris eius fidelibus suis corpus inq̃ ab ipso vegetatum augmentatum ab ipso/gubernatũ ab ipso: et ab ipso congregatum de quo corpore dicebat apostol⁹. Ad impleo ea que desunt passionũ christi in carne mea pro corpore eius qd̃ est ecclesia ad Ephe. 5. Mẽbra sumus corporis eius de carne eius ⁊ de ossibus eius. ¶ Tertio probatur ei⁹ amicitia quia nobis intimior affectiõe qr corpus istud ab ipso vel per ipsum per nexus et coniunctiones subministratur. Ipse ẽm intimus nexus huius corporis: quia in funiculis Adam ⁊ in vinculis caritatis traxit ⁊ trahit ⁊ vnit membra huius corporis. propter nimiam caritatẽ suam qua dilexit nos de⁹ Datus est ergo nobis membrũ huius corporis in vinculum inglutiuum ⁊ in nodulum amoris indissolubilem, propter qd̃ dicit Apostolus ad Ephesios quarto. Veritatem facientes crescamus in illo per omnia qui est caput christus ex quo totũ corpus comparatum ⁊ connexum per omnem iunctuam subministrationis ꝓm operationem in mensuram vniuscuiusq̃ membri augmentum facit in edificationẽ sui in caritate. ¶ Quarto probatur eius complacentia et amicitia ad nos: quia nobis fecundior donatione crescimus enim in augmentum dei Nam ante incarnationem non habundabant dona virtutum et etiam gratiarum sicut post. Erant ẽm ante incarnationẽ dona ista modica et rara: sed modo sunt augmentata et intensiue et extensiue: quia magna et multa. Vnde datus est nobis in cumulũ et vasculum et loculum omnium gratiarum in augmẽtum dei ⁊ ad hoc potest accipi medietas vltima auctoritatis premisse refecando eam a tertio membro. Ipse est ẽm in quo omnis edificatio cõstructa crescit in tẽplum sanctũ in domo: qr dictũ est q̃ dabit capiti tuo augmenta gratiarum.

¶ Sequitur tertiũ principale in quo christus filius dei pro nobis incarnatus describitur q̃tum ad actũ influẽtie virtualis. qr est principiũ. Principium enim reale ⁊ causale habet influere suo principiamẽto sicut christus. aut verbũ dei incarnatũ est principium reale ⁊ causale nostrũ et corporis ecclesie q̃tum ad totale esse ⁊ fabricaz eius ⁊ non solũ ecclesie sed totius creature propter qd̃ dicebat sibi pater in psal. Tecũ principiũ in die virtutis tue in splendoribus sanctorũ ex vtero ante luciferũ genui te. ¶ Vbi tangũtur quatuor cõia q̃ habet cũ patre eterno ratiõe quorũ potest nobis influere virtualiter sicut ⁊ ipse pater ⁊ sicut caput influit mẽbris. habet ẽm cũ patre eandẽ potestatem. Tecũ principiũ in die virtutis tue ad influendũ nobis efficaciã in exercẽdo. ¶ Secũdo habet cũ patre eandẽ claritatem ⁊ veritatem. In splendoribus sanctorũ ad influendũ refulgẽtiam vel sapientiã in sentiendo. ¶ Tertio habet cũ patre eandẽ quidditatẽ vel entitatem. Ex vtero genui te id est de mea substãtia ad influendũ permanẽtiaz in subsistẽdo. ¶ Quarto habet cũ patre eandẽ primitatez/ante luciferũ ad influendũ confidẽtiam de consequẽdo vel excellẽtiam in extollendo. ¶ De primo nota q̃ bene dicit. Tecũ principium q̃ pater et filij simul sunt vnũ ⁊ idem principiũ et respectu spiritus sancti ⁊ respectu creature sed in die virtutis tue: qr eadẽ est virtus vtriusq̃ ⁊ ita sicut pater in die virtutis sue: qr in sua eternitate genuit filiũ ita ĩ die virtutis filij. Ipse enim christus est dei patris virtus. Nos predicamus xp̃m dei virtutẽ ꝓpter qd̃ sibi cõuenit esse principiũ sicut ipse dicit. Jo. 8. Si nõ crediderit̃is qr ego sum moriemini ĩ peccato vestro dicebãt g̃ ei tu quis es. Dicit eis Jesus principiũ qui ⁊ loquor eis principiũ christe principiũ. ¶ De scõo dico q̃ habet cũ patre eãdẽ claritatẽ que quidem claritas est splendor ⁊ gloria sanctorũ in quo splẽdere videt̃ omnia ⁊ ipsum sicuti est. Vnde ⁊ diuine tres ꝓsone sunt quasi tres radij vel splẽdores vel potius splendor triplex ꝓpter qd̃ de christo dicit q̃ est splendor glorie ⁊ figura substãtie dei. Vnde ⁊ sibi dictũ est q̃ ambulabunt gentes in lumine tuo ⁊ reges in splendore ortus tui. ¶ De tertio dico q̃ habet cũ patre eandẽ entitatẽ vel essentiaz: qr de sua substãtia impartita indiuisa ⁊ vnica genuit eũ deus pater sicut dictũ est in primo: sed eundẽ genuit mater ex vtero suo ꝓpter qd̃ dicit pat̃. Si ego qui generationẽ ceteris tribuo ipse sterilis ero qua si diceret nõ: sed sicut dicit scriptura. Ex vtero tuo ipsum habebis heredẽ. Ideo ergo in te ꝓfirmatus sum ex vtero põt dicere quilibet nostrũ: qr ipse dat nobis permanẽtiam essendi. ¶ De quarto dico q̃ habet cũ patre eandẽ primitatẽ: qr ante luciferũ et primogenita ante omnẽ creaturã qr anteq̃ quicq̃ faceret a principio ⁊c. Vnde ⁊ lucifero improperat. Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. Non sic sperantes in christo cadẽt/non. ꝛ cũ se cõsumptos putauerint orientur vt lucifer. Nunquid g̃ dicit christus. Producis luciferũ in tẽpore suo: quasi diceret nõ: sed ego producã: ⁊ ideo oportet q̃ sint ante luciferũ. ¶ Hec de tertio in quo notatur eius influentia virtualis cũ dicit q̃ est principiũ ⁊ vere est principiũ logicũ in dirigẽdo principiũ phisicũ in producẽdo principiũ practicũ in operando principiũ speculatiuum in illustrando ⁊c. ꝓpter quod tangitur sua influentia virtualis.

¶ Sequitur quartũ vbi describit q̃tum ad fructũ sue patientie trũphalis quã habuit pro nobis substinẽs patiẽter mortẽ pro nobis ĩ cruce propter qd̃ recte dr primogenitus ex mortuis. Primogenitus ex mortuis vocat̃ recte christus: qr ipse est cui⁹ merito alij ex mortuis suscitantur. Propter qd̃ de ipso dicit Apostolus Jo. Apo. 1. ca. Qui est testis fidelis primogenitus mortuorũ ⁊ princeps regum terre qui dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo ⁊ fecit nos regnũ ⁊ sacerdotes deo ⁊ patri. ¶ Vbi describitur quadruplex fructus patientie triumphalis christi ꝓpter quã dicit primogenitus ex mortuis. ¶ Primus fructus est confirmatio credẽdorum: qr ipse est testis fidelis eorũ q̃ debemus tenere per fidẽ. Vnde ⁊ fidelitas sui testimonij patuit qr ad cõfirmandũ testimonũ noue legis mortuus est ⁊ passus. Testimonius g̃ vñi fidele sapientiã prestans paruulis. Testimonia g̃ tua domine iesu christe credibilia facta nimis: qr fuerunt testimonia figurarũ signaculis designata ꝓphetarũ oraculis nunciata ⁊ proclamata gratiarũ miraculis comprobata. ¶ Tertius fructus est suscitatio defunctorũ: qr per mortẽ suã cõuiuificauit nos deo: sed nõ curo modo sed accipio aliũ qui fuit/subiugatio omni mũdanorum ⁊ principiũ terrenorum Princeps regũ terre. Per mortẽ ẽm suam meruit christus sibi mundanũ imperium ⁊ omne terrenum dominiũ subiugari ⁊ ecclesie christi sicut ad litterã fuit factũ tempore Siluestri pape ⁊ ideo terribilis est qui aufert spiritũ principum terribilis apud reges terre. ¶ Tertius fructus fuit ⁊ est expiatio delictorũ ⁊ peccatorum. Qui dilexit nos ⁊ lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. O quale lauacrũ in liximio sanguinis xp̃i quẽ effundit in nos habundẽ dilexit nos. Non ẽm taliter fecit omni nationi: qr nationi angelorum non fecit sic. Voluit eos redimere sanguine suo pretioso. Hec fuit pro batica piscina extra hierusalẽ in quã quicunq̃ ingrederetur saluus fieret a quacũq̃ detineretur infirmitate habẽs quinq̃ porticus quinq̃ vulnerũ christi notabilium quibus effluxit ille sanguis christi benedict⁹. Vnde ⁊ oẽs christiani lauarunt stolas suas ⁊ dealbauerũt eas in sanguine agni. Agni inq̃ incontaminati ⁊ immaculati christi iesu. ¶ Quartus fructus est ꝓsequutio eternorũ vel premiorũ ⁊ fecit nos regnũ ⁊ sacerdotes. Sicut ẽm christus est rex ⁊ sacerdos sic merito sue triumphalis patientie facit fideles suos reges in celesti regno ⁊ sacerdotes in celesti tẽplo ipsis dr. Vos estis genus electũ nõ abiectũ regale sacerdotiũ non seruile gens sancta nõ feda populus adquisitionis nõ perditionis sicut ante passionẽ christi. Vt virtutes annũcietis eius q̃ de tenebris peccatorum vocauit vos in admirabile lumen eternorum. s. gaudiorũ ⁊ premiorũ. Ideo in fine illius auctoritatis Apocalipsis. 1. subiũgit ipsi gloria ⁊ imperium in secula seculorum. Amen.

¶ Distinctionis Prime Libri Tertij Sententiarum.
¶ Questio Prima.

ad col. 2.

xp̃i erga nos amicitia.

Influentia ꝓtualis xp̃i.

Patientia xp̃i.

ad ephesios. 4.

ad eph. 1.

ad eph. 1.

Fructus patiẽtie xp̃i multiplex.

Circa primã distinctionẽ huius Tertij Sẽtẽtiarũ. Quero primo vtrũ incarnatio diuĩe psone ad redẽptionẽ humani generis fuerit possibilis. ¶ Videtur q̃ nõ. Primo sic. Illud qd̃ est alteri vnibile est sibi cõponibile vel saltem alicui probatio qz ipsum est in potẽtia vel ad illud cui vnitur vel ad vnionẽ ipsaz z p ꝓs est mutabile vel nõ vniri ad vnirivel ecõuerso. Sed diuina psona est simplicissima non cõposita nec cõpossibilis z simpliciter ĩmutabilis sicut dictũ est ĩ p̃mo: g̃ ꝛc.

¶ Secundo sic. Impossibile est q̃ illa que differũt plusq̃ genere sint idẽ numero vel supposito per se vno. Quecũq̃ eẽ sunt idẽ numero vel supposito per se vno sunt vnũ genere z specie. 5. meta. Sed diuina psona z natura humana differũt plusq̃ genere qz in infinitũ nullã ꝓportionẽ habẽtes z sicut corporale z incorporale q̃ differũt plusq̃ gẽe. 5. metha. g̃ ꝛc. ¶ Tertio sic. Natura humana z persona sunt idẽ penitus extra intellectũ nec possunt differre. Si eẽ differrẽt oporteret q̃ psonalitas nature adderet sup ipsam vel substãtiam vel accidẽs. Nõ primũ patet: qz nec materiaz nec formã nec cõpositũ. Nec accidens qz substãtia non psonatur per accidẽs sicut nec subsistit per accidẽs: sed magis ecõuerso. Sed psona humana non est vnibilis persone diuine nec assumptibilis ab ipsa ad vnitatẽ suppositi sui vel psone: qz multiplicaretur cõtradictio q̃ scz essent vnũ suppositũ z q̃ non vnũ sed duo: ergo nec natura est vnibilis. ¶ Quarto sic. In quocũq̃ supposito natura substãtialis subsistit ipsa dat illi supposito est simpliciter qd̃ est esse substantiale primũ. Probatio qz cũ ipsa non sit accidẽs nõ potest subsistere in aliquo inherendo sibi z dando sibi esse scõm quid z secundarium sed substãtiat ipm̃ dans sibi quidditatiue esse primũ simpliciter. Sed natura humana nõ potest esse tale dare diuino supposito: quia necessario presupponit ipsum in suo esse sicut dependẽs essentialiter ab eo: ergo nõ potest subsistere in diuino supposito: z per cõsequẽs incarnatio diuine persone quam ponit fides nõ est nec fuit possibilis.

¶ Contra qd̃ factuz est non est impossibile nec fuit: immo magis possibile. Joan. 1. Sed incarnatio diuine persone facta est. Johannis primo. Verbum caro factum est z habitauit in nobis: ꝛc.

¶ In ista questiõe sic pceda.

¶ Primo ad euidẽtiaz possibilitatis ipsius incarnationis inquirã vnũ preambulum necessariũ/scilicet quomodo in creaturis differunt suppositũ z natura z an suppositũ addat aliquid sup naturã substãtialem cuius est. ¶ Scdo inquirã de possibilitate incarnationis. ¶ Tertio de facto incarnatiõis. Vtrũ ostendi possit p scripturas a iudeis receptas messiã christũ deũ esse z ipsum in preterito iã incarnatũ fuisse. ¶ Vltimo ad rationes principales.

Suppositũ an sup naturã substãtialez aliq̃d addat.

¶ Quãtum ad primũ articulũ est vna pclusio in qua multi pueniũt. s. q̃ suppositũ qd̃ dicit aliquid p se subsistens in natura substãtiali z habẽs naturã talem z hãc addit sup naturã hãc aliquid reale positiuum differens extra intellectum a natura ipsa. ¶ Ad hoc adducũtur multe rationes. Prima est hec. Si natura z suppositũ non differrent realiter ita q̃ suppositũ nichil reale positiuũ adderet sup naturã. Sequeret q̃ sicut verbuz assumpsit naturã ita z suppositũ humanũ. Sed hoc est falsum z impossibile qz suppositũ cũ sit incõmunicabile z vt qd̃ z vt quo impossibile est q̃ sit vnibile: g̃ ꝛc. ¶ Scda ratio est hec. Illud qd̃ dicit perfectionẽ simpliciter ẽm rationẽ propriã dicit aliquid reale positiuum ẽm ipsam. Sed suppositũ est huiusmodi. Vnde suppositũ qz perfectiõis est q̃ aliquid subsistat in seipso z p seipm nõ dependẽdo ad aliud sicut impfectionis est q̃ aliquid nõ subsistat in seipso sed dependeat ad aliud. Patet de accidẽte: g̃ ꝛc. ¶ Tertia ratio est quasi ꝛfirmatio huiꝰ qz psonari psonalitate ppria excludit impfectionẽ dependẽdi ad extrinsecũ suppositũ. Sed nichil excludit pfectionẽ nisi pfectũ z aliquid positiuũ vt videt. Propter hoc eẽ ponit q̃ indiuiduatio nature est p aliquid positiuum: qz p indiuiduationẽ excludit impfectio a natura. s. diuisibilitas z diuidi ergo sic hic. ¶ Quarta ratio aut suppositũ addit aliquid positiuum sup naturã aut nõ sed negationẽ tm̃. Si primo modo habet propositũ. Si scdo modo dicat cõtra primo qz nulla negatio est primo incõmunicabilis hoc est ppter incõmunicabilitatẽ alicuius positiui. Vnde nec aliqua negatio ppria est alicui nisi propter aliquã affirmationez ad quã reducit. Sed personalis ppietas vl suppositiua qua formaliter constituit suppositũ est primo incõmunicabilis: qz est ratio cõstituendi incõmunicabile puta suppositũ vel psonã: g̃ ipsa est aliquid positiuũ z non negatio z illud positiuũ oportet q̃ suppositũ vel psona addat sup naturã vt videt. ¶ Et cõfirmat qz hoc videmus in diuino supposito q̃ incõmunicabilitas nõ conuenit supposito nisi p aliq̃d positiuum qd̃ est ipsa relatio cõstitutiua suppositi distincta formaliter a natura. ¶ Secundo quia si suppositum addit solam negationẽ super naturam tunc omnia suppositа creata erunt formaliter negatiua qd̃ est inconueniens: quia suppositũ substantie est maxime ens z substãtia ĩ predicamẽtis. ¶ Tertio qz nullũ suppositum erit per se vnum. Nam ex positiuo z negatione non fit aliquid per se vnũ nichilominus q̃ ex aliquibus positiuis puta ex substantia z accidente quia plus distant affirmatio z negatio q̃ substãtia z accidens. Hoc autem est falsum z contra philosophum. 7. metha. vbi vult q̃ suppositum substantie est per se vnum z per se terminans generationem: quare ꝛc. 7. meta. ¶ Quinta ratio talis differentia penes modum significandi non impedit pdicationẽ idẽticam: licet bene impediat pdicationem formalem. Si ergo natura et suppositum sic sunt idem q̃ non differunt nisi secundum modum significandi z nõ per aliqua realia positiua: sequitur q̃ natura per identitatem possit predicari de supposito dicendo homo est humanitas. Hoc autem est falsum: g̃ ꝛc. Hoc enim solum habet locum in diuinis. ¶ Sexta ratio. Suppositi est agere et per consequẽs suppositum per se et intrinsece includit omnia necessaria ad agendum. Sed nature non est agere: vt patet. Actiones enim sunt suppositorum primo meta: g̃ ꝛc. ¶ Septĩa ratio. In solo deo idẽ est hũs q̃

id qd̃ habetur. In creatura autẽ nõ: qz non est summe simplex sicut deꝰ. Sed suppositũ in creatura est habẽs z natura id qd̃ habetur: g̃ differũt realiter z positiue. ¶ Vltima ratio est q̃ nõ magis determinatur natura ex se ad suppositalitatẽ q̃ ad indiuiduationẽ. Patet: immo minꝰ qz natura creata potest stare sine ppria suppositalitate: nõ autẽ sine ppria singularitate. Sed ad singularitatem determinatur per aliquid positiuum reale super additũ nature vt dictum est in scdo: ergo multo fortius ad psonalitatem vel suppositalitatem.

Suppositũ creatũ qd̃ addit

¶ Dicũt ergo q̃ suppositũ creatũ addit aliquid positiuũ reale super naturã hanc z singularẽ per quã est formaliter supposituz vel subsistens per se z incõmunicabile. Sed in exprimẽdo illud variant: qz quidã dicũt q̃ illud est esse actualis existẽtie qd̃ differt ẽm eos in creatura ab ipsa essentia re vel intẽtione saltẽ z videtur eis q̃ per se actuale supposituz sit formaliter suppositũ. Tuz qz esse est vltima actualitas ptinẽs ad genus substãtie data sibi ab agẽte. Tum qz idẽ videt in substãtia subsistere p se z existere suppositũ autem suppositum per subsistere: ergo ꝛc.

¶ Alij ponũt q̃ illud additũ per qd̃ suppositũ est suppositũ est quidã modus realis cõtrahens naturã z conueniens sibi ẽm q̃ substat ppietatibus accidẽtalibus que sunt suppositi z ipsum natura cõtrahit z habet ex illis propietatibus. Dicũt tũ q̃ talis modus nõ est alia res a natura ipsa nec est alia substãtia: qz nec materia alia nec forma nec cõpositũ nec est aliquod accidens: qz tũc suppositũ non diceret aliquid vnũ per se in gẽe pdicabili per se de seipso. Ita q̃ eadez res accepta ẽm se preter illũ modũ dicit natura sed cũ illo modo accepta dicitur suppositũ. ¶ Et q̃ hoc sit possibile declarãt in materia de qua dicũt q̃ habet quẽdam modũ q̃titatiuum sibi cõsubstãtialẽ derelictũ ex q̃titate quo quidẽ modo formaliter est extensa alia extensione ab illa que est q̃titas ipsa: et habet partes ẽm seipsam extẽsas alia extẽsione correspondentes partibus q̃titatis z ille modus non est res alia a materia sed est sibi consubstãtialis z intimus licet extra intellectũ distĩguatur ab ea tanq̃ modus z sit in materia derelictus ex q̃titate ẽm quã materia quãta plus dicit z significat q̃ materia tantum Sic in pposito vt dicunt q̃ suppositũ plus dicit q̃ natura qz dicit modũ illũ cũ natura z vltra naturã per quam est formaliter suppositum.

Opinio auctoris de supposito creato.

¶ Sed q̃tum ad istuz articulũ videtur michi dicẽdum q̃ suppositũ creatum vnde suppositũ non addit vltra naturã hanc singularez z indiuidualẽ aliquid reale positiuũ quo formaliter sit positiuum sed solum negationẽ seu aliquid negatiuum vel priuatiuũ eo modo quo dicit infra. ¶ Probo ergo per aliquas rationes q̃ suppositũ creatum sup hanc naturã cuius est suppositũ nihil addit reale positiuum p qd̃ sit formaliter suppositũ Et arguo sic. ¶ Primo illud quo suppositũ est formaliter suppositũ in actu p̃supponit hãc naturã singulariter existẽtem in actu: qz prius est hãc naturã existere singularitin actu q̃ ipsam suppositari. vnde z in christo manet natura humana singulariter existẽs in actu z nõ manet suppositata supposito p prio. Vnde illud prius est natura alio. Sed omne positiuum reale aduenies nature z presupponẽs ipaz existere singulariter in actu est sibi accidẽs: qz accidẽs est illud qd̃ aduenit rei preexistẽti in effectu ẽm vltimũ esse z completũ generis specici z indiuidui talis generis ẽm omnes loquẽtes de accidente. Et patet qz tale quid nec est genꝰ illiꝰ cui aduenit: nec species nec differẽtia substantialis quecũq̃ sit illa. Si g̃ illud quo suppositũ est formaliter suppositуz dicat aliquid positiuum reale oportet necessario et sequitur q̃ illud sit accidẽs. Sed illud est impossibile: qz substãtia nõ suppositaꝯ per accidẽs sed magz ecõuerso vt patet: g̃ ꝛc. ¶ Et ab aliquibꝰ cõfirmatur hoc q̃ illud quo suppositũ est suppositũ nõ possit esse accidẽs. Tum quia generatio per se terminatur ad suppositum: nõ autem ad aliquod accidens Tum quia suppositi primo est existere non autẽ alicuius accidẽtis. Tum qz pdicatio hominis de supposito puta de Sorte est pdicatio per se qd̃ esset impossibile si suppositũ per se includeret accidẽs. Sicut nec ista est per se homo albus est homo. Tuz qz substantia vel suppositũ eius substat accidentibus omnibus tanq̃ subiectũ receptiuum: ergo nõ includit aliquod accidens sed est ab omni accidẽte intrinsece denudatũ sicut z receptiuum a recepto. 2. z. 3. de anima. Scdo et tertio de anima. Tum qz suppositũ substantie est aliquod ens vnũ per se patet. 7. metha. vbi distinguit id cuius est quidditas in dictũ per se z per accidens z accipit dictũ per se pro per se supposito quidditatis. 7. meta. ¶ Sed quicquid sit de istis confirmationibus non curo multum de ipsis.

¶ Secũdo arguo sic principaliter. Si suppositũ creatũ esset formaliter suppositum per aliquid reale positiuum. Sequeretur q̃ suppositũ manẽs esset vnibile vel assumptibile ad suppositum aliud vnitatẽ suppositi. Sed hoc est ĩpossibile z falsum: g̃ ꝛc. Falsitas consequentis patet. Nam sicut dictũ fuit in primo suppositum dicit aliquid formaliter incõmunicabile z vt qd̃ sicut vniuersale cõmunicatur singularibus vel inferioribus et vt quo sicut forma cõmunicatur alicui vel etiã natura vt ipsa possit dici ipsum tale qd̃ autem vnibile est alteri in vnitate suppositi est sibi cõmunicabile vt quo dicatur ipsum tale: quare ꝛc. Probatio consequẽtie qz omne positiuum reale qd̃ inuenit in natura ex parte sui ante assumptionẽ vel vnionem est vnibile: qz est in potẽtia obedientiali respectu diuine volũtatis vt agẽtis ad hoc vt ad suppositum diuinũ extrinsecũ dependeat vt cui innitatur in subsistendo sicut z natura ipsa. ¶ Et cõfirmat hoc per Damascenũ li. 3. c. 52. Michil inquit eorũ que plantauit in nostra natura verbũ a principio plasmans nos derelinquit/totus toti vnitus est michi vt totã toti salutẽ tribuat z qd̃ est inassumptibile z incurabile. Vult ergo q̃ quecũq̃ entitas positiua in natura nostra est vnita verbo: z per ꝓs si formale cõstitutiuum suppositi esset aliquid positiuuz qd̃ suppositum esset vnibile z de facto fuisset assumptum a verbo sicut z natura ipsa: quare ꝛc. Damas.

¶ Tertio sic. si suppositũ creatũ puta hũanũ diceret aliq̃d positiuũ reale vltra hãc naturã singulariter existẽtẽ quo formaliter esset suppositum. Sequeretur q̃ verbuz non posset naturam humanã deponere nisi vel largiretur sibi aliquã nouam realitatẽ per quam formaliter subsi

steret in ꝓpꝛio supposito vel nisi natura illa maneret in re nullo modo suppositata nec supposito ꝓpꝛio nec extrinseco puta supposito ꝟbi. Sed vtrũq; est impossibile. Primũ quia illa noua entitas sibi data vel esset substãtia uel accidens. Non põt dici q̃ substantia: q̃ vel materia vel forma vel cõpositũ. Et patet q̃ nullum: q̃ natura illa nõ maneret eadẽ substantialiter que ꝓtius. Nec etiã illa noua substãtia pertineret intrinsece ad illã vt videtur. Nec accidẽs potest esse: quia accidens non est ratio suppositandi substãtiam: sed magis econuerso. Secundũ etiã patet impossibile. s. q̃ natura humana possit esse in re ⁊ in effectu nõ suppositata in aliquo supposito quocunq; et tũ hoc videretur possibile: quia si verbũ deponeret naturã assumptã non ꝓpter hoc necessitaretur ad largiendũ sibi aliquã entitatẽ positiuam quã ꝓtius nõ habuisset in ipso verbo ⁊ planum est q̃ entitatẽ positiuã realẽ constitutiuã ꝓpꝛij suppositi non habuit in verbo: quare ⁊c.

¶ **Quarto sic** Illud reale positiuũ quo natura suppositatur formaliter aut est idem essentialiter cũ natura hac singulari aut essentialiter distinctũ ab ipsa. Nõ potest dici q̃ sit idem essentialiter: quia tunc manente natura ⁊ existente maneret illud positiuũ ⁊ ita in ꝓpo mansisset illud sicut ⁊ natura ⁊ per consequẽs ꝓpꝛiũ suppositũ nature humane q̃ est falsum. Suppositũ enim eo quo est formaliter suppositũ est formaliter incõmunicabile vt patet. Nec potest dici secundũ q̃ tunc illud positiuum necessario esset accidẽs: ⁊ nõ substantia: ⁊ tunc vel esset accidẽs absolutũ vel respectiuũ. Non accidẽs absolutũ nature: q̃ tunc necessario presupponeret naturã sicut essentialiter distinctam ⁊ vtrũq; indifferẽter posset esse sine alio virtute diuina q̃ est falsum. Nec respectiuum q̃ tunc omne suppositũ creatũ esset respectiuũ. Secundo etiã quia natura posset esse sine tali accidente essentialiter distincto licet nõ ecõuerso: quare ⁊c.

Resolu. ¶ **Sic igitur** dico q̃ suppositum nature create vel creatum non addit super hanc naturam actu existẽtem aliquid reale positiuum quo formaliter sit suppositum. Dices q̃ esse existere in actu formaliter facit vel cõstituit ipsum suppositũ. Dico q̃ hoc est impossibile. Primo cũ natura humana habeat ꝓpꝛium existere licet vnita verbo alioquin non esset in rerum natura ⁊ illa esset nichil. Sequeret q̃ haberet ꝓpꝛium suppositum in verbo q̃ est falsum ꝓcipue q̃ ẽm aliquos eorũ existere solum differt ab essentia vel natura intẽtione solũ ⁊ ita sunt insensibilia. Si dicas q̃ differũt re sicut aliqui volũt dicere. Dico ad hoc q̃ nullus ponit q̃ sint separabilia licet differant re et ita redit illud q̃ ꝓtius. Preterea q̃ existere est ita cõmunicabile sicut ⁊ natura vel essentia: g̃ ꝓ ipsum nõ est suppositum formaliter suppositum ⁊ incommunicabile.

¶ **Contra illũ** modũ derelictus patet q̃ est fictus sicut argutũ est in scdo in questione de principio indiuiduationis ⁊ in quadã alia. vtrum dimensiones interminate ꝓcedãt formã substantialẽ in materia. ¶ Secũdo etiã dato q̃ ille modus esset aliquid tũ nõ põt esse ratio suppositãdi naturam: q̃ cum sit sibi substantialiter ẽm illos qui ponũt eũ oportet q̃ inueniat vbiq; inueniatur natura: ⁊ per ꝓns est ita communicabilis sicut ⁊ natura ⁊ ita nõ potest esse formale cõstitutiuũ suppositi q̃ est simpliciter incõmunicabile ⁊ ꝓ ꝓns inassumptibile quare ⁊c. ¶ Preterea sequeret cõtra ipsos q̃ suppositũ esset vnũ per accidẽs: q̃ cum ex vnione nature ad accidẽtales ꝓpꝛietates suppositi ⁊ ad quãlibet sequat modus ꝓpꝛius cuilibꝫ corrñdẽs quero q̃s illorũ sit ratio suppositãdi naturã ⁊ nõ plus põt dici de vno q̃ de alio vt videretur. Sequit g̃ ẽm omnes q̃ suppositũ non est per se vnũ sꝫ per accidẽs. ¶ Preterea etiã modus ille sequitur vnionẽ substãtie ⁊ accidẽtis: g̃ est accidẽs ⁊ passio cõpositi ex substãtia ⁊ accidẽte ex natura ⁊ ꝓpꝛietate accidẽtali: ⁊ sic etiã suppositũ non est vnũ ꝓ se sed per accidẽs. ¶ Preterea ipsi dicũt q̃ est cõtradictio ponere q̃ aliqua distinguant ex natura rei ⁊ nõ distinguant sicut res a re arguendo contra formalitates ⁊ ipsi ponunt idem de isto modo ⁊ natura. vnde sibi ꝓpꝛiis contradicunt.

¶ **Dico ergo** q̃ nullo positiuo addito nature suppositũ creatum est formaliter suppositũ. ¶ Secũdo dico q̃ oportet necessario q̃ suppositũ addat aliquid sup hanc naturam singulariter existẽtem q̃ verbũ talem naturam assumpsit ⁊ nõ assumpsit suppositũ ẽm Damascẽ. li. ꝯ.3.c.57. Ubi dicit q̃ verbũ assumpsit naturã in athomo hoc est singularẽ nõ tũ ꝓsonalitatẽ ꝓpꝛiã: quia non posset stare cum vnitate suppositi. Summa tio auctoris. Damas.

¶ **Ex hoc** oportet necessario concludere q̃ suppositũ vltra naturam hãc singulariter existẽtem dicat negationẽ vel negatiões aliquas. Ad cuius euidẽtiam vtrideamus que sint iste negationes et quot.

¶ **Notandum est q̃ sicut videtur** ad põens suppositũ dicit negationem innitendi alteri vt supposito substẽtanti vltra naturã substãtialem cõpletam ⁊ pfectam in genere specie ⁊ indiuiduo indiuidualiter existentẽ. Hoc eẽ voco suppositũ creatum aliquid de genere substãtie cõpletũ ẽm genus speciem ⁊ indiuiduum nõ innitẽs alteri: vt supposito substentãti sed per se existẽs dependentia autẽ vel innitentia respectu alterius quã ꝓtius vel negat suppositus vel ratio formalis suppositi a natura suppositata creata supposito ꝓpꝛio posset ĩtelligi tripler. Una actualis alia aptitudinal ⁊ tertia possibil. Et differũt iste: q̃ ꝓma dicit actũ scda aptitudinẽ ⁊ tertia possibilitatẽ q̃ abstrahit ab vtroq; ⁊ sic negatio dependẽtie vel innitẽtie ad extrinsecũ suppositũ posset intelligi vel negatio innitentie actualis vel negatio dependẽtie aptitudinal vel potẽtial. ¶ Prima negatio ẽ nuda siue sola. Scda ẽ cũ inclinatione ad actũ oppositũ ⁊ tertia cũ repugnãtia ad actũ ⁊ est exẽplũ de istis q̃ ꝓmo mõ superficies si nõ eẽt alba haberet negationẽ albedis Scdo mõ lapis hꝫ negationẽ eiꝰ q̃ ẽ surdus q̃ hꝫ ĩclinatiõem nãlẽ ⁊ aptitudinẽ eẽndi deorsuꝫ. Tertio mõ angelus hꝫ negationẽ essendi albũ vel ẽtum q̃ non potest esse albus sed sibi repugnat simpliciter. Notãdũ de supposito creato.

¶ **Hoc** ꝓmisso ꝟ ab aliqꝫ q̃ suppositũ creatũ vltra naturã hãc singularem addit negationem innitendi alteri supposito actualiter. Sed hoc non sufficit q̃ tunc aĩa separata esset ꝓpostasis vel suppositum: quia actualiter non dependet ad suppositum extrinsecum cui actualiter innitatur. Sed oportet q̃ addat cum hoc negationes

dependentie aptitudinalis vel innitentie ad aliqꝫ aliud in subsistendo que etiam per seipsam non sufficit: quia talem negationes habet natura humana a verbo assumpta: ⁊ tamen non habet rationẽ ꝓpꝛij suppositi. ¶ Oportet ergo q̃ in natura concurrãt ambe negationes iste ad hoc vt suppositetur in supposito ꝓpꝛio scilcet negatio innitentie vel dependentie actualis ad extrinsecum suppositũ ⁊ negatio dependẽtie aptitudinalis. Ita q̃ natura nec actualiter nec aptitudinaliter alteri vel extrinseco supposito innitatur vel dependeat. ¶ Et etiã hoc patet: quia nec anima separata nec accidens separatum in eucaristia habẽt rationem ꝓpꝛij suppositi: quia aptitudinaliter dependent ad suppositum vel aliquid extrinsecum cui nata sunt inesse. Similiter etiam natura humana in christo nõ habet ꝓpꝛium suppositum: quia actu dependet ad extrinsecum suppositum puta ad verbum. Tertia vero negatio impossibilis est inueniri in natura scilicet negatio impossibilitatis dependentie ad extrinsecum suppositum: quia natura substãtialis prẽdicta possibilis est dependere ad extrinsecum suppositũ puta ad verbum nec repugnat hoc sibi eo q̃ est in plena obedientia diuine voluntatis respectu talis dependentie vel innitentie a natura.

¶ **Sed videtur mihi** q̃ si capiantur que prẽdicta sunt non est talis distinctio dependentie necessaria ad excludẽdum accidens vel animam separatam ⁊ ad probandum q̃ non sint supposita creata vel etiã partem quãcunq; faciens vnum per se cum alia in toto vel natam facere. Nam sicut iam aliqualiter tactum est sola natura substantialis perfecta ẽm genus speciem ⁊ indiuiduum immediate est suppositabilis supposito ꝓpꝛio ⁊ per ista excluduntur tã accidens quodcunq; q̃ non est substantialis nature q̃ anima separata que nõ est nature perfecte ẽm speciẽ vel indiuiduum speciei: sed nata est esse pars licet bene sit verum q̃ negatio tam actualis dependentie q̃ aptitudinalis concurrat in natura singulari substantiali completa et perfecta ad rationem suppositi ⁊ illam duplicẽ negationem includat sup positum creatum sicut dicunt: ⁊ in hoc valde bene. ¶ De illa etiam tertia dico q̃ est impossibile sicut dicunt q̃ concurrat ad rationem suppositi ꝓpter rationem prẽdictam quia impossibilis est ĩ natura.

Finalis resolutio huius articuli. ¶ **Sic igitur** ẽtum ad istum articulum dico primo q̃ suppositum creatum non addit super naturam hanc singularem substantialem perfectam ⁊ cõpletam ẽm genus speciem et indiuiduum nisi negationẽ actualis ⁊ aptitudinalis dependentie ad extrinsecum suppositum alterius nature cui innitatur actualiter vel aptitudinaliter natura ipsa. Et hoc patet: quia ista duplici negatione posita in natura tali statim habet sup positum creatum. Ipsa vero non posita sed amota vel per positionem affirmationis apposite vel affirmationum in aliquo statim tolletur ratio suppositi creati. Unde suppositum est. ¶ Secũdo patet hoc idem de negatione aptitudinalis dependentie quia de negatione actualis non est dubium. Alioquin enim si natura aptitudinaliter dependeret ad extrinsecum suppositum violenter suppositaretur in ꝓpꝛio supposito q̃ est contra inclinationẽ naturalem. hoc autem est falsum: quia ꝓpꝛium suppositũ est sibi generale: non autẽ aliud extrinsecũ.

¶ **Secundo dico q̃** dependẽtia vel innitentia talis ad extrinsecũ suppositum quam ꝓtiuat formalis ratio suppositi nõ est depẽdentia causati ad causam. Tunc enim indifferenter terminaretur dependẽtia nature humane assumpte ad tria diuina suppositapuibus causalitas respectu creature cuiuscũq; cõmunis est: sed est dependentia vel habitudo nature alicuius vt communicabilis ad suppositum extrinsecum in se subsistens et cui subsistenti vniatur sic q̃ ipsum dicatur tale ẽm talem naturã ⁊ ista dependentia vnio quedam est non per informationem q̃ diuinum suppositum nec est informabile nec informãs nec componibile: quia est purus actus. Nec per aggregationem. Tum quia diuinum suppositum nõ habet rationem partis nec cum aliqua crẽatura facit aliquid maius. Tuꝫ quia si per aggregationẽ isto modo diuinum suppositum vniretur nature cuiuslibet sed est vnio ordinis nature ad verbũ vel ad aliud suppositum sicut est possibile qui quiquidem ordo non attenditur ex parte verbi: sed est relatio realis tantum ⁊ dependentia quedam nature create assumpte ad verbum: ⁊ est habitudo posteriꝰis ad ꝓtius eo modo quo dictum est supra scilicet vt nature cõmunicabilis alteri vt supposito extrinsece nature q̃ ẽm ipsam dicatur tale vt ẽm humanitatem verbum dicitur homo: quare ⁊c.

¶ **Ad rationes ergo aliorum** probãtium q̃ suppositum creatum: vnde tale dicat aliquid positiuum reale sup naturaꝫ. Respondeo. ¶ Ad primã dico q̃ verbum assumpsit naturam ⁊ nõ suppositum: licet suppositũ nichil positiuũ reale addat super hanc naturam quo ipsum sit formaliter suppositũ: quia sicut dictum est supra verbũ assumpsit naturam sine illa negatione que sibi infuisset nisi assumpta fuisset ꝓ quã fuisset formaliter suppositata in ꝓpꝛio supposita ⁊ nõ assumpsit eam cũ illã negatione. ¶ Ad secũdam dico q̃ suppositum creatũ ẽm rationẽ suam formalem ⁊ ẽm illud quod addit super naturã nõ dicit perfectionẽ: immo nec suppositum diuinum q̃ plus est sicut dictum est in primo: licet bene neget imperfectionẽ dependendi vel innitẽdi naturã extrinseco supposito. Nulla. n. negatio perfectio est: licet bene sit negatio imperfectionis: q̃ negatio cuiuscũq; siue perfectionis siue imperfectionis nõ est aliquid positiuum intrinsece ⁊ formaliter. ¶ Ad tertiã que est confirmatio quãdo dicitur q̃ nichil includit imperfectionem nisi ratione alicuius perfectiõis. Ita q̃ illud q̃ est ratio excludẽdi impfectionẽ est pfectio. Dico q̃ excludere aliquid impfectionẽ formal'r eo modo quo negatio excludit affirmationẽ põt ꝓuenire alicui q̃ nõ dicit pfectionẽ: q̃ nulla negatio dicit pfectionem. Verũ est tũ q̃ illa negatio ad aliqd positiuũ reducit a quo excludit illã impfectionẽ sicut est in ꝓposito ⁊ illud positiuum frequẽter non est ratio excludendi talem imperfectionem necessario: q̃ illud positiuum aliquando est indifferẽs ad illam imperfectionem et ad negationem illius. Si autem sit sub

altero illorum hoc est ex operatione vel actione alicuius agentis vel ex cessatione actionis vel suspensione sicut magis dicetur infra in proposito de illa depēdētia ⁊ eius negatione. ¶ Ad illud de principio indiuiduationis. Dico q̃ indiuiduo simpliciter repugnat diuidi sic q̃ sibi non potest conuenire per quācunq̃ potentiam ⁊ nature etiā singulari p̃ principium indiuiduationis: ⁊ ideo bene oportet q̃ per aliquid positiuū qd̄ sit ratio talis repugnātie. Sed licet nature suppositate in supposito ꝓprio nō conueniat suppositari in alio vel depēdere ad aliquid: nod tamen sibi repugnat hoc manēti eandē naturā sed contingēter sibi potest inesse. Negatio autē bene potest esse ratio talis repugnātie nō simpliciter et absolute sed ꝫm quid ꝫ diu inest talis negatio. Exemplum accidēti separato nō repugnat simpliciter dependere ad subiectum licet sibi non conueniat sed secūdū quid posset dici sibi repugnare pro quāto stante illa separatione non posset simul stare q̃ inhereret. ¶ Ad quartū dico q̃ non addit aliqd positiuum sed negationes predictas.

¶ Ad primum contra hoc dico q̃ negatio est p̄mo incōmunicabilis tāq̃ illud p qd̄ repugnet simpliciter alicui cōmunicari sed magis aliquid positiuum sic est incōmunicabile primo ⁊ ipsum necessario cōsequit negatio incōmunicabilitatis: ⁊ tunc dico q̃ per istam negationem quā addit suppositum nō repugnat nature ꝓmunicari altert: q̃ tūc nō posset assumi sicut nec diuinū suppositum sed bene verum est q̃ sibi cōuenit nō cōmunicari cuius oppositū potest sibi contingēter inesse ⁊ negatio bene est prima ratio talis incōmunicabilitatis ipsa stāte nec oportet q̃ sequatur entitatē simplicit incōmunicabilē. ¶ Per hoc patet ad confirmationē de diuino supposito q̃ non est simile quia negatio incōmunicabilitatis est necessaria in diuino supposito ⁊ nature diuine simpliciter repugnat suppositari supposito nature extrinsece ⁊ ita incōmunicabilitas uel independentia ad aliquod extrinsecū suppositum consequitur ibi aliquā entitatem positiuam incōmunicabilem primo nō sic autem in proposito quia nature create simpliciter non repugnat suppositari in supposito extrinseco. Et ideo nō oportet q̃ illa negatio indepēdentie consequatur in ipsa aliquā entitatem incommunicabilem primo: quare ⁊c. ¶ Ad secundum dico q̃ suppositum substātie ꝫtum ad istud qd̄ addit super indiuiduum nō est maxime ens sed singulare substantie est maxime ens inter illa sui generis ⁊ indiuiduum ipsum qd̄ est aliquis ⁊ hoc intendit Aristoteles. ¶ Ad tertium dico breuiter q̃ omne suppositum creatum vt sic est aliquid negatiuum cōstitutum vt sic ex positiuo qd̄ est natura singularis et hec ⁊ negationibus suprādictis. ¶ Ad quartū cōcedo q̃ non est per se vnū licet singulare vel indiuiduum sit vnū per se ⁊ ratiōe illius singularis inclusi in supposito probatur vniuersale in concreto de ipso q̃ se nō ratione negationis illius. ¶ Ad illud de 7. metha. dico q̃ intendit sicut dictū est ⁊ q̃ singulare substātie est per se terminus generationis. ¶ Ad illud quod dicunt alij de existere. Dico q̃ siue actualitas vltima sit existere siue non q̃ per ipsum non suppositatur natura: sed magis per negationē predictā. ¶ Ad aliud q̃ existere ⁊ subsistere sunt idem falsum prout accipitur subsistere suppositaliter sed vnum dicit formaliter quid positiuum et aliud negatiuum ⁊ ideo non valet. ¶ Ad alia que adducuntur in deductione pro illo modo patet q̃ nichil valent sicut dictum est supra.

7. meta.

¶ Ad quintam rationē prin/cipalem dico q̃ in promptu apparet ratio quare natura non predicatur per idētitatem de supposito licet nichil reale positiuum addat suppositum super hanc naturam quia ad predicationem per idētitatem necessario oportet q̃ vtrumq̃ extremum vel alterum secundum suam rationem formalem sit infinitum ⁊ per consequens q̃ sit positiuum ⁊ q̃ non sit predicatio formalis. In proposito autem nō est ita sicut patet: quia suppositum secundum rationē suā formalem est quid negatiuum nec alterum eorum vel vtrūq̃ est infinitum. ¶ Ad sextum dico q̃ Aristoteles non dicit q̃ suppositi sit agere: sed bene q̃ actiones sunt singularium vel circa singularia ⁊ ita dato q̃ illud cui⁹ esset agere differret a natura per aliquid positiuum non valet istud argumentū contra propositum. Vel dicendum dato q̃ suppositi sit agere non oportet q̃ illud in quo distinguitur a natura sit aliquid positiuum: quia illud non est sibi ratio agendi sed magis natura ipsa. ¶ Ad septimus dico q̃ si in deo accipiatur habens pro supposito: et q̃ habetur pro natura q̃ in deo sunt idem habēs et q̃ habetur: sic tamen q̃ suppositum aliquid reale positiuum addit vltra naturam quo non obstante vnum predicatur de alio per identitatem sic autem natura et suppositum habens et habitum non sunt idem sicut dictus est supra: nec tamen oportet q̃ sic differant sicut positiuum et aliud positiuum. Si vero accipiatur habens et habitum pro abstracto et concreto sicut deus et deitas sic sunt idem sola ratione differentia ⁊ modo significandi ⁊ sic etiam in creaturis abstractum ⁊ concretum precise acceptū sed de hoc non est sermo ad presens. ¶ Ad octauū dico q̃ natura determinatur ad singularitatem per aliquid positiuum sibi superadditum sed nō ad suppositalitatem et ratio tacta est supra: quia sic determinatur ad singularitatem q̃ sibi repugnat simpliciter ipsa manente diuidi vel multiplicari in plura quorum quodlibet sit totum: et ideo oportet q̃ per aliquid positiuum sibi repugnet. Puta per differētiam indiuidualem nō sic autem ad suppositū creatum contrahitur: sed contingēter ad ipsum sic q̃ ipsa manens eadē potest illo non suppositari: sed alio et ideo licet ex seipsa ad suppositum nō determinetur non tamē per aliquid positiuum sed per aliquid negatiuum sicut dictum est supra. ¶ Ad illud qd̄ dicunt alij de existere. Dico q̃ siue actualitas vltima sit existere siue non q̃ per ipsum non suppositat natura sed magis per negationes predicta. ¶ Ad aliud q̃ existere substātie vel subsistere sunt idē falsum est prout accipitur subsistere suppositaliter sed vnum dicit formaliter quid positiuum et aliud negatiuum ⁊ ideo non valet. ¶ Ad alia que adducūtur in deductionē pro illo modo patet q̃ nichil valent sicut dictum est supra: quare ⁊c. Hec de primo articulo principali.

¶ Quantum ad secūdum ar/ticulum. Restat declarare possibilitatem incarnationis diuine persone assumendo naturas humanas sine ꝓpria suppositalitate vel ꝓprio supposito ad suppositum diuinū ⁊ q̃ diuinum suppositus cōparatur ad istam assumptionem vel vnionem benedictam ⁊ sicut efficiens ⁊ causans ipsam effectiue ī natura assumpta. Ideo probāda est in primo possibilitas hui⁹ vnionis ex parte diuini suppositi. ¶ Secundo ex parte nature assumpte. Adhuc primo ex parte diuini suppositi vt efficiens est vel causans. ¶ Secundo vt terminans ipsam.

Possibilitas ī carnationis ex parte diuī suppositi vt effi. ⁊c.

¶ Quantū ad primum probatur possibilitas hui⁹ ꝓprimo sic. Agens omnipotēs pōt in oē illud extra se quod non ēplicat ꝓtradictionem ex terminis alioquin nō esset adequatio inter omnipotētiā ⁊ omne possibile sed esset aliqd possibile q̃ non implicans contradictionem in quod nō posset omnipotentia. Sed ista assumptio vel incarnatio vel vnio nature humane ad verbum vel ad diuinum suppositus ex terminis non implicat contradictionē sicut ondēt īfra. ꝫ ⁊c. ¶ Scdo sic. Agens p̃ suum velle ⁊ intelligere pōt in omne illud extra se qd̄ potest intelligere ⁊ velle sicut dictum est in primo. Sed ista vnio intelligibilis est ⁊ volibilis q̃ sub ente continetur vel ꝓtineri potest nec est aliqua repugnantia sicut patebit īfra ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Agens simplr primū pōt facere fundamentū respectu intrinseci ad aliquē terminus sub illo respectu vt videtur vel sub negatione talis respectus q̃ hoc nullā implicat ꝓtradictionem. Sed talis vnio vel assumptio in natura nō dicit nisi respectū quēdam extrinsecū in ipsa tanq̃ in fundamento. ergo ⁊c. ¶ Quarto arguitur ⁊ ē bona ratio adducendo eam ad istam ꝓclusionē. Illud quod virtualiter ⁊ eminēter ⁊ illimitate ꝓtinet pfectionem totalē suppositi creati potest effectue supponere naturam sine ꝓprio supposito vel inextrinseco supposito vt vr: ⁊ est ꝓbabilis ꝓpositio. Sed suppositum diuinus est hmōi vt ptz. ergo ⁊c. Et q̃ non est dubiū de hoc scz q̃ deus hoc potest facere si est possibile fieri nō opz circa hoc amplius īmorari

Possibilitatis ꝓbatio vr terianz

¶ Scdo ꝓbanda est possibilitas hui⁹ ex parte diuini suppositi vt terminātis q̃ diuinum suppositū scz possit vnionem talem terminare. ¶ Ad hoc adducuntur alique rōnes quarū due prime cōiter adducuntur. Alie due adducūtur a Scoto ī suo quolibeto. qōne. xix. articulo. 2. ¶ Pria est talis Suppositū qd̄ ꝓtinet eminēter pfectionē suppositi creati potest supplere vicem eius in substentando naturam illius suppositi creati vt videtur Sed suppositum diuinus est huiusmodi. ergo ⁊c. ¶ Cum ergo substētare naturam extrinsecam in supposito ꝓpo nichil aliud sit ꝫ assumere eam et terminare eius dependentiam ad ipsum suppositum concluditur q̃ diuinum suppositum hoc potest. ¶ Secunda ratio est talis Suppositum respectu cuius quelibet natura creata est in potentia obedientiali potest eam substētare in seipso vt videtur. Sed diuinum suppositum est huiusmodi. Est enim agens p̃ imperium cui subiecta est obedientialiter oīs creatura. ergo ⁊c.

ꝫ pdictrationes

¶ Sed videtur q̃ pdicte rationes non concludunt. ¶ Prima nō concludit q̃ cōtinere virtualiter vel pfectionaliter perfectionem suppositi creati non cōuenit diuino supposito per illō quod est sibi ratio terminandi talem vnionem vel assumptionem. Puta per ꝓprietatem personalem sed magis per essentiā vel aliquid qd̄ est perfectionis simpliciter in deo cuiusmodi nō est pfonalis ꝓprietas. Tunc esset perfectio simpliciter ⁊ infinita formaliter in deo ⁊ posset esse ratio producendi creaturas ⁊ creandi quod est falsus. ¶ Scdo q̃ Si rō cōcluderet Sequitur q̃ vna persona nō posset incarnari sine alīs q̃ tribus pfonis diuinis cōuenit illud ꝓueniēter ⁊ antecedēter ad incarnationem illud per quod quelibet continet virtualiter ⁊ eminenter pfectionem suppositi creati ⁊ ita quelibet equaliter terminaret vnionem incarnationis ⁊ necessario ita q̃ vna non posset incarnari sine alia. ¶ Similiter contra secūdam potest argui q̃ nō cōcludit. Non esset per hoc pōt diuinū suppositum terminare hanc vnionem vel dependentiam ad ipam quia habet omipotentiam quam respicit potentia obedientialis in creaturis. Tum q̃ ista dependentia non est dependentia effectus ad causas sicut dictum est supra. Tum q̃ etiam tūc omnes pfone incarnarētur simul ⁊ vna nō posset sine alia sicut eis tribus ꝓuenit oīpotentia ⁊ vnica quam respicit potentia obediētialis in creatura. Ita q̃ ratiōes iste non ꝓcludunt personam diuinas posse substentare vel terminare talem dependētiam: sed magis si aliquid ꝓcludunt ipse ꝓbant q̃ persona diuina pōt talem dependētiam efficere vel causare. ¶ Adducit ergo tertia ratio talis probās q̃ subsistēs incōicabile diuinum vt tale possit terminare talem dependentiam ⁊ vniones nature ad ipm q̃ si repugnaret sibi terminare dependentiam talem. Aut illa repugnantia esset per hoc q̃ est istud subsistens vel persona: aut hoc quod est pfona diuina: aut per hoc q̃ est pfona talisque scz sola ponitur terminare. Sed per nullum istorum repugnat isti persone terminare licet nō conueniat sibi per quodlibet. ergo ⁊c.

Tertia ratio apparētior

Maior patet. Minor ꝓbatur sic. Independenti simpliciter nō repugnat terminare aliquam dependentiam ⁊ si habet dependentiam ꝓriam nō repugnat sibi esse ꝓprium terminum correspondētis dependentie. Sed verbum vel persona ista seu diuinum suppositum ꝫtum ad suam entitatem ypostaticam ⁊ personalem est independens simpliciter et ꝓpria indepēdentia q̃ sibi formaliter rōne ꝓprietatis ypostatice etiā repugnat quelibet imperfectio vel quodlibet imperfectionum annexam cuiusmodi est quecūq̃ dependentia. Nihil enim potest poni in diuinis quin sibi precisissime cōsiderato repugnet impfectio quecūq̃ q̃n sit ratio sufficiens excludendi quācunq̃ imperfectionem licet non sit pfectio simpliciter alioquin sibi pcise quātum est de se posset aliqua impfectio competere quod ē falsus ergo videtur q̃ potest dependentiam nature terminare. ¶ Secūda ratio sua est ista aliqua est in entibus dependentia nature cōicabilis vel vt cōicabilis ergo aliquid incōicabile quod vt sic natum est terminare dependētiam talem. Cum igitur diuinū suppositum sit verissime incōicabile īmo ipsum solum per aliqd positiuus sit incōmunicabile sicut dictum est supra verissime potest aliquam talem dependentiam terminare ⁊ sic repugnat sibi ex parte sui terminare dependentiam nature alicuius vt cōmunicabilis nō autem ꝓprie nature q̃ illa nō est dependens. ergo extrinsece nature tanq̃ suppositum non per se. Q̃ aūt sit dare aliquam dependentiam talem declarat per naturam accidentis q̃ non solum dependet ad substantiam vt informatiua ipsi⁹

vt ad subiectum: sed etiam vt ad suppositum sustentans z dat intelligere quare similiter potest eē de substantia creata per comparationem ad extrinsecum suppositū. Puta ad suppositū diuīe nature

Rep̃robantur p̃rime rationes.

¶ Contra istas rationes duas instatur multipliciter.

Contra p̃mam. Primo sic. Si independentia diuini suppositi cōcludit q̃ possit terminare dependentiam nature create ad suppositum in quo subsistat pari ratione indepēdentia talis cōcludet posse terminare omnem dependētiam talem quod ptz falsū in multis. Nam omnis substātia independens est dependentia accidētis ad subiectum z tamen non quelibet substantia potest terminare dependētiam cuiuslibet accidentis. Nō enim quodlibet accidēs potest inesse cuilibet substātie sicut patet. Simili ꝗ patz in dependētia totius ad partes qz multa sunt independentia ēm talem dependētiam z tamē non possunt terminare aliquam talem dependētiam qz nec habent rationem totius nec partis cuiusmodi sunt omnia simplicia. Similiter etiā patet de hoc de depentia causati ad causam qz angelus est indepēdēs a quocūq; ente creato vt a causa z tamē nō potest terminare dependentiam alicuius substātie createvt effect⁹ vel effecte. Similiter patet hoc de diuina essentia que est independens simpliciter loquendo de quacūq; dependētia z etiam suppositali z tamen non potest terminare dependētiaz vnionis ad suppositum qz non est quid incōmunicabile vltimo de p̃rietate personali de qua est ad positū quia p̃rietas p̃sonalis diuina cū sit simpliciter independēs ēm p̃missam rationem z veritatem secūdum hoc posset omnem dependētiam terminare et ita dependentiam creature ad deum vt causati ad causam z ēm rationē cuiuscunq; causabilitatis qd est falsum vt dictuz est supra quia p̃rietas ī p̃sona non est ratio formalis creandi: sed aliquid cōmune tribus ēm Augustinum. ¶ Secūdo sic cōtra maiorem rationis quia nō videtur q̃ independētia alicuius sufficiat ad terminādum dependentiam: sed cum hoc in terminante dependētiam sit aliqua perfectio ratione cuius terminet: z p cōsequēs q̃ habeat aliquam pfectionem respectu illius z rationē priozis eēntialiter. Patet de depēdētia causati ad causam. Ita q̃ depēdens respectu illius sit impfectum. entitas autem ypostatica nō habet rationez pozis eēntialiter respectu nature dependētis quia talis pozitas z posteriozitas nō est nisi inter essentias distinctas quia quiditates rerum se habent sicut numeri. entitas autem vel p̃rietas ypostatica nō dicitur essentia in diuinis. Similiter etiam non est perfectio simpliciter vel pfecta. quare ꝛc.

¶ Contra probationem minoris etiam arguitur. Nā licz illō ratione cuius repugnat aliqua pfectio particularz alicui nō sit pfectio: simpliciter tamē videtur q̃ ratio repugnantie cuiuslibet impfectionis sit pfectio simpliciter. Si ergo entitas ypostatica non sit pfectio simpliciter ratio formalis repugnādi quālibz imperfectionez supposito diuino: sed magis essentia diuina vt videtur.

¶ Contra secūdam rationem z ipa que dicūtur in ea instat etiā.

¶ Primo sic. qz q̃ sit aliqua natura suppositabilis p̃ suppositum nature extrinsece. hoc non est nisi quia est talis nature q̃ potest inherere alteri z facere vnum p̃ accidens cum ipa vel cum ipo. Sz nulla natura substātialis p̃t inherere alteri z si posset tamē nō posset inherere diuino supposito qd est purus actus. Unde breuiter nulla natura substantialis est p̃municabilis supposito extrinseco vt videt.

¶ Secūdo sic. qz dependētia accidentis nō est p̃ se ad suppositum substātie sed ad singularem substātiam. Quod patet. Nam suppositum ꝗtum ad illō quod dicit vltra naturam nō dicit nisi negationem Negatio aūt nō est ratio terminādi aliquam depēdentiam. Et confirmatur qz natura singularis assumpta a verbo eodem modo terminat dependētiam accidentium sicut si esset supposita p̃po supposito. Nec potest dici q̃ dependentia accidētis terminetur ad suppositum vel p̃sonam assumētem: qz dependentia accidētis nō est nisi inhere. Accidēs autem diuino supposito nō inheret: quare vt videtur nulla est p̃batio de substātia p̃ simile de accidēte. ¶ Ad ista respondetur. Ad p̃mum dicitur q̃ licet nō quodlibet independēs possit quālibet depēdentiam terminare nec q̃ independēs tali depēdētia possit quālibet talem deppendentiam terminare sicut bene p̃batur p̃ illas instantias. Tamē ista p̃positio videtur vera q̃ simpliciter indepēdens incōicabile vt tale possit aliquam dependētiam terminare. Cum ergo diuinum suppositum sit simpliciter independēs z incōmunicabile ipm p̃t aliquā dependentiam terminare: aliter em inter entia nō esset ordo. Cum ergo ipm vt sic nō possit terminare dependentiā nature q̃ est causati ad causam nec mensurati ad mensuram. Par ratione nec posteriozis effectus ad priozem restat q̃ istam de qua loquimur possit terminare.

Solutio p̃dictoz.

¶ Et confirmatur ista: qz licet substantia quelibz nō posit terminare dependētiam inherentie cuiuslibet accidētis. Sicut angelus nō potest terminare dependentiam inherētie quātitatis nec lapis dependentiam sapiētie z sic de toto z partibus z illo quod nec est totum nec pars z de angelo qui est independens a creatura tamē omnia ista vt talia sunt possunt aliquam vel aliquas dependentias terminare respectu sibi ꝓuenientium z hoc sufficit etiam quātuz ad vltimam instantiam de p̃petate q̃ licet terminare non possit dependentiā causati ad causam nec mēsurati ad mēsuram nec effectus posteriozis ad p̃orem saltem predictaz terminare potest. Nec apparet aliqua repugnātia. Nec enim talis terminatio ponit vel arguit in ratione terminādi aliquam pfectionem nec aliquam impfectionem. quare ꝛc. nisi enim independēs simpliciter cuiusmōi est p̃sonalis p̃rietas posset aliquam dependentiam terminare nō haberet cōnexionem cum aliquo ente nec aliquod ens depēderet ad ipam. Potest ergo aliquā terminare sed nō illas que requirunt in termino pfectionem simpliciter sicut rationem terminandi sicut est dependētia causati ad causam z mensurati ad mensuram. Nec illam etiam que ponit impfectionem sicut illam que est posteriozis effectus ad priozem quia oīs effectus imperfectus est in seipo

¶ Ad secundum dicitur q̃ licet in proposito terminus depēdentie sit poz essentialiter natura dependēte nō tamē oz hoc vniuersaliter sicut dicetur infra vbi ostendetur q̃ vnum suppositū creatū pōt naturam alterius eiusdem rationis substentare licet nō sit prius essentialiter ipo sed tantum dependentia vel vnione cum ista sit extrinsec⁹ adueniens z accidentalis z possibilis nō eē manēte fundamēto suo sed tantum dependentia debet dici. Et tunc ad instātiam dico q̃ p̃rie loquēdo de p̃oritate eēntiali z posteriozitate que est inter essentias z quiditates vel ratione ipsarum sic est vna priozitas triū p̃sonarum respectu creature. Et isto modo dico q̃ non opz rationem terminādi quācunq; dependētiā esse p̃ozem essentialiter ipo dependēte: sed bene oz hoc de dependētia causati ad causam vel alia quacunq; que arguit in termino pfectionez simpliciter Sed loquēdo de p̃oritate essentiali que est p̃oritas p̃ se extendendo nomē ad p̃oritatez necessariam ratione cuiuscūq; entitatis siue quiditatiue siue ypostatice quelibet p̃rietas in diuinis habet p̃priam priozitatez respectu creature z sic p̃cedo in p̃posito q̃ p̃rietas priozest essentialiter natura dependente ad ipam z sibi cōmunicabili. ¶ Ad tertium dicitur q̃ illa p̃positio est falsa sibi q̃ illud quod est ratio repugnandi quālibet impfectionem sit pfectio. Non enim oportet hoc quicq̃d enim potest esse in simpliciter pfecto est sibi ratio repugnandi quālibet impfectionem nō obstante q̃ nō sit pfectio simpliciter ex sua formali ratione quod additur de eēntia. Dico q̃ pfectio essentie cum sit potentia est rō p̃ima repugnādi deo quālibet imperfectionem z attributum quodlibet est ratio repugnādi sed non potētia sed in ordine suo: z similiter quelibet relatio in ordine. Nec est incōueniēs q̃ sint plures tales rōnes repugnādi ipfectionē alicui ordinate tū.

¶ Ad p̃mā instātiam contra secundam rōnem dicitur q̃ sufficit habere ex illa rōne q̃ ex parte diuini suppositi incōicabilis vt tale nō repugnet q̃ ipsuz terminet aliquam dependentiam nature cōmunicabilis. Sed quādo dicitur vltra q̃ nulla natura potest habere talem dependētiam respectu suppositi nature extrinsece nō possit sibi inherere: dicēdū q̃ ēmo sicut apparebit postea. Quod sic declaratur. Naz accidens ēm aliquos nō solum habet dependētiaz inherentie ad subiectum que ē habitudo forme ad informabile cuius extremum est substātia vel subiectum vt in potentia receptiua talis forme z talis habitudo nō potest esse nature alicuius ad diuinū suppositum quod est purus actus. Aliam vero habet habitudinē vt dependētis ad substātiam z naturaliter posteriozis respectu eius z extremum huius est substantia vt essentialiter priozaccidente z talem dependētiam p̃ter primam pōt habere natura ad diuinum suppositū vt incōmunicabile z non alia nisi illa dependētia vnionis de qua loquimur ī p̃posito que nullam impfectionem ponit vel argnit in diuino supposito. ¶ Ex quibus pz vnum cōmune dictum q̃ natura humana ī ipo se habet ad verbum quasi accidēs. Non qz habeat habitudinē forme ad informabile fz nature cōmunicabilis extrinsece z posteriozis qualem etiam habet natura accidentis respectu suppositi substātie. ¶ Ad secūdaz dicitur q̃ dependētia accidētalis licet sit ad singularem substātiam que est incōmunicabilis cōmunicabilitate vniuersalis nō tamen vltimate ad ipsuz sed aliquid incōmunicabile simpliciter quod nec ē cōmunicabile sicut vniuersale nec cōicabile alicui sicut vel forma z ratio essendi qd quid est ipm suppositum. Unde vltimate nō terminatur dependētia accidentis nisi ad supposituz cui ꝓuenit natura singularis vel tanq̃ sibi eadem z a quo non dependet talis natura vel tanq̃ sibi cōmunicata tanq̃ natura extrinseca z dependēs ab ipo. Quādo dicitur vltra q̃ suppositum nō addit supra naturaz nisi negationem. Dicendum q̃ verū est de supposito creato de diuino nō est verum. Quādo dicitur vltra q̃ negatio nō est ratio terminādi. Dico q̃ z si hoc verum sit tamē negatio p̃us cōuenit supposito creato q̃ terminare dependētiam accidētis. Et tūc vltra dico q̃ vltimate terminare qd conuenit supposito duo dicit: scilicet terminare z sic terminare scilz q̃ nihil vlterius terminet. Ratio ergo terminandi est aliquid positiuū z nō est negatio: fz q̃ terminatio sit vltimata rō illa est negatio: qz fcz terminans nō est cōmunicabile si em esset alicui cōmunicaret tunc illud adhuc vlterius terminaret dependētiaz ad illud cui ipm cōmunicaretur quicq̃d dependet ad aliquid cōmunicabile vlterius depēdet ad ipm cui illud cōmunicabile z ratio essendi sicut si scōm aliquos accidēs dependet ad alīd accidēs vt color ad supficiem nō terminatur vltimate ibi eius depēdentia: fz ad illō cui ipa supficies est forma z esto q̃ nō depēderet ad illō cuius est forma fz tantū eēt sibi ratio essendi adhuc vltimata dependētia esset ad illud cui supficies est forma vt vr. ¶ Ad cōfirmationem de accidētib⁹ que ita terminātur ad naturam in p̃po sicut si staret in p̃po supposito z tamē non terminātur ad suppositū verbi potest dici vno mō sicut iam tactum est supra q̃ ēmo dependentia accidētium terminatur ad verbum nō ēmediate tā q̃ ad illud cui inhereāt fz vltimate z mediate tāq̃ ad illō cui cōmunicatur natura singularis ad quā ēmediate terminatur coz dependētia. Nec hoc aliquam potentialitatem vel impfectionem arguit in verbo sicut nec q̃ illa natura vniatur sibi vñ z vltimate terminatur verbū talibus accidentalibus.

Rō terminādi.

¶ Aliter dici potest q̃ accidētia in p̃po nō sunt vltimate terminata in actu fz aptitudinaliter dependent z terminātur ad p̃priuz suppositū nature humane qd nata est ipa habere. Sicut enizpotest defacere q̃ accidēs actu nō dependeat nec p̃ sequēs dependentia eius terminetur ad naturam singularem subiecti qñ facit accidens sine subiecto. Ita potest vt videtur q̃ non ad p̃rium nature subiecti licet ad naturam singularem subiecti sicut in proposito. quare ꝛc.

¶ Sic ergo resumatur tus duarum p̃dictaꝝ rationū ad p̃bandus q̃ incarnatio est possibilis ex parte diuine persone vt terminantis vnionē nature assumpte ad ipm suppositum vel incōmunicabile simpliciter independēs potest ꝗtum est ex parte sui terminare dependentiam alicui⁹ nature cōicabilis ad ipm̄ que nullā ponit vel arguit impfectionem in ipo. Ista supra p̃bata z declarata. Sz diuinum suppositum est huiusmōi z dependētia vnionis est talis z nulla alia nec ponit vel arguit impfectionem qz nō est p̃ informationem vel aggregationem vel sicut effectus posteriozad priozem quia diuinū suppositum nō est effectum. ergo ꝛc.

Epilogatio p̃dictozuz

Possibilitas ꝛcarnationis

¶ Restat igitur probare possibilitatē huius incarnationis

ex parte nature humane assumpte. ¶ Ultima ratio ad hoc potest adduci ⁊ est iam aliqualiter tacta quia pfectionis est in substātia creata vel saltē nō est impfectionis in ipa qō possit terminare dependentiam nature extrinsece ⁊ alteri⁹ generis ab ipo substētādo eam in ꝓprio supposito licꝫ impfectionis sit q̄ sit subiectum informabile ab ipa scꝫ natura accidētis. Accipiēdo igitur illud vel qō est pfectionis vel qō saltem nō est impfectionis ⁊ dimittendo illud impfectionis. Videtur pbabile q̄ diuinum supposi tum possit naturam extrinsecaꝫ sic in seipso substētare ⁊ dependētiam vel vnionem eius vt cōmunicabilis ad ipm vt subsistens incōmunicabile terminare. Nec repugnat hoc ex parte diuini suppositi terminantis.

¶ Vltimo quātum ad istum articulum restat declarare possibilitatem incarnationis ex parte nature assumpte. Ad cuius euidentiam primo. ¶ Notandum est q̄ suppositum creatum sup hanc naturam suam sicut dictuꝫ est supra non addit nisi duplicem negationē innitēdi naturam alicui supposito extrinsece nature actualiter. scilicet ⁊ aptitudinaliter ⁊ stāte ista duplici negatione semp natura manet suppositata ī ꝓprio supposito ⁊ si debeat suppositari in alio manēs eadē singulariter oportꝫ q̄ careat ista duplici negatiōe vel saltem altera in ꝓposito puta in natura substātiali ⁊ iō oportet necessario q̄ aliquid positiuū affirmatiuum formaliter incōpossibile ⁊ oppositum tali negationi detur nature ⁊ causetur in ipa qꝫ negatio non tollitur ab aliquo manēte nisi p affirmationeꝫ vel positiuum oppositum sicut nec cecitas tollitur ab oculo manēte nisi p visum illud aūt positiuū nō est nisi actualis dependētia vel initentia ad extrinsecum suppositum qꝫ aptitudinalis esse nō potest ī natura substātialiter. Ista autem initentia ad extrinsecum suppositum nō pōt dicere aliquid absolutum qꝫ impossibile est ipam intelligi a quocunq̄ intellectu non intelligēdo suppositum ad quod est. Vñ non est nisi habitudo respectiua nature ad suppositum extrinsecum. Ista autem habitudo vel respectus iste nō pōt esse habitualis nature qꝫ tūc impossibile esset q̄ natura subsisteret nisi in intrinseco supposito. Nec est respect⁹ ītrinsecus adueniēs qꝫ nec necessario nec naturaliter ponitur posito fūdamento ⁊ extremo. Non esset necessario nec naturaliter ponitur posita natura humana ⁊ supposito extrinseco sicꝫ pꝫ: sicꝫ magis posita naſa suppositabili naturaliter ⁊ de lege. igitur ponitur negatio opposita qua natura subsistit in ꝓprio supposito. Est ergo respectus extrinsecus adueniēs nature ex operatione vel actione libera diuini agētis circa ipaꝫ causantis talem respectum in ipa ⁊ p ꝓſis actiue assumentis ipam ad extrinsecum suppositum. Unde ⁊ negatio sibi opposita nō inest nature necessario: sed cōtingēter inest sibi ⁊ separabiliter ab ipa. Sicut nō esse album inest superficiei qñ non est alba. Non esset inest tali nature talis negatio respect⁹ qꝫ ipa natura sit incōpossibilis ⁊ formalit repugnās tali respectui sicut negatio albi inest nigro vel negatio irrationalis inest rationali vel vnius specifice vel naturaliter inest multo vel ecōuerso: sed iest talis negatio ex remotione vel nō actione agentis supnaturalis supra naturaꝫ ipam qñ scꝫ nō causat in ipa talem respectum non inest aūt qñ causat in ea talem respectum ⁊ p ꝓsequēs nō manet in supposito ꝓprio si assumatur ad alienum.

¶ Ex quibus omnibus cōcludo q̄ vnio nature humane ad verbū ratione cuius verbū dicitur incarnatum ⁊ natura dicitur assumpta nec manet in ꝓprio supposito sed per talem vnionem formaliter īnititur alteri nō est nisi quidā respectus extrinsecus adueniens vel inherens nature causatus in ipa a diuina voluntate ⁊ tota trinitate supernaturaliter ⁊ cōicabilis est ⁊ terminatus ad diuinum suppositū vnicum tantum quod est verbum vt tale subsistens et suppositum incommunicabile. Unio humane nature ad ꝓ bum qd.

¶ Hijs premissis adducuntur ab aliquibus rationes ad pbandum q̄ non repugnat nature create sic vniri diuino supposito vel nature diuine in vnitate suppositi. ¶ Prima ratio est qꝫ por naturaliter ē hec natura q̄ suppositum eius prius natura indiuidua ē q̄ suppositetur. Vñ nec ꝓuertūtur ista. Bene enīꝫ sequitur q̄ si natura suppositatur ergo indiuiduatur sed nō ecōuerso. Vñ nō omne indiuiduuꝫ creatum est suppositum creatum licꝫ ecōuerso. Sꝫ pori naturaliter nō repugnat q̄ virtute diuina prius natura sit sine posteriori ergo natura hec ⁊ singularis potest esse sine ꝓprio supposito sed ipa vel est in ꝓprio supposto vel in extrinseco supposito quia nō est medium. ergo ⁊c. ¶ Scda ratio est hec. Licet natura vnius generis nō possit esse natura alterius generis tamē potest habere modum illius alterius generis. Sicut licꝫ accidēs nō possit ē substantia tamē pōt habere modū substātie sicut patꝫ de accidente separato qō per se subsistit ⁊ habꝫ modum suppositi substātie ⁊ differentia substātialis predicatur in quale sicut accidēs licet sit substātia vere ergo similiter ecōuerso nō videtur impossibile q̄ substātia licet nō possit esse accidēs tamē habeat modum accidētis innitēdo supposito extrinsece nature. ¶ Tertia ratio. Quāto magis aliqua recedunt ab vniuocatōe tāto magis pōt ex ipīs fieri vnum vel possunt vniri. Quod patet qꝫ ex duobus indiuiduis eiusdem speciei qꝫ maxime sunt vniuoca eo q̄ in specie specialissima ꝓueniūt in qua consistit vniuocatio maxima nō potest fieri vnū ex duabus vero speciebus qꝫ recedūt ab vniuocatōe maxima ⁊ vniuocātur solum in genere in quo latēt eq̄uocationes pōt fieri aliquod vnum sicut ex duob⁹ coloribus diuersis specie fit vnus color medius. Ex materia vero ⁊ forma qꝫ adhuc magis distant ⁊ minus conueniunt potest fieri vnum p se ⁊ per se possunt vniri ad ꝓstitutionem vnius puta totius. Cum ergo natura humana ⁊ diuina minime cōueniant ⁊ maxime distāt maxime possunt vniri. Nec repugnat nature hūane vniri diuine in vnitate suppositi. ¶ Quarta ratio. Natura ꝓparatur ad suppositum ⁊ est comparatio eorum sicut materie ad formam vel ecōuerso. Vñ ⁊ in septimo metaphisi. Natura ⁊ quiditas dicitur forma ⁊ suppositus vel indiuiduū dicitur materia sicut ergo reperire materiam excedentem appetitum sue forme sicut est materia cuiuslbet forme corruptibilis. Patet in hijs inferioribus ⁊ formam excedētem appetitum sue materie sicut est forma intellectiua qua transcēdit suam materiam nec intūgitur sibi ⁊ formā adequatam appetitui sue materie ⁊ ecōueso sicut ē forma celi. Unde celum est simpliciter incorruptibile ita videtur est inuenire suppositum excedens naturam suam sicut hec materia vna numero est sub forma ignis et aeris ⁊ ad diuersas naturas potest pertinere. Similiter etiam naturam excedētem suum suppositum sicut anima intellectiua. Similiter tertio est inuenire naturam adequatam suo supposito sicut natura diuina que nō pōt suppositari in extrīseco supposito. Cum ergo vt dicūt natura humana comparetur medie nature qꝫ ex diuino munere excedit suum suppositum videtur q̄ possit vniri extrīseco supposito puta verbo ⁊ sic verbum potuit humanari vel incarnari. quare ⁊c. 7. meta.

¶ Sed iste rationes parum valent ad ꝓpositū declarandum. Si esset prima ratio esset bona per ipaꝫ probaretur q̄ natura hūana posset assumi sine sua singularitate ad singularitates diuine ꝓsone vel nature quia natura humana prior est in esse specifico q̄ sit indiuidua. Nam indiuiduatio fit per aliquid superadditum nature ⁊ ꝑ us intelligitur ipa vt specifica q̄ indiuidua ergo pōt assumi sine sua singularitate non sequitur. Similiter etiā sequeretur q̄ deus posset facere naturam generis sine omni specie ⁊ naturam speciei sine omni indiuiduo est quia genus est prius natura q̄ species ⁊ species q̄ indiuiduum nec ꝓuertitur ꝓna inter ea. Non ergo pōt deus facere quodcūq̄ prius natura sine posteriori nisi sit tale q̄ sit essentialiter distinctum ab ipo ⁊ ita deberēt pbare q̄ hec natura singularis sit por natura ꝓprio supposito suo sic q̄ sint separabilia ⁊ vnū possit manere sine alio qō nō pbant. ¶ Scda ratio non valet accipiendo eam sicut sonat ⁊ iacet. Nam sicut natura vni⁹ generis nō potest esse natura alterius. Ita nec potest habere ꝓprium modum vniuocū illius generis qꝫ sicut substātie ⁊ accidēt i sicut dixi in ꝑmo nihil est vniuocum. Ita nullus modus vniuocus. Preterea etiam sequeretur q̄ substantia posset inherere sicut accidens potest subsistere. Quādo dicit q̄ accidēs separatum habet modus substātie. Dico q̄ falsum est qꝫ modus subsistendi substantie est nō inherere alteri nec actualiter nec aptitudinaliter nec possibiliter nō sic autē accidēs quātūcunq̄ separatum qꝫ inheret aptitudinaliter saltem. Unde accidēs in sacramēto separatum nec habet rationem suppositi nec modum substantie. ¶ Q aūt nō sit suppositus nec hēat modū substātie quātum ad hoc ptꝫ. Tū qꝫ natura accidētis nō subsistit vltimate in tali accidēte separato sed cum inclinatione aptitudinali ad extrinsecum suppositum puta ad suppositum substātie. Tum qꝫ singulare accidētis separatū esset vere suppositū. Tunc cum suppositum alicuius nature ꝓprium sibi adeq̄tur. Ita q̄ q̄tum nata est suppositari naturaliter tantum etiam illud natum est naturaliter suppositare ⁊ ecōuerso. oportꝫ q̄ excludat a natura quācunq̄ inclinationem naturalem siue actualē siue aptitudinalem ad extrinsecum suppositus ⁊ sic natura accidentis separati non inclinaretur aptitudinaliter ad aliquam substātiam vel ad suppositū eius quod est falsum. Tum qꝫ si accidēs separatum esset suppositum sequeretur q̄ aliqua natura magis naturaliter subsisteret in alieno supposito q̄ in ꝓprio qꝫ accidens magis nāl̄r est in subiecto q̄ separatus a subiecto īmo separatū a subiecto nō ē nisi supnāliter hoc aūt est impossibile qꝫ ꝓprius suppositū cuiuslibet nature est sibi ꝓnaturale. Tum qꝫ etiaꝫ sequeretur q̄ aliqua natura supnaturalit subsisteret ī supposito ꝓprio sicut natura accidētis in accidēte separato ⁊ naturaliter in supposito alieno. Puta in supposito substātie qñ inesset sibi quod videtur impossibile licet possibile sit aliquam naturā naturaliter subsistere in supposito ꝓprio ⁊ supernaturalit in alieno vt patet de natura humana que potest naturaliter esse in ꝓprio supposito ⁊ supernaturalit in alieno puta in verbo. Vñ dico q̄ natura humana non potest habere modum ꝓprium nec vniuocū accidentis nec ecōuerso. Ad cōfirmationē de differētia substātiali q̄ p̄dicatur in quale. Dico q̄ modus predicādi nō est vniuocus modo accidētis/ qꝫ predicatur in quale substātiale nō aūt accidentale. ¶ Tertia etiā ratio nihil valet. Primo qꝫ minor cōuenētia ⁊ maior recessus ab vniuocatione nō ē ratio quare magis aliqua vniātur vel faciant vnuꝫ Patet qꝫ due aque que sunt eiusdē speciei magis possunt facere per se puta vnam aquā q̄ substātia ⁊ accidēs que nō vniuocātur in aliquo. Similiter etiam materia ⁊ forma que sunt eiusdē generis substantie magis faciunt vnū q̄ substātia ⁊ accidens que sunt alteri⁹ ⁊ alterius generis qꝫ illa faciūt vnū per se ⁊ ista nō. Est ergo in ratione fallacia ēm nō causam vt causam ⁊ ideo nō concludit q̄ natura diuina ⁊ humana sint vnibiles saltem non ꝓcluvit q̄ tali vnione sint vnibiles. ¶ Quarta ratio est tota parabolica ⁊ ꝓtinet plura falsa. Primo qꝫ licet natura ⁊ suppositum aliquo modo equiuoco valde vel analogo sic se habeant sicut materia ⁊ forma nō tīsunt materia ⁊ forma nec oportet ꝓsequēter arguere de ipīs sicut de materia ⁊ forma. Alioquin arguetur q̄ sicut materia informatur a fora sic suppositū a naſa ⁊ multa alia absurda ꝓcluderētur. Preterea etiam quādo dicit q̄ est dare formam excedētem suam materiam sicut animam. Ista excedētia nō facit ad ꝓpositum qꝫ sic nō excedit q̄ possit aliā informare sicut deceret. Similiter etiā qñ dicit q̄ in celo est materia adequata forme ⁊ ecōuerso falsum est sicut ꝓbaui in scdo. Ubi dixi q̄ in celo non est materia. Similiter q̄ applicando vocat materiam suppositum respectu naturarū quaꝝ est pars Et similiter animam vocat naturā ⁊ corpus suum suppositum. Patet q̄ nihil est. Nec enim anīa nec materia habēt rōnem suppositi vel nature suppositabilis respectu illorum quibus comparant ista. Similiter etiā q̄ dicitur vltimo q̄ natura humana ex diuino munere excedit suppositum suum ita q̄ potest subsistere in alio Dico q̄ est petere ꝑncipiū. Ipsi enim dūt ꝓbare hoc q̄ nō repugnat sibi hoc conferri vt subsistat in extrinseco supposito ⁊ ipsi hoc assumunt. ꝗ ꝓcedē. rōnes.

¶ Adduco igitur alias rationes. ¶ Prima est ista. Illud ē ponēdum possibile vel ꝓpossibile cuius nō apparet ratio q̄ sit impossibile vel incompossibile alioquin poneretur aliquid vel negaretur aliquid sine ratione qō est incōueniēs apud sequētes rōnē Sed nulla ratio impossibilitatis vel incōpossibilitatis apparet inter naturam humanam ⁊ vnionem ypostaticam sui ad verbum quod patet ex rationibus terminorum. Ratio nature humane plana est. Alie rōnes q̄ vnio ex parte nature hūane vel create ē possibilis.

Ratio vero predicte vnionis dicta est supra q̃ est respectus quidaꝫ extrinsecus nature cõicabilis ad aliquid incõmunicabile substãtans ipsam. Nature inq̃ cõmunicabilis alicui alterius nature sicut aliquid quo id aliud dicatur ⁊ possit dici tale ⁊ tanq̃ quiditas supposito nõ sicut forma materie vel vniuersale particulari vel singulari. Hoc aũt nullam videtur ꝓtradictionem implicare nec repugnãtiaꝫ ad naturam humanam. Bene eñ ꝓtradictionẽ implicaret q̃ in ꝓpꝛio supposito subsisteret etiam cũ hoc simul ⁊ semel in extrinseco supposito verbi: ſz q̃ nõ subsistẽs in ꝓpꝛio supposito subsistat in alio nulla est ꝓtradictio. Similiter etiã q̃ diuinuꝫ suppositum sit suppositum nature diuine p se ⁊ intrinsece ⁊ suppositum alteri⁹ nature nõ p se nec intrinsece. Hec tanq̃ nature dãtis simpl̃r esse p̃muꝫ nulla ꝓtradictio videtur. quare ⁊c. ¶ Secũda rõ est ista Non magis termiatur necessario substãtialis natura creata manẽs eadem ad ꝓpꝛium suppositum vel subsistẽdũ in ꝓpꝛio suppposito q̃ accidẽs ad suppositũ nature extrinsece. Sicut enim substãtialis natura suppositabilis supposito ꝓpꝛio ita etiam accidentalis natura supposito alieno vel nature alieue sed accidẽti manẽti nõ repugnat non suppositari in actu supposito alieno substãtie qꝛ ibi non repugnat separari igitur nature hũane nõ repugnat non suppositari supposito ꝓpꝛio. Sed ſi nõ suppositatur supposito ꝓpꝛio ⁊ maneat oꝫ q̃ alieno. Hã inter affirmationem ⁊ negationem dependẽtia ad extrinsecum suppositum nõ est medium. ergo ⁊c.

¶ Tertia ratio est ista verbum sicut dictum est in p̃cedẽtibus vt incõicabile est põt termiare aliquã dependẽtiam ⁊ nõ nisi dependẽtiam nature et cõmunicabilis sibi sicut est ꝓbatum ⁊ nõ dependẽtiã ꝓprie nature ergo extrinsece igitur extrinsece nature puta humane non repugnat sic dependere vel vniri. ¶ Quarta ratio. Natura que ẽ in potentia obediẽtiali nõ habet repugnantiam ad aliquid qd̃ nõ implicat cõtradicoionem fieri in ipsa. Sz ad oẽ tale potest deduci ſaltem virtute diuina. Sed natura humana ẽ huiusmodi ⁊ nõ ꝓplicat ꝓtradictionẽ fieri talem vnionem in ipsa qꝛ negatio p̃posita sibi inest ꝓtingenter. ergo ⁊c. ¶ Aſ aũt natura creata sit neutra ⁊ indifferens ad ꝓpꝛiam suppositalitatem vel negationeꝫ illius. Patet de natura huius aque que ẽ aqua ⁊ supposituꝫ quãdo distincta ẽ ſi autem vniatur alteri aque tam non est suppositũ ¶ Quita ratio qꝛ sicut diuina natura nõ adequat vni supposito suo in suppositari. Ita videt q̃ vnicum suum suppositum puta verbum nõ adequatur sibi in suppositare ergo potest aliam suppositare.

Summa ¶ Sic igitur dico mane vel create talis vnio est possibilis ¶ Sed contra hoc sunt due instantie. ¶ Prima est qꝛ omnis actio terminatur ad aliquid absolutum. Si q̃ circa naturam sit actio diuina in assumendo ipsam oꝫ dare aliquid absolutum de nouo adquisitum in natura. Sed hoc ẽ falsum qꝛ natura assumpta a verbo posset deponi sine corruptione cuiuscũq̃ absoluti vt videtur. Similiter etiam illud absolutum nõ ꝓtineret ad vnitatem nature humane qꝛ totum quicqd est de vnitate nature humane est in natura nõ assumpta. ergo nihil faceret ad vnionem vel assumptionem nature hũane. quare ⁊c. ¶ Secũda instantia qꝛ in quolibet dependẽte ad aliud est aliqua ratio dependẽtie vt dependẽdi. Alioquin nõ dependeret. Patet in dependẽtia causati ad causam ⁊ in qualibet alia ⁊ ita ſi natura humana in ꝛpo dependet ad verbum necessario habet aliquam rationem dependendi sibi intrinsecam. Sed hoc est falsum qꝛ cũ sit eiusdem rationis omnino cũ natura sortis nõ hz aliquam rationem dependedi sicut nec natura sortis ⁊ ita non dependet sicut nec natura sortis. Nature enim eiusdem rationis cõpetit vel nõ puenit similis ratio dependendi ad eundem terminum natum terminare dependentiam sicut etiam omnibus albis cõuenit referri relatione similitudinis ad illud album excepto illo eodem albo quod non potest referri ad se ipsum. quare ⁊c.

¶ Ad primum Dico q̃ maior est falsa. Non enim oportet oẽm actionem terminari ad aliquid absolutum in passo vel receptiuo sed ad respectuꝫ extrinsecũ põt actio terminari sicut motus terminatur ad ybi ⁊ sic etiaꝫ dico q̃ actio diuina terminatur ad istum respectũ vnionis in natura ⁊ ſi natura deponeret solum corrumperetur vel cessaret esse talis vnio p decisioneꝫ conseruationis diuine nullo absoluto corrupto.

Solsuntur instãtie p̃dicte.

¶ Ad secundum dico q̃ in quolibet dependẽte in actu est aliqua ratio formalis dependẽtie qua formaliter dependet: ⁊ aliqua rõ fundamẽtalis super quam fundatur talis dependẽtia: sed dico q̃ nõ oꝫ de omni dependentia ſi adquiratur de nouo q̃ ratio fundamẽtalis eius de nouo adq̃ratur. Hec opꝫ q̃ ſi dependentia ipsa in vno adquiratur q̃ in alio fundamento eiusdem rationis adquiratur p̃cipue quãdo illa dependẽtia est respectus extrinsec⁹ ſicut in ꝓposito. Unde dico q̃ in natura humana in ꝛpo est ratio formalis dependentie qua formaliter ⁊ actu dependet ad verbum nõ autẽ in natura mea vel licet in natura mea sit similis ratio fundamẽtalis dependentie q̃ posset causari in natura mea vel tua ſi deus vellet eam cãre. Sed ſi dependentia ista esset ſic intrinseca ⁊ cõsubstãtialis nature sicut dependẽtia causati ad causam primam vel creature ad deum bene oporteret hoc q̃ sicut natura illa dependet ad verbum in ꝛpo. Ita etiã ⁊ mea cum sit eiusdem rationis dependeret non est autem sic. iõ ⁊c. Unde et nature mee ſi assumeretur modo a verbo non adderetur aliqua noua ratio fundamẽtalis dependendi ad verbum sed tantum causaretur in ipsa respectus dependẽtie sicut est in aliꝫ respectibus extrinsecis. Patet de accidente separato ſi vniretur subiecto nihil nouum absolutum causaretur in ipso quod esset ratio fundamẽtalis illius dependẽtie sed ipsa natura sua quã p̃us habuit separatum existens esset sibi ratio fundamẽtalis dependẽdi et solum causaretur in ipso respectus vnionis ad subiectum. Hoc de secũdo articulo questionis.

¶ De tertio articulo supposito nihil dicam modo quia est nimis longus sed infra de hoc faciam vnã questionem specialem.

¶ Ad primum principale dico q̃ nõ omne vnibile alteri est cõponibile sibi vel alteri nisi sit vnibile vt actus vel potentia respectu alicuius. Suppositum aũt diuinum licet sit vnibile nature humane ⁊ ecõuerso Neutrum tamẽ comparatur alteri sicut actus ꝓfectiuus ad potentiam. Hec est etiam aliqua relatio realis suppositi diuini ad naturam extrinsecam cui vnitur sed tm̃ respectus rationis licet nature humane bene sit relatio realis ad verbũ cum qua relatiõe ipsa componitur sicut subiectum cũ accidẽte. ¶ Ex quo patꝫ q̃ per vnionem istam de nouo non ꝓcluditur aliqua mutabilitas vel inouatio in diuino supposito sed tantum in natura assumpta que notatur vel ſaltim recipit talem respectum realem de nouo. ¶ Ad secũdum dico q̃ maior est falsa. Planũ est enim q̃ corpus humanum ⁊ anima intellectiua que differunt pluſq̃ genere sicut corruptibile ⁊ incorruptibile eo modo quo accipiũtur differentia pluſq̃ genere in quarto metaphi. ꝓstituunt vnũ numero vel suppositũ nõ tamen simplex diuisio ⁊ sic indiuisibile sicut alterum ipsorum. Unde dico q̃ natura diuina vel persona ⁊ natura humana nõ obstante q̃ sic distinguãtur pluſq̃ genere sicut corruptibile ⁊ incorruptibile possunt cõstituere vnum supposito vel concurrere in eodem supposito nõ tamẽ p informationem sicut anima ⁊ corpus sed ẽm vnionẽ p̃dictam. Quãdo dicis q̃ que sunt vnum numero vel supposito sunt eiusdeꝫ generis ⁊ speciei. Dico q̃ non opꝫ hoc esse verum vniuersaliter nec de genere predicabili metaphisico vel logico nec de genere phisico ſicut patet qꝛ accidens ⁊ subiectum sunt vnum subiecto ⁊ supposito ⁊tamen nõ sunt eiusdẽ generis predicabilis ⁊ corpus ⁊ anima ⁊ non sunt eiusdem generis phisici. ¶ Ad philosophũ dico q̃ vnum nũero qd̃ vocat Aristoteles indiuiduũ per se alicuius generis est vnum specie ⁊ vnũ genere: qꝛ vnum ĩdiuiduum nõ potest ꝓtineri nisi sub vna specie ⁊ vno genere generalissimo vel in eodẽ ordine ⁊ istud nõ spectat ad propositũ vt patꝫ. Hã licet indiuiduum vel singulare alicuius generis sit vnum genere vel specie põt tamẽ ꝓcurrere in eodẽ supposito cũ aliquo alio quod nõ est eiusdem generis cum ipso sicut patet de hac natura humana in ꝛpo ⁊ de hac albedine in subiecto. ¶ Ad confirmationem qñ dicit q̃ nullam habẽt ꝓportionem sicut nec finitum ⁊ infinitum. Dico q̃ non habẽt ꝓportionem ꝓmẽsurationis ſz habitudinis p̃dicte potẽtialis fundari in natura humana ad diuinũ suppositum ⁊ p̃terea diceretur q̃ suppositum etiã diuinum vnde suppositum ⁊ tale non est formaliter in infinitum sicut nec ꝓpꝛietas personalis. ¶ Ad tertium dico q̃ licet p ꝓpꝛium suppositum humane nature nihil positiuum reale addat ſup hanc naturã q̃ tamẽ nõ sunt idem penitus extra intellectum sed suppositum addit super naturam illas negatiões extra intellectũ quas non facit intellectus. Sicut nec intellectus facit ceritatem que non est nisi negatio visus in oculo ⁊ qꝛ vna illarum negat vnionem dependẽtie ad extrinsecum suppositum seu dependẽtiam que est vnio. Ideo impossibile est q̃ suppositũ creatum manẽs supposituꝫ assumatur qꝛ in hoc ꝓtradictio implicatur manifesta. Sed possibile est q̃ natura assumat̃ nec hoc impedit aliqua ꝓtradictio sicut patet ex p̃dictis. ¶ Ad vltimuꝫ dico q̃ natura quelibet substãtialis dat illi supposito cui inititur esse substãtiale sic q̃ ipsa vel per vnionem vel per identitatem ipm̃ est tale aliquo modo. Natura ergo humana vt quo verbum est homo nõ p idẽtitatem sed p vnionem natura ergo humana vt quo verbum habꝫ aliquod esse substãtiale vt esse hominẽ. Sed hoc non esse primariuꝫ diuini suppositi. Hec opꝫ q̃ natura substãtialis det primũ esse substantiale supposito cui inititur nisi illud sit suppositum proprium ⁊ ita nõ oportet q̃ hũana natura substãtiet diuinũ suppositum sed potest depẽdere essentialiter ad ipsuꝫ ⁊ ipm̃ p̃supponere sicut patꝫ. q̃re ⁊c. ¶ Dices qũo per istam vnionem habet esse verbum tale puta eẽ hominem? Aut eñ hoc est p se aut per accidens. Non p se vt videtur qꝛ nõ primo modo nec aliquo alio modo dicẽdi p se sicut patet. Hec etiam p accidens qꝛ natura humana nõ est accidẽs. q̃ ⁊c. Preterea accidens vt natura cõmunicabilis nõ p̃dicatur de subiecto nisi qꝛ inheret sibi. Sed natura humana nõ inheret ergo ⁊c. Dico ad hoc q̃ ista natura nõ predicatur in cõcreto de verbo per se aliquo modo dicẽdi per se. Hec etiã per accidẽs de mõis illis de quibus Aristoteles loquitur. Sed dico q̃ aliquo modo p se qꝛ nõ p accidẽs eo modo quo accidens de subiecto licet aliquo modo etiam p accidens forte qꝛ nõ p̃dicatur sicut aliquid de suo conceptu quiditatiuo nec ecõuerso nec ipm̃ quo modo aũt hec p̃dicatio sit vera magis patebit ifra in illa questione que fiet vtruꝫ ista predicatio sit vera de⁹ est homo qꝛ nõ est ad presens discutiendum de hoc causa breuitatis.

¶ Distinctionis Prime.
Questio Secunda.

Secundo quero. Utrum per scripturã canonicaꝫ a Judeis receptã possit efficaciter ꝓbari personã diuinam fuisse incarnataꝫ ⁊ messyam promissum a legeꝫ ꝓphetis aduenisse de facto.

¶ Videtur q̃ non Primo qꝛ ſi potuisset hoc ꝓbari vel posset non est verisimile quin iudei periti in scriptura veteris testamenti puerterẽtur ad ꝛpm̃. Sed planum est q̃ sunt multi tales qui non cõuertũtur. ergo ⁊c. ¶ Secũdo sic ysaye 2°. dicitur de aduentu messye ẽm expositores. Erit in nouissimis diebus p̃paratus mons domus dñi in vertice mõtiuꝫ ⁊ fluent ad eum oẽs gentes. Et sequitur. Et ꝓflabunt gladios suos in vomeres ⁊ lanceas suas i falces nõ leuabit gens cõtra gentem gladiũ nec exercebuntur vltra ad prelium. Sed Jesus nazarenus non fuit in nouissimis diebus qꝛ post ipm̃ multa tẽpora fluxerunt nec mons domus domini q̃ ẽ mons syon fuit adhuc positus in vertice trium montium scilicet montis Thabor ⁊ Synay ⁊ montem Carmeli qui ad locum hierusalẽ sunt a dño transferendi. Hec ad montem Syon fluxerunt oẽs gentes qꝛ non omnes crediderũt adhuc in Jesum nazarenũ/ nec adhuc credunt. Similiter etiã post temp⁹ iesu nazareni gens leuauit cotra gentẽ gladium ⁊ fuit exercitium ad p̃lium grauissimum qꝛ in Judea fuerunt bella atrocissima tempore Titi ⁊ Vaspasiani ergo non fuit vere ꝛpus vel messyas. ¶ Tertio sic ysaye. xi. dicitur de aduẽtu messye ẽm oẽs. Egredietur virga de radice Jesse. Et sequitur ibidem. Habitabit lupus cũ agno ꝛpardus cũ edo accubabit. Et sequitur. Delectabitur infans ab vbere super foramina aspidis ⁊ in cauerna reguli qui oblectatus fuerit mittet manum suam. Sed ista nõduꝫ

ysaye 2°

ysaye. xi.

sunt impleta. Nondum enim animalia silvestria sunt domestica nec habitant pacifice cū domesticis. Si militer etiam patz q animalia venenosa adhuc nocent pueris ⁊ infantibus ⁊ hoibus nec possunt secure ludere cum eis. ergo ⁊ sic non venit xpus.

Deutronomio 30. ¶ Quarto sic. q: Deutronomij tertio dicitur sic. Si ad cardines celi fueris dispatus inde retrahet te dominus deus tuus ⁊ assumet atqz ītroducet in terram quam possederunt patres tui ⁊ hoc ēm expositores intelligitur esse vel fore in aduentu messye. Sed hoc nō est impletum q: Judei per totum mundū sunt dispersi ⁊ non sunt ꝓgregati ergo nō venit xpus nec messyas. ¶ Si dicatur q hoc fuit impletum in reductione de captiuitate babilonica

Eze. 39. Contra hoc arguit p illud Ezechielis. 39. Sciēt q ego dominus eorum eo q trāstulerim eos in nationes ⁊ cōgregauerim eos sup terrā ⁊ nō dereliq̄rim quēquam ex eis ibi. Multi autē derelicti sunt de captiuitate Babilonica ⁊ Asyriorū q: non oes reuersi sunt. ergo tunc non fuit impletum qd predictum est.

¶ Contra quia multi litterati ⁊ doctores eorum peritissimi in lege ⁊ scriptura peperūt xpm aduenisse ⁊ scripturas de ipo esse impletas ⁊ sic a tpe xpi aliqui ⁊ ad ipz sicut ad messyam verum deum ⁊ verum hominē fuit cōuersi. Patet de Natanaele Nichodemo ⁊ Gamaliele ⁊ apostolo Paulo ⁊ Josepho quātum ad dictum suum sicut allegabitur infra. Vnū ⁊ Johānis. 12. di

Jo. 12. citur q de principibus multi ceciderūt in eum sed ꝓpter phariseos nō ꝓfitebātur ne de synagoga expellerētur. Et dicebantur tunc principes sacerdotes ⁊ legis doctores ergo videtur rationabile q ꝓbari possit per scripturam eorū xpm messyam vere deum ⁊ verum hominem aduenisse.

¶ In ista questione sic proce/dam. ¶ Primo pmittam aliqua ad euidētiā questionis vel terminorum. ¶ Secūdo q: questio implicat duo. Vnuz de persona xpi vel messye an possit probari q sit deus ⁊ homo. Et aliud de tempore an scilicet possit probari aduenisse de facto inq̄ram primum istorum. ¶ Tertio inquiram de secō ¶ Quarto mouebo aliquas instantias iudeorum contra dicta ⁊ soluam. ¶ Quinto ⁊ vltimo respōdebo ad rationes contrarias pncipales.

¶ Quantum ad primū intel/ligendum est primo que sunt scripture recepte a iudeis ⁊ dico q libri canonici veteris testamenti recipiuntur ab eis tanq̄ deo inspirāte scripti ⁊ sunt in vniuerso. xxij. ēm antiquam cōputationes scōm numerum literarum sui alphabeti ⁊. 24. ēm modernam ⁊ nouam cōputationem. Et q: lamentationes Hieremie ⁊ lib. Ruth ponūtur modo pro duobus libris a libris Hieremie ⁊ iudicium separatis de istis libris quinq̄z dicuntur legales scilicet quinq̄z libri Moysi ⁊ sunt in primo ordine apō iudeos sicut ⁊ apud nos. ¶ Alij dicūtur prophetales scilicet Josue Judicum Samuel primus ⁊ secūdus regum Malachim tertius ⁊ quartus regum ysaias Hieremias Ezechiel libri. 12. prophetarum et isti sunt in secūdo ordine. ¶ Reliqui libri dicūtur agyographi idest scripture sancte vel sanctorum ⁊ sunt isti libri psalmorum. Parabole Salomonis. Job. Ecclesiastes cātica. Ruth lamētatiōes. Hieremie. Hester. Daniel. Esdras. Paralipomenon. ⁊ isti sunt in tertio ordine. ¶ Secundo dico q isti libri sunt apud eos multipliciter conscripti. Vno modo pure hebrayce sicut primo traditi sunt scilicet sermone hebrayco. Alio modo hebrayce ⁊ nō purevidelicet sermone caldaico scz litteris hebraicis quia caldaicum ⁊ hebraicum sunt ydiomata ꝓpinqua eundem numerum litterarum habētia que littere quāuis discrepent in figura tamē conueniunt in sono ⁊ ꝓtuteyt dicit Hieronym⁹ i sermōe galeaco ⁊ ideo vnum ydioma potest faciliter scribi ꝓ litteras alterius. Hoc igit mō plures scripserūt ve tus testamētum ⁊ maxime Jonathan filius Oziel cuius scriptura est ita autentiqua apud hebreos q nullus ausus fuerit sibi contradicere propter quod in libris notabilibus iudeorum ponitur hebraicuz purum in vna colūna ⁊ caldaicum scriptum ab illo Jonathan litteris hebraicis in altera ⁊ vtuntur in dei isto caldaico quasi pro expositione quia aliqua que erant multum obscura in hebraico puro clari⁹ ponuntur ⁊ quasi exponuntur in illo caldaico vt infra patebit magis ⁊ ideo illa translatio necessaria est ad disputandum cum iudeis in multis passibus Similiter etiā translatio 70. iterp̄tuz hētur apud eos saltē aliquos studiosos. Illi ēm septuaginta īterpretes fuerūt electi de toto populo israel tanq̄ excellentissimi ⁊ litteratissimi ⁊ periti in lingua hebraica greca secūdum Josephum duodecimo libro antiquitatuz. Ipsi autem non semp trāstulerunt de hebreo in grecū verbum in verbo sz frequenter sensum ex sensu mutātes aliqua vel ocultātes ex industria que possent esse causa errozis Tholomeo regi. Hanc autem translationē non possunt ipi negare ⁊ dato q nusq̄z apud eos haberetur tāq̄z factum sapientissimorum virorum suorum. Unde ⁊ studiosi iudeorum voluerunt i ham habere q: ipsam scripserunt sapientiores ⁊ meliores de toto populo illo ⁊ in tanto numero existentes ⁊ ideo de illa possumus nos iuuare ad probadum aliquid cōtra ipsos. Scriptura ista non differt a canonicis scripturis nisi sicut lex data verbo a lege data i scripto q: ista fuit reuelata Moysi a deo sicut illa que sunt scripta in libris Moysi. Sed tunc Moyses non scripsit ea que continētur in Thalamud ⁊ hoc potuit esse duplici de causa vt pote q: non erat necessarium vt populus sciret talia sicut erat necessarium de legis preceptis vel quia talia erant magis in secreto habenda. Moyses tamē tradidit ea Josue ⁊ alijs senoribus verbo sicut habuerat a domino ⁊ illi alijs posteriozibus eodē modo: ⁊ sic ꝓnter quousq̄z scripta sunt talia per doctores ne caderēt in oblivionem. ¶ Quarto dico q dicta doctorum hebreorum qui glosauerunt vetus testamētū sunt autentiqua apud eos multomagis q̄z apud nos dicta Hieronymi vel Augustini et aliorum doctorū catholicorum ⁊ hoc potissime ꝓpter illō quod scribitur deutrono. 17. Non declinabis a verbis eorū ad dexteraz sicut ad sinistram. Ubi loquitur scriptura de sacerdotibus ⁊ doctoribus ad quos precipit scriptura in dubijs recurrere ⁊ eorum sentētiā indiscusse tenere: licet autem huius scripture sicut Thalamud ⁊ glose eorum doctorum ⁊ huiusmodi pro magna parte sint false tamē per eas possumus contra eos efficaciter arguere sicut ⁊ ipsi facerent contra nos ex eu ālio ⁊ scripturis apostolorum ⁊ huiusmodi licet reputēt huiusmodi scipturas esse falsas. ¶ Ultimum dictū premittēdum est quia in questione propositū est an possint per ꝓdictas scripturas a iudeis receptas illa que implicātur in qō ne efficaciter ꝓbari cōtra iudeos distingue de ꝓbatione efficaci. Vno ēm modo potest accipi efficacia probationis talis ⁊ tanta q nō possit euitari sine cōtradictione vel euidenti negatiōe scriptu re ⁊ sic non videtur adhuc probatum ꝓ dictas scripturas illud qd in questione queritur. Cuius ratio est q: misterium incarnationis xpi expressius ponitur secundum omnes in nouo testamēto q̄z in scriptura veteris testamenti ⁊ tamen heretici multi totum nouum testamentum recipiunt ⁊ pro suis erroribus ipm exponunt. Aliqui tamen ipsorum negāt diuinitatem in xpo sicut Arrius ⁊ aliquiveram humanitatem sicut Manicheus qui dicit ipsum habere carnem fantasticam ad quod sequitur ipm non esse verum hominem quia causatio vera est de veritate hominis vel humane nature. vij. metaphisice. Similiter etiam Arrius dicit nō habere animā sed verbum supplere locum anime quod tamē verbum posuit creaturam. Similiter apollinaris dicit ipm non habere animam intellectiuam licet assumpserit sensitiuam ⁊ ad dictuz vtriusq̄z sequitur Christum nō esse verum hominem cū ab anima intellectiua sicut a vltima forma partiali accipiatur veritas humane nature. Si igitur predicti heretici pro se exponebāt scripturam noui testamēti multomagis iudei possunt pro se exponere scripturam veteris testamenti. ¶ Alio modo potest efficacia probationis accipi per scripturam sic q licet scriptura posset aliter exponi aliquo modo saltē ad euadendum absq̄z cōtradictione manifesta: tamē simpliciter loquendo non potest alio modo rationabiliter exponi quin semper magis appareat expositō fidei catholice rōnabilior ⁊ hoc modo puto esse loquendum ꝓsequēdo questionem de probatiōe efficaci sicut etiā dictū fuit in primo q per scripturas ab eis receptas potest efficaciter ꝓbari ꝓtra ipos trinitas personarum in deo quam ipi negant fortissime. Sicut ⁊ ipsam negauit Sabelius heretic⁹ vt in eodem primo dicebatur. Hoc de primo articulo principali.

¶ Quantum ad secūdum ar/ticulum Dico q efficaciter probari potest per scripturas a iudeis receptas q xpus ⁊ messyas ꝓmissus in lege ⁊ ꝓphetis sit verus deus ⁊ verus homo

Hie. 33. ¶ Ad hoc autem probandum adducuntur plures auctoritates. Prima est Hieremie. 33. vbi dicitur sic. Ecce dies veniunt dicit domin⁹ ⁊ suscitabo dauid germen iustum. Et q: secūdum omnes ista auctoritas exponitur de auētu messye patet per istam auctoritatem xpi humanitas sequitur in eadem serie textus ⁊ de eadem persona. Et hoc est nomē qd vocabunt eum dominus iustus noster Per qd habetur ipsius xpi vera diuinitas quia vbi habemus dominus in hebraico habetur nomen domini tetragramaton quod quidem nomē est ꝓprissimum inter omnia nomina diuina ⁊ ꝓpter hoc de nullo dicitur nisi de deo vero. Hoc dicit expresse Rabi Moyses in libro directionis perplexorum dicens q oia nomina diuina deriuata sunt ab operibus diuinis ꝓter nomen domini tetragramaton quod est appropriatum altissimo creatori q: secūdū ipm significat diuinam essentiam cū proprietatibus suis intrinsecis. ¶ Cetera autem nomina imposita sunt ab operibus diuinis sicut patet de hoc nomīe Heloij / ⁊ Adonay que inter cetera videntur magis ꝓpria ⁊ tamē hoc nomē el vel eloy imponitur ad significādum deum ex generali prouidētia propter hoc etiā cōmunicatur alijs. Unde iudices ⁊ sapiētes ⁊ diuina sciētia ꝓditi aliquādo nominant eloy in sacra scriptura ēm q dicitur in psalmo. Ego dixi dij estis. ⁊c. In hebrayco ponitur eloym ⁊ consimilia habētur in pluribus locis. Similiter de hoc nomine Adonay quod imponitur a vniuersali pēsidentia ⁊ ideo bene dicitur in scriptura de sapientibus ⁊ potentibus ⁊ regibus. Non sic autē de nomine domini tetragramaton quod significat diuinam essentiam nudam ⁊ purā absq̄z respectu ad extra vt dicit doctor predictus ⁊ ideo nō est cōmunicabile alteri: ⁊ ideo cum ipse xpus nominetur hoc nomine vt patet per auctoritatem palegatam Hieremie. 33. Patet q xpus est vere deus. Hanc etiaz auctoritatem tractat vel allegat Augustinus. 18. de ciuitate. cap. 54. Similiter illam Baruth. Hic est deus noster. ⁊c. Posthec in terris visus est. ⁊c.

¶ Sed ad istam auctoritatem respondetur primo q nomen domini tetragramaton nō dicitur de deo tantūmodo: sed etiā de alijs. Patet in plurib⁹ locis scripture Ezechielis vltimo de illa ciuitate que ibi describitur. Nomen ciuitatis dominus ibidem ⁊ in hebraico ponit nomē dñi tetragramaton. Itē Genesis. 22. Vocauit Abraham nomen loci illius dñs videt: ⁊ ibi similiter vbi habem⁹ dñs ponitur nomen dñi tetragramaton. Item Judicū. 6. Edificauit ergo ibi Gedeon altare dño vocauitq̄z illud dñi pax. Hebreus dicit dñs pax: ⁊ habetur ibi nomen domini tetragramaton. Itē Exodi. 17. Edificauit Moyses altare ⁊ vocauit nomen eius dñs exaltatio mea ⁊ est ibi nomen domini tetragramaton vbi habemus dñs. ¶ Secō respondetur ad ꝓdictam auctoritatem corrūpendo veram literā dicendo q sic est in hebraico Hieremie. 33. Et hoc ē nomē q vocabunt eū dominus iustus noster. Ita q nomen domini tetragramaton loco cuius ponit in trāslatione nostra Dominus vt dictum est non refertur ad messyam filium Dauid: sed ad deū verum qui vocabit ipsum ad liberationem populi sui quādo sibi placuerit. ¶ Tertio respōdetur ab aliquibus dicentibus q per hoc non habetur q messyas sit deus q: non dicitur q debeat esse deus sed q vocabitur deus. ¶ Sz dico q solutio prima nō est bona q: nomen domini tetragramaton nulli ꝓdictorum cōmunicatur de quibus in ipa obijcit sed nominatur quodlibet predictorum a quodam effectu dei qui deus solus nominatur ⁊ hoc nō est incōuenies sicut aliquis homo bene vocatur a deo datus vel deus dedit vel huiusmodi non tamen vocatur deus absolute ⁊ patet discurrēdo per omnia q̄ ad oppositum adducūtur. Nam Ezechielis vltimo non dicitur nomē ciuitatis dominus vel tetragramaton sed dicitur ibi dominus ibidē. i. denominari debet a diuina inhabitatione ⁊ patz per translationem caldaicā que sic habet nomē ciuitatis exponēt a die qua fecit dominus descēdere diuinitatem suā ibidē. Similiter Genesis. 22. nō dicit vocauit

Abraham nomen loci illius dominus absolute sed dominus videt qz ille locus denominatus est a diuina visione qz vidit ibi humilitatem ⁊ afflictionē ipsius ysaac liberans eum a morte et arietem loco illius ponēs vel qz abraham vidit ibi in spiritu tēplum edificādum per Salomonem in quo deus visurus erat preces populi ⁊ oblationes: ⁊ hoc patet
Gen.22. per caldaicum vbi dicitur Adorauit ibi Abraham ⁊ ait coram domino hic erunt colentes generationes. Similiter Exodi.17. Moyses non vocauit illū
Exo.17 altare nomīe domini tetragramaton absolute sed vocauit illud dominus exaltatio mea a quodā effectu diuino quia dominus liberauerat populum de manu Amaleth ad preces Moysi sicut patet ibidē Similiter Judicū sexto. Gedeon nō vocauit altare illud nomīe domini tetragramaton absolute sed
Judicū sexto. a quodam effectu dei: ⁊ ideo vocauit illud domini pax vel dominus pax qz dominus promiserat sibi pacem ab inimicis psequentibus ⁊ de facto compleuit ⁊ hoc patet per translationem caldaicam. Edificauit ibi Gedeon altare domino et seruiuit super illud domino qui fecit ei pacem. Ex quibus patet q̃ prima solutio non est bona.

¶ **Contra** secundam solutionem nō potest argui nisi ostendo q̃ iudei corrumpūt literam vt negēt xpi diuinitatem. Hoc autem optime posset fieri ex antiquis biblijs que non essent corrupte in passu isto ⁊ in alijs in quibus fit mētio de diuinitate Christi si possent haberi ⁊ hoc modo illi qui precesserunt nos in hoc passu ⁊ consimilibus contra eos arguebāt ⁊ a fide dignis ratione scientie ⁊ vite affirmātibus etiam iuramēto habetur q̃ sic viderant in antiquis biblijs sicut habz translatio Hieronimi superius iducta. Si autem non possint haberi biblie antique non corrupte re
Translatio Hi. 70.iter. currendum est ad alias trāslationes quas iudei rationabiliter non possunt negare. Et primo ad trāslationem.70.interpretū que sic habet sicut trāslatio Hieronimi vt patet per officiū ecclesiasticū qd̃ de illa translatiōe assumptum est. In quo quidem officio sic ponitur. In diebus illis saluabitur iuda ⁊ israel habitabit confidenter ⁊ hoc est nomē quod vocabunt eum dñs iustus noster. Ex quo patet q̃ nomē domini tetragramaton refertur ad ipm xpm.

¶ Si autem q̃ratur quare.70.interpretes sic trāstulerunt cū ipi quātum poterāt occultarent diuinitatem xpi Tholomeo regi ne rex Tholomeus crederet eos adorare duplicem diuinitatez sicut dicit Hieronimus in prologo super penthatheucum et in pluribus alijs locis. ¶ Dicendum est ad hoc q̃ septuaginta iterpretes in hoc loco sufficiēter operuerunt diuinitatē xpi quia trāsferendo de hebraico in grecum potuerunt ponere nomen domini tetragramaton: sed loco illius posuerūt nomē cōmune kyrios quod in greco sonat idē q̃ domin⁹ apd̃ nos. Et hoc nomē indifferenter potest dici de deo seu de quolibet magno principe vel magnate ⁊ eodem modo Hieronimus tranferēdo de hebraico in latinum quia nō habent nomē proprium correspōdēs nomini domini tetragramaton. Ideo loco ei⁹ posuit hoc nomē cōmune dominus quod indifferēter dicitur de deo ⁊ quolibet homine magno propter qd̃ auctoritas predicta. Hieremie.33. non ē efficax ad probandum diuinitatem Christi secūdū translationem Hieronimi: sed solum ex hebraica veritate secundum quem modum ego processi.

¶ Secūdo vt pateat falsitas iudeorum recurrendum est ad translationem caldaicam que est autentica apud eos vt supradictum est in qua dicitur sic Ecce dies veniētes dicit dominus ⁊ statuā Dauid messyam iustum vbi habemus germen iustum. Ex quo patet q̃ hec auctoritas intelligitur de xpo ad literam. Et sequitur. Et hoc est nomen quod ipsi appellabunt eum dominus iustus noster. Et hiere mie.33. translatio caldaica. Et hoc est nomē quod ipsi dicent ei dominus iust⁹ noster ⁊ ibi ponitur nomen domini tetragramaton ibi ponitur hoc nomē dominus. Ex quo patet q̃ in hebraica veritate nō est vocabit sed vocabunt ⁊ sic nomen domini tetragramaton refertur ad messyam / quo nomine dicit Hieremias ipm appellandum aptis sibi subditis. Transla tio biblie caldaica

¶ **Contra tertiā** solutionē patet q̃ nō valet quia si ista noīatio vel vocatio vera est sequitur q̃ ipe sit deus re sicut ⁊ nomine. Sic autem est in pposito quia ibidē premittitur de ipo sic nominato. Ecce dies veniūt dicit dominus ⁊ suscitabo Dauit germen iustuz ⁊ regnabit rex ⁊ sapiēs erit ⁊ faciet iudiciū ⁊ iusticiā in terra. Hoc autem esset falsum si nomē diuinitatis pprium sibi vsurparet ⁊ in illo nomie vocari se permitteret nisi secūdum veritatē de⁹ esset. ¶ Itē licet iudei expectāt messyam purum hominem venturum tamen expectāt eum sicut pphetam sanctissimum ⁊ sanctiorem Moyse. Hoc autem esset impossibile vel falsum si permitteret se vocari nomine domini tetragramaton nisi sic esset secūdū veritatem imo videretur incurrere peccatum blaphemie ⁊ sic patet q̃ tertia solutio nulla est ⁊ q̃ stat prima auctoritas principalis.

¶ **Secūda prin**cipalis auctoritas ad pbandum xpm deum eē verum ⁊ hominē verum accipitur ysaye nono vbi dicitur sic. Paruulus natus est nobis ⁊ filius datus est nobis ⁊ factus est principatus super humerum eius ⁊ vocabitur nomen eius admirabilis cōsiliarius deus fortis pater futuri seculi princeps pacis. Per hoc enim q̃ hic dicitur Paruul⁹ natus ē nobis. ⁊c. ostenditur ipsius xpi vera humanitas. ysaye.9.
Per hoc autem q̃ subditur ⁊ vocabitur nomē ei⁹ admirabilis deus fortis. patet ipsius vera diuinitas. ¶ Sed ad hanc auctoritatem respondent hebrei q̃ in hebreo non habetur vocabitur sed vocabit. ⁊ sic illud quod īmediate sequitur quod exprimit diuinitatem non refertur ad paruulum natum sed ad deū nominātem ipm ⁊ nomen pueri ponitur in fine auctoritatis cū dicitur princeps pacis. Ita q̃ scōm eos non est ibi princes sed principē in actō ⁊ hoc de facili possunt dicere q̃ nomina apud eos sunt indeclinabilia ⁊ ideo eodē modo scribitur nominatiuus ⁊ accusatiuus. Est igitur sensus auctoritatis secūdum eos talis paruulus natus ē nobis ⁊c. Et vocabit ille qui est admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi nomē eius id est nomen paruuli nati principem pacis ⁊ ideo dicūt vltra q̃ ista auctoritas intelligenda est de Ezechia rege Juda sub quo dedit deus pacem populo interfecto exercitu Supnacherib regis Assyriorum ab angelo diuinitus misso vt habetur quarto regum.19. Vel si dicatur q̃ de Christo debeat intelligi per hoc non probatur eius diuinitas. Hebreo interpta tio.

Sensus verus pee. aucto. ¶ Sed quia sic respondentes corrūpunt textum. Ideo hic recurrēdum est ad alias translationes sicut in alia auctoritate fuit dictum et primo. patet hoc falsum p̃ translationem.70. interpretum que hic habet vocabitur sicut ⁊ translatio Hieronymi ⁊ q̃ nomina exprimētia diuinitatem xpi velauerūt in sua translatione ratiōe predicta in prima auctoritate ⁊ ideo sic transtulerunt. Puer natus est nobis ⁊ filius datus est nobis cuius imperium super humerum eius / ⁊ vocabitur nomen eius magni cōsilij angelus. Et ideo modo isto in officio misse recitatur in natiuitate domini qz officium ecclesiasti cum in hijs que accipiuntur de veteri testamēto sequitur trāslationem.70. interpretum vt in plurib⁹ Per hanc autez translationē patet q̃ in hebraico non est vocabit sed vocabitur ⁊ per psequēs q̃ ista nomina admirabilis deus fortis. ⁊c. que sunt exprimentia diuinitatem referunt ad puerum natū sicut ⁊ illud quod istis nominib⁹ correspondet in translatione.70. interptum scilicet magni psilij angelus quod idez significat implicite ⁊ velate sicut illa nomina significant explicite ⁊ etiam manifeste: quia maximum secretum ⁊ consilium diuinū fuit incarnationis diuine misterium anteq̃ in effectu cōpleretur. Patet etiā per hanc translationez nō potest intelligi de Ezechia rege Juda: quia ista nomina diuinitatem exprimentia sez admirabilis. ⁊c. non possunt ei cōuenire ⁊ p psequēs q̃ in fine auctoritatis nō habetur in hebraico principē pacis in accusatiuo: sed princeps pacis qz sicut dictum est in auctoritate pmittitur vocabitur ⁊ nō vocabit ⁊ p cōsequens si in fine auctoritatis poneretur principez pacis in accusatiuo nihil esset dictu vt patet de se. Item quod dicunt istā pacē debere intelligi de pace que fuit sub Ezechia iterfecto exercitu Supnacherib. Patet falsum per sequētem textum qz īmediate subditur in auctoritate ysaie p̃dicta. Multiplicabitur eius imperium ⁊ pacis non erit finis qz illa pax q̃ fuit sub Ezechia fuit satis breuis vt patet inspicienti. 4. regum. ¶ Iterum predicta responsio iudeorum patet falsa per trāslationem caldaicam que sic habet. Infans datus est nobis ⁊ filius datus est nobis ⁊ recipiet sup se legem ad seruandum eam ⁊ vocabitur nomē eius de ante mirabilis psilio deus fortis permanēs in secula seculoꝝ messyas in cuius dieb⁹ pax multiplicabitur. Per hoc enim q̃ dicitur hic messyas. Patet q̃ hec auctoritas nō est intelligenda de Ezechia sed de xpo Per hoc autem q̃ hic dicitur ⁊ vocabitur de ante mirabilis consilio deus fortis. patet q̃ nomina diuinitatez exprimentia referuntur ad Christū. Ita q̃ ipe est vere deus q̃ autē interponitur hic ista demōstratio de ante q̃ nō est in hebraico hoc est ad de notādum q̃ nomē Christi prius vocatum est a deo ⁊ etiam ab angelo q̃ temporaliter nasceretur sicut habetur Luce secundo ⁊ Mathei primo. ¶ Qui autem in hac translatione caldaica dicitur et recipiet super se legem ad seruādum eam loco cuius in hebraico ⁊ in translatione Hieronymi habet. Et factus est principatus super humerum eius. Hoc est ad denotandum q̃ Christus erat impleturus legem ⁊ seruaturus ꝛm q̃ ipe dicit expresse Mathei quinto. Non veni soluere legem sed adimplere. Transla tio calda ica.

Judeoꝝ falsitas. ¶ Item notandum est q̃ per vnum aliud apparet falsitas iudeorum. Nam in predicta auctoritate ysaie vbi dicitur de Christo Multiplicabitur eius imperiuz in hebraico ponitur lemarbe quod sonat in latino ad multiplicandum ⁊ scribitur hec dictio hebraica sicut hic litera mē clausa ponitur ī medio dictionis quod est contra naturam huius littere ⁊ vsus scribendi secūdum modum hebraicum qz nus q̃ alibi ponitur nisi in fine dictionis sic clausa secūdum q̃ tangit Hieronymus in prologo galeato. Quinq̃ lre duplices heb.
Vbi dicit q̃ apud hebreos sunt quinq̃ littere duplices quia per eas aliter scribūt fines dictionum ⁊ aliter media ⁊ principia. Et de istis quinq̃ litteris vna ē litera men. Vna est men aperta alia clausa ⁊ men clausa semp ponitur in fine dictionis men aperta in principio vel medio. Hic autem vt predictum est ponitur men clausa in medio dictionis ad denotandum q̃ Christus de quo loquitur prophetā erat nasciturus de virgine clausa ⁊ preter modū nature ⁊ q̃ misterium incarnationis erat clausuz ⁊ secretum. Sicut enim poeta per figuras grāmaticales significabāt aliquid subtiliter intelligentib⁹ sic prophete per talem modum scribendi insolituz misteria oculta aliquando designabant / ⁊ hoc mō Moyses significauit pluralitatem personarum in vnitate diuine essentie cōiungendo hoc nomen heloym cum verbo singularis numeri vt dictum est in primo.

¶ **Tertia auctoritas** ad pbandum incarnationez diuīe persone accipitur Michee quinto. Et tu bethleem effrata paruulus es in milibus iuda. Ex te enim mihi egredietur qui sit dominator in israel et egressus eius ab initio a dieb⁹ eternitatis. Michee quinto.
Quod autem hec auctoritas intelligat de Christo ad literam patet ex translatione caldaica que sic habet. Ex te mihi egredietur messyas vbi nos habemus Ex te mihi egredietur qui sit dominator. Per hūc autem exitum de Bethleem manifeste ostenditur ipsius Christi humanitas qui secūdum carnem natus est de semine Dauid qui fuit de bethleem vt habetur primo regū.16. ppter q̃ scribe iudeorum et periti in lege responderūt interrogati ab Herode de loco natiuitatis xpi q̃ nasceretur in bethleez ⁊ confirmauerūt dictum suum per hac auctoritatem Michee quinto. vt patet Math.2. Hanc auctoritatem adducit August. xviij. de ciuitate. ca.30. vide ibi ⁊ scdo ponit canticum Abacuth. ⁊ cōcludit illam auctoritatem. Ego autem in domino gaudebo ⁊ exultabo in deo Jesu meo. Per exitum eius a diebus eternitatis exprimitur natiuitas ei⁹ eterna qua semper nascitur a patre ⁊ semper natus est. Priore. August.

¶ Sed ad hoc dupliciter respondetur. Primo q̃ per hoc nō intelligitur eternitas xpi secūdum diuinitatem sed p̃uisio vel predestinatio eterna sue natiuitatis in humana natura tantum. ¶ Aliter respondetur qz secūdum aliquos iudeorum. 7. res fuerunt create ante mundum a deo sez lex / penitētia / tehēna / domus sanctuarij / thronus gloie / ort⁹ voluptatis. Plantauerat autē domin⁹ deus paradisum voluptatis a principio id est ante mundū per duo milia annoꝝ ⁊ hoc mō etiā exponūt qd̃ hic dr̃. Et egressus ei⁹ ab initio. ⁊c. qz nomen messye fuit creatū ante mundū mō p̃dicto. ¶ Sed prima rnsio pz q̃ nō valet qz eternitas talis p̃uisionis est oīb⁹ cōis qz oīa q̃tūcūq̃ minima sūt a deo eternaliter p̃uisa ⁊ preordinata ⁊ ita si hoc modo intelligeretur pre Improbāt solu. prece.

dicta auctoritas per ipsam nō exprimeretur aliqua specialitas in xpo respectu aliorum electorū. Propheta autem intendit per ipsam exprimere preeminentiam xpi ⁊ excellentiam vt patet intuenti.

¶ Secunda responsio friuola est ⁊ truphatoria. Lex enim non videtur creari nisi in aliquo intellectu angelico scilicet vel humano ⁊ tamen nullū intellectum creatum ponunt ante mūdum. Similiter etiam penitētia nō fuit nec videtur fuisse ante peccatum. ¶ Itez ita debent dicere de celo ⁊ terra q̄ fuerunt creata ante mundum sicut de orto voluptatis quia dicitur q̄ in principio creauit deus celū ⁊ terram sicut q̄ plantauerat paradisum voluptatis a principio rē. Preterea thronus glorie nō videtur nisi celum. Similiter etiam locus iehēne non videtur nisi terra. Preterea de noie messye quero quid est creatum vel substātia vel accidēs creatus. Si substātia tūc idem est q̄ messyas ⁊ fuit per duo milia annorum ante mundum. Si accidens non videtur probabile q̄ deꝰ creauerit sic vnum accidēs sine subiecto ante mundum. quare ⁊c.

¶ Quarta auctoritas ad pbādū cōclusionē

Cantico rum. 4. predictam habetur canticorum quarto. Egredimini filie syon ⁊ videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua ꝯm omnes doctores hebreorum vbiq̄ in libro canticorum ponitur nomen Salomonis sub illo nomine intelligendus est ipse deus qui est magnus Salomon id est pacificus qui facit pacem ⁊ concordiam in creaturis per conuersionē partium vniuersi sicut dicitur Job. xxv. Qui facit concordiam in sublimi-

Job. 25. nibus suis. Unde dicunt q̄ in toto libro illo agitur de dō ⁊ synagoga sub nomine Salomonis ⁊ nomine spōse sue seu amice sicut doctores catholici dicūt q̄ in eodem libro sub predictis nominibus agitur de cōiunctione xpi ⁊ ecclesie. ¶ Hoc supposito arguit ad propositum q̄ in predicta auctoritate dicitur de matre Salomonis q̄ coronauit eum. Si igitur nomine Salomonis intelligitur. Deus etiam secundum sensum literalem vt dicunt ergo oportet cōcedere q̄ deus habeat matrem. Hoc autem est ipossibile secundū naturam diuinam vel angelicam ergo ponendum est hoc secūdum humanam que sola inter alias naturas per generationē possibiles videtur cōueniētior ⁊ congrua ergo est verus deus ⁊ homo ipse xpus. ¶ Sed ad hoc respondetur ab aliquibus iudeis dicentibus q̄ deus qui est magnus Salomon/vocat in illo libro ecclesiam israel aliqñ matrem aliquādo filiam aliquādo sponsam ad ostendendum magnum amorem quem habuit ad ipsam. ¶ Sed cōtra hoc videtur q̄ vnus passus obscurus sacre scripture non debet exponi nisi per aliuꝰ clariorem eiusdem scripture. Huiusmodi autem alibi in scriptura veteris testamenti simile scilicet q̄ deus vocet ecclesiam israel matrem: sed bene q̄ vocat eā sponsam in eodem libro canticorum. Hanc auctoritatem adducit Augustinus. 18. de ciuitate capitulo. 36. ⁊ Hieremie secūdo. Recordatus sum tui

Hier. 2. miserans adolescentiam tuam ⁊ caritatem desponsationis tue. Aliquando filiam sicut Hieremie. 31.

eiusd. 31. Usq̄quo delicijs dissolueris filia vaga. Aliquādo sororem vt in eodem libro canticorum. Soror mea sponsa. Item mater habet rationē principij respectu filij. Hoc autem nullo modo potest intelligi de ecclesia israel respectu dei ⁊ sic videtur q̄ predicta responsio non sit rationabilis.

¶ Ultima auctoritas ad hoc accipitur zacha. nono. exulta satis filia syon iubila filia hierusalem Ecce rex tuꝰ

3. zacha. 9. veniet tibi iustus ⁊ saluator ipse pauper ⁊ ascendēs super asinam. Scōm doctores hebreorum. ¶ Ista auctoritas nō potest intelligi ad literā nisi de messya. Per hoc aūt q̄ dicitur hic pauper ⁊ ascendēs super asinam ostēditur eius humanitas in qua sicut pauper inter homines conuersatus est. Per hoc aūt q̄ dicitur rex iustus ⁊ saluator ostenditur in eo natura excellentior per quam possit saluare ⁊ regenerare q̄ pauper secūdum q̄ huiusmodi est impotēs ad talia ⁊ ideo fuit simul in vnum diues ⁊ pauper. Diues in natura diuina/pauper in humana. Et q̄ sic debeat intelligi predicta auctoritas zacharie. Patet per glosam hebraicam apud eos autenticā super illud canticorum primo. Exultabimus ⁊ letabimur in te glosa in te sancto ⁊ benedicto deo.

¶ Simile enim est hoc cuidam regine cuiꝰ maritꝰ ⁊ filij ⁊ generi transierāt mare. Postea per magnū tempus dictum est ei Venerūt generi tui. Respondit Quid ad me letētur filie mee. Dictū est ei venerūt filij tui. Rūdit letenē nurꝰ mee. Mā aūt dictū est ei venit vir tuꝰ. Dixit hec est pfecta leticia mea. Sic factū est vt eēnt pphete dicentes ad hierusalē Filij tui de longe veniēt. Respondit. Quid ad me letentur filie iude. Sed cuꝫ dictum est et zacharie nono. Ecce rex tuus venit. ⁊c. tūc fuit leticia perfecta. Unde ibidem premittitur. Exulta satis filia syon Iubila filia hierusalem. ¶ Ex ista glosa patet q̄ zacharias prophetа loquitur de aduentu dei ad filios israel. Si igitur auctoritas secūdum eos intelligitur de messya qui in eadem etiam auctoritate dicitur venire in pauptate pcludit q̄ ipse sit deꝰ ⁊ homo sicut deductum est supra. ¶ Nota ad hoc probandū versus Sibille. 18. de ciuitate ca. xxiij. Vide ibi. Sed de ipsis iudei non curarent. Et hec de secundo articulo. Versꝰ sybille. 18. de ciui.

¶ Quantum ad tertium articulum dico similiter q̄ potest probari efficaciter q̄ tempus incarnationis diuine sit preteritum. De tpe incarnationis xpi.

¶ Ad hoc autem induco primo prophetā patriarche Iacob Genesis. 49. Non auferet sceptrum de Iuda nec dux de femore eius donec veniat qui mittendus est ⁊ ipse erit expectatio gētium. Sed modo ablatum est regnum ⁊ dñatio a iudeis a tempore Herodis ascalonite sub quo natus est Iesus ergo ab illo tēpore incarnata est diuina persona et venit messyas vel xpus. Hāc auctoritatem allegat Augustinus de xpo. 18. de ciuitate cap. 6. Agens ibi de benedictione Iude a Iacob. ¶ Ad hoc autem respōdetur dupliciter. Primo sic q̄ ista auctoritas nō intelligitur de xpo ad literā: sed de Nabugod. rege babilonis qui missus est ex ordinatiōe diuina contra hierusalē ppter peccata populi vt habetur quarto regū. 24. ex tūc defecit regnū iudeorum quia cepit Sedechiam regem ⁊ excecauit ⁊ filios eius occidit vt habetur ibidem. xxv. capitulo. Nec postea aliquis de stirpe eius regnauit. ¶ Aliter soluitur dicēdo q̄ illa auctoritas intelligit de Roboā filio Salomōis a quo recesserūt decē tribꝰ ⁊ adheserūt Hieroboā filio nabathyt hr. 3. regū. 12.

Iacob genesis. 49.

4. regū.

Sic igitur exponūt predictam auctoritatem. Non auferetur sceptrum de iuda. ⁊c. Donec veniat Sylo quia vbi Hieronymus transtulit qui mittendus est. hebraica veritas habet Sylo et est nomen loci vt dicūt quia in loco venit Roboam vt constitueretur rex super israel ⁊ in illo loco recessit ab eo populus israel ⁊ pstituerūt super se regez Hieroboā qui erat de alia tribu: scilicet de tribu Effraym et sic ablatum fuit tunc sceptrum Israel de Iuda. Verūtamen quia ipi Roboam remāserunt due tribus ideo sequitur ꝯm hebraicam veritatem. Et aggregabuntur ei gentes vbi Hieronymus transtulit ⁊ ipse erit expectatio gentium. ¶ Sed cōtra primam solutionez patet q̄ est falsa quia post captiuitatem babilonicam habuerunt iudei duces ⁊ principes sicut patet de zorobabel Hesdra Neemici ⁊ Machabeis habuerunt etiam reges q̄ Iohannes hircanus Symonis machabei filius imposuit sibi diadema regni ⁊ ex tunc regnauerunt filij eiꝰ vsq̄ ad Herodem qui fuit alienigena a gente iudeorum ⁊ ideo vsq̄ ad tempus illud non fuit amotū omnino dominium iudeorum. Nota de hoc Augustinū 18. de ciuitate capitulo quadragesimoquinto circa finē quo modo scilicet Herodes alienigena regnauit in iudea. ¶ Si autem dicatur q̄ a tempore Nabugodonosoris fuit amotū a tribu iuda de q̄ amotione loquitur prophetia predicta: quia illi qui regnauerunt postea fuerunt de alia tribu quia de tribu sacerdotali scilicet Machabei. Non valet hoc dictum quia zorobabel qui post captiuitatem Babilonicam fuit dux eorum fuit de tribu iuda vt patet expresse ex textu scripture in pluribus locis. Similiter Machabei q̄ tribus sacerdotalis ⁊ regia fuerunt commixte. Et ideo si machabei fuerūt de tribu sacerdotali sequitur q̄ fuerunt de regia.

Predictas solutiones.

Aug. 18. de ci. ca. 45.

¶ Contra secundam responsionem dico q̄ patet falsa per textum tertio regum. 12. q̄ ibi dicitur q̄ ille locus vbi Roboam a populo fuit derelictꝰ vocatur Sichen ⁊ est locus bene remotus ab illo loco qui vocatur Sylo. ¶ Item contra vtrāq̄ responsionem ⁊ consimiles Patet q̄ sunt false per translationem Caldaicam quia vbi Hieronymus trāstulit donec veniat qui mittendus est hebraica veritas habet donec veniat Sylo. Caldaicum habz donec veniat messias quia illud quod erat obscurum per hoc voluit declarare. Et sic patet q̄ predicta auctoritas non potest intelligi de Nabugodonosor neq̄ de Roboam nec de aliquo alio q̄ de xpo. ¶ Quod autem sequitur in hebraico. Et aggregabuntur ei gentes sic est intelligendum quia ī aduentu xpi Iudei p maiore parte obscurati sunt in sua infidelitate: ⁊ gentiles qui nomine gentium designantur aggregati sunt Christo fidem eius devote suscipientes secundum q̄ dicit apostolus ad Romanos vndecimo. Cecitas ex parte cecidit in Israel donec plenitudo gentium intraret. hoc habetur. 15. de ciuitate capitulo vigesimoquinto vide ibi. ¶ Quod autem a tempore Herodis ablatum sit sceptrum a iudeis. Patet quia ipse fuit primus alienigena qui regnauit in iudea. Patet enī eius fuit ydumeus. Iste enim Herodes auxilio romanorum fretus debellauit antigenum regem iudeorum qui descenderat a Machabeis et omnem prolem regiam occidit et libros de genealogia regum cōbussit, ne in posterum deprehenderētur ipse ⁊ filij alienigeni esse a regno Dauid. Interfecit etiam doctores legis qui docebant in populo Deutron. decimoseptimo. De medio fratrum tuorum

Ad Ro. 11.

De iudorum sceptro eis a tpe herodis ablato.

Deu. 17. pones super te regem vt sic auferret iudeis omnez viam recuperandi regnum quod etiam patet per effectum quia ab illo tempore fluxerunt plures ꝯ mille tricēti anni ⁊ adhuc iudei ab illo speptro magis remoti sunt ⁊ longinqui q̄ a principio. Cum igitur ablatio sceptri fuerit eis signum predictum de aduentu christi patet q̄ xpus iam aduenit.

¶ Scda auctoritas ad hoc accipitur Aggei secundo Hec dicit dominus exercituum. Adhuc vnum modicum: ⁊ ego mouebo

aggei. 2. celum ⁊ terram mare et aridam ⁊ mouebo omnes gentes ⁊ veniet desideratus cunctis gentibus sequtur magna erit gloria domus istius nouissime magis q̄ prime dicit dominus exercituum secundum omnes expositores hebreorum. Iste desideratus ē rex messyas siue Christus. ¶ Hanc auctoritatem allegat Augustinus. 18. de ciuitate capitulo. 35. dicens q̄ in parte fuit completa: ⁊ est in aduentu

18. de ci. ca. 35. Christi vel post sicut exponit ibi. Adhuc vnū modicum. ⁊c. Sed expectatur implendus illud et veniet desideratus cunctis gentibus de vltimo aduētu non de primo quia prius in eum crediderunt q̄ desiderauerint ipsum esse venturum: et illud fuit post primum aduentum. Sed capitulo quadragesimoquinto videtur eam allegare de primo aduentu Christi. Unde allegat altum textum. lxx. interpretum. scilicet verificatum in primo aduentu de electis hominibus qui venerunt ad Christum per fidem licet postea capitulo 48. resumat hoc ⁊ exponat intelligendum esse de tempore noui testamēti in secundo aduētu Christi quando vedicabitur.

¶ Tunc arguo primo per illud q̄ adhuc vnuꝫ modicum ⁊ subditur de Aduentu Christi. Et veniet desideratus cunctis gentibus Aggeus enim propheta dixit hoc verbū secundo anno Darij regis persarum. Ab illo tempore vsq̄ nunc fluxerunt anni. 155. anni secundum computationem iudeorum ⁊ plures adhuc secundū cōputationē nostram scz 170. ad minus talis autem numerus annorum nō dicitur in scriptura modicum. Cum ergo propheta dicit restare modicum tempus vsq̄ ad aduentū desiderati. Patet q̄ tempus sui aduentus est preteritum. ¶ Sed ad hoc dicunt aliqui sic q̄ tantum tempus bene dicitur in scriptura modicuꝫ sicut in

psal. 82. ps. 82. dicitur mille anni ante oculos tuos tanq̄ dies hesterna que preteriit. Sed ista responsio non valet quia si tempꝰ totū cōpak eternitati. Ps modicum est ⁊ sic loquitur auctoritas psal. quia diuina cogitatio que per oculos intelligitur eterna est Sed si referatur tempus mille annorum ad expectationem populi sic rationabiliter loquendo non potest dici modicum sed magnum. Unde ⁊ Baruch sexto tempus captiuitatis babilonice predicitur longum quod tamen fuit modicum respectiue.

¶ Item probo propositum per illd quod in auctoritate subditur. Veniet desideratus cunctis gentibus ⁊ explebo domū istā gloria. Et loquitur pphetа de domo dñi edificata a iudeis post reditū captiuitatis babilonice ergo stāte illa domo venit Christus qui propheta dicit illaꝫ replendam esse gloria ⁊ per aduentum desiderati cunctis gentibus.

Domus autem illa destructa est per Titum ⁊ Vaspasianum. 42. anno post passionem domini. ergo ⁊c. ¶ Item per illud quod sequitur in auctozitate Magna erit gloria domus istius magis q̃ prime.
18. de ci. Augustinus videtur sentire. 18. de ciuitate capitulo. 45. q̃ ita maioz gloria domus nouissime accipienda est de ecclesia xp̃i edificata ex lapidibus viuis hominibus que per illam figurabatur non autem de illa cozporali. Unde ⁊ tractat ibi quo modo illa cozporalis secũda quasi nullius momẽti fuit respectu prime ⁊ quo modo fuit conculcata ⁊ dehonozata per Romanos per Alexandrum ⁊ per Anthiocum sicut dicitur hic satis cito post hoc etiam resumit breuiter postea capitulo. 48. vide ibi. Et constat q̃ loquitur de domo eadem supradicta ad cuius edificationem inducebat populum ⁊ predixit maiozem gloriam huius domus q̃ prime edificate per Salomonem. Hoc autem non potest intelligi propter maiozes vel honozes seu cultum diuinum vel edificationes qz status populi in illo tempore erat quasi nullus respectu illi⁹ status qui fuit sub Salomone ꝓpter quod dicitur Hesdre quinto q̃ sacerdotes qui viderant primaz domũ lachrimabantur alijs exultantibus in dedicatione dom⁹ secũde quia nullius momẽti erat respectu alteri⁹ ⁊ ideo non potest intelligi maioz gloria eius nisi per aduentum ipsius desiderati cunctis gẽtibus qui eã glorificauit presentia sua quãdo in ea fuit a matre oblatus secũdum q̃ predixerat Malachyas prophe-
Malachias. 3. cap. ta tertio capitulo. Statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis ⁊ angelus testamenti quem vos vultis. Ipsam etiã domum honozauit quando ibi fequẽter docuit ⁊ predicauit. ¶ Sed ad hoc respondent aliqui q̃ maioz fuit gloria secũde domus q̃ prime in annis qz plus durauit. Sed hoc non valet quia licet verum sit q̃ plus duraurit hoc tamen non fuit ad eius gloriaz sed magis ad ignominiam quia pluribus temporibus fuit conculcata ⁊ dehonozata: qz Anthiocus Epyphanes posuit ibi abhominãdum ydolum et fecit ibi prostibula mulierum sicut habetur primo Machabeozum ⁊ secũdo. Sed qz illum libzum nõ recipiunt iudei: ideo potest dici hoc quod dicitur Danielis octauo ⁊ hoc etiaz dicit Josephus libzo Antiquitatum duodecimo. ¶ Similiter quando ciuitas Hierosolomitana fuit capta per Pompeium imperatozem romaum ⁊ iterum alias per Herodem Ascolonitam ⁊ vltimo quãdo destructa fuit per Tytum ⁊ Vaspasianum omnibus istis temporibus fuit illa domus derelicta ⁊ conculcata. ¶ Itẽ ista maiozitas durationis nõ videtur esse alicuius glozie notabilis alias enim diceretur lapis maioris glozie ⁊ honozis q̃ homo qz est maiozis durationis. ¶ Item si computemus durationez dom⁹ secunde secũdum computationez iudeozum qui dicunt eam durasse tãtum. 420. annis habem⁹ q̃ prima domus plus durauit quia plures anni fluxerũt a quarto anno regni Salomonis in quo fundata ẽ domus primaq̃ ad quadragesimũ primũ annum regni Sedechie in quo destructa est quia fluxerũt anni. 427. secũdum q̃ potest computari per tempora regum intermediorum inspiciendo tertium ⁊ quartum regum. Perfecta autem fuit vndecimo anno regni Salomonis ⁊ fuit perfecta. 423. ãnis ⁊ sic durauit plusq̃ secunda si accipiatur duratio secunde domus secũdum computationem iudeoz. Licet autem secunda domus plus duraueritvt supra dictum est. tamen ista obiectio est efficax contra iudeos quia procedit ex suppositione computationis eozum. ¶ Patet igitur q̃ tempus aduentus Christi est preteritum ex predicta auctozitate Aggei.

¶ Sed in predicta auctozita/ te restat ostendere quod videtur dubiuz quo modo in aduentu desiderati cunctis gentibus sit impletũ cum dicitur adhuc vnum modicum ⁊ ego mouebo celum ⁊ terram. Et est dicendum ad hoc q̃ celum in aduentu xp̃i motum est accipiendo motum pro qualibet innouatione vel mutatione quia nouitas magna in celo apparuit: qz in natiuitate xp̃i noua stella visa est propter quod reges venerunt ad ip̃z adozandum. ¶ Item circa illud tempus scilz tempore Herodis sub quo natus est xp̃us in iudea de qua maxime loquitur propheta fuit maximus motus terre in tantum q̃ gentes propinque credebãt in iudea nullum hominem remansisse vt dicit Josephus primo libzo de iudaico bello. ¶ Ex quo probabiliter arguitur aliqua notabilis cõiunctio planetarum tunc fuisse seu constellationem ex quibus solent talia accidere. ¶ Quod etiaz mote fuerint tunc omnes gentes. Patet q̃ iminẽte xp̃i natiuitate precepit Cesar Augustus vniuersum orbem describi ⁊ omnes gentes tributarias Romanoruz se profiteri ⁊ propter hoc singuli ibant ad loca vnde erant oziundi ad predicta faciendu propter qd̃ etiam Joseph ascendit de Galilea in Bethleez vt ibi profiteretur cum Maria sibi diponsata vxore pregnante vt habetur Luce secundo. Tunc temporis etiam facta est magna commotio in iudea qz quidã nomine Judasnatione Galileus publice asserebat q̃ nõ licebat Judeis recognoscere dominũ preter deum ⁊ multi iudei sequuti sunt ipsum ⁊ postea interfecti sunt ab exercitu Romanozum secundum Josephum secundo libzo antiquitatum ⁊ idẽ habetur Actuum quinto. Ante hos dies extitit iudas Galileus. ⁊c. ¶ De commotione autem maris non oportet exemplum ponere quia frequenter solet accidere.

¶ Tertia auctozitas q̃ temp⁹ aduentus messye sit completum habetur Danielis nono. vbi angelus Gabriel instruit eum de tempore aduent⁹ xp̃i dicẽtis. 70. ebdomades. Abbreuiate sunt super populum tuum ⁊ super vrbem tuã sanctam vt consũmetur preuaricatio ⁊ finem accipiat peccatum ⁊ deleatur iniquitas ⁊ adducatur iusticia sempiterna ⁊ impleatur visio ⁊ prophetia et vnguatur sanctus sanctozum. ¶ Ad intellectum huius prophetie. ¶ Primo Videndum est quo modo accipiatur hic ebdomas vl ebdomada quod idem est Secundo ad propositum. ¶ Dico autem q̃ in sacra scriptura accipitur ebdomada vno modo pro tempore septem dierum. ⁊ hoc modo accipitur communiter. ¶ Hoc etiam modo loquitur scriptura de ebdomada. Leuitici vigesimoteztio. Vbi scriptura dicit. quod septem ebdomade sunt accipiende a festo pasche que faciunt quadragintanouem dies ⁊ in quinquagesima die celebrãdum est festuz penthecostes. ¶ Alio mõ accipitur ebdomada pro tempore septem annozum que faciunt annos. 49. et hoc modo scriptura loquitur
Leui. 25. de ebdomada leuitici. 25. Vbi dicitur Numerabitis septem ebdomades annozuz que faciũt. 49. annos ⁊ quiquagesimus annus imediate sequetis dicitur iubileus qui apud iudeos erat annus remissionis vt ibidem dicitur. Nec inuenitur ebdomada accipi pluribus modis in scripturis. Hic aũt non potest accipi ebdomas vel ebdomada dierum qz tota prophetia Danielis fuisset completa infra annũ ⁊ dimidium ergo per locum a diuisione oportet q̃ accipiatur pro ebdomada annozuz ⁊ in hoc omnes
Beda. expositozes cõueniunt catholici ⁊ hebrei. Sed dixerunt in hoc q̃ aliqui catholici vt Beda ⁊ sequaces sui dicũt q̃ isti anni intelligendi sunt anni lunares qui sunt breuiozes annis solaribus. xj. diebus. Motus autem fuit ad hoc dicendum ex duobus. Primo ex textu quia dicuntur ebdomades abbreuiate ⁊ sicut dictum ẽ anni lunares sunt breuiozes solaribus ⁊ per ꝓsequẽs ebdomades annozum lunarium sunt breuiozes. Secũdo qz angelus loquebatur Danieli qui erat hebreus hebrei autem com putabant per annos lunares vt dicit Beda ⁊ ideo
ꝓ bedam angelus posuit numerum annozum p̃dictozum per ebdomades annozum lunariuꝰ. ¶ Sed salua Bede reuerentia hoc non videtur esse verum qz in hebraico non ponitur abbreuiate pro vt sonat in detruncationem seu diminutionem: sed in hebraico ponitur p̃cise ⁊ notat temporis determinationem id est non plus nec minus simpliciter. ¶ Secũduz videtur falsum. Si enim iudei computarẽt ẽm annos lunares ita q̃ haberent annũ breuiozem etiaz vndecim diebus q̃ annus solaris quovtimur cum secundum legem teneantur p̃mo mense cuiuslibet anni sui facere pascha ⁊ die determinata scz die q̃ndecima scilicet die quintadecima primi mensis. Sequeretur q̃ pascha Judeozum huius anni anticiparet pascha anni precedentis. xj. diebus ⁊ eodẽ modo pascha anni sequẽtis precederet per vigintti duos dies ⁊ sic ꝓsequẽter anticipando temp⁹ quolibet anno per videcim dies sequitur q̃ ip̃i celebrarent pascha suum ex obligatione p̃cepti infra breue tempus in quolibet mense totius anni quod apparet imediate falsum ex vsu eozum qz semper faciunt pasca eodem tempore ⁊ ideo patet q̃ computant per annos solares sicut ⁊ nos. Licet enim incipiant menses a lunationibus tamen tertius annus apud eos habet. 13. lunationes ita quod per embolismos faciunt extrationem temporis ⁊ sic computant per annos solares sicut ⁊ nos. Dato tamen q̃ computarent per annos lunares nihilomin⁹ haberetur ꝓpositum nostrum vt videbitur. ¶ Secũdo videndum est quot annos continẽt ebdomades predicte ⁊ patet q̃ si multiplicentur. 70. per septẽ
Inceptõ ebdomo. resultant. 490. anni per ebdomades. 70. vel ex ebdomadibus. 70. ¶ Tertio videndum est a quo termino incipiat computatio istarum ebdomodarum. Et dicũt aliqui iudei q̃ incipit ab vndecimo anno regni Sedechie quãdo destructum est primũ templum. ¶ Alij dicunt q̃ incipit in primo anno darij medy quia illo tempore dicit angel⁹ ista Danieli. ¶ Alij autem dicunt q̃ incipit computatio a reditu captiuitatis sub zorobabel duce anno secundo Cyri regis persarum. ¶ Alij autem dicũt q̃ ista computatio incipit a vicesimo anno regni Artharcersis quãdo missus est Neemias ad reedificandum ciuitatem Hierusalem quod ego magis puto ⁊ hoc potest patere ex textu Danielis nono. Daniel .9.
vbi dicit angelus Danieli. Scitd ergo ⁊ animaduerte ab exitu vt reedificetur Hierusalem. ⁊c. Et tunc incipit angelus computare ebdomades cõsequenter vt patet in textu: tunc autez exijt sermo de reedificatione Hierusalem. Cyrus enim prius dederat licentiam de reedificatione templi tantum.

¶ Ad propositum dico q̃ quecũq̃ istarum opinionum sit vera habetur sufficienter propositum scilicet q̃ tempus aduentus xp̃i sit preteritum. Quod Resolutio ꝓsiti.
patet quia angelus determinate. 490. annos vsquequo impleatur visio ⁊ prophetia ⁊ vnguat sanctus sanctozum id est xp̃us. Sed qualitercũq̃ acciptantur anni lunares vel solares ⁊ vbicunq̃ incipiatur computatio secunduin predicta quia inferius non potest accipi q̃ vigesimo anno artharcersis totum tamen tempus preteritum est iam diu est ⁊ hoc sufficit ad propositum nostrum. ¶ Sed ad istam Rabi salomon.
auctozitatem respondet Rabi Salomon dicens q̃ 70. ebdomades non continent tempus precisum vsq̃ ad xp̃i aduentum ⁊ passionis sue misterium vt predictum est: sed continent tempus precisum a destructione primi templi vsq̃ ad destructionem secundi per Tytum ⁊ Vaspasianum ⁊ exponit sic p̃dictam auctozitatem. 70. ebdomades abbreuiate sunt super populum tuum super vrbem tuam. Anteqũ veniat perfecta captiuitas ipsozum per romanos comburentes ciuitatem ⁊ templum eiicientes populum iudaicum vt consũmetur preuaricatio id est vt desistant a preuaricationibus castigati per predictam captiuitatez ⁊ sic deleatur iniquitas eorũ substinendo captiuitatem ⁊ miseriam pro pena ⁊ adducatur iusticia sempiterna id est vt in eternũ iustificentur substinendo talem penam ⁊ miseriam pro peccatis eozum ⁊ impleatur visio ⁊ prophetia id est visiones de xp̃o promisse per prophetas ⁊ vnguatur sanctus sanctozum id est archa domini ⁊ vasa sanctuarij que reprobantur per messyam in fine huius captiuitatis iudeozum venturum sicut dicit ¶ Sed quãtum debeat durare ista captiuitas nõ dicitur ⁊ per consequẽs tempus determinatum aduentus ipsius xp̃i hic nõ diffinitur. ¶ Contra istã ꝓ solutio nem Rabi Salomonis.
solutionem dico q̃ expositio ista falsa est ⁊ extorta Hoc patet primo per litteram precedentem. Vbi dicitur q̃ angelus gabriel venit propter orationez Danielis orantis pro liberatione populi ad declarandum exauditionem sue petitionis ⁊ ideo non solum denunciat eius liberationem a captiuitate babilonica sed etiam perfectam liberationem fiendã per xp̃m de qua Daniel principaliter orabat ⁊ ideo dicere q̃ angelus venerit ad denunciandum perfectam captiuitatem populi sui ⁊ nullu̅z tempus certum liberationis fiende per xp̃m est valde absurdũ ⁊ precedenti litere contrarium quia angelus non venisset ad consolationem Danielis: sed magis ad eius desolationem. ¶ Item quod dicit Judeos desistere a preuaricationibus per captiuitatem. Hoc est falsum quia inter omnes multum vacant sortilegijs ⁊ augurijs que maxime prohibentur in lege eozum sicut testimonium perhibent illi qui nõ uerunt benefacta eozum. ¶ Item quod dicit impleri visiones prophetarum per merita ipsozum est contra illud quod dicitur Deutronomi nono.

Scito q̃ nõ ꝓpter iustitias tuas dñs deus tuꝰ dederit tibi terram hanc ꝛc. ꝛ multominus ꝓpter iusticias eorum implẽda est ꝑmissio de xp̃o vt ptz et maxime qꝛ de eo scribitur ysaie. 8. Et erit ad lapidem offensiõis ꝛ petram scãdali duabus israel ꝛ in laqueum ꝛ ruinã habitãtibus hierusalẽ. Item quod dicit q̃ pervnctionẽ sancti sanctorũ intelligitur vnctiõ arche ꝛ sanctuarij que restituẽtur ꝑ messiam. Hoc est ꝯtra illd̃ quod dicit Hieremie tertio Cũq̃ multiplicati fueritis ꝛ creueritis in terrã in diebus illis dicit dñs nõ dicẽt vltra archa testamẽti domini neq̃ ascendet super coꝛ neq̃ recoꝛdabũt illius nec visitabũtur nec fiet vltra qꝛ cerimonie veteris testamẽti omnino cessauerũt post passionem xp̃i diuulgationem euangelij. Pluribus etiã modis argumẽtari potest cõtra expositionẽ istaꝫ sicut patet magis super Danielem.

ysa. 8.

Hiere. 3.

¶ Vltimo ꝓbatur ex scriptura canonica tempus aduentus christi esse preteritum per illud Danielis tertio. vbi dicitur q̃ Nabugodo. vidit statuam magnã. Huius autẽ statue caput erat ex auro optimo pectus ꝛ brachia de argento ꝑro venter ꝛ femora ex ere. Tibie autem ferree. ꝛc. Et sequitur Abscisus est lapis de monte sine manibus ꝛ percussit statuam in pedib̃ eius ferreis ꝛ fictilibus ꝛ cõminuit omnia. ¶ Per hãc autem statuam designãtur quattuoꝛ magna regna sibi in oꝛbe succedentia sicut ꝛ ipsemet Daniel exposuit diuinitus inspiratus. Primum regnum est caldeoꝛum quod signatur per caput aureum vt ibidem dicitur. Secundum est regnũ persaꝝ qd̃ signatur per argentũ quod subiecit sibi regnum caldeorum. Tertium regnum greco̊rum seu Alexãdri qd̃ signatur per es ꝛ subiecit sibi regnum persarum.

Danie. 3.

Interpꝛtatio statue a Nabugo. vt se.

¶ Quartum est regnũ Romanoꝛum qd̃ signatur per ferrum ꝛ subiecit sibi regnum greco̊rum ꝛ alia regna mũdi sicut ferrũ domat omnia. Per lapidez autem abscisuz de monte sine manibus designatur ipse xp̃us siue regnum eius cui subijciẽdũ p̃dicitur regnũ Roma. Et ĩ hac expositiõe oẽs expositores tã hebraici q̃ catholici ꝓueniũt. Ex hijs arguo qꝛ in predicta ꝓphetia p̃dicitur quod ille cui subijciẽdum erat regnum Romanoꝛũ est ipse xp̃us. ¶ Cũ ergo hoc sit impletuz tẽpoꝛe Cõstãtini ꝛ Siluestri pape quo tempoꝛe romanum imperium per veram fidem subiectuz est Jesu filio marie. Patet q̃ ipse est ꝑe xp̃s ꝛ q̃ messyas aduenerit. ¶ Post auctoꝛitates canonicas adduco contra iudeos aliqua dicta autentica apud eos quia sunt dicta doctoꝛum ipsoꝛum. Primum est glose super illud ysaie. Antequam parturiret peperit. glosa hebraica dicit q̃ antequã natus fuisset ille qui in seruitutes redegit Vltimus natus fuit redemptoꝛ ergo ante natiuitatem Titi qui ciuitatem destruxit ꝛ populum captiuauit ꝛ per venditionem in seruitutem exposuit in tantum q̃ vabantur triginta ꝑo nummo argẽteo vt dicit Hugo Flo. fuit natiuitas xp̃i. Hoc idem patet per translationem caldaicam ibidez. Adhuc non erit ei veniens angustia redimetur ꝛ adhuc nõ veniet ei tremoꝛ cum doloꝛibus ꝓpter partum reuelabitur rex messias. Doloꝛ enim ꝛ angustia partus expꝛimunt maximam calamitatem quam sustinuerunt in obsidione Titi ꝛ Vaspasiani. ergo ante obsidionem illam venit xp̃us: ꝛ hoc multi concedunt inter eos q̃ ipse xp̃us natus sit in die destructionis templi: sed cum ab illo tempoꝛe fluxerit tãtum tẽpus vltra mille annos satis queritur ab eis vbi sit ipse per tantum tempus ꝛ quid facit. ¶ Et dicunt aliqui q̃ ipse est inter angelos viuens sicut Moyses vixit. 40. diebus cum domino in monte ꝛ expectat preceptum domini de apparendo.

Ysayas.

Hugo Floren.

varietas opini. de xp̃o.

¶ Alij dicũt q̃ est vltra montes caspios. ¶ Alij q̃ vadit per mundum sicut pauper ꝛ contemptibilis ꝛ leꝛosus ꝛ humiliatus ꝓpter peccata populi iuxta illud ysaie. 53. Et nos reputauim̃ eum quasi leꝛosum quouscq̃ appareat ex ꝓcepto dei ad liberationem populi. ¶ Talis autem varietas eoꝝ bene ostendit eoꝛum falsitatem. Et ideo dimitto hoc nisi quãtum ad hoc q̃ verum est tempus xp̃i iã aduenisse. ¶ Item per quandam traditionem autentiquam apud eos que ponitur in quodam libro eoꝛum antiquo qui dicitur liber Judicũ oꝛdinariorum. Traditum est a domo Helye id est a discipulis per sex milia annoꝛum erit mundus duo milia vanitatis duo milia legis duo messye. ¶ Circa quod nota q̃ hebꝛei dicũt hoc dictum fuisse a filio mulieris Sareptane quem suscitauit Helyas qui habuit postea speciem ꝓphetie ꝓphetauit de duratione mundi scilicet q̃ duraret sex milibus annoꝛum. Duo autem milia vanitatis dicuntur duo milia peccatoꝛum qꝛ a ꝑncipio mundi vsq̃ advocationem Abrahe defluxit mundus per luxuriam primo vsq̃ ad Noe. Postea per ydolatriam vsq̃ ad Abraham qui primo ausus est publice cõfiteri nomen vnius dei vel vnum deum creatoꝛem celi ꝛ terre secundum Josephum primo libꝛo antiquitatuꝫ ꝛ illud tempus duraui circa duo milia annoꝛum fuerunt enim vltra. 23. Ab illo autem tempoꝛe vocationis Abrahe vsq̃ ad natiuitatem xp̃i fluxerũt duo milia annoꝛum nisi q̃ deficiũt. 28. qui possunt suppleri per. xxiij. qui fuerunt residui de vltra duo ꝓima milia ꝛ per quinq̃ quibus latuit xp̃us i egypto ꝛ sic dicatur totum legis predictum vsq̃ ad reuersionem xp̃i de Egypto ꝛ habemus duo alia milia. ¶ Sed vtrum dies messye vel xp̃i debeant durare duobus milibus annoꝛum non intromitto me Hoc sufficit mihi contra eos q̃ cum iam quattuoꝛ milia annoꝛum a creatione mundi preterita q̃ messyas iam venit ꝛ dies eius iam venerunt a mille annis ꝛ vltra quia iam quinq̃ milia annoꝛum transierunt ꝛ vltra a creatione mundi etiam secũdum cõputationem eoꝛum quare ꝛc. ¶ Hoc dicit expꝛesse Josephus maximus hystoꝛiographus eoꝛum secundo libꝛo antiquitatum perhibens testimonium xp̃o dicens sic describendo tempoꝛa Thyberij Cesaris. Fuit hijsdem tempoꝛibus Jesus vir si tamẽ virum nominare fas est. Erat enim mirabiliũ operum effectoꝛ ꝛ doctoꝛ eoꝝ hoĩm qui libenter ea que vera sunt audiunt ꝛ multos quidem iudeoꝛum multos etiam ex gentibus sibi adiunxit xp̃us hic erat hunc accusatione ꝓmoꝛum nostre gentis viroꝛum cum Pylatus in cruce agendum esse decreuisset non deseruerunt hij qui ab initio eum dilexerant apparuit enim eis iterum visus secundum q̃ diuinitus inspirati. ꝓphete vel hec vel alia de eo innumera miracula futura eẽ ꝓdixerant. ¶ Vltimo arguo contra eos per rationes ꝓbabiles intelligẽtibus scripturam. ¶ Ꝓimo quia considerãdo ꝓcessum veteris testamẽti apparet q̃ filij israel

Li. iudicũ oꝛdinaꝛiorum.

Josephꝰ hiſtoꝛiographus

Hadiu seruierunt dño fuerũt in statu ꝓsperitatis ꝛ si aliquãdo sunt captiuitati ꝛ afflicti hoc fuit ꝓpter peccata eoꝛũ. Modo ita est q̃ ante captiuitatem babilonicã fuerunt ydolatre pessimi ꝛ occisoꝛes ꝓphetaꝛũ in tm̃ q̃ repleuerũt hieꝛusalem sanguine ꝓphetaꝝ vsq̃ ad os vt dr̃ quarto regũ et multa alia mala feceꝛunt ꝓpter que sunt captiuati in babilonẽ ꝛ tamen illa captiuitas non duraui nisi per septuaginta annos. Cum igitur captiuitas in qua sunt modo duraueꝛit per mille ducentos annos ꝛ amplius oꝑtet q̃ ipsa sit ꝓpter pctm̃ graui ssimũ aliquod ꝑm coꝛrespondẽtiam pene. Nõ apparet autem aliud nisi q̃ christum Messiam verum a lege ꝛ ꝓphetis ꝓmissum negantes ꝛ ꝓsequentes crudeliter occideruꝛnt: quia post reditũ captiuitatis babilonice nõ leguntur ydolatrasse nec ꝓphetas occidisse nec tot ꝛ tanta crimina cõmisisse sicut ꝓius ꝛ hoc videtur sentire Rabi Moyses in libꝛo Judicum vbi dicit Jesus nazarenus visus est esse Messias ꝛ interfectus est per domuz iudicij ꝛ ipse fuit causa ꝛ ꝓmeruit vt destrueꝛetur israel in gladio. ¶ Secũdo arguo sic. Doctrina cõfirmata per opera miraculosa que sunt soli ꝰ dei opera ꝛ doctrina vera qꝛ deus nõ est testis falsus. Hoc modo etiã declarata sunt esse vera que dicta sunt per Moysẽ et Josue ꝛ ꝓphetas. Sed doctrina xp̃i ꝛ catholica que dicit xp̃m aduenisse est huiusmodi. Patuit supꝛa per Josephum ꝛ patet: qꝛ christus moꝛtuum suscitauit cecũ illuminauit ꝛ sic de alijs. Hoc etiã dicitur in quodã libello eoꝛũ autẽtiquo qui intitulatur de generatiõe Jesu nazareni q̃ leꝛosum mũdauit ꝛ claudum ex vtero matris stare fecit ꝛ moꝛtuum suscitauit ꝛ multa alia ergo doctrina est vera et per consequẽs christus iam venit. Hec valet qd̃ dicitur in eodem libello q̃ Jesus nazarenus talia faciebat in virtute nominis dñi tetragramaton: qꝛ sciebat ipsum ꝓnunciare. Inuenit em̃ in templo lapidẽ super quem steterat archa dñi antiquitus in quo erat insculptum istud nomen expositũ. Vocak autem expositio istius nominis descriptio ꝛ determinatio quomodo debeat ꝓnunciari. Non valet hoc dico ꝓimo qꝛ nomen dñi tetragramaton cũ sit nomen sanctissimũ ꝑm eos non potest habere virtutem ad faciendũ aliquid cõtrarium nouum diuino puta ad testificandus falsitatem per aliquod opus. ¶ Secũdo quia nomen aliquod non habet virtutem faciendi miracula. Sed deus ad inuocationez sue virtutis ꝛ nominis facit miracula ꝛ non est testis falsus: q̃ ꝛc. sicut ꝓius. ¶ Vltimo sic ꝓtra eos arguo quando scriptura sacra denũciat aliquid futurum ꝛ determinat tẽpus modũ ꝛ locum si omnia ista ꝓcurrant in vnũ manifeste patet q̃ illud qd̃ fuerat ꝓdictũ est adimpletũ. Sic est in ꝓposito de aduẽtu christi ꝛ oꝛtu: qꝛ determinauit tẽpus. Non auferetur sceptrum de iuda ꝛc̃. Gene. 49. Determinauit locũ nascendi Michee. 5. Et tu bethleem terra iuda ꝛc̃. vel bethleem effrata. Determinauit modũ sue conuersationis in paupertate. zacha. 9. Rex tuus venit tibi iustus ꝛ saluatoꝛ ꝛ ipse pauper Similiter modũ moꝛiendi in humilitate ꝛ patiẽtia moꝛtis ysaie habet. Sicut ouis ad occisionẽ duceẽ hec autem omnia manifeste sunt impleta in Jesu: igitur rationabiliter ꝓbari potest ꝛ concedẽdum est ex scripturis q̃ ipse fuit vere Messias ꝛ q̃ xp̃s aduenerit. Et hec de tertio articulo principali.

Raby moyses.

Genesis 49.

Michee quinto.

zacha. 9.

¶ Quãtum ad quartum. Restat ponere aliquas instãtias iudeoꝛum ꝛ ad eas respondere. Ꝓbobant enim q̃ Messias non venerit. ¶ Ꝓimo sic. zacha. 6. dicitur de aduẽtu Messie. Ecce vir oꝛiens nomen eius: qꝛ in translatione caldaica habetur Messias nomẽ eius ꝛ sequitur. Et edificabit tẽplum dño. Jesus autem nazarenus nõ edificauit aliquod tẽplum ergo ꝛc. ¶ Secũdo sic Hiere. 23. Ecce dies veniunt dicit dñs: ꝛ suscitabo dauid germẽ iustum ꝛ intelligitur de aduẽtu Messie ad litteram sicut dictum est supꝛa. Et subdit ibidem. In diebus illis saluabitur Juda ꝛ Israel habitabit confidẽter. Sed nũq̃ tot miserie acciderũt filijs israel sicut a tẽpoꝛe Jesu nazareni q̃ ꝛc̃. sicut patet in destructione ciuitatis ꝛ templi: ergo ꝛc̃.

zach. 6.

Hiere. 23.

¶ Tertio sic. Danielis. 7. Aspiciebam in visu noctis ꝛ ecce filius hominis veniebat. Et ꝑm omnes expositoꝛes loquitur de aduẽtu christi. Jesus autẽ nazarenus nõ venit in nubibus celi: q̃ ꝛc. ¶ Quarto sic. ysaie. 3. Erit lux lune sicut lux solis septentrionaliter sicut lux. 7. diez ĩ die q̃ alligauerit dñs vulnus ꝓpli sui ꝛ percussurã plage eius sanauerit. Cum igitur aduẽtus christi expectetur ad salutem populi ꝛ non sint predicta facta circa coꝛpoꝛa celestia tempoꝛe Jesu nazareni sequitur q̃ non fuerit christus. ¶ Quinto sic. ysaie. 53. dicitur de Messia vel christo q̃ videbit semen longeuum. Et psal. 88. dicitur. Ponam in seculum seculi semen eius. Sed Jesus nazarenus non habuit filios: ergo ꝛc̃.

Daniels. 7.

ysaie. 3.

ysaie. 53.

psal. 88.

¶ Vltimo sic ꝛ est quasi idem cũ ꝓimo. Ezechiel 40. Describitur quoddã templum magnũ ꝛ mirabile edificandũ ꝑm eos in terra in aduentu Messie Sed hoc nondũ est factum ergo ꝛc.

Ezechiels. 40.

¶ Ad ꝓimum istoꝛum dico q̃ ista auctoꝛitas intelligitur de tẽplo secũdo edificato ꝑ zoꝛobabel: vt dicit Raby salomon doctoꝛ hebꝛeoꝛum: et ideo ex hoc non habẽt cõtra nos argumẽtuz. Dato etiã q̃ intelligatur de christo ad litterã dicendũ q̃ ipse edificauit tẽplum de lapidibus viuis ꝛ spiritualibus de ipsis fidelibus ꝛ talis edificatio quia est perfectissima debebatur christo. Unde super illud Genesis. 24. Non est hic aliud nisi domus dei ꝛc̃. Et dicit glosa hebꝛaica q̃ patriarcha Jacob vidit domũ dei edificandam in terris ꝛ domũ dei edificandam in celis ad quẽ domus edificanda in terris cõparata nichil est. Unde dicit. Non est hic aliud nisi domus dei ꝛ ꝓrta celi. ¶ Ad secundũ q̃ iam tẽpoꝛe destructionis ciuitatꝭ ꝛ templi nõ erant filij israel ꝛ iuda: sed erant auersi a deo quia christum negauerant ꝛ occiderant ꝓpter qd̃ et illã miseriam meruerant: ꝛ ideo ex illa miseria magis cõcluditur ꝓpositum. Sed filij veri israel ꝛ iuda christũ confitentes ꝛ qui christũ receperant saluati sunt q̃ ipm̃ non solum spiritualiter sed etiã coꝛpoꝛaliter quia sicut dicitur in ecclesiastica hystoꝛia imminente destructione ciuitatis Hieꝛosolomitane per Tytũ et Vaspasianum. Admoniti sunt fideles qui erant in Judea per angelum vt transirent in regnum regis Agrippe qui erat cõfederatus romanis. Aliter potest dici ad auctoꝛitatem Hieremie q̃ illi perfecte sunt saluati qui sunt in regno xp̃i in gloꝛia celesti per ipm̃ ꝛ illi habitant confidenter. ¶ Ad tertiuz dico q̃ auctoꝛitas Danielis de aduẽtu xp̃i secũdo

dico q̃ ista auctoꝛitas

ad iudicium.s.vnde ibidem sequitur. Et iudiciū se
det et libri aperti sunt. Iudei autē excecati nesciūt
hūc aduētum secūdum a primo distinguere: ⁊ ideo
eri ãt in pluribus locis et multipliciter quia aliqui
eorum putant ⁊ expectãt christum venturū in tãta
virtute ⁊ gloria vt possit sibi statim omnia terrena
subijcere ⁊ regnū ipsorum restituere. Unde ⁊ disci
puli petebant a christo. Domine si in tẽpore hoc re
stitues regnum israel. ¶ Alij vero propter scriptu
ras que manifeste loquūtur. De christi humilitate
et passione et propter alias que loquuntur de eius
eminẽtia ⁊ potestate expectãt duos messias. Unū
qui dicitur filius Joseph ⁊ iste passurus est ⁊ occi
dẽdus. Alium vero qui dr filius Dauid qui Mes-
siam filiū Joseph suscitabit ⁊ regnū israel restaura
bit que dicta sunt friuola vt patet. Et patet de vl-
timo qr licet plures dicti sint vel Messie vel vncti
qd idez est per participationẽ sicut Dauid ⁊ Saul
tamen ad salutez populi non expectatur nisi vnus.
Preterea dictum ꝗtū habet de apparẽtia imple-
tum est in Jesu nazareno qui dicebatur filius Jo-
seph ⁊ erat filius Dauid ꝟm carnẽ vt patet ex pre-
dictis. ¶ Ad quartū dicendus q̃ auctoritas ysaie
de sole ⁊ luna intelligitur compleri in aduẽtu secū
do christi ad iudicium. Tunc em̃ sanabitur pfecte
vulnus populi fui: ideo ⁊c. ¶ Ad quintum dico q̃
christus habuit filios spirituales quales decebant
eum non ꝟm generationẽ carnalem ⁊ virilẽ. Unde
gene.21. super illud Genesis.21. In Ysaac vocabitur tibi se
mẽ glosa hebraica. Omnis qui cõfessus fuerit duo
secula vocabitur tibi semen. Vocantur hic duo se-
cula tẽpus legis ⁊ tẽpus christi. ¶ Ad vltimū di-
co q̃ scriptura loquitur sub methaphora de domo
celesti de qua supra dictum est et hoc patet p illud
qd in fine ezechielis cõcludit ⁊ nomen ciuitatis ex
illa die dñs ibidẽ ⁊ per multa alia que ponunt ibi-
dem in littera: qr ibi describitur fluuius habens li-
gna pomifera ex vtraq̃ parte facientia fructus per
mẽses singulos/ ⁊ hñtia folia nunq̃ desuẽtia q̃nul-
Raby sa lomon. lo mõ videtur beatificari ad literã. Hoc etiam ptz
per dictũ Rabisalomonis doctoris hebraici dicẽtis
q̃ de hierusalẽ superna loquute sunt scripture in fi-
ne Ezechielis. Hec de quarto articulo questionis.

¶ Ad primum principale ar/

gumẽtum dicendũ q̃ multi literati inter iudeos pe-
ceperũt Messiam aduenisse ⁊ q̃ ipse fuit Jesus na
Nota rõ zarenus sicut dictũ est supra de nachaele de Nico-
tiões cur demo de Gamaliele de Paulo de Apollo de Jose
multi a fi pho ⁊ idẽ potest dici de alijs multis tñ multi auer-
de auer- tuntur a fide propter timorem penurie tẽporalis:
tantur. qr semper fuerunt cupidi ⁊ timẽt esse pauperes ⁊ in
lege eorum frequẽter promittitur habundãtia tem
poralium. Alia causa est qr a cunabulis nutriũtur
in odio christi ⁊ legis christiane ⁊ quotidie maledi
cunt christicolis in synagogis. Illa autem ad que
sunt homines assueti ex pueritia sunt quasi in natu
ram versa ⁊ auertunt iudicium intellectus a verita
te contraria. Alia causa est propter difficultatez ⁊
arduitatem eorum que proponuntur in fide nostra
credẽda sicut est trinitas personarũ in natura diuina
⁊ dualitas naturarũ diuine scz ⁊ humane in vna
persona christi ⁊ propter sacramẽtum eucharistie
que nullo modo possunt credere. Unde ⁊ ipsi repu-
tant nos colere tres deos. Et in sacramẽto eucha-
ristie reputant nos pessime ydolatrare sicut exper-
tum est ab illis qui frequẽter de istis contulerũt cũ
illis. Et ideo a fide auertuntur ⁊ frequẽter conuer
si de ipsis ad vomitũ reuertuntur. ¶ Ad scm̃ dico
q̃ dies messye vel christi dicuntur dies nouissimi ĩ
scriptura ꝗ ꝗ ꝟm hebreos debeant durare saltez p
duo milia annorum. Et non solum dies messye di-
cuntur nouissimi in scriptura sed etiam aliqui dies
Pcedẽtes eos patet Gene.49. vbi patriarcha Ja- gen.49
cob dicit filijs suis. Congregamini vt annunciẽ vo-
bis que ventura sunt in diebus nouissimis ⁊ ibidẽ
denunciat non solum de aduentu christi sed etiam
de multis alijs que ipleta sunt tẽpore regũ. Israel
⁊ Judicum vt patet ex litera etiam ꝟm doctores he
breorum. ¶ De eleuatione mõtis syon super omnes
coles. Dico q̃ non est intelligẽda ad literã ꝟm ele- eleuatio
uationem localem sed ꝟm nobilitatem ⁊ appreciati- montis
onẽ sicut dicit Rabi salomon doctor eorũ qr ma syon.
gna signa debuerunt ibi fieri et mirabilia in aduen
tu christi per ipsum maiora ꝗ in alijs collibus sicut
fuit factum qr ibi illuminauit cecum natum ⁊ cura
uit languidum in ꝓbatica piscina et multa alia ibi
fecit ibidem etiam spiritum sanctum apostolis de-
dit quod fuit maximũ mirabile vt homines simpli-
ces et ydiote haberent notitiam perfectam scriptu
rarum ⁊ loquerentur omnium generibus linguarũ.
Si dicas q̃ solutio ista accipitur ex euãgelio ⁊ ideo
non valet. Dico q̃ ad probandũ aliquid ꝗ Judeos
oportet vti scripturis apud eos autẽticis sed respõ
dendo argumentis eorum non oportet. Preterea
etiam non solum euangeliste scribunt christum fe-
cisse miracula in hierusalem: sed etiam doctores he
breorum vt patuit ex predictis. ¶ De conuersione Conuer-
oĩm ad christum. Dico q̃ fit ibi distributio non pro sio oĩs ad
singulis generũ sed pro generib⁹ singulorum: quia christum
ex omni gente ⁊ natione aliqui crediderunt in chri-
stum vt patet per diffusionẽ fidei in toto orbe. Ali-
ter dici potest q̃ oẽs aliquãdo accipitur in scriptu-
ra pro multis sicut patet.3. Regũ.17. Dixit abſa-
lon ⁊ omnes viri israel melius est consilium chusi.
¶ Et certũ est q̃ nõ erant ibi presentes omnes vi-
ri israel sed multi sic in proposito potest dici. ¶ De
pace habenda in aduẽtu christi. Dicẽdum q̃ circa Pax in
tẽpora christi fuit pax diuturna ĩ orbe ⁊ maxime in aduentu
iudea. Qd patet qr iminẽte natiuitate christi pac- christi.
catis omnibus regnis ⁊ sub imperio Romano re-
dactis preceptũ fuit a cesare Augusto vt describe-
retur vniuersus orbis ⁊ ab illo tẽpore vsq̃ ad qua-
dragesimũ annũ post passionẽ christi quando iudei
inceperũt rebellare Romanis non legũtur aliqua
bella notabilia fuisse in iudea nec iudeos vsos fuis
se armis: quia terra custodiebatur a militibus Ro
manis: ⁊ ideo probabile est q̃ tunc iudei ꝓpter diu
turnitatẽ pacis instrumẽta bellica mutauerũt in in
strumẽta agriculture apta sicut sit in terris in q̃bus
est pax. Ideo dicitur. Conflabunt ⁊c. ¶ Qd autẽ
subditur. Non leuabit gens contra gẽtem gladius
nec exercebũtur vltra ad prelium. Nõ importat pa
cis eternitatem sed diuturnitatem. Nam vbi habe
musvltra in hebraico ponitur aad que dictio nõ si
gnificat eternitatez sicut patet in.4.Regũ.6. Et
vltra nõ venerũt latrones cyrie in terrã israel q̃ tñ
postea legũtur depredasse ⁊ inuasisse terram israel.
Sic in proposito potest dici. ¶ Ad tertiũ de ysaia ad ysaiã.
habitabit lupus cũ agno ⁊c. Dico ad hoc q̃ est ibi
loquutio metaphorica qr hoĩes ibi nomiant nomi
gen.49 nibus animalium. Simile habetur. Genesis.49.
vbi dicitur Beniamin lupus rapax ⁊c. ⁊ ibidẽ Ne
ptalim ceruus emissarius ⁊ ibidez Dan coluber in
via. Sic igitur dicẽdum in proposito q̃ iudei ⁊ gẽ-
tiles qui prius erant adinuicem nociui et odiosi pa
cifice simul habitabant conuersi ad fidem christi sic
ut dicitur actuum.4. Multitudinis credentium
erat cor vnum et anima vna ⁊c. ⁊ tantum ab illo tẽ
pore fuerunt aliqui gentiles ad fidem christi cõuer
si vt in eodem libro patet ⁊ eodem modo exponẽdũ
est qd sequitur de paruulis et animalibus veneno-
sis quia pueri id est simplices non leduntur ab illis
qui ante conuersionem ad fidem christi erant vene
no infidelitatis repleto. Qꝯ autem talis modus lo
quendi metaphoricus sit ibi patet per textũ. Nam
in eodem capitulo ysaias vocat stirpẽ iesse virgam
Similiter ipsum christum vocat florem. Egredie-
tur inquit virga de radice iesse ⁊ flos de radice ei⁹
ascẽdet. Similiter ibidem subdit. Erit iusticia cin
gulum lumborum eius et fides cinctorium renium
eius ⁊ patet q̃ ibi accipitur cingulum ⁊ cinctorius
metaphorice hoc etiam patet per translationẽ cal-
daicam que sic habet. Exibit rex de filijs Isay et
Messias de filijs filiorum eius/ sequitur ⁊ erũt iu-
sti circum circa ei et fideles adherẽtes ei vbi habe-
mus ⁊ erit iusticia cingulum lumborum eius et fi-
des cinctorium renium eius/ sequitur. Et pax mul
tiplicabitur in diebus eius vbi habemus lupus ha
bitabit cum agno. ¶ Ex quo patet q̃ ibi est loqui
tio metaphorica. Potest etiam dici q̃ istud imple-
tum est ad litteram in fidelibus christi: qr frequen-
ter inuenitur q̃ fere mãsuete facte sunt coram fide
libus christi earum deuorationi expositis. Simili-
ter bestie venenose non poterant eis nocere secũdũ
q̃ promiserat eis christus. Dedi vobis virtutẽ cal
candi super serpentes ⁊ scorpiones ⁊c. Et actuum
Act.28. 28. dicitur q̃ Paulus a vipera percussus in nullo
est lesus propter qd Barbari hoc videtes dicebãt
ipsum esse deum. ¶ Ad vltimum dicẽdum sicut tã
gebatur q̃ illa prophetia. Deutro. fuit adimpleta
in reductione eorũ de captiuitate babylonica. Sꝯ
contra hoc arguũt sicut arguebatur per illud Eze-
Eze.39. chie.39. Scient q̃ ego dñs deus eorum ⁊c. Dicen-
dum q̃ nulli fuerunt ibi derelicti qui voluissent re-
uerti: quia cyrus qui erat monarcha in omnibus il
lis regnis dedit licentiam generalẽ reuertendi om
nibus: immo etiam munera dedit reuertentibus vt
patet Esdre primo. Et ideo in hoc cõpletũ est ver-
bum Ezechielis ⁊ ipsius Moysi: quia nullus dere
lictus est ibi qui voluit reuerti. Illi autem qui no-
luerunt facti sunt indigni diuino beneficio. ¶ Ali
ter potest dici q̃ predicta congregatio intelligẽda
est per fidem ⁊ caritatem que quidem congregatio
facta est per ipsum christũ ꝟm q̃ exponit Joannes
Jo.11. euangelista.11.c. Ubi dicitur q̃ cayphas propheta
uit q̃ Jesus moriturus esset pro gente ⁊ non solus
pro gente sed etiam vt filios dei qui erant dispersi
congregaret. Nullus autem extra hanc congrega-
tionem derelinquitur qui velit intrare qr nulli clau
ditur gremium ecclesie. Sic ad istud.

¶ Distinctionis Prime.
Questio Tertia.

Tertio ꝗ ro vtrum

vna persona diuina possit in-
carnari sine alia. ¶ Videtur
q̃ non vna persona diuina nõ
potest assumere naturã crea-
tam sine alia. Sed hoc est in-
carnari: ergo ⁊c. Probat ma
ior: quia assumere est agere et
operatio persone circa creaturam. Sed opera triui
tatis ad extra sunt indiuisa ꝟm Augustinus.4.de August.
trinitate.c.19. g ⁊c. ¶ Secundo sic. Persona non
potest incarnari vel vniri nature humane sine essen
tia quia sunt essentialiter idem: g etiam cũ persona
sit essentialiter cũ alia persona vna nõ potest incar-
nari sine alia. ¶ Tertio sic. Quorum est vna subsi
stẽtia ad ipsa est vnio eadem vt ad subsistens. Sed
vnio nature ad suppositũ extrinsecum est ad aliqd
subsistens. Cum ergo diuinorũ suppositorum triũ
sit vnica subsistentia videtur q̃ omni sit terminare
vnionem talem ⁊ per consequens incarnari.

¶ Contra

De solo filio dei dicitur ⁊ tenet
fides q̃ est incarnatus. Verbus Joan.1.
caro factũ est. Joannis.1. ergo vna persona potest
in carnari sine alia.

¶ In ista questiõe sic pcedã.

¶ Primo inquiram vtrũ quelibet triũ persona
rum potuerit incarnari. ¶ Secundo inquirã dato
q̃ sic. Utrum vna sine alia. ¶ Tertio dato q̃ sic q̃
ita factum sit. Inquiram vtrũ essentialis proprie-
tas verbi sit ratio formalis terminandi vnionẽ na
ture assumpte ad ipsum in ista incarnatione.

¶ Quãtum ad primũ articu/

lum viderẽ alicui q̃ pater non potuerit incarnari Anqlibus
quia impossibile est q̃ pater sit filius. Sed si incar- triũ pso
naretur vel posset incarnari ipse posset esse filius: ⁊ potuerit
tũc in trinitate essent duo filij qd est impossibile: er incarnari
go ⁊c. Similiter potest argui de spiritu sancto.
¶ Secundo sic. Incarnari est quoddã mitti. Sed
patri non cõuenit mitti sicut dictũ est in pmo: g ⁊c.
¶ Tertio sic. Illud qd ex sua proprietate est innas-
cibile non potest incarnari vel nasci in carne. Sed
pater est huiusmodi vt dictum est ĩ primo: ergo ⁊c.
Alias em̃ sequeretur q̃ esset genitus ⁊ ingenitus.
¶ Similiter etiã de spiritu sancto videtur q̃ non
possit incarnari. ¶ Primo quia nõ potest esse filij⁹
sicut probatũ est supra de patre. ¶ Secundo quia
hoc repugnat suo modo procedẽdi qui est per mo-
dum amoris vel voluntatis: non autẽ per modum
nature. Procedit em̃ non quomodo natus: sed quo
modo datus.5. de trinitate: g ⁊c. ¶ Tertio ex sua
proprietate dicit spiritus. Sed spiritus nõ potest
esse corpus vel aliquid corporeum: g ⁊c.

¶ Sed istis

nõ obstantibus dico q̃ nulli
persone diuine repugnat as-
sumere carnẽ vel naturam creatam sibi vnibiles ad
vnitatẽ suppositi. Ita q̃ ⁊ pater ⁊ filius ⁊ spiritus
sanctus quilibet potuit incarnari loquẽdo de potẽ
tia diuina absoluta. Et hoc patet per illas ratiões
quibus probatũ est in prima questione q̃ incarna-
tio possibilis est ex parte diuini suppositi. Quelibet em̃ persona est aliquid subsistens incõmunica-
bile simpliciter independens ⁊ per consequens po

tens terminare aliquã dependẽtiam: non autez nisi dependẽtiam vnionis nature vnibilis ad suppositũ et subsistẽs incõmunicabile sicut est deductum ibi: quare ꝛc. Et possunt accipi alie due rationes que ibidem ponuntur.

¶ **Secundo** dico ꝙ si diuine tres persone incarnarẽtur ꝙ cuꝭ quelibet habeat ꝓpriam rationẽ sue personalitatis ꝛ incommunicabilitatis quia ꝓpriam ꝓprietatẽ personalem que esset ratio terminandi vnionẽ nature assumpte sicut dicetur in tertio articulo nõ incarnarẽtur ꝑm eandem vnionem nec eiusdem rationis ſz alterius ꝛ alterius sicut ratiões formales terminãdi tales vniones essent alie ꝛ alie ꝛ alterius ratiõis ꝛ alteri⁹. Impossibile est enim vt ad per se terminos alterius ꝛ alterius rationis sint respectus eiusdem rationis p̃cipue de respectibus realibus vt dicek.

¶ **Tertio** dico ꝙ licet de potentia absoluta pater ꝛ spiritus sanctus potuerit incarnari sicut dictũ est: tamen de potẽtia ordinata et de facto solus filius est incarnatus. Tum qꝛ magis conueniebat hoc vel congruebat personalitati eius puta filiationi. Tum quia magis cõueniebat suo modo procedendi per modum nature: ideo ꝛc.

¶ **Ad primum** contra hoc dico ꝙ pater potuit incarnari aliter q̃ de matre: quia potuit creare naturam et sibi vnire eam ꝛ ita non fuisset filius ꝛ similiter de spiritu sancto. Similiter etiã nullum est incõueniens ꝙ aliqꝭ istorum sit filius vel dicatur filius ꝑm humanã naturam sed ꝙ ꝑm diuinã est impossibile. Tunc enim esset confusio personarũ diuinarũ: quare ꝛc. ¶ Ad scõm dico ꝙ si pater incarnarek non mitteretur nec sua incarnatio esset missio sicut incarnatio filij vel spiritussancti. Non enim esset manifestatio ꝙ pater esset ab alio sicut etiã nec manifestatio patris in illa voce hic est filius meus dilectus potest dici missio eius. Dico ergo ꝙ incarnatio in cõmuni ꝛ absolute accepta abstrahit a missione: quia nõ dicit nisi vniri carni in vnitate suppositi. ¶ Ad tertium dico ꝙ non est incõueniens patrem esse ingenitum et innascibilem ꝑm naturã diuinã ꝛ genitũ vel nascibilem ꝑm naturã assumptam. Sicut etiaꝫ deus vel filius dei erat mortalis ꝑm naturam assumptam et immortalis secundum naturam diuinam et multa alia talia.

¶ **A primũ de spiritu** sancto ꝙ non potest esse filius ꝛc. sicut dictũ est de patre supra. ¶ Ad secundum dico ꝙ non repugnat hoc modo suo procedendi. s. ꝙ procedat quomodo natus ꝑm naturã assumptam licet repugnet hoc ſſbi in natura diuina etiã ꝑm ipsam sicut dictũ est in primo. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ non magis est spiritus q̃ pater vel filij: quia deus spiritus est licet hoc nomen sibi appropriatur sicut patet in primo: ꝛ ita non plus repugnat sibi incarnari propter hoc q̃ alijs personis. Hec de primo articulo.

¶ **Quantum ad secũdum articulũ.** An scilicet vna ꝑsona potuit incarnari sine alia dicendum est omnino ꝙ sit quocunꝫ sine alia. ¶ Ad hoc sunt rationes. Quecũꝫ suppositaliter distingũtur possunt distincte supposlare naturam vnibilem ꝛ ita vnum qõ non aliud vt videtur. Sed tres persone sunt huiusmodi vt patet ex primo: ergo ꝛc. ¶ Secũdo sic. Illa quorũ quodlibet est simpliciter indepẽdens ꝓpria indepẽdentia ꝛ incommunicabile per se subsistẽs possunt distincte vel nõ simul terminare respectum vnionis ad ipsa scõm ꝙ huiusmodi. Sed hoc non est nisi incarnari vnum sine alio vel distincte ergo ꝛc. ¶ Tertia ratio est ista. Agens voluntarium cõtingẽter potest causare in aliquo fundamẽto aliquẽ respectum extrinsecum sine alio respectu essentialiter distincto. Sed respectus vnionis ex parte nature vel naturarum assumptibilium ad plures personas sunt essentialiter distincti ꝛ ab inuicem ꝛ a natura vel naturis ergo potest facere deus vnum sine alio ꝛ sic vna persona incarnabitur sine alia. ¶ Quinta ratio non est min⁹ sufficiẽs. Vnũ diuinum suppositũ substẽtare naturam assumptibilẽ in seipso sine quocũꝫ alio q̃ suppositum creatum vt videtur. Sed suppositũ creatũ sic substentat naturã suam ꝙ simul cũ ipso nullum aliud. Patet ergo hoc potest quodlibet diuinũ suppositum vt videtur. ¶ Dico igitur ꝙ loquendo de vnione vel vnionibus nature vel naturarũ assumptibilium ad diuinũ suppositum quarum vnionum vel cuius vnionis est distincta ratio terminandi in hoc supposito ꝛ in illo vnũ suppositum potest ꝛ potuit incarnari sine alio sicut de facto verũ est de supposito verbi qõ est incarnatum ꝛ nõ alia duo patris scilicet ꝛ spiritussancti. Hec de scõo articulo.

¶ **Quantum ad tertium articulum.** Dato ꝙ vnũ suppositum possit incarnari sine alio ꝛ ꝙ vnũ fuerit de facto incarnatũ sicut verbum. An ratio terminãdi vnionẽ nature assumpte ad ipm̃ sit relatio vel essentia diuina in ipso. Dubiũ est. ¶ Et dicũt aliqui ꝙ essentia est ratio terminãdi talem vnionẽ vel respectum ꝛ nõ ipsa relatio vel proprietas filij sicut ratio formalis licet bene sicut causa sine qua non. Vnde dicunt ꝙ essentia vt in filio est ratio terminãdi talem vnionem. Qꝫ autẽ essentia sit ratio terminandi immediata et formalis. Tum quia ratio terminandi respectũ non põt poni nisi aliquid absolutum sicut nec ratio fundandi. Ad respectum enim nõ terminatur respectus nec est respectus: immo si ad respectum esset respectus esset processus in infinitũ. Tum quia per rationẽ essentie natura creata est in potẽtia obedientiali respectu persone diuine vt assumatur. Tum qꝛ per rationẽ essentie verbum continet virtualiter vel eminẽter perfectionẽ suppositi creati nõ per relationẽ ipsam sicut dictũ est supra. Tum qꝛ per rationẽ essentie verbũ primo subsistit non autem per rationẽ proprietatis quia illa non dat verbo subsistentiam sed incõmunicabilitatẽ tantũ: ꝥ ꝛc. Tum quia si cõueniret verbo ratione sue proprietatis incarnari vl terminare talem vnionẽ. Sequeretur ꝙ alia suppo sita non possent incarnari nec vnionẽ talem terminare quia nõ habent proprietatẽ filij. hoc autez est falsum vt dictum est: ꝥ ꝛc. Tum qꝛ illud qõ est filio ratio referendi ad patrem nõ est sibi ratio terminãdi habitudinẽ aliquã nisi paternitatẽ vt videtur: qꝛ tunc eadẽ habitudo duabus opponeretur qõ est impossibile. Oportet enim multiplicari habitudines secundũ habitudines oppositas. Unde ꝛ impossibile est ꝙ in vno albo sit vna similitudo ad plura alba. Filiatio autẽ est in filio vt ratio referẽdi ad patrẽ:

qũ. 3. p̃so. icarnarẽt si hoc fieret.

quare solus filius fuerit incarnat⁹.

missio q̃d

An vna ꝑsona potuit icarnari sine alia.

ergo nõ terminat nec est ratio terminãdi nisi paternitatem: non ergo predictã vnionẽ vt videtur. Dicunt tñ ꝙ essentia vt in filio vel vt substat ꝓprietari filij terminat istam vnionẽ. Ita ꝙ ꝓprietas est quasi causa sine qua nõ ꝛ annexa. ¶ Ex quo sequitur ꝙ non oportet tres personas incarnari nec talẽ vnionẽ terminare licet essentia tribus personis sit communis.

¶ **Alij dicunt** aliter aliquo modo scz ꝙ in natura humana assumpta a verbo duplex est vnio. Una que est prior vel prima et illa est ad naturã diuinã. Prius enim natura vnitur nature q̃ natura ꝑsone sicut prior est natura q̃ persona. Et huius vnionis dicũt ꝙ essentia diuina est formalis ratio terminandi: qꝛ sibi primo conuenit terminare dependẽtiã nature humane eo ꝙ sibi primo conuenit subsistere. Essentia enim est primũ subsistens in diuinis sicut dicunt: quare ꝛc. ¶ Alia est vnio posterior saltem ratione vel consideratione licet nõ duratione que est nature ad suppositũ vel personã ꝛ istius vnionis ratio terminandi oportet necessario ꝙ sit ꝓprietas ꝑsonalis et nõ essentia ipsa. Nã si staretur in prima vnione natura esset vnita tribus ꝑsonis habẽtibus eandem essentiam ratione ejusdẽ essentie. Secundo etiã quia illa vnio secũda est vnio ad suppositũ: vt suppositũ est ꝛ subsistẽs incõmunicabiliter. Suppositũ vero tale est per proprietatẽ relatiuam non autẽ per essentiam ꝥ ꝛc. ¶ Ex hoc concludũt ꝛ bene q̃tũ ad hoc ꝙ oportet necessario ponere aliquã distinctionem ex natura rei inter ꝓprietatẽ ꝛ essentiam quecunꝫ sit illa siue modalis siue formalis. Alias enim esset impossibile ꝙ proprietas esset ratio terminandi vnionẽ ꝛ non ipsa essentia ꝛ alias esset impossibile per consequẽs ꝙ vna persona incarnaretur ꝛ nõ alia qne sunt falsa vt patet.

¶ **Contra** istas opiniones intẽdo arguere q̃tuꝫ ad aliqua que dicuntur in ipsis. ¶ Et primo cõtra primã sic. Quecunꝫ sunt idem totaliter extra intellectum si vnũ est ratio formalis terminãdi aliquẽ respectum realem et aliud. Probatio qꝛ talia nõ possunt distingni nisi ꝑm rationẽ. Hec autem distinctio ꝑm rationem non sufficit ad hoc ꝙ vnũ terminet ꝛ aliud nõ. Oportet enim ꝙ relatio realis habeat rationẽ terminandi realem non rationis. Sed ꝑm eos relatio ꝛ essentia diuina sunt idem penitus extra intellectũ nec distingũtur nisi ꝑm rationẽ: ergo si proprietas nõ est formalis ratio terminãdi talem respectum nec essentia ꝛ si essentia est formalis ratio terminãdi ꝛ proprietas cõsequenter. ¶ Scõo sic. vnio nature humane ad verbũ est vt ad incõmunicabile determinatũ subsistẽs sed ꝙ sit incõmunicabile subsistẽs vtrũꝫ conuenit sibi per proprietatẽ ꝛ non per essentiam tanꝫ p rationẽ formalem. De incõmunicabilitate patet. De subsistentia etiã patet loquẽdo de illa que est ꝓpria verbo ꝛ nõ est cõmunicabilis cuiusmodi subsistentia essentie: ꝥ ꝛc. ¶ Tertio sic. In quibuscũꝫ suppositis est aliqua ratio formalis eadez singulariter ratio dico terminãdi aliquẽ respectũ realez antecedẽtem ad illũ respectum vel magis ad actionẽ per quã habetur talis respectus illa supposita vniformiter terminant eũdez respectũ. Patet in diuinis et in creaturis. Nã qꝛ tribus diuinis suppositis antecedẽter ad creationẽ habetur diuina essentia que est ratio terminãdi respectuꝫ creature ad deũ. Patet quia tria diuina supposita terminãt illum respectum ꝛ creãt ꝛ similiter duo supposita pater ꝛ filij⁹ spirant spiritũ sanctum ꝛ terminãt respectũ spirationis passiue vniformiter. Si ergo diuina essentia est ratio formalis terminandi respectuꝫ predictum vnionis cũ ipsa eadem numero habeatur cũ tribus diuinis suppositis ꝛ antecedẽter ad ipsam vnionez ꝛ ad actionẽ causatiuam vnionis sequiꝫ ꝙ tria diuina supposita terminãt istam vnionẽ ꝛ sic sunt tria incarnata qõ est falsum. Nec valet si dicas ꝙ nõ: qꝛ essentia nõ est ratio terminãdi absolute sed vt in filio. ¶ Contra primo qꝛ ex hoc habetur ꝓpositum qꝛ hoc nõ addit aliquid reale vltra ꝓprietatẽ filij ꝛ sic magis ipsa ꝓprietas est ratio formalis terminãdi. ¶ Secũdo quia hoc nõ euadit. Nam licet essentia non sit ratio terminãdi ipsi patri nisi vt est pri⁹: et in patre nec in filio nisi vt est filij et in filio: et sic etiam de spiritu sancto. Istud tamẽ non tollit quin trium sit vna intellectio ꝛ quin quicquid vnus intelligit intelligat alius: ergo finaliter in proposito: qꝛ oim est vna ratio terminandi omnes terminabunt istam vnionẽ et sic omnes erunt incarnati pater et filius ꝛ spiritussanctus.

¶ **Quarta ratio** est ista essentia diuina nõ est ratio terminandi aliquẽ respectum in creatura nisi causati ad causam vel mẽsurati ad mẽsuram ꝛ arguentis ꝓfectionẽ simpliciter in ratione terminãdi vt dictũ est supra: ſz respectus vnionis nature assumpte ad verbum nõ est talis vt dictũ est supra: ꝥ ꝛc. ¶ Contra tertiam rationẽ instatur. Nam ꝑm doctorem illum qui ponit eã essentia diuiã est ratio terminãdi fruitionẽ beatificam seu actũ fruitionis beatifice tãq̃ ratio formalis obiectiua ipsius ꝛ planũ est ꝙ antecedẽter conuenit tribus ꝑsonis ad actuꝫ fruitionis creature modo dicit ipse in ꝑmo suo ꝙ creatura potest frui vna persona diuina non fruendo alia ita ꝙ nõ oportet ꝙ omnes tres persone terminent istam fruitionem licet oẽs tres antecedẽter habeant eandem rationẽ terminandi cõmunẽ puta essentiã: ita diceretur in proposito ꝙ nõ oportet tres personas incarnari nec terminare predictam vnionẽ licet essentia sit ratio terminandi.

¶ **Respondetur** ad hoc ꝙ nõ est simile de vnione nature ad suppositum ꝛ de vnione fruitionis beatifice: vt ad obiectuꝫ qꝛ essentia diuina precise ꝑm se ꝛ in ratione essentie est obiectũ ꝛ terminus qõ ꝛ quo fruitionis beatifice ꝛ accidit sibi ꝑm ꝙ huiusmodi vt sit ĩ supposito aliquo. Unde si per impossibile esset separata ab omnibus suis suppositis adhuc sibi posset hoc cõuenire ꝙ esset obiectũ qõ ꝛ quo fruitiõis et ideo potest videri clare et ipsa põt creatura frui beatifice nõ videndo aliquã personã vel nõ fruendo aliqua persona vel fruendo vna ꝑsona nõ fruendo alia vt obiecto secũdario quicquid sit de videndo licet essentia antecedẽter sit ĩ tribus suppositis quia hoc nõ est per se: sed per accidẽs q̃tũ ad hoc. Sed si ipsa ponatur ratio terminãdi vnionẽ ꝓpositicã iam nõ accideret sibi: vt sic esse in supposito sed necessario per se esset in supposito antecedenter ad talem vnionẽ ꝛ non esset nisi terminus quo suppositũ vero esset terminus qõ. Cum ergo equaliter ꝑ se antecedẽter sit in quolibet supposito ꝛ nõ sit magis

alia opi.

Unio duplex.

Resolu.

De essentiali proprietate verbi. 1. opinio.

5. 1. opi.

ꝗ secũdã rationẽ.

4. ratio.

ꝗ tertiaꝫ rationẽ.

Solutio precedẽ. instãtie.

dare rationē quare in vno suppōsito esset ratio terminandi ꝗ in alio videtur adhuc ꝙ in tribus suppositis esset ratio terminādi ⁊ tria suppōsita terminarent ⁊ essent per consequens incarnata.

obiectio. ¶ Sed adhuc non videretur alicui ista solutio sufficere: qꝛ sicut accidit essentie diuine vt est obiectuꝫ fruitionis qđ et quo ꝙ sit ī aliquo suppōsito: ita etiā vt diceret accidit sibi: vt ratio terminādi in vno suppōsito vnionē puta in ꝗ bo qđ est terminus qđ: ꝙ ipsa sit ī alio vt sic: ⁊ ita nō plus oportet vnionē terminari nisi ad vnū suppositū qđ est verbum ꝗ fruitionē ad nullū suppositū vel sic ad vnū ꝙ non ad aliud vt videt ꝗ tūcunꝫ essentia sit ratio terminādi vnionē sicut et fruitionē. ¶ Preterea licet per istā solutionē ꝗtū est ex ipa posset haberi ꝙ essentia diuina posset terminare fruitionē beatificam dato ꝙ nulla persona tū si maiꝛ illa sit vera oportet ꝙ si essentia terminat primo ꝙ persona secūdario ⁊ pari ratione qua vna eadē ratione ⁊ alia sicut etiam arguit illa de terminatione vnionis: qꝛ essentia cōmunis est ⁊ nō minꝰ cōmunicatur tribus cū eo qđ sibi cōuenit: vt est qđ ⁊ quo ꝗ vt est tm̄ quo. Sed tūc videt cōtra te quomodo pōt esse actus beatificus aliquis intuitiuus vel fruitiuus essentie ⁊ nō persone: immo omnium personarū cuius oppositū dictū est in primo. Hoc em̄ non videtur possibile ꝗm maiꝛem predictā vel

Solutio rationē que tamen sustinetur. ¶ Ad qđ non apparet solutio nisi ꝙ non est simile de actu visionis vel fruitionis immanēte ⁊ de vnione illa quasi trāseunte. Primi em̄ magis abstrahunt a cōditionib⁹ obiecti ⁊ ita non oportet quēlibet talem terminari ad omnia in obiecto beatifico sicut oportet vnionē ad personas tres si essentia esset ratio terminatiōis licet bene oporteat hoc de visione ⁊ fruitione q̄ ponitur modo ī beatis de facto ⁊ de qualibet eiusdē rationis. ¶ Preterea etiā non videt verum loquendo de fruitione beatifica que nunc est ꝙ essentia sit terminus qđ ⁊ quo quin suppositū sit terminus saltem secūdarius. Suppositum enim diuinum diligitur a beato ⁊ ipso fruitur licet ratiōe essentie vt termini quo quare ⁊c.

Argu.ꝛ. Solutio ¶ Ad primū diceretur ꝙ ideo videretur posse dici ꝙ omnis actus et respectus cuius essentia diuina est ratio terminādi et antecedēter habetur a tribus suppositis diuinis terminatur ad tria suppōsita diuina: ⁊ ideo omnis actus beatificus creature terminat̄ ad tria suppōsita vt videt̄ si est idem actus quo attingitur essentia ⁊ suppositum sicut dictū est in primo ⁊ ita sequitur vltra in proposito ꝙ vnio esset ad tria suppōsita diuina: ⁊ sic iterum essent incarnata: quare ⁊c.

ꝗ secūdā opinionē ¶ Contra secūdam opinionē primo cōtra illam vnionē ad naturā priorem vnione ad suppositum arguo: qꝛ si est illa prior vnio ad naturā ⁊ essentia sit ratio terminādi sequitur ꝙ tria suppōsita sint incarnata sicut prius in illo priori quo prima vnio est ad essentiam. ¶ Secundo sequitur ꝙ sunt ibi due incarnatiōes. Vna nature et alia ⁊ persone ⁊ due vniones ex parte nature quod nō videt̄ esse verū: qꝛ vnio ista nature ad verbū nō est nisi vt cōmunicabilis ad incōmunicabile subsistens ⁊ ad subsistēdum in ipso sed subsistere incommunicabiliter non cōuenit essentie diuine quia ipa est cōmunicabilis: ꝗ non est vnio nature ad naturā alia ab illa que est ad verbū vel personam. ¶ Preterea quero vtrū deus possit facere priorem vnionē siue posteriorem vel nō. Non potest dicere ꝙ nō: quia sunt essentialiter distincte: vt patet qꝛ sunt duo accidētia nature ⁊ vnū est prius alio: ꝗ ⁊c. Tunc quero ad quaꝫ vnitatem ista vnio terminatur. Non ad vnitatē persone quia non est ibi vnio ad personam ergo ad vnitatē nature: ꝗ natura diuina ⁊ humana vel sunt vna natura vel cōueniunt in vnā naturam qđ est falsum: quare ⁊c. ¶ Quātum ad scōm qđ dicit ꝙ vnio ad personā habet pro ratione terminādi proprietatē personalem. Dico ꝙ verū dicit et non est ibi alia vnio nisi ad personā: ita ꝙ ambe nature in eandē personā conueniūt: ⁊ in ipsa suppōnitātur Vna quidē sicut ī proprio supposito naturali sicut natura diuina ⁊ alia tanꝫ in extrinseco non naturali sibi scilicet natura humana. Ad secꝫ argu.

¶ Quātum ergo ad istum articulum videt̄ michi dicēdum ꝙ ratio terminandi vnionē nature humane ad verbū nō est essentia: ꝗ sua proprietas relatiua. ſ. filiatio qua est suppositū subsistens incōmunicabliter sicut dictuꝫ est supra. Cum em̄ ista vnio sit ad personā vt persona est ⁊ vt natura personetur in ipsa innitēdo sibi ⁊ sit ad pso nā determinatā verbi videtur ꝙ hoc cōueniat sibi ratione sue ꝓprietatis qua formalr est talis psona. ꝙ ꝓprietas relatiua est rō terminādi vnionē naturea sumpte.

¶ Ad primū illorum de prima opinione dico ꝙ respectus aliquis bene potest esse ratio terminandi alium respectum nō dico sibi oppositū vel mutuum sed aliū ⁊ hoc in proposito p̄cipue qꝛ per istū respectum psona est formaliter iudepēdens sicut dictum est supra. Quando dicis ꝙ non: quia respectus nō est ratio fundādi respectum. Dico ꝙ immo bene respectus fundat respectū sicut respectus de quarto genere vel de alijs predicamētis cū sint accidentia et creature bene fundāt respectū sui ad deū vel ad creatorem ⁊ respectū inherentie ad subiectū: quare ⁊c. Sicut etiā proportiones que sunt respectus bene fundāt proportionabilitatē. Proportionabilitas em̄ est similitudo proportionū. Nec obstat processus in infinitū sicut alias poterit declarari: Non em̄ fundat respectū eiusdem rationis. ¶ Ad secundum dico ꝙ non arguit nisi per rationē essentie vel alicuius essentialis potest deus causare talem vnionem vel respectū: sed nō concludit ꝙ per essentiam vel aliquid essentiale terminet ipsum sicut dictū est in prima questione. ¶ Per idem ad tertiū est dicēdū. ¶ Ad quartū dico ꝙ vnio est nature primo ad subsistens nō quodcūq: sed incōmunicabile qđ est persona. Essentia autē licet sit primū subsistens in diuinis nō tm̄ est incōmunicabilis. ideo dico ꝙ non est ratio terminādi sed proprietas. Quando dicis ꝙ proprietas nichil prestat supposito nisi incōmunicabilitatē ⁊ per ꝓns nō subsistētiam. Dico ꝙ immo tales puta incōmunicabilitatē. Quodlibet em̄ positiuum in diuinis ex se subsistēs est. ¶ Ad quintū dico ꝙ nulli alteri supposito potest conuenire ꝙ terminet vnionē illam eandē numero quā terminat verbū nec aliquā eiusdem rationis sicut etiā dictū est in corpore questiōis. licet em̄ alia suppōsita possint terminare per suas ꝓprietates alias vniones: nō tamē istam nec aliquā eiusdem rationis. ¶ Ad sextū dico ꝙ filiatio est ratio in filio referēdi ipsuꝫ ad patrem: nō autem ad creaturam vel naturā assumptam: qꝛ ad ipsam nō refertur realiter: sed magis ecōuerso natura assumpta ad ipsum ⁊ dico ꝙ filiatio potest esse ratio terminādi talem respectū eadem relatio existēs qua refertur ad patrem qđ esset impossibile si poneret̄ verbū referri ad naturam assumptā: ⁊ est relatio mutua vniōis sicut est relatio similitudinis: de qua ponit̄ exemplū in arguendo. ad argumēta pn̄cipalia.

¶ Ad illa que adducūtur pro primo mēbro secunde opinionis apparet ex predictis.

¶ Ad primuꝫ principale dico ꝙ assumere vno modo dicit̄ effectiue vl̄ causaliter et sic vna diuina psona non potest sibi assumere naturā vel alteri sine alijs: quia nō pōt causare vnionem sine alia eo ꝙ est ipsis cōmunis ratio causandi Alio modo potest accipi terminatiue ⁊ est ad se: vt ad terminū vnionis ⁊ sic idem est qđ incarnari ⁊ sic dico ꝙ vna potest assumere sine alia. Nec oppositū probat argumētum. ¶ Ad secūdum dico ꝙ nō est simile de essentia ⁊ persona et de psona et persona. Nam essentia ⁊ persona sunt idē supposito: ⁊ ideo oportet ꝙ cui vnitur persona ꝙ etiā essentia. Sed persona ⁊ psona non sic sunt idem supposito: et ita aliquid potest vniri psone in supposito qđ nō alteri persone. ¶ Ad tertium dico ꝙ trium suppositorū diuinorum est vna subsistētia cōmunicabilis puta essentia ⁊ tres incōmunicabiles per tres ꝓprietates quibus distingūtur: ideo potest natura vniri vni dato ꝙ non alteri nō sic est de vnione personarum adinuicē per gratiam: qꝛ cū illa sit ꝗm rationē causalitatis gratie vel acceptationis persone et ratio causalitatis vel acceptationis sit communis et aliquid essentiale vna sine alia vniri non potest ⁊c.

¶ Distinctionis Prime.
Questio Quarta.

Parto ꝗro btruꝫ plures persone diuine possint vel potuerint eandē naturam singularē assumere. ¶ Videtur ꝙ nō. Primo sic. Aliqua persona diuina non potest simul duas naturas assumere: ꝗ nec aliqua vna natura pōt simul a pluribus psonis assumi cōsequētia videtur plana qꝛ sicut se habet vna persona ad plures naturas sic vna natura ad plures personas. Sed antecedēs probatur: quia sicut duo accidētia eiusdem rationis nō possunt simul esse in eodē subiecto: vt dicitur. 5. metha. ita vt videtur due nature eiusdē rationis nō possunt simul esse in eodē supposito ⁊ natura assumpta aliquo modo habet rationē accidentis. 5.meta. ¶ Secūdo sic. Plurificatis suppositis creatis plurificatur necessario natura creata in ipsis: ergo multofortiꝰ plurificatis suppositis increatis: vt videtur. Sed hoc posito patet ꝙ plures psone nō possunt eandē numero naturā assumere. ¶ Tertio sic Si plures psone assumerēt vnā humanitatē quero an essent vnus homo aut plures homines. Nō posset dici ꝙ vnus homo: qꝛ nō essent vnū suppositum sed plura. Nec plures quia non haberēt nisi vnam humanitatem igitur nullo modo: quare ⁊c.

¶ Contra vnica natura singularis est ī potētia obedientiali equaliter respectu cuiuslibet persone vt assumat̄ ab ea. Cū igitur potētia vnius persone nō impediatur per actū alterius videtur ꝙ etiam stante actuali vnione nature assumpte ad verbum possint eandem naturam alie persone assumere.

¶ In ista questiōe sic ꝓcedā.

¶ Primo inquirā vtrū plures persone diuine possint eandē numero naturā assumere. ¶ Secō vtrū aliqua vna persona possit plures naturas siue eiusdem rationis siue alterius assumere. ¶ Tertio respondebo ad rationes.

¶ Quātum ad primū primo An plēs psone diuine eandē nūero naturam assumere pos. Rationes pīie opinionēs. ponā vnā opinionē secō aliam tertio aliā ⁊ respondebo ad motiua illaruꝫ. ¶ Est ergo prima opinio multorum ꝙ plures diuine psone non possunt nec potuerūt simul assumere eandē numero naturam ⁊ per consequēs ꝙ stante actuali vnione nature humane ad verbū non posset pater vel spiritussanctꝰ eā sibi assumere. ¶ Ad hoc adducūtur multe rationes. ¶ Pria est ista. Illud qđ cōuenit nature diuine rōne sue īfinitatꝫ ⁊ illimitatiōis nō pōt attribui nature create nec aliquo modo cōuenire. Sed hoc est subsistere in pluribus suppositis eadem numero ⁊ singularis ꝗ ⁊c. ¶ Secundo sic. Si natura creata potest subsistere in pluribus suppositis sequitur ꝙ in infinitis sicut arguitur. 4. phisicoꝫ si duo corpora possunt esse in eodem loco pari ratione infinita. Sed hoc est falsum: qꝛ tunc essent infinita: ꝗ ⁊c. 4. phi. c. de vacuo ¶ Tertia ratio. Nō minus perfecte suppositatur natura creata in supposito diuino vnico ꝗ in supposito ꝓprio. Patet qꝛ nō minus diuinū suppositū sufficiens est: immo vt videt̄ suppositat ipsaꝫ ꝗtum est suppositabilis: sed suppositū proprium sic sustentat vel suppositat naturā creatam ꝙ stante illa suppositatione impossibile est ꝙ alteri supposito īnitatur vel ꝙ ab alio assumatur ꝗ ⁊c. ¶ Quarta ratio. Omnis assumptio terminat̄ ad aliquā vnitatē. Sed assumptio eiusdē nature a pluribus personis nō potest terminari ad aliquā vnitatē puta nec ad vnitatē nature patet nec ad vnitatē psone: ꝗ ⁊c. ¶ Quinta ratio. Si vna natura humana assumeretur a patre ⁊ filio. Sequeret̄ ꝙ iste homo esset pater eternus ⁊ esset filius eternus ⁊ sic sequit̄ cōclusio p sillogismū expositorium ꝙ pater eternus esset filius eternus: ⁊ sic esset cōfusio diuinarū psonarū. ¶ Et ꝓfirmat̄ qꝛ seq̄ret̄ vltra. Iste hō genuit filiū dei. Iste hō est filius dei: ꝗ filiꝰ dei genuit filiū dei. Nō difficilis. ¶ Sexta ratio que est difficilis. Si stante vnione nature humane ad verbū potest assumi natura eadem a patre. Quero an illa vnio ad verbū assumat̄ a patre vel nō. Non potest dici ꝙ non: qꝛ assumpta natura assumitur quicquid est positiuum reale ī ipsa vt dictū est supra. Si sic ergo natura vt suppositata ⁊ manēs suppositata assumitur: ⁊ ita suppositum assumit̄ qđ est impossibile: qꝛ est incōmunicabilis ⁊ vt qđ ⁊ vt quo vt suppositata est: immo videt̄ sequi vnū mirabiliꝰ. ſ. ꝙ natura manet vnita verbo ⁊ nō suppositatur in ipso: sed in patre assumēte ipsam cū sua vnione ad verbū. Cōfirmat̄ ista opinio per Anselmū lib. 2. Cur deus homo. c. 9. vbi dicit plures psone eūdē hominē nequeunt assumere ad ansel. lib. 2. cap. 9. cur deus homo.

Idē de ī car. ꝓbi. ca. 3.
Idē. c. 7

vnitatem persone: sed in vna ꝑsona necesse est fieri vnionem. Et de incarnatione verbi. c. 3. dicit ꝙ diuersas ꝑsonas vnā eandēq; personam esse cuz vno eodēq; homine nequit intelligi. Et de incarnatiōe verbi. c. 7. dicit ꝙ incarnato deo ēm vnā personaz impossibile est ēm eandem naturam incarnari quālibet aliam personam quare ꝛc.

Opinio scda q̄ est Anselmi

¶ Alia est opinio eiusdez doctoris ꝙ tres personas diuinas assumere eandē naturam potest intelligi duplici ter. Uno modo ꝙ essentia diuina sit īmediata ratio ꝛ formalis terminādi vnionez nature assumpte primo ad naturā ꝛ secūdario ad ꝑsonas. Alio modo ꝙ ꝓprietas ꝑsonalis cuiuslibet persone sit ratio terminādi talem vnionē eo modo quo dictū est supra ꝙ īmediata ratio ꝛ formalis terminādi vnionē nature assumpte ad verbū. ¶ Primo modo dicit ꝙ possibile est tres ꝑsonas diuinas eā naturam numero assumere per rationem. s. cōmunis essentie ita ꝙ vnio nature sic assumpte primo terminaretur ad hūc deum: ꝛ consequēter ad personas tres ꝛ isto modo impossibile est ꝙ natura assumatur ab vna ꝑsona ꝛ nō ab alia sicut ꝑ possibile est ꝙ causetur ab vna ꝛ nō ab alia: qz ipsis est cōmunis ratio assumēdi seu terminādi vnionē puta essentia ꝛ antecedenter ad talem vnionē sicut etiam dictuz fuit supra in precedēti questione in vltimo articulo questionis: et isto modo assumeretur eque primo ad tres personas et eadē vnione tribus ꝑsonis vniretur. Nonvidet autē hoc esse īpossibile ꝙ essentia diuina cū sit primū subsistens possit esse ratio terminandi talem vnionē ad subsistens ꝛ sic per rationē essentie possint diuina supposita tria vnā naturam eādem assumere. ¶ Scdo modo dicit ꝙ impossibile est ꝙ tres persone diuine assumāt eandē naturā ꝛ īplicat hoc cōtradictionē manifestā. Nam sicut impossibile est ꝛ implicat cōtradictionē ꝙ eiusdē effectus sint plures cause simpliciter primē ꝛ totales in ꝓdo genere cause. Nam ex hoc sequitur ꝙ nulla earū sit totalis: qz effectus a vna potest poni ꝛ manere alia circūscripta ꝛ sic quelibet earū est totalis ꝛ nō totalis Ita impossibile est ꝙ eiusdē nature dependētis sint plures termini simpliciter primi ꝛ totales seu totaliter ꝛ pfecte suā dependētiam terminātes: sic autē esset in proposito qz cū quodlibet diuinū suppositū sit sufficiens ꝛ totale terminās dependētiam natu re ad extrinsecū suppositum si quelibet terminare ꝑ suam ꝓprietatē sequitur ꝙ eiusdem dependētis sint plura simpliciter indepēdentia ꝛ primo terminātia dependentiam eius quod est impossibile: quare ꝛc.

3. ꝑso. diui. eandē naturā assumere dup. itelligitur.

¶ Hoc videtur cōfirmare. 2. quia licet non repugnet relationi cuilibet multiplicari in eodē fundamēto tamē relationi que est dependentia essentialis repugnat sic multiplicari in eodē fundamēto. Luz ergo dependētia ista in natura assumpta sit essentialis nō minus q̄ dependentia accidētis ad subiectuz que nō potest ī ipso multiplicari ad plura subiecta sequit ꝙ nō possit multiplicari in natura assumpta ꝫ oportet necessario ꝙ multiplicarē si ad tria supposita diuina ēm proprietates ipsorū vt ēm rationes terminandi formales terminaretur: quare ꝛc.

Resolutio secunde opi.

¶ Dicit ergo ꝙ cū prior sit essentia et hic deus singularis subsistēs qd̄ est cōcretum eius q̄ suppositū ꝙ potest natura assumi ad ipsum sicut ad vnum primū terminū ꝛ vnione vnica primo cōsequēter autē ꝛ mediate potest sumi ad tria diuina supposita pluribus vnionibus nō primo: sed immediate ꝛ pluribus vnionibus primo est impossibile. ¶ De primo ponit exemplū. Si ēm vna superficies esset in tribus suppositis vel subiectis patet ꝙ albedo immediate vniretur superficiei ꝛ vna vnione vel inherētia primo cōsequēter autē ꝛ mediate vniretur illis tribus subiectis vel suppositis per ipsam supficiē et impossibile esset ꝙ immediate ꝛ primo vniretur illis tribus suppositis vel subiectis. Et hoc modo intēdit Anselmus negare possibilitatē assumptionis eiusdē nature a tribus suppositis scz immediate ꝛ primo: non autem primo modo scilicet mediate et non primo.

Opinio ꝓpria auctoris.

¶ Istas opiniones nō teneo: ꝛ ideo pono tertiā scilicet ꝙ loquēdo de potētia absoluta dei potest fieri ꝙ tres ꝑsone diuine assumant vnā ꝛ eandē naturā numero simul ꝛ immediate vnaqueq; per suam formalem ꝓprietatē tanq̄ per rationē terminandi: et sic ꝙ natura illa habeat tres respect⁹ vnionez ad tres ꝑsonas vnū per se ad quālibet earum: ꝛ hoc dico siue omnes ꝑsone simul accipiant illā naturam siue sic ꝙ vna ꝑsona prius assumpsit eā ꝛ postea stante illa vnione alie assumāt eandem naturā sicut si pater ꝛ spiritussanctus modo assumerēt humanaz naturam vnitam verbo in christo stante illa vnione ad verbū. Hoc autē ꝓbo per aliquas vias.

ꝓria via seu. i. rō.

¶ Prima est hec. Natura vnibilis est assumptibilis a quolibet supposito diuino sicut dictū est supra Nam quodlibet suppositū incarnari potest. Aut q̄ a tribus diuinis suppositis volentibus ipsam assumere potest simul accipi aut nō. Si sic habetur propositū. Si nō cōtra posita potētia ꝛ virtute actiua sufficiente ꝛ passiuo vel receptiuo aliquorum effectuum nō habētium formalem repugnātiam in susceptiuo possunt illi effectus poni pro tūc. Sed virtus diuina sufficiēs est in ꝓposito natura etiā creata vnibilis sufficienter est in potētia obediētiali respectu trium effectuū vel respectuuz ad tres vniones respectu trium ꝑsonarum ꝛ illi nō sunt formaliter incōpossibiles nec repugnātes qz nullā oppositionem habēt adinuicem: ergo simul possunt poni: vt videtur.

2. ratio.

¶ Secundo sic. Non magis repugnāt duo respectus alterius rationis non oppositi circa aliquod subiectū susceptiuum eorum q̄ duo eiusdem rationis. Unde licet a multis negetur cōpossibilitas duarū formarū eiusdem rationis circa idez subiectū: non tñ negatur cōpossibilitas duarum alterius rationis ꝛ alterius non oppositarū in susceptiuo vtriusq;: sed due forme eiusdem rationis cōpossibiles sunt in eodez susceptiuo vtriusq;: ꝫ due forme eiusdem rationis cōpossibiles sunt in eodez susceptiuo ēm me ꝛ ēm aliquos eoz sicut in eodem corpore duo vbi circūscriptiua ad diuersa loca. Et in eodē patre due paternitates ad duos filios. Et in eodē simili due similitudines ad duo similia: ergo in ꝓposito duo tales respectus in eadez natura qui sunt alterius ꝛ alterius rationis: qz ad ꝑsonas alterius rationis nec sunt formaliter repugnantes vel oppositi sed possibiles: ꝛ ꝑ consequēs eadē natura simul assumi potest a trib⁹ suppositis.

3. ratio.

¶ Tertio sic. Sicut nō est impossibile aliquā vnā relationē numero inueniri in pluribus diuinis suppositis relatiuis ꝛ subsistere in ipsis ita nō videt ꝑ possibile de natura aliqua creata absoluta vt videtur persone ēm diuine licet in relationibus constitutiuis se excludant sic ꝙ plures non possint cōuenire in aliqua vna tali tñ vt videtur in relationibus nō cōstitutiuis siue aliqua sit realis siue rationis: nec etiaz in aliqua natura se excludūt: quin plures in aliqua tali relatione vel natura possint cōmunicare: qz nō tollit ex hoc determiatio ꝑsonalis earū. Sed sic est ꝙ relatio vna inuenitur subsistere in pluribus diuinis suppositis sicut patet de spiratione actiua ī patre et filio: ergo videtur etiam ꝙ vna natura absoluta creata singularis existēs poterit in plurib⁹ diuinis suppositz actu subsistere ita ꝙ determiatio ꝑsonarum nō plus tollit vnitatē nature talis q̄ illi⁹ rōnis.

4. ratio.

¶ Quarto sic. Si repugnaret hoc aut hoc repugnaret ex parte diuinarū ꝑsonarū aut ex parte nature assumpte. Nō ex parte diuinarū personarum patet. Nec ex parte nature assumpte. Proba tio. Non ēm sibi magis determinat veritatē suppositi extrīseci q̄ pluralitatē. Sed si vnitatem aliquā suppositi sibi determinat illa nō videtur nisi vnitas ꝓprij suppositi ꝛ sibi generalis: q̄ sibi nō repugnat multitudo extrinseci suppositi sicut nec vnitas: ita ꝙ indifferenter potest subsistere in vno vel in multis.

5. ratio.

¶ Confirmatur quia vnū accidens potest esse in pluribus subiectis simul. ¶ Quinto probatur hoc ab aliis: quia licet nature create simul assumi a trib⁹ diuinis suppositis modo p̄dicto repugnaret sibi per vnā ꝛ eandē potētiam obedientialē: qz vnica potētia obedientialis esset quasi repleta ꝛ totaliter terminata ꝑ vnā vnionē tñ sibi non repugnat hoc ēm multas potētias qz ꝑ vnā vnionē nō terminatur nisi vna modo sicut in natura vnibili sunt plures potētie obedientiales respectu triplicis vnionis ad tres ꝑsonas: qz potētie in materia vel subiecto numerātur ēm multitudinē formarū alteri⁹ rationis cuius sunt iste rationes: q̄ ꝛc.

5 ꝓcedē. rationez.

¶ Sed ista responsio nō videtur michi bona: quia nō videtur ꝙ in natura vnibili sit nisi vnica numero potētia obedientialis ad istas vniones accipiendo potētiā pro principio quo receptiuo. Nā sicut dixi in scdo nō video ꝙ tales potētie multiplicātur ī materia vl subiecto quēadmodū ꝛ forme. Qm nō video ꝙ natura vnibilis seipsa existēs in potētia obediētiali respectu diuini agētis habeat nisi vnicā potentiā ad talem vnionē. Et hoc nō obstāte dico ꝙ est vnibilis pluribus ꝑsonis simul ꝛ in actu. Licet ēm ipsa per vnā vnionē terminetur ꝛ cōpleat aliquo modo intēsiue: qz ꝑsona ipsa diuina nobilissime ꝛ pfectissime suppositat talē naturā assumptam ēm talē vnionem nō tamen terminatur ꝛ cōpletur extensiue per vnionē vnam sed adhuc potest habere alias vniones ad alias personas: quare ꝛc.

6. vltīa via seu ratio.

¶ Ultimo probāt sic aliqui. Pri⁹ natura est hec ꝛ singularis q̄ suppositata vel q̄ determinetur ad suppositū ita ꝙ sibi accidit determiari ad suppositū: ꝛ per ꝓnis sibi accidit vnitas vel pluralitas suppositi ita ꝙ potest manere hec et singularis siue in vno supposito siue in pluribus suppositis: et per consequēs potest assumi eadem numero a pluribus diuinis suppositis.

5 sextam rationē.

¶ Sed ista ratio etiā sicut iacet parū valet: qz si esset bona posset cōcludi ꝑ eaz ꝙ natura hec ꝛ singularis posset esse in plurib⁹ suppositis proprijs eiusdē nature sicut in vno qd̄ est impossibile simpliciter ꝙ nūeratis suppositis ꝓprijs nature create necessario numeratur natura. nec est possibile ꝙ eadē natura creata numero sit in pluribus suppositis ꝓprijs ꝛ connaturalibus sibi. Hoc enim argueret infinitatem ꝛ illimitationem in ipsa sicut ꝛ in natura diuina: si tamen hoc arguat infinitatem in deo: ideo ꝛc.

Resolutio huius. 3. opi.

¶ Dico igitur innitēdo primis quatuor rationibus ꝛ precipue: quia nulla contradictio apparet michi ꝙ absolute loquendo tres diuine ꝑsone ad proprias personalitates suas tres possent assumere eandē naturaz numero scdm tres vniones fundatas in natura illa alterius ꝛ alteri⁹ rationis respicientes tres proprietates diuinas ꝑsonales sicut rationes formales terminādi. ¶ Secundo dico ꝙ quia vniones iste nullam habēt necessariam cōnexionem adinuicem ꝙ vna potest esse vl manere indifferēter sine alia vel cū alia vel omnes simul.

Correlarium.

¶ Ex quo concludo ꝙ stante vnione nature humane ad verbuz in christo pater ꝛ spiritussanct⁹ possent eādem numero naturam assumere vel alter eorum. Simiiter ipsa non stante sed in ipso verbo derelinquēte naturam pater posset eā assumere vel spiritussanctus. Munq̄ ēm intendo negare diuinā potentiam absolutam nisi videam contradictionez manifestam implicari.

ꝓ. 2. opi.

¶ Ex predictis concludo ꝙ vtraq; opinio premissa nō est vera sed secūda specialiter est dubia q̄tum ad hoc ꝙ dicit ꝙ per rationem essentie vel mediāte essentia possunt tres persone assumere eādem numero naturā. Videtur ēm ponere possibilem vnionem ad naturā primo qd̄ videt dubium: qz vnio vel terminatur ad vnitatē vel consistit in quadam vnitate primo. Quero ergo quā vnitatē habet natura cuz natura cui vnitur primo nō vnitatem ꝑsone: qz neutrū habet rationē persone. Nec est ꝑsona vt sic. Nec vnitatē nature: qz nec fit eadē natura ex ambabus nec vna fit alia: quare ꝛc. ¶ Preterea hic deus nō habet rationē suppositi in diuinis: qz est aliquid communicabile in diuinis: habet tñ bene rationē singularis ꝛ ipsa singularitas est de suo cōceptu quiddtatiuo sicut dixi in primo. Si igit ad hūc deū vl ad deitatē accipit primo natura nō assumit nisi ad singularitatē huius dei vel nature. Sed hoc est ipossibile qz non potest perdere suā singularitatē ista natura assumpta ꝛ ita nō potest assumi ad aliā singularitatē sicut nec posset assumi ad extrinsecā suppositabilitatē nisi posset amittere ꝓpriā. ¶ Silr etiā sequerē ꝙ ambarū naturarū eēt vna singularitas qd̄ est īpossibile. ¶ Et ꝓfirmat ꝑ Anselmū de īcarnatiōe ꝓbi. c. 3. Quippe de⁹ nō sic assumpsit hoiez vt natura dei ꝛ hoīs sit vna ꝛ eadē. Hoc ēm reputat Anselmus nō solū ꝑ nō facto: sed etiā pro īpossibili: quare ꝛc. Quia tñ ista possent solui istud sub dubio relinquat. Posset ēm dici ad oīa ꝙ nō oportet dare vnitatē nature vel singularitatē adquisitā per illam vnionem ꝛ aliā ab illa vnione. Sed inter naturam assumētem ꝛ assumptā esset vnitas vnionis ex parte nature vnite que subsisteret in natura assumēte ꝓmo subsistētia cōmunicabili: secūdario tamen subsistentia ꝑsone ꝛ incōicabili ꝛ ita q̄tum ad hoc posset predicta opinio sustineri. ¶ Sed q̄tū ad illud aliud quod dicit tres personas diuinas nō posse īmediate per suas ꝓprietates personales

Anselm. 8 īcar. verbi. ca. 3.

quō p̄dicta p̄nt solui.

assumere eandem naturam simpliciter nego eam.

ad rōnes pme opi. ¶ Ad rationes prime opinionis. Ad pmā dico q̃ nature diuine attribuitur ratione sue infinitatis ⁊ illimitationis q̃ ipsa possit esse ⁊ sit eadē numero in trib⁹ suppositis sibi ꝓprijs ⁊ cōnaturalibus vans ipsis esse per verā idēntitatem cū ipsis ⁊ isto modo non ponit aliqua natura creata in numero eodem esse in pluribus suppositis. Sed dico q̃ possibile est aliquā naturā creatam subsistere in plurib⁹ extrinsecis suppositis ꝑm vnitatē vnionis ad quodlibet ipsorū: qr hoc nō ponit nisi plures respectus tales possibiles fundari simul in natura predicta qd̃ non videt ipossibile nec aliquā contradictionē implicare sicut dictū est supra. ¶ Ad secūdam dico q̃ si supposita diuina possent esse infinita vna natura creata posset assumi ad infinita supposita. Nec sequeret q̃ eēt infinita licet fundaret infinitas vniones in actu: quia nō est maioris pfectiōis fundare duas ꝯ vnā: sicut etiā si essent infinite albedines extra vnā illa fundaret ifinitas similitudines ad oēs alias ⁊ nō esset infinita intēsue ⁊ si essent infinita loca idem corpus posset fundare infinita vbi ad illa: quare ⁊c. ¶ Vel diceret q̃ nō tenet cōsequentia: qr licet tres vniōes ad tria supposita nō ponāt nec arguāt infinitatē in natura tñ infinite arguerēt. Et ideo nō sequit. Natura potest esse in pluribus suppositis: g̃ in infinitꝫ.

ad dictū 4. phisi. ¶ Similiter etiā de loco ⁊ corpore. 4. phisicorum Verū est tamen q̃ ꝯtum ad hoc tenet cōsequentia q̃ nō repugnaret naturā esse in infinitis suppositis ex incōpossibilitate vel formali repugnātia p̄dictarū vnionū: qr sicut due nō repugnāt ita nec tres nec quatuor ⁊c. Similiter etiā de corpore ⁊ locis. Sed aliunde repugnat scꝫ vel propter finitatem nature vel suppositorum sicut ibi vel propter finitatē corporis vel locorum. ¶ Ad tertiū dico q̃ nō est simile de supposito extrinseco ⁊ proprio respectu nature create: licet eēt diuinū suppositum nō minus sufficienter sustētet naturā assumptam ꝯ faceret suppositum ꝓprium: quia tñ aliter sustentatur in proprio supposito creato ⁊ aliter in extrinseco non valet argumentum. Nam in supposito ꝓprio suppositatur natura per negationē innitētie ad extrinsecū suppositum sicut dictū est supra: ⁊ ideo impossibile est q̃ natura suppositata in ꝓprio supposito cū hoc innitatur alteri supposito ꝓpter contradictionē manifestam. Sed in supposito diuino suppositat natura assumpta per vnionē ad ipsum: ⁊ qr talis vnio nō excludit aliam vnionē ad aliud suppositum sicut negatio prius excludebat affirmationē. Sed iste vniones sunt cōpossibiles vt dictū est supra: ideo natura assumpta ab vno diuino supposito adhuc potest inniti alteri ⁊ assumi ab ipso. ¶ Ad quartū dico q̃ assumptio actio vel passio terminat ad vnitatē aliquā puta in proposito ad vnitatē vnionis nature assumpte ad diuinū suppositū. Quādo dicis vltra q̃ illa assumptio eiusdem nature a tribus diuinis suppositis aut terminaretur ad vnitatē nature aut persone. Dico q̃ terminaretur ad vnitatē cuiuslibet psone ad tres vnitates personales ꝑm tres vniones ad tres personas nō ad vnam tñ: ita q̃ diuine tres persone concurrerēt in vnam psonam cū natura assumpta. Hoc eēt est impossibile ⁊ inintelligibile sicut dicit Anselmus et bene quia implicat contradictionem eo q̃ persone diuine cum quelibet sit necesse esse in sua personalitate non possunt sibi inuicem cōmunicare in persona nec amittere proprias personalitates: quare ⁊c. ¶ Ad quintum dico q̃ non est ibi bonus syllogismus expositorius: quia terminus medij puta iste homo nō accipitur pro eodem supposito: immo pro diuersis. Nam in prima accipitur pro supposito patris dicēdo iste homo est pater eternus. In secūda pro supposito filij ⁊ ita non sequitur conclusio pater eternus ⁊ filius eternꝰ sed variatur medium ⁊ fit fallacia accidētis arguendo ex quatuor terminis. Eodem modo ad cōfirmationem est dicēdum. ¶ Ad sextum dicitur vno modo probabiliter q̃ si pater assumeret modo naturā humanam vnitam verbo stante prima vnione ad verbum q̃ simul assumeret illam vnionē nature ad verbum nec propter hoc suppositum assumeretur: quia non assumeretur ipsum verbum qd̃ est ibi suppositum sed natura ipsa cum sua vnione ad verbum assumeretur nec etiā pdet natura suppositari in verbo immo maneret suppositata ī verbo: quia manet vnio eius ad verbū eadem que prius licet assumeretur per accidens ab ipso patre cū natura assumpta Tu dicis natura suppositata manens suppositata est incōmunicabilis. Dico q̃ verum est si supposite tur proprio supposito. Proprium enim suppositus creatum addit super naturam negationem inniten tie ad quodlibet extrinsecum suppositum. Non sic autem vnio eius ad verbum sicut dictum est supra. Unde licet quodcūq̃ suppositum sit inassumptibile ⁊ similiter etiā natura manēs in proprio supposito creato. Natura tamen suppositata in verbo assumptibilis est a patre ⁊ spiritu manēte vnione eiꝰ. ad verbum ⁊ suppositatione in verbo. ¶ Aliter respondetur et pbabiliter q̃ pater licet assumeret naturam vnitam verbo non tamen vnionem nature ad verbum. Unionis eēt non videtur alia vnio vel assumptio: alioquin esset processus in infinitum. Tu dicis assumpta natura assumitur omne positiuū preinuentum in ipsa. Diceretur q̃ verum est omne positiuum naturale ⁊ naturaliter sibi existens in ipsa vel omne positiuum aliud ab vnione ipsa quacūq̃ ad aliquid suppositum et ita non oportet de ista vnione q̃ assumatur. ¶ Prima solutio melior est. Nam contra istam secundam videtur esse primo q̃ cuicunq̃ innititur subiectum et accidtns eius ⁊ ita sicut natura inniteretur patri ita et vnio ista nature ad verbum et ita sibi non repugnat assumi sicut nec nature. Secūdo quia non obstat q̃ illa vnio naturaliter non sit in natura: sed supernataraliter: qr ab agente supernaturali. Nam gratia est in natura supernaturaliter: et tamen non repugnat sibi assumi. Similiter etiam nec isti vnioni nec obstat processus in infinitum: quia iste vniones non surgunt ex natura vel necessitate rei sed ex volūtate dei agētis circa naturam qui non cogitur ad processum in infinitū in talibus: sed potest facere qd̃ placet sibi.

3 pcedē. 2. solu.

¶ Sed etiam tunc est difficultas: quia si pater potest assumere vnionem nature ad verbum: tunc potest dici vnitus verbo secūdum talem vnionem sicut et potest dici homo secundum naturam vnitatem et tunc pater et verbū sunt vnū suppositum quod est falsum. Dico ad hoc q̃ formaliter ⁊ intrinsece pater non potest vniri nec dici vnitus ꝯbo: qr non potest ī se habere formaliter respectū vnionis ad verbum: sed solum respectum filiationis habet ad ipsum ⁊ ita nō est nec potest esse idem suppositū cū ipso. Sed natura humana sic pōt vniri patri vel verbo. ¶ Sed quid de illa vnione. Dico q̃ nō est incōueniens q̃ pater p cōicationē ydiomatū dicat vnitus verbo ꝑm illā vnionē nature ad verbū coassumptā nature sed nō formaliter ⁊ intrīsece sicut natura ipsa: et tunc est sensus q̃ pater est vnitꝰ verbo. i. cōicat in vna natura assumpta a verbo vel vnita verbo sed non sequit ꝓpter hoc q̃ pater sit verbū vel sit idem suppositū cū ꝯbo. ¶ Aliter diceret q̃ pater ꝑm illā vnionē nullo modo diceret vnitus verbo: qr cū vnio importet relationē solū modo denominat illud qd̃ referr p ipaꝫ. s. naturā ipsam vnitā verbo: non autē patrē: qr pater p ipaꝫ nō pōt referri: ideo ⁊c. ¶ Sed quid si pater mō accipet naturā hūanā xpi eēt ne dicēdꝰ filiꝰ ꝯgīs sic xps. Difficultas bona Dico q̃ posset dici filiꝰ ꝯgīs sic xps/qr cū filiatio sit respectꝰ ītrīsecꝰ ⁊ maneat ī aliq̃ manēte fundamēto ⁊ tmīo cū ī pte subsisteret nata hūana ꝑm quā fundamētalr dr xps filiꝰ ꝯginis ⁊ filius dei filius virginis pater diceret vel posset dici ꝑm eādē naturā filius virginis: ⁊ puto q̃ eadē filiatione vel relatione qua xps dr filius virginis: ⁊ qr fundamētū idem ⁊ terminus idem vtrobiq̃. Et similiter puto esse dicēdum si pater ⁊ filiꝰ ⁊ spiritusſanctus simul assumpsissent naturā humanā quādo solū verbum assumpsit. ¶ Dices contra. quia virgo nunq̃ genuit deum patrē nec modo generaret ipsum si assumeret naturam humanā christi: ergo nō esset mater eiꝰ. Dico q̃ sicut patri potest cōmunicari natura propagata a virgine ita ⁊ filiatio respectu virginis: nec est ad hoc necessarius actus generandi sed sufficit vnio nature ppagate aliquādo per actū generandi siue modo siue alias: ideo ⁊c. ¶ Ad septimū de Anselmo dico q̃ Anselmus in duabus primis auctoritatibus nō plus intelligit nec intendit: nisi q̃ impossibile est q̃ tres psone diuine simul sint vna psona cū eodē hoīe assumpto ita q̃ si est assumptio ad vnitatē psone tñ oportet q̃ hoc sit ī vna psona tñ: qr impossibile est pcurrere plures diuinas personas in vnā personā. Sed nō intendit Anselmus negare quin tres psone diuine possint eūdē hominē assumere ad tres psonalitates suas vnaqueq̃ ad suā personalitatē ꝓpriam ⁊ distinctā. ¶ Ad vltimā vero auctoritatē eiꝰ de incarnatione verbi dico q̃ illū librū scripsit vrbano pape cōtra quendam clericū de francia qui ponebat esse ipossibile q̃ vna persona diuina incarnaretur sine alia ⁊ in eadē personalitate nisi ponerent persone diuine diuerse res absolute. Et cōtra istū arguit Anselmus ⁊ dicit q̃ si vna psona nō posset incarnari sine alia ⁊ in eadē psonalitate tūc sequeret q̃ plures psone essent vna psona ⁊ tūc vltra sequeret sicut dicit q̃ icarnato deo ꝑm vnā personaꝫ impossibile esse eū incarnari etiā ꝑm aliā personalitatem. Et ideo arguendo contra illum clericū dixit illud verbuꝫ q̃ plures personas eundē hominē assumere esset impossibile si esset verū dictum illius. Non autē dicit hoc simpliciter et absolute sicut de sua intētione. Nō eēt negat quin plures persone eādem naturam simul possint assumere sub proprijs personalitatibus.

Ad Anselmum.

Ad eūdē Ansel.

ad dicta scde opi. ¶ Ad motiua secūde opinionis quic quid de illo p primo dicto de assumptione mediata per rationem essentie: qr illud reliqui sub dubio. ¶ Dico ad primū pro secūdo membro q̃ licet eiusdē effectus non possint esse due cause totales simpliciter prime ī eodem ordine ⁊ ꝑm eandem habitudinē tñ non apparet repugnātia quin bene ꝑm aliam et aliā habitudinē et in alio ⁊ alio ordine saltem nō est demōstratum. Tu dicis tunc aliquid esset causa totalis alicuius qua circūscripta maneret ipsum. Dico q̃ nō apparet hoc impossibile sed nō maneret dependētia ad illā causam ⁊ ita esset causa totalis: nō quia oīs sed quia perfecta causa ita diceretur in proposito q̃ eiusdē nature dependētis ad extrinseca supposita possunt esse plura terminantia primo ꝑm diuersas habitudines ad illa plura supposita nec implicat contradictionē vt videtur. ¶ Preterea diceret q̃ licet primū esset impossibile de causa ⁊ effectu tñ in proposito non valet q̃ habitudo nature assūpte ad suppositū terminās non est hītudo cāti ad causam nec assumēdo naturā cāt naturā p se loquēdo qr posset assumere naturā iā creatā sꝫ assumēdo naturā dē causat respectum vnionis in natura: ⁊ tunc non habetur q̃ idem effectus habeat plures primas causas sicut patet nec aliquid simile per illud qd̃ supra ponebatur. ¶ Ad cōfirmationē dico q̃ non apparet demonstratio quare plures dependentie essentiales eiusdem effectus ⁊ cōsubstantiales sibi non possint esse ad plures causas primas quaꝫ quelibet est necesse esse: ⁊ per consequēs neutra potest circūscribi ab effectu ⁊ ita nō valet maior in se. Ad minorem dico q̃ dependētia nature assumpte ad suppositum extrinsecū nō est sibi essentialis. Similiter etiā nec accidentis absoluti ad subiectū. Sed iste dependētie sunt respectus accidētales extrinsecus aduenientes talibus naturis: ⁊ ideo quicquid sit de dependētijs essentialibus ⁊ consubstātialibus ipsis dependētib⁹ tñ de istis videtur possibile ex dicto primo eiꝰ q̃ plures tales esse possint in eodē fundamento ad multos terminos eque primos sicut eiusdem nature assumpte ad plura diuina supposita ⁊ eiusdē accidētis absoluti ad plura subiecta immediata non video q̃ hoc implicet cōtradictionem ⁊ quin possit fieri ꝯtute diuina. Hec de primo articulo pncipali

¶ Quātum ad secundum articulum videretur alicui q̃ vna persona diuina nō possit plures naturas creatas assumere ⁊ videt aliquibus per aliquas rationes. ¶ Prima est ista. Natura creata non habet aliquod esse in actu nisi in supposito et per suppositum quodcunq̃ sit illud: quia tunc esset dare ydeam Platonis extra intellectum: ergo multiplicata natura multiplicatur suppositus: ergo impossibile est q̃ due nature subsistāt in eodem supposito: quare ⁊c. ¶ Secunda ratio. Si suppositum diuinum posset plures naturas assumere eadem ratione infinitas: vt videtur. Sed non potest infinitas. Probatio: quia licet sit infinitum ratione essentie tamen non est infinitum ratione proprietatis que est sibi ratio formalis terminādi vnionem nature assumpte proprietas enim personalis in diuinis nec est finita nec infinita sicut dictum est in primo: ergo ⁊c. ¶ Tertia ratio: quia vt suppositum sic assumēs plures naturas humanas esset vnus homo vel plures. Nō vnus qr habet plures humanitates. Nec plures: qr non esset nisi vnū suppositū nature hūane: g̃ nullo mō ē hō possibile.

Rōnes aliquorū q̃ vna psona diuina non possit plures naturas creatas assumere.

¶ Quarta ratio: qz aut hoc esset ꝑm plures vniones: aut ꝑm vnã. Non ꝑm vnã qz nature vnite fundãtes vnionem sunt diuerse. Relatio autẽ necessario numeratur ad numorationẽ fundamẽti. nec ꝑm plures. Probatio: qz cũ natura assumpta supposititetur per vnionẽ ad suppositũ si essent plures vniones essent ibi plura supposita ⁊ sic nõ assumerentur ad vnitatẽ suppositi qd̃ est incõueniens. ¶ Quinta ratio. Natura substãtialis assumpta sic se habet aliquomodo ad suppositũ assumẽs ⁊ sustẽtãs sicut accidẽs ad subiectũ. Sed duo accidentia præcipue eiusdẽ rationis nõ possunt esse in eodẽ subiecto. 5. metha. ergo nec due humane nature possunt sustẽtari eodem supposito vel assumi ab eo. ¶ Sexta ratio qua ratione diuinũ suppositum posset assumere duas naturas diuersas pari ratione posset assumere eas in diuersis locis sicut vnã Parisius ⁊ aliam Rome. Sed hoc est impossibile: qz tunc separata ⁊ distãtia loca essent vnũ ⁊ idem supposito qd̃ est falsum. ¶ Septima ratio. Si verbũ posset assumere plures naturas pari ratione stante vnione ad naturam humanã que est modo sibi vnita posset assumere de nouo vnã aliam. Sed hoc nõ videt possibile qz aut illa esset eiusdẽ rationis cũ humana natura ⁊ assumpta aut alterius ratiõis puta natura angelica vel brutalis. Non primo modo qz licet sit possibile q aliquid sit homo: tñ non videt possibile q sit bis homo vel pluries homo: sed semel tm̃. Nec secũdo modo qz nõ videt q due create nature se compatiant in eodẽ supposito p̃cipue alterius ratiõis: qz neutra potest illabi alteri sicut natura diuina põt illabi nature create ⁊ ita vna nõ potest esse alteri sufficienter intima ad hoc vt videt. Similiter etiã de natura angelica videtur: qz sicut impossibile est q ꝑm naturã diuinam verbũ sit ingenitum ⁊ genitus ita vt videtur ꝑm naturã creatam. Si autẽ assumeret naturã angelicã cũ humana quã habet esset ingenitum ⁊ genitũ ꝑm naturas creatã: qz natura angelica nõ potest haberi p generationem: quare ⁊c.

¶ Istis nõ obstantibus dico q absolute loquendo de potẽtia dei possibile est q eadem psona diuina ⁊ vnica assumat plures naturas simul siue eiusdẽ ratiõis siue alterius ⁊ pari ratione q verbũ stante vnione nature humane ad ipsum assumat aliã naturã vnibilem siue eiusdẽ rationis siue alterius. ¶ Ad hoc adduco ratiões. Prima est: qz duas naturas assumi ad vnũ diuinũ suppositum nichil aliud est q̃ duos respectus vnionis causari in illis duab⁹ vel pluribus naturis ad illud idẽ suppositũ terminatos. Sed hoc nullã implicat cõtradictionẽ vt patet: g ⁊c. ¶ Secũda ratio non habẽt maiorem repugnãtiam simultatis in essendo duo tales respectus in pluribus naturis vnibilib⁹ ad idez suppositũ q̃ duo in eadẽ natura ad diuersa vel plura supposita vt videt. Sed nõ est impossibile duo tales respectus simul fundari in eadem natura ad diuersas vel plures psonas vt visum est in articulo precedẽti: g ⁊c. ¶ Tertio sic. Possibile est sicut dixi in scdo duo accidẽtia eiusdẽ rationis simul esse in eodẽ subiecto sicut dixi de luminib⁹ ⁊ planũ est hoc de accidẽtibus alterius rõnis. Cũ g aliqualiter sit simile hic ⁊ ibi videt q sit possibile duas naturas siue eiusdẽ rõnis siue alteri⁹ subsistere in eodẽ supposito. ¶ Quarta ratio: qz si hoc repugnaret nõ esset nisi vel ex parte vnius suppositi vel ex pte pluriũ naturarũ. Non ex pte primi qz eidẽ termino nõ repugnat terminare plures respectus ad ipsz siue eiusdẽ rõnis siue alterius vt ptz in multis exẽplis. Nec ex pte naturarũ qz pluribus naturis siue eiusdẽ rationis siue alteri⁹ nõ repugnat referri ad eundem terminũ pluribus respectibus siue eiusdez rationis siue alterius ⁊ alterius correspondenter.

Opinio auctoris cum suis ratiõib⁹.

5. metha.

¶ Dico ergo q idẽ suppositũ diuinũ põt pluras naturas singulares assumere ⁊ substẽtare sicut est pbatũ. ¶ Scdo dico q si substẽtaret plures eiusdẽ rõnis vniones illarũ naturarũ ad ipm̃ essent eiusdez rõnis. Sed si essent nature alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rõnis. Dico q sic vniones fũdate ĩ ipsis naturis ⁊ diuersificarent̃ isti respect⁹ ex suis fundamẽtz. ¶ Tertio dico q nõ video ipossibilitatẽ quin diuinũ suppositũ possit assumere ĩfinitas naturas singulares in actu siue eiusdẽ rõnis: sicut infinitas naturas humanas siue alterius ⁊ alterius ratiõis si sunt tales possibiles fieri in actu sicut dixi in primo. Nec obstat q ꝓprietas psonalis q̃ esset ratio terminãdi nõ est infinita sicut dicet in solutiõe argumẽti. ¶ Ex quo pcludo q nichil valet ratio aliquoz dicẽtiũ q suppositalitas diuine psone est infinita põt terminare pluras vniones pluriũ naturarũ nec exhaurit p vnã qz diuina suppositalitas q̃tum ad formale ipsi⁹ suppositi: vt suppositi nõ est infinita sicut nec personalis ꝓprietas. Nec hoc requiritur sicut dicetur infra etiaz ad hoc q terminet infinitas vniones.

Resolutio opi. auctoris

Correlarium.

¶ Ad rationes aliozũ. Ad primã dico q natura nõ hz existere extra intellectũ singulariter p suppositũ sz pri⁹ naturalr est indiuidua ⁊ singularz q̃ suppositet ⁊ põt manere existẽs hec ⁊ singulariter. Nõ p suppositũ: qz si p aliqd suppositũ hoc maxĩe videret de ꝓprio supposito quo tñ carere põt sicut dixi supra. Nõ g oportet multiplicata natura multiplicari suppositũ sed vna natura substãtialis licet nõ possit esse vl existere nisi in aliquo supposito plures tñ possunt ĩ eodem supposito ⁊ assumi ab eodem. Accidit enim vnitas vel multitudo suppositi. ¶ Ad secundũ dico q licet infinitas naturas possit vnũ suppositũ assumere simul ⁊ in actu si sint factibiles nõ tñ oportet q proprietas psonalis que est ratio terminandi illas vniones sit pfectio simpliciter nec infinita formaliter qz talis vnio nõ arguit in formali termino aliquã perfectionem sicut dixi supra. Et tunc dico vltra q nõ est maiozis perfectiõis terminare duas q̃ vnã nec tres q̃ duas ⁊ sic de infinitis. Unde nec oportet q sit perfectio nec q sit infinita sicut si esset vna albedo qua ratione posset terminare duas similitudines aliquozum albozum sicut ratio formalis terminandi eadem ratione tres vel quattuor vel infinitas si infinita alba poneretur eadem ⁊ finita et limitata existẽs. ¶ Ad tertium dico q verbũ posset dici plures homines vel duo homines si assumeret aliam naturam humanam cũ illa quã habet modo et hoc propter plurralitatẽ naturarũ non obstante vnitate suppositi sicut pater et filius et spũ sanctus ꝓpter vnitatẽ nature diuine dicunt̃ vnus de⁹ nõ obstãte trinitate suppositi. ¶ Dices si sunt duo hoies: g duo habẽtes humanitatẽ: g duo q̃ ⁊ p ꝓns duo supposita. Dico q non sequit sicut dictũ est in primo distinctione. 12. quia substãtiuum nõ plurifi-

ad argumẽta aliozum.

catur ex sua forma plurificata et qz forma subiecti plurificatur hic. s. humanitas ideo plurificãtur homines. Sed adiectiuum magis plurificatur ex supposito vel suppositis plurificatis qz significat in adiacẽtia ⁊ dependẽtia ad suppositũ ideo quia hic est vnũ suppositum non debet cõcedi q sint plures habẽtes humanitatẽ sed debet dici q est vnus habẽs duas humanitates. ¶ Ad quartũ dico q si eadem persona assumeret plures naturas hoc esset ꝑm plures vniones nec sequitur q essent ibi plura supposita sed plures nature in eodem suppositate ⁊ vnum suppositum plures naturas substẽtatas ꝑm plures vniones earũ ad ipsum. ¶ Ad quintũ dico q duo accidẽtia siue eiusdẽ rationis siue alterius possunt inesse eidem subiecto vel aliqua saltẽ: ideo ⁊c. Aliter diceretur q accidẽs qz inest subiecto magis intrinsece: qz ꝑm formalem inherẽtiam magis habet vnitatẽ a subiecto vel subiecti q̃ natura assumpta respectu diuini suppositi. Ideo licet duo accidẽtia non possint esse in eodem subiecto tñ due nature in eodem supposito. De ista solutione nõ curo. ¶ Ad sextum dico q diuinũ suppositum posset assumere diuersas in diuersis locis ⁊ ille essent vnũ supposito licet distantes loco ⁊ diuinũ suppositum vnum ⁊ idem vtrũq; substẽtaret. ¶ Ad vltimũ dico q verbum posset assumere cũ natura humana quã habet vnã aliã siue eiusdem rationis siue alterius: ⁊ tunc dico q esset bis homo si assumeret naturam aliam eiusdem rationis. Bis dico dualitate nature sicut ipse esset plures hoies nec est inconueniẽs. ¶ Ad illud de natura alterius rationis. Dico q nõ oportet naturã creatam illabi alteri ad hoc: vt ad idem suppositũ assumant̃. Sed si aliquis illapsus ad hoc requiritur de quo tñ infra videbitur sufficit q idez diuinũ suppositũ assumens eas vtriq; illabat̃ quare ⁊c. Similiter dico ad aliud q idẽ diuinũ suppositum potest esse ingenitum ꝑm naturam angelicã et genitum ꝑm humanam non autem vtrũq; ꝑm eandem. Hec de secũdo articulo.

¶ Ad primũ principale patet ex predictis q vna psona diuina potest plures naturas assumere: ⁊ ita in antecedẽte accipit̃ falsum. ¶ Ad probationẽ de duobus accidẽtibus in eodẽ subiecto per. 5. metha. alias est respõsum. ¶ Ad secundũ dico q plurificatis ꝓprijs suppositis naturarũ creatarũ plurificat̃ ⁊ ipse qz sunt eis eedẽ et substãtiant ea ⁊ nõ possunt cõmunicari alteri supposito stãte suo ꝓprio. Sed sic non est de suppositis extrinsecis sicut dictũ est supra. ¶ Ad vltimũ dico q plures psone si assumerẽt eandẽ humanitatẽ deberẽt dici vnus homo nõ obstante pluralitate suppositorũ sicut etiam si vna assumeret plures humanitates diceretur plures homines non obstante vnitate suppositi vel persone sicut dictum est ⁊c.

ad pncipalia argumẽta.

¶ Distinctiõis Prime. Questio Quinta.

Mathe.

Vinto q̃ro vtruz filius dei vel aliqua psona diuina fuisset ĩcarnata si homo nõ peccasset. ¶ Videt q nõ ꝑmo p auctoritatẽ xpi ĩ Matheo. Venit filius q̃rere ⁊ saluũ facere qd̃ perierat. Et alibi. Nõ est opus medico valẽtibus sed male habẽtibus. Et sup primũ verbum dicit Augusti. de verbis dñi sermone. 73. exponẽs illud apli. Si hõ nõ peccasset filius hois nõ venisset et planũ q loquit̃ de aduẽtu ĩ carnẽ: g ⁊c. ¶ Scdo per aplm. 1. ad thimo. 1. Xps iesus venit in hũc mũdũ peccatores saluos facere. vbi dicit glosa Augustini. Nulla causa fuit veniendi xpo dño nisi pctores saluos facere tolle vulnera tolle morbos ⁊ nulla est causa medicine: g filius dei nõ fuisset incarnat⁹ si hõ nõ peccasset. ¶ Tertio sicut Aplus dicit ad hebreos. 2. q xps cõcauit carni ⁊ sanguini vt p mortẽ destrueret eũ q habebat mortis ipertũ. Sed hoc imperiũ mortis non fuit nisi p pctm̃. Ad Ro. 5. per vnum hominem pctm̃ in hunc mundum intrauit ⁊ per peccatum mors ⁊c.

August.

1. ad thimo. 1.

glosa augustini.

ad heb. 2.

ad ro. 5.

¶ Contra Si hõ nõ peccasset nichilominꝰ deꝰ fuisset bonꝰ nec minꝰ seipm̃ diffudisset bonũ em̃ est fuypsius diffusiuum secũdũ Dionysium de diui. nominibus. Sed tũc deꝰ maxime se diffudit quando incarnatus fuit: ergo ⁊c.

¶ In ista questiõe sic pcedã. ¶ Primo ponã vnã opinionẽ aliquozuz ⁊ motiua ipsozũ. ¶ Scdo ponam opinionem contrariam arguendo contra eos. ¶ Tertio respondebo ad motiua eorum ⁊ ad rationes principales.

¶ Quãtum ad primũ. est vna opinio q̃ filius dei nõ fuisset incarnatus si hõ nõ peccasset et qz istud per rationẽ inuestigari nõ põt: qz ptigẽs est ⁊ depẽdens ex voluntate diuina. ¶ Adducunt̃ multe auctoritates que videtur hoc dicere expresse preter illas que adducte sunt in principio q̃stionis. ¶ Prima est Augustini sup illud Mathei. 1. Ipse em̃ saluũ faciet populũ suũ a pctis eorũ vbi dicit q si homo nõ peccasset virgo non peperisset: g si hõ nõ peccasset filius dei nõ fuisset ĩcarnat⁹. ¶ Scda ẽ eiusdẽ Augu. sup Io. 2. Ecce quõ amabat eũ vbi dicit q si deꝰ pctores nõ amaret de celo ad terram nõ descẽderet. Sed iste nõ est nisi descẽsus incarnatiõis. ¶ Itẽ Augustinꝰ. 1. lib. de baptis. paruulorꝰ dicit. Apparet dñm̃ nostrũ iesum xpm̃ nõ ob aliud in carnẽ venisse ⁊ factũ obediẽtẽ vsq; ad mortẽ crucis nisi vt saluaret. ¶ Itẽ Ambrosiꝰ homelia de ĩcarnatiõe. Que erat inq̃t ĩcarnatiõis cã nisi vt caro q̃ peccauerat redimerẽt. ¶ Tertia ẽ eiusdẽ Augustini ĩ oratiõe quadã ad beatã virginẽ vbi dicit: vt quid em̃ nesciũ peccati pro peccatorib⁹ pareres si deesset q̃ peccasset. Aut quid mater fieres saluatoris si nulla etiã esset indigẽtia salutis. ¶ Quarta Leonis pape in quodam sermone de penthe. Si homo ad ymaginem dei factus legem diuinam seruasset creator non fieret creatura. ¶ Quinta est Gregorij. Nichil nobis nasci pfuit nisi redimi pro fuisset. Sed nõ fuisset necessarius redimi nisi homo peccasset. ¶ Sexta est Anselmi de cõceptu virginali. c. 13. vbi dicit q ideo deus homo factus est: qz hõ ad redimendũ se nõ sufficiebat. ¶ Septima est Damasceni libro. 3. ca. 12. vel secundũ capitula lyncoiensis cap. 18. vbi dicit q humanitas verbi dei: ideo facta est vt natura illa que victa fuerat vinceret seductorem. Sed si homo non peccasset natura humana victa non fuisset: ergo et cetera.

Prima opinio.

August.

August. de baptis. paruulorum.

Ambro.

August.

leo papa

Grego.

Ansel.

Damas.

¶ Octaua ratio est. Alexandri super cantica vbi dicit quod nisi precessisset culpa non fuisset natura

Alexan.

humana assumpta. Auctoritas est expressa.

rōnes p ꝑma ꝑcedēte opi. ¶ Adducuntur tamen ab aliquibus aliquе rationes. ¶ Prima est: quia si filius dei fuisset incarnatus et homo nō peccasset quero quare incarnatus fuisset ⁊ vnitus nature humane: q̃ autē propter exaltationē et nobilitatem nature: ⁊ tunc multo fortius assumpsisset naturā angelicam q̃ est multo nobilior. Aut propter indigētiam: ⁊ tunc vel culpe qđ non est verum quia culpa nō fuisset vel glorificationis ꝑfecte: qđ etiaz nō est verū quia si homo nō peccasset quilibet homo fuisset ꝑfecte beatus essentialiter ⁊ beatitudine essentiali que redūdasset in vires inferiores et sic etiā homo non solum essentialiter sed etiam accidēdaliter fuisset beatus. Et q̃ talis redūdantia sit
August. possibilis patet per Augustinū ad vyoppozū epm epistola.38. in ordine epistolarū vbi dicit sic. Tantam virtutē dedit deus aīe vt eius perfecta beatitudo redūdet in vires inferiores: quare ⁊c. ¶ Secunda ratio est: quia si filius dei fuisset incarnatus et homo nō peccasset hoc videretur maxime ad cōplendum perfectionē vniuersi sicut ponūt alij. Sed hec nō cogit quia pari ratione concluderēt q̃ deus assumpsisset naturā angelicam: q̃ non minus pertinet hoc ad ꝑfectionē vniuersi: ⁊ tū hoc non concedi tur: quare ⁊c. ¶ Tertia ratio: quia si hoc ponit nō ponitur nisi quia homo ex peccato suo videreť com modum reportare scz incarnationem dei que alias non fuisset. Sed nō est hoc incōueniens q̃ scz deus
Grego. de malis permissis eliciat bona. Unde ⁊ Gregoriꝰ in prefatione cerei paschalis exclamat. O felix culpa que tām meruit habere redēptorē: ⁊c. ¶ Quarta ratio: quia si hoc ponitur videreť ponendū quia alias summa perfectio ī natura humana esset occasionata scz vnio eius cū persona esset occasionata: quia peccatū fuisset occasio huius qđ non videtur verū: quia videtur per se intenta a creante naturā: hoc autē non mouet: quia nō est ista perfectio summa nature humane sic coniungi suo principio pura per vnionē ypostaticam: quia vnio ista nō ponit in natura nisi vnū respectū q̃ est multo innobilius ens et imperfectius q̃ formalis beatitudo humana vel actus beatificus qui dicit vltimā perfectionē ⁊ simpliciter perfectionem non autē ille respectus: ⁊c.
Summatio predictorum. ¶ Sic ergo dicūt q̃ non vident rationē ⁊ cum hoc vident auctoritates sanctorū expressas ad oppositum quare filius dei incarnatus fuisset si homo non peccasset. Hec de primo articulo.

2. opi. probabilior ꝑcedēte. ¶ Quātum ad secundum articulum. Est vna opinio alia probabilis que videtur michi ad presens ponēda sine preiudicio scz q̃ filius dei incarnatus fuisset si homo non peccasset.
Augu. 1. de tri. c. 15 ¶ Ad hoc adduco primo aliquas auctoritates postea aliquas rationes. ¶ Prima auctoritas est Augustini. 1. de trini. c. 15. vbi dicit q̃ christus ēm formam serui assumptā est caput ecclesie hoc idem videtur dicere sup illud Jo. Ego sum vitis vera. Nā ēm hoc dicit illud verbuz q̃ est caput ecclesie nosq̃ mēbra eius mediator dei ⁊ hominū homō christus iesus. Nam subdit Augustinus. Vnius quippe nature sunt vitis ⁊ palmites propter qđ cum deus esset cuius nature non sumus factus est homo vt illo esset vitis humana natura cui ⁊ nos homines palmites esse possemus. Cū ergo christus ēm Augustinum dicat. Ego sum vitis ēm q̃ ipse est caput ⁊ ipse sit vitis vel dicatur ēm naturam humanam: q̃ vnius nature sunt vitis et palmites scilicet discipuli homines quib⁹ loquebatur christus: patet q̃ christus ēm formam serui et naturam humanam est caput ecclesie. Sed si homo non peccasset nichilominus ecclesia hominum fidelium habuisset caput ergo christus vel filius dei incarnatus fuisset. ¶ Secunda auctoritas est Augustini. 3. de trinita. c. 14. August.
vbi querit causam quare filius dei voluit incarnari et reddit eam scilicet vt ostenderet q̃ti nos ponderaret. Sed planum est q̃ si homo nō peccasset nō minus filius dei hoīem ponderasset ⁊ amasset ergo cum stet eadem causa stat idem effectus q̃ verbum īcarnatū fuisset dato q̃ homo nō peccasset. ¶ Tertia auctoritas est Anselmi cur deus homo. ca. 19. anselmꝰ. cur deus hō. c. 19.
vbi querit quare homo fuit creatus vt sic posset beatificari sic potest ⁊ querit vtrum precisa ratio huiꝰ fuerit reparatio ruine angelorum et respōdet q̃ nō et probat: quia tunc sicut homo non potest non gaudere de sua beatitudine ita non posset non gaudere de occasione scilicet de ruina angelorum qđ est falsum. Unde ⁊ subdit Anselmus. Quomodo inquit de tāto vitio qđ fuit in ruina angelorum posset homo beatus gaudere quasi diceret nullo mō. A simili arguo in proposito. Si auctoritas Anselmi valet in suo proposito quia si tota causa incarnationis divine fuisset ruina hominis per peccatum reparāda per christum. Tunc sicut homo non potest non gaudere de diuina incarnatiōe: ita nec de occasione puta de peccato hominis. Hoc autem est falsum sicut ibi. ergo illa nō fuit causa. Sed videtur etiā q̃ si homo nō peccasset filiꝰ dei incarnatus fuisset. ¶ Ad Bernar.
hoc etiam videtur esse Bernardus sup illud Jo ne scdo. Propter me orta est tēpestas hec in mari ⁊c. Ubi dicit q̃ dyabolus vidit rationalem creaturaz assumendam a diuino supposito in vnitate persone filij dei ⁊ inuidit homini ⁊ hec īuidia fuit causa eiꝰ ad tēptandum hominem vt homo demereretur talē assumptionez. Sed si incarnatio non fuisset nisi homine peccante tunc nō instigasset dyabolus hominem ad peccandum: quia per hoc magis promouisset eum ad bonum incarnationis q̃ impediuisset: ergo ⁊c.

¶ Ad istas auctoritates rn̄/ Ad aug.
detur. ¶ Ad primā q̃ christus ēm naturā serui nō est caput ecclesie proprie influēdo scz sensuz cognitionis et motum dilectionis. Sed isto modo est caput ēm formam dei: tamen dicitur caput ēm formā serui aliquo modo: q̃ ēm eā est vnius nature cū mēbris ⁊ si homo non peccasset ecclesia tali capite nō indiguisset sed capite tantum primo modo. ¶ Ad Ad. 2. auctoritatem Augustini.
secundam dicitur q̃ Augustinus ibi supponit statū lapsus humani: et tūc hoc supposito dicit q̃ verbum voluit incarnari vt ostēderet q̃ nos ponderaret ⁊ amaret: q̃ tanti vt nos redimere vellet: et tūc nichil habetur. ¶ Ad tertiam argumentationem Ad Anselmum.
de Anselmo dicitur q̃ argumentuz Anselmi valet in suo ꝓposito non autē in nostro. Nam Anselmus intendit ibi ꝓbare q̃ precisa ratio quare homo fuit creatus non fuit vt repararet ruinā angelorum vel suppleret: quia tunc verum esset q̃ sicut de creatione sua ⁊ beatitudine non posset non gaudere sic de angelorum ruina. Sed non est sic in proposito: quia dato q̃ homo nō peccasset nichilominꝰ ad perfectā gloriaz assumptus fuisset: immo ad ꝑfectiorē ēm multos q̃ modo fit assumptꝰ vl q̃ modo hoīes assumātur: ⁊ ideo bene potest homo de peccato nō gaudere dato q̃ pctm̄ fuerit occasio incarnationis diuine ⁊ patet ꝑ exemplū. Nā ⁊ Magdalena si ipa
Nota. nō peccasset de pctō cōtritionē non habuisset. Nō tū oportet q̃ sicut Magdalena nō potest de cōtritione peccati nō gaudere q̃ de pctō non possit non gaudere: q̃ dato q̃ non peccasset nichilominus ad
ad' auctori. Ber. gloriā assumpta fuisset. Sic i ꝓposito. ¶ Ad quartam dr q̃ licet dyabolus cognouerit naturā humanā esse vniendā verbo: non tū vidit occasionez siue causam nec oīa contingētia in hoc facto: ⁊ ideo potuit decipi vt illud qđ fuit occasio īcarnatiōis acciperet pro īpedimēto ⁊ tēptaret hoīez ad peccādū.

Ꝓ solu. 1. auctori. ¶ Contra solutionē prime auctoritatis videreť q̃ nō est sufficiēs q̃ ad caput ecclesie proprie acceptū non solū ptinet influere illa: si tū ad ipsum ptinet sed etiaz vnitas nature cū mēbris ēm q̃ Augustinus ꝓsequit in verbis supradictis: quare ⁊c. ¶ Cōtra solutionē secūde auctoritatis dicēdū q̃ siue Augustinus supponat statum nature lapse siue non tū adducit rationē cōmunē statui nature lapse vel nō lapse: ⁊ ideo stat incarnatio natura lapsa vel nō lapsa: q̃ stat ponderatio
Ꝓ solu. 3. aucto. qua deus nos diligit ⁊ ponderat ⁊ magis nos dilexisset vel nō minus q̃ si homo nō cecidisset. ¶ Cōtra solutionē tertie auctoritatis q̃ si homo nō peccasset ēm eos homo qui est assumptus a verbo non fuit assumptus ad vnitatē diuini suppositi ⁊ sic nō fuisset dictus homo: igit̄ cum de hoc nō posset non gaudere de eo q̃ est nec alias gauisus fuisset. Videtur q̃ nō posset non gaudere de casu hoīs vel pctō. ¶ Dicit̄ q̃ si homo non peccasset ille homo assumptus habuisset esse in ꝓprio supposito ⁊ fuisset perfecte beatus sicut ⁊ ceteri ⁊ posset per cōsequēs de pctō non gaudere. ¶ Sed adhuc cōtra hoc quia si homo non peccasset ille homo assumptus nunq̃ ad tam intēsum gradū beatitudinis puenisset: q̃ sicut non posset nō gaudere de isto gradu beatitudinis ita nō posset nō gaudere de pctō ēm dicta eorum ⁊ sic argumētuz Anselmi valet. Nā sicut Anselmus arguit de beatitudine simpliciter absolute ita pōt arguī de gradu beatitudinis tāto ad quē peruenit homo assumptus ad quē tū ēm positionē aliorū nō peruenisset nisi homo peccasset: q̃ alias assumptus non fuisset.

Ꝓ vltime aucto. solutionez. ¶ Contra solutionē vltime auctoritatis: q̃ nō videtur magna probabilitas dyabolū sic fuisse deceptū quin sicut videbat naturā humanā vniendā verbo vidisset etiā precisaz rationē vel occasionē huius facti vel huiꝰ vnionis et q̃ occasionē iudicaret impedimentum ⁊ ita sicut prius nō videtur multū probabile quin bene videret q̃ dato q̃ homo nō peccaret: nichilominus deꝰ incarnaretur ⁊ multomagis videreť probabile q̃ in alio deceptus fuerit scz q̃ si homo peccaret deꝰ nō incarnareť propter demeritū hoīs in peccādo: ⁊ iō sequit̄ idem q̃ per illā auctoritatē prius arguebat.

rōnes p ꝑceden. opi. ¶ Adduco aliquas rationes. ¶ Prima est que mouet me ad istam positionez et est ista. Persona primo ⁊ principaliter predestinata fuisset si homo non peccasset. Probatio quia sicut dixi in primo prius fuerunt saluādi predestinati q̃ deus aliquod peccatum preuideret prius dico saltem ēm rationē. Sed christus deus verus et homo in vno supposito est ꝓsona prima predestinata. Unde ipse est primo ⁊ principaliter predestinatus sicut qui ad summā gloriaz super omnes saluādos erat prouehēdus ⁊ caput omniū saluandorū: ergo christus deus verus ⁊ homo verus fuisset si homo nō peccasset. Unde magna videtur irreuerentia q̃ predestinatio christi presupponat aliquē peccauisse vel peccare q̃ christus qui est caput ⁊ princeps electorum nō fuisset: ⁊ per consequens predestinatus nō esset nisi homo peccasset: quare ⁊c. ¶ Secunda Scda rō
ratio. Si homo non peccasset nichilominus fuisset beatificabilis non solum ēm vires superiores: sed etiam ēm aliquas inferiores saltem. Sed homo nō fuisset beatificus in aliquo actu potētie inferioris nisi deus incarnatus fuisset. Probatio quia beatitudo non cōsistit in aliquo actu potentie nisi primo terminetur ad obiectum beatificū qđ est deꝰ. Modo planum est q̃ nisi deꝰ incarnatus fuisset aliquis actus potentie sensitiue non potuisset primo terminari ad obiectū beatificum puta ad deum. Sed modo terminatur actus sensitiue ad deum ad christus
Expositio augustini sup Jo. qui est deus: quare ⁊c. ¶ Et hanc rationē videtur confirmare expositio Augustini sup illud Jo. 1. Ingredietur ⁊ egredietur ⁊ pascua inueniet: q̃ ēm humanitatē ita q̃ ēm diuinitatem q̃tum ad potētias et vires superiores homo ingrediatur. Ad humanitatē vero ēm potentias inferiores quozum actus sunt nobilitatis sicut est vsus precipue homo egrediatur et sic ēm vtraq̃z vires homo beatificat. Et ista ratio congruentia est magis q̃ cogens ostēsio.
¶ Tertia ratio. Si Adam nō peccasset nichilominus predestinatus ⁊ saluatus fuisset: q̃ etiam christus homo dato q̃ homo nō peccasset per locum a 3. ratio.
minori vt videtur quare ⁊c. ¶ Quarta ratio quia 4.
alias Adam fuisset ⁊ principalius predestinatus q̃ christus: quia christus nō nisi propter reparationē Ade vt consequeretur effectum predestinationis: hoc autē est falsum et inconueniens magnū videretur quare ⁊c. ¶ Quinta ratio est ista. Si homo nō 5.
peccasset nichilominꝰ virgo fuisset mater dei. Sed hoc supposito deus fuisset incarnatus: q̃ ⁊c. Probatio maioris q̃ si homo non peccasset adhuc beata virgo predestinata fuisset sicut dictū est de christo ⁊ in secundo gradu post christū. Sed nunq̃ ad tantum gradum gratie vel glorie fuisset predestinata nisi preuisa foret mater dei: ergo ⁊c. Dices ergo preuisio maternitatis dei fuit ratio predestinationis. Dico q̃ non intendo hoc dicere: sed siue preuisio ista fuerit ratio siue non siue precederet siue sequeretur predestinationem sufficit q̃ circa eandem personam congruum sit concurrere tantam gratiā et gloriam et maternitatem dei: ergo ⁊c.

¶ Dico igitur q̃ videtur posse dici q̃ si homo non peccasset: deus tamen incarnatus fuisset loquendo de incarnatione absolute licet non ad hunc finem q̃ pro hominibus redimendis pateretur nec forte secundum omnem modum: secundum quem de facto est incarnatus sed sufficit michi q̃ humanitati in vnitate suppositi fuisset vnitus: et sic per consequens incarnatus. Hec de secūdo articulo principali. Resolutio q̃ deꝰ si hō non peccasset incarnatus.

ad auctoritates p me opi.

¶ Quātum ad tertium. Restat respondere ad auctoritates ⁊ rationes aliorū. Ad omnes auctoritates ⁊ cōsimiles si que inuenītur respondeo vno verbo q̄ si homo nō peccasset filius dei nō fuisset incarnatus ad redimēdum ipsū per suā benedictam passionē nec modis oibus quibus est incarnatus licet absolute loquēdo fuisset incarnatus sicut supius est pbatū ⁊ hoc intēdūt sctī.

ad rōnes p me opi. ad. 1.

¶ Ad primā rationē dici potest q̄ vt perfecte posset hominē glorificare nō solum interius ēm intellectū sed etiam exterius ēm sensum aliquē saltem nobiliorem cuiusmodi est visus vt sicut homo videdo deum intellectualiter glorificatur interius ita etiā videdo deus sensibiliter glorificaret exterius. Quādo dicis q̄ nō qr gloria vel beatitudo anime fuisset tāta q̄ sufficiēter redūdasset in corpus dato q̄ nō fuisset de corporaliter visus. Dico q̄ quomodocunq̄ debeat illud intelligi scz de redūdantia glorie anime ī corpus: qr difficile est videre modū huius redūdantie et quid est illud qd redundat: nunq̄ tñ ceteris paribus fuisset ita pfecta gloria corporis si nō videret deus corporaliter sicut modo cū videtur. Secus est bene de aliquibus sensibus quorum actus nō sunt ita nobiles nec in materiales sicut visus cuiusmodi est gustus et potētia generatiua de quibus etiā nō oportet q̄ habeāt obiectum beatificū. Ponūt eēm aliquā indignitatem vel in actu vel circa obiectū.

¶ Dices christus quādo conuertit se ad videdum alios ⁊ non videt seipsum non minus est actualiter beatus q̄ quādo respicit seipm: ergo ista visio corporalis dei nichil facit ad beatitudinē accidētalē. Respondeo probabiliter pōt dici q̄ christus semp videt seipsum corporaliter q̄tūcunq̄ etiam cū hoc videat alia vel videre possit ⁊ oportet dicere ēm p̄dicta. Alioquin non esset semper eque beatus accidentaliter.

Ad. 2.

¶ Ad secundam rationē diceret q̄ deo fuisset incarnatus ad cōplendum pfectionem vniuersi qr ad habēdū perfectionē glorie in electis modo predicto. Nec sequitur propter hoc q̄ debuerit natura angelicam assumere qr illa nō potest esse obiectum alicuius sensus nec virium inferiorū. ¶ Aliter etiam diceretur q̄ ad cōplendum pfectionem vniuersi que in hoc consistit q̄ vltima creaturarū que tamen cū omni creatura aliquo modo cōmunicat scz homo ēm Gregorium sup illud predicate euangelium omni creature vnitur suo principio deo ⁊ est deus ⁊ sic est circulus pfectus in quo principiū ⁊ finis idem ⁊ omnis creatura aliquo modo deificata est in homine ipso. Nec oportet propter hoc q̄ fortiori ratione assumat angelus: qr sic nō cōmunicat cū omni creatura sicut homo. Nec est vltima creatura sicut homo licet sit nobilior creatura q̄ homo.

Grego.

Ad. 3.

¶ Ad tertiam rationē diceret q̄ illa est bona cōgruentia ne. s. sūma pfectio hoīs eēt occasionata. s. beatitudo xpi q̄ est summa pfectio formalis beatifica possibilis in homine. Sicr etiā nec pfectio hoīs q̄ cōsistit ī vnione sui ad deū esset occasionata: qr ī hoc sicut p̄dictū est cōsistit pfectio toti⁹ creature ⁊ vniuersi quoquo modo licet eēm maior pfectio sit actus btific⁹ ī hoīe assumpto sicut arguit ⁊ bene de illo respectu vnionis tñ in hoc cōsistit pfectio totius creature et vniuersi q̄ non debuit esse occasionata ⁊ quasi casualis ex pctō. Nec etiā pfectio vel beatitudo xpi debuit esse occasionata vel casualis: immo nec alicui⁹ alterius. Nā sicut dictū est in scdo si homo nō peccasset oēs electi qui saluabuntur saluati fuissent.

Ad. 4.

¶ Ad quartam rationē qn̄ dr q̄ incarnatio dei si homo non peccasset poneret ppter hoc: qr. s. alias homo vide ret reportare cōmoduz incarnationis ex pctō suo. ¶ Dico q̄ nō ponit ppter hoc qr nō est icōueniēs q̄ aliquis occasionaliter et p accidēs ex pctō suo p se tñ ex aliqua alia causa. Puta ex bonitate alteri⁹ vel huiusmodi reportet magnū bonū ⁊ hinc est etiā q̄ exclamat Gregorius. O felix culpa q̄ tñ meruit habere redēptorē. Meruit inq̄ nō p se sed occasionaliter ⁊ p accidēs: qr fuit occasio. Redēptorē dicit qr si nō fuisset culpa nunq̄ fuisset redēptor vel liberator a culpa sicut p̄dictū est: licet absolute loquendo deus fuisset incarnatus ⁊ homo ⁊ cōmunicasset bonitatē suā homini nō minus q̄ si homo non peccasset ppt̄ ꝓgruētias p̄dictas. Hec de tertio articlo

exclamatio greg.

¶ Ad primuz principale et ad alia tria dico q̄ possunt ille auctoritates exponi sicut ille de corpore questiōis vide ibi quomodo exponuntur in tertio articulo principali ⁊c.

ad argu. principalia.

¶ Distinctionis Prime.

Questio Sexta ⁊ Vltima.

Questio de supposito creato.

Exto ⁊ vltimo q̄ro vtrū repugnet supposito creato q̄ subsistēt naturam aliā in seipso. ¶ Videt q̄ sic qr suppositū qd̄ continet virtualiter seu eminēter pfectionē alterius suppositi pōt naturā illi⁹ subsistēti ficare. Sed sic est de aliq̄ supposito creato respectu alteri⁹. puta de supposito angeli respectu suppositorū naturarū inferiorū: qr est superioris nature superiora aūt in vniuerso cōtinēt iferiora eminēter sicut pfectius ꝓtinet impfecti⁹ q̄ ⁊c. ¶ Scdo sic. Indepēdēs ēm aliquā depēdētiā pōt aliquā talē depēdentiā terminare vt videt. Sed suppositum creatū est indepēdēs depēdentia nature suppositabilis ad extrinsecū suppositū: q̄ pōt aliquā talē depēdentiā terminare ſz hoc nō est nisi subsistēre naturā alienā in seipso: q̄ ⁊c. ¶ Tertio sic. Unio aliquorū inter se hz fieri rōne alicui⁹ cōueniētie ⁊ proportiōis eorū. Sed maior est cōueniētia ⁊ ꝓportio suppositi creati ad naturā extrinsecā creatā q̄ suppositi ī creati ad naturā creatā ⁊ maior cōnatralitas Cū q̄ suppositū increatū sit vnibile cū natura creata ⁊ possit eā subsistēre. videtur etiam q̄ possit eaz suppositum creatum.

¶ Contra vna natura creata nō pōt esse in diuersis psonis vel suppositz creatz multiplicat naturā in ipsis vt dictū est supra: q̄ sicr ecōuerso vna psona creata nō pōt esse duarū naturarū: q̄ suppositū vel psona creata alienā naturā subsistēre nō possunt.

¶ In ista q̄stione sic pcedā. Primo iquirā vtrū suppositū creatū possit extrinsecā naturā substātialē ⁊ suppositabilē supposito p prio subsistēre vel suppositare ī seipso. ¶ Secūdo vtrū vnū suppositū creatū possit subsistēre plures naturas. ¶ Tertio vtrum plura supposita creata possint eandem naturaz numero subsistēre. ¶ Ultimo ad rationes principales.

Prima opi. hui⁹ articuli cum suis rōnibus

¶ Quantum ad primum est vna opinio q̄ impossibile est q̄ suppositum creatū sustentet naturam alienam substātialem ⁊ suppositabilem supposito proprio. Sed hoc soli diuino supposito est adtribuēdum. ¶ Ad hoc multe ratiōes adducūtur.

Pria rō

Prima est ista que est difficilis. Unio nature vnibilis cōicabilis ad suppositū cui vnitur vel cōmunicatur ē ad ipsum vt ad incōmunicabile subsistens ⁊ etiam terminatur ad aliquid positiuū incōmunicabile quod est ratio terminādi sicut dictum est supra de vnione nature humane ad verbū. Sed nullum suppositum creatum est subsistēs per aliquid positiuum incōmunicabile imo nihil est in ipo positiuum incōmunicabile sed addit solam negationem supra naturam que non potest esse ratio terminandi respectum realem. ergo ⁊c. Ita q̄ sicut implicat cōtradictionem ponere respectuz sine termino ita implicat ꝓtradictionem ponere vnionem talem nature create ad suppositum creatū.

Scda rō

¶ Secunda ratio est ista Suppositum ex se formaliter limitatum ad certum genus ⁊ certam speciem/ ⁊ indiuiduū entis creati nō potest in se subsistēre aliā naturam creatam vt videtur qr iam nō esset limitatum nec artatum ad certā speciem vel naturā specificam sed extenderetur ad aliā. Sed suppositum creatum est huiusmodi nec pōt nō esse tale ipo manente quacūq̄ virtute. Ita q̄ personalitas nature create adequata ē sue nature ⁊ ecōuerso. quare ⁊c.

3. ratio.

¶ Tertia ratio Maior est intimatio ⁊ vnio perfectior qua suppositum vnitur nature suppositando ipam q̄ illa qua deus illabitur nature ēm generalem illapsum. Probatio quia prima vnio facit predicari naturam ꝓcretiue acceptam de supposito et ecōuerso nō autē predicta. Unde ppter vnionem nature humane ad verbū cōueniēter dicitur q̄ verbum vel deus est homo ⁊ ecōuerso. Sed suppositū creatum non potest illabi nature extrinsece quod ē minus vt patet quacūq̄ virtute qr hoc soli deo cōuenit ergo nec vniri eidem qd̄ est maius ⁊ illapsus maxime specialis.

4. ratio.

¶ Quarta ratio In creaturis non est vnio plurium naturarū in eodem supposito vel subiecto nisi vna se habeat ad aliaz sicut actus vel potentia. Patet de substātia ⁊ accidēte. Sz natura substātialis cōpleta ēm genus speciē ⁊ indiuiduū cuiusmodi est natura substātialis suppositabilī supposito ꝓprio pōt se hr̄e ad aliam substātiā sicut actus ad potentiā. Nec ecōuerso vt pz ergo ⁊c.

5. ratio.

¶ Quinta ratio ad terminandū depēdētiam extrinsece nature ad suppositum nō sufficit quecunq̄ independētia sed indepēdētia simpliciter excludēs omnem depēdētiam. Unde ⁊ verbum diuinū per illud per qd̄ terminat vnionem nature assumpte est simpliciter independēs sicut dictum est supra. Sed nullum suppositum creatum est simpliciter indepēs imo simpliciter depēdēs sicut et effect⁹ dei ⁊ creatura ergo ⁊c.

6. ratio.

¶ Sexta ratio Suppositū respectu cuius natura extrinseca creata non est in potentia obedientiali nec ipm continet pfecte suppositū illius nature non potest talem naturam extrinsecam assumere. Hoc patet qr diuinū suppositum eo ipso q̄ tale ē respectu nature create potest ipam assumere. Sed suppositum creatum tale est q̄ natura creata nō est in potentia obediētiali respectu eius quia suppositum creatum nō agit suo imperio: ita q̄ suū agere sit suum velle nec etiam ꝓtinētur perfecte suppositum creatum vel pfectio eius ab eo qr tūc posset ipsum creare. ergo ⁊c.

¶ Sed istis non obstantibus aliter dici potest q̄ suppositum creatum substātare extrinsecam naturam suppositabilem potest intelligi dupliciter. Uno modo effectiue causando scilicet vnionē nature extrinsece ad seipm. Alio modo potest hoc intelligi terminatue terminādo scilicet vnionem talem per quam natura extrinseca sibi vniatur ⁊ in ipo substētetur.

Alia opinio pbabilior.

Nota.

¶ Primo mō dico q̄ suppositum creatum nō pōt substātare naturam extrinsecā suppositabilē in proprio supposito quicquid sit de natura accidentali q̄ nō est suppositabilis ꝓprio supposito. ¶ Secūdo modo pōt dici q̄ potest substātare naturam creatā sic q̄ terminaret talem vnionem causabilem in natura extrinseca a voluntate diuina ⁊ terminabilez ad ipam. ¶ Primū pbatur 4r. Primo quia suppositum creatum nō cōtinet virtualiter ⁊ eminenter perfecte aliud suppositū creatū nec pfectionem eius. Secūdo qr natura creata suppositabilis proprio supposito nō est nisi in potentia obedientiali vt vniatur extrinseco supposito non est eēm in potētia naturali qr tūc violenter subsisteret vel saltē nō naturaliter in ꝓprio supposito quod est falsum.

¶ Tertio qr sicut vnum suppositum creatum non potest facere naturā suā sine ꝓpria suppositatione quia naturaliter ab eodez simul accipit naturam ⁊ suppositationem nec est in sua potestate ita etiam nec aliam naturam eiusdem rationis creatā potest facere sine ꝓpria suppositatione vt videtur. Nō est enim minus naturaliter determinata alia ad ꝓpaz suppositationē q̄ sua. ¶ Quarto qr qua ratione posset naturam aliā vnire sibiipi eadem ratione et alicui alteri. Hoc autem non videtur possibile qr si posset vnire naturam aliā sibiipi ⁊ alteri eadez ratione aliter posset vt videtur ⁊ ita per naturā posset fieri q̄ eadem natura subsisteret in plurib⁹ suppositis quorum qd̄libet assumeret eā alteri ⁊ posset etiam assumere sibiipi. ¶ Ultimo videtur qr non ē minus determinata natura substātialis creata ad subsistendum in ꝓprio supposito ⁊ nō in alio q̄ natura accidētalis in extrinseco supposito ⁊ nō separari ab illo. Sed per naturam fieri nō potest q̄ accidens nō sit in subiecto vel sit separatum ab ipso ergo nec aliud ergo ⁊c.

pbatio scdi.

¶ Secundum pbatur etiā. Primo sic ab aliquibus Maius est terminare dependētiā causati ad causam q̄ nature ad suppositum qr dependētia causati ad causam arguit in causa pfectionem nō autem vnio illa sed aliquod suppositum creatum puta angelus potest terminare primam qr est causa multorū effectuum ergo ⁊c. ¶ Secūdo qr quāto supposituz est magis independēs tanto magis potest terminare talē dependētiam vnionis ad ipm. Sed suppositum creatum est magis independēs q̄ suppositum increatū quia istud est absolutū ⁊ illud respectiuū. ergo ⁊c.

¶ Tertio qr hoc nō dicit perfectionez simpliciter

nec arguit in supposito creato ⁊ ita non ponit ipm extra limites creature. quare ⁊c.

Solutio pcedētiū rationū.

¶ Iste rationes non cōcludunt. Nam ad primam diceretur q angelus nō potest terminare dependētiaz alicuius substantie create vt causati ad causam qz angeli nullam substantiam possunt causare sicut dictuz est in secūdo ⁊ ita saltem de angelo nō concludit.

¶ Ad secūdam diceretur sicut oīno est dicendum q diuinum suppositum nō obstāte q sit respectiuū multo magis est independēs q̄z suppositum creatū. Nam illa relatio p quam cōstituitur diuinū suppositum non solum nō est dependētia ĩmo excludit a diuino supposito omnem dependētiam: nō sic autē suppositum creatum independēs est qualibet dependentia vt pz qz creatum est non obstāte q sit suppositum absolutum. ¶ Ad tertiam etiā diceretur q licet terminare talem vnionē nō ponat pfectionem in supposito creato tamē sibi nō potest cōuenire sicut nec inherere accidētis potest supposito cōuenire licet non poneret pfectionem in ipo ĩmo magis impfectionem: poneret enim ipm extra limites talis substātie licet nō faceret ipm esse deum.

Rōnes auctoris pbabiliores.

¶ Adduco igitur alias ratiōes. Prima est ista. Sicut se habet natura accidētis ad suppositari in supposito substātie create extrinseco naturaliter sic videt q se habeat natura substātialis creata ad suppositari in supposito creato alieno siue extrinseco. Et hoc supernaturaliter vt videtur. Sicut enim se hz hoc ad illō naturaliter ita hoc ad illud supnaturaliter. Sz natura accidētalis substētat naturaliter ab extrinseco supposito substantie q̄z natura substātialis creata supnaturaliter opante supernaturali potest substētari in extrinseco supposito creato. ergo ⁊c. ¶ Secūda ratio. Non magis determinatur natura substātialis creata ad hoc suppositum quod ē suū q̄z natura accidētalis ad hoc suū subiectum absolutute loquēdo: qz vtrūq̄z ad vtrūq̄z naturaliter determinat. Sed accidēs illud pōt substentari in alio subiecto virtute diuina q̄z in isto quod est mō suuz virtute diuina pcipue accidēs nō proprium sed separabile ergo similiter natura hec ĩ alio supposito creato igitur suppositum creatum potest talē vnionem nature ad ipm termīare. ¶ Tertia rō. Illico est ponēdum possibile vel cōpossibile cui non apparet aliqua ratio impossibilitatis vel incōpossibilitatis. Sz nulla apparet ratio ipossibilitatis vel incōpossibilitatis q in natura creata fundetur talis respectus vnionis ⁊ terminetur ad suppositū creatum qz nulla ꝓtradictio implicatur. ergo potest deus facere suppositum creatum talem vnionem termīare. ¶ Quarta rō qz duplex negatio quā addit creatū suppositum supra naturam pōt auferri a natura et natura separabilis est ab ipa virtute diuina. Ponamus ergo q deus tollat illam negationem nō videtur probabile q ex hoc necessitetur ad assumendum illam naturam. Cum ergo nō possit tolli illa negatio dependentie actualis ad extrinsecum nisi per positionē dependentie. Videtur q deus in tali natura possit causare dependentiam vnionis ad suppositum creatum ergo ⁊ vnionem terminare.

Summatio auctoris circa pdicta.

¶ Dico ergo pbabiliter ꝗm premissas rationes q suppositum creatum potest naturam substātialem alienam substentare nec est in hac aliqua repugnantia vt videtur. ¶ Scōo dico q ratio terminādi vnionem talem nature extrinsece ad suppositum creatū non posset dici illa negatio duplex per quam suppositum creatum est formaliter suppositum qz negatio nō est ratio terminādi aliquem respectū realem positiuuz cuius est ista vnio sed aliqd positiuū esset ratio terminādi in supposito puta natura ipa singularis ipius singulariter suppositum vero esset ipm vltimate terminās: sicut etiam suo modo planum est q ratio formalis terminādi respectum realem inherentie ad suppositum substātie cui inhereret non est negatio illa suppositata sed ipa natura singularis ipius suppositi est ratio terminādi ⁊ ipsum suppositum est quod vltimate terminat inquātum suppositum est. Unde hic est accipere duo puta q talis respectus terminatur ⁊ hoc est p rationē formalem positiuam ex parte terminātis ⁊ qd vltimate terminatur ⁊ istud nō opz q sit p aliquid positiuum sed per negationem: q̄z hoc quod est vltiate nō dicit vltra terminationē aliquid positiuū sed tm negationē vlteriozis dependētie ad aliqd extrī secum ⁊ hoc potest cōuenire vel per negationē quā dicit suppositum scilicz q vnio nature sibi vnite nō terminetur vlterius ad aliquid: licet nō possit sibi cōuenire q ad ipm terminetur qz suppositū habet per illam negationem formaliter q nulli alteri ĩnitatur nec per cōsequens illud quod inuitur sibi.

¶ Tertio dico ex hoc q ista vnio bene terminatur ad incōmunicabile subsistens sicut etiam vnio ad diuinum suppositum ⁊ q̄tum ad hoc simile est. Sz nihil incōmunicabile positiuū est sibi ratio terminandi sicut in diuinis ⁊ quātum ad hoc dissimile ē hinc ⁊ inde. ¶ Quarto dico q illa vnio nature ad suppositum creatum non esset eiusdem rationis cū vnione ad verbum vel ad diuinum suppositum sed alterius sicut est terminus vel ratio formalis terminandi. ¶ Ex quo pz q nō oportet q aliquid incōmunicabile positiuū sit ratio terminandi eam sicut illam aliā. Hoc de positione articuli principal.

Hoc. hec.

¶ Ad primum aliozum dico q ista vnio licz sit ad incōmunicabile subsistēs nō tamen sic sicut vnio nature humane ad diuinū suppositum. Et ita nō oportet q formalis ratio terminandi sit aliquid positiuum incōmunicabile sed sicut predictum est in corpore positionis. Unde istū argumentum bene cōcludit q natura creata nō potest vniri supposito creato eadem vnione qua vnit natura humana verbo nec aliqua eiusdem rōnis sz q simpliciter loquēdo nō possit sibi ypostatice vniri non concludit. ¶ Ad scōm dico q suppositum creatum sic est limitatum ad certam naturam creatam q impossibile est in ipo subsistere aliam naturam tanq̄z in ppio supposito: sed bene possibile est hoc tanq̄z in supposito alieno ⁊ extrinseco ⁊ tunc ĩ nullo illimitato ex hoc enim remanet in ppria natura tanq̄z supposituz eius ppriuum cui illa natura dat esse substātiale substētando ipm. Non sic autē extendit ad naturam illaz que sibi inititur sicut pz ideo nō valet. Unde ad hoc q supposituz aliquod substentet alienam naturā terminatiue nulla reqritur infinitas vel illiminatio in ipo nec etiam in diuino supposito sicut dictum est in supra. ¶ Ad tertium dico q licet sit perfectior vnio q̄z ad pdi-

Ad argumēta aliozum.

cationem mutuam suppositi et nature substentate q vnio vel intimatio ꝗm illapsum nō tamē illapsi ad istam vnionē reqritur nec etiā de supposito diuino cōcluditur illapsus in naturam assumptaz ex ista vnione sed sufficit siue suppositū illabatur siue non q possit talem vnionē terminare ĩmo forte qd plus est nec presentia suppositi substētantis requiritur ad naturam substētatam. Unde ⁊ vnum suppositum rome forte posset terminare vnionem talem alicui nature existētis parrhisius ad ipz tamē non curo de hoc. Nō opz etiam dato q creatū suppositum non possit illabi nature create q nō possit talem vnionem ei terminare quia illabi arguit in illabente virtutem manutenētie ꝓseruantem illud cui illabitur. Unde ⁊ deus illabi dicitur ꝗm illū triplicem modum essendi in ipsis essentie pseentie ⁊ potentie cōseruātis qd arguit (hoc supposito de deo) in deo perfectionez summā vel saltem que nō cōuenit creature. Sed istud terminare nō arguit perfectionem talem vt dictum est supra nec etiā in supposito diuino. ¶ Ad quartum dico q in creaturis potest esse vnio nō per informationem cuiusmodi est vnio predicta ita q nec suppositum creatū substentans nec natura substētata erit actus vel potētia ⁊ tamē erunt vnum suppositū nec sicut etiā suo modo de diuino supposito ⁊ natura humana. Hec est simile de accidente ⁊ forma que vniūtur subiecto vel materie per informationem sicut pz. ¶ Ad quintū dico q ad terminādū dependētiā nature extrinsece ad suppositum sufficit q aliqd sit independens eo modo quo suppositum creatum est indepēdens. Nec requiritur q terminans sit simpliciter ⁊ omnino independēs. Unde licet suppositum diuinum per illud p quod terminat sit simpliciter independens nō tamē hoc est p se ⁊ deo non opz hoc eē in omni terminātē. Similiter etiā qz vnio predicta nature create ad suppositum creatū non est eiusdez rationis cum illa ad suppositum increatū ⁊ ita non oportet q sicut ratio terminādi in supposito ĩcreato est ratio q ipm sit independēs simpliciter ⁊ omni dependētia q etiam in supposito creato. ¶ Ad sextum dico q bene arguit q suppositum creatum non potest efficere illam vnionem nature create ad ipm qz non est in potentia obediētiali receptiua in cōparatione ad suppositum creatū quin tamē possit terminare illam vnionez nō cōcludit. Unde nec suppositum creatū per hoc termīat q natura creata est in potetia obediētiali respectu eius ⁊ hoc de primo articulo principali.

Quo in creaturz pōt esse vnio.

¶ Quantum ad secūdum articulum ⁊ tertium Remitto ad illa que dicta sunt ĩ precedenti tertia questione qz eodez modo substentari potest ⁊ probari q suppositū creatum vnicum potest plures naturas substētare ⁊ plura supposita creata vnicam naturam creatam singularem: ⁊ tō nihil de istis articulis amplius est dicendum.

Ad argumēta pncipalia.

¶ Ad primum principale dico q verum cōcludit nō tamen bono medio qz suppositum creatum siue cōtineat perfectionez alteri suppositi creati siue nō tamē hoc non est sibi ratio quare possit vnionem terminare eque eē suppositū hominis potest terminare vnionē nature angelice ad ipm sicut ecōuerso licet nō ꝓtineat perfectionem nature angelice. Tamē dico q nō perfecte cōtinet eo modo quo videtur p argumētum importa ri licet bene aliquo modo pro tāto qz est nature excellentiozis vel etiam meliozis. ¶ Ad secūduz argumētum licet possent dici multa circa ipm tamen gratia cōclusionis concedo ipm q independēs suppositum eo modo quo dicitur ibi potest dependentiam ad suppositationem terminare. ¶ Ad tertiū dico q licet argumētum cōcludat verū tamē ratio maiozis vnionis nō est maior pueniētia sed sicut dictum est supra. ¶ Ad illud in oppositū dico q vna natura creata potest esse in diuersis vel pluribus psonis extrinsecis sicut dictū est supra in tertia questione precedēte qz pōt suppositari in plurib psonis extrinsecis. Non dico in pluribus ppriis ⁊ intrinsecis. Et similiter dico q vna psona creata pōt substētare plures naturas creatas siue sic q vna sit sibi ppria ⁊ intrinseca siue sic q ille plures sint extrinsece cum sua tamē intrinseca. ¶ Dices contra predicta q persona diuina habet singularem independentiam per suam ppriētatem personalem ergo videtur q habeat singularem modū terminādi aliquam dependētiam in creatura ⁊ alia dependentia nō videtur nisi nature assumptibilis ad extrinsecum supposituz ⁊ p pseqēs suppositum creatum non potest talem dependētiam terminare nec naturam aliam creatam substātialem substētare. ¶ Dico q si argumētum istud aliquid cōcludit nō concludit nisi q suppositum creatum nō potest aliquā dependētiam eiusdem rationis nature vnibilis ad suppositum terminare cū illa quā terminat verbuz Hoc etiā cōcludit de supposito patris ⁊ spūs sancti qz nō habent illam independētiam quam habet verbum per suam ppriētatem personalez sed quin possit aliquam aliā alterius rationis terminare nō concludit sicut nec de supposito patris et spiritus sancti. Sic de isto.

Obiectio

¶ Distinctionis secūde libri tertij sentētiarū.

Questio prima.

¶ Circa secundā distinctionem quero primo vtrū verbum potuerit assumere naturam irrationalem. ¶ Videtur q nō qz verbum nō potuit assumere naturā q̄ non potuit scire se esse assumptaz vt videtur. Alioquin oportet dicere q nescit aliquis si ē assumpt vel non a diuino supposito. Sed natura irrationalis nō potest se nosce esse assumptā ergo. ⁊c. ¶ Secundo sic verbū nō poterit assumere naturaz repugnantem sue pfectioni ⁊ dignitati secūdum quā cōsequeretur aliquam vilitatem. Sed natura irrationalis est huiusmodi. Indignū enim valde est q desit vnus lapis vel vna vacca vel vnus buffo ⁊ huiusmodi. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Illa natura nō est vnibilis verbo que nō est capax summe gratie quia vnio ista beata summa gratia ē ꝗm Augustinū. 13. de trinitate. Sed illa natura irrationalis nō est capax summe gratie ĩmo nec gratie. ergo ⁊c.

Aug. 13. de trini.

¶ Contra Natura irrationalis nō minus est in potētia obediētiali ad suppositabilitatem extrinsecam virtute diuina consequendam quā natura rationalis. Sed illa est vnibi

lis verbo.ergo ꝛc.

¶ In ista questione sic proce/dam. Primo ponam vnã opinionem de questione cum suis motiuis. ¶ Secũdo ponam aliã quaꝫ intendo tenere arguẽdo cõtra primaꝫ. ¶ Tertio ponaꝫ aliquos modos dicẽdi sub illa qõne. ¶ Quarto respondebo ad motiua aliorũ. ¶ Vltimo ad rationes principales.

An ꝑbũ potuerit assumere nãm irrõnalem.

¶ Quantum ad primum est vna opinio aliquorũ ꝙ loquẽdo etiam de potentia dei absoluta verbum nõ potuit nec potest assumere naturam irrationalem ad vnitatem suppositi nõ ex impotẽtia ipsius dei sed ex impfectione talis nature cui repugnat assumi nec est vnibilis diuino supposito. ¶ Ad hoc adducũtur quattuor rõnes.

Rõnes ꝓme opi.

Prima est ista. Illa natura nõ est assumptibilis a diuino supposito que nõ est personabilis qꝛ suppositum diuinum ꝛ psona idẽ sunt penitus extra itellectum ꝛ quod suppositatur in ipo psonatur. Sed natura irratiõalis nõ est psonabilis ĩmo repugnat sibi esse personã vel psonari qꝛ psona est natura rationalis incõmunicabilis extrinseca vel indiuidua

Boetiꝰ ꝛ Ricar.

substãtia secũdum Boetiũ ꝛ Ricardũ.ergo ꝛc.ita ꝙ est cõtradictio ponere ꝙ assumatur sicut est contradictio ꝙ natura rationalis sit irratõalis vel ecõuerso. ¶ Secũda ratio. Illa natura que non põt eleuari quãtum ad suam potẽtiam in operando circa deum nõ potest in seipa eleuari in essendo ẽm vnionem ad diuinũ suppositum qꝛ eleuata natura ꝓportionaliter eleuatur potẽtia ad operandum sicut natura ad essendũ. Sed natura irrationalis est hmõi ꝙ aliqua eius potẽtia eleuari nõ potest ad aliquaꝫ operationem circa deum sicut ptꝫ.ergo ꝛc. Ita ꝙ aliquam opationem naturalẽ circa deũ habere nõ

Phũs 4. mete.

potest sicut nec aliquod esse supnaturale in diuino supposito. Nam sicut habẽs eẽ naturale potest habere operationẽ naturalẽ quarto Metheororum. ita habẽs esse supnaturale põt habere operationẽ supernaturalem. Et sicut impossibile est ꝙ eleuata potentia nõ eleuetur natura ita ecõuerso. ¶ Tertia ratio est ista. In essentialiter ordinatis tertium non potest poni sine medio sicut nec secundum sine primo. Sed diuini tres illapsus circa creaturã sunt essentialiter ordinati qꝛ primus est per essentiã presentiã ꝛ potentiam qui est generalis. Secũdus per gratiam qui est minus generalis ꝛ magis specialis Tertius est ꝑ vnionem assumptionis qui est adhuc magis specialis. Sicut ergo deus nõ potest alicui creature illabi secũdo illapsu sine primo ita nec tertio sine secũdo. Cum igitur deus nõ possit illabi creature irrationali ꝑ gratiam qꝛ non est illius capax. Eo ꝙ non est ad ymaginem dei videtur ꝙ nõ possit eam assumere vel sibi vnire. ¶ Quarta ratio est

August.

ista qꝛ Augustinꝰ.13. de trini.cap.nono facit talem cõsequẽtiam. Si filiꝰ dei factus est filius hominis dei per gratiam. Si ergo ꝓsequẽtia est bona ex opposito cõsequẽtis debet inferri oppositum antecedentis ꝙ nõ potest per gratiam fieri filius dei non potest sibi filius dei vniri. Sed talis est natura irra

Damas.

tionalis.ergo.ꝛc. ¶ Confirmatur hoc per Damascenum libro secũdo ca.17. Vbi dicit ꝙ deus non potuisset assumpsisse corpus nisi assumpsisset itellectum ergo videtur ꝙ deus nõ possit assumere naturam irrationalem ad vnitatem suppositi. ¶ Nota hic ꝙ natura irrationalis nihil habet in se formaliter positiuũ quo sibi repugnet vnio ad suppositum diuinum ꝛ pringẽter determinatur ad ꝓpriũ suppositum sicut ꝛ natura rõnalis quicqd enim positiuum est in ipa assumptibile est qꝛ cõmunicabile vt quo ꝛ diuinum suppositum potest terminare talem vnionem siue psonãdo naturam talem siue tantum suppositando de quo nõ curo mõ qꝛ est perfecte psona ꝛ suppositum ita pfecte sicut si tantũ esset suppositum ꝛ non persona. Hec de primo articulo.

Nota de nã irrõnali.

¶ Quantum ad secũdum ar/ticulum Dico ꝙ verbum de potentia absoluta potuisset ꝛ posset assumere naturam irrationalẽ substãtialem ad vnitatem suppositi substẽtando ipam ꝛ ĩmediate quãlibet talem sicut naturam equi vel asini vel lapidis. ¶ Hoc ꝓbo ꝑ aliquas rationes. ¶ Prima est ista. Non est magis determinata necessario natura irrationalis ad ꝓpriam suppositationem vel ad ꝓprium suppositum ꝗ natura rationalis. Probatio qꝛ suppositum irratiõale nõ suppositat perfectius naturã suam ꝗ suppositum rationale nec est magis necesse esse. Sed virtute diuina fieri potest ꝙ natura rõnalis vnitur verbo relicta suppositalitate ꝓpria sicut dictum est supra.ꝗ ꝛc. ¶ Secũdo ratio. Illud qd nullã implicat contradictionẽ est possibile deo. Sꝫ talem respectũ vnionis fundari in natura irrationali ꝛ terminari ad diuinum suppositum nõ implicat cõtradictionez aliquam vt videtur.ergo ꝛc. ¶ Tertia ratio est ista. Verbum in triduo mortis xpi assumpsit de facto corpus xpi substẽtando ipm in ꝓprio supposito. Sed planuꝫ est ꝙ corpus erat nature irrationalis quia nõ erat vnitum anime rationali. Alia em erat separata sicut patet ergo natura irrationalis absolute loquẽdo potest assumi a diuino supposito ¶ Dicitur ad istam rationem. Vno modo ꝙ corpus christi fuit assumptum a verbo ꝓpter ordinem quẽ habebat ad animam rõnalem sicut materia ad ꝓpriam formam ꝛ ad totam naturam humanaꝫ que est natura rõnalis tanq̃ pars ad totum ꝛ ita nõ est simile de aliꝫ naturis irrationalibus perfectis secundum genus speciem ꝛ induiduũ que nullaꝫ habent ordinem talem ad aliquam naturã rõnalem.

Solu.1. 3.rõnis.

¶ Aliter dicitur et quasi idem ꝙ corpus xpi in illo triduo nõ erat nec fuit vnitum verbum ꝓpostatice sed animam tantũ ꝛ ĩmediate corpus autem nõ nisi ꝓ tanto ꝙ habebat actualẽ habitudinẽ ꝛ dependentiam ad aiam ipam que erat vnita. ¶ Sed iste responsiones nõ sunt bone. Prima nõ videtur bona qꝛ vel corpus fuit assumptum a verbo vel non Si fuisset assumptum a verbo ꝛ nõ per animam qꝛ anima in triduo nõ erat illi vnita ergo verbũ ĩmediate assumpsit naturam irrationalẽ :ex quo patet secunda solutio esse nulla. Hec valet quod dicitur in prima ꝙ corpus fuit assumptum ꝓpter habitudinem quam habebat ad animaꝫ vel ad totam naturam qꝛ talis habitudo nõ potuit esse corpori ratio assumptionis. Ratio dico fundamẽtalis qꝛ vel nõ erat nisi vnus respectus realis vel rationis sed natura illius corporis ꝛ dato ꝙ talis ordo fuisset sibi ratio assumptionis tamen habetur ꝓpositum quia per illum ordinem non erat corpus formaliter ꝛ intrinsece ꝛ actu nature rationalis plusq̃ vnꝰ lapis:

Alia so. 3.rõnis.

licet denominatiue diceretur vt posset dici nature rationalis sicut materia in potentia anime rõnalis vel pars nature rõnalis. ¶ Cõtra scdaꝫ solutionẽ ptꝫ ꝙ nõ potest dici corpus Christi nõ fuisse assumptum vel vnitum in illo triduo qꝛ eorum que verbum aliquãdo assumpsit nullum dimisit sed quecũq̃ assumpsit semp fuerũt vnita quãdiu manserũt in rerum natura ẽm Damas. ¶ Preterea etiam illa habitudo ad animam nõ erat nisi habitudo aptitudinalis ad informari ab anima ꝛ ita non potuit ratione illius habitudinis dici actualiter vnitus nec mediante anima nec immediate.

3.2. solutionẽ.3. rõnis.

Damas.

ꝛclusio.

¶ Dico igitur ꝙ ratio manet ꝛ concludit ꝙ natura irrationalis ꝛ assumptibilis a diuino supposito ꝛ eidez vnibilis. ¶ Quarta ratio. Si natura creata irratiõalis nõ esset vnibilis diuino supposito hoc maxime videretur qꝛ ipa nõ est psonabilis sicut arguũt alij Sed hoc nõ obstat. Videmus ꝙ natura accidẽtalis vnibilis est supposito creato substãtie quod est persona ꝛ tamen nõ plus est personalis ꝗ natura irrationalis substãtialis. quare ꝛc. ¶ Dices quare ergo accidens qd est nature irrationalis nõ potest assumi a diuino supposito. Dico ꝙ potest assumi a diuino supposito sed nõ ĩmediate qꝛ nõ est vnibilis alicui ĩmediate natura accidentalis nisi cui potest inherere ꝛ ipm informare. Informari aũt repugnat diuino supposito cũ sit purꝰ actus mediate tñ põt assumi a sumendo naturã creataꝫ sibi subiectã sicut factum est de accidẽtibꝰ nature humane in christo. Natura aũt substãtialis irrationalis completa ẽm genus speciem ꝛ indiuiduũ nõ sic nata est alicui inherere. Nec opꝫ ꝙ inhereat illi cui ĩmediate innititur ꝛ potest ĩmediate assumi a diuino supposito sicut superius est probatum non obstante ꝙ natura accidentalis nõ possit sic vniri ĩmediate diuino supposito. Hec de secũdo articulo principali.

Bona obiectio

¶ Quantum ad tertium ar/ticulum. Sunt aliqui modi ponẽdi diuersi sub ista questione. Vnus modus est ꝙ si natura irrationalis assumeretur a diuino supposito ꝙ ipa assumeretur ad vnitatem suppositi nõ tamen ad vnitatem psone. Ita ꝙ ipsa suppositaretur ꝛ nõ personaretur per istum modum qꝛ illud quo psona diuina est suppositum formaliter ꝛ quo est psona fomaliter distinguntur in ipo formaliter ex natura rei. In plus eẽ se habet suppositum ꝗ persona ꝛ ita alio formalitꝛ persona est persona ꝛ suppositum ẽ suppositũ sicut suo modo alio formaliter homo est animal ꝛ alio ẽ rationalis vel homo cõplectiue qꝛ ergo ista distinguntur ex naturu rei. Hinc est ꝙ diuinũ suppositũ potest terminare vnionẽ nature irratiõalis ad ipm vt ad suppositum nõ tamẽ vt ad personam ꝛ ita natura irrationalis suppositaretur nõ tamẽ psonaretur. Sed natura rationalis vt humana nõ solum ẽ suppositabilis sed etiam psonabilis. Hinc est ꝙ assumitur ad vtrãq̃ vnitatem scilicet suppositi ꝛ persone. Unde ꝛ suppositatur ꝛ personatur sicut dicũt

Primꝰ modꝰ dicendi circa ꝓcelusio.

¶ Sed iste modus dicendi videtur michi falsus. Primo quãtum ad suũ fundamẽtum. Non enim alio diuinũ suppositũ formaliter est suppositum ꝛ alio est psona. Probatio quia si ista distinguuntur in deo ex natura rei videtur ꝙ plures sint resolutiones reales in diuinis ꝗ

ꝗ primum modũ dicendi.

quattuor. Non enim potest poni ꝙ illa quibus suppositа sunt suppositа vel persone sint absoluta sicut patet. ¶ Secũdo quia pari ratiõe qua ponitur ꝙ alio est suppositum ꝛ alio est persona ita potest poni ꝙ alio est persona ꝛ alio hec psona vt videtur. Persona enim est in plus ꝗ hec psona sicut ꝛ suppositum. Sed hoc est falsum sicut dictum est in primo quare.ꝛc. ¶ Tertio qꝛ ad hoc vt aliqd sit persona sufficit ꝙ sit suppositum in natura rõnali vel intellectuali saltem tanq̃ suppositus nature illius nature. Tunc quero quo formaliter est psona. Aut eo quo est rationalis nature. Aut quo est suppositũ Non potest dici ꝙ rationalis natura sit formaliter persona: quia cum illa sit cõmunicabilis persona etiam esset cõmunicabilis ergo restat ꝙ eo quo est suppositum est formaliter persona ꝓnotando tamẽ naturam rationalem in fundamẽto. Non igitur teneo istum modum.

¶ Alius est modus ponendi predictã cõclusionẽ ꝙ licꝫ natura irrõnalis assumeretur tamen non esset cõmunicatio ydiomatum inter ipam ꝛ diuinum suppositũ ita ꝙ deꝰ non posset dici asinꝰ vel equus vel huiusmodi. Nec equus posset dici verbum vel filius dei vel persona verbi seu personatum in verbo ꝓpter indignitatem nature q̃ ex sua impfectiõe nõ pt deũ dnotare. 2.modꝰ.

¶ Sed iste modus etiã videtur michi falsus: qꝛ quod nõ repugnat vnioni ad diuinũ suppositum nõ repugnat denõiationi nec tollit cõmunicationem ydiomatꝫ per ꝓsequẽs Sed ista ꝓfectio nature irrationalis nõ tollit vnionem ipius ad verbum sicut ipi ponũt in ꝓclusione. ergo nec denominationẽ vel ydiomatũ cõicationẽ ¶ Secũdo qꝛ tota ratio quare natura humana ꝓbatur cõcretiue de verbo est qꝛ vnitur sibi ꝛ natu re ipius in vnitate suppositi. ergo cũ ibidem teneat ista ratio tenebit eadem ꝓdicatio ꝛ ydiomatum cõmunicatio. ¶ Hoc cõfirmatur libro primo de baptismo paruulorum. Vbi dicit. Sicut per distãtiã diuinitatis ꝛ humanitatis filius dei manebat in celo ꝛ filius hominis in terra: sed ratione persone filius hominis ꝛ filius dei manebat in celo ꝛ ĩ terra Et August. primo de trinitate cap.16. Talis erat inquit illa vnio qua deum faciebat hominẽ ꝛ hominem deum. ergo ibi esset talis illa vnio.

ꝗ.mo.

li.1.8 baptis.puerorum.

August.

¶ Est igitur tertius modus dicendi ꝙ si natura irrõnalis assumeretur non tamen personaretur quia nõ vniretur diuino supposito ẽm illum respectum nec ẽm aliquem eiusdem rationis cum illo ẽm quem vnitur natura rationalis. Non em esset respectus eiusdem rationis in natura irrationali ad diuinum suppositus sicut in natura rationali licet terminaretur ad idem ex parte diuini suppositi: qꝛ differret ratiõe fundamenti sicut etiam natura irrationalis differret a rationali. ideo ꝛc. ¶ Dicunt ergo ꝙ suppositaretur talis natura non tamen psonaretur sicut nec est psonabilis qꝛ irrationalis natura.

3.modꝰ ꝓbabilior.

¶ Sed adhuc licet sit subtilis iste modꝰ tamen non videtur necessarius. ¶ Qꝛ enim aliqd vniatur alteri vt persona est ita ꝙ ratio terminandi vnionẽ sit personalis ꝓprietas ad subsistendum in illo ꝛ non pesonare aliquo modo videtur cõtradictio implicari sicut ꝙ aliquid vniat alteri vt supposito subsistenti in quo

ꝗ.mo.

existat ⁊ cui initatur in existendo et nō suppositek est cōtradictio qꝛ ipm suppositari non est aliud q̄ ipm sic vniri. Nec obstat q respect⁹ ille in natura irrationali nō est eiusdem rationis cū respectu qui poneretur in natura rōnali nisi quia hec nō est psonabilis ⁊ illa nō. Sed istud nō cogit qꝛ licet natura irrationalis nō sit psonabilis personalitate ppria est tamen personabilis psonalitate aliena ⁊ extrinseca alicuius psone cui est vnibilis. Sicut etiā licet natura accidētis nō sit suppositabilis suppositabilitate ppria ⁊ intrinseca ppriꝰ generis est tamen suppositabilis suppositatione aliena ipsi⁹ substantie cui est vnibilis naturaliter. Natura vero irrationabilis substantialis cōpleta vnibilis est supernaturaliter.

Auc. modus. ¶ Videtur ergo dicēdum q natura irrationalis sic assumpta nō solum suppositaretur sed etiam psonaretur Nec est hoc incōueniēs loquēdo de personalitate extrinseca vt dictum est. Nota hic q sicut nō videtur q natura personabilis cuiusmodi est natura rationalis subsistat in aliquo ⁊ nō personetur. Puta si assumeretur ad suppositum irrationale ita nō est incōueniēs q natura nō personabilis si assumatur ad suppositum intellectuale vel rōnale personetur quare ⁊c. Hec de tertio articulo.

Ad motiua aliorum. ¶ Quantū ad quartū respō/deo ad rationes aliorum. ¶ Ad primam iam patꝛ ex dictis q licet natura irrationalis nō sit personabilis personabilitate ppria tamē extrinseca ⁊ alienа sibi mutuata. ¶ Ad secūdam dico q natura cuius non potest eleuari sic q ipa sit diuini suppositi sicut ⁊ natura illa ⁊ ꝑm illam suppositꝰ dicatur posse ⁊ agere sicut esse secūdum illam naturā nō potest assumi a diuino supposito. Eleuata enim natura ad vnitatem diuini suppositi ōpꝰ etiam potentiā hoc modo eleuari ⁊ isto modo dicō q potētia naturе irrationalis potest eleuari valde bene: sed nō oꝛ q eleuetur ad aliquam operationem supernaturalem circa deum vt obiectꝰ quam ipa eliciat vel recipiat in se formaliter ita q videat deum vel fruatur deo. Hec est maioꝛ vera sic intelligendo eaꝫ vt videtur bene tamen oportet q ad talem operationem que est suppositi diuini eleuetur natura pvnionem sic q illa predicetur de ipsa concretue accipiēdo vtrāq. Unde si natura asini assumeretur a verbo ista esset vera q asinus videret deum vel fruerеtur deo. Non fruitione vel visione creata recepta formaliter in potētia asini aliqua ⁊ fruitione ĩcreata qua verbum fruitur deo ⁊ isto modo eleuaretur natura irrationalis et ad actum primum essendi ⁊ ad actum secūdum fruendi. ¶ Ad tertiam dico q illi tres illapsus nō sunt essentialiter ordinati: sed datum primus ad quemlibet aliorum duorum licet oporteat ponere primum illapsum vbicūq ⁊ quandocūq ponitur aliquis aliorum duorum nō tamen oportet ponere secūdum vbi ponitur: ponitur ⁊ qñ ponitur tertius sicut prioꝛem tertio imo nec ĩ vnione nature humane ad verbum fuit hoc factus sicut dicetur sed prioꝛ secūdum rationem fuit tertiꝰ illa ꝑsus q̄ ille secundus per gratiam. In natura vero irrationali nec oportet ipsum ponere prioꝛem nec cōcomitantem. ¶ Ad quartum de August. Dico q cōsequētia Augustini non est formalis sed gratia materie tenet in ꝓposito suo de homine q si filius dei factus est filius hominis per vnionem filiꝰ hominis potest fieri filius dei per gratiam ⁊ tenet pro tanto quia homo est talis nature que est capax gratie ⁊ gloꝛie ideo non sequitur a simili q si filiꝰ dei potest fieri filius asini per vnionem q propter hoc filius asini possit fieri filius dei per gratiam. Hec sequitur ex opposito ꝓsequētis filiꝰ asini non potest fieri filius dei per gratiaꝫ ergo filius dei nō potest fieri filius asini per vnionē. ¶ Ad Damascenum dico q assumendo hominē primo sicut verbum assumpsit in sua benedica incarnatione verbū non potuit assumere carnem vel coꝛpus sine intellectu quia homo ⁊ essentialiter ⁊ intrinsece includit vtrūq. Sed non negat Damasce. quin absolute loquēdo potuerit assumere coꝛpus sine anima sicut ⁊ coꝛpus assumpsit non inforꝛmatum anima in illo triduo mortis sicut dictum est supꝛa. Ad Damas.

¶ Ad primum principale di/co q maioꝛ propositio est falsa. Et dico q nescit aliquis an sit assumptus vel non a diuino supposito. Nec oportet q sciat se assumptum vel nō assumptum nisi solum per fidem qua tenemus q a diuino supposito non est assumpta natura illa vnica singularis humana que est in xpo ita q ex vi assumptionis non oportet q natura assumpta sciat se assumptam imo etiam nec oportet q possit scire se esse assumptam nisi sit rationalis ⁊ ita de natura irrationali. Dico q est vnibilis nō obstat hoc q istud non cognoscat ne cognoscere possit esse se assumptam aliqua noticia sibi ppria licet posset dici scire hoc noticia verbi si assumeretur a verbo. ¶ Ad secundum dico q nulla indignitas vel imperfectio pōneꝛetur in deo si assumeret naturam irrationalem sicut nec in ipo ponitur aliqua imperfectio ex hoc q assumpsit naturam humanam nostram que multas habet imperfectiones. ¶ Ad tertium dico q natura irrationalis non est capax summe gratie que facta est in vnione nature humane ad verbuꝫ vnde nec illius vnionis nec gratie concomitantis est capax sed quin ipa sit vnibilis aliqua alia vnione de qua non loquitur ibidem. Augustinus non concludit. Tu dicis vnio per gratiam non est minoꝛ ⁊ tamen natura irrationalis non est capax illius. ergo nec maioꝛis vnionis ad vnitatem suppositi vt videtur. Dico q non sunt eiusdē rationis iste vniōes ⁊ ita nō tenet in eis locus a minoꝛi negatiue. Preterea non est simile de ista vnione ⁊ illa. Nam illa vnio per gratiā necessario presupponit in vnitovoluntatem tanq̄ immediatum subiectum gratie: et ista non potest cōuenire nature irrationali. Unio autem alia non presupponit in natura irrationali nisi potentiam obedientialem supꝛadictā q̄ sibi nō repugnat. quare ⁊c. Ad primum principale dicō. Ad pncipalia argumēta.

¶ Distinctionis scōe. Questio scōa.

Secundo quero:

Utrum deꝰ possit vel poterit assumere naturam ratiōalem non fruentem ipo. Videtur q non. Minoꝛ ē vnio dei ad mentē rationalеꝫ per habitum gloꝛie q̄ ꝑm vnionem ad suppositum. Sꝫ im- bona qō.

possibile est q deus vniatur menti ꝑm habitū gloꝛie ⁊ mens rationalis nō fruatur eo sicut impossibile est q aliquis sit beatus ⁊ nō fruatur deo ergo. ⁊c. ¶ Secundo sic. Quod assumitur ad actuꝫ primum eēndi alicuius suppositi diuini ꝓsequēter ad actum secūdum fruēdi vt videtur qꝛ frui ⁊ esse idem sunt in deo. Sed naturaratiōalis vnita deo assumitur ad ꝑmum actum eē ndi diuini suppositi ad eēndum in primo ergo ad actum secūduꝫ fruendi ipo. ¶ Tertio sic. Si mens rationalis assumpta a deo non necessario frueretur ipo sed posset nō frui. Sequeretur q idem suppositum diuinū non frueretur ⁊ frueretur: frueretur qꝛ diuinū non frueretur quia humanum. Sed hoc est impossibile quia ꝓtradictoria nō possunt simul stare ergo ⁊c.

¶ Contra Non minus potest deꝰ assumere naturam rationalem nō fruentem q̄ naturam irrationalem. Sed deus potest assumere naturam irrationalem sicut dictum est supꝛa. ergo ⁊c.

¶ In ista questione sic proce/dam. Primo ponam vnam opinionem de ipsa cuꝫ motiuis ⁊ dictis eius. ¶ Secūdo ponam aliā quā intendo tenere ⁊ respōdebo ad motiua aliorum. ¶ Tertio inquiram vtrum dato q deus possit assumere naturam rationalem nō fruentem an possit assumere eam non gratam gratia gratum faciēte. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quantū ad primū Dicūt quidam q impossibile est de potentia dei absoluta etiam loquēdo q deus assumat naturam rōnalem non fruentеꝫ ipo deo fruitione dico beatifica creata perficiente ipam formaliter. ¶ Ad hoc adducūtur rationes. ¶ Prima est ista. Stante presentatione obiecti beatificiꝛ talem apud intellectum ⁊ innitēte ipsum ad actum videndi deum impossibile est voluntatem creatam non frui ipo. Probatio quia naturaliter fertur in tale obiectum clare nec habet ĩpedimentuꝫ igitur nō potest non ferri sꝫ ex vi vnionis nature rationalis ad diuinum suppositum obiectum beatificum secundum q huiusmodi presentatur intellectui perfectissime ⁊ intime ⁊ per cōsequēs mouet ipm ad actum videndi multo foꝛtius q̄ intellectus beatorum quibus nō presentatur ita intime qꝛ nō constituit vnum supposito cuꝫ eis ergo ⁊c. ¶ Secūda ratio est hec. Impossibile est obiectum beatificū esse presens non solū nature sed etiam potentie ⁊ vt beatificum est ⁊ potētia nō beatificetur qꝛ hoc est tpam potentiam beatificari nec obiectum presens est vt sic super actum beaticum vel saltem ipo cōcomitāte sed ex vi vniōis obiectum beatificum ꝑm q huiusmodi presens est nō solum nature sicut est presens per generalem illapsum sed etiam potētie sicut declaratur in exemplo q si oculus posset videre obiectum positum supꝛa sensum vel sibi impressuꝫ ⁊ lumen poneretur super oculum vel infunderetur sibi impossibile eēt q lux ĩmutaret oculum tantum sub ratione perspicui q̄tum ad naturam oculi coꝛpoream sed etiam necessario ĩmutaret ipm sub ratione visibilis q̄tum ad potentiam visiuam oculi ad actum videndi. Sic in ꝓposito essentia diuina totam essentiam perfundit in ista vnione ⁊ quantum ad naturam ⁊ quātuꝫ ad potentiam ⁊ ex vi vnionis beatificatur tota vt videtur. ¶ Tertia ratio. Si natura rationalis assumpta non est necessario beata ⁊ fruens sequitur q nō est in bono cōfirmata. Sꝫ hoc est falsuꝫ qꝛ tūc posset peccare ⁊ diuinū suppositum per ꝓsequēs possꝫ damnari: quia actio nō est nisi suppositi primo metaphisice quod est impossibile. ¶ Et cōfirmatur q Anselmum respondentem libꝛo secūdo cur deꝰ homo capitulo. 10. q nō decuit nec fieri potuit vt homo vel angelus esset impeccabilis: qꝛ nō decuit fieri nec potuit q esset idem quod deus. Cum ergo diuinum suppositum sit deus quācunq naturam assumat peccare non potest nec dānari quod tamē sequeretur sicut superius est deductum. ¶ Hec ē cōclusio istoꝛum q necessariuꝫ est naturam assumptā frui. ¶ Secūdo dicūt q nō est necessariū q in ipa sint aliqui habitus vel aliquis habitus gloꝛioꝰ sed ad actus beatificos sufficit vnio nature nude cum verbo ipo ad quicq̄d poneretur habit⁹ aliquis necessarius licet in omni homine alio a xpo sint tales habitus necessarū ad actus supernaturales vt dicunt. Ita q de necessitate non est ponēdus ibi talis habitus ex vi vnionis. ¶ Tertio tamen dicunt q congruū est ad decoꝛem ⁊ ornatum nature assumpte quasi sponse ipsius dei q ibi ponātur aliqui habitus quibus decoꝛetur ⁊ ornetur. Hec de primo articulo. Rōnes ꝑme opi. Exēplū de oculo. 1. metha. Ansel. Sūma p̄cedētis opiniōis

¶ Quantum ad secūdum ar/ticulum. Videtur mihi dicēdum omnino q absolute loquēdo de potentia dei possibile fuit q verbuꝫ assumeret naturam rationalem non fruentem deo actualiter fruitione dico creata ita q ex vi vniōis nature cum diuina persona nō habꝫ natura q fruatur: sed absolute loquēdo potest vniri ⁊ non frui. ¶ Et hoc ꝓbo per aliquas rationes. ¶ Prima ē Natura creata seipa est in potentia obediētiali vt assumatur ad diuinum suppositum ⁊ virtus diuina est sufficiens ad hoc efficiendum. Sed hijs positis sufficienter potest haberi vnio talis sine fruitione. ergo ⁊c. Unio enim in nullo dependet à fruitione vt videtur. ¶ Secūda ratio. Quādo aliqui duo effectus sunt essentialiter distincti ⁊ neuter includit alium ⁊ vnus est prioꝛ naturaliter alio primus sine cōcradictione potest a deo fieri sine alio vt videtur Sed sic se habent fruitio ⁊ vnio ĩ natura assumpta q natura assumpta prius est vnita naturaliter q̄ fruens etiam secūdum alios quia prius est obiectū beatificum presens per vnionē q̄ potentia fruatur ergo ⁊c. ¶ Tertia ratio est ista. Fruitio potest esse sine visione ergo vnio sine fruitione cōsequentia est plana: quia non plus dependet vnio a fruitione q̄ fruitio a visione imo nihilominus sicut videtur: qꝛ vnio est prioꝛ fruitiōe in natura assumpta. Sꝫ fruitio est posterioꝛ visione. Probatio ꝓsequētis quecunq forma absoluta eēntialiter distincta ab alia forma absoluta potest esse sine illa siue sit prioꝛ siue posterioꝛ illa. Patet de accidente quod potest esse sine forma subiecti. Sed fruitio ⁊ visio sunt due forme absolute essentialiter distincte de genere qualitatis sicut suppono ad presens. ergo ⁊c. ¶ Quarta ratio. Sicut deꝰ nihil causat extra se necessario sed mere libere ⁊ cōtingenter ita prioꝛi effectu causato nō causat alium essentialiter distinctum ⁊ posteriorem nisi cōtingenter ⁊ sic potest non causare Scōa opi. quam auctoꝛ sequitur. Rōnes scōe opi.

quia nullam implicat cōtradictionem q̃ influat ad causandum primū vel cōseruandum nō influendo ad secūdum. Cum ergo sic se haberēt vnio ⁊ fruitio in natura assumpta etiam secūdum eos potest natūra vniri vel nō frui absolute loquēdo. ¶ Quinta ratio ē ista. Posito fundamēto totali ⁊ completo ⁊ termino potest poni respectus īter ista sine aliquo alio. Sed natura ipa per seipam est totale fundamentum respectu huius vnionis nec ad hoc concurrit fruitio vllo modo. Posita igitur natura et diuino supposito terminate potest virtute pmi agētis saltem poni talis respectus sine alio. Puta visione vel fruitione vt videtur. ¶ Vltima ratio q̃ natura ratiōalis creata potest assumi ad aliud suppositum q̃ ad diuinū sine vlla visiōe dei vel fruitione ergo pari ratione ad diuinū. Non enim magis necessitatur deus ad largiendum sibi fruitionez ex vnione ad vnum suppositum q̃ ad aliud.

pclusio.

¶ Dico ergo q̃ deus potest de potentia absoluta assumere ad vnitatem sui suppositi naturam nō fruentem: ita q̃ ex vi talis vnionis nō habet necessario natura q̃ fruatur. Et hoc ptra cōclusionem aliorum principalem

5 dicta p me opi.

¶ Cōtra aliud quod dicūt q̃ in hominib⁹ vel beatis alijs a Christo necessario requiritur habit⁹ aliquis eleuans potentiam fruitiuam vel visiuam ad actum illum videdi vel fruedi beatificum supernaturalem tamen in xpo nō est ponēdus necessari⁹ talis habitus sed vnio nature humane ad verbū totum supplet. ¶ Dico quātum ad hoc q̃ sicut videbitur alias nec in xpo nec in alijs de necessitate ponendus est aliquis talis habitus q̃ nullus est simpliciter necessarius ad actum beatificuz sed potest actus beatificus stare sine omni tali habitu virtute diuina nec hoc implicat aliquam cōtradictionē: ita q̃ potentia beatificabilis īmediate ē in potentia ad talem actum ita bene sicut ad habitū. ¶ Secundo dico q̃ si est necessarius in alijs a Christo q̃ etiam in anima xpi est necessarius necvnio illa pōt supplere vicem eius. Quod patet q̃ illa vnio ī natura vnita non ponit nisi vnum respectum sicut dictum est supra. Respectus autē non videtur posse supplere vicem habitus absoluti. Secūdo q̃ vnio illa primo ⁊ īmediate fundatur in tota natura ⁊ nō in aliqua potētia. habitus autem et illud īformās quod supplet vicem vnius deberēt inesse potentie primo ⁊ immediate. Tertio quia nullus respectus naturalis potest supplere vicem alicuius habit⁹ naturalis ergo nec aliq̃s quantūcunq̃ supernaturalis potest supplere vicem habitus supernaturalis. Preterea Vltimo q̃ respectus nō est principium agendi vel operandi. Habitus autem est quo quis operatur dum vult ēm cōmentatorē tertio de anima quomodocūq̃ debeat istud intelligi. quare ⁊c.

¶ Vltimo dico quātum ad hoc q̃ decet q̃ natura assumpta fruatur ⁊ habeat illos habitus vel illum habitum gloriosum ⁊ ad perfectionem et decorem nature assumpte ⁊ ex bonitate ⁊ perfectione diuini suppositi subsistentantis: ita q̃ deus de potentia ordinata non assumpsit nec assumere potuit naturaz nō fruentem q̃ sic sicut factum est ordinauit.

Soluuntur rōes aliorum.

¶ Ad rationes igitur aliorum. Ad primam dico q̃ maior est falsa. Stante enim visione diuina in intellectu. Dico q̃ non est absolute necessarium voluntatem fruī sed potest nō frui vel nō velle obiectum visum siue sit hoc ex parte sui siue ex parte dei. Et dico q̃ hoc est possibile ex parte ipsius dei qui non necessario influit ad actum fruitionis etiam stante visione sicut probatum est supra. Nam actus fruitionis posterior est natura liter: ⁊ distinctus essentialiter ab actu visionis. ¶ Ad dicis in minori q̃ ex vi vnionis obiectum beatificū secūdum q̃ tale est presens intellectui īmutando ipm ad actum beatificum visionis. Dico q̃ falsum est q̃ obiectum beatificū potest ad vnionem īfluere ⁊ nō ad visionem sicut probatum est supra. Preterea obiectuz beatificum secundum rationem obiecti vt cōdistinguitur a voluntate nihil causat extra se sicut dictum est in primo q̃ tunc necessario causaret ⁊ mere naturaliter ⁊ nō libere nec contingenter quod est falsuz. ¶ Ad dicis q̃ īmo quia perfectius vnitur ⁊ ītimatur ēm vnionem talem ypostaticam q̃ secundum habituz gloriе vniatur intellectibus beatorū. Ego dico q̃ nec intellectibus beatorum sic vnitur deus q̃ stante illo habitu vel vniōe quacūq̃ preuia actui necessario sequatur ipe actus: sed quocūq̃ habitu stāte in intellectu ⁊ quacūq̃ vnione ante actum absolute loquēdo deus potest non causare actum visionis vel fruitionis ideo ⁊c. ¶ Ad secūdum dico ad maiorem q̃ loquendo de quacūq̃ presentia ante actū q̃ possibile est obiectum beatificum esse presens et nature ⁊ potentie ⁊ nō haberi actum fruitiōis beatificum sed de presentia p actū ipm vel in ipso actu beatifico est impossibile ⁊ implicat cōtradictionez sicut patet. Ad minorem dico q̃ ex vi vnionis non habetur presentia obiecti tā respectu nature q̃ respectu potentie in actu beatifico vel secundū actū beatificum. licet enim presens sit ⁊ nature ⁊ potentie pro quāto vtrūq̃ vnitur sibi sicut etiam presēs est vtriq̃ per generalem illapsum pro quāto vtrūq̃ cōseruatur ab ipso nō tamen ex vi vnionis talis causat talem actum sed tantuz subsistēt ista in suo supposito ideo nihil valet. Et exemplum etiam de luce ⁊ visu vel oculo nō est ad propositum. Lux enī naturaliter ⁊ necessitate naturali visum vel oculuz īmutaret si sic esset sicut ponitur in exemplo ⁊ īquātum ad dyaphaneitatez organi ⁊ q̃tum ad actum potentie sed tamē virtute aliqua posset fieri q̃ vna īmutatio esset sine alia saltem illa que est prior sine posteriore. Deus autem nihil causat necessario vel naturaliter nec circa naturam nec circa potentiam ⁊ ita potest esse pēsens vtriq̃ non causando aliquid de nouo in ipa siue in ambabus siue in altera.

Exēplū de luce ⁊ visu.

¶ Ad tertium dico q̃ cōsequentia nō est bona: q̃ natura assumpta posset in bono cōfirmari ita bene sicut modo dato q̃ non esset beata sicut beata virgo fuit cōfirmata anteq̃ esset beata. Confirmatio enim creature in bono nō est per aliquem actuz vel habitum sibi intrinsecum sed ex ordinatione ⁊ manutenentia diuina sicut dicetur in quarto. Ad consequens dico q̃ psequēs nō est impossibile quantū apparet michi scilicet q̃ natura assumpta a diuino supposito possit esse non confirmata in bono ⁊ ēm ipsam diuinum suppositum possit peccare ⁊ dānari licet non secundū naturam diuinam. Non enī video quare plus repugnet diuinum suppositum peccare vel damnari secundum humanam naturam q̃ mori vel crucifigi. Tu dicis actio est suppositi. Sz supposito diuino repugnat peccare. Dico q̃ verus est ēm naturam diuinā sicut etiā comedere vel mori nō aūt ēm naturam humanā ⁊ peccabilez ab ipo assumptam. ¶ Aliter dicitur ⁊ nō placet mihi q̃ diuino supposito licet repugnaret peccare ex parte nature hūane vt pncipu quo tñ sibi vt principio quod nō repugnat. Ita q̃ licz natura hūana ēm se sit peccabilis ⁊ absolute possit eē principiū peccandi quo nō tñ tali supposito vel principio q̃: q̃ ipm est tale q̃ a regula iusticie deuiare nō pōt eo ipo q̃ est deus. Non video necessitatē solutiōis huius q̃ nō arguit nec declarat nisi q̃ ēm naturaz diuinam supposito diuino repugnet peccare sed nō q̃ ēm naturam humanam. Non enī video quare sicut scōm naturam rōnalem dicitur verbū homo quare nō dicatur ēm naturam peccabilem peccabilis: licz hoc non videatur superficialiter intelligentibus bene pium. ¶ Ad Anselmū dico q̃ nō plus vult Anselmus habere q̃ q̃ dictum est supra scilicet q̃ deus scōm naturam ppriam peccare non potest non negat autem quin scōm alienam possit dici peccabilisz damnari.

Ad Anselmum.

¶ Quantum ad tertium articulum dicūt aliqui q̃ deus de potentia absoluta nō potuit nec posset assumere naturam rōnalem sine gratia habituali infoxmāte ipam gratiam faciēte. Ad hoc sunt rationes. ¶ Prima īpossibile ē q̃ deus assumat naturā que nō sit accepta sicut impossibile est diuinum suppositū nō esse dilectum a deo ⁊ acceptū: sed īpossibile est q̃ natura sit grata deo ⁊ acceptetur sine gratia sicut q̃ aliquid sit albū sine albedine. ⁊c. ¶ Secda rō. Gratia ⁊ culpa formaliter ⁊ puatiue opponūtur circa naturā rōnalē ⁊ per pns vno in existēte necessario alterum inest sicut oculo pro tēpore determinato necessaario inest visus vel cecitas. Sed deus non potuit nec potest assumere naturam rōnalē cum culpa vt videtur q̃ tunc deus fuisset offensus deo vel diuino supposito assumēti per illā culpam. ⁊c. ¶ Tertia ratio. minor est vnio psone ad naturā in gloria q̃ ī persona. Sed nō potest vniri in gloria sine gratia. Tunc.n. sequeretur q̃ aliquis eēt beatus ⁊ nō esset deo gratus nec acceptus. ⁊c. ¶ Quarta ratio. Impossibile est q̃ aliqua forma sit in aliqua materia vel subiecto sine dispositione vel medio dispositiuo. Sed gratia est medium dispositiuū nature ad vnionem q̃ vnio est summa gratia ēm August. 13. de trinitate ca. 19. ⁊ ideo illa gratia habitualis dispositiua ē ad ipsam ⁊ necessario preuia. ergo ⁊c.

August.

¶ Sed dico q̃ de potentia absoluta deus verbuz potui assumere naturam rationalem nō gratam ⁊ sine gratia tali habituali. Unde ⁊ dico vltra q̃ gratia habitualis in natura assumpta posterior fuit in ipa q̃ vnio ad verbum. Unde dico q̃ nullo mō fuit meduz nec necessitatis nec cōgruitatis dispositiuū ad vnionez sed prius natura vel ratiōe intelligēdi natura fuit vnita q̃ grata. ¶ Ad ista possunt adduci rōnes q̃ adducebātur supra ad pbandum q̃ deus potuit assumere naturam nō fruentem vel videntem deū ⁊ adducūtur etiam alique alie que possunt ad illud adduci pro eodem signo nature vel rōnis pro quo natura suppositabilis est in supposito proprio suppositabilis est a diuino supposito sicut patet sed pri⁹ suppositabilis est in supposito proprio q̃ sit gratia nec requiritur aliqua gratia talis ad hoc vt supposito tetur in pprio supposito vt patet. ergo ⁊c. ¶ Secunda ratio. Prius est suppositum ⁊ ratio suppositationis q̃ sit operari vel illud auctoritas q̃ ponitur ad operandum. Sed gratia ponitur in supposito ad operandum vel cooperandum saltem ēm eos ergo prius natura suppositatur q̃ gratificetur Prius dico nō duratione sed natura ⁊ rōne. Cum igitur prius eēntialiter distinctus a posteriori possit esse sine illo. Videtur q̃ possit eē vnio nature rōnalis ad diuinum suppositū vt suppositetur in ipo ⁊ subsistat dato q̃ nō gratificetur. ¶ Tertia ratio quia nō est minus in potētia obedientiali natura rationalis per seipam sine aliquo accidēte vt assumatur q̃ sit in potētia natura vt ī pprio supposito sustentetur. Sed planum est q̃ in pprio supposito sustentari potest nō mediāte aliquo accidente q̃ sine omni accidēte potest esse ergo ⁊c. ¶ Quarta ratō quia nō apparet ratio quare sicut deus potest assumere naturam irrationalē non possit etiaz assumere naturam rationalem sine gratia.

Cōclusio articuli.

¶ Dico igitur q̃ deus absolute loquēdo posz assumere naturam rationalē sine gratia ⁊ q̃ de facto gratia nō mediauit inter naturam assumptam in Christo et vnionem ipsam. Sed prior fuit vnio ēm naturam ⁊ rationem intelligendi q̃ natura fuerit gratifica ⁊ vnio magis fuit ratio gratificationis q̃ ecōuerso gratia fuerit ratio vnionis. ita q̃ sicut natura pius fuit in pprio supposito q̃ gratificata. Ita dico q̃ in supposito verbi prius fuit substētata. Unde ⁊ illi homini data est tanta plenitudo gratie quia filius dei erat sicut videtur. Ideo euangelista. Vidimus inquit gloriam eius gloriam quasi vnigeniti a patre plenum gratia ⁊ veritatis. Unde prius habuit gloriam vnigeniti a patre q̃ plenitudinē gratie. ¶ Et confirmatur q̃ suppositari vel personari magis de propinquo respicit naturam ⁊ quasi q̃ se gratia vero per accidens ⁊ sic posterius.

Ad An-selmū dicō q̃ deus absolute loquēdo potuit assumere naturaz sibi non gratam nec aceptam ad vitam eternam ⁊ possibile fuit q̃ diuinum suppositum nō esset sic aceptum nec gratum secūdum naturam assumptam licet nō sic fuerit de facto nec multum decuit / ⁊ ita maior non est vera. Ad maiorem dico q̃ natura assumpta potuit esse grata deo et accepta ad vitam eternam sine illa habituali gratia quam tu ponis sicut dixi in primo. distinctiōe decima septima.

Soluuntur motiua aliorū

¶ Ad secundum dico q̃ gratia ⁊ culpa non se habent formaliter sicut habitus et priuatio nec opponuntur / licet ex ordinatione diuina sint incompossibiles circa idem subiectum. Et q̃ non se habeant sicut habitus ⁊ priuatio. Patet quia deus potest terminare culpam non infundendo gratiaz sicut dicetur in quarto. Similiter etiam quia deus posset facere naturam rationalem in puris naturalibus que nec haberet culpam nec gratiam sicut dictum est in secundo et ita etiam posset assumere naturam in puris naturalibus / tamen non video quin deus absolute loquendo possit assumere naturā cū culpa ⁊ dici pctōr ⁊ offensus sibiipi ēz illā naturaz ⁊ dānari. Nec obstat q̃ dicūt aliq̃ q̃ sicut

Opi. auctoris cū suis rōnibus.

peccatum creature non assumpte nunq̃ reducitur in deum sicut in causam nec mediate nec ĩmediate nec vnq̃ potest dici deus peccator ita ꝛ nec peccatum nature assumpte ita q̃ ꝛm ipsam nõ potest dici peccator. Hã nõ oꝫ q̃ denoꝫetur peccator ex peccato nature nõ assumpte sicut etiam nec dicitur talis ꝛm naturam nõ assumptam: qꝛ illa nõ est vnita sibi sed sicut dicitur talis ꝛm naturam assumptã ita diceretur peccator vel peccabilis ex peccato vel potentia peccãdi nature assumpte sicut etiã mortalis dicitur ex cõditione nature assumpte ꝛ tamen mortalitas ita repugnat deo sicut ꝛ peccabilitas vt videtur ꝛ ita ẽ ĩmortalis sicut impeccabilis. ¶ Ad tertium dico q̃ vnio in persona maior est q̃ ꝛtum ad cõmunicantiã ydiomatum q̃ vnio in gloria sed nõ est eiusdem rationis cũ illa ꝛ ideo non currit argumentum. Ad minorẽ dico q̃ absolute loquẽdo aliquis posset esse beatꝰ sine illa gratia habituali quã ponis qꝛ nullus est habitus necessariꝰ ad actũ glorie sicut dictum est supra. Aliter dicit vnꝰ quia dicet q̃ natura rationalis se habeat actiue ad actum glorie oꝫ q̃ habeat habitus mediãtes int̃ potẽtias ꝛ actus beatificos licet nõ sic absolute necessariuꝫ quin possit fieri oppositus virtute diuina. Sꝫ quia ad istã vnionẽ cum verbo natura se habet pure passiue nõ oꝫ q̃ ĩ se habeat aliquẽ habitũ ad hãc vnionem necessarium nõ curo de ista solutione. Teneo me cum ipsa. Tu dicis ergo aliq̃s posset esse beatꝰ ꝛ nõ esset deo gratus vel carus. Dico q̃ verum est habitualiter ꝛm illum habitum sed ꝛm actum diuine voluntatis amãtis ipm. ¶ Ad quartum dico q̃ gratia nec est medium necessitatis nec cõgruitatis ad illam vnionẽ sicut dictum est supra nõ obstante q̃ illa vnio q̃ ꝛtum ad aliquid sit summa gratia in rebus ortis per tempꝰ. Gratia inq̃ quia gratissime facta vel data ex maxima liberalitate et caritate dei. Nec opꝫ q̃ minor gratia semper sit dispositio ad maiorem siue sit eiusdẽ rõnis siue nõ sicut in ꝓposito de gratijs eiusdem rõnis ptꝫ qꝛ nõ oportuit q̃ aĩa xpi prius haberet minorẽ gratiam gratũ facientem disponẽtem ipsam ad maiorem gratiã eiusdem rationis sed in instanti sue creationis habuit summã gratiam ꝛ tantam q̃ deus nõ posset facere maiorẽ in aliqua creatura sicut dictũ est in primo Hec de tertio articulo.

Pctõr vñ denominetur

¶ Ad primuꝫ ꝓncipale qõnis apparet ex hijs que dicta sunt ĩ corpore. Siue emꝫ vnio per habitũ gloriẽ sit maior siue nõ q̃ vnio ypostatica tamen possibile est absolute q̃ per habitum glorie vniatur deus ipi menti ꝛ mens non fruatur nec fruitio in aliquo ex vnione dependet nec ecõuerso absolute loquẽdo. ¶ Ad secũdum dico q̃ cõcludit q̃ impossibile ẽ q̃ natura assumpta nõ fruatur fruitione eterna quaverbum fruitur deo qꝛ sicut cõmunicatur sibi esse primũ diuinũ vel diuini suppositi in actu primo ita q̃ ꝛ frui diuini suppositi ꝓ cõmunicationẽ ydiomatũ: sed nõ cõcludit q̃ illa fruitione creata que inheret creature fruatur. ¶ Ad tertium q̃ non est impossibile diuinuꝫ suppositum assumens frui secũdum naturam diuinam fruitiõe increata nõ tamẽ ꝛm assumptam fruitione creata: nec ista contradicunt vt patet. ideo ꝛc.

¶ Distinctionis secunde.

Questio tertia.

Ad arꝑncipa.

Ertio q̃ro ꝛum

tota natura humana fuerit assumpta a verbo an partes prius ipa. ¶ Videtur q̃ partes prius. Qd̃ est prius in eẽ est prius in assumi vt videtur Sed partes sunt priores toto septimo metaphi. qꝛ sunt cause totius precipue partes essentiales q̃ sunt materia ꝛ forma. ergo ꝛc. ¶ Scdo sic. Illorũ assumptio est prior que assumũtur alio assumpto ꝛ nõ ecõuerso. Sed assumpto toto assumũtur partes ꝛ non ecõuerso patuit in triduo mortis in quo fuerũt partes assumpte ꝛ nõ tota natura. ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Illa prius assumũtur que vltimate manẽt assũpta alio nõ assumpto qꝛ quod est primũ generatione est vltimum resolutione. Sed partes sunt huius modi. Manserũt emꝫ assumpte in illo triduo natura nõ manẽte assumpta. ergo ꝛc. 7. meth.

¶ Contra Quod est per se primo creabile est assumptibile primo. Sed tota natura est huiusmodi. ergo ꝛc.

¶ In ista questiõe primo eẽt inquirendum an tota natura humana dicat vel addat aliq̃d super materiam ꝛ formam super partes suas eẽntiales que sunt materia ꝛ forma corpus ꝛ aĩa. Sed qꝛ hoc plixe inquisitum est in scdo dist. xij. ideo ad presens est relinquendũ supposito igr̃ q̃ tota natura dicat aliquid reale positiuũ absolutũ vltra ptes sicut ibidẽ est ostẽsum sic pcedã in ista questione. Ad euidentiã eius Vide. 2. disti. 12.

¶ Primo ponã vnam opinionẽ cũ suis motiuis ꝛ mõ dicendi. ¶ Scdo ponẽdo aliã arguã contra eã ꝛ ponã vnum aliũ modũ dicẽdi. ¶ Tertio rndebo ad motiua alioꝝ. ¶ Et vltõ ad rõnes ꝓncipales.

¶ Quantũ ad primũ Est vna opinio q̃ ꝛbum prius assumpsit ptes q̃ totã naturã vel totũ cõpositum ex ipis. ¶ Ad hoc adducũtur rõnes ꝛ auctoritates. ¶ Pria rõ. priꝰ illa dicꝰ de ꝛei absolute accepte ꝛ ꝛm se q̃ rei modificate vel sub mõ. Pꝫ ĩ illapsu gnali igr̃ priꝰ illabitur ptibꝰ acceptis absolute ꝛ ꝛm se q̃ vt vnite sunt in toto. Sꝫ hoc nõ est nisi ꝓus assumere ptes q̃ totũ. g ꝛc. ¶ Scda rõ. Que sunt poꝛa intẽtiõe sũt posteriora executiõe ꝛ eꝰ. Pꝫ de fine. Sed ꝓbũ ꝓus intẽtione assumpsit naturã totam sicut aliq̃d pfectiꝰ ꝛ ꝓter ipsam assumpsit partes igr̃ ꝓus executione assumpsit partes. Rõnes ꝓme opi.

¶ Tertia rõ. Mñ aliq̃d ꝓuenit alicui prio nõ põt ꝓuenire alteri nisi mediãte illo sic pꝫ de hr̃e tres qd̃ nõ põt alicui cõuenire nisi ꝓ triãgulũ. Sed planũ ẽ q̃ assumi põt ꝓuenire ptibꝰ sine toto ꝛ de facto ꝓueniebat eisĩ triduo mortis g̃ nõ ꝓueniebat toti prio sed ptibꝰ. ¶ Quarta rõ illd qd̃ prio fuit assumptũ nunq̃ fuit a ꝓbo derelictũ vel depositũ vt vr̃. Sed totũ fuit derelictũ vel depositũ in triduo ꝛ in resurrectiõe resumptũ. g ꝛc. ¶ Auctoritas ad hoc ẽ Damasce. li. 3. ca. 3. vbi dicit. Vnitũ est igr̃ carni ꝓ medium intellectũ verbũ dei. Vbi vr̃ dicere q̃ verbũ dei vnitũ est carni mediãte intellectu ꝛ vtroq̃ mediãte vnitũ est toti. ¶ Ad hoc etiã vr̃ auctoritas August. ꝛ ponitur in lr̃a q̃ dicit ꝓbũ dei vnituꝫ est aĩe mediãte spiritu ꝛ mediãte aĩa vnitum est corpori ꝛ sic consequenter tota vt videtur ꝓ Augustinũ. Damas. August.

Modus vdi pce. opi.

Mota.

Modus ponẽdi est iste q̃ cũ partes sint prioꝛes generatione ꝛ totum sit posterius gnatione licꝫ ꝓus intẽtione prius gnatione executiõe vnite sunt partes ꝛ assumpte sed totum ꝓus intẽtiõe vel per alia verba priꝰ poꝛitate oꝛiginis partes sunt assumpte sed totũ prius prioꝛitate pfectiõis. ¶ Mota circa istam responsionẽ q̃ ꝓ eodẽ signo nature illa natura que sibi relicta ꝓsonaretur in seipsa assumpta a verbo ꝓsonetur in ipo qꝛ nõ ꝓus in seipa q̃ in verbo ꝛ ipa personaretur in seipa primo prio illo prio quo est natura completa nec esset ibi aliqua personatio prioꝛibus instantibus partium. Videtur q̃ natura tota ꝛ persona primo assumatur ꝛ immediate non mediãte aliquo prius assumpto. Hec de primo articulo.

2ª. opi. quã probat auctor cũ suis moti.

¶ Quãtum ad secundum articulum Videtur mihi aliter rñdendum sꝫ q̃ tota natura primo ꝛ intentione ꝛ executione est assumpta a ꝓbo ꝛ nihil prius est assumptũ a ꝓbo nec ꝓs nec aliq̃d aliud. ¶ Ad hoc adducũtur rõnes. Prima est ista. Illud est primo assumptibile tanq̃ immediatum fundamentũ vnionis ad extrinsecũ suppositum quod est per se primo suppositabile ꝓprio supposito ꝛ fundamẽtum duplicis negatiõis quaꝫ vicit suppositũ ꝓpũ nature vnibilis. Hoc ptꝫ qꝛ ꝓ vnionẽ suppositat̃ in extrinseco supposito. Sꝫ hoc est natura tota substãtialis. Hec et singularis cõpleta ꝛm genꝰ speciem ꝛ indiuiduũ vt pꝫ ergo ꝛc. ¶ Scda ratio licet in agẽte impfecto respectu impfecte actionis nõ cõcurrãt simul poꝛitas gnatõis ꝛ perfectionis tñ vr̃ q̃ respectu agentis pfectissimi ꝛ in actione pfecta cõcurrãt. Sed deus est agens pfectissimum ꝛ actio q̃ est assumptio pfecta est nõ potens ꝓuenire alicui agẽti creato vel impfecto sicut dictum est supra ergo cõcurrũt ibi simul prius intentione vel perfectione ꝛ prius oꝛigine vel executione. Cum igitur totũ ꝛm alios assumatur prius pfectione videtur q̃ etiã prius oꝛigine. ¶ Tertia ratio est. Si ptes prius assumũtur q̃ vt modificate vel vnitate ꝛm alios sequitur q̃ plures sunt assumptiones ꝛ vniones vel incarnationes. Hoc autẽ est falsum. ergo ꝛc. Falsitas aũt ꝓsequẽtis pꝫ qꝛ ꝓbuꝫ nõ est nisi semel vnitũ in pria incarnatione. Probatur cõsequẽtia: qꝛ partes sunt plures nec habent per se aliquam vnitatẽ in illo prioꝛi anteq̃ sint vnite. Cum igitur partes q̃ sunt fundamenta vnionis multiplicẽtur oꝫ vniones multiplicari. quare ꝛc. ¶ Quarta rõ. quia si ptes prio assumũtur tunc oꝫ q̃ ꝛm cõicationẽ ydiomatũ priꝰ denoꝫent verbũ q̃ tota natura ꝛ sic ꝓus oꝫ dici ꝓbũ incoꝛporatuꝫ vel aĩatũ q̃ hũanatum vel homo. Hoc autem non est verum qua re ꝛc.

Resolutio pce. opi.

¶ Dico igitur ꝛm ꝓmissas rõnes q̃ natura hũana hec ꝛ singularis actu existẽs extra intellectũ fuit a ꝓbo assumpta ĩmediate tanq̃ ĩmediatũ ꝛ primũ fundamentum vnionis illius bene dicte ad verbũ. ¶ Scdo dico q̃ nõ video ibi necessariũ ponere nisi vnicam vnionẽ qua ꝛ natura tota primo ꝛ ptes ꝓnter sunt assumpte ꝛ tũc oꝫ dicere q̃ noua vnione pars q̃libꝫ fuerit vnita verbo in illo triduo qñ nõ fuit illa vnio ad totã naturã vel totius nature primo. Hec ẽ magnũ incõueniẽs vt videtur. Alioquin oꝫ dicere q̃ cum vnione totiꝰ fuerũt ꝓprie vniones partiũ distincte ꝛc illa que remanserunt illa cessante in triduo. Ita q̃ nõ fuerit in triduo illo facta aliqua vnio noua partiũ ad ipm verbũ qd̃ ꝛ licet posset dici nõ tñ videtur necessarium sed prio tpe vite xpi videꝰ sufficere illa vnica vnio totius ad verbũ ille viderẽtur frustra ꝛ prio tpe mortis vel instanti satis congruẽter ille possint de nouo ꝛ corꝛumpi de interato redeunte prima vnione in actu resurrectionis nihil tamen de hoc affirmo. ¶ Tertio dico q̃ verbũ aliquo modo assumpsit naturam mediãtibus ꝓtibꝰ vt causis nature in eẽndo nõ vt priꝰ assumptis sic etiã aliquo mõ vnã partẽ mediãte alia qꝛ corꝓ mediãte aĩa qꝛ aĩam assumpsit principalius vt in principaliorem ptem ꝛ cãm totiꝰ nature ꝛ actum corporis ꝛ ita partes nõ mediauerũt ad assumptionẽ nature vt mediũ quo quia nõ tanq̃ primo vnite sꝫ tã q̃ esse totiꝰ quibus ipm totum vnitũ cõstituebatur in esse aĩa tñ ꝓncipaliꝰ ꝛ formalius ꝛ corꝓre minꝰ principaliter ꝛ iõ aĩa prius ꝛ sic aliquo modo corꝓus mediãte aĩa ꝛ sic possunt saluari dicta sanctorum ꝛ magistri in litera. Hec de scdo articulo.

Soluit rões aliorum.

¶ Quantum ad tertium articulum Soluo motiua aliorum ꝛ dico ad primam rationẽ q̃ nõ oportet deum influere priꝰ ista influẽtia specialiad vnionẽ cum supposito ꝓbi ipis partibus vt in se ꝛ absolute q̃ vt vnite sunt in toto vel q̃ toti: quia ista influentia non est ad esse simpliciter sicut est illapsus generalis sed ad eẽ ypostaticũ vel substẽtatum vel suppositatum. Tota autem natura primo est suppositabilis sicut dictũ est supra. Dices ergo partes nõ potuerũt primo assumi quia impossibile ẽ q̃ sint prio suppositabiles. Dico q̃ sicut nõ fuerũt primo assumpte ita nec potuerũt assumi illa vnione qua pono ꝓbum fuisse incarnatuꝫ ꝛ totam naturã vniri nec aliqua eiusdẽ rationis licꝫ aliquibus alijs vnionibus sibi ꝓprijs ꝛ alterius rationis primo potuissent assumi sicut fuerunt assumpte postea in triduo mortis Cristi. ¶ Ad secundum dico q̃ licet posset ibi assignari equiuocatio de primo Tamẽ q̃ illa vnio nec aliqua eiusdẽ rationis potest conuenire alicui nisi ratione totius nature. Vnde nec partibus conueniebat nisi quia partes talis nature nec talis fuit vnio partium in triduo sed alterius rationis. ¶ Ad tertium quod fuit secũdum in arguendo. Dico q̃ sicut patuit in corpore questionis nõ oportet q̃ respectu agentis primi ꝛ perfecti teneat ille ordo in proposito saltẽ sicut dictum est supra: sed potest esse q̃ simul concurrant ordo generationis ꝛ perfectionis. ¶ Ad quartum dico q̃ tota natura fuit a verbo assumpta primo ꝛ non fuit derelicta prio tanto / vel quia remansit in suis partibus assumpta in triduo nõ in se nec eadem vnione qua prius vel quia non remãsit ꝛ ideo non fuit relicta. Manens enim assumptũ dicitur relictum. Non autem relictum dicitur si nõ manet sed corꝛumpitur. Vnde ꝛ sic non potest saluari dictum Damasceni q̃ verbuꝫ nunq̃ relinquit quod assumpsit. ¶ Ad auctoritatem Damasceni ꝛ Augustini de cognitione christiana sexto capitulo. Dico q̃ possunt retorqueri contra eos. Nam dicunt q̃ illud quod est imperfectius prius oꝛigine vel generatione assumitur et per consequens corpus prius q̃ anima: et sic non corpus mediante anima quod est contra auctoritates. Ad Damasce. ꝛ August.

Soluo igit q ptes mediãte toto assumũtur ꝛ con uerso sed diuersimode. Mã partes mediãte toto vt primo assumpto sed totũ mediãtib⁹ ptib⁹ vt in quibus existitit ꝛ cãtur totus ꝛ tanꝗ priuatio actuali ꝛ potẽtialiv dictũ ẽ supra ꝛ asa principali⁹ ꝗ corp⁹.

Ad pnci pales rõnes.

¶ Ad primũ principale Dico q licet partes sint priores toto generatione nõ tamen opꝭ q vnione vel assumptione ita q pri⁹ vniãtur vel assumantur sicut etiã nõ opꝭ q prius cõunit eis passio totius ꝗ toti sicut etiã nõ dicũtur pores generatiõe qz prio generẽtur sed totũ cõpositũ septimo metaphi. sed qz imperfectiores in entitate ꝛ cause partiales ꝛ ita nõ opꝭ q primo assumãtur sicut nec primo agãt vel q primo operẽtur. ¶ Ad secũdum dico q licet assumpto toto assumãtur partes eadem assumptione q̃ est primo toti⁹ ꝛ non ecõuerso qz assumptis ptib⁹ suis ꝓpriis assumptionibus vel vnionibus sicut fuit in triduo assumãt totũ nõ tñ opꝭ q partes prius assumãtur rõne talis cõsequẽtie. Non eñ opꝭ q oẽ prius ẽm talẽ ꝓñam sit prius ẽm vnionẽ vel naturã sicut qz seq̃tur Ignis ergo calidũ nõ tamẽ ecõuerso calidũ ꝗ ignis ꝛ tamen nõ opꝭ q calor sit prior igne sed ignis prior est suo calore: licet sequatur ignis est ergo calor est nõ tamẽ ecõuerso sicin ꝓposito. ¶ Ad tertiũ dico q maior nõ est vera nisi eadem assumptiõe vel vniõe maneãt assumpta qua pri⁹ modo ptes lꝭ maneret assumpte in triduo nõ assumpto nõ tñ eadẽ assumptione qua totuꝭ ꝛ ipe prius cũ toto sed nouis vel aliꝭ assumptiõib⁹ vel vnionibus sicut tactũ est supra ꝛ probabiliter põt dici ꝛ sic de isto.

¶ Distinctionis secunde. Questio Quarta ꝛ Vltima.

Parto ꝛ vltimo

Quero vtrũ Organisatio ꝛ formatio carnis xpi pcesserit incarnationẽ verbi. ¶ Videtur q sic. ita q nõ fuerint ista simul/ corpus vnde formatũ est corp⁹ vel caro xpi fuit ãterarius ꝛ post formationẽ deinde. Sed hoc nõ potest fieri sine motu locali. Motus aũt localis nõ potest eẽ in instãti. ergo nec ista formatio in instanti. Cum igitur fuerit in ista ptꝭ q nõ simul fuerint ista. ¶ Secũdo sic. Corp⁹ illud vñ formatũ est corp⁹ xpi vel caro prius fuit figuratum vna figura ꝛ post formationẽ alia. Sed hoc nõ potuit eẽ sine mutatiõe qz ẽm aliã figurã occupari oportet altũ locum. ergo ꝛc. ¶ Tertio sic August. dicit ꝛ Magr ponit in lra distinc. sequẽti tertia. ca. vltimo sup illud Io. Soluite templũ hoc. ꝛc. q numerus. xlvi. sex dieruꝭ pfectiõi dñici corpis/ qz dicunt philosophi q tot diebus forma hũana corporis pficitur . Sed incarnatio fuit in instanti ꝛ silr aiatio ꝗ nõ fuerũt ista simul cũ organisatione.

August.

¶ Contra Magister in lra ca. vltimo hui⁹ distinctionis ꝛ in sequẽti distinctione. 3. ca. vltimo ꝛ allegat in hac distinctiõe Augustinũ de fide ad petrũ firmissime tene ꝛ nullatenus dubites nõ carnẽ xpi sine diuinitate cõceptã in vtero virginis priusꝗ susciperet a verbo. Sed ipsum verbũ in sue carnis assumptiõe ꝓceptũ ipamq; carnem verbi incarnatione ꝓceptã. Allegat etiã August. de trinitate ꝛ Gregoriũ in moralib⁹ vide ibi.

¶ In ista questione sic proce/ dam. Primo ꝑmittam aliqua ꝓcurrẽtia ad incarnationem verbi benedictam. ¶ Secundo inqram Vtrũ omnia ista simul fuerũt ẽm durationẽ ꝛ quis ordo istorum ẽm naturam. ¶ Tertio mouebo aliquas instantias et soluam. ¶ Vltimo ad rationes principales.

4. adverbi incarnationes ꝓcurrentia.

¶ Quantũ ad primũ dicitur q quattuor cõcurrũt ad incarnationẽ. ¶ Primũ fuit trãslatio materie debite ad locum generatõis in vtero virginali. ¶ Secũꝭ fuit formatio corporis xpi vel carnis seu fabrice corporalis. ¶ Tertium fuit aiatio seu aie ĩfusio. ¶ Quartũ vnio vel assũptio totius aiati. In nobis eñ prio est motus localis nature ad locũ generationis in matre puta ad matricẽ ꝛ ĩ matrice alteratio multe alteratiõis dispositiue ad formã corporis ꝛ diuersitatẽ organorũ vel membrorꝫ ꝛ iste alterationes sunt vel mot⁹ ꝛ tãdem ex parte corporis sequitur cõpleta organisatio ꝛ pfecta ꝛ vlterius infunditur aia a deo Ita q organisatio dupliciter accipi potest. Vno mõ dispositiue ꝛ sic nõ est nisi dispositio ꝛ alteratio materie ẽm diuersas ptes suas aliter ꝛ aliter dispositas ad diuersa membra vel organa ꝛ est vere motus.

Organi. dupler.

Alio⁰ põt accipi cõpletiue ꝛ pfecte qñ habet fora que dat subãliter esse carnis ꝛ ossis ꝛ illa est vnica forma mixtiõis ꝓuia aie rõnali sicut dixi in scõo ꝛ sic organisationẽ ꝑcedit alteratio in nobis ꝛ organisatione cõpleta in nobis sequitur aiatio. Accipiẽdo ꝗ indistincte organisationẽ seu corporis formationẽ numerani quattuor ꝑdicta ad incarnationem cõcurrentia. Et hec de prio articulo ꝑncipali

Nãlis ordo ꝓcurrentiũ in incar. �means.

¶ Quantum ad secũdum di/ co primo de orgine nãli istorꝫ q primũ locuꝭ tenet trãslatio materie ad locũ gnationi ꝓuienientẽ puta ad matricẽ virginis. Secũdo fuit formatio corporis xpi in matrice ꝛ organisatio ipa. Tertio fuit aiatio vel aie infusio. Et sic tota natura perfecta.

Quarto fuit vnio vel assumptio ꝛ iste ordo naturalis incipiẽdo ab vltimo. Nam cũ vnio nõ sit nisi respectus quidã fundatus in tota natura primo ꝛ im mediate sicut dictũ est in qõne ꝑcedẽte et resolutio vel respect⁹ necessario ꝑsupponat fundamẽtũ sicut naturalꝭ pri⁹ ipo ꝓecipue de respectu eẽntialꝭ distincto a fundamẽto ꝛ accidẽtali sibi sicut ẽ in ꝓposito. Patꝭ q vnio ad diuinũ suppositũ ꝑsupponit totã naturam integrã ꝛ perfectã ꝛ per ꝓñs corporis aiationẽ. Similiter etiã corporis aiatio ꝑsupponit corporis formationẽ qz act⁹ actuorꝫ nõ sunt nisi in patiẽte dispositio scõo de aia. Et ita quartuꝭ ꝑsupponit naturaliter tertiũ ꝛ tertium scõm. Silr etiã scõm scꝭ carnis vel corporis forãtio seu corporis organisatio ꝑsupponit primũ qz fetus format in matrice tanꝗ in loco naturali ad hoc deputato/ ꝛ ita si materia nõ est presens oꝭ eã primo ad locuꝭ illũ trãsferri ante corpis forãtionẽ. Aũ dico saltẽ ordine nature Et sic pꝭ ordo nãlis istorꝫ quattuor.

Arist. 2. de aia.

Simultas vl duratio ꝑdictorum.

¶ De simultate vel ordine duratiõis istorꝫ q̃tuor. Dico absolute q ista oia fuerũt in eodẽ instãti durationis ꝗpante spũ sancto in vtero ꝗginis: ita q trãslatio materie ad locũ ꝓuienientẽ ꝛ organisatio ꝑfecta q̃tũ sufficit ad aiationẽ ꝛ aiatio ꝛ vnio totius nature in eodẽ instanti duratiõis ꝛ simul sunt facta. ¶ Prio qz hoc attestat ꝗtuti diuine opanti ibi mirabiliter. ¶ Secũdo qz nõ appet rõ nec ꝓgruẽtia q̃re duo prima fuerunt facta p tpꝭ. Puta mrie trãslatio ꝛ ipi⁹ dispõ ad formã substãtialẽ primam dontẽ eẽ corporeũ qz rõnabiliter põt dici q nec talis trãslatio nec talis dispõ que in nobis est alteratio fuerũt vere mot⁹ successiui sed instãtanee mutationes vna ad locũ alia ad formã licet nõ sic in nobis qz in nobis sunt ꝗe mutatiões successiue ꝛ veri motus ꝛ impossibile est eas fieri vel aliq̃s eiusdem rõnis in instãti quacũq ꝗtute sicut ꝛ motũ verũ vt dictum est in primo ꝛ in secũdo.

pulchre rationes

Nota. hec.

¶ Nota hic q nõ oꝭ dicere trãslationẽ materie ad matricẽ fuisse factã in ista instãti incarnationis sed ante potuit in tpe ꝛ naliter fieri per ꝗginẽ nisi forte dicat q in matrice nõ perat sufficiẽs materia ad forãtionẽ corporis ꝛ oportuerit suppleri residuũ per missionẽ instãtaneaꝭ ꝗtute spũs scti. ¶ Tertio pꝭ hoc spãliter de organisatõne ꝓpleta q simul duratiõe fuit cũ aiatiõe ꝛ vniõe ꝛ pari rõne aiatio cũ vniõe qz aliasꝗgo nõ genuisset deũ ꝛ hoiem. Mã organisatiõe cõpleta cessauit actio virginis. Et similiter etiã aniatio si ꝑcessisset duratione ipam vnionẽ idẽ seq̃tur. ¶ Quarto ẽt qz ad hoc seq̃tur q natura hũana xpi aliq̃n fuisset suppositata ꝓprio supposito qz ex quo ponitur natura subãlis cõpleta ẽm gen⁹ spẽm ꝛ indiuiduũ nõ vnita extrinseco supposito necessario ponit vel relinquit in ꝓprio supposito qz ꝓpriũ suppositũ natura create dicit negationẽ actualis initẽtie vel depẽdentie illi⁹ nature ad extrinsecũ suppositum vt pꝭ. Hoc aũt nõ est verũ. Sicut enim natura humana manẽs in esse nũꝗ post vnionẽ fuit relicta ita nec ante assumptionẽ fuit aliq̃n nõ assumpta. ¶ Quinto idẽ supposito fuit hõ genitus vel cõcept⁹ ꝛ nat⁹ ꝛ augmẽtat⁹. Sed homo ille augmẽtat⁹ ꝛ nat⁹ est ver⁹ deus ꝗ etiã cõcept⁹ est ver⁹ deus. Hoc ꝓfirmatur auctoritate August. de trini. ꝛ ponit in lra dicentis sic. Non aũt in vtero virginis prius caro suscepta est ꝛ postmodũ diuinitas venit in carnẽ: sed mox vt verbũ venit in vterũ seruata vnitate ꝓprie nature factũ est caro ꝛ ꝑfect⁹ est hõ in vnitate carnis ꝛ anime nat⁹. Hoc etiã dicit Grego. in moralibus. Angelo inq̃t annunciante ꝛ spũ adueniente mox verbũ in vtero mox intra vterũ ꝗbum caro. Hec de secundo articulo principali.

Brego.

Instãtie circa ꝑdicta.

¶ Quantum ad tertium ar/ticulũ insto tripliciter. ¶ Primo sic. Impossibile est aliq̃d trãsferri localiter nisi q motũ localẽ vt vr̃ qz loci mutatio nõ est nisi motus. Sed motus localis cũ sit p eẽntiã successiuũ nõ põt esse in instãti ꝗ illa trãslatio mrie nõ fuit in instãti aiatiõis ꝛ vnionis. ¶ Secũdo sic substãtia gñabilis nõ hẽtur nisi p gñationẽ q̃ est termin⁹ vel mot⁹ nisi forte p creationẽ p quẽ modũ nõ fuit natura hũana habita in xpo Sed illum vex motum opꝭ esse in tpe ꝛ nõ põt haberi in instãti igr̃ natura hũana xpi nõ fuit habita in instãti. ¶ Tertio sic. ꝗgo mat coopata ẽ aliq̃d actiue vt vr̃ ad gñationẽ filij vt dicetur infra ꝛ per ꝓñs ad illã translationẽ manterie ꝛ organisationẽ ꝛ dispõnẽ materie. Sed ipossibile ẽ q creatura cooperetur deo ad trãsferẽdum corpus de loco ad locum in instãti. Hoc eñ soli virtuti ĩfinite ꝓuenit. Similiter ad dispõnẽdũ ẽm qualitates ĩ qb⁹ est motus in instãti pari rõne ꝗ illa nõ fuerũt in instãti in ꝓceptõe xpi ꝛ p ꝓñs nõ in instãti aiatiõis necyniõis

Solu. in stãtiaruꝫ ꝑcedẽtiũ

¶ Ad ista respõdeo Ad primũ q aliqd trãsferri localiter de loco ad locũ põt fieri sine motu locali q̃ vere sit mot⁹ ꝛ aliq̃d successiuũ sed p mutationẽ instãtaneã simplicẽ ꝛ indiuisibilẽ virtute diuina saltem sicut fieret de corpore xpi in altari posito q nõ remaneret in celo sicut posset deus facere. Tũc enim de celo trãsferretur ad altare in instanti sic in ꝓposito. ¶ Aliter respondẽt alij q motus localis per id qd est virtute diuina põt esse in instãti. Sꝭ istud improbatũ est in scõo. ¶ Ad scõm dico q substantia gñabilis virtute nature non habetur nisi p motum vel alterationẽ ꝑuiam gñationi ꝛ ipam generationẽ que ẽ mutatio terminãs illũ motũ quocunq; modo. Sed virtute diuina põt hꝭi similiter sic q in eodẽ instãti sint due mutatiões quaꝭ vna sit por natura ꝛ dispositiua ad formã ꝛ alia sit generatio ipa ĩductiua forme. ¶ Ad terium dico q si trãslatio illa materie fuit in instanti et etiam alteratio dispositiua ad formam incorpoream fuerunt in instanti ipsius generationis ꝛ reductionis forme corporee sicut puto q ad illas non fuit cooperata beata virgo actiue nec oportet hoc sed deus immediate fecit eas. Sed supposito q cooperata fuerit actiue ad generationem de quo diceretur infra.

Dico q fuit cooperata ad eductionem instantaneam forme substãtialis corporee que educitur in instanti etiam in aliꝭ a parẽtib⁹ quoquo modo istud sit intelligẽdus ꝛ ita nõ tollitur ab ea ratio matris vel parentibus ĩmo vere genuit dominum nostruꝫ Iesum Christum.

Ad arg. ꝑncipa.

¶ Ad primum principale di/co q motus rarefactiõis nec cõdensationis siue sit localis siue nõ: qz planũ est q p se primo non est localis licet ipm frequẽter cõcomitẽt localis. Rarũ eñ ꝛ densum sunt qualitates nõ potest esse nec fieri in instãti sed id ipsum qd fieret p motum fieret a deo ꝛ posset fieri per simplicẽ mutationẽ ꝛ instãtaneam sine motu. ¶ Per idẽ ad scõm de figurationẽ. ¶ Ad tertiũ respondeo sicut Magister in litera q Augustinus nõ intelligit organisationẽ dñici corporis fuisse factam. 46. diebus ꝗtum ad illud qd sufficiebat ad aiationẽ. Sed illa facta est in instãti sicut dictũ est supra: sed hoc dicit Augustinus pro tãto: qz in illo instãti cõceptionis distinctio mẽbrorꝫ dñici corpis a deo tenuis erat et parua vt hũano sẽsu vix posset subijci: ꝭ dieb⁹ illis. 46. q̃s memorat Augustinus perfecta est magis ꝛ notabilis sensui facta: quare ꝛc.

¶ Distinctionis tertie Libri Tertij sententiarum. Questio Prima.

Circa distinctionẽ

tertiam. Quero vtrum beata virgo cõtraxerit pctm̃ originale. ¶ Videt q sic. Ad Romanos. 5°. Oẽs in Adã peccauerũt. Sed hoc nõ põt intelligi nisi de peccato originali ꝛ btã ꝗgo fuit de numero oĩm

Adro. 5.

nec ipaz alicubi excipit apls ergo in adã peccauit.
August. ¶ Itẽ August. 2. de ciuitate dei ca. vi. Hẽs ĩ peccatis mortui sunt vel q̃ ppria volũtate ꝗrerũt sicut alij peccatores pctõ actuali vel qui originaliter a primis parentibus ꝓtraxerũt. ¶ Item de fide ad Petrũ. Firmissime tene z nullatenus dubites oẽs qui per cõcubitũ viri z mulieris cõcipitur impietati subiectum. ¶ Itẽ rõne sic non ds attribui matri xpi illud qd̃ derogat singulari priuilegio xpi. Sed hoc derogat priuilegio xpi ergo zc. Probatur minor per August. sup illud Johã. Ecce agnus dei.
August. vbi dicit de xpo q̃ sol⁹ agnus qz solus inocẽs q̃ferre. zc. ¶ Itẽ glosator decretorum distinc. 3. ca. 1. Dicit
Glo. de. q̃ cõceptio ꝗginis gloriose nõ est celebrãda: qz in peccato originali fuit cõcepta igitur.

August. ¶ **Contra** August. dicit de natura z grã q̃ cum de pctis agitur nullã volo habere de Maria qõnẽ ergo videt q̃ nõ contraxit
Ansel. originale. ¶ Itẽ Anselmus de ꝓceptu ꝗginali dicit. Nẽpe decebat vt ꝓceptio illi⁹ hoĩs de mre purissima fieret q̃ tanta puritate niteret qua neqt sub deo maior intelligi. Sed si btã virgo ꝓtraxit originale maior puritas potuit ĩtelligi fcz sub xpo quia si nõ ꝓtraxisset purior fuisset. ergo zc. Similit etiã angeli boni nunq̃ fuerũt in peccato z ita esset maior puritas sub deo. igitur zc.

¶ **In ista questione sic proce/** dam. ¶ Primo distinguã de cõceptione z aplicabo ad ppositum. ¶ Scdo ponã vnam opinionẽ z eius motiua. ¶ Tertio ponã aliã quã intendo tenere. ¶ Quarto rndebo ad rões pncipales z aliox.

¶ **Quantũ ad primũ** Dico q̃ conceptio alicuius hoĩs vel mulieris naturaliter ppagate diuersimode accipitur. Vno mõ p cõmixtione seminum viri z mulieris qñ incipiũt agere mutuo ꝓpati adiuicẽ. Alio⁰ accipit p totali fortatiõe z pcessu organizationis corpis vsq̃z ad aiationẽ vel aie infusionem. Tertio⁰ accipit z magis ꝓprie p aiatiõe ipa z instãti illo infusiõis aie vt fetus z tũc est ꝓceptio
pctm̃ orig. dupl'r qñ est anĩa. ¶ Scdo dico q̃ pctm̃ originale dupl'r pot̃ accipi. Vno⁰ forali'r p carentiã iusticie debite ineẽ qua aĩa forali'r z denoiatiõe extrinseca vt iusticia. Alio⁰ pot accipi radicaliter z quasi potẽtiali'r: z vt tũc aliq̃d quo posito fet⁹ pot̃ tunc ꝗhere pctm̃ originale q̃cq̃d sit illud pmũ nõ pot nec ẽ nisi ĩ aĩa Secdm ꝗo ponit ex pte corpis sicut in fetu vel ppagatiõe nãli. ¶ Ad positũ q̃tũ ad materiã subiectã spectat. Dico q̃ intẽtio ẽ loq̃ de ꝓceptiõe ꝗgis accipiẽdo ꝓceptionẽ Tertio⁰ z accipiẽdo pctm̃ originale prio⁰. Petrũ ẽ eĩ q̃ añ ĩfusionẽ aĩe nõ potuit ꝗhere pctm̃ originale prio⁰. s. actu z forali'r acceptũ. Nã peccatũ originale nõ est forali'r nisi in aĩa sicut nec illa iusticia originalis correspondẽter.

1. opi. de ꝓcep. virgis Ma. **¶ Quantũ ad scdm** articulum ẽ vna opinio multorũ q̃ solẽniũ doctor q̃ btã ꝗgo ꝗrit pctm̃ originale. Ad hoc adducũtur auctes z rõnes. ¶ Pria auctoritas ẽ apli ad Roma. 5. q̃ allegata ẽ ante oppositũ.
Adro. 5. August. ¶ Scda ẽ August. ꝓtra Julianũ vbi dicit. Immunis a pctõ nemo cerniẽ nisi xps q̃ nõ hũit in carne legẽ spũi repugnãtẽ. ¶ Tertia auctoritas ẽ eiusdẽ sup Gene. ad lrã. Vbi dicit q̃ xps iõ originale nõ ꝓtraxit qz sic in ea. s. ꝗgie gloriosa ꝓcept⁹ fuit nõ vt corp⁹ feie si igr rõ est bona sequtur q̃ ꝗgo ꝗrit qz p cõmixtionẽ seminũ ꝓcepta fuit. Itẽ eodẽ libro dicit q̃ leui z Maria in lũbis decĩat⁹ fuit q̃ Maria ita ꝓtraxit originale sicut leui. ¶ Quarta auctoritas
August. est eiusdẽ in pnosticõ. ca. 2. Vbi dicit Scdm apl'm oẽs in Adã peccauerũt ita q̃ dms Jesus nat⁹ ẽ sine feie z addit oẽs excepto xpo originale ꝗrerunt. Et Ratio ei⁹ est qz oĩs carnali'r nascẽs nã est fili⁹ ire z hoc nõ est nisi p pctm̃ originale forali'r ꝗctũ q̃ zc. Et de vaptismo puuloꝝ eandẽ sntiam hz. ¶ Quĩta auctoritas ẽ. b. Hiero. sup illũ ps. De manu canis vnicã meã dicit q̃ sola aĩa xpi fuit sine pctõ. ¶ Sexta
Hiero. auctoritas ẽ Leonis pape in q̃dã ẽmone de natiuitate dñi vbi dicit q̃ sicut xps nullũ a reatu libeꝝ repit ita liberãdis oĩb⁹ venit. ¶ Vltĩa auc. est. b. anselmi. 2. lib. cur de⁹ hõ ca. 6. vbi dicit de ꝗgie q̃ ca
Leo pa. ro ei⁹ in ini q̃tatib⁹ cõcepta fuit z in pctõ ꝓcepit eaz mr̃ ei⁹. Dices q̃ nõ ẽ dictũ ei⁹ fz discipuli sui. Satz
Ansel. vt eẽ de intẽtiõe ei⁹ alibi de ꝓceptu ꝗgiali ca. 4⁰. vbi dicit De xpo nr̃e intẽtõi nõ repugnat vt massa corpis xpi sine pctõ fuerit q̃tuis de massa peccatrice fuerit igr massa ꝗgis peccatrix fuit. hoc dicit ex
Bernar. pse Berna. ĩ epla ad lugdunẽses q̃ ẽ in ordẽ epla rũ. 163. vbi arguit sic btã ꝗgo nõ potuit p⁹ eẽ sancta q̃ eẽ Sz aĩa rõnalis ẽ eod̃ instãti in q̃ creat corpori infũditur z macula originali ificir z ĩ eodẽ ĩstãti nõ stãt simr gra z pctm̃ q̃ saltẽ p prio ĩstãti pctm̃ originale ꝗrit nec in illo sctificari fz post bñ. Et dicit ibid̃ q̃ ꝓcep⁰ ei⁹ nõ ẽ celebranda. vez est tñ q̃ argumẽtũ suũ nõ ꝓcludit. Tñ planũ ẽ q̃ ẽ intẽtio ei⁹ Vr igr ẽm pdictas auctes q̃ btã ꝗgo pctm̃ originale ꝗrit. ¶ Adducũtur ẽt ad hoc aliq̃ rõnes pbabiles ¶ Pria ẽ ista. nõ ẽ rõnabile attribuere mr̃i dei
Rões. 1. opi. q. b. ꝗgo fuit ꝓcepta ĩ pctõ originali. z creature qd̃ eẽt attribuẽdũ ds si ꝓcipeẽ vt gñareẽ ab hoĩe. Sz possibile fuit absolute z ẽ q̃ psona diuina assumpsisset nãm ꝗtute seĩs ꝗlis ꝓpagatũ ita q̃ ꝗe fuisset fili⁹ viri gñantis sicut ꝗ bũ suo⁰ ẽ fili⁹ mr̃is z tũc nõ ꝗrisset originale dato q̃ sicut nãliter ꝓpagatus fuisset igitur nõ vt tm̃ ꝓuilegiũ posse attribui mr̃i dei vel creature pure saltẽ nõ ẽ cõgruũ. Nec valet dicere q̃ nõ ẽ tm̃ ꝓuilegiũ hic slẽ ibi qz si de⁹ fuisset a viro genit⁹ vez est q̃ pctm̃ nõ ꝗrisset sed nec potuisset nõ sic de ꝗgine qz nõ video quare deus nõ potuisset ꝗrisse originale ẽm nãm talem sic carnaliter ꝓpagatũ slẽ dictũ est supra d pctõ actuali. ¶ Cõfirmatur rõ qz in instãti infusiõis aĩe ĩ corpore potuit assumi nã ꝗgnis a diuĩo supposito qz hoc nullã iplicat ꝗdictionẽ z ibi factum fuisset aliquid nat⁹ q̃ mõ scilicet vt esset deus vel deus z videtur q̃ deuenisset q̃ mater deificata deũ genuisset vt videtur ita bene z meli⁹ sicut q̃ ab originali ꝓbuata. q̃ zc. ¶ Scda ratio non est probabile vel congruum ponere q̃ aliquis eximatur a redemptione facta per Christum z quãtum ad deletionem culpe
August. z quantum ad apertionem ianue Probatur p Augustinum de pfectione iusticie q̃ dicit aliquẽ fuisse vel esse cuius nõ sit necessaria Christi redẽptio dicit cõtra scripturã que dicit q̃ oes in Adam peccauerunt. Et cõtra sententiam saluatoris qui dicit. Non egent qui sani sunt medico sz qui male habẽt Et nõ veni vocare iustos sed peccatores. Sed qui dicit beatam virginem nõ ꝓtraxisse originale dicit eam excipi a redemptione Christi z quãtum ad deletionem culpe patet qz culpam nõ habuit z quãtũ ad apertionem celestis ianue cõsequenter: quia ianua celestis nõ clauditur nisi propter culpam q̃ iest vel infuit quia clauditur in penam ergo zc. Dices q̃ non excipitur per hoc a redemptiõe facta p christum quia multo perfectius fuit redempta q̃ alij. Nam merito passionis Christi fuit a peccato preseruata z nõ solũ purgata sicut alij. Similiter etiã dices q̃ quãtum ad ianue apertionem quia merito passionis Christi secũdum diuinam ordinationeẽ fuit sibi aperta ita q̃ q̃tũcunq̃ caruisset peccato sibi mortua fuisset ante passionem Christi nõ intrasset nec inuenisset ianuam apertam sicut nec alij patres sancti qui sine peccato originali decesserunt z tamen ad limbum descenderunt. Diceretur q̃ licet ita possit dici tamen videtur conuenientius dicere nisi peccatum z seruitutem eius incurrisset nõ fuit redempta. Ex quo enim seruitutem non habuisset de qua seruitute fuisset redempta. Preterea de aptione ianue quia sicut dictuz est supra propter hoc passio Christi fuit aperttua ianue: quia satisfactiua pro peccato. ita q̃ si fuisset aliquis qui peccatũ nunq̃ contraxisset z ante passionem z mortem christi mortu⁹ fuisset ianua vt videtur fuisset sibi aperta z sic reddit idem quod prius. scilicet q̃ cum per mortem Christi ianua fuerit aperta omnibus oẽs peccatum contraxerunt preter Christum qui aperuit eis z omnibus propter peccatum fuit clausa.

¶ Tertia ratio quia nõ est probabile q̃ pene inflicte pro peccato fuerint in beata virgine z non fuerit peccatum in ea. Pene enim in ea non fuerũt assumpte sicut in Christo vt patet. Si dicas q̃ vere licte fuit in ea ad exercitium virtutis z meritum. Contra si ista cõclusio est bona quare in statu innocentie nõ fuerit congruum illas penas esse. Videtur ergo q̃ beata virgo cum fuerit propagata secũdum legem nature ab Adam z quantum ad hoc filia ade q̃ ipsa peccauit in Adam z incurrit secundum legem punitiuam peccati ade que talis erat q̃ ex demerito ade quicũq̃ vel quecunq̃ propagaretur ab ipo modo naturali priuaretur iusticia debita z sic peccatum incurreret. z hec de secũdo articulo principali.

2ª opi. d cõcep. b. Marie ꝗgis quaz auctor ĩsequitur **¶ Quantum ad tertium ar/** ticulum videtur mihi dicẽdum q̃ deus potuit z decuit hoc fieri q̃ ipe preseruaret virginem matrem suam dulcissimã ne peccatum originale cõtraheret in sua cõceptione tertio modo dicta ita q̃ de facto beata ꝗgo originale nõ ꝓtraxit. Qz aũt deus hoc potuerit facere patet qz sicut nõ ĩplicat ꝓtradictionem aĩam virgis eẽ sine pctõ originali pro aliquo instanti post suã infusionẽ ita nec in instãti sue creationis vel infusionis. Cũ ergo deus possit eẽ illud extra se quod nõ implicat ꝓtradictionem de⁹ eã potuit ꝗseruare a pctõ originali ne ipa ꝓtraheret illũ ergo zc. Sed q̃ decuit ꝓbatur primo sic. Decuit vt
Exẽplũ anselmi. xps merito sue passiõis future pfectissime mediaret int̃ deũ z suam matrẽ qz int̃ priniores sibi psonas mediare nõ poterat. Sed xps nõ mediasset pfectissime ĩt̃ eos nisi mr̃ez a pctõ originali pseruasset. nã pfecti⁹ est mediare oĩno a culpa pseruare q̃ dimittere labi in culpam z postea purgare. Et est exẽplũ Anselmi ad hoc si aliq̃s ppter offensam patris punit filios exilio z nascatur fili⁹ cui⁹ seruitiũ magis placet regi q̃ exiliũ z remittat sibi exiliũ nõ pfecte recõciliat sibi qz nõ remittit sibi offensam sz manet inimicus. Sed si esset aliq̃s q̃ mediaret ĩter regẽ z vnum aliũ nasciturũ int̃ũ q̃ rex nec imputaret sibi offensam nec indiceret exilium sed liberaret eũ ille pfecte mediaret. Sic putandũ est in posito q̃ xps perfecte mediauit inter pfem z ihẽm int̃ũ q̃ nũ q̃ deus pater fuit offensus mr̃i. Durũ eẽt vt inimici q̃ pater vel fili⁹ dei fuerit aliquãdo offensus mr̃i dei.

¶ Scda ratio pfectissimus mediator nõ solũ liberat a pena minori sed a maxima pena ꝓgrũ ẽ ergo q̃ ꝓbuet. Si pctm̃ ẽ maxia pena qz ꝓuat bonũ iusticie quod est maximũ. ¶ Tertia rõ Christ⁹ fuit ita pfectus mediator p mr̃e sua q̃ ipsa tenebat sibi in summo pacto amoris. Sed non fuisset sic obligata ad diligendũ ipm in tãto gradu. Si pmisisset eã cadere in pctm̃ z postea purgasset eã. Ponit exẽplũ. Sicut aliq̃s magis pseruaret a luto aliquẽ. Si ipz ꝓbuaret ne caderet q̃ si postea ipm pmissũ cadere ĩ lutũ erigeret q̃ zc. ¶ Quarta rõ de⁹ nõ pmittit aliq̃d malũ euenire nisi ex eo pseqtur maiꝝ bonũ igit̃ si dimisisset mr̃em suã originale pctm̃ cõtrahere vt postea purgaret p grãz maiꝝ bonũ videret̃ maclas cõtrahere z purgari q̃ ab oĩ labe pctõ oĩno pseruari q̃d est falsum qz tũc illud maiꝝ bonũ deberet poni in xpo. Sil'r etiã qz tũc maiꝝ bonũ eẽt mortalit̃ peccare z purgari q̃ a mortali pctõ pseruari q̃d pz eẽ falsuz. q̃ zc. ¶ Quinta rõ Illũ ẽ attribuendũ mr̃i dei q̃d est pfectiõis vel dignitatis ĩ ea z nõ derogat singulari ꝓuilegio filij sui vt vr̃. Sz nõ derogat singulari ꝓuilegio filij sui qz nec ꝗrit actualr nec radicaliter seu virtualiter qz nõ fuit seminal'r ab Adam ꝓpagat⁹: btã aũt ꝗgo ꝓtraxit radicalr vel ꝗtualr qz fuit seminata ab adã ẽm legẽ ꝓcupiscentie ergo zc.

¶ Sexta rõ est qz xps nõ debuit negare per grãm q̃d potuit sibi ꝓuenire p nãz fz si hõ stetisset nõ cõtraxisset pctm̃ originale p nr̃am q̃ p grãz non ꝗrit.

¶ Septima rõ est ad pfectionẽ vniuersi vt hẽant oẽs grad⁹ possibiles circa pctm̃ originale. Nã fit̃ dare extrema ita z medũ. Sz ẽ dare psonã q̃ nec ꝗrit originale ꝗtualr seu radicalr nec forali'r nec ĩ cã nec in effectu sicut xps. Est dare psonas q̃ ꝗrerũt z cãliter z actualr sicut alij ꝓpagati ab adã q̃ est dare psonã q̃ ꝗrit ꝗtualit̃ z nõ actualit̃ cuiusmõi fuit btã ꝗgo maria. ¶ Vr̃ q̃ mihi dõm q̃ btã virgo tenuit modũ mediũ q̃tũ ad hoc int̃ filiũ suũ z alios sic deductũ est in ista rõne. Et hec de tertio articulo. ꝓclusio

¶ **Quantum ad 4ᵐ** articulũ Rndeo prio ad auctoritates apli z ad sl'es sacre scripture q̃ oẽs hoĩes ab Adã contraxerũt ꝗtualiter z de se nisi aliũde liberent z z ita mõ ꝓpagatiõis egẽt grã dei a pctõ liberante vel pseruãte z sic solui'r illud quod hr̃ ca. 3. ad Roma. Sic etiã soluũtur oẽs auctoritates adducte p opinione primã. ¶ Ad rationes dico q̃ nõ ꝓtrahere originale nõ est ꝓuilegiũ quia innocentia que excludit originale z actuale cõicata ẽ angelis z primis parẽtib⁹ iõ ꝓcipi sine originali nõ ẽ spãle ꝓuilegiũ xpo cõcipi sine originali ex mõ ꝓpagatiõis z ita nãliter ẽ spãle ꝓuilegiũ xpo z ꝓpriũ. ¶ Ad glosatorẽ dico q̃ suã habuit opinionẽ. ¶ Ad rões aliorũz. Ad primã dico q̃ nõ fuisset simile qz alio mõ fuisz fili⁹ dei fili⁹ ade q̃ ꝗgo maria fuisset filia ade Ad
Ad rões pncipas. ꝓfirmationẽ dico q̃ ñ fuit ꝓgrũ qz id̃ suppo^m fuisset fili⁹ z filia lz possibile fuerit. Ad 2ᵃᵐ rõnẽ dico q̃ maxie idiguit redẽptore qz ñ ꝗrit ĩmo nobiliori
Ad rões aliorum.

modo indiguit ⁊ mors Christi modo nobilori circa ipam operata ẽt hoc vt preuisa. Sicut qui se nõ potest releuare a precipitatione vel ab aliquo casu non minus indiget preseruatore siue conseruatore ne cadat q̃ cadens ab erectore. ¶ Auctoritas augustini nõ est cõtra nos vt patet per dicta. Et quãdo dicitur q̃ cõueniẽtius est dicere q̃ si nõ contraxisset ⁊ mortua fuisset ante passionẽ christi q̃ ei ianua clausa nõ fuisset sed intrasset regnum celorum Nego q̃ Johãnes in vtero sanctificatus ⁊ patres veteris testamenti licet sine peccato originali mortui sint tamen eis fuit clausa vsq̃ post passionẽ nec intrare poterant q̃ statuit pater nullum ad regnũ celorum admittere nisi precium esset in effectu solutum. Acceptauit eẽ satisfactionem filij ad peccati satisfactionem ⁊ etiã sue matris ab originali preseruationẽ vt preuisam vt exibitam vero ad ianue apertionem. ¶ Ad tertiam dico q̃ illas penas inflixit deus posteritati. Ade q̃ omnes virtualiter ⁊ cõcupiscentialiter geniti cõtraxerunt vel cõtraxissent quãtum est ex modo ꝓpagationis: ⁊ sic modo in baptismo remittit originale nõ penas cõsequentes ita potest preseruare aliquem vt pene inutiles auferantur ⁊ nõ alie. Et cum arguis de statu innocentie q̃ debuissent inesse hoc nihil valet q̃ in illo statu nec formali nec virtuali cõtraxissent originale modo virgo dignissima quãtum in se fuit cõtraxit igitur ⁊c. ¶ Ad beatum bernardum tamẽ dico q̃ videtur esse illius opinionis q̃ fuit in originali peccato ꝓcepta sed quia aliter videt̃ dicẽdum beato Anselmo non videtur michi cum eo tenendum. quare ⁊c.

Ad aug.

Ad ber.

¶ Distinctionis tertie.
Questio Secunda.

Secundo quero.

Utrum beata virgo potuit esse in peccato originali solum per instans vnũ. Ita q̃ in tempore habito ad illũ instans sue cõceptionis potuerit eẽ purgata. ¶ Videtur q̃ nõ. Illud qd̃ ẽ sub aliquo vno instanti tm̃ nõ est nisi in potentia in illo octauo phisicor. Mobile em̃ dum mouetur est in spacio sibi equali solũ p instãs ⁊ ẽ in potẽtia tm̃ ẽm Arist. Sz btã ꝓgo si fuisset in pctõ originali in prio instanti sui eẽ nõ fuisset in pctõ vl̃ sub pctõ originali in potẽtia tm̃ sz in actu. ergo ⁊c.

8. phisi.

¶ Scdo sic. Sicut culpa originalis nõ ꝓtrahitur nisi in instãti ita nõ expellitur vel remittitur nisi in instãti in quo gra infundit̃ vt pz. Sz in primo instãti si fuisset in originali nõ potuisset pctm̃ illd̃ expelli vel remitti q̃ tũc in eodẽ instãti fuisset sub culpa ⁊ gra. ergo in alio instãti sequẽte igit̃ cũ inter q̃libz duo instãtia sit temp⁹ mediũ sequtur q̃ nõ solũ p instãs sed p tẽp⁹ fuisset sub culpa originali si ꝓtraxisset illud ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. In hoc distinguntur forme ꝑmanentes a successiuis q̃ aliqd̃ idẽ de fora ꝑmanẽte vel ipamet fora pot̃ manere ⁊ manet pluribus instãtib⁹ ⁊ p ꝓs p tps q̃ inter q̃libz duo instãtia est tẽp⁹ mediũ. Sz aliter de successiuis q̃ nichil idẽ de successiuis manet plibus instãtib⁹. Sed pctm̃ originale nõ est de nũero successiuor. sed ꝑmanentiũ sicut ẽ gra igit̃ nõ solũ mãsisset in ꝓgine per instãs sed p tempus vt videtur.

¶ Contra Agẽs naturale pot̃ incipe agere i instãti ita q̃ i illo instãti erit in eẽ qeto sub vno ꝓrio ⁊ in tpe habito erit sub forma ꝓria in fieri ⁊ qñcũq̃ pot̃ agere agẽs nãle deus pot̃ agere igit̃ pot̃ in tpe habito alicui instãti cãre gram. ergo ꝓgo Maria potuit eẽ ꝓcise p instãs in pctõ originali. ergo ⁊c.

¶ In ista questione sic proceedam.

Primo ponã vnã opinionẽ de qõne cum suis motiuis. ¶ Scdo arguã ꝓtra eã ⁊ soluã ad motiuaei⁹. ¶ Tertio ponã aliã quam intendo tenere ⁊ obisciã ꝓtra eã ⁊ soluã obiectiones. ¶ Ultimo respondebo ad rationes principales.

¶ Quantũ ad primũ

Est vna opinio q̃ dicit q̃ quia ꝑbabile est q̃ de⁹ ita cito purgauit mr̃em suã ab originali sicut potuit q̃ oĩno dõm est beatã virginem nõ fuisse sub pctõ originali p solũ instãs ⁊ ĩ hoc male dicũt isti. ¶ Scdo dicũt q̃ in illo eodẽ instanti potuit a pctõ purgari ⁊ purgata fuit nõ ĩ tẽpore habito nec in alio instãti p istũ modũ q̃ sicut dicunt in illo instãti durationis est accipe tria signa nature ⁊ ĩm̃ sic diuidũt. In prio signo nature illi⁹ instãtis dicũt q̃ ꝓgo fuit sub culpa originali in qeto esse ⁊ ꝑmanẽti. In scdo signo vel instanti nature fuit sub culpa trãseunte tm̃ ⁊ in fluxu q̃ tũc expellebatur a gra subintrãte ⁊ tũc etiã in eodẽ signo vel instãti nature fuit sub gra trãseũte ⁊ ĩfluxu q̃ gra subĩtrabat. In tertio vero signo vel instãti fuit virgo sub gra ꝑmanẽter ⁊ in qete. Et dicũt q̃ ista sunt possibilia nec ꝓplicãt ꝓdictionẽ aliquã. Pz d̃ scdo signo vel instãti nature. Possibile est em̃ simul stare ꝓtraria ⁊ fokaliter opposita in trãsitu ⁊ in fluxu sicut pz de ꝓtrarijs in motu q̃ sunt simul in subiecto motus q̃ mot⁹ est a ꝓtrario in ꝓtrarium ⁊ corruptio vni⁹ est gnatio alteri⁹ sunt tm̃ simul trãseunt ⁊ in fluxu. Et similiter dicunt in ꝓposito de culpa ⁊ gra in illo instãti scdo nature. ¶ Ex quo pz etiã q̃ nõ repugnat nec aliq̃ cõtradictio ꝓplicatur q̃ in prio instanti nature sit in culpa ꝑmanẽter ⁊ quasi in qete ⁊ in tertio sit in gra etiã ꝑmanẽter ⁊ in qete. ¶ Aĩ aũt ꝓgo purgata fuerit in illo instanti durationis p bant Prio sic. Si virgo beata nõ fuit purgata in primo instanti sequtur q̃ vel in tpe seqntiuel in alio instanti. Non in tpe q̃ purgatio culpe nõ fit in tpe sicut nec culpa originalis cõtrahitur in tpe ergo in alio instãti. Sed inter q̃libet duo instãtia est tẽpus mediũ ⁊ in quolibz tpe ĩfinita instãtia g̃ nõ fuit ita cito purgata sicut potuit purgari q̃ in illis instãtibus medijs potuit purgari ĩmo etiã alij citi⁹ potuerunt purgari q̃ ipa fuerit purgata. Hoc aũt ẽ falsum q̃re ⁊c. ¶ Scdo sic Aut in illo prio instãti fuit purgata ⁊ purgabat̃ aut in tpe habito: aut in alio instanti. Nõ in tpe habito q̃ cũ tps habitũ ad illd̃ instans fuerit totũ tps vite sue vnitum ⁊ cõtinuus sequtur q̃ in tota vita sua purgabatur ab originali ⁊ per ꝓs q̃ in tota vita sua hũit orginale. Nõ em̃ d̃ aliq̃s purgari ab eo qd̃ nõ hz nec dicitur expelli qd̃ nõ est sed qd̃ est g̃ in alio instãti ergo nõ fuit ita cito purgata sicut potuit purgari sicut deductũ est prius. ¶ Tertio si nõ fuit purgata in primo instãti sequitur q̃ potuerit dãnari q̃ in illo instanti potuit mori cũ originali. Sed hoc est falsum ergo ⁊c.

1. opinio

Correla.

q̃ virgo fuit purgata i instãti primo sue durationis.

Hec est igitur opinio cum suis motiuis ⁊ modo dicendi. Et hec de primo articulo principali.

5. i. pceden. opi.

¶ Quãtum ad secundum articulũ.

Dico q̃ ista opinio videtur michi falsa et arguo cõtra eam. ¶ Primo sic. Impossibile est ĩ eodem instanti tẽporis idem simul esse ⁊ nõ esse: quia hec est prima contradictio. Sed per te prio istanti illo tẽporis quo virgo cõtraxit peccatum/peccatum habet esse in anima ⁊ prio eodem instãti purgatur sicut tu dicis: ⁊ per cõsequens peccatum habet nõ esse alioquĩ anima nõ purgatur: ergo impossibile est q̃ in eodem instãti peccatum contrahatur ⁊ purgetur sicut q̃ idem simul sit ⁊ non sit. ¶ Secundo sic. Peccatũ originale saltẽ ẽm eos est formaliter negatio gratie vel iusticie que nobilius habet̃ in gratia ipsa. Tunc sic. Impossibile est q̃ eidez subiecto prio eodem instãti tẽporis insint affirmatio ⁊ uegatio. Sed in illo instãti ponitur anima per te contrahere pctm̃: ⁊ per cõsequẽs q̃ in ipsa est negatio gratie ⁊ ponitur purgari ⁊ per cõsequẽs ponitur gratia: ergo impossibile est q̃ in eodem instãti tẽporis anima contrahat ⁊ purgatur. ¶ Tertio cõtra illã distinctionẽ signorum nature. Aut em̃ sunt aliqua indiuisibilia durationis distincta realiter extra intellectum quorum vnũ est prius ⁊ aliud posterius. Aut nõ distinguntur nisi ẽm intellectum ⁊ ymaginationem. Si primo modo cũ non possint esse indiuisibilia alicuius durationis nisi temporis sequtur q̃ sunt indiuisibilia tẽporis ⁊ sunt tria instantia et sic instans qd̃ ponitur ab omnibus indiuisibile temporis diuiditur ĩ tria indiuisibilia tẽporis qd̃ est cõtradictio ⁊ sequitur processus in infinitũ in diuisione indiuisibilium: quia pari ratione quodlibet illorum diuidetur in tria alia. Si autem nõ distinguantur ista instantia nature in illo instãti temporis nisi ẽm ymaginationẽ ⁊ intellectum: tũc in nullo impedit eorum distinctio: quin simul extra intellectũ ponantur contradictoria ⁊ nichil facit ad propositum de contrahendo vel purgando peccatum quare ⁊c.

ꝓceden tẽ signorũ distinctionem.

¶ Quarto sic. Contra illud qd̃ dicunt q̃ culpa est cum expellitur q̃ hoc est falsum: q̃ culpam expelli est ipsam accipere nõ esse sicut formã vnam expelli de materia est ipam accipere nõ eẽ: q̃ tũc nõ est quãdo accipit nõ esse sicut tunc aliquid est quãdo accipit esse: g̃ ⁊c. ¶ Quinto sic. Licet sit verũ illud qd̃ dicunt de cõtrarys q̃ simul possunt inesse ⁊ per naturam ẽm gradus remissos saltem tm̃ non valet ad propositum de originali culpa ⁊ iusticia vel gratia debita: quia illa nõ se habent sicut affirmatio ⁊ negatio sicut ista: ⁊ ita non obstante q̃ illa possint simul stare non tamen ista. Dico igitur q̃ ista positio non est vera.

Ad motiua. 1. opi.

¶ Ad primũ motiuum

suus. Dico q̃ ꝓgo fuit purgata in tẽpore habito post primũ instãs: tm̃ potuit purgari. Quando dicis q̃ q̃ purgatio a pctõ nõ est nisi in instãti. Dico q̃ verum est de cõmuni lege. Sed diuina virtute potest esse in tempore sicut magis in sequẽti articulo respondetur. ¶ Ad secũdum hoc admisso q̃ illa opinio presupponit/ qd̃ est tm̃ falsum. Dico q̃ non debet dici purgari pro toto tempore vite sue sed pro parte illius tẽporis habita ad primũ instans. Nec oportet vltra q̃ illud insta quo aliquis purgatur quãdo purgatur: immo magis q̃ non insit sicut dictum est supra. ¶ Ad tertiũ illo supposito vt prius. Dico q̃ absolute loquẽdo potuit beata virgo dãnari quia nunq̃ a peccato purgari qd̃ contraxit in instanti sue conceptiõis licet de⁹ ordinauerit q̃ saluaretur. Et preterea dato q̃ non fuerit purgata in illo instãti non sequitur propter hoc q̃ potuerit dãnari ex probatione q̃ adducitur q̃ prio illo instanti nõ potuit mori in sensu composito: tunc em̃ simul vel potuisset esse ⁊ nõ esse qd̃ est inconueniens: ⁊ ideo impossibile est in instanti in quo concipitur: ⁊ per cõsequens habet̃ esse habeat non esse vel moriatur. Hec de secundo articulo.

Secũda opi. quas auctor imitatur

¶ Quantum ad tertium articulum.

Videtur michi dicẽdum q̃ beata virgo purgari potuit adeo sic q̃ solum potuit esse per instans in peccato originali. Qd̃ autem hoc fuerit possibile declaratur. ¶ Primo sic. Prio quacũq̃ mẽsura vel quocũq̃ signo mensure natũ est vnum incompossibiliũ inesse alicui susceptiuo vtriusq̃ ⁊ alterũ Patet de se. Sz negatio iusticie vel gratie nata est inesse subiecto prio tẽpore vel prio instanti. Patet etiã ergo ⁊ iusticia vel gratia nata est in fieri vel in esse subiecto prio tẽpore vel prio instãti: ⁊ sic post instãs culpe deus immediate potest infundere vel influere gratiam in tẽpore sequente. Non enim repugnãtia videtur q̃ sicut toto tẽpore vni instanti continuato potest inesse ꝑuatio gratie alicui subiecto deo nõ influente ad gratiam ita etiã toto tempore continuato vni instanti potest infieri vel inesse gratiam post culpam influente deo ad gratiam ipsam. ¶ Secũdo sic. Non est negandum deo esse possibile qd̃ est possibile per naturam. Sed per naturã est possibile q̃ aliquid quiescens in toto tẽpore in vltimo illius temporis nõ moueatur et in sequẽti toto tempore moueatur ita q̃ ibi esset dare vltimũ passionis precedẽtis ⁊ non primũ posterioris: quia motus nõ habet primũ: ergo etiam possibile est deo q̃ per instans aliquid sit sub culpa ⁊ tempore sequenti immediate moueatur vel mutetur ad gratiam et infundatur sibi.

¶ Hoc idem

tertio declaratur ĩ exemplo de faba proiecta cõtra molarem descẽdentem deorsum. Est em̃ accipere instãs occursus fabe ad lapidem quo prior motus ⁊ ascensus fabe terminatur ⁊ lapis est i loco sibi equali in actu: ⁊ tm̃ toto tempore sequenti lapis mouet̃ deorsum motu contrario: ita q̃ est dare vltimũ prioris motus ⁊ nõ primum sequẽtis: ergo nullum videtur incõueniens q̃ sit dare instans culpe ⁊ sequẽs tempus purgantis gratie. Unde illo exemplo de faba et molari falluntur aliqui qui dicũt q̃ in illo instãti contactus fabe ad molarem lapis mouet̃ sursum et incipit moueri deorsum ⁊ sunt illi de precedẽti opinione. Hoc em̃ est impossibile saltem naturaliter: ĩmo etiã nec aliquo modo q̃ in instanti aliquo moueri nõ potest sicut dictũ est supra. Sed in illo instãti mediante inter duos motus est in loco sibi equali nec mouetur ꝓprie nec quiescit nisi vocet̃ quiescere esse in loco sibi equali in actu sicut est predictum quare ⁊c. Unde in isto exemplo de faba decipiunt̃ illi de prima opinione qui dicũt q̃ in illo instãti cõtactus fabe ad molarem faba mouet̃ ⁊ quiescit mouetur quidem ad motũ molaris deorsum ⁊ quiescit

exẽplum de faba.

8. phisi. qz inter quoslibet duos motus cōtrarios est quies media. 8. phisicorum. ¶ Dico ēm q̃ in illo instanti nec mouetur nec quiescit sed est sub vno mutato esse in actu quo habet locum sibi equalem in actu in quo quiesceret forte si sibi relinqueretur sicut etiam in mutatis esse quē sunt in motu cōtinuo in potentia est in loco sibi equali in potētia z non mouetur nec quiescit. Non ergo quiescit. ¶ Quando dicis q̃ inter duos motus cōtrarios zc. Dico q̃ est dare quietem mediam si sint totaliter z simpliciter discōtinuati. Sed sic nō est in proposito: qz instans illud signatū in actu non discontinuat motum fabe simpliciter sicut etiā nec punctus angularis discontinuat simpliciter lineas concurrentes in ipso. Sunt ēm ille linee cōtinue quia partes earū copulant ad terminum cōmunem qui est punctus: licet ille punctus sit in actu: nō tamen ita cōtinue sicut vna linea recta est ꝓtinua in qua nō est dare punctum in actu continuans partes eius sed tm̄ in potētia. Ista apparet. 5. metha. vbi dicitur q̃ motus vnus z continuus est sup lineam habentem reflexionē non tm̄ sic est vnus perfecte vel cōtinuus sicut sup lineam rectam nō habens reflexionem vel fractionem in angulo. Unde dicitur ibi q̃ cōtinuum est cuius mot? est vnus z dicit q̃ que sunt continua sunt vnū: licet habeant reflexionē magis tm̄ ea que non habent reflexionem vt tybia ꝗ̃ succlos qz conuenit non vnū motum esse succli nō sic tybie vel cruris: z ideo succlos est vnū z non vnū aliquo modo: quia conuenit eius motum esse vnum vel non vnum: et sic non est ita perfecte vnum sicut tybia vel crus cuius motus semper est vnus.

5. metha.

Adplicatio precedētis exempli. ¶ Sic igitur ad propositū nostrum dico q̃ de isto exemplo sicut nō est impossibile q̃ in illo instanti contactus fabe ad molarē faba sit in loco sibi equali in actu ēm mutatū esse in actu z in toto sequēti tēpore moueatur ad motum molaris sic nullum est impossibile q̃ per instans aīa virginis potuerit esse in peccato originali in actu z in tempore habito infunderet sibi gratia z purgaret.

aliud exemplum. ¶ Aliud exemplum ponūt aliqui q̃ si locus ille quē attigit vltima superficies fabe eēt luminosus z totus locus inferior esset tenebrosus vel ecōuerso in instanti cōtactus fieret superficies fabe tenebrosa vel luminosa z in tēpore habito oppositū. ¶ Ultimo ostenditur possibilitas huius qz si corpus aliqd̃ sit illuminatū in toto tēpore preterito z debeat illuminare in toto tempore in instanti medio poterit virtute diuina poni obstaculum quo obscurabitur corpus z sic nec illuminabit nec illuminabit: et ita non erit vltimū prioris passionis nec primū posterioris: igitur in proposito non videtur impossibile q̃ in illo instanti cōceptionis potuerit nō illuminari virgo sed fuerit sub culpa z in tempore sequenti illuminetur: quare zc.

Correlariū de hērico. ¶ Ex predictis concludo q̃ si aliter intellexit vnus doctor scz Henricus ꝗ̃ predictum sit male intellexit. si autem sic intellexit bene intellexit. Et hoc de possibilitate et nō de facto circa virginē dignissimā quia loquēdo de facto errauit: tm̄ videtur verba sua sonare aliquādo hinc z inde. ¶ Dicit ēm aliquādo q̃ virgo per instans fuit sub peccato originali z q̃ peccatū et gratia opponūtur z sunt formaliter incōpossibilia z toto tempore sequēti fuit in gratia. Aliquādo dicit q̃ idem fuit instans culpe et gratie sicut idem est instans preteriti tēporis et futuri copulatiuum vtriusq̃. ¶ Et alij adducūt exemplum. Sicut est idem instās generationis z corruptionis expulsionis forme prioris z inductionis noue. Dico tamen q̃ omnino impossibile est q̃ idem instās sit culpe et gratie ita q̃ eodẽ instāti sit ibi culpa z gratia sicut ostensum est supra. Nec valet exemplū de eodem instanti preteriti z futuri z futurum z preteritum nō ponūtur simul stare in illo instāti sicut culpa z gratia. Similiter etiā exemplum generationis z corruptionis: quia generatio vnius z corruptio alterius nō opponūtur sicut culpa z gratia vel iusticia debita. Similiter etiam bene cōcedo q̃ eadem mensura vel duratio vtriusq̃ vel etiam expulsionis et inductionis sicut simul est esse vnius forme z non esse alterius. Sed non simul esse vtriusq̃. Sic etiam dico q̃ simul est esse gratie z non esse culpe non autem esse vtriusq̃ sicut ponunt isti.

Resolutio precedentium ¶ Sic igit dico q̃ potuit fieri q̃ virgo solum esset in originali per instans z in tempore habito per gratiam purgaretur immediate post illud instans.

obiectiones ꝑ dicta huiꝰ scde opi. ¶ Sed contra predicta sunt obiectiones difficiles. ¶ Prima est ista. Impossibile est q̃ in subiecto idiuisibili forma indiuisibilis inducatur in tēpore ab agēte virtutis infinite quia z agens tale agit in instanti z non est aliqua ratio successionis ex parte forme nec ex parte subiecti nec est aliquid resistens respectu virtutis infinite: sed deus est agens virtutis infinite gratia ēm simplex est et indiuisibilis z subiectū eius puta anima: ergo impossibile est q̃ potuerit induci in tēpore sed in alio instāti: z tunc cadet tēpus medium cuius oppositū dictū est supra. ¶ Secūdo sic. Aut gratia inducitur ꝑ motū aut per mutationem aut ꝑ creationē. Sed nō inducitur per motum planū est: g̃ ꝑ mutationē vl̃ creationē. Sz ipossibile est q̃ ista sint nisi in instāti z ipossibile est eas esse in tēpore sicut impossibile est motum esse in instanti: ergo zc.

8. phisi. ¶ Tertio sic. Philosophus. 8. phisicorū docet q̃ quādo aliquid mutat ab aliquo in aliud vt ab albedine in nigredinē licet sit dare primum posterioris passionis: nō tm̄ vltimū prioris. Ita q̃ instās generationis z corruptionis est posterioris passionis. Si ergo aīa virginis mutata fuisset a culpa in gratiā ita oportuisset in esse. Sed hoc est ipossibile ēm predicta: quia fuisset vltimū vel instans prioris passionis puta culpe z nō fuisset primū gratie z posterioris passionis sicut nec tēporis. ¶ Quarto sic. Quod nichil est vel nō est pro toto tēpore nō accipit nō esse in ipo tēpore quia oportet illud quod accipit non esse in tpe sit in tempore vel habeat esse. Similis ēm mensura videtur ipsius esse rei z nō esse. Sed peccatum originale non fuisset in toto tempore ēm predicta: sed solo instanti: ergo accepisset non esse in toto tempore: quare zc.

Ad obiectiones ꝑ cedent. ¶ Ad ista respondeo. Ad primū dicitur q̃ deꝰ licet sit agens virtutis infinite non tm̄ est agēs naturaliter z de necessitate sed contingēter z libere ēm illud psal. Deus vltionū libere egit z ideo pōt modificare actionē suā sicut placet agēdo in tempore

vel in instāti immediate per seipsum sicut etiā q̃ñq̃ mediantibus creaturis: z ideo nō obstāte q̃ gratia sit indiuisibilis z subiectum eius z nichil resistat sibi nec medium nec aliquid aliud potest tamē infundere gratiam in tēpore vel etiam in instāti sicut placet sibi. Alia autem agētia non possunt sic modificare suas actiōes. Sed illud qd̃ ēm se natū est fieri in instanti oportet q̃ faciant in instanti nec possunt facere in tēpore. Sic etiam de his que nata sunt fieri in tēpore suo mō. ¶ Sed cōtra istā solutionē videtur esse: quia deus non potest facere illud qd̃ repugnat rei factibili ꝗ̃tumcūq̃ sit agens volūtariū gratie vt videtur ꝗ̃tum ad suā primam infusionez repugnat fieri vel infundi in tpe vl̃ successiue: sicut etiā motui repugnat fieri ī īstāti nec pōt fieri ī īstāti etiāꝰ a deo sic dictū est supra sic nec gñatio alicui? substantie potest esse successiua z in tempore: g̃ zc.

Alia solutio. I. ¶ Ideo videtur aliter dicendum q̃ infusio gratie puta nō potest esse per se primo mēsurata tēpore sicut nec potest esse successiua ita parum sicut generatio substantie potest tamen primo mensurari mēsura coexistente tempori puta euo z non coexistente instāti precedenti z infra in proposito: quia gratia est aliquid permanens z etiam infusio vel causatio eius potest fieri in tēpore non per se primo sed coexistenter. Euum enim natum coexistere tempori est mensura permanentium modo deus potest sic facere sic tale euū non coexistens instanti coexistēs tempori: z sic beata virgo potuit purgari in tempore z in instāti prior esse sub culpa. ¶ Ad secundū per idem dico q̃ gratia puta sui infusione in proposito nostro non infunditur per motum nec per mutationem que sit terminus motus sicut est generatio sed per multationem alterius rationis z euiternam que habet similitudinē cum motu quia coexistit tempori z habet similitudinem cum mutatione que determinat sibi instans: quia est tota simul sicut illa: et ita etiam non concludit: quia nec est motus nec mutatio que mensuretur instanti fluente sicut generatio vel aliqua huiusmodi: sed mensuratur primo instanti manente vel euo: z ideo potest coexistere tempori vel instanti temporis secundum voluntatem agentis quod est deus: z posset coexistere instanti z non coexistere tempori vel econuerso.

ad dictū 8. phisi. ¶ Ad tertium dico q̃ regula Aristotelis nō tenet in his que non insunt subiecto nisi per instans sic q̃ ipsum subiectum mutatur immediate ad aliquid aliud: talia enim possunt habere instās ex parte sui z posterior passio ad quam subiectum mutatur habet tempus sicut patet si aliquid illuminatur in instāti illuminatur z si in tempore habito obscuretur sicut est possibile planum est q̃ instans nō est posterioris passionis: sed ita q̃ quando passio posterior accipit esse per mutationez que mensuratur instanti fluente sicut per generationem instans illud dicitur posterioris passionis ꝗ̃tum ad suā generationem: licet etiam sit prioris ꝗ̃tum ad suam corruptionem: quia magis debetur mensurari enti ꝗ̃ non enti et natura principalius intēdit esse ꝗ̃ non esse. Unde nec corruptionem intendit nec generationem modo sicut dictum est supra gratia nō accipit esse per mutationem mensuratam instanti transeunte: sed instanti ꝑmanente vel euo. Et ideo instans tēporis transiens potest esse prioris passionis vel culpe z tempus immediate sequēs potest esse gratie. Nec oportet dare ibi aliquam durationē qua subiectum nec sit in culpa nec in gratia sicut vult etiam Aristoteles vitare q̃ non est dare tempus vel durationē aliquam qua materia nec sit sub forma prioze nec sub posterioze. Quod tamen contingeret si esset dare instans vltimū fluens esse ipsius forme precedentis et primum sequētis forme: quia caderet tempus medium necessario sicut z cadit inter quelibet duo instantia. ¶ Ad quartū dico q̃ licet culpa non fuisset in toto tempore accepisset: tamen non esse in toto tempore z sufficit q̃ potuit esse solum in instanti precedēte: quare zc. Nec de quarto articulo.

ad rōnes ꝑncipa. ¶ Ad primuz principale dico q̃ illud quod nō est in aliquo vel sub aliquo nisi per instans in fluxu motus est in ipso in potentia tantū quia incomplete z imperfecte est in eo vel sub ipso et cum tēdentia vlteriori ad aliud vel ad ipsum est perfectius et vltimate habendū non quia sit in potentia eo modo quo forma dicitur esse in potentia agentis vel materie anteq̃ sit extra intellectus sed illud quod est sub aliquo in instanti: non tamen secundum fluxum vel in fluxu motus non sicut in eo vel sub eo in potentia. Sicut cum illuminatur aliquid in instanti non est lucidum in potentia: sed in actu completo et perfecto sic in proposito de culpa originali. ¶ Ad secundum dico q̃ culpa originalis contrahitur in instanti permanente quod potest coexistere et instanti fluente tantum z tempori. Et ita dico q̃ purgatur et purgari potest in instanti ꝑmanente infusionis gratie quod potest coexistere tempori non coexistendo instanti precedenti sicut instans contractionis poterat coexistere instanti prior non coexistendo tempori sequenti: et ita patet q̃ non oportet dare tempus medium inter culpam contractam et purgationem eius. ¶ Ad tertium dico q̃ permanentia non distinguntur a successiuis in hoc q̃ stent actualiter et vniformiter in pluribus instātibus sed magis in hoc q̃ possunt sic vniformiter z eadem manere vel stare in pluribꝰ instantibus z in tēpore coexistēdo pluribus instantibus vel tēpori: nō sic autē successiue possunt. Modo dico de culpa originali q̃ potest coexistere tēpori z potuit in beata virgine qz permanēs erat: quare zc. ¶ Et he due precedētes questiones diligenter per correctorē huius z aliquos doctores scientificos examinate et pure integritati cōformate exiterunt.

¶ Distinctionis Quarte libri Tertij Sententiarum. Questio Vnica.

Circa distinctiōez quartam querit vtrum beata virgo fuerit vera mater Christi et naturalis mater. ¶ Videtur q̃ nō: qz ēm opinionem Galeni quā recitat Auicēna primo canonis. Pater est ꝑncipium nō solum passiuum: sz etiā actiuum in ꝑductione filij. Galenꝰ. Sed beata virgo nichil cooperata est actiue ad generationē Christi: quia illa fuit in instāti virtute spiritussancti non mediāte motu vel alteratione facta que est sufficientissima virtus: g̃ zc. ¶ Secō

sic. Mater habet rationes principij respectu illius cuius dicitur mater: vt respectu suppositi producti quia generatio terminatur ad suppositū. Sed suppositum Christi nō est principiatū a virgine: q̃ est a solo deo patre per generationē eternā: q̃ non est ibi aliud suppositū ꝗ verbū eternum dei filius: ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Spiritussanctus nō potest dici pater Christi sicut nec christus filius spiritussanti ēm Magistrum in litera ꝛ ēm Augustinū. 2. de trinitate: g̃ nec beata virgo potest dici mater eius quia multominus principiauit istam generationes Christi ꝗ spiritussanctus.

Luce.1. ¶ **Contra** Luce.1. Ecce cōcipies ꝛ paries filium. Et Mathei.1. dicit. Cū esset desponsata mater iesu maria ioseph ꝛc. ꝛ multa alia: quare ꝛc.

¶ In ista questiōe sic pcedā.

¶ Primo inquiram an beata virgo fuerit cooperata actiue ad generationem Christi temporalem. ¶ Secundo ostendam an sit vera mater naturalis ipsius Christi ꝛ quomodo. ¶ Tertio an meruerit esse mater Christi. ¶ Vltimo ad rationes.

¶ **Quātū ad primū** est vna opinio q̃ nec beata virgo nec aliqua mater alia facit aliquid effectiue nec cooperatur actiue ad generationem filij vel fetus: sed solum habet rationē principij passiui vel receptui prestādo vas nec aliquid etiam se tenēs ex parte matris se habet actiue sed solum pater vel illud qd̃ se tenet ex parte patris puta semen viri vel sperma. Non autem mēstruum mulieris nec mulier ipsa. ¶ Ad hoc adducuntur rationes ꝛ auctoritates

rōnes huius.1.opi. ¶ Prima ratio est ista. Si mulier esset principium actiuum generationis: tunc posset per seipsam generare ꝛ masculus superfluere. Probatio: quia dicit philosophus. 2. de aīa q̃ cū sensus sit passiuus si cum hoc esset actiuus posset sentire per seipsum sine obiecto. Sicut etiam lignus si esset calidū combureret seipsum. Ita dico de muliere que est passiua in generatione. Sed hoc est inconueniens ꝛ falsum: ergo ꝛc. ¶ Secūda ratio. Nichil agit in instāti in quo corrumpitur nec ad corruptionē suij ipsius quia nō est. Sed semen mulieris in instanti generationis corrūpitur: vt ex ipso fetus formetur p̃ corruptionem ipsius: quia generatio vnius est corruptio alterius: ergo ꝛc. ¶ Tertia ratio. Impossibile est duo agentia vniuoca concurrere simul ꝛ eodē ordine ad eūdem effectum. Probatio: quia vnū talium sufficit ad perfectionē totalem effectus vniuoci producēdam: quia est tante perfectionis quāte ꝛ effectus ꝛ ita alterum superfluit. Sed pater ꝛ mater sunt cause vniuoce respectu fetus geniti vt patet ꝛ pater est causa actiua ēm omnes nō igitur mater vt videt. ¶ Quarta ratio. Impossibile est ꝛ implicat cōtradictionem idem esse actiuum ꝛ passiuū respectu eiusdē. Sed mulier vel semen se tenēs ex parte mulieris est passiuum principium generationis nō ergo actiuum per se loquendo.

August. 4. super Genesim ¶ **Ad hoc** adducitur auctoritas Augustini in proposito de beata virgine q̃ nichil fuerit ibi cooperata actiue. Prima est. 4. super Genesim vbi dicit q̃ Christus nō venit ēm rationē seminalem. i. ēm aliquam vim actiuā seminis: quia semē prout ad ipsum pertinet ratio seminalis reducit Philosophus in. 2. phisicoꝝ ad principium actiuum: igitur videtur q̃ beata virgo non fuerit ibi cooperata actiue. Et hoc idē videt Augustinus dicere. 9. super Genesim ꝛ. 4. Nas alias fuisset Christus decunatus in lumbis abrahe eodē modo quo ꝛ leui cuius oppositū ipse dicit ꝛ Magister etiaz in litera. ¶ Confirmatur ista opinio per philosophū. 15. de animalib⁹ vbi ponit hoc expresse. Unde comparat ibi semē viri ad semē mulieris in generatione sicut artificem ad materiam ꝛ sicut coagulum ad lac ꝛ ista se habēt pure passiue per se loquēdo respectu illorum. ¶ Adducit etiam ibidē Philosoph⁹ aliqua signa ad hoc. Unū est de ouis venti ex quibus generatur aliquid si semen masculi superinfundatur. Secundum est de ouis piscium proiectis a matre ex quibus generātur pisces si semen maris superinfundatur. Tertium signū est de coagulo ꝛ lacte qd̃ se habet pure passiue respectu coaguli sic semē mulieris respectu virilis. Quartū signū: quia mulier ēm Aristotelem potest concurrere vato q̃ nō spermatizet: quare ꝛc.

Idem.

Phi.15. de aiali.

Signa phi.

¶ **Dicunt ergo** isti q̃ alie matres a virgine nichil cooperātur ad generationē actiue nisi forte per accidēs: q̃ semina aliquo modo contrariantur ꝛ sic semen viri a semine mulieris aliquo modo per accidens repatit. Sed beata virgo nichil per accidēs cooperabatur vllo modo: quia semen suum vel materia ministrata non resistebat spiritui sancto vllo modo. Hec est prima opinio.

Resolu. finalis.

¶ **Alia opinio est** de hoc q̃ dicit q̃ beata virgo cooperata fuit actiue ad generationē Christi per vnā virtutē supernaturalem collatam sibi a spiritu sancto tāq̃ agenti minus principali a principali agēte. Unde non est ibi cooperata per aliquā virtutem naturalē sicut nec alie mulieres. Quod probāt: quia sicut dictum est in scdo semen viri nō est actiuum per se attingēdo ad aliquam formā substātialem fetus nec vir ipse: ergo multo fortius nec mulier ipsa nec semen eius. ¶ Q̃ autē cooperata fuerit tali virtute supernaturali data sibi vel collata a spiritu sancto Probant auctoritate Damasce. lib. 2. vbi dicit q̃ post cōsensum virginis superuenit spiritussanctus tribuēs ei virtutē susceptiuam verbi simul ꝛ generatiuam: igitur cooperata est actiue tali dono supernaturali diuinitus sibi dato propter qd̃ ꝛ bene dicitur sibi. Luce. 1. Spiritussanctus superueniet in te et virtus altissimi obumbrabit tibi. Hec est secunda opinio.

2.opi.

Damas.

Luce.1.

¶ Cōtra primam opinionem

Arguitur primo per rationes. Scdo per auctoritates ꝛ contra secūdam similiter pro ꝗto cōuenit cū prima. ¶ Primo sic. Forme eiusdem rationis principue ēm ponentes potētias esse cōsubstātiales illis formis. Sed forme masculi et femine puta anime sunt eiusdem rationis: q̃ non differunt nisi per materiam vel conditiones materiales. 4. metha. ergo ꝛ potētie eorum puta potentia generatiua in vtroq̃. Sed in viro vel masculo potētia generatiua est actiua: g̃ ꝛ in femina vel muliere. ¶ Secunda ratio. Unusquisq̃ diligit opus suum quod agit sicut dicitur. 4. ethicorū sicut poete poemata sua. Sed matres cōmuniter plus diligūt pueros ꝗ patres: ergo magis agunt ad generationē vel saltē sicut ꝛ patres ꝛ magis amāt: quia cum hoc q̃ agunt etiā materiam administrāt. Dicis q̃ magis patiūtur pro ipsis: ideo magis amāt: ideo videtur ista esse bona solutio ad Aristotelem. Nō enī dicit q̃ diligant homines suas passiones vel illa proquibus patiuntur: sed opera sua que agunt. ¶ Tertia ratio. Agens in agēdo assimilat sibi passum vel effectū: licet frequēter magis assimilatur matri ꝗ patri: g̃ ꝛc. ¶ Quarta ratio. Si mater tm̄ prestat materiam ꝛ ministrat vas se habēdo pure passiue respectu fetus videtur q̃ pari ratione si generaretur buffo in vētre eius sicut in ventribus aliquarū samaritanarum posset dici mater buffonis. Sed hoc est falsum: g̃ ꝛc. Dices q̃ non: q̃ buffo nō est eiusdem nature cū muliere: ꝛ ideo non diceretur filius eius. Istud non videt valere: q̃ mulus est alterius nature ꝗ assina. Et tm̄ dicitur filius asine ꝛ illa dicitur mater eius: quare ꝛc. ¶ Confirmat ista opinio per Galenum qui fuit huius opinionis sicut recitat Auicēna primo canonis ꝛ sibi magis est credēdum in hoc ꝗ philosopho: quia istud propositū est de particularibus nature que magis spectāt ad medicos ꝗ ad philosophum naturalem: ideo ꝛc.

4.meta.

Galen⁹.

cōmēta.

¶ Confirmatur etiā secundo per Commētatores scdo de aīa vbi dicit q̃ omnes potētie vegetatiue sunt actiue nec distinguitur ibi de viro de muliere igitur potētia generatiua mulieris actiua est ꝛ mater aliquid cooperatur ad generationē substātiefetus. Similiter etiā quia filius refertur ad matrem relatione de secūdo modo que nō est nisi effect⁹ ad causam actiuā et principium actiuum: vt patet. 5. metaphisice.

5.2.opi.

¶ **Contra secūdā** opinionem prout habet aliqd̃ propium. s. q̃ beate virgini collata est virtus supernaturalis ad generādum. Arguo sic primo q̃ re puto falsam quero de illa virtute aut est substātia aut accidēs. Non potest dici substantia aliqua noua patet. Nec gradus aliquis perfectior priorīs substantie: quia substātia non suscipit magis ꝛ minus ēm tales gradus nec in eodē indiuiduo nec in plurib⁹ sicut dixi in. 2. Nec est accidēs: quia accidēs nō potest esse principium vel ratio generādi substantiaz sicut etiam probatū est in primo ꝛ ī secūdo. ¶ Secundo sic. Illa virtus aut est aliquid spirituale aut corporale. Non potest dici aliquid spirituale vt videtur: q̃ dona spiritualia nō dantur nisi spiritualibus potētijs: vt intellectui vel voluntati. Nec corporalis vt videtur: quia virtus corporalis ad generandū nō videtur nisi potētia generatiua vtēs organo que nō fuit de nouo data virgini q̃ non erat prius sterilis: patet ergo ꝛc. ¶ Tertio q̃ per illud nō saluāt maternitatem in virgine respectu Christi: quia oportet ad maternitatē q̃ vi nature principietur filius: non autē dono aliquo supernaturali quare ꝛc. ¶ Quarto. Productio qua Christus generatus est a matre fuit vniuoca sicut patet: et est in alijs matribus ꝛ filijs. Sed si per illud donū supernaturale genuisset non fuisset productio vniuoca sicut patet: ergo ꝛc.

4.ethi.

Ad Damasce.

¶ **Dico ergo** quicquid sit de prima opinione q̃ ista non est vera. ¶ Ad Damascenū dico q̃ non est intentionis sue q̃ spiritussanct⁹ dederat beate virgini aliquā vim supernaturalem generatiuā in habitū: sed pro tanto: q̃ vis generatiua virginis quā prius nō habebat exijt in actum superueniente ꝛ cooperante spiritu sancto. Unde tribuit sibi vim generatiuā pro tanto: quia cooperando sibi tanq̃ principale agēs fecit q̃ ipsa generaret Christum.

¶ **Quātum ad istum articulum** primū questionis dicā aliqua ꝛ postea respondebo ad motiua precedētium opinionum pro ꝗto erunt contra me. ¶ Dico igit̄ primo q̃ non video q̃ ad generationē que est vera mutatio substantialis terminata ad esse substantiale fetus per se ꝛ directe faciat aliquid vel cooperetur effectiue nec semen viri nec semen mulieris sicut probatū est in secundo de semine viri q̃ ipsum nec in virtute ppria nec in virtute generātis potest ad hoc attingere cū sit ens simpliciter imperfectius cū quacunq̃ virtute ibi posita ꝗ fetus ꝛ ideo nō potest esse causa totalis equiuoca ipsius fetus effectiua vel generatiua Nec valet q̃ in virtute generantis: q̃ generās vel vir frequēter nō est in rerum natura quando fetus generatur vel si est in rerū natura accidit q̃ sit presens in loco generationis sicut dictū est supra. Et dato q̃ esset presens ꝛ per se esset hoc necessarium adhuc nō posset hoc cōuenire semini per ipm: quia nec in virtute ppria nec in virtute aliqua recepta ab ipso. Et si ita est de semine viri q̃ nō potest esse causa effectiua generationis multo fortius videt hoc de semine mulieris. ¶ Secūdo dico q̃ nō obstante hoc mulier est principiū effectiuum generationis ꝛ nō ipse vir vel oportet omnino recurrere ad deū: vt ad causam efficientem ipsius generationis qd̃ tamen non videtur necessarium. Q̃ autem vir non sit causa effectiua generationis. Patet: q̃ sicut dictum est supra accidit q̃ sit quando generatur fetus. Nec potest dici q̃ mediāte semine vt dictum est supra: et ideo dictū est in secundo q̃ oportet recurrere ꝗtum est ex parte viri ad deū: vt formantem fetum ꝛ efficientē generationē fetus. Q̃ autem mulier possit cooperari ad generationem fetus nullū impedimētum currit sicut de viro. Mulier enim presens est ꝛ per se quando generatio est ꝛ habet vim actiuam generatiuam fetus ymbilici sibi. scilicet masculi vel femine et habet materiam dispositam presentez semen suum vel menstruum decisum ad cuius corruptionē potest agere: vt generetur ex ea fetus ꝛ inducatur forma substantialis educta de potētia illius materie: ita q̃ mediante semine generat non sicut instrumento vel medio actiuo sed principio passiuo per cuius corruptionē ex materia eius generaretur fetus ēm determinatū modum nature quo non quodlibet sic generatur ex quolibet: sed determinatum ex determinato. Unde nec semen reducitur ad causam efficientē in generando sed in alterando aliquo modo preuio generationi quo semina mutuo agūt ꝛ patiuntur alterādo seinuicem vt tandem semen mulieris corrūpatur ꝛ fetus generet. ¶ Tertio dico q̃ probabile est dicere ēm istum modū q̃ seminis decisio ꝛ fetus generatio sint duo effect⁹ ipsius matris ordinate ab ipsa procedentes ēm modū ꝛ processum nature: quorum prior est ipsius seminis decisio tanq̃ materialis principij ꝛ secūdus vel posterior est ipsius fetus generatio. ¶ Quarto dico q̃ cū sicut

Opinio auctoris circa pcedentia.

q̃ vir nō est cā effec. generationis.

quatuor ī ḡnatione xpi cōcurrētia.

tactum est supra in vna questione quatuor fuerint in processu generationis Christi scz materie decisio ⁊ missio ad locū generatiōis corporis formatio vl̄ eductio forme substātialis corporee de materia illa corporis animatio vel anime infusio et totius coniuncti vnio ad psonam verbi ⁊ in primo nō potuerit virgo cooperari: quia factū est in instāti per simplicē mutationem quā solus deus potest facere illa que ab agēte naturali sunt factibilia per motū et in tēpore cuiusmodi est ista decisio ⁊ missio materie ad locū generationis. Non potuit etiā cooperari ad infusionē anime nec ad vnionē cū verbo sequitur q̄ eductionē forme substātialis corporee et sic ad generationē. Et q̄ sit rationabile hoc ponere patet qꝛ habuit virtutē actiuam generatiuā nō impeditam: quia nō fuit sterilis nec preuētam a spiritusancto ꝗtum ad hoc: sed probabile est q̄ licet spiritussanctus disponeret materiam in instāti nō cooperāte virgine sicut alie cooperantur qꝛ media necessaria nō sunt simpliciter necessaria virtuti diuine eo modo quo nature tñ materia disposita dimitteret eā cooperari ad generationē ipsam q̄ nata est fieri in instāti etiā ēm naturam ita q̄ spiritus sanctus tantūmodo in generatione fecerit illud qd̄ homo fecisset vel deus loco hominis si virili semine Christus conceptus fuisset. Ita videt probabiliter posse dici.

Correlaria ex dictꝭ auctoris.

¶ Ex predictis concludo quedā correlaria. ¶ Primū est q̄ mater multo magis directe ⁊ p se facit ad generationem ꝗ pater: quia pater non facit nisi decindendo semē suum ⁊ reponēdo in loco cōuenienti ad generationē in matrice mulieris vel vase. Mater vero agit directe efficiēdo substātiam fetus attingēdo ad generationē eliciendo actum generationis. ¶ Secūdum est q̄ beata virgo nō fuit cooperata ad decisionē seminis sui ⁊ missionē ad locum generationis sicut alie mulieres: sed bene ad ipsam generationē ⁊ mutationē instātaneam ⁊ hoc sufficit ad veram maternitatē cū hoc qd̄ est ministrare materiam sicut q̄ materia sumatur de ipsa puta de superfluo alimēti tertie digestionis sicut fuit factum in virgine a spiritusancto: ita q̄ materia corporis christi fuit purissimus sanguis virginis tertia digestione digestus ēm Dama. lib. 3. Verū est etiā q̄ beata virgo post cōceptionē Christi ipsum aluit ⁊ nutriuit in vtero suo sicut alie matres suos fetus.

Damas.

¶ Tertium est q̄ pater nō est causa filij effectiua nisi sicut inducēs dispositionē necessitātē ad generationem puta semē sicut inducēs motum inducit calorē ⁊ hoc sufficit ad hoc: vt fetus referat ad ipsum sicut ad causam per se efficientē tñ multo verius ⁊ perfectius refertur fetus ad matrē sicut ad causam directe effectiuam ⁊ elicitiuā actus generationis. ¶ Quartum est q̄ nichil de semine viri vel masculi intrat substātiam fetus quia hoc patet in beata virgine ex qua fuit sumpta sufficiens materia fetus: ⁊ tñ non fuit ibi aliquid de virili semine. Ex quo videtur etiā in alijs matribus q̄ illud quod accipitur ex parte mulieris sufficit pro materia fetus.

¶ Ista positio videtur dubia. Tum qꝛ ēm eam potentia generatiua hominis est innobilior ⁊ imperfectior ꝗ generatiua mulieris. Tum quia mulier que est innobilior ⁊ imperfectio viro esset causa totalis generatiua viri. Tum quia nō plus videt posse mulier ī generationē per se ⁊ directe ꝗ in organizationem quā non potest vt videtur: qꝛ agit vi naturali vniformiter agente ⁊ ita nō potest in tātam difformitatem organorum sicut nec semen. Et ideo virtutꝭ formatiue sunt virtutes diuine sicut dictū est in secundo. ¶ Et ideo si nō teneatur dici potest q̄ nec semē patris nec matris nec pater et mater directe et per se attingunt ad generationē sed dispositiue tñ preparando ⁊ alterando vel disponendo materiam ⁊ deus educit formā substantialem corporeā et tunc beata virgo fuit mater: quia materiam preparauit ⁊ ministrauit ⁊ ipsum aluit ⁊ peperit nō sicut dicitur in ista positione.

Nota.

¶ Ad motiua precedētium opinionum ꝗtum ad illa que sunt cōtra me. ¶ Ad primū prime opinionis dico q̄ non oportet q̄ mulier possit p seipsaꝫ ꝓcipere vel generare ⁊ q̄ masculus superfluat quia necessario ante generationē requiritur dispositio materie ⁊ alteratio preuia ēm processum nature ad quā facit semē viri sicut dictū est supra alterando semē mulieris. Similiter etiam qꝛ nō est agēs vel generans totale sed aliquo modo partiale: ⁊ ideo nun ꝗ virt⁹ ei⁹ ꝗtumcūq̄ aucta sufficeret per seipsam sicut scōm ponētes obiectum esse causam partialē actus alicuius potētie cum potētia ipsa nunꝗ altera tantū virtus sufficeret. ¶ Et tunc ad dictū Aristotelis dicitur q̄ si sensus esset actiuus sicut causa totalis sensationis sentiret vtiq̄ vel sentire posset sine extrinseco obiecto. Sed non teneo me cum ista solutione secūda sed cum prima. ¶ Ad illud vero de ligno dicitur q̄ si lignū esset calidum ⁊ cum hoc calefactibile nō posset seipsum calefacere: quia calefactio est actio transiens. Sed si esset immanēs posset vtiq̄ seipsum calefacere sicut intellectus seipm intelligere. ¶ Aliter dicitur ad ista q̄ Aristoteles ibi de. 2. aīa intēdit ostendere sensum esse passiuꝫ nō autem actiuum eo modo quo ponebāt illi q̄ ponebant ipsum esse cōpositum ex omnibus sensibilibus realiter ad hocvt sentiret oīa. Si enim opinio eorū esset vera sequeret q̄ sensus sentiret absq̄ sensibili extrinseco: ⁊ per consequēs moueretur a seipso sicut si calefactibile calefieret ⁊ nō ab extrinseco calefieret a seipso. Sed ex hoc nichil ad propositū

Ad motiua. 1. opi.

Ad scōm.

¶ Ad scōm dico q̄ concludit bene q̄ semen mulieris per se ⁊ directe nō agit ad generationē: qꝛ pro instanti generationis corrūpitur: sed non cōcludit de muliere. ¶ Ad tertium de duobus agentibus vniuocis ⁊c. Licet non sit contra predicta: et ideo posset concedi tñ qui vellet sustinere q̄ vir per se ⁊ directe ageret ad generationē posset dicere q̄ ēmo Unde ad eundē terminum vel effectum producendum bene requirūtur duo agētia vniuoca talia q̄ vnum subordinetur quasi alteri tanꝗ cause magis principali. Sicut duo ignes quorum vnus est maior bene concurrūt ad eundem calorem causandum in eodē ligno vel eadem parte ligni. Quādo dicis q̄ quelibet talium causarum cōtinet sufficienter perfectionē effectus vniuoci. Dico q̄ non oportet ꝗtū ad modū producēdi sic vel sic. Tamen sic dicētibus occurrit difficultas ⁊ ideo teneo me cū prima solutione predictis cōcordāte. ¶ Ad quartū dico q̄ in generatiōe substātiali mater nō est principiū

passiuū proprie loquēdo qꝛ nō est materia seminis receptiua forme ipsius fetus licet materia ab ipsa ministretur ⁊ iō improprie dicitur principium passiuum. Non seqtur ḡ q̄ in ḡnatiōe substātiali idē sit principium passiuum ⁊ actiuū. Hoc enim est īpossibile quicq̄d sit de mutatiōe accidētali qꝛ de aliqua tali nō implicat ꝓtradictionē sicut dictū est in secundo. ¶ Ad Augustinū. Dico q̄ ipse intēdit q̄ xp̄s nō venit ēm rōnē seminalem se tenētem ex parte viri qꝛ nō mediāte virili semine ⁊ nihil plus habetur de hoc ⁊ ita nihil contra ꝓpositū. ¶ Ad philosophum Dico q̄ ipe negatur ⁊ rationabiliter a medicis q̄ ponūt q̄ mulier vel femela in generatione ē actiua. Et dico vltra medicos q̄ nec vir nec semen viri est actiuū ad ḡnationē per se eo modo quo dictum est supra. Et tunc nego omnia signa p quātō videntur hoc ꝓcludere nisi forte dicatur p reuerētia Aristotelis q̄ ꝗtum ad alterationē puiam generationi intelligit hoc Aristoteles ⁊ pro tanto dicit hoc q̄ licet semen mulieris aliquo mō sit actiuū ad alterationē vel dispositionē illam tamē semē viri principalius tanꝗ actualius ⁊ pfectius. Unde nec semē mulieris agit ad eā nisi p accidens reagēdo in semen viri a quo ipsum patitur ⁊ alteratur.

Ad aug.

Ad Aristo.

Ad dicti 2. opi.

¶ Ad primum alteri⁹ opinionis qd̄ probat q̄ mulier nō agit naturaliter ad generationē fetus: quia nec vir de quo magis videtur de viro sicut dictum est supra: ideo nō valet. ¶ Ad illa que sunt adducta cōtra primā opinionem q̄ mulier agit ad generationē licet gratia cōclusionis essent cōcedenda: tñ qꝛ primum ita concludit de viro sicut de muliere qd̄ est supra negatum de viro respondēdum est q̄ licet potētie generatiue. s. viri ⁊ mulieris sint eiusdem rationis ꝗtum se tenēt ex parte forme ⁊ aīe cut sunt cōsubstātiales: habēt tñ alia ⁊ alia organa in viro ⁊ muliere ⁊ requiritur alia ⁊ alia presentia ad materiā viri ⁊ mulieris: ⁊ ideo licet ambe sint actiue: nō tñ eodem modo nec respectu eiusdem per se effectus: sicut dictū est supra. ¶ Alia vero tria argumenta concedātur: qꝛ sunt bona eo modo quo concludunt ⁊ etiam deducūtur. Hoc de primo articulo principali istius questionis.

¶ Quātum ad secūdum articulum questionis omnes volunt saluare q̄ btā virgo sit ⁊ fuerit vera mater naturalis xp̄i. Sed diuersimode saluatur hoc a diuersis. Nā illi de ꝑma opinione ꝑcedētis articuli dicunt q̄ licet nichil cooperata fuerit actiue ⁊ per se ad generationē: sed totū fecerit spiritussanctus tñ ministrauit materiam: et ipsum aluit in vtero suo benedicto ⁊ mutauit ⁊ peperit sicut alie matres ⁊ hoc sufficit ad hoc q̄ sit vera mater naturalis. ¶ Alij de secūda opinione dicunt q̄ fuit vera mater naturalis: qꝛ nō solum materiam ministrauit ⁊ ipsum aluit ⁊ peperit. Sed cū hoc ipsuꝫ genuit ⁊ cooperādo effectiue ⁊ per se ad generationē ipsius ipsi spiritui sancto per illud donum supernaturale qd̄ licet conferretur sibi supnaturaliter erat tñ sibi principiū operādi naturaliter

An ꝗgo sit vera mat xp̄i naturalis ⁊ quomō

1. opinio.

2. opi.

¶ Sed istas opiniōes nō teneo sicut nec tenui illas in primo articulo questionis: ⁊ ideo dico aliter. Postea instabo ꝗme ⁊ soluam. Primo dico q̄ ipsa fuit vera mater: quia nō solum materiam ministrauit: sed qꝛ ipsum

3. opinio.

Christum genuit actiue cooperās spiritui sancto et per se ⁊ directe ad generationē Christi ēm naturam assumptam precipue ꝗtum ad eductionē forme substantialis corporeeve materia illa ministrata sicut dictū est supra. Ipsum etiā aluitin vtero ⁊ nutriuit.

¶ Sed de partu quomodo ipsum peperit est difficile. Et videtur q̄ nō peperit primo qꝛ virgo. Impossibile est autez q̄ virgo pariat manēs virgo vt videt: qꝛ virginitas ⁊ maternitas cōtrarie opponūtur nec possunt eidem inesse vt videtur. ¶ Secundo qꝛ partus expellitur a matre in pariendo. ¶ Sed beata virgo non potuit habere vim expulsiuā respectu hui⁹ partus: qꝛ cū iste partus exierit clauso vtero ⁊ claustꝭ clausis oportuit q̄ essent duo corpora simul puta corpus Christi et pars illa vel vterus virginis. Hoc autez nō subest nec subiacet virtuti naturali agētis sed solius dei ¶ Tertio qꝛ pater ⁊ mater relatiue opponūtur sicut actiuum ⁊ passiuum. Cuꝫ igitur Christus ēm carnē ⁊ naturam nō habuerit patrem videt q̄ nec matrē. ¶ Quarto qꝛ illa nō parit naturaliter que parit modo mirabili ⁊ miraculoso: ⁊ per cōsequēs non est mater naturalis. Sed beata virgo naturali modo non peperit: sed miraculose quia virgo manens: ⁊c.

qūo ꝗgo peperit Christū.

¶ Sed istis nō obstantibus dico q̄ beata virgo veraciter peperit Christum et hoc statim patet si ponatur q̄ mater in pariendo non habeat vim impulsiuam vel expulsiuaꝫ fetus: sed fetus cadat quasi maturus fructus ab arbore qui nō expellitur ab arbore sed sponte cadit: et tunc beata virgo fuit terminus a quo illius motus vel egressus Christi ab vtero sicut sposi de thalamo suo ⁊ totus ille mot⁹ fuit a spiritu sancto nō cooperāte virgine effectiue sicut nec alie matres ī hoc effectiue operanꝫ. ¶ Sed si mater habeat vim expulsiuā in pariendo: tūc difficili⁹ est videre propositum. Et dicit vnus q̄ istud expellere nō est de necessitate matris ita q̄ licet alie expellant: non tñ beata virgo: qꝛ agens naturale non pōt facere duo corpora non gloriosa in eodem loco nec potest aliquod corpus expellere de loco nisi subintret aliud corpus ⁊ planū est q̄ aliud corpus nō subintrauit corpus vel vterum virginis. Ideo dicit q̄ spiritus sanctus fuit totalis causa expulsionis supplendo causalitatem virginis ⁊ ipa virgo fuit terminus a quo tñ. ¶ Sed aliter sicut videt michi potest dici scz q̄ virgo fuerit pncipium actiuum illius expulsionis per istum modū: quia planuꝫ est q̄ expellere corpus ⁊ aliud implere sunt due actiones ⁊ mutationes ita q̄ expulsio vnius ⁊ subintratio alterius separabiles sunt: ⁊ ideo deus potuit beate virgini influere ⁊ cooperari ad expulsionē q̄ nō influeret ad subintrationē alterius corporis vel etiā ad fractionē vel apertionem vteri. Ita q̄ virtute diuina erat q̄ duo corpora simul essent: sed virtute creata virginis erat q̄ alterum moueret ⁊ expelleret. Sicut si duo animalia essent in eodē loco virtute diuina nō minus quodlibet eorū posset se mouere in illo loco ꝗ si alterum tantum esset ibi: ⁊ sic de consimilibus. Sic in proposito potest dici.

Nota.

¶ Ad primum contra partū dico q̄ mater ⁊ virgo nō opponun-

tur formaliter nec repugnāt maternitas ⁊ virginitas simpliciter ⁊ absolute ꝓ ꝑtute diuina possunt simul stare licet nō virtute nature. ¶ Ad secundū iā patet ex dictis de expulsione partus. ¶ Ad tertium dico q̃ pater ⁊ mater nō opponūtur relatiue vato etiā q̃ se habeant sicut actiuum ⁊ passiuū: q̃ actio ⁊ passio sunt diuersorū predicamētorum: sed bene pater ⁊ filius vel mater ⁊ filius sensibilia: et ideo pater nō potest esse sine filio nec econuerso loquēdo de filio ēm filiationem que est relatio ad patrē: sed bene potest loquēdo ēm filiationem que est relatio ad matrem sicut in ꝓposito: quare ⁊c.

¶ Ad quartū dico q̃ beata virgo potest dici mater naturalis ex principio pariendi ⁊ generādi: q̃ principium tale habuit in sua natura: tñ ex modo pariendi. Puta q̃ virgo pareret nō dicēr naturalis: q̃ miraculosum fuit q̃ virgo pareret licet naturale fuerit q̃ ipsa pareret. ¶ Nec de secundo articulo principali.

¶ Quantum ad tertium articulū.

Incarnatio dup.

An sc̄z beata virgo meruerit esse mater dei vel Christi. Dicitur q̃ incarnatio dei potest accipi dupliciter. Uno modo ꝯtum ad substātiam facti et vt in diuino supposito quo ab eterno preordinauit eā fiendā ⁊ exhibēdam et isto modo nec beata ꝗgo nec aliquis hominū vnq̃ potuit mereri incarnationem Christi vel dei nec per cōsequēs beata virgo potuit mereri esse mater dei nec merito cōgrui nec merito condigni. Tū q̃ nichil extrinsecū deo est sibi ratio volēdi vel ordinādi aliquid extra se. Tum q̃ īcarnatio est fundamētū est radix omnis meriti siue cōdigni siue congrui. Tum q̃ incarnatio est ratio recōciliandi totū genus humanū ⁊ satisfaciendi saltē initialiter ⁊ per consequēs nō potest eā mereri singularis ꝑsona pura de genere hominis. Tum q̃ meritū hominis ad hoc nō se extendit: vt deꝰ debeat fieri homo sed ad gratificari vel beatificari ad perfectionē formalē propriam gratie vel glorie: ideo ⁊c. ¶ Alio modo potest accipi incarnatio ꝯtum ad tempus vel circūstantiam vel modum ipsa incarnatione presuppositā simpliciter fienda ⁊ hoc modo cōsideratur vt tali tēpore vl̃ tali fienda ⁊ isto modo dicit q̃ beata virgo et sancti patres aliquomodo meruerūt eam in effectu poni tali tēpore aliquo modo ⁊ de cōdigno tanq̃ amici dei ⁊ ꝑsone deo grate ⁊ desiderātes feruēter accelerari aduētū dei licet istud excedat simpliciter omne meritum in excellētia ⁊ bonitate ⁊ beata virgo

q̃ō beata virgo meruit esse mater christi.

precipue inter omnes hoc meruit ꝯtum ad circunstātiam persone: q̃ purissima ⁊ sanctissima fuit et decuit vt supposito q̃ deus deberet habere matrem q̃ de matre purissima fieret que tāta puritate niteret qua sub deo nequit maior intelligi. Nec obstat q̃ bonū incarnationis excedat quodcūq̃ meritum quia etiā bonū premiationis eterne excedit quasi ī proportionabiliter meritū temporale ēm Apostolum ad Ro. Non sunt cōdigne passiones huius tēporis ⁊c. Tñ aliquis potest mereri de condigno viam eternam eo tñ modo quo dictū est superius in scō. Hoc sufficiat de isto tertio articulo.

ad argumēta pn̄cipalia.

¶ Ad primum principale dico

q̃ beata virgo potuit cooperari ad eductionē formē substātialis corporee de materia corporis xp̄i: quia etiā illa fit naturaliter ī instāti ab alijs matribus sed nō ad translationē vel dispositionē instantaneam materie sicut dictū est supra. ¶ Ad secundū dico q̃ christus cōparatur ad virginē sicut suppositū productum ab ipsa vi nature nō ēm naturā diuinā: sed ēm naturaꝫ humanā in qua subsistit cuius nature materiam ministrauit et hoc sufficit ad maternitatē. ¶ Ad tertium de spiritu sancto dico q̃ proprie loquendo eo modo quō loquēdum est in proposito incarnationis spiritussanctus nō potest dici pater christi ratione incarnationis ēm Augustinum ⁊ Magistrū in litera: quia nō est cōceptus de spiritu sancto sicut de patre vi generatiua naturali. Non eēm conuenit cū virgine sicut vir cum muliere faciens naturaliter ad generationē mediante semine quomodocūq̃ ad hoc faciat vir sed magis vt artifex ⁊ agens voluntariū ⁊ non de sua substātia sed in aliena substātia ⁊ alterius rationis. Sed beata virgo vi sua generatiua ad hoc egit ⁊ materiam ministrauit sicut dictū est supra: ideo ⁊c.

¶ Distinctionis Quinte Tertij Sētentiarum. Questio Unica.

Circa distinctionem

quintā quero vtrū natura diuina assumpserit naturā humanā in christo. ¶ Uideturq̃ sic. Persona diuina et natura sunt idem. Sed persona assumpsit naturā: ꝗ ⁊c. ¶ Secūdo sic. Natura diuina ⁊ humana sunt vnite in Christo. Aut ergo natura diuina est assumēs aut assumpta Sed nō est assumpta: vt patet: ꝗ ⁊c. ¶ Tertio. Sicut persona est incarnata ita natura sicut concedit Magister in litera. Sed ꝑsona est incarnata ꝑ hoc q̃ assumpsit naturam humanam: ergo ⁊c.

¶ Contra

Quod est cōmune toti trinitati nō assumpsit naturam humanam q̃ tunc tota trinitas fuisset incarnata. Sz natura cōmunis est toti trinitati: ergo ⁊c.

¶ In ista questiōe sic pcedā.

¶ Primo inquirā an natura diuina assumpsit naturam humanā. ¶ Secundo an persona diuina assumpsit hominē vel personam humanā. ¶ Tertio an natura humana prius potuit personari ꝯ assumi. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quātum ad primum.

Assumere dupliciter capitur.

Notādū q̃ assumere dicitur dupliciter. Uno modo effectiue. Alio modo terminatiue. Primo mō idem est q̃ causare vnionē nature assumpte. Secō modo idem est q̃ illaꝫ vnionē terminare. ¶ Et sic ēm hoc dico primo q̃ eodē modo potest cōcedi vel negari q̃ natura assumpsit naturā sicut q̃ causat naturā vel causat aliquid seu efficit loquēdo de assumere primo modo. Et dico de hoc q̃ nec creat nec assumit sicut dictū est in primo. Actio eēm quelibet diuina nō est nisi suppositi vt āgētis. Et si in alijs aliqua actio possit esse alicuius singularis nō suppositi ratio est que fuit ibidem assignata: quia verbum adiectiuum q̃ significat in adiacētia ad suppositū nō predicat de aliquo in vltima abstractiōe

abstracto cuiusmodi est essentia diuina vel natura vt sic accepta. vide in primo distin. 5. in. 1. questiōe. ¶ Secō tñ dico q̃ essentia vel natura est ratio assumēdi isto modo: q̃ est illud quo ꝑsona diuina assumit ⁊ assumere pōt naturā creatā sicut ē ratio qua creat aliquid vel efficit vt dictū est in pmo ⁊ nō distingo mō essentiā ab alijs essentialib̄ ꝓcipue a volūtate. Essentia ꝗ vel natura nō assumit isto modo Sz tres diuine ꝑsone sicut tres ꝑsone diuine creāt et beatificāt. ¶ Ulti ⁊ ex hoc ꝓcludi pōt vnū dictū aliquozū esse falsum q̃ dicūt q̃ essentia diuina btificat sicut q̃ ⁊ quo. Hoc eēm falsum est si intelligat effectiue quicq̃d sit de hoc si intelligēr obiectiue loquēdo de assumere secō modo dico q̃ de facto natura diuina non assumpsit naturā humanā in xp̄o. Nec sicut terminus primus q̃ nec sicut terminus formalis quo. Nec eēm primo terminat vnionē nature assumpte nec est ratio terminādi ipsaꝫ. ¶ Sz nō sit ratio terminādi ꝑbatū est supra in vna q̃stione. Sed q̃ nō terminet sicut terminus q̃ pōt ꝑbari primo: q̃ vnio nature assumpte est vt ad aliquid subsistēs incōmunicabile puta ad suppositū. Natura aūt diuina nō est aliq̃d incōtcabile vt ptz. Secō q̃ si essentia eēt primꝰ terminꝰ q̃ vt sic accepta cū ipsa sit cōis trib̄ ꝑsonis sequereť q̃ tres ꝑsone ꝓnr̄ essent incarnate quod est falsum: quare ⁊c.

resolutio

¶ Dico igit q̃ illius vnionis

ad verbū q̃ nō est de facto nō est nec esse pōt terminus īmediatus nec q̃ nec quo. Sed ipm suppositū vel ꝑsona diuina q̃ est ꝓbū est terminꝰ q̃ ⁊ ipa sua ꝑsonalis ꝓprietas est terminꝰ quo. Sz vtrū sit possibilis aliqua vnio nature vnibilis q̃ possit primo ⁊ īmediate terminari ⁊ ad essentiā ⁊ mediāte essentia ad tres ꝑsonas ꝓnter dictū est de hoc aliquid supra in illa q̃stione vtrū tres ꝑsone possint eandē naturā numero assumere. ¶ Ultimo dico ꝯtum ad hoc q̃ essentia ipa ⁊ natura ī filio est vnita nature humane in xp̄o: aliter tñ ꝯ verbū vel ꝑsona diuina q̃ ꝑsona diuina primo ⁊ īmediate sicut ꝑ se terminās vnionē nature. Essentia aūt diuina quasi ꝑ accidēs vel nō primo ꝑ tāto: q̃ eadē suppositō cū ꝑsona verbi tanq̃ natura ⁊ subā eiꝰ. Ex quo ptz: q̃ q̃ eadē est vnio ꝑsone ⁊ nature: ꝑsone tñ primo q̃ nature in alijs duabꝰ ꝑsonis a ꝓbo nō est vnita natura humane nec ecōuerso sicut nec alie ꝑsone sunt vnite. Hec de pmo articulo q̃stionis nisi q̃ cōcludi pōt etiā q̃ sicut natura diuina dr vnita/ita dr vl̃ dici potest incarnata ⁊ conceditur hoc a Magistro.

an ꝑsona diuina assumpsit homīem vel ꝑso. humanā.

¶ Quātum ad secūdum articulū

certū est apud oēs q̃ ꝑsona diuina nō assumpsit ꝑsonā hūanā. ¶ Primo q̃ sicut ꝑbatū est supra ꝑsona est inassumptibil ⁊ incōtcabilis ꝑdictione repugnāte. ¶ Secō q̃ in xp̄o esset duplex ꝑsona sicut duplex natura q̃ est falsum. Voluerūt tñ aliqui dicere q̃ ꝑsona diuina assumpsit hominez lz nō ꝑsonā. Hoc aūt videť ꝑbari: q̃ ꝓbū assumpsit cōpositū ex aīa rationali ⁊ humana carne vt patet. Sed hoc est hō ēm August. ⁊ ēm oēs: ꝗ ⁊c. ¶ Secūdo q̃ verbū est hō sicut hō est ꝓbū. Sed nō ēm seipm: ꝗ ēm assumptū: ꝗ hō ē assumptꝰ. ¶ Tertio q̃ aliq̃d dr esse hō ꝓter vnionē hois corpis ⁊ aīe sicut ꝓter separationē istozuꝫ dr hō mortuus vel nō homo. Et patuit in xp̄o: q̃ in triduo dicebatur nō homo vel mortuus ꝓter separationē aīe a corpore. Non autē ꝓpter separationē ambozū a verbo: q̃ māserūt vnita verbo: ꝗ cū verbū assumpserit ista vnita sequiť q̃ assumpsit hominē. ¶ Quarto cōfirmatur per Augustinū qui sicut dr in litera frequenter dicit verbum assumpsisse hominē ⁊ loquitur frequenter de homine assumpto: quare ⁊c.

¶ Sed dico q̃ verbū nō assumpsit hoīem homo eēm dicit naturā suppositatā vel naturā in cōcretione ad suppositū. Et iō sicut nō assumpsit suppositū ita nec assumpsit hominē sed magis humanitatē ⁊ hāc humanitatē indiuiduā. Non tñ indiuiduū nature hūane ꝓut indiuiduum cōiter dr hic homo ⁊ suppositū nature. verū est tñ q̃ Magister distinguit in lra q̃ qñ dr ꝓbū assumpsit hoīem. verū est si hō accipiat ꝓ natura Sed ꝓ ꝑsona habēte naturam non est verum.

q̃ ꝓbū assumpsit hūanitatem ⁊c.

¶ Ad primuz aliozum dico q̃

ad rōnes aliozum.

cōpositū ex aīa rationali ⁊ humana carne pōt accipi vel ꝓ natura ipsa cōposita vel ꝓ habente naturā q̃ dr homo. Accipiendo primo modo verum est q̃ verbū assumpsit cōpositū ⁊ isto modo cōpositū nō est homo sicut nec humanitas est hō secundo modo non assumpsit cōpositū. ¶ Ad secēm dico q̃ verbum est homo nō ēm se sed ēm assumptū sed ex hoc non sequitur q̃ assumptū sit homo: sed magis q̃ sit humanitas sicut etiaꝫ nō oportet q̃ illud ēm q̃ dr formaliter corpus est album sit album sed albedo. ¶ Ad tertium dico q̃ verbum vel christus nō fuit homo solum ꝓpter vnionē corporis ⁊ anime quia stante illa vnione potuit absolute non esse homo: sed reliquisset naturā assumptam sicut potuit facere absolute loquēdo. Sed cū hoc ꝓpter vnionē totius nature ad verbū: quia scilicet ipsum verbum sustentabat naturā in ꝓprio supposito ⁊ tota natura innitebatur sibi ⁊ vniebatur modo superius enarrato. Ita q̃ humanitas sibi vnita dicebatur homo sicut suo modo subiectū dicitur tale accidēte sibi vnito nō autē accidēte separato. ¶ Quādo dicis q̃ ꝓpter separationē istozum dictus est homo mortuus in triduo. Dico q̃ verum est ⁊ hoc bene sufficit: quia per talem separationem corrupta est natura humanitatis prius vnire secundum quam dicebatur homo verus. Paucioza enim sufficiunt ad destruendum ꝯ ad construendū: ⁊ ideo nō oportet q̃ sola vnione istozum Christus sit homo sicut ꝓpter separationem eozum est non homo vel mortuus. ¶ Tu dices Christus fuit vniuoce homo cum alijs: ergo sicut alij sunt homines solum ꝓpter vnionem partium ita et Christus. Dico q̃ Christus fuit vniuoce homo cū alijs ꝯtū ad naturam: sed non ꝯtum ad suppositum: ⁊ ideo sicut in alijs ad veritatem nature sufficit vnio partium. Ita et ad veritatem nature que fuit in Christo sufficiebat vnio ista. Sed quia verbum erat extrinsecum suppositus a natura: ideo oportebat ad hoc vt diceretur talis secundum illam q̃ ipsa sibi vniretur et per talem vnionem vel ratione ipsius esset homo. Non sic autem in alijs hominibus que sunt intrinseca ⁊ ꝓpria supposita ad que vltra naturam sufficit illa duplex negatio suppositalis supradictam. Unde nec Christus est vniuoce homo cum alijs ꝯtum ad suppositum. ¶ Ad quartum dico q̃ Augustinus accipit hominem ꝓ natura.

Nota.

An natura hu.p⁹ potuit psonari q̃ assumi.

¶ Quãtum ad tertium articulum est vna opinio cuiusdã doctoris q̃ natura a verbo assumpta nõ potuit prius esse psonata in seipsa q̃ assumpta ita q̃ deus posset assumere aliquã naturã prius in seipsa vel in ꝓprio supposito psonatã. ¶ Ad hoc adducunt rationes. ¶ Prima est qr natura prius suppositata vel psonata assumi nõ põt nisi p corruptionẽ prioris suppositi. Alioquin posset simul suppositari in ꝓprio supposito ꝛ in extrinseco qd̃ est falsum. Sed corrupto supposito corrũpitur natura necessario: qr destructis primis impossibile est aliqd̃ aliorũ remanere: g̃ ꝛc. ¶ Secũda ratio: qr si natura prius suppositata posset assumi: videt q̃ pari ratione sua suppositalitas posset assumi: qr est cõditio realis preexistẽs in natura ꝛ sibi cõsubstãtialis. Sed hoc est falsum: g̃ ꝛc. ¶ Dicit igit̃ iste q̃ oportuit necessario q̃ natura assumpta a verbo nunq̃ fuerit in ꝓprio supposito personata. Alioquin nunq̃ potuisset assumi.

1.opinio.

2.opi.

¶ Alia opinio est de hoc q̃ satis est miirabilis q̃ natura prꝰ psonata in ꝓprio supposito potuit ꝛ põt assumi a diuino supposito manẽte ꝓpria psonalitate sic q̃ natura solũ esset assumpta ꝛ nõ psonalitas ꝓpria ita q̃ diuinũ suppositũ potest assumere naturã existentẽ ꝛ manẽtem in ꝓprio supposito nõ assumẽdo suppositũ. ¶ Hoc declarãt primo: qr nulla est ꝓtradictio q̃ assumãt natura ꝛ nõ suppositũ: qr non sunt idẽ omnino sicut dictũ est supra. Distingũtur eñ sicut positiuũ ꝛ negatiuũ: qr positiuũ põt fundare respectũ vnionis: ꝛ per ꝑns assumi dato q̃ priuatiuũ nõ possit. ¶ Secõo qr videmus q̃ aliqua actio realis põt terminari ad naturã vel etiã circa naturam nõ tñ circa singulare vel suppositũ vel econuerso. Patet in diuinis: qr suppositũ generat et generãt nõ autẽ natura ꝛ in creaturis actus diffiniendi vel intelligẽdi põt terminari ad naturã vel quidditatẽ dato q̃ nõ ad suppositũ: g̃ sĩr in ꝓposito assumptio poterat esse nature dato q̃ non suppositi.

3.1.opi.

¶ Sed ille opiniones ambe videtur michi false. ¶ Dico eñ cõtra primã q̃ natura prius suppositata vel psonata in ꝓprio supposito põt vl̃ potuit assumi a diuino supposito nõ manẽte sua sappositalitate ꝓpria sicut nec modo. Tũ qr nullã implicat ꝓtradictionẽ q̃ in tali natura fundetur respectus vnionis cedẽte ꝓpria suppositalitate qr cõtingẽter stat sub ꝓpria suppositalitate. Tum qr sicut nature nõ repugnat priuari ꝓpria suppositalitate ꝛ inniti alteri ꝓ primo instãti ita nec ꝓ aliquo vt videtur qr non est ad hoc magis determinata in alio instãti q̃ in primo nec econuerso. Tũ qr si repugnaret sibi ꝓ alio instãti etiã repugnaret sibi ꝓ ꝑmo: ꝛ sic nũq̃ posset assumi: q̃re ꝛc.

3.2.opi.

¶ Contra secundã opinionẽ dico q̃ impossibile est et ꝑdictio manifesta q̃ assumãt natura existẽs in ꝓprio supposito: qr ꝓprii suppositus nature dicit in natura vltra ipsam naturã negationẽ actualis depẽdentie ad extrinsecũ suppositũ ꝛ ipsa vnio vel assumptio ex parte nature assumpte dicit actualẽ depẽdentiã vel innitẽtiam ad extrinsecũ suppositũ ꝛ ideo hoc ponere nõ est nisi ponere contradictoria simul. ¶ Secõo dico q̃ si natura existẽs ĩ ꝓprio supposito ꝛ manẽte ꝓprio supposito assumeret q̃ ipsum suppositũ ꝑ ꝑns assumeret. Probatio. Assumpta natura assumit q̃ libet ꝓprietas formalis in ipsa eo modo quo est in ipsa sicut patet de accidẽte ꝛ pari ratione de negatiuis ꝓprietatibus. Vnde ꝛ si assumeret oculus cecus assumeret cõsequẽter cecitas: g̃ cũ ratio ꝓprij suppositi dicat negationẽ realẽ vl̃ ꝓuationẽ ĩ naꝗ assũpta naꝗ assumit necessario tal̃ negatio si maneat ĩ ipa. Dico igit̃ q̃ illa positio est falsa: ꝛ ideo.

Opinio auctoris

¶ Quãtum ad istum articulum dico q̃ absolute loquẽdo psona diuina potest ꝛ potuit assumere naturã prius psonatã in ꝓprio supposito: non tñ manẽte ꝓpria psonalitate ꝗ cessante adueniente vnione sibi opposita ad extrinsecã psonalitatẽ licet de facto nõ fuerit ita qr natura humana nunq̃ fuit suppositata ꝓpria psonalitate propter rationes suprãdictas in quadã questione illa scilicet vtruꝫ organizatio ꝛ formatio corporis christi precesserit incarnationem verbi.

ad rõnes p̃me opi.

¶ Ad primũ prime opiniõis dico q̃ si argumẽtũ est bonũ ꝓbat q̃ nunq̃ possit assumi natura: qr oportet ita bene priuari naturã ꝓpria suppositalitate in primo instãti q̃ñ assumit̃ sicut si postea in alio instãti assumeretur. ¶ Cum g̃ natura ꝛ suppositũ sint idẽ ꝗ sicut tu dicis ita oportet naturã nõ existere q̃ñ accipit̃ ĩ primo instãti sicut si alias assumeret qr ita bñ oportet suũ ꝓprii suppositũ nõ esse ꝛ ita non põt assumi qr nõ est. Preterea etiam si supposito ꝓprio corrupto vel suppositalitate amota oportet corrũpi naturã sequit̃ pari rõne q̃ ꝓpria suppositalitate restituta ꝓducãt̃ de nouo vel reparet̃ natura. Sed hoc est falsum: qr ẽm omnes doctores verbũ posset relinquere naturã assumptã nõ causando aliquid reale positiuum: sed tñ non causando ꝓprie vniones. ¶ Dico igit̃ ad argumẽtum q̃ oporteret naturã illã amittere ꝓpriã suppositalitatẽ ꝛ nõ ꝓpter hoc corrũperet̃ natura sicut nec modo corrupta est sed manet actu existẽs ĩ christo: licet careat ꝓpria suppositalitate. Qñ dicis q̃ corruptis primis substãtijs impossibile est aliquid aliorũ remanere. Dico q̃ ẽm Aristotelẽ natura creata non potest manere in esse sine ꝓpria suppositalite vel supposito ꝓprio et ideo negaret possibilitates incarnationis. Sed nos qui ponimus q̃ natura habet esse cõtingẽter ꝛ separabiliter sub ꝓprio supposito vel ꝓpria suppositalitate ꝑbem⁹ dicere q̃ nõ oportet naturã corrũpi si amittat vl̃ destruat̃ ꝓpriũ suppositũ: qr põt stare ꝛ manere ĩ alio supposito. Vel dicẽdũ q̃ Aristoteles ĩtelligit ꝑ ꝑmis substãtijs q̃ sunt ĩdiuidua vel singularia subs. Verũ est eñ q̃ destructa singularitate nature destruet̃ natura. Natura eñ in q̃ls est eẽntial̃ eadẽ cũ suo singulari vl̃ cũ illo p q̃ d̃ est singularꝭ. Nõ sic aũt est de suppositalitate sic dictũ ẽ supra. ¶ Ad 2ᵐ dico q̃ nõ oportet si natura tal̃ põt assumi q̃ sua suppositalitas ꝓpria maneat cũ assũptiõe ꝓpt̃ ꝑdictionẽ repugnãtẽ qr ꝓpa suppositalitas dicit ĩ naꝗ negationẽ illi⁹ vniõis quã dicit assũptio ex pte nature assũpte: iõ ꝛc. ¶ Dices q̃ ĩmo suppositũ videt̃ esse assumptibile: qr ita est curabile sicut ꝛ natura ꝛ in potentia obedientiali respectu dei sicut et natura: ergo ꝛc. Dico q̃ suppositum q̃tum ad illud quod dicit sibi ꝓprium super naturam non est curabile: nec in potentis obedientiali: quia non dicit nisi negationẽ cui neutrum conuenit: ideo ꝛc.

¶ Ad primũ secũde opinionis dico q̃ ĩplicat cõtradictionẽ planã q̃ natura manẽs in ꝓprio supposito assumãt sicut dictũ est supra: ꝛ per ꝑns implicat cõtradictionẽ q̃ manẽs in ꝓprio supposito assumãt ꝛ nõ assumatur ꝓpriũ suppositũ. Similiter etiã patet hoc qr contradictionẽ ĩplicat q̃ cõueniat alicui ꝓprietas aliqua vel negatiua ꝛ nõ conueniat illi cui primũ cõuenit sicut ĩpossibile est ꝛ ĩplicat cõtradictionẽ q̃ assumãt substãtia ꝛ nõ assumãt accidens eius manẽs in ipsa ꝛ inherẽs sibi stante tali assumptiõe sicut q̃ assumãt oculus ꝛ nõ assumãt cecitas eius si maneat cecitas in ipso stãte illa assumptione. Sic in ꝓposito de natura assumpta ꝛ ꝓpria eiꝰ suppositalitate manẽte ẽm eos. ¶ Ad aliud dico q̃ assumi, vel assumptio nõ est aliquid ꝑtinẽs ad differentiã inter naturã ꝛ suã suppositalitatẽ si ponãt manere stante illa assumptione sicut ꝑbatũ est supra. Sed generare vel generari est aliquid ꝑtinens ad differẽtiã inter essentiã diuinã ꝛ suppositũ ꝛ differri etiã inter naturã ꝛ indiuiduũ: ideo nõ est simile.

ad argumẽta p̃cipalia.

¶ Ad primuꝫ principale dico q̃ natura ꝛ ꝑsona nõ sunt totaliter idẽ sicut dixi in primo. Sed ꝑsona addit sup naturã relationẽ distinctã ex natura rei ab essentia vel natura: q̃re ꝛc. ¶ Ad scõm dico q̃ natura põt dici vnita nec ꝓpter hoc oportet q̃ sit assumẽs sed sufficit q̃ sit aliquid assumẽtis cuiusmodi est natura diuina aliqd̃ diuini suppositi. ¶ Ad tertiuꝫ dico q̃ natura põt cõcedi vnita vel incarnata sed nõ sicut persona assumens sicut probatũ est supra: sed magis sicut aliquid persone assumentis: ideo ꝛc.

¶ Distinctionis Sexte.

Questio Vnica.

Circa sextã distinctionẽ quero vtrũ in Christo sint plura esse. ¶ Videt̃ q̃ nõ

Primo esse vel subsistere in substãtia sunt idẽ: qr sicut accidẽtis est inherere ita substãtie est subsistere ꝛ sicut esse accidẽtis nõ est nisi suũ inherere vl̃ inesse. Ita esse substãtie nõ est nisi suũ subsistere. Sed in ꝛ̃po nõ est nisi vnũ subsistere: qr nõ est nisi vnũ suppositũ in ipso: g̃ ꝛc.

¶ Secundo sic. Si in ꝛ̃po sunt plura esse quit̃ q̃ Christus sit plura entia qr ens ꝛ esse sunt idẽ. Sed hoc est falsũ: g̃ ꝛc. ¶ Tertio sic. Si in ꝛ̃po sunt plura esse. Aut faciũt vnũ ꝑ se aut ꝑ accidẽs. Nõ vnũ per se patet inducẽdo ĩ modis ꝑ se. Nec ꝑ accidẽs qr neutrũ est accidẽs vel forma alteriꝰ: qr nec eẽ diuinũ hũani nec ecõuerso. ¶ Sĩr etiã bernardus ad Eugeniũ dicit q̃ vnio duarũ naturarũ ĩ ꝛ̃po tenet arcẽ inter vniones: g̃ ĩpossibile est q̃ cõstituãt vnũ ꝑ accidẽs multominꝰ q̃ de materia ꝛ forma q̃ faciũt vnũ per se: quare ꝛc. ¶ Cõfirmãt qr natura hũana nõ ꝓparãt ꝓbo vt forma: g̃ nõ dat sibi aliqd̃ esse: igitur in christo nõ est nisi diuinum esse.

Bernar.

¶ Contra In ꝛ̃po sunt due nature scꝫ diuina ꝛ humana sed quelibet habet ꝓpriũ esse: qr esse ꝛ essentia vel sunt idem vel inseparabilia: ergo in christo sunt plura.

¶ In ista questiõe sic ꝓcedã.

¶ Primo ad euidentiam q̃stionis inquirã vtrũ in creatura differãt essentia ꝛ esse actualis existentie qd̃ est esse ĩ re ꝛ ĩ effectu actualiter. ¶ Secõo ponã vnã opinionẽ de questiõe cũ suis motiuis. ¶ Tertio arguẽdo ꝗ̃ eam ponã aliã ꝛ respondebo ad motiua eius. ¶ Vltimo ad rationes principales.

Esse ꝛ essentia realiter distã.

¶ Quãtum ad primũ est vna opinio folẽnis q̃ esse ꝛ essentia realiter distinguũt tanq̃ diuersẽ res absolute saltẽ ĩ creaturis absolutis quarũ vna res aduenit alteri ꝛ ꝑficit eã suo modo sicut suã materiã. ¶ Ad hoc adducunt rõnes. Quarũ prima est Participãs differt realiter a participato qr nichil participat seipm. Sed essentia ꝑticipat ꝛ recipit esse: qr est ens ꝑticipãs ipsum: vt patet: g̃ ꝛc. ¶ Secũda est. Illud q̃d est ꝑ se in potẽtia ad aliqd̃ ꝛ q̃tũ est ex se ĩdifferẽs ad ipm vel oppositũ eiꝰ differt realiter ab ipo. Hoc patet: qr nichil est indifferens ad seipsum vel oppositũ suũ. Sed essentia creature per se est in potẽtia respectu sui esse ꝛ in potẽtia cõtradictionis respectu esse vel non esse ꝛ põt intelligi sub oppositõ ipsius esse puta sub nõ eẽ. Accidit eñ sibi esse vel nõ esse nec alterũ istorũ sibi determinat. Si eñ determinaret sibi eẽ nõ posset nõ esse et sic esset necesse esse. Si etiã determinaret nõ esse esset ĩpossibilis esse: g̃ ꝛc. ¶ Tertia ratio. Si essentia esset idem cum esse in creatura: sequeret q̃ essentia creature eẽt suũ esse ita q̃ esse vere sic ꝑdicaret de essentia sicut in deo. Sed hoc est falsum ꝛ ĩpossibile: qr tũc creatura vel essentia creature esset purum esse subsistẽs: ꝛ ita esset deus. ¶ Quarta ratio. Illa que diuersis potẽtijs cognitiuis quarũ vna est sensitiua ꝛ alia intellectiua apprehendunt realiter distãgũtur. Sed essentia vel quidditas creature ab intellectu apprehẽditur: qr quidditas est obiectuꝫ intellectus ꝛ suum esse vel existere apprehẽditur a sensu qui est cognitiuus particularũ ꝛ actu existẽtium tantũ: ergo ꝛc. ¶ Quinta ratio. Terminus mutatiõis realis realiter differt a subiecto vl̃ qua si subiecto illius mutatiõis. Probatio: quia naturaliter presupponit ipsum ꝛ mutatio ad ipsum terminatur: nõ autem ad subiectum. Sed esse est primus terminus creationis que est mutatio essentia vero quasi subiectũ: quia prima rerũ creataruꝫ est esse: ergo ꝛc. ¶ Sexta ratio ꝛ vltima: qr si essentia et esse nõ differũt realiter ita est ista ꝓpositio vera ꝛ necessaria ꝛ ab eterno. Essentia est vel habet esse sicut ista essentia est eẽntia sicut patet. Sed hoc est falsuꝫ: qr tũc creatura esset necessaria ꝛ procederet ab eterno a deo de necessitate nature nec posset ad nichilari nec ĩcipere eẽ: g̃ ꝛc. ¶ Cõfirmãt ꝑ Boetiũ de ebdomadibꝰ vbi dicit q̃ in omni eo qd̃ est citra primũ differt qd̃ est ꝛ quo est. Sed qd̃ est essentia quo est ipsuꝫ eẽ: g̃ ꝛc. Dicit etiã Boetius q̃ aliquid est accepta eẽndi forma. ¶ Cõfirmãt per cõmẽtatorem ꝗ. metha. vbi dicit q̃ qñ est predicatur Secũdo adiacens tunc est probleuma de accidente hoc autem est quando predicatur esse actualis existentie vt patet. ¶ Confirmatur per Auicẽnaꝫ ꝗ. metaphisice vbi dicit q̃ eẽ actu vel potentia sũt passiones entis. Sed passio realiter differt ab eo: cuius est ergo ꝛc. ¶ Vltimo per Lynconeñ.

Boetiꝰ.

cõmẽta.

Auicẽna

Lynconñ.

in pncipio scdi phisicorum vbi dicit q̃ in creatura differūt questio si est ⁊ quid est ⁊ in solo deo nō differūt. Sed questio si est ad esse ptinet questio quid est ad essentiā: g̃ ⁊c. ¶ Sic g̃ dicūt isti q̃ essentia ⁊ esse realiter distinguūt tanq̃ res diuerse et alteri⁹ ratiōis: quax vna est actus ⁊ pfectio alteri⁹ vt subiecti et suo modo sicut forma materie: et ptinet ad idē gen⁹ essentia tñ per se magis ⁊ esse p reductionem: qꝛ accidit generi q̃ essentia sit in actu.

2.opi.pori Ꝓtia. ¶ **Alia opinio** est de hoc tota opposita q̃ dicit q̃ essentia ⁊ esse ī nullo distinguūt extra ītellectū: ſz sola rōne ⁊ opere intellectus distinguūt: qꝛ vnū significat noialiter ⁊ aliud verbaliter. ¶ Ad hoc adducunt rationes. ¶ Prima ē ista. Sicut se hꝫ lux ad lucere ⁊ sapiētia ad sapere ⁊ cursus ad currere sic essentia ad esse. Sed abstracta nō differūt a ꝑbis cōcretis nisi ēm rōnē vt ptz: g̃ ⁊c. ¶ Scda ratio q̃ est Cōmēta tocis. 4. ⁊. 10. meta. Si esse ⁊ essentia differūt realiter ita q̃ esse sit alia res ab essentia q̃ro quo ē formaliter ipsuz: qꝛ oportet dicere q̃ sit seipso aut aliquo alio addito. Si seipso parti ratione fuit standū in primo puta in essentia. Si alio q̃rā de illoꝛ sic se quit processus in infinitum ⁊ isto modo arguit ibidē de ente ⁊ vno q̃ nō differūt realiter nec vnū dicit dispositionē additā. Vſi ibidē ⁊ phūs ⁊ cōmentator dicūt q̃ hō ens hō ⁊ vnus hō nō differūt nisi ēm dictionē repetitā: g̃ tñ ēm rōnē differūt esse hominē ⁊ esse. primū ptinet ad essentiā. scōm vero ad existere. Et valet ista ratio ī terminis simplicit trāscendētib⁹ denominātib⁹ se mutuo lꝫ nō in specialib⁹. ¶ Tertia ratio. Si esse differt realit ab essentia ⁊ dicit aliā realitatem ab essentia substātie. Aut illa realitas est accidēs. Aut substātia. Non pōt dici accidēs: qꝛ substātia nō existit p accidens: sed magis ecōuerso. Nec pōt dici substātia: qꝛ nec materia nec forma nec ꝓpositū aliud ab essentia: vt ptz etiā ēm eos: g̃ ⁊c. Siſr etiā esse aduenit eēntie post esse cōpletū in genere suo: qꝛ tūc in generatione cuiuslibet substātie cōcurreret duplex pductio. Vna q̃ terminaret ad cōpositū ex materia ⁊ forma q̃ est essentia ⁊ alia q̃ est ad esse q̃ est vna alia substātia ⁊ ita vel eēt generatio vel creatio seu aliqua talis saltē ad quā nō posset attingere agēs naturale quoꝛ vtercꝫ fieri est incōueniēs: igit̃ est accidēs ⁊ nō substātia. Sed ipossibile ē q̃ sit accidēs: g̃ ⁊c.

rōnes huius.2. opi.

¶ Quarta ratio. Esse actualis existētie ⁊ nō esse actualis existētie opponunt ꝑdictoꝛie: g̃ quicquid dicit vnū positiue vel quicq̃d vnū affirmat ⁊ aliud negat vel ecōuerso. Sed nō esse actualis existētie negat totā rei entitatē: qꝛ cū res nō est nullā habet entitatē: g̃ esse actualis existētie dicit ipsam rei essentiā ⁊ entitatē. ¶ Quinta ratio. Sicut se habet ad nō esse qñ nō est sic se hꝫ ad esse qñ est. Sed essentia qñ nō est idē penitus cū nō esse: g̃ qñ est idez est penitus cū esse. ¶ Confirmat qꝛ essentia eotpo q̃ ponit sub nō esse est totaliter nichil. Non sic est autē de illis que p modum subiecti se habēt ad aliqua opposita qñ ēm trāsferūtur de opposito ad oppositū adhuc manet esse ⁊ entitas eorū qꝛ nō sunt nihil Subiectū ēm oportet manere. 1. phisicorū. ¶ Sexta ratio. Sicut albedo dat formaliter esse albū per seipsam ⁊ per nichil additū dat esse accidētale ita forma substātialis dat esse substātiale per seipsam et per nichil additū: Sed hoc nō esset verū si eē differet ab eēntia vel a forma q̃ est pars eēntie: g̃ ⁊c.

¶ Confirmat ista positio qꝛ si esse positiue distinguitur ab essentia extra intellectū aut ēm se precise acceptū habet entitatē aliquā vel est entitas aliqua aut nō. Si sic tūc est essentia aliqua ⁊ habeo ꝓpositū ⁊ pari ratiōe ecōuerso essentia est eē vel ēm se pcise accepta habet esse vel est pcessus in infinitū. Si nō tūc est nichil non q̃tum ad id q̃ dr intrīsece et precise q̃ est falsuz. ¶ Preterea si differt. Aut sicut aliquid absolutū aut sicut respectiuum. Nō sicut absolutū substantiale qꝛ nec materia nec forma nec cōpositū sicut supra. Nec sicut accidens qꝛ generatio p se terminat ad esse: nō autē ad aliq̃d accidēs. Nec sicut respect⁹ qꝛ prius est esse simpliciter in absolutis q̃ esse ad aliud: igit̃ esse ad aliq̃d nō est primū esse simpliciter substātiale ipsoꝛū. Si militer etiā generatio nō terminat per se et primo ad respectiuū. ¶ Tertio qꝛ. 7. metha. In his que sunt p se idem est quidditas ⁊ cuius est quidditas: puta habēs vt homo ⁊ humanitas. Homo ēm dicit p se vnū nō sicut ī his q̃ per accidēs. Albedo. n. nō est idem cū habēte albedinē. Cū igitur ens aliquod sit vnū per se q̃ existit idē est in ipso essentia et esse. Alioquin nullū existens est vnū per se q̃ est falsum ⁊ cōcludit eodē modo cōtra quālibet distinctionē istoꝛū ex natura rei extra intellectuz. Dicūt ergo isti q̃ essentia creature ⁊ suū esse actualis existētie nō solū esse essentie nō differūt nisi ēm rationē tñ ⁊ modū significādi: qꝛ vnū significat noialiter et per modū substantie vel habitus. Aliud vero verbaliter ⁊ per modū actus puta ipsum esse. 7.meta.

Tertia opinio.

¶ **Tertia opinio** ē q̃ eēntia ⁊ eē actualis existētie nō differūt re nec solū ratione: sed intētione aliqua ēm differūt re sicut subiectū ⁊ accidēs aliqua differūt ratione: sicut diffinitio ⁊ diffinitū ⁊ aliqua minus q̃ re ⁊ plus q̃ ratione ⁊ ista differūt intentione sicut genus ⁊ differētia in eadē re que differunt medio modo ⁊ hoc modo etiā sicut dicit ista opinio differūt essentia ⁊ eē actualis existētie in creatura licet essentia ⁊ esse essentie nō differāt nisi ēm rationem tñ. ¶ Ex hoc autē sequit q̃ esse actualis existētie facit compositionē in creatura cū essentia ⁊ q̃ esse actualis existentie potest esse nouum in essentia et q̃ essentia potest intelligi sub opposito esse actualis existentie puta sub non esse ⁊ per hunc modum omnia saluātur. Imaginātur autem isti q̃ creatura habet essentiam inq̃tum est exemplata a deo ſz habet existentiam inq̃tum est effecta a deo. Ita q̃ ipsa exemplatio passiua est ratio essentie sed ipsa relatio dei passiue vel effecti ad deū vt ad causam efficientē est ipsum esse: ⁊ ideo sunt idem re sicut pluribus vijs superius est probatum quarum aliquas ipsi adducunt ⁊ non oportet eas repetere. Differūt tamen intentione ⁊ hoc ipsi non probant directe.

Et ideo nec probationes aliquas pro ipsis adduco.

Aliquid alio ptici paruplici ter.

¶ Secundo dicunt q̃ participare aliquid alio potest intelligi dupliciter. Vno modo subiectiue: sicut materia vel subiectum participat formā substantialem vel accidentalem. Alio modo effectiue vel terminatiue seu obiectiue magis sicut effectus participat causam sicut radius participat lucē solis. Primo modo eēntia creature nō ptcipat esse sed magis. Scdo modo dr participare esse diuinū: qꝛ est ens participans deū: vt causam quasi radius diuine entitatis vel claritatis ⁊ ipressio q̃dā diuine bonitatis p se existēs sine aliquo addito vel formaliter recepto. Sicut si radius p se existēs posset causari a sole et ipressio siſr a sigillo. ¶ Et hec est opinio q̃ dicit vltimo q̃ si accipiat esse pro eē quid ditatiuo q̃d est eē essentie tūc cū tale eē essentie nō differat ab essentia: nisi ēm rationē tñ vnū pōt pdicari de alio dicēdo q̃ essentia ē suū eē pticipatū formaliter inq̃tū habet exemplar ī deo vel inq̃tū exemplata. Si aūt accipiat eē existētie nō pōt vnūde alio pdicari sic abstractiue vel ī abstracto qꝛ differūt intentione sicut etiā nec genus de differētia pdicatur in abstracto que tū differūt sola intentiōe.

4.opi. quā auc. imitatur

¶ **Quarta opinio** est quā intēdo tenere q̃ aliq̃ distinguūt tñ ēm ītellectū ⁊ rōnē sicut idez a seipso diffinitio a diffinito. Et alia distinguntur extra ītellectū ⁊ hoc ī triplici gradu. Vno mō formaliter tñ. Alio⁰ nō solū formaliter ſz etiā realiter. Tertio⁰ nō solū formaliter ⁊ realit ſz etiā essentialiter sic declarabit in primo distin. 3. nec repeto modo.

resolutio hui⁹ opi.

¶ **Tūc** dr primo q̃ eēntia creature ⁊ eē actualis existētie sue ī re ⁊ ī effectu nō distinguūt tñ ēm rōnē ⁊ intellectū vel opus intellectus Scdo dicitur q̃ distinguūtur extra intellectum formaliter ⁊ realit. Tertio dr q̃ nō distīguūt eēntialiter.

1.pba.

¶ **Primū** probo sic. Quecūq̃ sola ratiōe distinguūt ita q̃ extra ītellectū sunt penit⁹ idē de se inuicē abstracte vel substātiue accepta pdicant pdicatiōe dicēte hoc est hoc ī recto vt videt. Hoc ptz. Cursus ⁊ currere sola rōne distinguūt ⁊ planū est q̃ de seinuicē pdicant dicēdo sic ī recto. Cursus ē currere ⁊ rō est ī prōptu qꝛ talis pdicatio nō denotat nisi versā idētitatē q̃ē inter ipsa extra ītellectū. Sed essentia creature nō sic predicat de suo esse nec ecōuerso nec aliq̃s recipit istā pdicationē q̃ essentia sit eē ſz bñ recipit ista q̃ essentia est vel hꝫ eē nō sicut de cursu ⁊ currere: nō tñ pcedit q̃ cursus currit: g̃ ⁊c. ¶ Scda rō. Quecūq̃ sola rōne distīguūt ⁊ sunt aliq̃d positiuū extra intellectū vnū quidditatiue ⁊ p se primo pueniet alteri sicut ⁊ idē sibi ī re ⁊ extra naturā rei ipsi ⁊ diffinitio ⁊ diffinito. Sz ēm Auicē. 5. meta. Esse creature nō pueniet sue essentie p se primo mō: qꝛ omne cuius quidditas stabilit p esse est necesse eē ⁊ hoc solū pueniet gloriosō deo: g̃ ⁊c. ¶ Scdo sic. Illa non solū distīguūt ēm rōnē q̃ sunt aliq̃d positiuū extra intellectū ⁊ ēm vnū illoꝛū res ponit ⁊ habet esse p se ⁊ directe ī pdicamēto metaphisico ⁊ nō ēm alio Sed ita se hꝫt essentia ⁊ eē. Nā licet inseparabilia sint essentia ⁊ eē: tñ ēm essentiā est in pdicamēto p se: nō aūt ēm esse qꝛ accidit rei esse pro quāto est in predicamēto nō quia actu sit in pdicamēto quādo nō est: sed qꝛ per existere nō est in pdicamēto: g̃ ⁊c.

Probo. 2

¶ **Scdo** probo q̃ eēntia ⁊ esse actualis existētie distīguūt formaliter extra intellectū. Primo sic. Quecūq̃ sic se habēt q̃ ambo dicūt aliquid positiuū extra intellectū ⁊ neutrū est de p se cōceptu quidditatiuo ita q̃ neutrū cōuenit alteri p se primo modo illa distīguūt formaliter extra intellectū sicut dictū est in primo. Sed essentia creata ⁊ suū esse sunt huiusmodi. Utrūq̃ ēm dicit aliquid positiuū reale ⁊ neutrū cōuenit alteri per se primo modo: qꝛ hoc solū deo cōuenit q̃ sit esse: g̃ ⁊c. ¶ Secūdo sic. Illa nō sunt idē formaliter omnino extra intellectū quorū vnū est passio alterius ⁊ metaphisica passio: qꝛ passio ⁊ subiectum necessario formaliter distīguūtur. Sed esse in actu est passio essentie create: g̃ ⁊c. ¶ Tertio sic. Illa distīguntur formaliter extra intellectū quorum vnū est prius natura extra ītellectū. Sed essentia est prior natura q̃ esse. Probatio qꝛ prius est fundamētum q̃ respectus. Esse autē non est nisi respectus essentie producte ad deū producentem vt videtur ⁊ magis dicetur infra: ergo ⁊c.

3.proba.

¶ **Tertio** probo q̃ essentia ⁊ esse realiter distīguūtur in creatura. Quecūq̃ dicūt aliquid positiuū extra intellectū ⁊ formaliter distīguūt ⁊ neutrū est actu infinitū intēsiue ⁊ formaliter illa realiter distīguūt. Hoc pbat de duabus relationibus diuinis. Sed sic est de essentia et esse in creatura. Patet q̃tuz ad duo prima. Quā tū ad tertiū patet: qꝛ in creatura nichil est formaliter infinitū actu ⁊ intēsiue simpliciter nec esse pōt: qꝛ tūc creatura esset vel posset eē deus: g̃ ⁊c. ¶ Secūdo sic. Quecūq̃ faciunt verā ⁊ realē cōpositionē que negatur a deo tanq̃ sibi repugnās propter suā summā simplicitatē illa differūt realiter. Sed essentia ⁊ esse faciūt veram cōpositionē in creatura que negatur in deo ꝓpter summā simplicitatē suā quia de creatura cōceditur q̃ est cōposita ex essentia ⁊ esse: non sic autē deus g̃ ⁊c. ¶ Tertio sic. Illa que nō minus distīguūtur q̃ genus ⁊ differētia in creatura realiter distīguūtur. Patet: qꝛ sicut dixi in primo. Genus ⁊ differētia realiter distīguūtur. Alioquin nō video quare vnū non predicaret de alio in abstracto. Sed essentia ⁊ esse non minus distīguūtur in creatura q̃ genus ⁊ differētia. Probatio: quia genus et differētia possunt concurrere et cōcurrunt ad vnum per se conceptū speciei. Sic q̃ quodlibet eorū pdicatur p se primo modo de specie cuius est ille cōceptus. Nō sic autē essentia ⁊ esse qꝛ nō est per se ordinabile in genere nec pcurrēs quidditatiue ad aliquid q̃d sit per se in genere sicut dictū est supra: quare ⁊c. ¶ Secundo probari pōt idem: quia ambo dicūt aliquid positiuum ⁊ neutrū in vltimata abstractione acceptum pdicat de alio: ergo non sunt essentialiter idem sed distincta.

Vltimi probatio

¶ **Vltimo** probo q̃ nō distīguūtur essentialiter. Illa que nec sunt separabilia in esse nec in separabilibus nō distīguūtur essentialiter sicut dictum est in primo. Sed essentia et esse eiusdē creature non sunt separabilia in esse: quia implicat cōtradictionem vnuz poni in re ⁊ in effectu sine alio. Q̃z enim essentia ponatur in re et in effectu ⁊ non ponatur esse contradictio est. Similiter q̃ ipsum esse ponatur et non sit alicuius esse nec sunt etiā in separabilibus: quia in eadē creatura ponuntur que nō est separabilis in esse a seipsa: ergo ⁊c. ¶ Secundo sic. Quecunq̃ distīguūt essentialiter ī creatura sunt genera diuersa vel species diuerse vel indiuidua diuersarum specierū vel eiusdem speciei vel illa que sunt idem essentialiter cū istis. Sed essentia ⁊ essentia eiusdē creature nec sunt diuersa genera nec diuerse spēs vel differētie nec indiuidua diuersarum specierum vel eiusdem speciei. Patet nec aliqua essentialiter eadem cum predictis: g̃ non distīguūtur essentialiter. ¶ Tertio sic. Quecūq̃ essentialiter distīguūt vt sunt diuerse essentie vel ipsas cōsequunt. Sed esse ⁊ essentia

in creatura nec sunt diuerse essentie nec ipsas concomitãtur vel consequuntur vt patet: ecgo ꝛc.

Auctoꝝ resolutio

¶ Dico igitur primo ꝓtum ad positionē huius articuli q̃ eēntia ꝛ esse creature nō distīguūt essentialiter sed formaliter et realiter sicut pbatum est. Et q̃ realiter distinguntur multum videtur sonare auctoꝛitates Boetij adducte ad primã opinionē. ¶ Scdo dico q̃ nō intelligo per essentiã nisi quidditatē rei expſsam vel expꝛimibilē per diffinitionē vel p aliquid loco diffinitionis. Per esse vero actualis existētie nō intelligo nisi respectū ipsius essentie create vel pducte ad deū vt creantē vel cōseruantē sicut effectus ad p se primã causam efficientem ad quã ipsa essentia est in potētia sicut fundamētū est in potentia ad respectū in creatura vbi necessario respect⁹ distinguiꝝ saltē realiter a fundamēto et sicut gen⁹ in natura specifica est in potētia ad differētiã suo modo ꝛ facit cōpositionē verã cũ ipsa sic q̃ species dicīꝝ vere cōposita ex genere ꝛ differētia sic etiam creatura existēs ex eē ꝛ essentia. ¶ Tertio dico q̃ esse actualis existētie semp ad idē gen⁹ ꝛ pdicamētũ ptinet cũ essentia sicut aliquid essentialiter idem sibi. Aliter tñ qꝛ essentia per se vel ens in pdicamēto p essentiã ipsam seu ratiōe essentie ꝛ esse p reductionē ꝛ nō per se: sed qꝛ cōsubstãtiale ipsi essentie. Ex quo patet q̃ accidit rei vt ponīꝝ in pdicamēto q̃ existat pꝛo tãto: qꝛ licet nō sit actu in pdicamēto metaphisico nisi actu existat: nō tñ per rationē existētie est in pdicamēto sed magis p rationē quidditatis vel essentie. ¶ Quarto concludo ex pdictis q̃ res cuiuslibet pdicamēti habet ppriũ esse existētie sicut ꝛ ppriã essentiã ꝛ ppriũ respectus ad primã causam vt efficientē: ꝛ per ꝓns q̃ esse licet sit respectus i creatura nō tñ est de aliquo genere determinate sed est de trãscēdētibus sicut ꝛ essentia ipsa ꝛ in quolibet genere inueniꝝ. Vñ ꝛ essentia relationis habet suũ esse qd̃ est de genere relatiōis p reductionē ꝛ fundaꝝ sup ipsam ꝛ terminaꝝ ad deũ vt ad causam efficientē vel pseruantē: qꝛ idē dicũt ista q̃ tũ ad sua positiua ꝛ alia genera similiter hñt eē ppria sibipsis. ¶ Quinto dico ex pdictis q̃ in creatura nō est esse aliqd̃ absolutũ. Sed omne esse actualis existētie respectus est ꝛ depēdētia q̃dã essentie create ad ipm deũ vel ad pmã causam. Et dico bñ ad primã cãm: qꝛ ꝛ si creatura aliqñ effectiue pducaꝝ a causa creata vel scda: nō tñ respectus ad causam secũdã creatã ptinet ad suũ esse: immo oīs talis respectus est accidēs simpliciter ipsius creature ꝛ sine illo absolute loquēdo pōt esse. ¶ Dico tñ bene q̃ alique sunt quidditates vel essentie absolute ꝛ alique nō sicut quidditates create primorũ generũ trium sunt absolute. Aliꝛũ vero nō sed respectiue. Et sic etiã licet omne esse creature sit respectus tñ aliqd̃ est essentie absolute ꝛ aliqd̃ eēntie respectiue: ꝛ sic etiã p pcomitãtiã ꝛ modũ loquēdi min⁹ ppriũ solet dici q̃ ē aliqd̃ eē absolutũ ꝛ aliqd̃ eē respectiuũ nisi forte itelligaꝝ de eē eēntie qd̃ in nullo distinguiꝝ ab eēntia creature nisi ꝛ rōnē

Nota.

¶ Nota hic q̃ nō pcludit aliqua rō ꝓmissa q̃ eē creature sit q̃dditatiue respectus licet bñ pcludãt q̃ differat realiter ab eēntia. Posset em̃ dici q̃ licet eē cuiuslibet respectus vel relatiōis sit essentialiter ꝛ quidditatiue respect⁹ tñ esse nature vel eēntie seu creature absolute est realitas absoluta seu formalitas vel intētio nō minus q̃ intellect⁹ vel opatio vel volũtas: ꝛ forte ad hoc nō habeaꝝ aliqua ratio cogēs. Et cũ paucioꝛa sine necessitate sint ponēda ꝛ nō pōt min⁹ poni nec paucioꝛa q̃ ponēdo ipm eē respectũ videꝝ hoc posse p babiliter sustineri. ¶ Sexto dico q̃ si plures sint respectus vestigiales ī creatura puta tres ad ipm deũ vt ad cãm exēplarē efficientē ꝛ finalē sicut ī p mo distin. 3. videbaꝝ pbabiliter posse dici q̃ sol⁹ ille q̃ est ad ipm vt ad causam efficientē ꝛ ad ipm esse creature: nō aũt alij ꝛ pcurrãt cũ ipso in creatura. Mã ꝛ creatura p se depēdeat nō solũ ex efficiente sed ex fine ꝛ exēplãte tñ cã ipa q̃ est eadē efficiēs ꝛ exemplãs ꝛ finis nō largiꝝ eē creature nisi efficiendo ipam vt ptz. Hoc tñ ad plenũ videre est difficile cũ finis ꝛm q̃ hmõi sit cã nō min⁹ pncipalis q̃ efficiēs: quare nō ꝛ esse creature respect⁹ ei⁹ ad deũ vt ad finẽ sicut ad ipz vt ad efficiēs. Et si sic dicaꝝ tunc nō video qũo possit saluari q̃ vni⁹ essentie sit vnũ esse ꝛ oportet q̃ sint plura eē vel q̃ sit vnũ esse cõtinēs illos tres respect⁹ ꝛ ita non est vnũ p se qd̃ nō videꝝ verũ eē. Si aũt diceꝝ q̃ respect⁹ creatore ad deũ vt ad exemplantē ꝛ efficientē ꝛ finientes in actu nō est nisi vni⁹ simplex ꝛ ratio terminãdi illũ esset aliqd indistinctũ puta vna pfectio cuiusmodi est velle diuinũ qd̃ etiã videreꝝ ratiōabile: qꝛ q̃c quid extra se causat p modũ cuiuscũq̃ cause ꝓtigẽter ꝛ libere causat: tũc nō ē difficultas pdicta qũo eē creature sit vnũ q̃ respect⁹ illeviꝝ ē ꝛm viã istã.

¶ Vltimo dico pcludẽdo ꝗ tres pmas opiniones q̃ pma si itelligat q̃ essentia ꝛ eē distinguaꝝ realiter sicut pdictũ est vera est q̃tũ ad cõclusionē. Si aũt aliꝝ intelligat sicut puto q̃ ꝛ fecit. s. q̃ sint diuerse res sicut materia ꝛ forma suo modo vel sicut accidens ꝛ subiectũ nego eã ꝛ rñdebo ad motiua ei⁹. ¶ Cõtra scdas opinionē ptz q̃ est falsa: qꝛ eē ꝛ essentia nō solũ ꝛm rationē ꝛ intellectuz distinguūt. Et ideo rñdebo ad motiua ei⁹. ¶ Cõtra tertiã opinionē dico q̃ si per illã differentiã intētionũ intelligat differētiã aliã q̃ in intellectu vel extra intellectũ. Puta formalē vel realē vel essentialē q̃ est falsa ꝛ ficta. Sicut em̃ nō est ens nisi in aĩa vel extra animã ita nec differētia. Si autē intelligat differentiã extra intellectuz aliã ab illis tribus etiaz falsa est: qꝛ nulla talis est. Si autē intelligat differētiam formalē tñ falsa est etiã quia nō solũ formaliter distinguntur sed realiter eo modo vel simili quo inter genus ꝛ differētiã vera est opinio: sed tunc dico q̃ cõtradicit sibi ponendo q̃ essentia sit eterna ꝛ esse sit nouũ in creatura: quia sicut arguebaꝝ in secundo. Illa sic que tantum realiter differũt vel intentione non sunt separabilia nec inseparabilia ꝛm esse sicut patet de animali ꝛ rationali ī homine vel que sunt hominis sic etiam de esse ꝛ essentia. Si autem intellexit de differentia essentiali falsum est sicut supꝛa pꝛobatum ꝛ tũc etiam esset opinio contra opinãtem: quia tũc differrent realiter eo modo quo ponit opinio prima quod tñ opinans intẽdit impꝛobare et bene in hoc. Si autem intẽdit pꝛobare q̃ nō differunt realiter eo modo quo dictũ est supꝛa: tunc nego illam opinionem ꝛ dico q̃ motiua eius que ponuntur inter illa de illa secunda opinione nō concludunt sicut inferius apparebit. ¶ Cõtra illud quod dicit vltra q̃ essentia nō participat esse nisi sicut effect⁹ suam causam qꝛ participat eē diuinũ qꝛ planuz est q̃ esse actualis existētie nō est causa essentie: ꝗ forte ad hoc nō habeaꝝ aliqua ratio cogēs. Et cũ paucioꝛa sine necessitate sint ponēda ꝛ nō pōt min⁹ poni nec paucioꝛa q̃ ponēdo ipm eē respectũ videꝝ hoc posse p babiliter sustineri. ¶ Sexto dico q̃ si plures sint respectus vestigiales ī creatura puta tres ad ipm deũ vt ad cãm exēplarē efficientē ꝛ finalē sicut ī p mo distin. 3. videbaꝝ pbabiliter posse dici q̃ sol⁹ ille q̃ est ad ipm vt ad causam efficientē ꝛ ad ipm esse creature: nō aũt alij ꝛ pcurrãt cũ ipso in creatura. Mã ꝛ creatura p se depēdeat nō solũ ex efficiente sed ex fine ꝛ exēplãte tñ cã ipa q̃ est eadē efficiēs ꝛ exemplãs ꝛ finis nō largiꝝ eē creature nisi efficiendo ipam vt ptz. Hoc tñ ad plenũ videre est difficile cũ finis ꝛm q̃ hmõi sit cã nō min⁹ pncipalis q̃ efficiēs: quare nō ꝛ esse creature respect⁹ ei⁹ ad deũ vt ad finẽ sicut ad ipz vt ad efficiēs. Et si sic dicaꝝ tunc nō video qũo possit saluari q̃ vni⁹ essentie sit vnũ esse ꝛ oportet q̃ sint plura eē vel q̃ sit vnũ esse cõtinēs illos tres respect⁹ ꝛ ita non est vnũ p se qd̃ nō videꝝ verũ eē. Si aũt diceꝝ q̃ respect⁹ creatore ad deũ vt ad exemplantē ꝛ efficientē ꝛ finientes in actu nō est nisi vni⁹ simplex ꝛ ratio terminãdi illũ esset aliqd indistinctũ puta vna pfectio cuiusmodi est velle diuinũ qd̃ etiã videreꝝ ratiōabile: qꝛ q̃c quid extra se causat p modũ cuiuscũq̃ cause ꝓtigẽter ꝛ libere causat: tũc nō ē difficultas pdicta qũo eē creature sit vnũ q̃ respect⁹ illeviꝝ ē ꝛm viã istã.

3.3. pcedendi opi.

¶ Vltimo dico pcludẽdo ꝗ tres pmas opiniones q̃ pma si itelligat q̃ essentia ꝛ eē distinguaꝝ realiter sicut pdictũ est vera est q̃tũ ad cõclusionē. Si aũt aliꝝ intelligat sicut puto q̃ ꝛ fecit. s. q̃ sint diuerse res sicut materia ꝛ forma suo modo vel sicut accidens ꝛ subiectũ nego eã ꝛ rñdebo ad motiua ei⁹. ¶ Cõtra scdas opinionē ptz q̃ est falsa: qꝛ eē ꝛ essentia nō solũ ꝛm rationē ꝛ intellectuz distinguūt. Et ideo rñdebo ad motiua ei⁹. ¶ Cõtra tertiã opinionē dico q̃ si per illã differentiã intētionũ intelligat differētiã aliã q̃ in intellectu vel extra intellectũ. Puta formalē vel realē vel essentialē q̃ est falsa ꝛ ficta. Sicut em̃ nō est ens nisi in aĩa vel extra animã ita nec differētia. Si autē intelligat differentiã extra intellectuz aliã ab illis tribus etiaz falsa est: qꝛ nulla talis est. Si autē intelligat differētiam formalē tñ falsa est etiã quia nō solũ formaliter distinguntur sed realiter eo modo vel simili quo inter genus ꝛ differētiã vera est opinio: sed tunc dico q̃ cõtradicit sibi ponendo q̃ essentia sit eterna ꝛ esse sit nouũ in creatura: quia sicut arguebaꝝ in secundo. Illa sic que tantum realiter differũt vel intentione non sunt separabilia nec inseparabilia ꝛm esse sicut patet de animali ꝛ rationali ī homine vel que sunt hominis sic etiam de esse ꝛ essentia. Si autem intellexit de differentia essentiali falsum est sicut supꝛa pꝛobatum ꝛ tũc etiam esset opinio contra opinãtem: quia tũc differrent realiter eo modo quo ponit opinio prima quod tñ opinans intẽdit impꝛobare et bene in hoc. Si autem intẽdit pꝛobare q̃ nō differunt realiter eo modo quo dictũ est supꝛa: tunc nego illam opinionem ꝛ dico q̃ motiua eius que ponuntur inter illa de illa secunda opinione nō concludunt sicut inferius apparebit. ¶ Cõtra illud quod dicit vltra q̃ essentia nō participat esse nisi sicut effect⁹ suam causam qꝛ participat eē diuinũ qꝛ planuz est q̃ esse actualis existētie nō est causa essentie: ꝗ forte ad hoc nō habeaꝝ aliqua ratio cogēs. Et cũ paucioꝛa sine necessitate sint ponēda ꝛ nō pōt min⁹ poni nec paucioꝛa q̃ ponēdo ipm eē respectũ videꝝ hoc posse p babiliter sustineri. ¶ Sexto dico q̃ si plures sint respectus vestigiales ī creatura puta tres ad ipm deũ vt ad cãm exēplarē efficientē ꝛ finalē sicut ī p mo distin. 3. videbaꝝ pbabiliter posse dici q̃ sol⁹ ille q̃ est ad ipm vt ad causam efficientē ꝛ ad ipm esse creature: nō aũt alij ꝛ pcurrãt cũ ipso in creatura. Mã ꝛ creatura p se depēdeat nō solũ ex efficiente sed ex fine ꝛ exēplãte tñ cã ipa q̃ est eadē efficiēs ꝛ exemplãs ꝛ finis nō largiꝝ eē creature nisi efficiendo ipam vt ptz. Hoc tñ ad plenũ videre est difficile cũ finis ꝛm q̃ hmõi sit cã nō min⁹ pncipalis q̃ efficiēs: quare nō ꝛ esse creature respect⁹ ei⁹ ad deũ vt ad finẽ sicut ad ipz vt ad efficiēs. Et si sic dicaꝝ tunc nō video qũo possit saluari q̃ vni⁹ essentie sit vnũ esse ꝛ oportet q̃ sint plura eē vel q̃ sit vnũ esse cõtinēs illos tres respect⁹ ꝛ ita non est vnũ p se qd̃ nō videꝝ verũ eē. Si aũt diceꝝ q̃ respect⁹ creatore ad deũ vt ad exemplantē ꝛ efficientē ꝛ finientes in actu nō est nisi vni⁹ simplex ꝛ ratio terminãdi illũ esset aliqd indistinctũ puta vna pfectio cuiusmodi est velle diuinũ qd̃ etiã videreꝝ ratiōabile: qꝛ q̃c quid extra se causat p modũ cuiuscũq̃ cause ꝓtigẽter ꝛ libere causat: tũc nō ē difficultas pdicta qũo eē creature sit vnũ q̃ respect⁹ illeviꝝ ē ꝛm viã istã

obstante q esse actu sit passio. Non enim oportet omnem passionē positiuā creature differre sic realiter a subiecto sicut formā a materia vel accidēs a subiecto sed potest eē differēs realiter modo predicto quē tenui. ¶ Ad hanc primā auctoritatem respondetur per Cōmētatorem ibidē q Boetius accipit ibi quo est nō formaliter sed causaliter ⁊ effectiue: ita q distinguitur realiter qd est scz effectus ab illo quo est scz a causa sua qua est non formaliter sed causaliter ⁊ denominatiue. In deo autem non sic: quia non est causatus.

Ad motiua alterius opi. ¶ Ad primum motiuum alterius opinionis. Dico q accipiendo sapere pro sapere habituali nō sic se habet in creatura essentia ⁊ esse sicut sapientia ad sapere vel cursus ad currere ⁊ lux ad lucere nisi ꝯtum ad modum significādi: qr vnū significatur nominaliter ⁊ aliud verbaliter sicut est in illis sed in re nō sic se habēt. Nam illa in re sunt idem penitus: nō sic autē ista sicut probatum est supra. In deo autem omnino sic se habēt: ⁊ forte hoc intēdit Augustinus. ¶ Ad secūdum dico q cum existere sit respectus quo essentia creata refertur ad deū q proprie loquēdo sicut respectus nō refertur sic etiam nec esse dicit habere esse vel esse sed magis essentia dicit esse ⁊ creatura: tñ si dicatur esse improprie eo q ens est cōmune transcēdens qd verificat de quolibet positiuo reali nō est ens alio: sed seipso nec pari ratione fuit stādum in prima puta in essentia q ipa diceret ens id est existens seipsa sicut etiā si album esset transcendēs non eadē ratione corpus seipso diceretur albū et a seipso sicut albedo: qr nō eadē ratione esset corpus ⁊ habēs albedinē: quare ⁊c. Vel dicendum q argumētum cōmentatoris contra Auicēnam concludit q esse nō est vna res addita eo modo quo accidens subiecto vel forma materie. Tunc enim esset processus in infinitū: quia tunc de illo esse posset q ri sicut de essentia sed nō concludit quin aliquo modo distingantur modo pdicto. ¶ Ad tertium dico q esse substātie est substātia ⁊ accidētis est accidēs Non alia substantia vel aliud accidēs sed cōsubstātialiter idē substātie vel accidēti licet distingatur ab essentia substātie vel accidētis sicut etiā genus et differētia sunt vna substātia licet differant realiter ⁊ anima ⁊ sua potentia sicut dictū est in primo. ¶ Ad quartū ⁊ ad quintū dico q non existere p se ⁊ directe ⁊ formaliter nō negat essentiam nec dicit totam nō entitatem rei sed bene concomitatiue: qr nō manet essentia extra intellectū sub non esse licet essentia nō sit esse. ¶ Ad sextum de albedine. dico q albedo dat esse albū per vnionem sui cū subiecto quia nunq̄ separata daret esse albū: ⁊ ita esse albū non est idem penitus qd albedo vel etiā idem quod subiectū. Et pterea nō est simile de forma substantiali: qr forma substātialis pars est ⁊ per se causa essentie: ⁊ tunc planū est q sicut essentia distinguit a forma ita ⁊ esse multoforiius ⁊ nihil habet ex hoc Si autē sit synode esse forme ꝑm seipsam: tunc dico q differt ab ei⁹ essentia sicut ⁊ esse totius ab essentia totius licet nō det esse per aliquid essentialiter distinctum ab ipso vt per vnam aliam formā. Hec de primo articulo.

1. opi. ¶ Quātum ad secūdum articulū est vna opinio de questione principaliter ppo sita q esse accipit multipliciter. Vno modo pro cōplexione vel cōpositione extremorū scz subiecti et predicati in cōclusione vel ꝑm q est nota talis complexionis. Alio mō accipit pro esse essentie qd est esse q̄dditatiuū p diffinitionē expressum. Alio mō accipit pro esse actualis existētie qd est esse rei ī effectu extra intellectū. ¶ De primo esse loquēdo dicunt ⁊ bene in hoc q in xpo tot sunt esse ⁊ possunt poni quot vere pdicationes aliquarum de ipo possunt formari. Esse enim hoc modo copula est pdicamēti cū subiecto in ppositione ⁊ pdicat tertio adiacēs ⁊ est aliquid scde intētionis sicut pdicatum ⁊ subiectū. Scdo mō etiā planū est q ī xpo fuit plura esse sicut ⁊ plures essentie vel nature, puta natura diuina ⁊ humana. Esse autē isto modo acceptū et essentia nō distingūtur nisi ꝑm rationē sicut dictus est in articulo pcedēti. ¶ Sz loquēdo de eē actualis existētie qd est esse. Tertio modo accepti dicit q in xpo nō est nisi vnicū esse qd est existere diuini suppositi ita q natura humana in xpo nō habet p prium existere: sed existit existētia diuini suppositi sicut dicūt. ¶ Ad hoc adducunt plures rationes pter illas q̄ tacte sunt ī principio q̄stionis. ¶ Prima est ista. Si natura hūana haberet pprium existere in xpo sequerēt q cōmunicaret illud supposito verbi: qr illud esset assumptū ⁊ ita esset cōicatū. Sz hoc est ipossibile: qr tūc oporteret q natura hūana esset forma diuini suppositi eoipso q daret sibi esse ⁊ sic etiā verbū esset aliquid potētiale ⁊ natura humana esset actus eius et pona xpi esset cōposita q̄ oia sunt impossibilia: g ⁊c. ¶ Scda ratio. Pars si aduenīat toti preexistēti non determinat sibi aliqd nouum esse: sed ipsa existit ipso esse totius. Sed natura humana non magis pōt dare nouū esse verbo ꝯ pars toti: imo multomin⁹ vt patet: g ⁊c. ¶ Tertia ratio. Sicut se hz vna ꝯtitas ad oia q̄ sunt ꝯti sic vnica existentia ad omnia que sunt vni⁹ suppositi vt videt. Sed vnica ꝯtitate oia que sunt eiusdē quāti vel subiecti sunt ꝯta. Nō enim sunt simul plures ꝯtitates p naturā: igit vnica existētia existūt oia que sunt eiusdē suppositi scz xpi: igit in xpo nō est nisi vnica existentia ⁊ vnū esse qd est diuini suppositi. ¶ Quarta ratio. Sicut subsistētia se habet ad subsistētiam sic existētia ad existētiam vel existere ad existere. Sed subsistētia diuini suppositi supplet sufficienter subsistētiam nature humane ⁊ propter hoc nō est ibi nisi vnicum subsistere: g ⁊ existētia diuini suppositi sufficienter supplet existētiam humane nature: ⁊ ita non est ibi nisi vnicū existere. ¶ Quinta ratio. Accidēs nō dat subiecto nouu eē: qr accidēs ⁊ subiectū licet ꝑm rationē distīguātur: non tñ ꝑm esse ꝑm Aristotelē. 1. phisicorū. Sed multominus dat natura humana nouū esse ipsi diuino supposito in xpo vt videt: g ⁊c. ¶ Sexta ratio vnius rei substātialis est vnū esse quia eius non pnt eē duo eē simplr cuiusmōi ē eē substātiale. Sz xpus est vna res g ⁊c. ¶ Dicūt g isti q ī xpo nō est nisi vnicū existere qd est existere diuinum ⁊ natura hūana lz habeat pprium esse essentie nō tamē habet proprium existere in christo.

¶ Sed contra istā opi. istā opinionē arguo qr reputo eam falsam. Prio in quocūq̄ sūt plures nature ⁊ essentie ī eo sunt plura eē actual existētie qr sic dictū ē ī articlo pcedēti. Essentia ⁊ suū existere sunt insensibilia. Et q̄libet essentia hz suū pprium existere. Sed in xpo sunt plures nature ⁊ essentie/ puta diuina ⁊ humana. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. In quocunq̄ sunt plures generationes passiue reales quarum vna est eterna ⁊ alia noua in eodē sunt plura esse quorum vnū est nouū ⁊ aliud eternum qr noua generatio terminatur ad nouum esse substātiale quōcūq̄ debeat hoc intelligi siue essentia vel natura sit primus terminus siue nō. Sed xpus est huismodi. ergo in ipso est duplex eē saltem. ¶ Tertio sic. In quocūq̄ sunt plura viuere substantialia vel plures vite in eo sunt plura esse qr viuere in viuentibus est esse scdo de aia. Sed in xpo sunt due vite Vita scz diuina ⁊ vita humana que fuit corrupta ī ipo per mortes ⁊ in resurrectiōe resumpta. ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Si natura assumpta relinqueretur a verbo ipa existeret in pprio supposito ⁊ haberet suum verum esse. Sed propter hoc nihil positiuus sibi daretur qd non habeat. igitur cū suum existere sit aliquid positiuū reale videtur q suū pprium existere habet in xpo sicut etiam habet suam pprium singularitatem vel differentiam individualē qua ē hec in athomo ꝑm Damascenū. Non plus enim pōt poni in re sine ppo existere q̄ sine ppria singularitate vt videtur ¶ Quinto sic. Fundamētū resolutionis que est accidens necessario psupponitur existere illi relatiōi. Sed in xpo natura humana ē fundamentum sue vnionis ad verbū que quidē vnio ē respectus quidā sibi accidentalis qr sine illo posset nō esse ergo psupponitur habere ⁊ habet in xpo pprium esse. Hec potest dici q illud eē sit diuini suppositi qr ad diuinū suppositus nō pertinet fundare talem vnionem vel respectus sed magis terminare Hoc est enim pprium nature assumpte. ¶ Quinto sic. Sicut eē est suppositum in xpo ita etiā operari ⁊ velle. Sed nō obstāte q in xpo sit vnicū tñ suppositum adhuc tñ in ipo sunt due voluntates ⁊ duo operari vel due operationes ꝑm dictū Damasc. li. 2 tertio. ergo ⁊ plura esse vt videtur illo nō obstāte. Similiter argui potest de assumptiōe noua per quam nō tolleretur a natura assumpta suum esse.

Auctor opi. satis ābigua. ¶ Dico igitur aliter ad istum articulū. Prio q ī xpo sunt plura esse ex parte diuini suppositi loq̄ndo de eē actualis existentie qr sunt ibi tot esse quot in ipo sunt distincta foraliter ex natura rei. Nā sicut dixi in primo. distinctione. viij. Esse est idem quiditatiue et formaliter cuilibet quod est in deo ex natura rei. Vnde nō solum diuina essentia quiditatiue est esse sed etiam intellect⁹ diuin⁹ quiditatiue est eē ⁊ volūtas etiā ⁊ filiatio diuina ⁊ ista eē distinguuntur ad modum quo oia ista distinguūtur. Hec oz q sint in diuino supposito plures essentie ppter hoc qr in diuino supposito nō est nisi vna perfectio simpliciter prima in ordine oīm diuinorum cui primo cōuenit existere ⁊ illud vocat eēntia. ¶ Scdo dico q ī xpo ex parte nature assumpte sunt plura esse actualis essentie qr tot sunt ibi quot sunt essentie distincte. Est enim ibi essentia ppria materie ⁊ cuiuslibz forme substātialis qr sunt ibi due forme substātiales ⁊ essentia totius cōpositi vel totius nature ⁊ essentia ppria cuiuslibet accidētis. Omnia enim ista habent pprium existere in xpo sicut ⁊ ppriam essentiam. ¶ Tertio dico q loquēdo de esse quod est nota cōplexionis vel copula presenti de subiecto ⁊ significat virtutem ppositionis in xpo obiectiue saltem sunt tot esse quot ppōnes vere possunt formari de ipo in quibus eē pdicetur tertio adiacens sicut dicunt alij ⁊ bene qr xpus potest esse subiectum per actum intellectus respectu cuiuslibet pdicati verificabilis de ipo mediāte copula que ē eē. quare ⁊c. ¶ Quarto dico q loquēdo de eē subsistētie cōtingit distinguere qr subsistere accipitur vno mō pro non inherere. Alio mō pro suppositaliter ⁊ incōicabiliter eē ⁊ isto modo dixi supra q ī diuinis subsistentia quedā est incōicabilis ⁊ quedā cōicabilis ¶ Loquēdo ergo de subsistentia cōicabili dico q in xpo ꝑm diuinū suppositum sunt plura esse ⁊ tot quot sunt in ipo diuine perfectionis cōicabiles distincte ex natura rei ⁊ forte idem est istud subsistere in qualibet pfectione cū suo existere quātuz ad illū positiuum. Unde sicut quelibet diuina pfectio ex seipsa formaliter existit ⁊ est suū existere. Ita ⁊ subsistit cōicabiliter ⁊ est suum subsistere. Et de ista subsistentia loqtur August. qñ dicit q diuina eēntia ad se subsistit. Ex partevero creature assumpte sunt etiā due subsistētie tales imo tres. Puta materie ⁊ totius cōiuncti ex materia ⁊ forma corporeitatis quod est ꝑm corpus ⁊ totius ꝓuncti ex istis quod est natura humana qr nulla forma substātialis vel accidētalis isto modo subsistit qr oēs possūt inesse vel inherere ⁊ inherēt in xpo: loquēdo autez de subsistere vel subsistētia incōicabili nō innitēdo alteri cui cōicetur. Dico q in xpo nō est nisi vnicū subsistere vel eē quod est eē suppositabile incōicabile diuini suppositi p proprietatem suam suppositalem vel etiam personalē que est filiatio ipa ⁊ aliquid subsistens incōmunicabiliter. Ex parte vero nature assumpte nullum est eē vel subsistere tale qr natura assumpta nō habet rōnem pprij suppositi in xpo. Sed suppōsitatur in supposito ꝯbi ⁊ ita in xpo nō est nisi vnicum suppositū non obstante q in ipo sint plura esse actualis existētie mō pdicto.

¶ Ad primum aliorū Dico q eē natura humane vel suum existere cōicatur verbo in xpo qr verbum est ⁊ existit homo nō tamē oz q natura humana sit forma verbi vel q det sibi tale esse vel cōicet per informationem sed per vnionē frequēter dictam supra sicut etiā natura ipa cōicatur verbo nō per informationem sed per illam vnionem. ¶ Ad scōm dico primo q pars adueniēs toti cōicat sibi nouū esse cōueniens illi parti quod est eē partiale. Unde si alicui necessario de nouo aduenīat man⁹ dicitur de nouo manuatus vel si oculus aduenīat dicit oculatus vel si caput dicitur capitatus. Similiter suo modo dico q natura humana aduenīens vel vnita verbo in xpo cōicat xpo suum esse ⁊ nouū esse suū. Similiter etiam dicēdum q natura humana nō se habet sicut pars in xpo tūc enim oporteret de verbo q eēt alia pars quod est falsum qr verbum infinitum est. Nec habet rationē partis qr ipo nō ē aliquid maius. Omne aūt totum est maius sua parte Similiter etiam natura hūana habet eē perfectus ⁊ cōpletum in genere suo nō sic pars etiā magis pōt dare alicui eē ꝯ pars que cōpletum eē non hz nec perfectum. Preterea etiā si nullū eē reale cōicaretur verbo a natura humana sz tñ verbum haberet respectum rōnis ad naturaz de nouo. Sequeretur q verbum realiter non existeret homo sed solū ꝑm rationem quod est falsum ⁊ iō illa rō parum valet.

Ad motiua aliorum.

¶ Ad tertium dico q̃ maior est falsa. Quantitas enim accidēs est eēntialiter distinctus ab eo qd̃ est q̃tum per ipam ⁊ ideo nō oportet ipam multiplicari in subiecto quāto sed possunt eē multa quanta per ipam in eodē subiecto sicut materia ⁊ oēs forme corporee. Sed nō sic se habet eē ad eēntiam existentem q̃ existētis. Nam oꝫ necessario cū eē sit cō substātiale eēntie q̃ tot sint eē ad minus quot eēntie distincte. quare ⁊c. ¶ Ad quartum dico q̃ non sic potest suppleri existētia nature humane p existētiam diuini suppositi sicut subsistētia vel suppositalitas per subsistentiam ⁊ ratio est in promptu. Nam sicut dictum est supra. Suppositalitas ꝓpa nature humane nō dicit vltra naturaꝫ nisi negationem que contingēter inest ⁊ oppositū potest inesse puta vnio ad diuinum suppositum ⁊ per hoc supletur illa suppositalitas a diuino supposito assumente. Sed existētia nature nō dicit aliq̃d ꝓtingēter ꝓueniēs nature sed aliquid ꝓsubstātiale sibi qd̃ non potest tolli ab ea nec per cōsequēs suppleri in ipsa sicut etiā nec ꝓpria singularitas sua. ideo ⁊c. ¶ Ad quintū de auctoritate dico q̃ accidēs cōmunicat suo subiecto suuꝫ eē sicut albedo dat eē albū ⁊ existere albū ꝓnr ⁊ ad tale esse quōcunq̃ intelligatur terminatur mutatio accidētalis vel motꝰ ipsius subiecti ad accidēs. Vñ dico absolute q̃ aliud est existere subiecti ⁊ aliud est existere accidētis sicut alia ē eēntia subiecti ⁊ alia accidētis ⁊ hoc siue inesse vel inherere sit esse accidentis siue nō qꝫ planum est q̃ si eē accidentis nō sit suū inherere q̃ tūc aliud ⁊ aliud est esse vtriusq̃. Si etiam suū esse sit inherere subiecto planū est q̃ adhuc est aliud eē accidentis ab eē subiecti qꝫ eē subiecti nō est inherere subiecto. Tamē dico q̃ eē accidentis nō est inherere subiecto qꝫ tūc quacūq̃ virtute nō posset separari a subiecto sicut nec potest poni sine suo existere vel esse cui⁹ oppositum est planum in sacramēto eucaristie. quare ⁊c. Ad cōfirmationē de Aristotele Dico q̃ accidēs ⁊ subiectū nō differunt ēm esse ēm ipm vel qꝫ sunt idem subiecto vel supposito vel quia accidēs licet habeat ꝓprium existere non tamen sicut diceret Aristoteles potest eē nisi in subiecto quod tamē est falsum. ¶ Ad sextū dico q̃ vniꝰ rei simplicis nō habentis in se plures naturas vel essentias saltem in creaturis est vnum eē vel existere. Christus aūt nō sic ē vna res sicut patuit supra ⁊ ideo nō oportet q̃ in ipo sit tm̄ vnicum existere: sed sunt in eo plura licet bene in ipo sit tm̄ vnū subsistere suppositale qꝫ est vnum supposito.

Ad ꝓncipalia argumēta.

¶ Ad primuꝫ ꝓncipale quando dicis q̃ existere substātie ⁊ suum subsistere sunt idem. Dico q̃ nō est verum de subsistere suppositaliter nō innitēdo alteri ⁊ incōmunicabiliter. Ad probationem de accidēte ⁊ suo inherente patꝫ ex premissis quid dicēdum. ¶ Ad secūdum dico q̃ nō sequitur. In xpo sunt plura esse. ergo xpus est plura entia sicut nō sequitur in isto sunt plures eēntie vel scientie ergo iste est plura entia vel plures scientes Adiectiuum esm nō multiplicatur nisi ēm multiplicationem suppositi ⁊ habētis formā qꝫ significat ī concretione ad suppositum. ¶ Ad tertium dico q̃ xpus nō est vnum per se aliquo illorum modorum per se quos vidit Aristoteles nec tamen est vnuꝫ p accidens eo modo quo subiectum ⁊ accidēs qꝫ natura humana nō est accidēs verbi informās ipsuꝫ nec ecōuerso imo nec forma aliquo modo īformās. ¶ Ex quo sequitur q̃ persona xpi ꝓprie loquēdo non sit cōposita qꝫ nō est vna p informationē licet ipam cōcedat Damas. cōpositam improprie ꝓ tanto q̃ est persona subsistēs in duplici natura diuina scilicet ⁊ humana. due ergo nature ⁊ duo existere cōstituunt vnum xpm aliquo modo per se pro tanto qꝫ vnio earum in persona xpi tanta q̃ p̄dicatio nature assumpte recipitur īcōcreto de persona ꝗ bi ⁊ vtrūq̃ vnitorum est substātia ⁊ etiam aliquo modo p accidēs qꝫ ex ipis vnitis nō resultat aliqua entitas tertia per se vna sicut nec ex accidēte ⁊ subiecto resultat tamē aliqua tertia talis entitas ex materia ⁊ forma sicut dictuꝫ est in secūdo ⁊ in hoc materia ⁊ forma magis faciunt vnum q̃ due nature ī xpo. Tu dicis vnio ista tenet arcem. Dico q̃ veruꝫ est q̃tum ad nobilitatez vnitorum saltem alterius nō quātum ad faciendū aliquid vnum per se ex vnitis quod sit tertium resultās ex ipis. Tunc enim in ipso se haberent sicut partes quod est īpossibile de verbo sicut dictum est supra. ideo ⁊c.

¶ Distinctionis septime.

Questio Vnica.

Circa distinctionē septimā quero. Utrum ex vnionis nature hūane ad verbum ista sit vera deus ē homo ¶ Videtur q̃ nō qꝫ si ista ꝓpositio est vera videtur q̃ predicatū debeat ptinere ad aliquem modum p̄dicandi. Sed hoc est falsum qꝫ nec de predicamēto generis vel speciei vel diffinitiōis nec proprij nec accidētis nec differentie vt pꝫ quia homo nullum istorum est respectu dei nec ē ēm aliquem modum p̄dicādi qꝫ nec per se nec per accidēs patet inducēdo in modis per se ⁊ de per accidens. Patet Similiter nec est in quid qꝫ homo nō dicit quid ipsius dei. Nec in quale qꝫ nec est accidēs nec differentia. quare. ⁊c. ¶ Secūdo sic. Idem nō p̄dicatur de aliquo denomiatiue ⁊ abstractiue vel substantialiter ⁊ denominatiue. Patet quarto thopicorum. Ubi docetur destrui probleuma de diffinitione per hoc scz si predicatur denominatiue qꝫ diffinitio predicatur de diffinito substātialiter. Sed ista ē vera denominatiue. Deus est humanatꝰ ergo ista nō est vera deus est homo ꝓcipue qꝫ deus ⁊ homo sunt maxime diuersa ⁊ p̄sequēs reputatiua vt videtur. ¶ Tertio sic. Quicquid absolutū ⁊ ad se predicatur de deo ꝓuenit tribus personis ēm Augustinum quinto de trinitate. Sed homo est aliq̃d absolutum ⁊ non predicatur de tribus ꝓsonis. Ꝓz ergo nō verificatur de deo. 4. Thopi

¶ Contra Per Augustinū primo de trinitate. Ubi dicit q̃ talis fuit illa vnio vt deꝰ diceretur homo ⁊ homo diceretur deus. ergo ⁊c. August.

¶ In ista questiōe sic procedā

¶ Primo inquirā an ista sit vera. Deus est homo ⁊ per quē modum. ¶ Secūdo an hec sit ꝗa. Deus est factus homo. ¶ Tertio an ecōuerso. homo sit factus deus. ¶ Ultimo ad rōnes principales.

de ista p̄ pōne deꝰ est hō vl verbū est homo.

¶ Quantū ad primuꝫ Dico q̃ nō potest eē nobis naturaliter nota veritas huiꝰ ꝓpositionis. Deus est homo vel verbū est homo qꝫ ista ꝓpositio ꝗ bū est hō vel deꝰ est hō est cōtingens simpliciter ⁊ nō necessaria ex terminis. Alioqn deꝰ necessario esset homo. Est aūt contingens de talibus terminis quorum cōplexio nō pōt eē naturaliter nota qꝫ cōplexio eorum nō cognoscitur nisi per intuitionem terminorum vel alicui⁹ noticiam q̃ naturaliter haberi nō pōt ex effectib⁹ ⁊ hijs que videmus ⁊ in effectibus. quare ⁊c. ¶ Dico igitur q̃ solum per fidem vel fidei doctrinā oꝫ dicere ⁊ est notum q̃ ista est vera deus est homo qꝫ verbum est homo ⁊ verbuꝫ est deus ⁊ ideo deus est homo. ¶ Sz aūt verbum sit homo. Probatur ex vna ꝓpositione necessaria ⁊ alia ex fide sic. Suppositū subsistēs in aliqua natura est tale formaliter ēm illam naturam. hec est necessaria. Sed verbum est suppositus subsistēs in natura humana hec est credita. q̃ verbum est homo ⁊ per ꝓns deus est homo. ¶ Ex quo apparet q̃ ista non est primo vera. deus est hō. Si esm esse primo vera tunc esse hominē ꝓueniret deo pro quolibet supposito diuino quod est falsum. Similiter etiā si esset prima tūc cum iste terminꝰ deus poneret suum formale significatū predicatū verificaretur de ipo ratiōe nature ipsius diuinitatis ⁊ p cōsequēs in quocūq̃ inueniretur natura diuinitatis ipm eēt homo ⁊ sic pater ⁊ spūsanctus esset hō. Ista ergo verbū est hemo prior est illa ⁊ ambe sūt vere ⁊ ista etiā xpus est homo. ¶ Sed qūo ⁊ quali predicatione est ista vera verbū est homo vel deus est homo. Dico q̃ predicatione formali que est singularis qꝫ nō habet cōsimilem sicut ⁊ vnio illa benedicta singularis. Omnis enim alia p̄dicatio formalis vel est per idētitatem extremorum vel est per informationē. Hic aūt nec est idētitas eēntialis extremi ad extremū nec etiam informatio extremi ab extremo sed vnio mirabilis extremi ad extremum sine aliqua informatione. Unde dico q̃ hic non est predicatio ī quid hominis de verbo qꝫ nō pertinet ad suum cōceptum quiditatiuū per se primo modo Est tamē predicatio q̃d vel alicuius quod est quid quia est substātia ⁊ ideo ē predicatio formalis substantialis media inter predicationem formalem in quid que est per se primo mō ⁊ inter predicationeꝫ per informationem vel accidentalem que nec ē ista nec illa. ¶ De ista vero xpus est homo. Dico q̃ nō est per se nec per accidēs apud metaphisicum sicut nec ille due.

q̃ ꝗ bum sit homo

¶ Aduertendum tamen q̃ metaphisicus considerat accidens prout est natura realis dependēs ad subiectū ēm vero logicū accidēs accipitur p̄cipue in propositionibus pro intentione secūda facta ab alia circa cōtingentem inherētiam predicati ad subiectū qñ scilicet in subiecto vel predicato non est ratio talis inherentie tūc esm iudicat ꝓpositionē esse per accidens ēm ergo metaphisicū. Dico q̃ ista verbū ē hō vel deꝰ est hō nō est p se qꝫ neutꝫ est de rōne alteriꝰ Nec per accidēs qꝫ neutrum est accidēs alteriꝰ ēm logicum vero neutra est p se ꝓpter eandem rōneꝫ cum metaphisico sed bene est per accidēs ēm logicum qꝫ in neutro est ratio inherētie p̄dicati ad subiectum. ¶ De ista vero xpus est homo dico q̃ non habet oīno ꝓsimilē modum veritatis sicut ille due. Nam ēm Dama. ca. 4. Christus est nomē suppositi subsistētis in duabus naturis qꝫ ergo natura videtur per se verificari de supposito subsistēte ī ipa magis videtur esse ista per se xpus est homo q̃ ista verbū est homo. Nam licet verbū subsistat in natura humana: hoc tamen nō importatur noīe verbi tamen dico q̃ ista etiā Christus est homo nō est per se aliquo illoruꝫ modorū qui dicti sunt ab Aristotele qꝫ sicut dicitur quinto metaphi. Ratio in se falsa de nullo est vera. Similiter cōceptus qui non est per se vnus nō potest recipere p̄dicationē per se alicuius cōceptus. Conceptus aūt xpi qui est hic subiectum nō est per se vnus. Et qꝫ ex ambab⁹ naturis vel ex persona verbi ⁊ natura nō fit vnum p se tertium sicut dictum est supra. quare ⁊c. Hoc de primo articulo.

de ista p̄ positiōe xpus est homo.

¶ Quātum ad secundum articulum Videtur q̃ ista nō sit vera deus factus est homo. Primo qꝫ in omni eo qd̃ fit de nouo saltem ⁊ preexistens requiritur aliqua mutatio subieti factionis vt si sortes sit albus mutatur ad albedinem Sz deus mutari nō potest. ergo nō pōt fieri homo nec est factus homo. ¶ Secūdo omne illud qd̃ fit patitur ⁊ recipit factionē passionem sicut omne qd̃ facit habet factionē actionē. Sed verbum vel deꝰ non patitur. ergo ⁊c. ¶ Tertio deus factus est hō ergo deus est factus cōsequēs est falsum ergo ⁊ antecedēs. Probatio ꝓne qꝫ homo est aliq̃d nō distrahens ab addito ante nō distrahente cū aliquo ē bona cōsequētia ad illud simpliciter. Hoc aūt non distrahit fieri simpliciter. Unde ⁊ bene sequit Sortes factus est homo ergo sortes est factꝰ. ¶ Quarto qꝫ si deus factus est homo sequtur q̃ deus sit factus deus. Sed hoc est falsum. q̃ ⁊c. Probatio cōsequētie. Nam sequtur deus factus est homo ergo factus est iste homo demōstrato xpo. Sz iste homo est deus ꝓpter cōcationē ydiomatum ergo deꝰ factus est deus. ¶ Sed istis non obstātibus dico q̃ ista est vera. Deus est factus homo vel verbum factum est homo. Cuius ratio est qꝫ factum vel fieri quādo enūciatur simpliciter ⁊ absolute De aliquo dicunt absolute factionē eius vel factū esse. Similiter qñ cum determinatione enūciātur dicūt factū esse illius ēm determinationē sicut est qñ absolute ⁊ secūdo adiacēs p̄dicatur dicit absolute eē illius de quo predicatur vt sortes est. Sed quādo tertio adiacens predicatur dicit eē ēm cōditionē p̄dicati. vt sortes est poeta predicat esse poesis. Similiter quādo dicitur sortes fit albus deniātur fieri albedinis. Unde quādo dicitur fieri illud ⁊ nō requiritur alia mutatio q̃ factio illiꝰ specificātis. ¶ Ex hoc arguitur sic. Si ista negaretur hoc nō esset nisi quia deus videretur mutari. Sed hoc nō cōcludit mutationē in deo quicq̃d sit ex parte nature assumpte. Non enim fit deus homo per informationem. ergo ⁊c. ¶ Secūdo ꝓbatur q̃ ista sit vera sic. Oē quod per actioneꝫ alicui⁹ agentis est aliq̃d qd̃ priꝰ nō fuit fit tale. patet. Sed per actionē totius trinitatis verbum de nouo fuit homo ⁊ ante nō ergo factum est hō ⁊ deus factꝰ est hō. Dico q̃ hec ē vera.

de ista p̄ positiōe xpus est homo.

Resolutio auctoris.

¶ Ad primum in oppositum. Dico q̃ deus licet fiat homo de nouo nō tamen oportꝫ ipm mutari quia non fit

Ad rōes oppositas.

homo ꝑm aliquid informās ipm ad quod prius eēt in potētia ⁊ careret ipso sicut sortes de nouo fit albus Sed fit homo per vnionē illam singularē nature humane ad ipm in qua bene ponitur aliqua factio passiua illius vnionis quā habet ad verbū licz illa nō fuerit mutatio ppzie qz nūq̄ natura assumpta fuit sub negatione talis vnionis. Mutatio autem propzie est a priuatione in formā vel ecōuerso.

¶ Ad secūdum per idē. ¶ Ad tertiuz dico q̄ illa cōsequētia nō valet gratia forme qz tūc similis cōsequētia teneret in omni materia quod est falsum. Non enim sequitur sortes est factus albus ergo est factus simpliciter. Si dicas q̄ nō sequitur qz fieri album est additio distrahēs a fieri simpliciter. ita dicam tibi in proposito q̄ absolute loquendo fieri hominem distrahit a factione simpliciter licz in aliqua materia nō distrahat sicut in exēplo de Sorte Bene eēm sequitur gratia materie. Sortes factus est homo ergo est factus qz esse hominē est ipm esse sortis primum ⁊ simpliciter sed nō est in proposito qz esse hominem nō est esse dei simpliciter. Primū patet. Sed esse deū vel verbū. ideo ⁊c. ¶ Ad quartum dico q̄ cōcedi ꝓt q̄ deus factus est iste homo sub hoc sensu q̄ factus est suppositum subsistēs in natura humana: nō qz sit factus aliud suppositum a diuino supposito nec q̄ factus sit diuinum suppositum vel deus simpliciter ⁊ absolute sed vt in tali natura subsistens qz factum esse sic diminuit de factione simpliciter Ad probationem de cōicatione ydiomatū. Dico q̄ regula generalis doctorum est q̄ ea que pertinēt ad vnionem nō denotāt cōicationem. Unde deus ⁊ homo nō habēt cōmunicationē ydiomatū q̄tum ad ea que pertinēt ad vnionem. Cuius ratio est qz vnio p̄cedit naturaliter suppositum subsistēs in natura humana cōmunicatio vero ydiomatum sequitur ⁊ presupponit vnionem iam factam ⁊ suppositum iam subsistere in tali natura. Unde nō oportet q̄ illa q̄ pertinent ad vnionē dicantur de deo vt sic non dicatur deus factus deus sicut factus homo sicut nec dicitur deus vnit⁹ deo Hec de secundo articulo.

De ista hō fact⁹ est deus. ¶ Quantum ad tertium articulum. An ista sit vera homo factus est deus.

¶ Videtur q̄ sic qz sua cōuersa est vera puta deus est factus homo. ergo ⁊c. ¶ Sed videtur q̄ sit verior q̄ ista deus est factus homo qz est primo vere propinquior q̄ illa scz isti. Natura humana vnita est verbo. ¶ Tertio q̄ sit vera qz homo incipit esse deus ⁊ nō fuit semper deus ⁊ per actionē alicuius agentis puta trinitatis ergo homo fact⁹ est deus.

August. ¶ Item Augustinus primo de tri. q̄ talis fuit illa vnio vt faceret deū hominem ⁊ hominem deum.

Auctor⁹ opinio. ¶ Potest dici q̄ ista propositio est vera aliquo modo sicut ꝓbant duo vltima ad hoc adducta sed non est ita propzia nec oīno similiter vera sicut ista deus factus est hō qz licet natura humana p̄existeret vnioni nō tamē homo qz homo licet significet naturam non tamen abstracte sed in concretione ad suppositum ⁊ ideo non prefuit homo vnioni vel factioni sicut econuerso. deus ⁊ diuinum suppositum prefuit. In factione autem secūdum quid illud quod fit presupponi videtur factioni. ideo ⁊c. ¶ Ad primum dico q̄ licet sit propzior propinquior illi primo vere q̄tum ad aliquid nō tamen q̄tum ad factionem ꝓpter rationē predictam. ¶ Ad secundum dico q̄ illa non est cōuertens nec ista conuersa quia ly factus ponitur ⁊ debet poni ex parte predicati. ideo debet poni in cōuertente ex parte subiecti dicēdo sic. Homo ē factus deus quod est falsum deus est homo ⁊ sic in ꝓpria est vtraq̄ sicut cōuertitur ista lignū est factum album factum est album est lignū nō in istam albū est factum lignum. ¶ Ad tertium bene cōcedo q̄ aliquo modo est vera ⁊ ad quartū concedo cōicationem ydiomatum sed non est ita ꝓpria sicut prima. Tamē aliter dicitur ad tertium q̄ nō oportet si homo incipit esse deus q̄ ꝓpzie loquēdo fiat deus qz non presupponitur factioni. ideo ⁊c.

Ad primum principale dicit. ¶ Ad primum principale dico q̄ sicut ista vnio est singularis ita ⁊ p̄dicatio nec predicatum ꝓpzie habet rationem alicuius predicabilis nec modi predicandi. ideo ⁊c. ¶ Ad secundum dico q̄ humanatus nō est cōcretum huius q̄d est homo sed magis humanus ⁊ ideo humanat⁹ q̄d dici fieri hominē vel esse factum p̄dicatur de ꝑbo non sic ꝓpzie humanus. Aliter dicitur q̄ homo nō est abstractus vltimata abstractione sed magis humanitas ⁊ verū est bene q̄ hamanitas de verbo nō predicatur sed cōcretum quod est homo. ¶ Ad tertium dico q̄ regula Augustini nō tenet nisi de absolutis intrinsecis nature diuine non autem de extrinseco vnito. ideo ⁊c.

¶ Distinctionis octaue.
Questio Prima.

Circa distinctionē octauam quero primo. Utrū in eodē supposito possint esse plures relationes reales eiusdē rōnis. ¶ Videtur q̄ nō quia si hoc possibile esset. Puta q̄ plures paternitates essent in eodem patre ad plures filios Sequeretur q̄ pari ratione in eodem filio possent esse plures filiationes ad plures filios. Sed hoc ē falsum vt ptz. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. philosophus dicit quinto metaphi. q̄ si due forme differūt in eodem subiecto ille non sunt eiusdem rationis. Sed hoc esset falsum si plures relationes eiusdem rōnis possent esse in eodem subiecto. ergo ⁊c. ¶ Tertio Si possunt esse plures tales in eodem pari ratione ⁊ infinite vt videtur. Sed hoc est impossibile quia tunc sequeretur q̄ subiectum vel suppositum esset actu infinitum in recipiendo. ergo ⁊c. 5. meth.

¶ Contra Nō magis sunt incōpossibiles ex se due forme eiusdē rōnis q̄ꝝ due alterius rationis vt videtur. Sed due relationes alterius rationis ꝑm idē fundamētum possunt esse in eodem supposito. ergo ⁊c. Minor patet de similitudine ⁊ dissimilitudīe que ꝓuenit eidem albo ꝑm eandē albedinē in hītudine ad albū ⁊ nigrū

¶ In ista questiōe sic procedā ¶ Primo inquirā vtrū in eodē supposito vel subiecto creato possint eē vel fundari super idem fundamentum plures relationes eiusdē rōnis. ¶ Secundo inq̄ram vtrum hoc sit possibile q̄ ꝑm diuersa fundamēta idem suppositum referatur ad aliud

diuersis relationibus eiusdem rōnis. ¶ Tertio inquiram vtrum in pluribus suppositis vel subiectis possit eē vnica relatio numero ad aliquid vnum extremum vel etiā ad plura. ¶ Quarto vtz in diuersis suppositis ꝑm idē fundamētum possit eē vnica relatio distincta ad eundē terminū. ¶ Ultimo ad rationes principales.

Prima opinio. ¶ Quantū ad primuz Dicit vna opinio q̄ hoc ē impossibile scz q̄ in vno supposito vel subiecto ꝑm idē fundamētum numero sint plures relationes reales eiusdē rōnis q̄tumcunq̄ ad plura extrema. Unde dico q̄ pater habēs plures filios vnica relatione reali paternitatis referr̄ ad omnes filios ⁊ illa paternitas habetur per gnationē primi filij ⁊ sic in cōsimilibus. ¶ Ad hoc adducuntur aliqe rationes. Rōnes 1. opi. Prima est ista. A quo aliquid habet entitatem ab eodem habet vnitatez vel puralitatez qz vnitas vel multitudo sunt passiones entis. Ab eodem vero sumitur subiectū ⁊ passio eius. Sed relatio ex suo fundamēto habet entitatem intm̄ q̄ vel nō habet aliam entitatem ab entitate fundamēti vel si habet aliam tm̄ illam sortit̄ ⁊ trahit ex fundamēto ergo cū fundamētum ponatur vnum impossibile est q̄ relatio multiplicetur.

¶ Secūdo sic. Accidentia absoluta qz sunt entia eo q̄ sunt entis numerātur necessario vel sunt vnū numeratōe vel vnitate subiecti. Unde ꝓtradictio est q̄ plura accidētia absoluta sint in eodem subiecto vel supposito ꝑm idē qz nō distinguerentur nec oppositione nec distinctiōe. quare ⁊c. Sz relatiōes cum sint accidētia nō min⁹ sunt entes qz entis imo magis q̄ accidentia absoluta. ergo ⁊c. ¶ Tertio Non sunt ponenda plura in eodem sine necessitate primo phisicoꝝ. Sed nulla necessitas apparet ponere tales plures relationes in eodē supposito vel subiecto ad plures terminos. Nam sicut eodē fundamēto indistincto potest aliquid fundamētaliter referri ad plura eiusdem rōnis: ita videtur q̄ eadē relatione formaliter possit ad plura referri. q̄re ⁊c. 1. phisi.

¶ Quarto in eodem supposito vel subiecto nō est nisi vnica potētia receptiua respectu relationū oīm eiusdē rōnis. Alioquin oporteret dicere q̄ in ipo essent infinite potētie receptiue ⁊ in actu sicut sunt possibiles infinite relationes sibi in eē saltem successiue. Sed vnius potētie actualitate nō potest eē simul alius act⁹ eiusdem rōnis qz ad aliquid eiusdē rōnis subiectū nō est in potētia. ergo ⁊c. ¶ Quinto Subiectum nō est in potētia primo ad hanc formam sed ad formam absolute. Cum igitur habita hac forma habeatur forma ⁊ forma absolute in sua cōmuni rōne nō sit nisi vna seq̄tur q̄ ampli⁹ nō est in potētia ad aliam ⁊ ita simul eam recipere nō potest stante prima. Sic in proposito de relatiōe que est forma subiectiuel fundamēti. ¶ Ultimo infinitum in actu est impossibile in creatura vnica numero finita ⁊ limitata. Sed si relatio multiplicaretur ꝑm multitudinē termīorum. Sequeretur q̄ infinitas in actu esset possibilis in vnica creatura. Probatio Sortes ponitur albus ⁊ per ꝓsequens ponit̄ dissimilis cuilibet nigro. Si ergo sint nigra multitudine infinita sicut est possibile in actu ꝑm aliq̄s. Sequitur q̄ in sorte albo sint infinite relatiōes in actu ⁊ vltra sequitur q̄ sint plures q̄ꝝ infinite dissimilitudines eiusdem rationis in actu qz etiam illa nigra sunt dissimilia sorti ⁊ dissimilitudinib⁹ alijs eiusdem rōnis ⁊ sic est ponere plura q̄ꝝ infinita eiusdem rōnis. ¶ Confirmatur septimo qz in essentia diuina que est fundamētum illimitatuz nō possunt esse plures relationes eiusdem rationis igitur multo minus nec in fundamēto creato limitato ⁊ finito Sed ista ratio parum valet qz quelibz relatio vni⁹ ratiōis in diuinis de se est hec ꝓpter summā actualitatē diuine nature ⁊ ita est ĩmultiplicabilis. Non sic relatio creata nō obstante vnitate fundamenti. ¶ Octaua ratio. Incōueniēs est quinto metaphisice q̄ idem bis dicatur Sed hoc sequeretur si eēnt simul plures relationes eiusdē rōnis. g ⁊c. Simile incōueniēs est q̄ idem bis dicatur id est ꝑm eandē relationē ad diuersa referātur sicut pz ĩ fine qōnis sequētis. Hoc autez nō sequitur ponēdo plures relationes ĩmo magis ponēdo vnā ad plēs termīos.

¶ Dicunt ergo isti q̄ vnica similitudine reali aliq̄d albuz refertur ad multa coalba ⁊ vn⁹ pater refertur ad plures filios vnica paꝛnitate reali variatur tm̄ ista paternitas ꝑm alium ⁊ aliū respectū ⁊ ꝑm varias habitudines ad diuersos filios ita q̄ quādo corrūpitur vnus filius ⁊ per ꝓns filiatio in ipo nō corrumpitur simpliciter paternitas in patre sed tm̄ vt erat respectu illius. Corruptis vero omnibus filijs vel filio qui vltimo corrūpitur simpliciter illa paternitas in patre sicut simpliciter adquirebatur in gnatione primi filij. Et ista positio a magnis tanq̄ ꝓbabilis sustinetur ⁊ tenetur. Summa opiniōis hui⁹

¶ Dicitur ad primā rōnem positionis q̄ corrupto filio nō corrūpitur in patre paternitas ad filium sed manet qz ad nō ens potest esse relatio realis etiā actu sicut potētia materie vel subiecti ad formā futurā que nō est vel inherentia accidētis separati ad subiectum ⁊ inclinatio anime separate ad corpus nō est in actu ⁊ ita in ꝓposito manet paternitas sed nō termīatur ĩ actu Unde ratio nō cōcludit contra illos qui dicūt q̄ relatio realis manet ⁊ potest manere ĩ re termino suo non manēte vel existente vt paternitas sine filio et huiusmodi qz istud est falsum ⁊ fictitiū ꝓpter plures rationes que nō possunt bene solui vt videtur Ad rōes hui⁹ opi.

¶ Primo qz relationes opposite mutuo se ponūt ⁊ destruunt in actu. Sed corrupto filio corrūpitur filiatio in ipo igitur ⁊ paternitas sibi opposita in patre. ¶ Secūdo qz sicut de necessitate relationis est q̄ sit alicuius vt fundamēti ita ⁊ alicui⁹ vt termini qz ad aliud. Sed destructo fundamēto nō manet relatio igitur nec destructo termino. Est enim quiditatiue ad terminū. ¶ Tertio relationē eē in actu est ipam terminari actualiter ad terminū. Sz destructo termino relatio nō terminatur ĩ actu ꝑm eos etiā igitur nec est in actu. ¶ Quarto qz terminus corruptus vel adnihilatus nō plus ē ens verū in re q̄ꝝ negatio vel nihil. Sed ad negationē vel nihil nō potest esse relatio realis qz nihil est ibi positiuum q̄ sit ratio terminādi. ¶ Quinto qz magis videtur q̄ aliquid absolutū q̄d nō est q̄ditatiue ad aliud nō possit esse, sine illo alio ⁊ tamen primū non potest vt creatura sine deo. ¶ Sexto qz vna ratiōe vnus respectus actualis pōt eē actu in re sine terio eadem ratione alius igitur sicut paternitas pōt eē sine filio ita similitudo sine coalbo ⁊ actio sine passiuo ⁊ passio sine actiuo ⁊ vbi sine loco ⁊ actualis vide has rōnes de relatiōibus.

inherentia accidētis sine subiecto ⁊ vnio forme ad materiam sine materia vel ecōuerso ⁊ per cōsequēs non est necessarium ponere accidētia in sacramēto esse separata sed possunt poni vnita. ¶ Nec est necessarium ponere materiam in cōposito ⁊ infinita sequūtur absurda que manifestam implicāt cōtradictionē. ¶ Septimo ipossibile ē relationē rōnis in actu rōnis nisi existente extrēo i actu in eē rōnis sicut nec potest intelligi nō intelligēdo extremum igitur. Similiter de relatione reali in actu reali.

¶ Octauo q̄ relatio realis nō pōt intelligi actualiter sine extremo intellecto actualiter igit nec pōt esse realiter in actu nisi extremo existente actualit. Difficilius est enim aliqua separari in esse q̄ in intelligi vt videtur. Et cōcludūt premisse rōnes de omnibus rēlationibus realibus siue p̄dicamētalibus siue trāscendentibus siue diuinis.

objectio p̄ p̄di. rōnes.

¶ Si dicas q̄ iste rationes concludunt de relatione actuali ⁊ non de aptitudinali. Contra quero de illa aptitudinali que realis est per te. Aut est aliquid in actu eo mō quo actus est differentia entis ⁊ sic cōtra eam currunt omnes rōnes premisse. Aut in potētia obiectiua que est differentia entis ⁊ sic nō est aliq̄d sicut nec homo anteq̄ sit in actu vel anteq̄ crearetur et habeo propositum q̄ nulla relatio realis ē in re termino suo nō existēte siue illa sit actualis siue aptitudinalis.

q̄ nō pōt eē relatō realis.

¶ Nota hic q̄ nō potest eē relatio realis q̄ terminus qui nō est realiter nō terminat realiter ⁊ sic ad ipm nō est relatio realis. Sed termin⁹ qui non est in actu nō est realiter. g ⁊c. ¶ Confirmat ēm eos quia dicūt q̄ terminus nō existēs realiter nō refertur realiter ad extremū existens actualiter licet ecōuerso possit eē sed ad hoc nō habent rationem nisi nō existentiam illius igitur pari ratiōe debent dicere q̄ nō existere est sufficiens ratio nō terminandi realiter sicut nō fundādi. Unde ad terminum in potentia nō est relatio simpliciter ⁊ in actu sed tantum ēm quid. Unde sicut nō ens actu ⁊ non ens simpliciter ⁊ realiter ita nō potest ad ipsum eē relatio nec terminari realiter. Et est enim ad aliquid realiter ex quo est realis.

p̄ p̄ce. so.

¶ Contra istam respōsionem arguo primo q̄ respectus ita necessario ⁊ quidditatiue est ad aliud vt ad terminū sicut est alicui⁹ vt subiecti vel fundamēti. Unde respectus quidditatiue est habitudo ad terminum. Sed impossibile est destructo fundamēto vel subiecto īmediate maneat relatio in actu. Nā ⁊ destructa substantia filij vel filio nō manet filiatio. ergo ⁊ destructo termīo nō manet relatio nō ergo manet paternitas destructo filio. ¶ Secūdo q̄ relatio quidditatiue est habitudo ad aliquid vel ad aliud. Sed quod nō est non est aliquid sed nihil. ergo ad non ens nō est relatio realis. ¶ Tertio ⁊ est cōfirmatio Termin⁹ destructus ⁊ nō ens non plus est aliquid q̄ negatio sit aliquid vel priuatio. Sed ad negationem vel priuationem non potest eē relatio realis q̄ in negatione vel priuatione non inuenitur aliq̄d positiuum quod sit vel eē possit ratio terminādi relationem. ergo ⁊c.

¶ Quarto sic. Destructo filio destruitur simpliciter ⁊ realiter filiatio ēm eos. Sꝫ destructa filiatione de necessitate destruitur paternitas q̄ sunt relationes mutue ⁊ opposite que posite se ponūt. ⁊c. igitur cōtradictio est q̄ maneat paternitas et filiatio non maneat. Nec valet quod dicūt q̄ manet sꝫ non est actu terminata. Quero enim quid dicit terminari in relatiōe quādo ponitur terminari nō dicit aliquid absolutum planum est inducēdo in accidentibus absolutis q̄ tale absolutum eēt accidēs relationis quod patet ficticium. Nec dicit aliquid negatiuum q̄ tunc magis deberet p̄cedi termino negato q̄ posito. ergo aliquid respectiuum nō rationis. Patet q̄ ita posset poni termino negato sicut posito ⁊ similiter terminatio realis est. Aut igitur illud respectiuū est idem eēntialiter p̄me relationi ⁊ sic manēte relatione manet terminatio. Aut aliquid eēntialiter distinctum ⁊ tūc est respectus accidētalis primi respectus ⁊ sequitur processus in īfinitū. Et vltra sequitur q̄ talis terminatio maneat sine termino sicut ⁊ preterea relatio vel paternitas ⁊ sic manet terminata ⁊ est p̄tradictio in dictis ponētium scz q̄ manet terminata ⁊ nō manet terminata.

objectio

¶ Si dicas q̄ vna relatio mutua non est de eēntia alterius nec dependet ab ea in aliquo genere cause Similiter etiam nec relatio ex termino igit potest manere sine illis. Dico q̄ regula illa de eēntialiter distinctis quorum vnū non dependet ab alio fallit in relatiuis q̄ licet vnū nō ab alio tū ad aliud q̄ditatiue se habet quorum neutrum potest eē sine alio q̄ in vno est quiditatiue habitudo ad aliud sic aūt non est de aliquo absolute. ¶ Q̄z autem dr̄ esse in materia aliqua relatio realis ad formam que nō est vel in quocūq̄ alio falsum est. Unde dico q̄ potentia materie ad formā que nō est/nō est respect⁹ realis. Nec similiter inclinatio aīe separate ad corpus nec accidentis separati. Sed si talia sunt aliqui respectus in actu cōueniētes istis non sunt nisi respectus rationis cōparantis ista ad alia quibus p̄nt ineē vel q̄ possunt recipere. Verū est tamen q̄ materia est quedā materia absoluta que per seipāz in ratione potentie ⁊ p̄ncipij receptiui potest recipere formam vel non repugnat recipere formam. Et aīa similiter est quedam natura cui nō repugnat informare corpus dispositum. Et accidēs separatū quedam natura cui nō repugnat informare subiectum. Sed hoc est per suū absolutū nō per aliquid respectiuum sicut per suum absolutum est forma ⁊ actus.

An mā hēat respectum.

¶ Q̄z em̄ materia habeat aliquꝫ respectū siue accidentalem siue p̄substātialem actualiter in re extra ad formā futurā vel subiectuz ad accidens futurum vel aīa ad corpus futurum ita possibile ē vel accidens separatum ad subiectū nō existens.

¶ Primo q̄ respect⁹ rationis nō patest eē in actu nisi extrema sint in actu in eē rationis ergo nec respectus realis nisi extrema sint i actu reali. ¶ Secundo q̄ si respectus ponitur cōsubstātialis vel ēt accidentalis eē in actu quiest differentia entis talis respectus in accidēte nō est nisi inherentia aptitudinalis in subiecto vel materia aliqua aptitudo vel potentia ad recipiendum. Sed q̄ocunq̄ ponatur. Oportet dicere q̄ talis respectus in effectu ⁊ i re extra intellectum ēm viam eorum. igitur opꝫ q̄ tres de necessitate sit in re ⁊ in effectu ⁊ accidēs separatum possit dici actu inherens q̄ habens inherentiam actualiter ad subiectuꝫ ⁊ materia actu habens formam futuram ⁊ recipiēs. q̄re ⁊c. ¶ p̄ aut manet illa relatio aptitudinalis inherentie ad subiectum adueniente actuali inherentia aut non. Si sic tunc duplici inherētia inheret. Si nō tunc non est cōsubstātialis sed accidentalis ⁊ sine illa pōt eē

accidens ⁊ per p̄sequēs ad illam oportet dare aptitudinalem aliam ⁊ sic in infinitū vel etiā p̄tra alios potest ipsa manere eadem aduenīēte actuali ⁊ manebat accidente separato sicut in patre paternitas nō existente filio: sed tunc magis dicerēt illi alij q̄ est eadem relatio cum inherētia actuali. ¶ Sed cōtra ipos habēt q̄ impossibile est actualem inherentiam ineē nisi accidente actu inherēte. Sed ipossibile est actu inherere nisi subiecto actu existēti igr̄ per omnia nō est aliqua relatio realis in actu extra intellectum accidētis separati ad subiectū non existens ⁊ sic de similibus ⁊ ponere hoc est ponere q̄ in herēs in potētia actu inheret que sunt cōtradictoria plane. Similiter dicēdum est q̄ nec mot⁹ ad terminum nec sciētie ad scibile nō existēs nec appetētis vel desiderātis seu desiderij ad desideratū futurum vel q̄ocunq̄z entis ad nō ens nulla est relatio realis quod ptz ex rōnibus ⁊ respōsionibus suprādictis. Similiter nec operationis vel actionis ad aliquid p̄ductum per ipam vel potius habēdū vel p̄ducendum quod ip̄propie ⁊ abusiue dicitur finis eius q̄ nō est cā eius cum sit posterius in eē ⁊ ideo impropie dicitur finis q̄ finis p̄prie qui est vere causa debet esse prior natura eo cui⁹ est causa sicut alias est p̄batum ⁊ nō solum in intentione agentis sed in re. Nota hic q̄ sicut esse in relationis quod ē magis cōmune in mēte ipa ēm alios nō potest poni sine fundamēto vel subiecto in actu etiā ēm eos Ita nec eē ad sine termino in actu cū sit magis formale in relatione.

Nota.

¶ Preterea etiā q̄ esse in p̄ter hoc necessario exigit subiectum vel fundamentum quia est habitudo ad ipm. Unde si eēt aliquid absolutum posset negari. ergo ⁊c.

Dens auctoris

¶ Sed dico q̄ in eodem supposito vel subiecto ēm idem fundamentuꝫ non obstantibus dictis ipsorum p̄nt fundari ⁊ esse ⁊ sunt frequēter plures relationes eiusdem rōnis. Unde dico q̄ in eodē p̄re ēm idē fundamētū q̄ē est potētia sua gnātiua q̄ ipossibile est q̄ act⁹ gnandi sit fundamētū eoip̄o q̄ nō manet sed trāsit manēte relatione. In eodem inq̄ patre sunt plures paternitates relationes reales ad plures filios ⁊ in eadē matre plures maternitates ad plures filios ⁊ in eodem simili plures similitudines ad plura similia. ⁊ sic de consimilibus. ¶ Ad hoc adduco plures rationes.

Rōnes auctoris

¶ Prima est ista. Ille relationes eiusdem rationis sunt plures ⁊ nō vna quarum vna corrūpitur alia manēte. Alioquin seq̄retur q̄ eadē res corrumperetur ⁊ maneret. Sed vno filio vel vno simili corrupto corrumpitur filiatio in ipo vel similitudo ⁊ p̄ cōsequēs paternitas que erat in p̄re ad ipm q̄ relatiua posita se ponūt ⁊ perempta se pemunt ⁊ tamen manet paternitas ad alium filium q̄ nō minus est vere pater alterius filij manētis q̄ ante. ergo ⁊c. Nec valet solutio aliorum dicentium q̄ non corrumpitur paternitas simpliciter: sed in cōparatione ad istum tantum q̄ pater nō refertur ad filiū ēm q̄ huiusmodi nisi relatiōe que ē formaliter ipa paternitas ita q̄ habitudo p̄ris ad filiuz est realis paternitas.

Nota.

¶ Nota q̄ hītudo p̄ducētis ad p̄ductum in natura intellectuali per modum nature nō est nisi paternitas ipa. Si ergo corrumpitur habitudo patris ad filium corrūpitur p̄nitas. ¶ Item etiam sicut vere ⁊ realiter ⁊ simpliciter corrūpitur filiatio in filio ita paternitas in patre q̄ paternitas ⁊ filiatio realis ēm q̄ huiusmodi relatiue opponuntur. Sed in filio simpliciter corrumpitur filiatio ergo ⁊ i patre paternitas. ¶ Preterea q̄ oabeis quid intelligūt per istas habitudines ēm quas ponunt paternitatem ipam variari respectu huius vel illius filij. Aut ille habitudines sunt respectus rationis quod est falsum q̄ pater ⁊ filius sunt mutuo correlatiua realia. Aut sunt respectus reales. Si sunt respectus rationis sequitur q̄ pater nō refertur ad filios nisi ēm rōnem. Si dicas q̄ imo q̄ paternitate reali ex hoc sequtur p̄positum scz q̄ oꝫ relationem realem paternitatis in seipa corrumpi Si sunt respectus reales cū oēs sint eiusdem rōnis ad filios plures sequitur adhuc p̄positum q̄ in eodem sunt plures relationes reales eiusdem rōnis ⁊ sequitur vnum incōueniēs scz q̄ in eadē relatione ponātur plures tales habitudines vt videtur.

¶ Preterea etiā in quocūq̄z manet vere ⁊ realiter paternitas ipe est vere ⁊ realiter pater sicut in quo est albedo ipm est album. Sed in patre per te manet vere ⁊ realiter paternitas sua quā habuit prius ad filium qui nūc est mortuus ergo vere ⁊ realiter ita est pater ei⁹ mortui sicut viui quod est fictio mera. ¶ Preterea Sicut p̄nitate absolute refertur pater ad filiuz. ita hac p̄nitate ad hunc filium ⁊ relatione opposita huic filiationi. igitur sicut destructa filiatione destruitur p̄nitas ita destructa hac filiatione destruitur hec paternitas. ¶ Preterea relatio est qua vltimate hoc ens est ad aliud ⁊ non ad se. igitur destructo illo alio impossibile est q̄ maneat relatio sicut destructo eo quo aliquid est albū ad se maneat albedo.

Secta rō cū reliq̄s

¶ Secūda ratio. Illō quod quiditatiue est ad aliud necessario multiplicat illo alio multiplicato. Sed paternitas q̄ditatiue est ad aliud. puta ad filium vel filiationeꝫ ergo filiatione multiplicata multiplicatur p̄nitas. Et ita de similitudine ⁊ alijs similibus igitur in eodem patre necessario sunt plures paternitates ad plures filios. Nota q̄ cum paternitas quiditatiue sit ad si est in actu in seipa oportet q̄ sit in actu ad terminum ⁊ p̄ cōsequēs q̄ sit terminata in actu q̄ idē est eē actualiter ad terminū ⁊ terminari in actu sicut idē est eē actualiter terminum et terminare in actu. ergo cōtradictionem implicat dicere q̄ p̄nitas sit in actu ⁊ nō sit terminata in actu. ¶ Preterea cuicūq̄z cōuenit paternitas in actu ipm est pater in actu. Si q̄ manet paternitas ⁊ est sequitur. ⁊c. ēm quod nō habet filium in actu nō est pater in actu licet in potētia. ergo ad filium qui nō est nō manet paternitas īmo cōtradictio est hoc dicere. ¶ Tertia rō. quicquid sit de extremis aliarum oppositionum tamen q̄ vnū tm̄ vni opponit. Verum est de extremis oppositiōis relatiue q̄ vnum est quiditatiue ad alterum. Vnum em̄ extremum tm̄ vni extremo opponitur. Sꝫ vna relatio puta paternitas relatiue opponitur alteri. puta filiationi relatiue ⁊ ecōuerso. ergo vna paternitas nō nisi vni filiationi opponit. Nec pater nō nisi vno filio ēm vnam paternitatez. Si igitur sunt plures filiatiōes ⁊ plures filij recte relati ad eundē patrem. oportet necessario q̄ in patre sint plures p̄nitates. ¶ Quarta rō. Nō minus videtur relatio realis multiplicari ad multiplicationem opposite relatiōis in extremo q̄ relatio rationis ad multiplicationē relationis ibi correspōdentis in extremo. Sed relatio ratiōis necessario

multiplicatur. Sic patet de ydeis ꝛm ponētes eas esse respectus rōnis in deo q̃ multiplicātur in deo sicut ꝛ ydeata ipa vel relationes ydeati. Et similiter de alijs respectibus rōnis dei ad creaturam. g̃ ꝛc. ¶ Quinta rō. Si est tm̃ vna pnitas in isto patre ad plures filios que habetur primo filio gnato vt dicunt sequitur q̃ primo filio mortuo nō est pater aliorum filiorꝫ viuētium. Probatio qꝛ sicut primo filio genito adq̃ritur pnitas ita videtur q̃ ipo corrupto corrumpitur. Sicut enim positio vel generatio filij est reponēdi pnitatem in pke ita ꝛ corruptio corrumpēdi paternitatem vt videtur. Sed cōsequēs absurdū est. ergo ꝛc. ¶ Ex quo ptz q̃ mirabile dictum est q̃ primo filio genito habetur paternitas ꝛ tamen ipo corrupto nō corrumpitur illa paternitas sz expectatur corruptio alioꝫ. ¶ Ultima ratio Illius pcise est aliquid pater respectu cuius habet vnicam paternitatem. Sed hoc est preci se respectu vnici filij primi. ergo illius precise ē pater ꝛ nō aliorum. Hoc aūt est falsum ergo ꝛ illo ex quo sequitur. ¶ Preterea cum vnitate poris stat multitudo posteriorꝫ accidētaliter sibi cōuenientis ꝛ nō adequati. Sed fundamētum prius similitudo vel paternitas accidentalis est sibi nō adequata Sicut em̃ vnus filius tātum nō adequatur vni potētie gnatiue sed potest in plures ita nec vna paternitas. ¶ Octaua ratio de pluribus acidētibus absolutis puta pluribus fantasmatibus ꝛ in fantasia ꝛ eiusdem rationis ꝛm aliquos vt plurium indiuiduorum eiusdem rōnis. Alioq̃n vno fantasmate destructo non posset homo recordari de alio indiuiduo per aliud fantasma quod est falsum.

Resolutio circa pdicta. ¶ **Dico ergo** q̃tum ad istum articulum q̃ possibile est ꝛ ita est frequenter q̃ vnum subiectum vel suppositum refertur pluribus relationibus eiusdez rationis ad plures terminos ꝛ ita in eodez sunt plures relationes reales eiusdem rationis.

Ad rōes aliorum. ¶ **Ad primum aliorum dico** q̃ eodem modo vel quasi eodē modo psequenter ab eodem vel ex eodem habet aliquid vnitatem sicut ꝛ entitatem saltē sicut ex causa extrinseca. Ad minorem quādo dicis q̃ relatio habet suam entitatez ex fundamēto quero a te qūo vel sicut ex causa efficiente vel sicut ex materia vel materialiter aut formaliter sic q̃ vnitas fundamenti sit vnitas relationis vel entitas. Si primo modo tunc nō arguit qꝛ ab eadem causa effectiue possunt eē plures effect⁹ solo numero differentes. Si materialiter p modum quo subiectum vel fundamētum dicitur materia relationis vel accidentis nō in qua sed ex qua. Tunc dico q̃ eadem causa materialis potest eē diuersoꝫ differentium solo numero ꝛ quilibet eorum vnifoꝛmiter habet entitatem ꝛ vnitatē cōsequēter ex ipa Si autem accipis ptrariū Dico q̃ tu petis. Si formaliter planum est hoc esse falsum qꝛ fundamentū ꝛ relatio eius nō sunt idem formaliter ĩmo distinguntur essentialiter pcipue in relatiōibus suprādictis ꝛ ita nihil valet. ¶ Dico ergo q̃ relatio licet quoquomodo ad suā entitatē exigat fundamētum tñ ipa est hītudo ad terminū ꝛ iō necessario multiplicat̃ ꝛm multitudinē relationū sibi correspondentium in termino vel in terminis. ¶ Ad secūdum dico de absolutis accidentibus multis q̃ multa eiusdem rōnis possunt simul eē in eodem subiecto sicut multe species intelligibiles in intellectu angelico/ vt dictum est in scdo ꝛ in fantasia vel ymaginatiua ꝛ in medio plura lumina. Tu dicis non sunt entia nisi qꝛ entis. Dico q̃ nō est verū precipue de absolutis ꝛ possunt manere separata a substātia. De respectiuis accidentibus dico q̃ licet nō sint separabilia a subiectis vel fundamēti s tamen ipōꝝ est aliquid eē necessario qꝛ saltem subiecta vel fundamenta possunt esse sine illis. Tunc dico ad argumētum q̃ nec accidens absolutum nec respectiuū sic ēens qꝛ entis pro tanto qꝛ ipius ꝛ subiecti ꝛ fundamenti sit vnum ꝛ idem esse nisi loquēdo de vnitate suppositi vel subiecti ꝛ ideo eē existentie vel essentie accitentis nō oportet numerari vel eē vnuꝫ ꝛm esse subiecti vel fundamēti sed stant ista simul q̃ accidēs vel relatio insit subiecto vel fundamento vni co ꝛ tamen accidens vel relatio multiplicetur sicut in solutione primi argumēti dicebatur. ¶ Ad tertium dico q̃ est necessitas ponēdi plures tales relationes in eodem sicut probatum est per ratiōes superius adductas q̃ non currūt nec currere possunt de fundamento. Non em̃ fundamētum sic est quidtatiue ad aliud sicut relatio. ¶ Ad quartū dico q̃ nō est in subiecto vel supposito nisi vna potētia receptiua ꝛ q̃ illa nō adequatur per vnā talem relationem ꝛ ideo manet potentia aliud eiusdem rōnis puta ad aliam relationem. Tu dicis Potentia est actuata per vnam dico q̃ verum est ꝛ ideo non pōt eandem de nouo recipere nisi prius corrumpatur: sed bene aliam quā caret. ¶ Ad quintū dico q̃ subiectum est in potētia ad hanc relationem ꝛ ad aliā qꝛ ad singulares relationes plures. Non ad relationem in cōmuni qꝛ actiones ꝛ receptiones sunt singularium ꝛ dato q̃ ad relationem absolute adhuc tamen ita bene reseruatur relatio in ista sicut illa ꝛ ita equaliter est in potētia ad vtrāq̃. ¶ Ad sextū dico q̃ nō habeo pro incōueniēti si possunt eē infinite relationes in actu in extrēo vel in extremis oppositis q̃ possint eē infinite opposite eiusdez rōnis in vno alio extremo qꝛ non est maioris perfectiōis habere plures q̃ vnam ꝛ ita nec infinitas q̃ duas vel tres tamen argumētuꝫ destruit seip̃m qꝛ non ē minus impossibile esse infinitas relationes in actu in eodem ad infinta q̃ esse illa infinita in actu.

¶ Ad illud quod additur q̃ essent plures q̃ infinite relationes eiusdem rationis. Dico q̃ nō qꝛ dissimilitudo nigri ad album nō est eiusdem rōnis cum dissimilitudine albi ad nigrum. Hec de primo articulo principali.

¶ **Quātum ad secundum p/positum.** An scilicet in eodem supposito vel subiecto ꝛm plura fundamēta eiusdez rōnis possint esse plures respectus eiusdem rōnis. Non est alia difficultas nisi ista scilicet. An in eodem subiecto possint esse simul plura fundamenta plurium relationum eiusdem rōnis. Puta an in sorte possint esse due albedines vel due quātitates ꝛ tunc secūdum eas sortes diceretur bis equalis vel similis siue respectu eiusdem coequalis siue pluriū. ¶ Et dico q̃ talibus fundamētis accidētalibus nō video cōtradictionem nec impossibile eē ponere plura in eodē subiecto eiusdem rationis existentia/ ĩmo de facto ita est aliquando q̃ in eadē parte medij aliquando seu frequēter sunt plura lumina ꝛ in eadem fantasia plura ydola eiusdem rationis ꝛ in eodem intellectu angelico plures species intelligibiles pluriū indiuiduorum eiusdē rationis. Et cum ista omnia sint qualitates super ipas fundatur similitudo ꝛ sic qꝛ fundamēta sunt plura pōt relatio plurificari in eodem ꝛm plura fundamēta eiusdem rōnis siue ad eundem terminuꝫ siue ad plures. Unde dico q̃ ps illa medij in se tot habet similitudines ad aliā partem vel ad alias sic illuminatas quot in se habet lumina. Unde potest dici pluries similis alteri pti vl pluribus alijs hñtibus in se lumine eiusdē ratiōis ideo ꝛc. ¶ Sed dices Est ne simul sibipsi ꝛm illa plura fundamēta. Dico q̃ nō qꝛ nō est distincta subiecto vel supposito a seipa quātūcunq̃ fundamenta sint distincta in ipa tanq̃ in eodem subiecto. Hec de secundo articulo.

Rōnes huius .i. opi. ¶ **Quantum ad tertium articulum** An in duobus suppositis vel subiectis ꝛm diuersa fundamēta numero possit esse vnica relatio realis numeraliter indistincta. Dicitur ab aliq̃b⁹ q̃ de facto ita est in pluribus creaturis. ¶ Et pbatur hoc. Primo sic Relationes que fundātur in diuersis nūero fundamētis ꝛm q̃ sunt vnū nō ꝛm q̃ plura sunt vna relatio ꝛ nō plures ita q̃ nō oportz eas multiplicari vt videtur nō obstāte pluralitate suppositorum sicut nec opz multiplicari spirationē actiuam in diuinis licet pater ꝛ filius hñtes ipam sint plura supposita sed oēs relationes primi modi per modum vnius sunt huiusmodi. Pz de idētitate que fundatur sup vnū in substātia ꝛ similitudine super vnū in qualitate ꝛ equalitas sup vnū in q̃ntitate ꝛ ista est vnitas generis vel speciei quā ponūt aliqui realem extra intellectū in pluribus specieb⁹ vel indiuiduis ꝛ ratiōe eius videtur vna relatio in vtroq̃ ꝛ. ¶ Secda ratio est qꝛ ordo ꝛ cōsonātia dicūt relationē realē aliquā vt uidetur. Sz necessarium est q̃ pluriū ordinatoꝫ ꝛ pluriū vocuꝫ sit vnus ordo ꝛ vna psonātia. Plura em̃ ordinata ad vnū ordinē cōcurrunt. ergo ꝛc. ¶ Tertia rō Relatio patris ꝛ mris ad filiū est vnica relatio nūero qꝛ nō obstāte q̃ actus generādi nō sit fundamētū hūius relationis tm̃ nō nisi ipo interueniēte fundatur relatio in patre ꝛ matre. Actus aūt generandi vel generationis est idem numero pris ꝛ matris sicut actiui ꝛ passiui est idem actus scdo de aia. ꝛ tertio phisicoꝫ. Et similiter qꝛ ad vnā nūero substātiam filij terminātur. Sed planū est q̃ pater ꝛ mater sūt distincta supposita. g̃ in plurib⁹ suppositis est vna relatio indistincta sicut etiā in filio nō est nisi vnica relatio filiationis qꝛ nō est nisi vnic⁹ fili⁹. ¶ Quarta rō. Sicut nō est ipossibile q̃ idē accidēs absolutum sit in pluribus subiectis ita nō vr incōueniens nec ipossibile q̃ eadē relatio sit in pluribus fundamentis. Non plus em̃ depēdet relatio ex fundamēto q̃ accidēs ex subiecto. Sed primū est possibile sicut dicetur infra. g̃ etiā q̃ plura sint in eodē subiecto. g̃ ꝛc. ¶ Quinta rō. 4.⁰ metaph. dr q̃ illa sunt vnum realiter que vnica corruptiōe corrūpūtur et vnica gnatione gnantur. Sed relationes in extrēis eadem gnatione gnantur ꝛ eadem corruptiōe corrumpuntur vt ptz. g̃ ꝛc.

4. meth. ¶ **Dicunt** q̃ nō est ipossibile ĩmo de facto ita est in aliquib⁹ q̃ eadē relatō numero est in diuersis suppositis numero ꝛm diuersa fundamēta nō tamē inq̃ntum diuersa sed inq̃ntuꝫ vnū aliquo⁰ sicut declaratū est p ipos in exemplis.

P̃ ista opinionem. ¶ **Sed ista positio** videtur mihi falsa ꝛ ipossibilis ꝛ arguo ꝓtra eā. Primo sic. Multiplicato priori eēntialiter p̃supposito oportet vt videtur multiplicari posterius licet em̃ nō oporteat ad multiplicationem posteriorꝫ multiplicari pus tamē pbabile videtur q̃ multiplicato pori tali multiplicetur posterius. Non em̃ videtur maior vnitas ĩ posteriori q̃ in priori. Sed relatio eēntialiter posterior ē suo fūdamento p̃supponēs ipm̃ in esse necessario qꝛ quacunq̃ virtute nō potest eē sine fundamēto. ergo mltiplicato fundamēto multiplicatur relatio necessario. g̃ in diuersis suppositis vel etiā in eodē supposito ꝛm diuersa fundamēta nō potest eē relatio vnica nūero indistincta. Dico q̃ verū est si fundamēta fundent inquātum diuersa nō inquātum vnū. Dico q̃ si ly inq̃ntum reduplicet diuersitates in fundamentis nō fundāt inq̃ntum diuersa nec etiā inq̃ntū idem qꝛ diuersitas vel idētitas nō ē eis ratio fundādi qꝛ ista dicūt relatiōes. Sed si reduplicet naturas eorum singulares plures quas cōsequitur diuersitas sicut fundant inq̃ntū diuersa qꝛ per naturas eorum diuersas ꝛ distinctas q̃ licet specie vel genere sint vnum nō tamē nūero ita q̃ vnitas illa nō sufficit ad vnitatem relatiōis. ¶ Secda rō. Impossibile est q̃ relationes opposite realiter sint vna relatō realiter. Sed hoc seq̃tur si predicta positio est vera Probatio qꝛ si pō est vera relatio qua sortes est similis platoni ꝛ qua plato est similis sorti ecōuerso sunt vna numero relatio. Sed iste sunt relationes mutue ꝛ opposite. ergo ꝛ ē. ¶ Tertia rō. Impossibile est q̃ aliquod ens limitatū per naturā sit simul in pluribus locis distātibus in vniuerso. Sed hoc sequeretur si positio eēt vera qꝛ sortes existēs rome simul est platoni existēti parrhisi⁹ ꝛ econuerso. Si igitur amboꝫ est eadē relatio sequitur q̃ eadē relatio nūero indistincta per naturā est in pluribus locis distantibus. ¶ Quarta rō Impossibile est q̃ ꝛm relationes primi modi aliq̃d referatur realiter ad seipsum qꝛ enim identitas est relatio ad seipsuꝫ non est relatio realis sed rationis. Sed si esset vera positio sequeretur q̃ idem eēt sibi simile realiter et referretur ad seipsum. Probatio qꝛ in quocunq̃ ē formaliter relatio qua aliquid refertur ad aliud ipsum refertur ad illud. Cum ergo in sorte esset formaliter relatio qua plato est similis sorti quia ē eadem relatio in vtroq̃ sequitur q̃ sortes realiter referatur ad seipsum. ¶ Quinta ratio Impossibile est ponere relationem realem primi modi sine aliqua alia mutua sibi correspondente. Sed hoc seq̃retur si illa potest esse vera/ quia sequeretur q̃ omnes similitudines essent vna realis similitudo ꝛ relatio ꝛ per cōsequēs non esset aliqua alia mutuo sibi correspondens. ergo ꝛc.

Resolu. ¶ **Dico ergo** q̃ impossibile ē q̃ in pluribus suppositis secōm plura fundamēta sit eadē relatio realis nūero ꝛm moduꝫ illū quē ipi ponūt sz neccio in plib⁹ fundamētꝫ mltiplicāt rlones siue ad eūdē terminū siue a plres terminos vt vr. ¶ Ad primū g̃ alioꝫ Dico q̃ rlones pmi mōi lz aliquo⁰ fundētur sup vnū quocunq̃ intelligat nō tm̃ super vnū nūero sz q̃libz ĩ suo suppo

Ad motius aliorum.

sito fundatur super suū vnū fundamentū numero. Verum est tamē q̃ inter illa est vnitas generis vel speciei sed illa vnitas nō sufficit ad vnitatē numeralem relationis siue sit extra intellectum siue tantum ēm rationē de quo nō curo modo. Et ita dico q̃ sicut fundamēta sunt diuersa nūero ⁊ vnum specie ita ⁊ relatiōes sicut due similitudines. ¶ Ad secundum dico q̃ quodlibet coordinatorū adinuicē vel cōstituentiū vnum ordinē habet ꝓpriā relationem suam pertinētem ad illum ordinē que est relatio prioris vel posterioris ita q̃ ordo qui dicit vn⁹ non est nisi ille relatiōes plures in ipsis ordinatis. Ita q̃ in ipsis non est nisi vnica relatio realis sicut ymaginatur. Similiter dico de cōsonātia Verū q̃ quelibet habet suā ꝓpriam consonātiam cum alia ēm ꝓpriam ꝓportionem ⁊ quelibet consonat ⁊ refertur ad alteram ꝓpria relatione consonātie ⁊ de ordine dico q̃ quodlibet ordinatorum est ordinatū ꝓprio ordine vel ꝓpria relatione sibi intrinseca q̃ non est in alio ordinato. ¶ Ad tertiū dico q̃ ipossibile est q̃ patris ⁊ matris sit eadem relatio respectu filij sicut q̃ maternitas ⁊ paternitas sint eadē relatio realis. Si eēm esset eadē relatio realis numero patris ⁊ matris ad filium tūc cum relatio mēnitatis in virgine beata fuerit eiusdē ⁊ sit eiusdem rationis cū maternitatib⁹ aliaꝝ mulierū. Videtur q̃ xpus nō solū habuerit matrē sed etiā pēs carnalē ¶ P. Si sit eadē relatio in patre ⁊ matre ad filium tunc eadē est filiatio correspōdēs pri ⁊ mri in filio Sed hoc est impossibile ⁊ falsum sicut ps ex primo articulo questionis qz pre corrupto ⁊ matre manēte nō minus refertur filius ad matrē q̃ patre viuēte: ⁊ tamē planum est q̃ nō habet relationē illā quā prius ad patrē. Ita q̃ vna istarum filiationū manet alia corrupta. ergo ⁊c. Ad ꝓbationē qm̄ dicis q̃ idem est actus generationis qui est patris ⁊ matris sicut actiui ⁊ passiui idem est actus. Dico q̃ nō est idē actus qui est generatio. Mā sicut dictū fuit supra pater nō attingit actu elicito ad generatiōē sed mater tm̄ ⁊ ita actus generationis ꝓprie accipiendo nō est patris sed alius sicut dictum est. distinctione tertia. ¶ P. Dato q̃ pater attingeret ad generationē eliciendo actum generādi adhuc dico q̃ nō idem est actus vtriusq̃. Nā ātio eēm actio nō est nisi respectus generātis ad matrem vel receptiuū generationis passionis ⁊ ideo oportet ipam multiplicari sicut ⁊ supposita generātia patris ⁊ matris Et quādo dicis q̃ actui ⁊ passiui est idem actus. Dico q̃ materia nō est passiuū receptiuū generatōnis passionis: sed materia de qua educitur forma corporea filij sicut dictum est supra. Et dato q̃ ita eēt nō valz illa ꝓpositio nisi de actu ꝓducto nō de actu ꝓductiuo: licet enim bene idem effect⁹ causetur ab actiuo ⁊ passiuo nō tamen est idē act⁹ causatiu⁹ vel ꝓductiuus vtriusq̃ ideo nō valet. ¶ Ad quartū dico q̃ nō est simile de accidētibus absolutis ⁊ respectiuis in hac parte. Mā accidēs absolutum non necessario exigit subiectū nec tm̄ dependet ex subiecto ꝗtum ⁊ relatio ex fundamēto. Unde ⁊ pōt eē in fieri sine subiecto. Ptz in eucharistia. Vñ etiaz nec ops q̃ ita sequatur legē numerationis subiecti sicut relatio sequitur legē ynumerationis fundamēti: licet ergo vnū accidēs absolutū possit esse in duobus subiectis simul ⁊ in actu nō tamē eadem relatio numero in duobus fundamētis. ¶ Ad quintū Dico q̃ nihil cōcludit qz si aliquid cōcluderet/ concluderet q̃ oīs relatio cum sua relatione opposita esset eadem re aliter sicut patet intuenti argumētū Quādo ergo dicis q̃ illa q̃ eadem gnatione generantur corrūpuntur sic q̃ ipōrum nō est alia ⁊ alia generatio vel corruptio sunt idez realiter. Dico q̃ verū est saltē sub hoc sensu q̃ nō sunt aliud ⁊ aliud realiter vel eēntialiter magis sicut. ps de entez vno Quādo dicis q̃ sic est de duab⁹ relatiōibus. Dico q̃ alia ⁊ alia est causatio istarum relationū quātūcunq̃ oppositarum sicut alia ⁊ alia entitas quarum vna est totaliter extrinseca alteri licet cātiones sint simul sicut ⁊ causate relatiōes. Et similiter dico de corruptionibus licet difficile sit videre aliqua circa istud de quibus modo prosequi non intendo. Hec de tertio articulo principali.

¶ Quantū ad quartum articulū dōm est breuiē q̃ in diuersis suppositis vel subiectis pōt eē vnica relatio eiusdē rōnis ad vnū extremū ēm idē fundamentū absolutū existēs in duobus subiectis ⁊ hoc diuina virtute qz hoc nō implicat cōtradictionem q̃ idē accidēs absolutū sit in diuersis subiectis ⁊ ꝑnter idē accidens respectiuum fundatū sup tale fundamētum sicut suo mō in duobus diuinis suppositis est vnica relatio īdistincta spirationis actiue ꝓpter vnitatem fundamēti suiz termini scz spiritussancti ad quam ambo per illam referuntur. Sed si termini eēnt plures ⁊ plura fundamenta correlationū in ipis oporteret necessario in ambobus habētibus idē fundamētuz relatiōes multiplicari sicut dictuz est in prio articulo qōnis. q̃ vnica relatio pt eē in diuersis subiectis.

¶ Ad primum principale argumentum. Dico q̃ nō pari rōne vn⁹ filius pōt habere plures patres qua rōne vnus pater pōt habe: plures filios sicut patet ⁊ ita nō pari rōne in eodē filio possunt esse plures filiationes ad plures pres qua ratione plures paternitates possunt esse in eodem patre ad filios ⁊ ita in eodem filio nō possunt esse plures filiationes nō qz vniuersaliter sic repugnet ⁊ sit impossibile esse in eodē subiecto vel supposito plures relatioces eiusdem rationis. Sz hoc peruenit aliunde. ¶ Ad tertium dico q̃ nō video necessitatē dicti Aristotelis quin plures forme accidentales absolute possint esse in eodem subiecto solo numero distincte sicut dixi in secūdo ⁊ multo fortius dico hoc eē possibile de pluribus relationibus quicquid sit de formis absolutis. Cum enim sint quiditatiue ad aliū oportet necessario eas multiplicari ēm multitudinē correlationū in terminis vel termino correspondētium / quia sicut relationi opponitur relatio in cōmuni. Puta paternitati filiatio ita paternitati huic ⁊ singulari opponit hec filiatio ⁊ singularis ita q̃ necessario cōmultiplicātur. ¶ Ad tertium dico sicut q̃ nō video repugnātiam quare non possint esse in eodem albo infinite dissimilitudines in actu ad infinita nigra que secūdum me possent poni in actu virtute diuina nisi forte diceretur q̃ nō oporteret propter finitatem vel limitationem ipsius subiecti albi. ⁊ hoc stante adhuc possent esse plures relatiōes eiusdem rationis in eodem subiecto vel supposito saltem finite tamē non teneo me cum isto dicto vltimo: sed cum primo. ideo ⁊ cetera.

¶ Distinctionis octaue.
Questio Secunda.

Secundo quero. Vtrum in xpo sint plures filiationes reales quarum vna sit ad patrē ⁊ alia ad matrē. ¶ Videtur q̃ nō primo sic. In vno filio nō est nisi vnica filiatio: qz multiplicatis filiationibus multiplicātur filij. Sed xpus est vnicus filius ⁊ nō duo. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. Anselm⁹ de incarnatione ꝗ bi capitulo scdo. Dicit q̃ cōgruentia fuit patrem nō incarnari qz si pater fuisset īcarnatus fuisset ꝓprietatum cōfusio in diuinis ⁊ quasi videretur q̃ idem genuisset seipm ⁊ q̃ essent duo filij in diuinis. Sed si in xpo ponātur due filiatiōes sequeretur etiam personarum cōfusio vel ꝓprietatum qz idem esset eternaliter genitū ⁊ temporaliter causatum vel generatū vel essent plures filij. ꝗ ⁊c. ¶ Tertio sic. Si in xpo cū filiatione eterna poneretur vna filiatio temporalis ad matrē hoc nō esset nisi ad saluādum q̃ xpus est vere realis filius virginis. Sed hoc nō cogit sicut etiam nō cogit q̃ realiter referatur ad ipam aliqua relatione noua temporali ad hoc q̃ sit vere ⁊ realiter creator eius vel dominus eius. ergo ⁊c.

Anselm.

¶ Contra Impossibile est q̃ eadem relatio sit noua ⁊ eterna. Sed filiatio qua xpus refertur ad patrem est relatio eterna: illa vero que refertur ad matrem ē noua quia de nouo est filius virginis ⁊ vtraq̃ est realis qz filiatio non est relatio rationis. ergo sunt due filiationes reales in Christo.

¶ In ista questione sic ꝓcedā ¶ Primo ponā vnam opinionē de questione cum suis motiuis ⁊ modo dicēdi ipsius. ¶ Secdo ponā aliam arguendo cōtra primā ⁊ declarabo illam positionem ⁊ respondebo ad motiua aliorum. ¶ Vltimo ad rationes principales.

¶ Quantū ad primū est vna opinio que dicit q̃ in xpo non est nisi vnica filiatio realis q̃ est eterna ad patrē. ¶ Ad hoc adducūtur plures rōnes a diuersis. ¶ Prima ē ista. Relatio filiationis est relatio suppositi nō nature qz natura nō dicitur filia sed suppositum dicitur filius. Vñ ⁊ gnari est suppositi. Sed in xpo non est nisi vnicum suppositum imo xpus est vnicum suppositum qd ē filius dei. ꝗ nō hz nisi vnicā filiationē. puta filiationem eternā ꝓstitutiuā suppositi verbi. ¶ Secda rō Dei ad creaturā nō pōt esse aliqua relatio realis vt patet ex primo libro. Sed si in xpo eēt alia relatio vel filiatio realis ab illa eterna deus scz xpus ēm illam referrē realiter ad mrem creaturā. ergo ⁊c.

1. opi. cū suis rōnibus.

¶ Tertia rō. Idē pater nō refertur ad pres filios nisi vnica relatiōe realī qz nō pōt eē plures relationes eiusdē rōnis sicut nec plura accidentia. quinto metaphi. ꝗ similiter vn⁹ filius nō refertur pluribus filiationibus. Sed xps refertur ad prem filiatiōe eterna ergo in ipo est alia filiatio realis. ¶ Quarta rō. Si ī xpo fuit filiatio tpalis realī ⁊ alia a filiatione eterna illa fundabatur sup naturā humanaz assumptā a verbo ⁊ p ꝑnis corrupta corrūpebat filiatio in morte xpi ⁊ sic in triduo xpus nō fuit realiter filius ꝗginis. Sed hoc est falsum. ꝗ ⁊c. Sic ergo vt dicūt isti in xpo nō fuit nisi vnica filiatio realis. ¶ Quinta rō. Filius eadem relatione vel filiatione reali refertur ad patrez ⁊ ad matrē sicut ē idē filius ambarū. Cū ergo xpus sit vere filius pris ⁊ matris sue videtur q̃ eadem filiatione.

5. meta.

¶ Dicūt ergo aliqui istoꝝ q̃ xpus refertur ad mrem suā filiatione eadem qua ad prem ita q̃ realiter ad vtrūq̃ ⁊ eadem filiatiōe reali ad vnū tm̄ ab eterno. puta ad patrem ⁊ ad matrē de nouo. ¶ Alij aūt dicūt q̃ non refertur ad matrē realiter per filiationē eternā sed tm̄ ēm rōnem qz diuinū suppositū ad qd ptinet esse ⁊ dici filiū nō pōt realiter ad creaturā referri. Ita q̃ ipa filiatio eterna p quātō p ipam refertur xps ad patrē ⁊ ad matrē distinguitur a seipsa ēm rōnez sicut ēt diuinū suppositū put suppositat diuinā naturā ⁊ humanā distinguitur a seipo ēm rationem. ¶ Alij vero qui hnt p impossibili q̃ relatione reali referatur aliqd ad aliud ēm rōnē. Dicūt q̃ filiatione eterna q̃ est relatio realis ad prem nullo modo refertur xps ad matrē nec realiter nec ēm rōnē sed vna alia relatione rōnis distincta ab illa. Hec de primo articulo.

hui⁹ opi. triptitus modus.

¶ Quātum ad secundum articulū Vt mihi oīno dōm q̃ in xpo sunt pres filiationes reales quarum vna est eterna ad prem ēm quā nullā hz habitudinē ad mrem ⁊ alia ad mrem tpalem ⁊ nouā ēm quam nullā hz habitudinē ad prem vt pater est nālis eter⁹. ¶ Ad hoc adduco rōnes Prima est ista. In quocūq̃ sunt pres relatiōes originis passiue ⁊ ꝓducti ī natura viuēte ⁊ itellectuali eiusdē rōnis cū ꝓducēte ⁊ p modū nature. Si enim aliqua istarum conditionū deficiat non est ꝓprie filiatio nec ꝓductio ēm suā relationē ad ꝓducēs dr̄ fili⁹. Nisi ei ⁊ ꝓducēs ⁊ ꝓductū sit viuēs nō dr̄ ꝓductū fili⁹ nisi sit etiā nature filis nō dr̄ ꝓductū fili⁹ ꝓpe. Nisi etiā nā sit intellectualis nō dr̄ ꝓpe fili⁹ licz aliquo⁰ ex vsu cōcedat asin⁹ eē fili⁹ asini. Sz nisi ꝓductio sit p modū nature ⁊ vim nature nō dr̄ fili⁹ ipm ꝓductū. Sicut spiritussanctus non dicitur filius patris vel verbi quia nō procedit per modū ⁊ vim nature sed voluntatis. Sed in xpo sunt plures relationes passiue talis sicut in ipo sunt plures origines vel natiuitates quarum vna est a patre secūdum naturam diuinaz alia est a matre secūduz naturā humanā scdm Damas. ca. 53. ergo ⁊c. Dices q̃ bene sunt in eo plures passiue origines tales sed nō plures filiationes qz origo magis respicit naturam ⁊ filiatio personam. Dico q̃ non video quare magis hoc ꝗ illud quia ita bene generari passiue respicit suppositum vel personam sicut ⁊ referri. Eiusdem enim est referri filiatio ⁊ generari vel originari passiue. quare ⁊c.

alia opi. quā tenz auctor.

rōnes hui⁹ opi.

Damas.

¶ Secunda ratio est ista. Non plus generatio vel filiatio passiua respiciunt suppositum ꝗ operatio vel operari. Sed non obstante vnitate suppositi in Christo sunt due operationes et voluntates secundum Damascenum. Vbi supra. ergo ⁊ cetera.

Nota. ¶ Nota q filiationi nõ repugnat multiplicari in eodem supposito scõm diuersa fundamẽta nec in ꝗtum relatio est qz tũc culibet alteri relationi repugnaret qd falsum est qz similitudo ⁊ equalitas sunt plures relationes scõm diuersa fundamẽta licz in eodem supposito nec repugnat sibi inquãtum relatio oziginis qz nec oziginí ipi repugnat multiplicari in eodẽ supposito scõm plures naturas. ¶ Tertia ratio. Non est magis ipossibile vel minus possibile q eidem supposito ꝟm plures nuturas conueniant plures relatiões oziginis passiue. Puta plures filiationes ꝗ q eidem supposito ꝟm eandez naturam cõueniãt plures relationes oziginis actiue dicte. Sed eidem supposito pzĩs nõ obstãte vnitate diuini suppositi ꝓueniũt due tales relatiões oziginis actiue dicte respectu duozum aliozum suppositozum scz paternitas respectu filij ⁊ spiratio actiua respectu spiritussanci ergo xp̃o vnito supposito possunt cõuenire ille due filiationes scõm duas naturas ⁊ respectu diuersozum suppositoꝝ patris scz ⁊ matris. Et potest cõfirmari qz sicut ostensum est supza filius puta Sortes secundum eandem naturam suam refertur duplici relatione filiationis ad patrem ⁊ matrẽ. ergo nõ est impossibile referri sic xp̃m duplici relatione ad patrem ⁊ matrẽ scõm diuersas naturas ⁊ per diuersas filiatiões. ¶ Quarta ratio. Ista est absoluta filiatio eternaꝫ bi a creatura sicut paternitas eẽna patris. Sz si pater fuissꝫ incarnatus sicut fuit possibile paternitate nõ fuisse relatus ad matrem virginẽ. Planum est qz paternitate nõ est aliquis filius sed pater sicut maternitate est aliqua mr̃. igitur nec mõ filiꝰ referr̃ ad matrem filiatione eterna. Impossibile est em̃ relationem eẽ eternã ⁊ terminũ nouũ ergo oportet q alia filiatione reali nõ que sit relatio rõnis qz tũc filius nõ esset filiꝰ virginis nisi ꝟm rõnem. Sed relatione tali que habz reale fundamẽtum ⁊ extremũ ⁊ cõseruat ex natura rei inter xp̃m ⁊ matrẽ suã que ipm vere genuit ꝟm naturã assumptã vt dictũ est supza sicut inter me genitũ ⁊ matrẽ meã consurgit vera filiatio realis. ¶ Quinta rõ Illud qd̃ conuenit ꝗbo ab eterno ⁊ vt filiꝰ dei ab eterno nõ ꝓuenit xp̃o ꝟm q homo. Sed verbo cõuenit eẽ filium ab eterno p suã filiationẽ eternã igit nõ cõuenit hoc ei scõm q homo igit si in xp̃o nõ est alia filiatio ab illa eterna sequitur q xp̃us scõm q homo nõ est vere filiꝰ dei qd̃ est cõtra fidem ⁊ veritatẽ. ¶ Dico igitur q in xp̃o est vna filiatio eterna ad patrẽ eternum sicut ĩ patre est paternitas eterna ad ipm vt ꝗbũ ẽ ⁊ alia temporalis ⁊ noua ad matrẽ virginẽ sicut in matre virgine est vera maternitas realis noua. ⁊ sic sunt due filiationes reales in xp̃o. ¶ Ex ꝓdictis autez apparet q oẽs illi tres modi ponẽdi sunt simpliciter falsi. ¶ Ad primũ aliozũ. Dico q filiatio est ꝓpetas suppositiuꝫ deniati per illam ttĩ scõm naturam ⁊ ideo dico bene q esse filiũ non ꝓuenit nature sed supposito cõuenit tamen sibi scõm naturam tanꝗ scõm fundamẽtum ⁊ quia oportet relationes multiplicari magis scõm fundamẽta ꝗ scõm supposita Hinc est q in xp̃o sint plures tales nature scõm ꝗs cõuenit sibi duplex generatio ⁊ natiuitas q in xp̃o non obstãte vnitate suppositi sunt due filiationes. ¶ Ad secũdum dico q deo secũdum naturam diuinam ⁊ aliquid sibi intrinsecum nõ põt sibi conuenire relatio realis ad creaturam sed bene scõm naturam assumptam sicut patet. Christus enim scõm albedinem vel quãtitatem nature assumpte fuit similis alteri albo vl̃ equalis alteri quãto vel inequalis similiter de filiatione in ꝓposito. ¶ Ad tertiũ dico q maioz est falsa ⁊ cõtra Auicẽnam sexto metaphisice parte quinta cap. 3. Ubi dicit q in eodẽ patre ad multos filios sunt plures paternitates et dato q illa esset vera eo modo quo probatur de respectibus eiusdez rationis tamẽ nõ valet qz filiatio eterna in xp̃o ⁊ filiatio noua nõ sunt eiusdem rationis nec eiusdem generis quia vna est deus ⁊ alia ẽ creatura. ¶ Ad quartum dico q filiatio temporalis in xp̃o fundatur super naturam hãc ⁊ ita cõuenit sibi in xp̃o fundare talem filiationẽ sicut conuenit sibi si proprio supposito reali ꝓuenitur modo a verbo quia per hoc nihil positiuũ sibi adquireretur ⁊ tamen illud proprium suppositum diceretur vere filius virginis. Sicut etiã sibi ꝓuentisset si verbum assumpsisset naturam ꝓus suppositatam in proprio supposito a virgine ꝓpagatam qz nihil positiuum fuisset amotum ab ea per assumptionem ipaz. Quãdo dicis q corrupta natura in triduo fuisset corrupta illa filiatio. Concedo ⁊ dico q xp̃s in triduo nõ fuit filius virginis sicut nec fuit homo secũdum doctores sed recepta humanitate in sua resurrectione reparata est sua filiatio ad matrem in ipo ⁊ maternitas in matre. Nec est incõueniẽs. ¶ Ad quintum dico sicut dictũ est supza q filius duplici relatione reali refertur ad patrem ⁊ matrem nõ obstante q sit vnicus filius ⁊ vnum suppositum. Non enim oportet ad multiplicationẽ forme multiplicari cõcretus nisi multiplicetur suppositum. Vn̄ non sequitur. In sorte sunt multe scientie ergo sortes est multi scientes. Et preterea dato q maior eẽt vera tamen nõ est simile de filio creato ad patrem ⁊ matrem que sunt quasi vnum principiũ filij ⁊ neuter ẽ principiũ perfectum nõ cõmunicãs alio in agendo aliquo modo ⁊ de xp̃o cuius pater vt verbuz est ab eterno est cõpletum ⁊ perfectum principiũ sine matre ⁊ mater etiam inquãtum homo est perfectum ⁊ solum principium eius sine patre vt pater est dico nõ dico vt deus est ⁊ ita magis videretur cõcedendum q in xp̃o sint plures filiationes ad patrẽ ⁊ matrem ꝗ in filio creato licet in vtroꝝ sit simpliciter concedendum.

Auicen.

¶ Ad primum principale dico q nõ oportet ad multiplicationẽ filiationum in xp̃o multiplicari filios sicut ad multitudinẽ scẽtiarum in aliquo oportet multiplicari sciẽtes. Unde non oz q xp̃us sit plures filij. ¶ Ad scõm de Anselmo. Dico q cõgruẽtia fuit patrem nõ in carnari ne putarentur q idem genuisset seipsum ⁊ ne pater dei putaretur filius dei ⁊ sic esset confusio in psonis sed non currit ista cõgruentia ad excludendũ plures filiatiões in Christo sicut patet imo magis currit ad oppositum quia ex hoc q ponuntur due filiationes in ipso. Una ad patrem ⁊ alia temporalis ad matrem habetur distinctissime q xp̃us est filius eternus patris ⁊ filius matris de nouo ⁊ temporalis. Si aũt nõ poneretur in ipo nisi vnica filiatio eterna sed posset putari q sicut est filius eternꝰ patris ita esset filius eternus matris. iõ ⁊c. ¶ Ad tertiũ dico q ad saluandum q xp̃s sit vere ⁊ realiter filiꝰ virginis ponitur in ipo illa filiatio tpalis

Ad ar. ꝓncipalia.

Conclusio huiꝰ opi.

Ad motiua aliorum.

quam oportet esse realem. Nã relationem ꝓducti ad producẽs realiter oportet esse realẽ. Non autez semper oportet q relatio ꝓducẽtis ad productum sint reales sicut de relatione creatoris ad creaturã sicut dictũ est in primo ⁊ iõ nõ est simile de ista ⁊ de illis licet ergo xp̃us possit dici realiter ⁊ dominus virginis realitate fundamẽti non relationis absq̃ hoc q realiter referatur ad ipam nõ tamẽ potest dici realiter filius virginis nisi realiter referatur ad ipam. Dices q hoc potest eẽ per filiationez eternã Dico q non est verũ sicut dictum est supius ⁊ patum. Et cõfirmatur hoc per Aristo. quinto metaphisice. vbi ꝓbat q sciẽtia nõ refertur ad scientem quia si ad ipm referretur cũ ad ipa referatur ad scibile sequeretur q idem bis referretur ⁊ planum est q nullum esset incõueniẽs idẽ bis referri ad diuersa scõm diuersas vel plures relationes. ergo intelligit hoc de vna relatione ⁊ ita intendit q impossibile est idem ad diuersa referri eadẽ relatione sicut impossibile est q scibile scõm relationem mensurati que est vnica in ipo referatur ad obiectum ⁊ ad scientem precipue quãdo sciẽs ⁊ scibile sunt diuersa ita cõcludo in ꝓposito q impossibile est q xp̃us referatur realiter ad patrem ⁊ matrem vnica relatione filiationis. Sic ad istud. ⁊c.

Aristo. 5. meta.

¶ Distinctionis None.
Questio Vnica.

Circa distinctionẽ nonam quero. Utrũ xp̃o tantum ꝟm naturam diuinam sit latria exhibenda. An etiã natura humana xp̃i debeat adorari adoratiõe latrie. ¶ Videtur q soli deo vel nature diuine debeat latria exhiberi.

¶ Primo sic. Latria est seruitus deo debita ratione summi dominij secũdũ Augustinuz. Sed solus deus quãtum ad naturam diuinam habet summuz dominiũ ⁊ nõ ipse xp̃us secũdum q homo vel ꝟm naturam humanã qz sic est seruus. ergo ⁊c. ¶ Secundo sic. Si xp̃s ꝟm q homo est adorãdus latria non solum ꝟm q homo. Aut hoc est ratione nature in se. Aut ratione vnionis ad verbum. Nõ ratione alicuius istozum qz vtrũq̃ est creatura cui nõ debetur summus honoz sicut nec summꝰ amoz cũ non sit summũ bonum: latria aũt est summus honoz. ꝗ ⁊c.

August.

¶ Tertio sic. Scõm illam naturã nõ est xp̃s adorandus latria ꝟm quam ipe adoz̃auit patrem sz solum ꝟm idem in qua est idem cũ patre. Sed ꝟm naturam humanã adoz̃auit patrem. ꝗ ⁊c. Unde ⁊ dictum ẽ d̃ ꝗ diabolo. Mat. quarto a xp̃o: Dominũ deũ tuum adoz̃abis ⁊ illi soli seruies. quare ⁊c.

Mat. 4.

¶ Contra August. de ꝗ bis dñi Sme. 58. super illud Io. Non turbeꝫ coz vestrum. ⁊c. Adoz̃o inquit carnẽ xp̃i cõiunctam diuinitati ⁊ eodem cultu adoz̃o qui diuinitati debetur. ergo nõ soli deo sed etiã xp̃o ꝟm naturam hũanam vel nature humane in xp̃o est latria exhibẽda quia, planum est q latria diuinitati debetur.

August.

¶ In ista questiõe sic procedã

¶ Primo inquirã quid sit latria ⁊ an sit virtus et qualis vtrtus ⁊ similiter de vitia. ¶ Secũdo inquiram cui debeat exhiberi vel quibꝰ ⁊ similiter de vitia. ¶ Tertio quomodo debent exhiberi. Ut vltiõ ex hoc apparebit ad questionem. Et soluam ad rationes principales.

¶ Quantũ ad primum Notandum q secũdum August. x. de ciuitate dei capitulo primo. Latria ꝟm cõsuetudinem eorum qui nobis verba diuina tradiderũt est seruitus deo debita. Unde seruitus ptinẽs ad cultum dei vel cultus ipsius dei. ¶ Circa quod notandũ est q latria tripliciter potest accipi. Uno modo pro ipo honore creato exhibito ipi deo qui est in honorãte ipso. Alio modo pro actu exhibendi talem honorẽ ⁊ talem reuerentiam. Tertio modo pro ipo habitu generato ex tali actu frequẽtato. Ad primũ pertinẽt actus exteriores imperati a voluntate qui sunt genuflexiones laudes vocales ⁊ huiusmodi ⁊ ꝓprie non accipitur latria primo mõ. ¶ Ad scõm vero puta ad actus latrie elicitos pertinẽt ad actus interiores voluntatis ⁊ istis duobus modis planuz est q latria nõ est virtus. Sz tertio modo est virtꝰ ꝟm scilicet q dicit habitum generatum in aĩa ⁊ freqntibus actibus honorãdi deum interioribus ⁊ ẽ virtus que nihil aliũd est ꝗ habitus exhibitiuꝰ deo honoris sibi debiti in recognitionẽ summi dñij vel alicuius ratione dei sicut dicetur infra. ¶ Est igitur virtus quia habitus elicitus determinatꝰ recta ratione scõm q sapiẽs determinauit. ¶ Secũdo dico q est virtus moralis nõ intellectualis qz ad intellectum non pertinet sed ad voluntatem ⁊ appetitum Nõ est autem theologica sed cardinalis. Et q nõ sit theologica. patet qz nõ habet deum pro obiecto ⁊ fine imediato: licet deum habeat pro fine habet enim honorem illum creatuz qui debet impẽdi ꝟm ipam pro obiecto circa quod est. Est igitur moralis pertinẽs ad cardinales morales: sed inter illas ad iusticiam specialis tanꝗ pars eius potentialis non subiectiua proprie qz in ipa nõ reseruatur perfecta ratio iusticie/licet enim secũdum ipam reddatur deo honoz debitus ⁊ in hoc sit iusticia tamẽ nõ redditur tantus honoz quãtum diuina excellentia exigit sed ꝟm possibilitatem creature reddentis. Unde ⁊ Aristoteles quinto ethicoꝝ dicit q nostri ad deum nõ est perfecta iusticia. ¶ Tertio dico q est specialis virtus formaliter ⁊ secũdum se habẽs speciale obiectum ⁊ actum distinctum ab aliis virtutibus ⁊ nobilioz aliis moralibus. Patet ex eisdem tamẽ aliquo modo generalis est in hoc q actꝰ multarum aliarum virtutum potest referri in deus sicut in finẽ honorando ipm vel colendo sicut etiam magnanimitas licet sit virtus specialis formaliter in se accepta tamen aliquo modo cõmunis est. Eo q in qualibet virtute vel in actu eius intendit aliquid magnum. Non tamen sic communis sicut prudentia secũdum philosophos vel caritas secundus theologos que ad omnes actus quãlibet virtutum se extendunt. Est etiam generalis nõ predicatione sed sicut dictum est. ¶ Quarto dico q latria diuersimode nominatur. Aliquando enim nominatur pietas propter affectum deuotionis ad deum. Aliquando eusebia quasi studium boni cultus vel culture ab eu quod est bonum ⁊ bios quod est cultura. Aliquando vocatur Theoseubia/ quasi bonus cultus dei. Theos enim grece deus est.

Latria qd scõm Augu. ⁊ qt mõis capitur.

Latria quoꝝ ⁊ que. ⁊c.

5. ethicoꝝ

Latrie notationes.

Aliquãdo dicitur latria quasi diuinum obsequium vel seruitus dei. Aliquãdo dicitur religio quia ꝑsonam religat ad tales actus exhibendos deo suo et non alteri.

dulia cũ suis acceptionib⁹ ⁊ diuisionibus.

¶ De dulia Dico q̃ posset distingui sicut ⁊ latria vel pro actu exteriori honoris impense creature vel pro actu interiori voluntatis volẽtis talem honorem debitum impendere creature debito modo vel pro habitu ipso generato in voluntate per talẽ actum frequẽtatus. Primo modo ⁊ secũdo dulia nõ est virtus. Tertio modo est virtus exhibitiua debiti honoris creature modo debito ⁊ est virtus moralis nõ theologica sed cardinalis pertinẽs ad iusticiam ⁊ magis perfecte q̃ latria q̃ magis potest esse iusticia inter hominem ⁊ creaturam q̃ inter hominem ⁊ deum non autem est nobilior alijs moralib⁹ sicut latria ⁊ hoc patet. Est etiam specialis virtus in se quod ꝑts ex actu ⁊ obiecto ⁊ accipiẽdo duliam large scõm aliquos diuiditur in yperduliam ⁊ superyperduliam ⁊ duliam scõm q̃ est dare sumas creaturam cui debetur summus honor exhibẽdus creature ⁊ mediam cui debetur medius secũdum yperduliam ⁊ aliam cui debetur honor simplex secũdum duliam: ꝛ sufficit diuidere vt videtur in dulias ⁊ yperduliam. i. in maiorem duliã ⁊ minorẽ ita q̃ minor dulia apropriet sibi nomẽ dulie ⁊ maior dulia habeat proprium nomen ita q̃ dulia sit seruitus vel honor exhibẽd⁹ creaturis cõmuniter vel magis virtus exhibitiua talis honoris. Sed yperdulia sit respectu creature excellentis eo modo quo dicetur infra. Habet etiã dulia multas species scõm aliquos. Nam alia ẽ ratio dñij politici ⁊ despositi sicut patet primo politice ⁊ ita debetur ei alia ⁊ alia seruitus secundũ duliam exhibẽda ⁊ ideo nõ est ita specialis virt⁹ sicut latria q̃ latria specialis est ꝑm speciem specialissimam. Sed dulia secũdum speciem subalternam. Hec de primo articulo.

Latria q̃ bus debetur.

¶ Quãtum ad secundum videndum est primo de latria ⁊ dico q̃ ꝑm Augustinum cultus latrie est soli deo debitus in recognitionem summi domini in ipo. Sed hoc potest intelligi vno modo sic q̃ ista dictio exclusiua soli excludat omne aliud a deo ab ipo termino adorationis ita q̃ nihil adoretur latria vt tres seu obiectũ adorationis nisi deus summus dominus ⁊ ita nihil aliud ab ipso latria adoretur ⁊ isto modo falsum est nec debet sic intelligi. August. ¶ Hoc tm̃ est cõtra Damas. ⁊ cõtra August. qui volunt q̃ caro xpi latria adoretur non solum ipm verbum vel deus ipe. Unde ⁊ Augustinus sicut supra allegatum est dicit humanitatem ⁊ carnem xpi adorãdam eadẽ adoratione qua verbum. Et Damas. libro tertio hoc idẽ dicit sicut Damas. Magister recitat ⁊ ponit in litera exẽplum Damascení de carbone ignito. Sicut em̃ timetur carbo ignitus ne tangatur nõ q̃ carbo ꝛ quia ignit⁹. ita ⁊ caro xpi adoratur nõ quia caro sed quia caro dei August. Et Augustinus de verbis domini Ome. 58 ponit exemplum de rege ⁊ purpura qua est indutus que eadem adoratione adorantur non tamen sic esset si purpura esset a rege deposita. Et dico etiam q̃ nõ solum humanitas vel caro Christi modo predicto potest adorari latria sed etiam ymagines Christi ⁊ cruces vel crux Christi inquãtũ repꝛesentãt Christum ⁊ tunc nõ est distincta adoratio Christi ⁊ predictorum sed eadem principaliter Christi ⁊ consequenter aliorum vel secũdario. ¶ Aduertendum tamen q̃ crux Christi non debet adorari latria vt secundum se accepta sicut nec alie cruces sed modo predicto: sed tantus sibi maior debetur reuerentia q̃ alijs tanquã reliquie preciose ⁊ instrumento redemptionis nostre propter contractum illorum sacratissimorum mẽbrorum Christi ⁊ eius sanguinis pretiosi: latria etiam adoranda est eucharistia sicut signum nobilissimum ⁊ perfecte contentiuum Christi multomagis expꝛessiuum eius q̃ alie ymagines sicut patet. Mota. ¶ Sed debet ne beate virgini fieri cultus latrie. Dico q̃ non. Est enim creatura intellectualis et persona distincta a deo cui debetur altius cultus scilicet dulie eo modo quo dicetur infra. Alio modo potest intelligi sic q̃ ly soli excludat omne aliud a deo tanq̃ rationes adorationis: ita q̃ licet aliquid aliud a deo adoretur nihil tamẽ aliud a deo sit ratio adorandi sed ipse deus sit primarium obiectum ⁊ ratio adorandi alia secundum cultum latrie ⁊ hoc modo debet intelligi et cultus latrie soli deo debitus est ratione eius per quod cõuenit sibi summum dominium. Puta ratiõe perfectionum suarum intrinsecarum ⁊ precipue ratione prime perfectionis que est essentia in tantum q̃ sicut dicunt aliqui ⁊ bene in hoc licet diuine relationes ⁊ persone adorentur non tamen per rationes earum proprias vt sic: sed per rationem essentie qa sunt deus ⁊ eis cõuenit summum dominium. Et sic dico q̃ nec humanitas Christi nec aliquid aliud a deo est adorandum latria tanquã ratio adorandi. Latria. an. b. virgini debatur.

Cuius probatio est quia si humanitas Christi eẽt ratio adorandi Christum, sequeretur q̃ ipsa separata vel relicta a Christo deberet adorari. Sicut quia calor est ratio calefaciẽdi etiam separatus calefaceret secundum Auicẽnam sexto metaphysice. Auicẽ. Hoc autem est falsum ⁊ contra Augustinum Ubi supra. August. Si inquit hominem a diuinitate separes ipsum non adoro. Et ponit exemplum. Sicut si quis inueniat regis coronam vel purpuram qua rex nõ est coronatus vel purpuratus seu indutus non cogitur adorare nec debet. quare ⁊c. Et ita xpus secundum q̃ homo nõ debꝫ adorari cultu latrie sic q̃ humanitas sua sit ratio adorandi ipsum nec aliq̃d ex parte humanitatis.

¶ Sed cõtra hoc videntur eẽ aliqua. Videtur em̃ q̃ xpus secũdum q̃ hõ debeat adorari latria. Primo q̃ latria nõ debetur deo nisi scõm dominium suum summum q̃ habet respectu creature quod nõ est perfectio intrinseca dei q̃ nõ est dominus ab eterno sed ex tpe ꝑm Augustinũ quinto de trinitate. ⁊ ita videtur q̃ deo debeatur latria ꝓpter aliquod bonꝫ creature cõicatũ in creatione vel hmõi. Sed xpus ꝑm q̃ homo p suã redẽptionẽ cõicauit homini magis bonũ q̃ in creatione ergo ⁊c. q̃ mediãte hũanitate cõicauit nobis bona gratie ⁊ glorie q̃ sunt maiora q̃ bona vel bona nature. q̃ ⁊c. Propter q̃ exclamat Gregorius in bẽdictione cerei paschalis. Grego. O felix culpa que tm̃ meruit hꝫe redẽptorẽ. Nihil em̃ nobis nasci pfuit nisi redimi pfuisset. ¶ Secũdo q̃ ꝓbo dei vel xpo incꝫtũ hõ debeꝫ maior reuerẽtia q̃ oberek puro hoi redẽptori. Sꝫ si hũanitas xpi fuisset separata vel relicta ꝓtio supposito ⁊ illud supposituũ redemisset nos fuisset sibi debitus cult⁹ yperdulie qui est maior dulia vt patet multofortiꝫ q̃ debeatur modo beate virgini. ergo Christo secundum q̃ homo ⁊ humanitati sue debetur latria vt videtur. ¶ Tertio quia si Christo inquantum homo ⁊ redemptor non debetur cultus latrie tunc non valet ꝓgruentia Anselmi de incarnatione verbi vel cur deus homo quam dat q̃ pura creatura non potuit nos redimere q̃ nõ potuit nos ad statum innocentie reducere. Eo q̃ in statu innocentie nulli tenebãtur nisi deo. Si aũt creatura redimisset nos tunc etiam illi creature essent subditi ⁊ sibi tenerentur. Modo planum est q̃ Anselm⁹ intelligit de cultu latrie alioquin nihil valet q̃ redẽpti bene tenentur cultu dulie alicui alteri a deo sicut creaturꝫ sanctis ⁊ seruis suis dominis. ergo redẽptori ꝑm q̃ huiusmodi debetur cultus latrie. Sed xpus ꝑm q̃ homo redemit nos. ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Anselmus cur deus homo libro. 2. dicit q̃ moꝛs xpi liberauit nos ab omnibus peccatis nostris cuius vita quam moꝛs priuauit oĩbus peccatis ꝓponderat. Ex quo habetur q̃ prius deberet aliquis velle peccare mortaliter q̃ morte xpi. Sꝫ illud debet latria adorari cuius nõ esset preeligendum est mortaliter peccare vt videtur. ergo ⁊c. ¶ Ultimo q̃ xpus ꝑm q̃ homo plenus gratie ⁊ veritatis ẽ caput ecclesie. Sed capiti vt videtur cultus latrie debetur. q̃ ⁊c. Anselmi. Anselmi.

¶ Dico ad ista q̃ xpus ꝑm q̃ homo vel secundum q̃ redemptor non est latria adorãdus sed yperdulia vel supyperdulia sicut dicetur infra rõne dico nature humane nec alicuius se tenẽtis ex parte eius. ¶ Ad primum vero cõtra hoc dicit q̃ deo debetur cultus latrie scõm perfectionem intrinsecam cõmunicatã tamen creature ab ipo ⁊ principaliter nõ ratione pfectionis absolute licet dilectio bene debeatur ratiõe perfectionis absolute. Sicut ponitur exẽplum. Si eẽnt duo dij per impossibile ⁊ vnus illorũ creasset istũ mundum ⁊ alius nõ illi qui sunt in mundo licet teneretur diligere altũ deum tanq̃ summũ bonum nõ tamen tenerẽtur adorare eum. Similiter etiã licꝫ aliquis subditus teneatur quẽlibet bonꝫ platum diligere nõ tamen tenetur cuilibet seruire vel obedire sed tm̃ suo habenti dominiũ respectu eius. Ad dicis q̃ xpus scõꝫ q̃ homo cõmunicauit nobis maius bonum q̃ secundum q̃ deus in creatiõe. Dico q̃ dato q̃ hoc sit verum nõ tamẽ debetur sibi latria ꝓter hoc q̃ nõ cõmunicauit nobis ꝑm q̃ homo nisi meritorie ⁊ nõ principaliter sed magis deus ipe vel ipemet ꝑm q̃ deus ⁊ ideo tenemur ad latriam pluribus rõnibus ⁊ pluribus de causis ⁊ q̃ creator ⁊ q̃ principalis creator vel redemptor. Non tm̃ tenemur ad maiorẽ vel excellentiorẽ cultum q̃ sit latria ⁊ nõ est talis cultus nec eẽ potest. Am̃ nõ tenemur sibi ad plus q̃ creator ⁊ redẽptor q̃ q̃ creator solus sed plurib⁹ de causis. Sicut aliq̃s religiosus sacerdos non tenetur ad plus ꝑm castitatem q̃ laicus pfessus eiusdẽ religionis: sed ad ipm tenetur pluribus de causis q̃ laicus scꝫ q̃ sacerdos ⁊ quia religiosus laicus vero q̃ religiosus. ¶ Ad scõm dico q̃ humanitati xpi scõm quem redemit nos bm̃ debetur maior reuerẽtia q̃ si fuisset relicta a ꝓtio supposito ⁊ illud supposituũ redemisset nos q̃ debetur sibi latria ⁊ idem cultus cũ xpo deo indistinct⁹. Sed hoc non est ratione sui vt dictum est supra sed ratione verbi cui est vnita. Ad Anselmum. ¶ Ad tertium de Anselmo dico q̃ nõ ẽ intẽtiõis sue dicere q̃ pura creatura vel purus homo nõ potuit nos redimere quia redemptori cuilibet scõm q̃ huiusmodi debeaꝫ cultus latrie sed bene quia principali redemptori ⁊ iõ bene concedo q̃ pura creatura vel purus homo nõ potuit esse principalis redemptor sicut etiam nec deus nec creator. ¶ Ad quartum dico q̃ licꝫ moꝛs Christi priuet vitam que omnibus peccatis preponderat q̃ tum ad delectionem iporum meritoriam tm̃ non deberet aliquis preeligere peccare mortaliter q̃ Christum mori imo nullo modo deberet pelige re peccatum mortale q̃ vita xpi non est tantus bonum q̃ tum est bonum diuinus a quo peccatũ auertit nec moꝛs eius omnibus peccatis preponderat tanq̃ principaliter causans deletionem peccatorꝫ nec tanq̃ priuatio vite alicuius causantis ꝓncipaliter deletionem culpe ꝑm q̃ talis viuẽs est. Puta homo sed inquãtum deus. ¶ Ad quintum dico q̃ capiti ecclesie scõm rationem principalem capitis que est ratio influens mẽbris sensum fidei ⁊ motus caritatis ⁊ creandi ⁊ redimẽdi principaliter debetur cultus latrie ⁊ ista cõueniunt Christo capiti secũdum q̃ deus nõ secũdum q̃ homo vt patet. q̃ ⁊c. Ad instãtias pꝛo.

¶ De dulia Dico q̃ ẽ exhibẽda creature intellectuali vel rationali ꝓprie loquẽdo. Nam creaturis irrationalibus non intelligẽtibus nõ est dulia ꝓprie exhibenda nec honor dulie. Qꝫ ergo inter creaturas principatũ obtinet humanitas xpi quãtus etiam ad illa que sentent ex parte eius. Puta quantum ad gratiam et gloriam. ¶ Dico q̃ exhibenda est dulia maior que vocatur yperdulia et in summo gradu precipue si consideretur nõ solum vt natura talis sed vt mediũ ⁊ quasi instrumẽtum redemptionis nostre sicut illa per quam vel qua mediãte meritorie sumus redempti post humanitatem vero Christi debetur yperdulia matri eius tanq̃ excellenti creature secundũ gratiam ⁊ gloriam post humanitatem Christi. Et secundum aliquos etiam debetur yperdulia apostolis ⁊ angelis ⁊ notabilibus sanctis non tamẽ in tanto gradu. ¶ Dulia vero alijs creaturis intellectualibus ⁊ rationabilibus debetur secũdum gradum suum et solum illis qui sunt iam in gloria vel illis qui sunt in gratia ⁊ virtute in actu vel illis qui possunt ahuc esse. Non autem damnatis ipsis qui ad istud bonum reuerti non possunt. Debetur etiã illis qui licet nõ sint in gratia ⁊ virtutibus in actu habent tamen officium iudicandi alios ad virtutẽ cuiusmõdi sunt prelati peccatores ⁊ multomagis debetur prelatis istis ⁊ sanctis. Reuerentia vero cult⁹ respectu rõnabiliũ vel nõ intellectualiũ creaturũ nõ ẽ ꝓprie dicẽda dulia Hec eis ꝓprie dulia adhibeꝫ. ¶ Am̃ ipsa crux Christi vera secũdum se accepta adoratur secundum latriam nec secundum duliam ⁊ sic de alijs reliquijs licet eis ⁊ rationabiliter aliqua reuerẽtia ⁊ magna reuerentia deferaꝫ Hec de secundo articulo. Dulia q̃ bus adhibenda. crux xpi q̃ ado ratur.

¶ Quantum ad tertium articulum. Dico q̃ latria ⁊ dulia non solum debent mentaliter exhiberi sed etiã aliq̃s cũ hoc p q̃dã magna sensibilia exterioꝛa cuiusmõi sũt genuflexiões ⁊ laudes diuĩe vocales ⁊ sacrificij oblatio ad q̃ tenentur xpiani ⁊ ꝑcipue clerici tpe opportũo ⁊ ab eccl̃ia Latria ⁊ dulia q̃mõ exhibenda.

statuto. Et dico q̃ sub quacunq̃ lege fuit aliquod signũ exterius sensibile colendi deum. Et hoc ptz ad proximorum edificationẽ ad excitandũ etiã devotionem ⁊ ad pfecti diuini recognitionẽ vt solus deo seruiat homo ex aĩa sua sed etiaz ex corpore qz vtrũq̃z recipit a deo. Et similiter etiã dico de dulia q̃ debz exhiberi aliquãdo p̃ signa exteriora sensibilia honoris ⁊ reuerentie tpe ⁊ loco opportuno ⁊ hoc est necessariũ qz dulia exhibetur creature q̃ nõ videt aĩm nec corz exhibentis sed videt ea q̃ parent. Deus aũt intuetur corz primo regũ. Et vide q̃ bene sunt aliqua signa sensibilia exteriora latrie ⁊ dulie cõmunia sicut genuflexio ⁊ aliqua alia nũq̃ tamen habent nec habere debent actum cõmunes interiorem nec eiusdem rationis. Tamẽ latria habet vnum ꝓprium signum exterius quod nõ conuenit dulie. Puta oblationem sacrificij alterius qd̃ soli deo offertur ⁊ debet offerri ⁊ nõ creature. Hec de tertio articulo principali.

Ad p̃ncipales et alias rõnes.

¶ Ad primum p̃ncipale et ad alia dico q̃ bene cõcludũt q̃ xp̃us homo nõ debet adorari latria nec eius caro vel hũanitas sic q̃ caro eius vel humanitas seu aliq̃d se tenens ex parte eius sit rõ adorãdi ipm sed n õ cõcluditur quin humanitas xp̃i possit cadere in termino adorationis ⁊ adorari sicut dictũ est supra ⁊ dicitur in quadãm glosa sup illud ps. Adorate scabellum pedum ei⁹. Caro inq̃t xp̃i sine omni dubio adorari dz qz nul⁹ comedit carnem xp̃i nisi prius adoret. ideo ⁊c.

Glosa q̃dam.

¶ Distinctionis decime.
Questio Vnica.

Circa distinctionẽ decimã. Quero vtrũ xp̃us sit filius adoptiu⁹ dei ab ipo pso natus. ¶ Videtur q̃ sit filius adoptiu⁹. Nobilitatis em̃ est in creatura. puta in hoĩe adoptari in filiũ dei q̃ nõ debz hoc negari a xp̃o ¶ Tertio qz xp̃s dr̃ filius naturalis p̃ris ꝓpter naturã diuinã acceptam a patre. ergo similiter põt dici filius adoptiuus dei ꝓpter gratiam sibi datam a deo ⁊ acceptã ab ipo. ¶ Tertio vr̃ q̃ nõ sit p̃destinatus qz p̃destinatio p̃cedit p̃destinatũ nec est nisi suppositi. Sed nihil precedit suppositum xp̃i qz xp̃us est diuinum suppositum eternum. ergo ⁊c.

¶ Contra primũ arguitur p̃ Agr̃m ⁊ auctoritates sanctorum in lr̃a qui negãt xp̃m eẽ filium adoptiũ. ¶ Cõtra 2m dicit Apostolus ad Romanos primo. Dicit enim q̃ est p̃destinatus filius dei in virtute ꝛ̃m spiritum sanctificationis. ⁊c.

Ad ro. I.

¶ In ista questiõe sic procedã

¶ Primo inq̃ram an xp̃us homo sit p̃destinat⁹ et per quem modum. ¶ Scdo inquirã an sit filiꝰ dei adoptiu⁹. ¶ Tertio ad rationes.

¶ Quantũ ad primum Oẽs pueniũt cũ dicto Apostoli ad Romanos. I. q̃ xp̃s est p̃destinatus tñ videtur alicui q̃ nõ qz aut hoc ẽ ꝛ̃m q̃ homo aut ꝛ̃m q̃ deus. Non ꝛ̃m q̃ deus qz sic sibi cõuenit p̃destinare. Non aũt predestinari. Nec ꝛ̃m q̃ homo quia sic nõ est p̃sona predestinatio vero non videtur nisi persone. ergo ⁊c. ¶ Secũdo sic Quicũq̃z predestinatus absolute loquẽdo ⁊ in sensu diuiso potest vel potuit esse reprobatus vel damnatus sicut dictum est in primo. Sed xp̃s homo nõ potuit esse reprobatus vel dãnatus. g ⁊c. ¶ Tertio predestinatio est preordinatio dei ad gloriam ⁊ gratiam vel merita quibus illã consequatur. Sed Christus suam gloriam non meruit qz ipsam ante omnẽ actum meritorium habuit in instanti scilicet sue conceptionis in quo nihil potuit mereri vt videtur. quare ⁊c.

¶ Sed hijs non obstantib⁹. Dico prio q̃ xp̃us homo secũdum naturã humanam p̃destinatus fuit a deo duplici p̃destinatione / vna scilicet ad gloriam ⁊ gratiam habẽdam secũdum naturam humanam capacẽ ipsius ⁊ receptiuam ⁊ ad tãtam gloriam ⁊ gratiam q̃ absolute loquẽdo est impossibile in aliqua creatura inuenirt maiorem ⁊ ista p̃destinatio eius fuit eiusdem rationis cum predestinatione aliorum hominum sicut ⁊ gratia ⁊ gloria creata in ipo est eiusdẽ rationis cũ gloria aliorum licet multo sit maior ⁊ excedens. Alia vero predestinatio xp̃i ꝛ̃m humanam ⁊ hec fuit preordinatio gratuita dei ad vnionẽ nature humane xp̃i cũ verbo vt idem suppositum eẽt verus homo ⁊ verus dei filius ⁊ de ista videtnr loqui Apostolus ĩ principio auctoritatis sue qui inquit predestinatus est filius dei in virtute. De alia vero quãdo subdit ꝛ̃m spiritum sanctificationis. Et illa predestinatio non fuit eiusdem rationis cũ predestinatione aliorum qz nullus alius homo sic ẽ predestinatus. ¶ Secũdo dico q̃ predestiatio xp̃i ad vnionem sue nature cum verbo prior fuit secundum rationes q̃ predestinatio eius ad gloriam vel gratiam: ita q̃ prius fuit predestinatus ad hoc vt esset filius dei ⁊ vnigenitus q̃ vt esset sic glorificatus ⁊ prima aliquo modo videtur fuisse ratio. ⁊ sic magis q̃ ecõuerso saltem sicut etiam videtur ĩnui in auctoritate apostoli ex ordine loquẽdi qui predestinatus est filiꝰ dei. ⁊c. Et Johã. primo vidimus gloriam eius quasi vnigeniti a patre ⁊ sequit Plenum gratie ⁊ veritatis. quare ⁊c. ¶ Tertio dico q̃ ista preordinatio ad gloriam est eadem ⁊ nature et persone xp̃i sed aliter quia nature vt subiecti receptiui glorie sed personev t suppositi habentis naturam. Unde ⁊ personam denominare potest. Eadem enim factio realis que est nature potest denominare personam quia sicut hec est vera. Natura humanata est preordinata ⁊ facta subsistens in persona diuina: ita hec est vera filius dei preordinat⁹ est fieri homo ⁊ factus est homo ⁊ eadem ordinatione vel factione cum materia ipa. Sic in proposito de predestinatione ad gloriam. ¶ Ultimo dico q̃ Christus sic est predestinatus q̃ ipse est primus p̃destinatus ⁊ scriptus in libro vite sicut principiuz ⁊ caput omnium electorum dei excedens in gloria omnem creaturam. ¶ Ex quo patet q̃ dato q̃ homo non peccasset nihilominus Christus fuisset et verbum dei carnem assumpsisset ⁊ ad effectum predestinationis attigisset. Sua enim predestiatio nõ fuit occasionata expectans casum hominis tanq̃ rationem eius sed prius secundum rationem p̃destinat⁹ fuit q̃ puideretur aliq̃s casus. Sic de isto.

opi. aue.

Apostolo.

Johã. I.

ad prias rationes

¶ Ad primũ qd̃ adducitur dici potest q̃ Christ⁹ ꝛ̃m q̃ homo vel ꝛ̃m naturam humanã fuit predestinatus si ly ꝛ̃m tenetur specificatiue nõ reduplicatiue: qz natura hũana nõ fuit ratio sue predestinationis eo modo quo illud qd̃ reduplicat̃ debet esse ratio inherẽtie p̃dicamẽti ad subiectũ: sed magis ipsa volitio dei gratuita sic preordinauit xp̃m. Sed specificatiue põt accipi ly secundũ ⁊ potest illa propositio cõcedi q̃ Christus ꝛ̃m q̃ homo est predestinatus esse filius dei ⁊ sic beatus quia natura humana ĩ ipso est subiectum receptiuum vnionis ad verbũ ⁊ etiam gratie ⁊ glorie. Quando dicis predestinatio respicit persõam concedo sed etiam bene naturam vel personam ꝛ̃m talem naturam quaz habet. Et per hoc solutum est ad tertiũ principale. Quãdo diciturvltra q̃ Christus ꝛ̃m q̃ homo non est p̃sona. Dico q̃ verum est accipiendo ly ꝛ̃m reduplicatiue quia humanitas nõ est sibi ratio essendi personam tñ bene potest cõcedi specificatiue: ⁊ tunc est sensus q̃ xp̃s existẽs homo est persona sed nõ est vis de hoc: qz licet predestinatio p̃sone cõueniat non tñ oportet q̃ illud ꝛ̃m qd̃ sibi conuenit sit p̃sona. Preterea etiã diceretur q̃ bene cõuenit nature predestinatio nõ solum persone: natura beatificabilis est nõ solũ p̃sona q̃ ordiabilis ad tale bonũ licet nõ nisi existẽs in aliqua p̃sona. ¶ Ad scõm dico q̃ nõ habeo pro impossibili q̃ Christus ꝛ̃m naturã humanã potuerit esse reprobatus vel dãnatus: qz non video ĩ hoc contradictionẽ sicut nec in hoc q̃ potuit esse predestinatus nõ em̃ fuit necessario p̃destinatus. ¶ Ad tertium diceretur q̃ nõ oportet predestinatũ quẽlibet mereri effectũ predestinationis puta gloriã: licet de aliquibus ita fuerit ordinatũ a deo ⁊ hoc p̃cipue diceretur ꝛ̃m illos qui ponũt q̃ Christus non potuit mereri in primo instãti in quibus ego nõ cõsentio. Videtur em̃ michi q̃ potuit mereri ĩ primo instanti vel in instãti sue cõceptionis sicut ⁊ angeli in instãti sue creationis potuerũt mereri vel peccare: quẽadmodũ dictũ est in scdo ⁊ ita posset dici q̃ xp̃s meruit gloriam suã in instãti illo vt videtur et ita predestinatus fuit ad meritũ sicut ad effectũ. Si autem nõ dicatur sic: tũc aliter põt dici q̃ Christus nõ meruit gloriam suã sicut nec vnionẽ nature humane ad verbũ nõ qz nõ potuerit aliquid mereri in primo instanti nec oportet q̃ quilibet predestinatus suã gloriam mereatur p̃cipue qñ ad tantã gloriam ordinatur ⁊ in instanti sui esse generandã quia ad hoc non videtur suum proprium meritum suffragari: ꝛ̃s mera gratuitas diuine bonitatis. hec de primo articulo principali.

xp̃s an filius dei adoptiu⁹

¶ Quãtum ad secundum articulum dicitur cõmuniter cũ Magistro ⁊ auctoritatib⁹ sanctorũ in litera q̃ Christus nullo modo debet dici filius adoptiuus dei. ¶ Ad hoc assignantur aliqe rationes que michi cõcludere nõ videntur. ¶ Prima est ista Filiꝰ naturalis alicuius nõ potest dici filius eiusdẽ adoptiuus. Ista enim filiatio ⁊ illa sunt incõpossibiles sicut patet. Unde ⁊ in legibus ciuilibus filius naturalis adoptiuus esse nõ potest. Sed Christus filius est naturalis ipsius dei: ergo ⁊c. ¶ Secunda ratio. Filius adoptiuus nõ hz ius ĩ hereditate ex genere suo sed ex adoptione tñ. Sed Christus ex genere suo ius habet in hereditate dei eo ipso q̃ filiꝰ naturalis. ¶ Tertia ratio. Filiꝰ adoptiuus fit de nõ filio filius ⁊ ita oportet q̃ aliquãdo fuerit filius ire ⁊ non filius gratie vel dei. Sed xp̃s nunq̃z fuit nõ filius: quia ab instãti sue conceptionis fuit filius dei ⁊ per naturam ⁊ per gratiam: g ⁊c. ¶ Quarta ratio: qz si esset filiꝰ adoptiuus esset filius totius trinitatis: ⁊ per cõsequẽs esset filius suij ipsius ⁊ filius spiritussancti qd̃ est supra negatuz. ¶ Quinta ratio. In xp̃o nõ est nisi vnica filiatio realis ⁊ naturalis scz ad patrem. Sed ꝛ̃m filiationẽ naturalem non potest esse filius adoptiuus: g ⁊c. ¶ Videtur michi q̃ ad ista faciliter potest solui vel em̃ nichil concludunt vel nõ cõcludunt nisi q̃ Christus ꝛ̃m naturam diuinam ꝛ̃m quam est filius naturalis non est adoptiuus filius.

¶ Ad primũ ergo dico q̃ xp̃s nõ est filiꝰ adoptiuus dei ꝛ̃m naturam diuinã: quia sic est filius naturalis: quin autem ꝛ̃m naturam humanã ratio non cõcludit. ¶ Ad secũdum per idem. Christus em̃ heres est naturalis sicut ⁊ filius naturalis. Sed ꝛ̃m naturam humanaz nõ est heres naturalis nec absolute loquẽdo habet ius in hereditate nisi ex beneplacito diuine voluntatis. ¶ Ad tertium diceretur q̃ nõ oportet hoc licet fiat de lege cõmuni q̃ filius adoptiuus prius fuerit non filius. Alioquin beata virgo q̃ non contraxit peccatũ originale sed fuit cõcepta in gratia non fuit vel potuit esse filia dei adoptiua vel etiam Adam si stetisset et in gratia creatus fuisset vel angeli si in gratia fuerũt creati qd̃ non videtur verũ. Non em̃ ratio adoptionis vel aliquid necessarius ad ipsam videtur prius esse filium: immo magis videretur impedimẽtum. ¶ Ad quartum nõ haberetur pro incõuenienti q̃ Christus esset filius suij ipsius vel spiritussancti nõ per naturam sed per adoptionis gratiã ⁊ hoc ꝛ̃m naturã assumptã. ¶ Ad vltimũ dico q̃ maior est falsa: qz in xp̃o sunt due filiationes sicut dictuz est supra. Et dico etiã q̃ per filiationẽ aliam que est ad matrẽ dato q̃ sit in christo nõ posset dici xp̃s filius dei adoptiuus: sed tñ filius virginis naturalis: sed ratione vniformiter diceret̃ filius adoptiuus sicut aliquis alius sanctus adoptatus nõ per aliquã relationẽ realem nisi forte ad ipsum adoptãtẽ quã tamẽ relationẽ realẽ nõ video: qz illud adoptare nõ est nisi velle diuinũ de conferẽdo gratiam ⁊ gloriam que nõ ponit in obiecto volito aliquã relationem realem vt sic sicut etiã nec aliquis quãdo adoptat alium ĩ filium causat in ipso aliquã relationem realem: quare ⁊c.

ad pcedẽtes rationes.

¶ Videtur ergo posse dici q̃ Christus est filiꝰ dei adoptiuus ꝛ̃m naturam humanã ꝛ̃m quã nullum habet ius in hereditate sed tñ inq̃tum est a deo acceptatus: ⁊ sic in filium adoptatus. Nec impedit q̃ saltem de cõgruo ꝛ̃m naturam humanaz vt vnita est verbo habet ius in hereditate quia dignitas de cõgruo vel congruitas ad perfiniendũ hereditatem non impedit adoptionez. ¶ Confirmat̃: quia ex generatione naturali virginis nullum habet ius licet concomitetur duratiõe aliquid ex quo habet ius scilicet gratia sufficit autẽ illud nec oportet q̃ prius duratione sit extraneus sicut patet de angelis beatis et de Adam qui ꝛ̃m aliquos fuerunt creati in gratia Et de virgine beata que cõcepta fuit in gratia: et tñ non negãtur isti filij adoptiui. Similiter patet

Opinio auctoris

q natura humana christi pri⁹ natura fuit vnita ꝗ gratificata ⁊ ita prius natura xp̄s fuit nō adoptatus: quare ⁊c. ¶ Tertio etiā quia si natura hūana christi in instāti sue formationis non fuisset assumpta: ⁊ tū fuisset gratificata substitisset ī ppio suppposito ⁊ illud suppositū fuisset filius nō obstāte q prius duratione non fuisset non filius. Si dicas q oportet q prius potuerit esse nō filius ⁊ q potuerit esse filius ire. christus autē neutrū. Dico q neutrum requirit q: adoptare ad amicitiā pertinere videtur magꝭ ꝗ ad irā ⁊ dato q requireret. Dico q vtrūq; potuit christo cōuenire: q: ⁊ potuit assumere naturam nō gratam sicut ⁊ beatā ⁊ potuit cōtrahere originale ⁊ peccare sicut dicet infra ⁊ vtrunq; ꝗm naturam assumptam: ⁊ per ꝓñs poni filius dei adoptiuus. ¶ Quid igitur dicet ad Magistrum et sanctos. Dicet q sancti nō negauerūt Christum esse filium adoptiuum: q: hoc sit irrationabile vel falsum: sed q: potuit esse occasio errādi cū nestorio ⁊ putādi q non esset filius naturalis sicut videmus in alijs filijs adoptiuis vel q non negauerunt hoc inq̄tum hō sed absolute ⁊ sic innuit Magister in litera. Et sic ꝗm istam viā oporteret dicere q xp̄s esset filius dei naturalis ⁊ filij⁹ dei p̄ gratiam vnionis nature humane ad verbū ⁊ etiā per gratiam adoptionis.

ad magistrum et alios.

ad rōnes p̄ncipa.

¶ Ad primū et secundū p̄ncipale patet q cōcludūt pro ista positione. Si autē teneat positio Magistri: tūc potest dici ad primū q in creatura licet sit perfectiōis adoptari in filiū dei: tū ista perfectio supplet ⁊ arguit imperfectionem istam q scilicet creature non cōuenit esse naturaliter filium dei sicut christo: ⁊ ideo nō est hoc attribuendū christo sicut nec illa imperfectio. ¶ Ad secundā dicerek q nō sufficit habere gratiam a deo: sed sic habere q aliquādo non habuerit vel sic etiā q aliundevel vndecq; non habeat ius in hereditate modo xp̄s habet ius in hereditate q: filius naturalis ⁊ semp habuit gratiā: ideo ⁊c. ¶ Ad tertiū de predestinatiōe dico q nō oportet q predestinatio precedat semp suppositū predestinatū: nec natura nec duratione sed bene q precedat effectum predestinationis. Puta gloriā ipsam vel gratiā vniōis vel etiam naturā humanā ꝗm quam predestinatus est xp̄s p̄cedat dico natura saltē non oportet q duratione licet de facto modo precedat vtroq; modo potuit enim deus assumere hominem ab eterno qui ab eterno fuisset beatus: ⁊c.

¶ Distinctionis Vndecime.
Questio Vnica.

Circa distinctionem

vndecimam quero vtrū ista propositio sit vera vel concedēda. Christus est creatura. ¶ Videk q sic q: christus ratione nature diuine dicitur ⁊ conceditur creator: ꝗ ratione nature humane pōt concedi creatura: q: ratione illius nō est creator: igitur creatura. ¶ Secūdo sic. De quocunq; predicatur inferius ⁊ superius. Sed creatura est superius ad hominē ⁊ xp̄s est homo: ergo est creatura. ¶ Tertio sic. Ista est vera xp̄s est homo Aut ꝗ homo p̄dicat aliquid creatum. Aut aliquid increatū. Non aliquid increatum: q: tunc predicaret deum: ⁊ tūc ista esset vera. Pater est homo vel spiritussanctus est homo qd̄ est falsū: ergo aliquid creatum ꝗ Christus est creatura. Non est enim homo increatus: quia tūc esset homo eternus: ꝗ est homo creatus: ⁊ per cōsequēs est creatura. ¶ Cōtra per Magistrum ⁊ Ambrosium in litera.

¶ In ista questiōe sic p̄cedā.

¶ Primo inquirā an christus sit creatura. ¶ Secundo an christus ꝗm q homo sit creatura. ¶ Tertio an christus inceperit esse ⁊c.

¶ Quātum ad primum. Est

xp̄s an sit creatura. 1. opi.

vna opinio q licet a Magistro et sanctis negetur christus esse creatura propter hereticos vt caueat error Arrij qui posuit filium dei creaturam: tū nō est intētio eorū ista propositio sit simpliciter falsa Christus est creatura sed simpliciter loquēdo concedi potest. ¶ Prima ratio est: quia si ista negatur hoc nō videtur nisi q: illa que pertinēt ad vnionem eorum ydiomata nō cōmunicātur sicut deus nō dicitur vnitus deo licet natura humana dicatur vnita deo vel quia conditio creature repugnat deo vt christo suppositoverbi quia creatura dicit esse post non esse. ¶ Sed ista nō obstant quia videk esse tanta repugnātia deo nō esse post esse sicut esse post nō esse: ⁊ tū deus dicitur vel dicebatur in triduo nō esse post esse. Unde ⁊ filius dei vel christus dicebat mortuus igitur. Etiam potest dici esse post nō esse et sic potest dici creatus. ¶ Secunda ratio. Tantam impossibilitatē habent circa idem passibile et impassibile mortale ⁊ immortale sicut creatū et increatū. Sed prima duo se cōpatiuntur circa Christum: quia Christus ꝗm naturā diuinā est impassibilis ⁊ immortalis ꝗm vero humanā fuit passibilis ⁊ mortalis: ꝗ similiter creatum ⁊ increatū. Potest ergo concedi q christus est creatura sicut q Christus erat mortalis vel passibilis. ¶ Tertia ratio. quia esse creaturā non est cōditio pertinēs ad vnionem: sed ad vnitū magis: licet ergo pertinentia ad vnionem non sit cōmunicatio ydiomatū tū bene in hoc potest esse: vt dicatur Christus vel creatura. Si dicatur q non: q: proprietas negatiue non faciūt cōmunicationē ydiomatum creatura vero dicit ordinem ad non esse precedens ⁊ ita dicit negationē esse precedentis. ¶ Contra: quia proprietates negatiue ⁊ ydiomata ipsarū verificabātur de christo homine. Nam ipe poterat dici immortalis ⁊ impassibilis ꝗm Damasce. lib. 3. quare ⁊c. ¶ Si dicatur etiā q non potest dici christus creatura: q: creatura importat depēdentiam ad naturam diuinam depēdentiam scilicet nature humane ⁊ ꝗm talia que important depēdentiam nature ad naturā non est cōmunicatio ydiomatum. ¶ Contra q: cōceditur absolute q Christus erat minor patre ⁊ ipsemet dicit. Pater maior me est. Sed hoc non erat nisi ꝗm naturam humanā depēdētem a patre: quare ⁊c. Preterea etiā q: creator videtur habere dependētiam vel habitudinē ad creaturam ⁊ tū dicitur Christus creator ergo pari ratione dicitur vel potest dici creatura: ¶ Confirmatur hoc auctoritatibus sanctorū ⁊ doctorum. Dicit enī Damasce

Damas.

Damas.

nus in sentētijs ca. 5. q Christus est creatus ⁊ increatus passibilis ⁊ impassibilis. Item ca. 92. dicit q Christus ppter vnionem homo fieri voluit ⁊ creatura dici ⁊ extremus vocari. Tertio q: hoc dicit Augustinus in quodam sermone de natiuitate dñi q creator mūdi voluit esse creatura. Quarto: quia Hieronymus super illud apostoli. Nos factura eius dicit q multi timēt ne cogātur Christū dicere creaturam. Nos autē proclamamus Christū creaturam esse: sic igitur videtur eis posse concedi Christum esse creaturam.

August.

Hiero.

ta opi.

¶ Alijs autem bi

detur q de virtute sermōis ista est falsa Christus est creatura ⁊ nullo modo debet cōcedi. Ad cuius euidentiā dicūt q illud dicik proprie creatura vel creari qd̄ accipit ab agēte primo ēmediate suum totale esse ⁊ per ꝓñs suum esse simpliciter primū non de aliquo. ¶ Ex hoc formatur ratio Sicut illud nō est creatura qd̄ non sic accipit suum esse simpliciter primum nō de aliquo ab agēte simpliciter primo. Sed Christus nō accipit sic suū esse simpliciter primū a deo. Accepit enī ipm de substantia dei: quia suum esse simpliciter primū est esse verbi ⁊ illud accipit de aliquo vt patet:: ergo christus nō est creatura. Similiter etiā corpus eius fuit formatū de aliquo. Puta de purissimis inguinib⁹ virginis ꝗm Damascenū ad cuius formationē cooperata est beata virgo vt dictū est supra ⁊ ita non accepit aliquod suum esse simpliciter a deo immediate nō de aliquo. Ista aūt duo requirūtur ad hoc vt aliquid creetur. Unde ignis genitus ab igne nō dicik creari. Non enim fit immediate a deo sed mediante igne qui nō potest ad creationē concurrere Similiter etiā quia non accipit suum esse simpliciter primū non de aliquo sed de aliquo puta de materia de ente in potētia: quare ⁊c. ¶ Si dicas contra istā rationē q terminus quilibet generationis potest esse terminus creationis: q: creatio est prior omnibus mutationibus. Sed Christus est terminus generationis: q: est vere genitus a matre ꝗm corpus que est pars minus principalis: ergo saltē etiā ꝗm animā que est p̄ncipalior poterit dici creatus ⁊ creatura. ¶ Respondetur q licet in generali vocabulo quicquid potest esse terminus generationis ⁊ creationis: nō tū in proposito valet. Christus enī potest esse terminus generationis: quia ad generationē nō requiritur q genitū accipiat suum esse simpliciter nō de aliquo sed sufficit q accipiat esse aliquod substātiale de aliquo ⁊ aliquid presupponēdo ⁊ hoc nō repugnat Christo sicut primū sibi repugnat. Unde licet christus possit dici simpliciter genitus: non tū creatus nō obstante q anima vel natura humana que est in ipso posset dici creata si deus primo creasset naturā immediate ⁊ statī assumpsisset eā. Conceditur etiā Christus esse corruptus vel mortuus in triduo nō tū conceditur ad nichilatus. Ita dicitur q licet christus cōcedatur genitus nō tū creatus. Mori enī vel corrumpi opponūtur viuere ⁊ generari sed anichilari opponik creari. Et sicut non oportet q semp per generationem adquiratur simpliciter primū esse rei. Ita non oportet q per corruptionē amittatur illud esse sed vtrūq; oportet de adnichilari ⁊ creari. ¶ Secūda ratio est ista. Quādo aliquid denominat aliud vel natū est denominare ꝗm totū illud non denominat totū per partē. Verbi gratia. Risibile denominat totum hominē ⁊ ꝗm totum. Et planū est q non denominat hominē per aliquā partem eius. Similiter vnitas denominat totū ens ratione totius ⁊ nō ratione partis sicut patet. Non esset dicik homo vnū quia caput eius est vnū vel quia manus eius est vna Sed creatura nata est denominare ens aliquod secundū totū qd̄ est in ipso vt totū ⁊ ꝗm totum dicak creatura vel creatū: ergo denominabit aliquod totū quasi per partem. Sed christus est quasi totū et natura hūana in ipso vel anima ipsa est quasi pars ergo xp̄s non potest dici creatura vel creatū: quia nec ꝗm totū nec ꝗm partē ¶ Tertia ratio. Si xp̄s est creatus vel creatura ⁊ filius dei est Christus sequitur q filius dei est creatura: q: medium est hoc aliquid: igitur est bona cōsequētia: sed cōclusio est falsa ⁊ est error Arrij. ¶ Quarta ratio. Si Christus est creatura sequitur q creatura est christus ⁊ christus est verbū ⁊ filij⁹ dei: ergo creatura est verbū dei ⁊ ecōuerso. Verbū dei est creatura: ⁊ per cōsequēs factū ⁊ sic non omnia per ipsum facta sunt ¶ Quinta ratio. Christus nō est natura humana sed illud solum qd̄ est creatura in ipso est natura humana vel aliquid ex parte eius. igitur Christus nō est creatura.

Damas.

¶ Dicunt ergo

Resolutio huiⁿ opiniōis

q ista negāda ē de virtute sermonis ⁊ nō solum propter hereticos: quia tūc cessante heresi deberet concedi: ⁊ tū non negak per Magistrū. Nota hic q non solum dicik aliquid creatum vel creari seu creatura qd̄ accipit suum totale esse a causa prima immediate non de aliquo sicut angelus vel anima vel gratia. Sed etiā dicitur aliquid creatura respectu dei vel creatura dei quod ab eo recipit suum esse simpliciter primū dato q de aliquo ⁊ mediāte causa secūda esse autē simpliciter vel dicitur esse totale quo adequata est talis creatura vel esse prime partis in ea vt corporis organici in homine qd̄ est prius esse totale hominis non solum natura sed etiā duratione ꝗm me ⁊ ꝗm veritatem. Unde ⁊ homo gentil⁹ ab homine ⁊ asinus ab asino: vel etiā calor productus ab igne dicūtur creature dei licet non dicātur creature secūdorum agētium a quib⁹ producūtur sed magis effectus eorū. Modo dicūt q nec etiā isto modo accipiendo creaturā xp̄s dici pōt creatura. Patet: q: suum esse simpl̄r primū. q. partis in ipso nō sic accipit a deo nō de aliquo siue de nō aliquo: q: illud est esse verbi qd̄ accipit a deo patre de sua substantia nec etiā esse aliquod totale quo adequate sit cōstitutum ex esse verbi ⁊ esse nature humane superuenientis q: nullum tale esse est in christo. Nullum enim esse tertiū constituitur ex eis: quare ⁊c. Christus igitur nec potest dici creatura primo modo nec secūdo modo: ⁊ ita nullo mō

¶ Ad primū aliorum dicēdum

Ad motiua aliorū

est q non est causa: quare creatura nō predicek de Christo: quia creatura ad vnionē pertineat: q: magis pertinet ad vnitū ⁊ per hoc soluitur ad tertium ipsorum. Sed causa est repugnātia creature ad diuinū suppositum propter causas predictas. Quādo dicis q non: q: ita repugnat deo esse mortalē: sicut esse creaturam. Dicerek q non sicut dictum est supra q non sic repugnat diuino supposito esse genitum tēporaliter sicut etiā creatum ⁊ causa dicta

est q̃ diuino supposito repugnat per contradictionem accipere suum totale esse vl̃ simpliciter primũ nõ de aliquo ꝛ ideo cõtradictio est q̃ ponat creatura vel creatum sibi autẽ non repugnat accipere aliquod esse substãtiale per generationẽ: vt dictũ est supra. Et ideo nec sibi repugnat esse passibile vel mortale. Nec est aliqua cõtradictio q̃ sit impassibile ꝛ immortale ꝟm naturã diuinam ꝛ sit passibile ꝛ mortale ꝟm humanam. ¶ Ad ſcdm qũ dicis ita repugnat diuino supposito nõ esse post esse sicut esse post non esse. Diceretur q̃ accipiendo vniformiter ita repugnat sibi nõ esse q̃ ꝟ est terminus adnichilationis post esse sicut esse q̃ ꝟ est terminus creatiõis post nõ esse. Et diceretur q̃ neutrum potest sibi cõuenire sicut dictũ est supra. Tũc vltra diceretur q̃ ita potest cõuenire diuino supposito esse post nõ esse per generationem sicut nõ esse post esse per corruptionẽ ꝛ ita dico q̃ neutrũ sibi repugnat nec generari nec cõcipi nec mori vt dictũ est. ¶ Ad tertium ptz p̃ dicta. ¶ Ad quartũ diceret q̃ creatura q̃ dicit esse acceptũ non de aliquo q̃ ꝟ est simpliciter esse primũ accipientis non potest verificari de Christo. Quãdo dicis q̃ immo: q̃ proprietates negatiue cõmunicant ydiomata. Diceretur q̃ verũ est ille que nõ ponũt vel arguunt repugnãtiã sicut sunt ille que adducũtur in argumẽto. Nõ autem ista: quia ponit necessario repugnantiã ad diuinũ suppositũ. ¶ Ad quintũ diceret q̃ creatura importat dependẽtiam creati vel creature ad creantem: vt producti nõ de aliquo ín esse simpliciter primo ꝛ talis repugnat diuino supposito licet non repugnet nature assumpte: ꝛ ideo licet natura assumpta possit dici creatura non tm̃ christus. Quando dicis q̃ christus est minor patre. Diceret q̃ minoritas nõ dicit talẽ dependẽtiam in esse simpliciter primo sed in esse secũdo ꝟm naturam assumptam: ideo ꝛc̃. ¶ Ad vltimũ diceretur q̃ nulla est dependentia creatoris ad creaturam: licet ecõuerso. Et ita nõ repugnat Christo dici creatorem sicut repugnat sibi dici vel esse creaturam.

adauctoſanctorũ

¶ **Ad auctoritates** omnes respondẽt q̃ nõ est intentio sanctorum verificare istam. Christus est creatura vel factus est creatura. Sed sancti ad excitãdũ deuotionem fidelium excessiue sunt locuti dicendo verbum dei esse vel fieri creaturam: quia tantuz se humiliauit pro nobis in natura assumpta ac si fuisset pura creatura.

3.opinio probabilior.

¶ **Alijs vltimo** videtur esse dicendum q̃ si creatura accipiat aliquid productũ nõ de aliquo ꝟm totale esse quod est in ipso sic Christus nõ potest dici creatura: sed est ista. Christus est creatura sicut dicit p̃missa opinio. Si vero accipiat creatura pro omni eo q̃ ꝟ per productionẽ aliquam nouã accipit aliquod verum esse nouũ siue de aliquo siue nõ de aliquo. Sic xp̃s potest dici creatura q̃ accepit nouum esse hominis per productionem nouam tẽporalẽ a spiritusſancto ꝛ matre virgine licet de aliquo licet illud esse nõ sit suum esse simpliciter ꝛ sic potest ꝛtelligi prima opinio. ¶ Ista positio satis posset sustineri ꝛ magz videtur saluare auctoritates adductas p̃ prima opinione. Non ẽm̃ videtur q̃ sancti debuerint dicere falsitatem ad excitandum deuotionem. Nec est bona deuotio que concipitur de falso vel etiam circa falsum. Hec de primo articulo.

Xp̃us an creatura ꝟm q̃ hõ

¶ **Quãtum ad secundum articulũ.** An scilicet ista sit vera. Christus ꝟm q̃ homo est creatura. Concedũt primi de prima opinione primi articuli q̃ est vera ꝛ ad hoc adducunt̃ duo rationes vel tres. ¶ Prima est ista. Christus ꝟm q̃ hõ vel est creator vel creatura. Sed non est creator vt patet ꝟm q̃ deus: g̃ est creatura ꝟm q̃ deus: et tũc etiam pater ꝛ spiritusſanctus essent homies vel homo. ¶ Scdo est aliquid creatum: g̃ creatura. ¶ Tertio sic. Philosophus. 5. phisicorũ dicit. Q̃ illud q̃ ꝟ conuenit parti cõuenit toti per partẽ sicut moueri sicut etiam ꝛ sanari. Unde si torax sanatur homo sanatur. Sed esse creaturam conuenit humanitati christi: g̃ toti christo cõuenit ꝟm istam partẽ. Igitur ista est vera xp̃s ꝟm q̃ homo est creatura. ¶ Preterea. Quãdo aliquid determinat sibi partẽ totum potest dici tale: quia pars illa talis Sicut crispus dicitur homo simpliciter si caput est crispum. Sed creaturã esse determinat sibi partem Christi: puta humanitatem: ergo totus Christus saltem secundum q̃ homo potest dici creatura vel creatus.

5.phiſi.

2.opi.

¶ **Alij** de secũda opinione dicunt q̃ ista non solum est improprie ꝛ exponẽda sicut dicit Magister in litera: sed est simpliciter falsa et neganda. Ratio est: quia quando aliquod predicatum repugnat alicui subiecto non potest predicari vel verificari de ipso cuz quacunq̃ modificatione vel determinatione nisi modificatio vel determinatio tollat repugnãtiam illam. Hoc est planũ. Sorti ẽm̃ repugnat esse minorem seipso vel maiorem. Et ideo sicut ista est absolute falsa. Sortes est minor seipso: ita ꝛ ista. Sortes inq̃tum habẽs manũ vel caput est minor seipso: quia habere manum vel caput nõ tollit repugnãtiam predicati ad subiectũ Sed istud p̃dicatũ creatura simpliciter repugnat Christo sicut dictum est supra per ipsos ꝛ ista modificatio vel determinatio seu reduplicatio ꝟm q̃ homo nõ tollit repugnãtiam istam quia non distrahit Christum sed ipsum in natura sua relinquit: ergo ꝛc̃. ¶ Dicũt tamen q̃ ista est vera. Christus est creatura ſcdm q̃ homo sicut licet ista non sit vera Ethiops ꝟm dentes est albus tamen hec est vera. Ethiops est albus ꝟm dentes.

Scotus diſtin.11. 3.q.2.et eiꝰ ſequaces.

3.opi.

¶ **Alij** de tertia opinione dicunt q̃ si creatura accipiatur primo modo sicut dictũ est in illa opinione tertia q̃ Christus ꝟm q̃ homo est creatura vel dici potest. Ita q̃ non solũ est creatura secundo modo accipiendo creaturam sed etiã primo modo. Nam Christus per istam modificationem seu determinationem ꝟm q̃ homo licet nõ distrahatur tamen modificatur ꝛ determinatur et contrahitur ad hoc vt precise accipiatur pro natura humana et quia natura humana est simpliciter creatura primo modo: quia totale suum esse habet post non esse nõ solum natura sed duratione. Ideo etiam Christus ſcdm q̃ homo potest dici creatura vtroq̃ modo: ꝛ ita concedunt rationes adductas pro prima opinione. ¶ Alij tamen de media opinione soluunt eas.

Solu.2. opi.

¶ **Ad primã** dicunt q̃ esse creatorem vel creaturam vel creatum ꝛ in creatum nõ diuidunt omne ens quocunq̃ modo accepitum licet simpliciter accipiendo diuidãt omne ens simpliciter vnũ ĩ se. Ita q̃ licet ꝟm q̃ homo sit aliquid nõ tamen oportet q̃ vel increatũ vel creatum vel creator vel creatura. Sed bene oporteret hoc de puro homine vl̃ de deo ꝛ sic patet ad primũ ꝛ ad tertium quia licet creator ꝛ creatura simpliciter diuidant quodlibet ens. Ulm̃ et simpliciter xp̃s potest dici creator non tm̃ cum reduplicatione sicut etiam potest haberi exemplũ: quia licet ista sit vera. Sortes currit vel nõ currit: non tm̃ ista Sortes ꝟm q̃ homo currit vel non currit. Concedũt tamẽ q̃ ista est vera. Christus est creatura ꝟm q̃ homo licet negent primã: q̃ prima est de simpliciter ꝛ alia de ꝟm quid. Per hoc patet ad secundũ. ¶ Ad tertium dicunt q̃ nõ semper illud q̃ ꝟ cõuenit parti denominat totũ sicut albedo si cõuenit medietati scuti ꝛ nigredo alteri neutrũ denominat scutum. Tũc ẽm̃ scutum diceretur album ꝛ nigrũ: sed bene verũ est quãdo illud q̃ ꝟ cõuenit parti determinat sibi eã sicut de crispo vel si pro parte principali conueniat tunc valet denominatio. ¶ Ad philosophum dicitur q̃ ipse nõ curauit multũ de proprietate verborum sed sufficit sibi q̃ aliquo modo p̃ accidẽs mota parte mouetur totũ. Modo sic est q̃ esse creaturam nõ determinat sibi precise naturam creatã sed etiam supposito creato potest cõuenire: ꝛ ideo si cõueniat nature create in aliquo ꝛ suppositum nõ sit creatum non denominat suppositũ simpliciter: sed ꝟm quid sicut in proposito concedunt q̃ ista est vera Christus est creatura ꝟm q̃ homo quia hoc distrahit predicatum ne accipiatur simpliciter dictũ de subiecto. Sed ego non video quare nõ possit ita modificare subiectum quãdo ponitur a parte subiecti vt tantum accipiatur ꝟm naturam humanam Hec de secundo articulo principali.

An xp̃s inceperit eſſe.

1.opi.

¶ **Quãtum ad tertium articulum.** Dicunt illi qui tenent q̃ in Christo non est nisi vnicum esse q̃ ista est simpliciter falsa ꝛ negada Christus incepit esse: quia totum eẽ Christi est esse diuini suppositi q̃ ꝟ est eternum et nõ incepit esse. ¶ Confirmatur per exemplum dato q̃ Sortes hodie inciperet esse albus: non tamen propter hoc inciperet esse. Similiter dato q̃ Christus incepit esse homo non tamen incepit esse. ¶ Ad hoc est auctoritas christi. Joan. 8. Anteqũ Abraham fieret ego sum. Similiter Damascenus dicit q̃ iste puer est eternus et creauit stellas: ergo non incepit esse ipse Christus.

Jo.8.

Damaſ. 2.opi.

¶ **Alij dicunt** q̃ est simpliciter concedẽda ꝛ vera. Primo q̃ xp̃s de nouo genit̃ ꝟ est a matre. Generatio vero terminatur ad esse substantiale quod est esse simpliciter. ¶ Secundo quia Christus nominat suppositum duarum naturarum ꝟm Damascenũ. Sed suppositum duarum naturarum non semper fuit et modo est: ergo Christus incepit esse. ¶ Cõfirmatur per Augustinum super Jo. Et ponitur in litera. Ubi dicit q̃ anteqũ mundus fieret non erat ipse Christus nec nos. igitur incepit eẽ ita q̃ ista propositio videtur posse verificari tuz ex parte subiecti quod est Christus q̃ etiam ex parte predicati quod est esse. Et sicut in rationibus tactum est. Et isti ponũt in Christo plura esse sicut ꝛ positum est supra. Unde et prima opinio fundatur super falsum licet aliquo modo possit conclusio eius sustineri.

Auguſt.

Opinio auctoris notanda

¶ **Dico ergo** q̃ quãdo dicitur Christus incepit esse. Aut intelligitur de eterno diuini suppositi: ꝛ sic est falsa secundum primam opinionem. Aut intelligitur de esse substantiali nouo per naturam humanam assumptam ꝛ sic est verum q̃ incepit esse sicut ꝛ in morte desijt esse ꝛ resurrectione resumpsit esse ꝛ sic probationes procedunt suis vijs. Hec de tertio articulo principali.

ad rationes principales.

¶ **Ad primũ principale soluũt** illi de prima opinione et de vltima q̃ ista est vera. Christus est creatura eo modo quo dictum est supra per eos. Et similiter ad alia duo consequenter illi de media opinione qui negant istam. Christus est creatura. Dicunt ad primum q̃ licet secundum naturam diuinam Christus possit dici creator non tamen secundũ naturam humanã potest dici creatura. Et ratio huius est. Nam licet sit communicatio ydiomatum in his que pertinẽt ad naturas vel naturam respectu quorum natura dicitur quo non tamen respectu quorum dicitur quod. Verbi gratia viuificare formaliter denominat animam sicut quod: q̃ anima est illud quod viuificat et planum istud. Nec denominat totum compositus ex anima et corpore. Nec etiam ipsum corpus sed repugnat eis. Sic in proposito creatura denominat naturaz humanam vt q̃ ꝟ quia ipsa est illud quod est creatũ vel creatura: et ideo non denominat hoc totũ christum sed sibi repugnat. Hec est cõmunicatio ydiomatum in hoc sicut nec esset hic si verbum assumeret animam viuificantem formaliter ista esset falsa verbum vel Christus viuificat formaliter. Aliter dicitur ꝛ melius q̃ creatio actiua est nata denominare suppositum ratione nature diuine: ꝛ ideo ratione illius dicitur Christus creator. Sed creatura non denominat aliquid nisi ratione suijpsius: et ideo licet dicatur de natura humana Christi nõ tamen de Christo ratione nature humane. Vel aliter q̃ esse creatorem nõ repugnat Christo: quia ab ipso est totale esse primum et simpliciter creature: sed sibi repugnat esse creaturam pro causa supradicta: ꝛ ideo non est communicatio ydiomatum in hoc inter suppositum et naturam humanam sicut de creatore inter Christum ꝛ naturam diuinam.

¶ **Ad secundum** dicunt q̃ creatura est aliquod p̃dicatum generale de omnibus per se contentis in aliquo predicamẽto ꝛ constituto per naturã illius et de natura etiam. Sed Christus non est aliquid per se in predicamento nec constituitur per naturã predicamẽtalem sicut Sortes vel homo: et ideo de ipso non predicatur homo sicut de Sorte: nec p̃ consequens sicut superius suũ vel inferius ad creaturam. ¶ Ad tertium dicitur q̃ Christus est homo creatus: non tamen sequitur propter hoc q̃ sit creatura vel creatus simpliciter sed est fallatia secũdum quid ad simpliciter. Sicut etiã dictũ est supra q̃ nõ sequitur. Deus est factus homo: ergo est factus. Quando enim dicitur Christus est homo creatus cõtrahitur creatum ꝛ refertur ad naturaz humanã solum. Sed cũ dicit Christus est creatus vel creatura sumitur simpliciter ꝛ denominatur q̃ totum esse Christi ꝛ suuz esse simpliciter habeatur per creationem quod est falsum: ideo ꝛc̃.

¶ Distinctionis Duodecime.
Questio Unica.

Circa distictiones Duodecimā quero vtrū xps potuit peccare. ¶ Videtur q̃ sic. Joan. 8 dicit christus. Si dixero: quia nescio eū ero similis vobis mēdax. Sed ipse potuit hoc dicere nescio eū quia dicit totū istud. Si dixero qz nescio eum: ergo potuit dicere partē tantū igitur potuit mentiri ⁊ peccare. ¶ Secūdo sic. Augustin⁹ de libero arbitrio dicit Qz melior est natura q̃ potest peccare ꝗ que non potest. Sed Christus habuit optimam naturā humanā: ergo potuit peccare. ¶ Tertio sic. Anselm⁹ cur deus homo dicit q̃ Christus potuit peccare si voluit. Sed Christ⁹ potuit hoc velle: quia habuit liberum arbitrium creatum: ⁊ per consequēs flexibile ad malum ⁊ peccabile.

Joan. 8. August. Ansel.

¶ Contra Christus fuit beatus ab instanti sue cōceptionis. Sed beatus peccare non potest: ergo ⁊c.

¶ In ista questiōe sic pcedā.

¶ Primo inquiram an Christus absolute loquēdo potuit peccare sine implicatione contradictionis. ¶ Secundo inquiram de facto ēm ordinē diuine voluntatis quem tenemus de ipso potuit peccare. ¶ Ultimo ad rationes.

xpus an absolute potuit peccare.

¶ Quātū ad primū. Est vna opinio q̃ Christ⁹ verus deus ⁊ verus homo absolute loquendo peccare nō potuit. Sed implicat contradictionē dicere q̃ potuerit peccare. ¶ Prima ratio est ista. Cōtradictionē implicat q̃ beatus manēs beatus possit peccare: qz tunc simul posset esse miser ⁊ beatus. Sed Christus deus ⁊ homo est beatus necessario quia manēs deus ⁊ homo nō potest nō esse beatus ēm naturam assumptam: quia natura assumpta ex vnionis ad verbū necessario fruitur verbo sicut dicūt: ergo ⁊c. ¶ Secūda ratio. Impossibile est ⁊ implicat contradictionē q̃ suppositum impeccabile possit peccare: qz si posset peccare esset peccabile et nō impeccabile. Sed Christus est suppositū impeccabile: qz est suppositū verbi. Supposito autez attribuitur principaliter actio nō nature: ꝗ impossibile est q̃ peccet. Licet enī ꝗtum est ex parte nature humane: vt quo posset peccare tū ista natura nō potest esse quo ad peccādum respectu suppositi diuini qd̄ est īpeccabile: quare ⁊c. ¶ Tertia ratio. Conditio repugnās diuino supposito non pōt sibi cōmunicari ex natura assumpta sicut patuit in pcedēti questione. Haz ista nō potest verificari xps est creatura. Sed esse peccabile vel posse peccare ē conditio repugnās perfectioni diuini suppositi: qz est conditio imperfectionis ⁊ creature vt creatura est: ꝗ ⁊c. ¶ Confirmatur hoc per Magistrū in litera vbi videtur hoc sentire.

Opinio auctoris cū suis rationibus

¶ Sed videtur michi sine preiudicio q̃ nō est aliqua cōtradictio ponere Christum verū deum et verū hominē posse peccare absolute loquendo ita q̃ absolute loquēdo fuit hoc possibile. ¶ Ad hoc adduco aliquas rationes. ¶ Prima est. De quocūqz nō implicat cōtradictionē q̃ possit mereri de illo nō implicat cōtradictionē q̃ absolute loquēdo nō possit demereri. Nam eiusdem est potētia merēdi ⁊ demerēdi. Sed de Christo nō est primū impossibile vt patet ꝗ nec secundū. ¶ Secūdo sic. Sicut Christus ēm voluntatē suam creatā potuit aliquē actum elicere ita potuit aliquē suspendere absolute loquēdo. Patet ex libertate principij creati qd̄ est voluntas. Sed quicūqz potest actum volūtatis per voluntatē creatā elicere vel suspendere potest ipsum non circūstantionare debite ēm illud principiū: ⁊ per ꝓns peccare ꝗ ⁊c. ¶ Tertio sic. Nō magis repugnat absolute loquēdo supposito immortali posse mori ꝗ supposito impeccabili posse peccare. Sed hoc nō implicat contradictionē. Christus esī erat suppositū immortale ēm diuinitatem ⁊ tū potuit mori ⁊ mortuus fuit ēm humanitatē: ꝗ ⁊c. ¶ Videtur igit michi dicēdum q̃ absolute loquēdo nō obstāte aliqua contradictione Christus existens verus deus ⁊ homo potuit peccare ēm naturam humanā peccabilem assumptam et per consequēs ēm eandem damnari.

ad rōnes 1. opi.

¶ Ad primū aliorū dico sicut dixi supra q̃ ex vi vnionis nature humane ad verbum Christus nō est beatus. Potuisset enim absolute loquēdo verbū assumpsisse naturam irrationalem ⁊ naturam rationalem nō fruentem: ideo non valet. Aliter dicitur q̃ non implicat contradictionē aliquem esse actu beatū ⁊ tamē cū hoc in culpa: qz culpa non priuat beatitudinē: ⁊ ita nō implicat hoc cōtradictionē: quare ⁊c. ¶ Ad secūdum dici potest q̃ licet Christus sit suppositum impeccabile per naturā diuinā sicut etiam immortalis tū peccabilis potest esse ēm naturā assumptā sicut ⁊ mortalis. Unde nō video quin sicut natura humana est principiū quo vl̄ saltem quo Christus fuit generabilis ⁊ suppositus fuit qd̄ generabatur ⁊ qd̄ postea moriebatur sic in proposito. ¶ Ad tertium dico q̃ nō plus dicit non posse peccare imperfectionē repugnātez diuino supposito ꝗ posse peccare. Hec est simile q̃ Christus sit creatura: vt dictū est supra ēm viam aliquorum.

An xps ēm ordinationē dei potuit peccare.

¶ Quātum ad secundum articulum.

Dico q̃ Christus stante ordinatione dei circa ipsum vel de ipso nō potuit peccare eo modo quo dicimus q̃ beati non possunt peccare. ¶ Ad hoc adduco aliquas rationes. Prima est. Confirmatus in bono non potest peccare. Sed xps ab instāti sue cōceptionis fuit in bono confirmatus: qz fuit beatus ēm animam nec potuit damnari: ꝗ ⁊c. ¶ Secūda ratio. Expiator omnis peccati ⁊ mediator vel redēptor peccatorum non potest vel potuit peccare vt videtur probabile ex ordinatione diuina circa ipsum. Si enim posset peccare posset propium peccatū expiare ⁊ seipsum redimere vt videtur. Sed christus fuit huiusmodi vt videtur ꝗ ⁊c. ¶ Tertia ratio. Cui datus est spiritus nō ad mensurā: sed sic q̃ fuit plenus gratia ⁊ veritate nō potest vl̄ potuit peccare. Hoc patet: qz aliqui alij quibus tamē datus est spiritus ad mēsuram sicut beata virgo post cōceptionem filij dei et apostoli post missionē spiritussancti nō potuerunt peccare mortaliter saltem sicut tenetur. Sed Christo datus est

Rationes auctoris

spiritus nō ad mensuram sicut dz in Jo. ergo ⁊c.

resolutio

¶ Dico igitur breuiter q̃ licet absolute loquēdo Christ⁹ fuerit peccabilis ēm naturam assumptā ⁊ peccare potuerit: non tū potuit peccare stante ordinatione diuina de ipso vel circa ipsum: que quidē voluit īpm in bono cōfirmare ⁊ beatificare ab instāti ꝓceptionis sue ⁊ ipsum nunqz peccare nec dānari sed saluari sicut caput omniū electorum. Nec obstat si dicas q̃ natura hūana fuit sicut instrumētum diuini suppositi in operando. Actio autē instrumēto non attribuit̄ sed principali agēti. Sed actio peccati nō potest deo vel diuino supposito cōuenire: ergo ⁊c. ¶ Dico enim dato q̃ natura sit aliquo modo īstrumētum vnitum vel coniunctū verbo q̃ actio licet attribuatur pncipali agēti tū mediante instrumēto vel per instrumētum sibi conuenit ⁊ attribuitur et ideo non habeo pro incōuenienti q̃ diuino supposito ēm talem naturam attribuatur actio peccati. Sed incōueniens est hoc ⁊ impossibile ēm naturam diuinam. Hec de secundo articulo.

Ad pnci pa. argu.

¶ Ad primum principale dico q̃ absolute loquēdo Christus potuit negare patrem suū ⁊ dicere illā negatiuam cū assensu: nescio eū. Sed stante ordinatione diuina circa ipsum non potuit sic eam dicere nec patrē negare: sed tū potuit eā dicere materialr vel sicut materiā ꝗbi sicut etiā dicit eā ibidē. Si dixero inquit: qz nescio eum ⁊c. ¶ Ad secundū dico q̃ natura creata q̃ pōt peccare melior est ꝗ illa creata que peccare nō potest: quia natura que peccare potest libera est ⁊ intellectualis non sic alia. Et dico q̃ Christus assumpsit naturam creatā peccabilē ēm quā absolute potuit peccare. nō tamen stante ordinatione diuina circa ipsum vt dictū est. ¶ Ad tertium dico q̃ christus potuit peccare ⁊ velle peccare absolute loquendo: non tū stante diuina ordinatione de ipso. ¶ Ad illud in oppositū patet quid dicendum sit ⁊c.

¶ Distinctionis Decimetertie.
Questio Unica.

Circa distictiones Decimātertiam quero. Utrū in aīa Christi sit vel fuerit aliqua gratia habitualis creata informās ipsum. ¶ Videtur q̃ non. In christo nō est ponēdum aliquid frustra. Sed illa gratia fuisset frustra. Haz deō indiget tali gratia ad hoc vt sit gratus. christus autem erat deus: ꝗ ⁊c. ¶ Secūdo sic. Si in Christo poneretur aliqua talis gratia illa esset summa que posset poni in creatura. Sed hoc est falsum et impossibile: qz anima Christi nō est summū gratificabile. Angelus nobilioris est nature: ⁊ per consequēs maioris capacitatis vt videtur: ꝗ ⁊c. ¶ Tertio sic. Si in Christo esset talis gratia sequiē q̃ īpe gratificaret seipsum causando illam gratiā in anima sua. Sed hoc est impossibile: quia nō est idē mouens et motum. Unde nichil idē supposito vel subiecto mouet seipsum: ergo ⁊c.

Joan. 1.

¶ Contra Jo. 1. Vidimus eum plenū gratie et veritatis.

¶ In ista questiōe sic procedā

¶ Primo inquirā. An ī anima Christi fuerit gratia predicta habitualis. ¶ Secundo inquirā. An illa fuerit summa gratia possibilis: ⁊ per cōsequēs an finita vel īfinita. ¶ Tertio. An sine illa gratia potuerit habere aīa Christi summū actū fruitiōis ¶ Quarto. An illa gratia sit gra capitis. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quantum ad primuz fuit

opi. anti.

antiqua opinio q̃ in anima Christi non fuit nec est aliqua gratia habitualis creata sibi inherēs et ipsam gratificās sed diuinitas existēs per vnionē ipsius anime ad verbū supplebat quicquid ponit̄ facere gratia in alijs. Ita q̃ frustra fuisset ibi gratia aliqua talis habitualis qualis ponitur in alijs sanctis creatis. ¶ Ad hoc sunt alique rationes. Prima est. Gratia ponit̄ in anima ad hoc vt deō inhabitet ipsam ⁊ sit tēplum eius. Sed per vniones ad verbū deō perfectissime ⁊ intime inhabitabat animam Christi: ergo nō erat ibi gratia necessaria.

rōnes anti. opi.

¶ Secunda ratio. Gratia ponit̄ ad hoc vt persona sit in gratia ⁊ acceptetur a deo. Sed per gratiā vnionis Christus erat deo amātissim⁹ ⁊ acceptissimus tanqz filius hic est īquit filius meus dilect⁹ etiā circūscripta tali gra habituali: ꝗ ⁊c. ¶ Tertia ratio. Christus ratione vnionis nature humane ad verbū erat in bono confirmatus ⁊ beatus ex vi talis vnionis. Sed talis nō indiget aliqua alia habituali gratia vt videt̄: ꝗ ⁊c. ¶ Quarta ratio. Michil vnū ⁊ idem supposito est virtualiter tale et formaliter tale: quia tūc haberet vnū ⁊ idem bis et nobiliori modo ⁊ innobiliori. Sed Christ⁹ virtualiter habuit gratiā potens effectiue causare īpam per modum cause equiuoce: ergo non habuit eam formaliter vt videt̄. ¶ Ista opinio modo pro nulla ⁊ tanqz erronea refutatur.

Opinio auctoris et modernorum.

¶ Dico igitur cuz omnibus modernis q̃ in anima Christi fuit gratia habitualis predicta sicut ponit̄ etiā in alijs aīab⁹ vel sanctis creaturis informās ipsaz aīam ⁊ sibi inherēs tanqz aliquid positiuum reale absolutū. ¶ Ad hoc adduco rationes. ¶ Prima est. Si vnio ad gratiā increatā que est deus tolleret gratiā habitualem creatā pari ratione vnio ad sapientiam increatā tolleret a christo ⁊ excluderet sapientiam creatā. Sed hoc est falsum. Habuit enim anima Christi noticiam ⁊ sapientiam creatā multiplicem sicut patebit infra: ergo ⁊c. ¶ Secunda ratio In illo qui meruit vel merek̄ aliquid de condigno oportet ponere gratiam ēm statutū diuine prudentie: licet nō sit hoc necessarium absolute sicut dictū est in primo de caritate que est eadē cum gratia ipsa sicut etiā dictū est ibi. Sed Christus meruit aliquid ⁊ meritum eius fuit summū: ꝗ ⁊c. ¶ Tertia ratio. Si in Christo nō ponitur gratia habitualis hoc non est nisi propter presentiam diuinitatis ex vnione anime ad verbū. Sed planū est q̃ presentia cause nō tollit nec excludit effectum: immo magis fortificat ⁊ perficit: ꝗ ⁊c. ¶ Quarta ratio. Quia anima Christi fuit beata ab instanti conceptionis sue ⁊ beatitudine eiusdem ratiōis. Sed beatitudo aliorum nō est sine gratia habituali: ꝗ nec in Christo fuit beatitudo creata sine tali gratia. Si dicas

rōnes huius opi.

q̃ ĩmmo: quia gratia increata supplebat. Ita dicetur tibi de beatitudine creata q̃ non fuit in anima Christi: quia beatitudo increata supplebat: et hoc est nichil dictu.

resolutio **Dico ergo** q̃ in aĩa xp̃i fuit ⁊ est gratia ilia habitualis creata gratum faciens sicut ponit̃ in alijs ⁊ eiusdẽ rationis. ¶ Ad

ad motiua aliox. primũ aliorum dico q̃ licet deus inhabitaret xp̃m per vnionẽ tñ requirebatur ⁊ erat conueniens alia inhabitatio per gratiam sicut probatum est. Sicut etiã suo modo licet de⁹ inhabitet animã per essentiam presentiam ⁊ potẽtiam tamen alio modo per gratiam. ¶ Ad secundũ dico q̃ Christus erat acceptus ⁊ amabilis deo per vnũ modum per gratiã vnionis vel vnionẽ ipsam. Sed dico q̃ illa nõ sufficiebat ad premiũ vite eterne vel meritũ aliquod de cõdigno sine gratia habituali ⁊ hoc ꝑ̃ legẽ diuine sapientie circa hoc institutam. ¶ Ad tertiũ dico q̃ licet Christus fuerit beat⁹ ⁊ impeccabilis modo predicto ab instãti sue cõceptionis prius tñ ꝑ̃ rationẽ vel naturam habuit gratiam q̃ gloriã sicut et alij ⁊ eisdem de causis ponẽda est in ipso sicut in alijs beatis vt videtur. ¶ Ad vltimũ dico q̃ si illud argumẽtum est bonũ sequitur q̃ Christ⁹ nõ habuerit in se aliquid creatũ formaliter nec humanitatẽ nec aliquid aliud sicut patet deducenti ⁊ ideo dico q̃ maior propositio falsa est simpliciter. Aliquid em̃ ides ⁊ ꝑ̃ idem potest esse virtualiter tale ⁊ formaliter tale. Tamẽ in proposito patet q̃ Christus non ꝑ̃ idem habuit gratiã virtualiter ⁊ formaliter. Sed ꝑ̃ diuinitatẽ habuit virtualiter et secundum humanitatem formaliter. Hec de primo articulo.

1. opinio. ¶ **Quãtum ad secũdum articulum.** Est vna opinio que ponit q̃ summa gratia possibilis inesse alicui creature potuit dari: ⁊ p̃ cõsequens data est anime xp̃i. Nam licet anima christi ꝑ̃ se nõ sit nobilior nec capacior aliquo angelo tñ ratione vnionis ad verbum excedit supremũ angelũ ⁊ in nobilitate ⁊ in capacitate gratie: ⁊ ideo capax est summe gratie. ¶ Et dicunt vltra q̃ ista gratia aliquo modo est ĩfinita ⁊ hoc dupliciter ponitur. Vno modo ꝑ̃ aliquos pro tãto q̃ habet infinitos gradus gratie eiusdẽ rationis in aĩa Christi actu infinita existẽs intẽsiue. Nam ꝑ̃ istos gratie nõ repugnat augeri in infinitũ: q̃ est participatio quedã diuine nature: ⁊ tũc q̃ in summo reperit̃ in Christo oportet q̃ sit ibi infinita capacitas etiã anime Christi est infinita. Capit em̃ verbũ ipsum q̃d est actu ĩfinitũ: quare ⁊c. ¶ Aliter saluatur q̃ aliquo modo sit infinita q̃ licet in se sit infinita est tñ in tanto gradu q̃ nunq̃ posset attingi a gratia alicuius creature etiã si augeretur semp ⁊ semp et in infinitũ sicut nec caritas viatoris vnq̃ posset augeri caritati cõprehẽsoris nõ obstante q̃ vtraq̃ sit finita ⁊ eiusdẽ rationis. Et q̃ caritas christi sit ali

Joan. 3. quo modo infinita. Probãt per illud Jo. 3. q̃ non est ei datus spiritus ad mẽsurã gratia: q̃ sua nõ est mensurata sed infinita vt videtur.

2. opi. ¶ **Alij ponunt q̃** simpliciter est ĩpossibile gratiã esse actu infinitã vel augeri posse in infinitũ. Et dicunt vltra q̃ gratia anime Christi finita est simpliciter: et tñ summa est pro tãto: quia nõ potest esse aliqua maior vllo modo licet possit esse aliqua equalis.

q̃ xp̃s sit capax ĩmme gre. ¶ Q̃ autẽ anima Christi sit capax summe gratie Hoc probatur primo. Subiectũ non determinans sibi aliquẽ gradũ alicuius accidẽtis sibi cõuenientis potest illud accidẽs recipere in quocũq̃ gradu q̃tum est ex parte sua. Patet per oppositũ. Nam ideo aliquod subiectũ non potest recipere aliquod accidẽs in quocũq̃ gradu vel q̃ accidẽs nõ est conueniẽs sed discõueniens sicut calor ipsi aque vel q̃ sub determinato gradu sibi determinat ipsũ sicut aer calorẽ. Sed aĩa est huiusmodi respectu gratie Gratia em̃ est accidens sibi cõueniens ⁊ cum sit in potẽtia neutra nullum gradũ sibi determinat nec aliquis sibi repugnat. Non enim est accidẽs inẽsistens ex proprijs principijs anime vel voluntatis: sed est accidẽs ab extrinseco: q̃ ⁊c. ¶ Secunda ratio. Quando est aliqua proportio inter aliqua cõmunia est etiã inter quecũq̃ habẽtia rationem illorum cõmunium. Vbicũq̃ enim sunt extrema ꝓmunia alicuius proportionis ibidem ⁊ alia proportio inuenitur inter illa sicut inter agens ⁊ patiẽs inter duplũ ⁊ dimidium ⁊ huiusmodi. Sed gratia in cõmuni ⁊ volũtas creata ĩ ꝓmuni sunt ꝓportionata ad inuicẽ sicut perfectum ⁊ perfectibile: q̃ quecũq̃ gratia ⁊ quecũq̃ volũtas creata sunt proportionate ad inuicẽ. Ita q̃ quecũq̃ gratia ⁊ q̃tumcũq̃ recipi potest in qualibet voluntate vt videt: igitur in anima christi vel sua voluntate potest recipi maxima gratia. Exemplum est ad hoc de superficie ⁊ albedine q̃ superficies q̃tum est ex se ⁊ vnde superficies potest recipere albedinẽ in quocunq̃ gradu licet nõ vnde supficies talis corporis vel talis nature. ¶ Tertia ratio. Quãdo duo receptiua comparãtur ꝑ̃ eandẽ rationẽ ad aliquã formã vnius rationis ꝑ̃ quẽ gradũ potest illa forma inesse vni ⁊ alteri vt patet. Sed equus ⁊ lapis ꝑ̃ eandẽ rationẽ sunt susceptiua albedinis. Albedo potest in esse vtriq̃ ꝑ̃ equalem gradũ. Sed omnes voluntates create cõparantur ad gratiam ꝑ̃ vnã rationem receptiuã. Puta ꝑ̃ q̃ sunt appetitus intellectuales creati in cõmuni non ꝑ̃ q̃ tales vel tales in speciali: q̃ tunc nõ posset eis inesse gratia vnius rationis nec se habere in ratione excedẽtis ⁊ excessi in gratia: q̃ cum voluntas angeli sit capax summe gratie. Alioquin summa gratia creabilis nõ esset receptibilis in subiecto. Videtur etiam q̃ anima Christi.

Summa tio precedẽ. opi. ¶ **Dicunt ergo q̃** aliqua gratia qua non potest esse aliqua maior quia gratia nõ potest crescere in infinitum. Potuit cõferri anime Christi ⁊ de facto probabile est dicere q̃ collata fuit ⁊ sibi tñ licet aliquibus alijs: immo breuiter cuilibet voluntati create potuerit tanta gratia cõferri. Non em̃ fuit decens q̃ alij creature tanta gratia conferret̃ nec fuit hoc possibile ꝑ̃ potentiam dei ordinatam licet ꝑ̃ potentiam dei absolutam.

3. opi. ¶ **Contra** oẽs istas opiniones habeo aliqua. Contra primam q̃tum ad primũ dictum suum videtur michi falsa. Aĩa enim Christi cũ sit ex suis naturalibus vel substantia ⁊ ratione sua imperfectior q̃ angelus. Q̃d patet ex ordine entium ⁊ quidditatum vniuersi nõ potest esse nobilior in entitate q̃ angelus sicut patet. Nec valet q̃ ex vnione habet illã nobilitatẽ: q̃ illa vnio

nõ est nisi aliquis respectus accidẽtalis qui nõ potest esse sibi ratio tãte nobilitatis patet. Nichil em̃ adquiritur absolutum anime Christi intrinsecum formaliter ex ista vnione. ¶ Preterea etiam anima Christi q̃tumcunq̃ vnita est eiusdem rationis substantialis cum animabus aliorũ hominũ. Alioquin Christus non fuisset vniuoce homo cum alijs hominibus sed sicut dictum est in scõo. Substãtia eiusdẽ rationis nõ suscipit magis ⁊ minus nec in eodem nec in diuersis. Cum ergo anime aliorũ nõ sint nobiliores angelis nec etiam anima Christi.

Psal. ¶ Preterea etiam quia species cuiuslibet angeli est simpliciter nobilior specie humana ergo quodlibet indiuiduum angelicũ simpliciter est nobilius qualibet natura humana: ⁊ per consequens qualibet anima. Hoc patet p̃ psalmistã vbi dicit de xp̃o Minuisti eum paulominus ab angelis. Sicut exponit etiam apostolus de Christo ad hebreos. Et planum est q̃ hoc fiat ꝑ̃ naturam assumptã que

August. et Greg. est simpliciter innobilior in sua substantia q̃ angelica natura que facta est prope deum ꝑ̃ Augustinũ. 11. de ciuitate dei. 7. ⁊ ꝑ̃ Gregorium. 15. moralium. ¶ Contra aliud dictũ de capacitate q̃ ipsa ampliatur ratione vnionis ad verbũ ⁊ vnũ habitum supernaturalem infusum sicut dicunt alij Patet falsum: q̃ capacitas gratie in anima Christi nõ est nisi sua voluntas gratie receptiua ⁊ planũ est q̃ sua voluntas per talẽ vnionẽ vel habitum nõ augetur. Item eadem est capacitas ad talem habitum ⁊ ad gratiam: ita q̃ presupponit totam capacitatem sicut ⁊ gratia. ¶ Iterum etiã istud dictũ destruit seipsum: q̃ cum maior sit capacitas naturalis angeli et angelus possit assumi a verbo sicut anima Christi est assumpta vel habitus supernaturalis sibi infundi de facto videtur q̃ angelo possit conferri maior gratia q̃ anime xp̃i: quare ⁊c.

3 ponentes grãm xp̃i infinitam. ¶ **Contra** primũ modum ponendi gratiã xp̃i infinitam scz ĩfinitã in actu intensiue. Arguo. Capacitas aĩe christi est simpliciter infinita: quia creata est finita ꝑ̃ se ⁊ non augetur per aliquid superueniẽs ⁊ concedis hoc. Sz impossibile est q̃ capacitas perfectibilis finite sit perfectio actu infinita: q̃ ⁊c. ¶ Secundo sic. Omnis pfectionis habitualis potest esse aliquis actus sibi adequatus vt videtur. Si igitur anima christi habet gratiam vel caritatem actu infinitam intensiue sequitur q̃ potest habere actum vnicum intẽsiue infinitum ⁊ cum ipsa possit esse causatiua illius actus sequitur q̃ sit voluntas infinita intensiue in actu. ¶ Preterea inter perfectionem ⁊ perfectibile est ꝓportio. Sed finiti ad infinitũ nulla est proportio: igitur impossibile est voluntatẽ esse finitã sicut oportet ponere ⁊ gratiam infinitam. ¶ Contra alium modum ponendi infinitatem pro tanto: quia licet sit in se finita: tamen non potest attingi ab aliqua q̃tumcunq̃ augeretur in infinitũ. Primo sic. Impossibile est procedere in infinitum ꝑ̃ partes eiusdem q̃titatis attingendum aliquid finitum. Sed caritas vel gratia in alijs posset augeri secundũ partes eiusdem q̃titatis: igitur aliquãdo attingeret gratiã Christi si esset finita. ¶ Preterea sicut in perfectionibus alterius rationis nũq̃ poneretur processus in infinitũ nisi respectu alicuius infiniti vt in creaturis respectu dei. Ita in partibus eiusdem rationis ⁊ q̃titatis vel secundũ eas nunq̃ ponendus est processus in infinitum nisi respectu infiniti vt videtur. ¶ Preterea. Quantum est dare de potentia in tali processu tantum est dare in actu: ⁊ sic infinitum in actu: q̃ aliquid excedens non solum attingens.

5. 2. opi. ¶ **Contra vltimas opiniones** videtur michi primo q̃ gratia in seipsa potest augeri in infinitum ⁊ esse actu infinita. Non tamẽ in aliquo subiecto ⁊ hoc probaui in primo de caritate que est idem cum gratia secundum me. Dico tamen q̃ in aliquo subiecto nõ potest esse infinita intensiue sicut etiam dictum est ibidem. Et ideo dico q̃ anima Christi cum sit finite capacitatis non est capax summe gratie possibilis fierive creari absolute loquendo. Sed bene dico q̃ est capax summe gratie possibilis inesse alicui subiecto vel voluntati create ⁊ q̃tum ad hoc concludunt rationes illi⁹ opinionis ⁊ nõ cõcludũt de gratia ĩfinita sicut patet per singulas discurrendo.

peculiaris opi. doc. ¶ **Dico igitur aliter ꝑ̃ istum articulum** q̃ summa gratia possibilis in esse alicui subiecto potuit cõferri ⁊ collata est de facto voluntati vel anime Christi. Nã ipsa anima Christi capax est ex natura sua tante gratie eo ipso q̃ est nature intellectualis ⁊ esse capax gratie sibi ⁊ alijs conuenit per istam rationem cõmunem sicut dictũ est alias. ¶ Dico secũdo q̃ summa gratia possibilis in se non potuit cõmunicari nec dari anime xp̃i nec alicui creature vnice demõstrate quia talis potest esse infinita in actu intẽsiue ⁊ subiectum aliqd̃ vel voluntas creata non potest esse infinita: ⁊ ideo non est tãte gratie receptiua nec est sibi proportionata. ¶ Tertio dico q̃ de facto summa gratia possibilis inesse subiecto ꝓmunicata est ⁊ data anime Christi: ita q̃ ĩpossibile est ⁊ implicat cõtradictionẽ q̃ possit esse maior vel perfectior ĩ creatura. Et q̃ ita sit patet. Tum quia hoc decuit q̃ scilicet vnigenitus dei haberet summam gratiam. Tum quia etiam hoc dicit Magister in littera. Et confirmat̃ per Jo. euãgelistam. Vidimus inquit gloriam ei⁹ quasi vnigeniti a patre plenum gratie ⁊ veritatis. Joan. 1. Et Jo. 3. Datus est ei spiritus non ad mensuram id est q̃tus potuit perfectius dari. Joan. 3. ¶ Dico vltimo q̃ nõ est sibi data gratia infinita sed finita ⁊ q̃ nullum inconueniens est q̃ alicui alteri possit etiã tanta dari siue anime alteri assumpte sicut posset assumi siue etiam non assumpte. Tamen congruũ fuit q̃ nulli alteri tanta conferretur gratia sicut christo tanq̃ dei filio vnigenito. Unde dico nulla creatura alia ab anima christi habet tantam gratiam.

Instãtie ꝑ̃ dicta aucto. ¶ **Contra hoc tamen sunt aliquae instantie.** ¶ Prima est ista. Si angelus capax est tante gratie q̃te etiam anima Christi ⁊ similiter quelibet aĩa ⁊ creatura beatificabilis sequitur q̃ nulla creatura est beata nisi habeat tantã gratiã Probatio: q̃ alioquin capacitas creature beatificabilis nõ est repleta nec terminata q̃ nõdũ hz suã pfectionẽ supmã sibi possibilẽ ⁊ cõuenientẽ. Sed planũ est q̃ multe sũt creature beate ꝑ̃ aĩas xp̃i igit̃ multe sunt gratie ⁊ glorie tãte quanta est sua. ¶ Secũdo sic. Aliqua creatura nõ beatificat̃ nisi pfecte quietet̃ ĩ fine sicut si graue eẽt beatificabile

non beatificaretur nisi perfecte quietaretur in centro. Sed hoc non potest esse sine summa gratia et et gloria: ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Suprema creatura beatificabilis nō est facta nec creata quia cōuenit procedere sursum in infinitum in perfectionibus creaturarum sicut dictū est in primo. Sed gratia ꝛ creatura rationalis vel intellectualis sibi mutuo correspondēt ꝛ proportionātur sicut perfectio ꝛ perfectibile: igit̄ summa gratia nō est facta etiaꝫ loquendo de gratia finita possibili inesse subiecto. ¶ Quarto qꝛ angelus potest velle recte habere tātam gratiā ꝗte est capax conformiter volēdo actu elicito ad appetitum naturalē respectu gratie. Sꝫ

August. ēm August. 13. de trinitate. Beatus est qui habet quicquid vult et nichil male vult: ꝗ angelus beat? habet tantam gratiam quāte est capax ꝛ sic equalē gratiam cum anima christi.

Solutio instā. preceden. ¶ Ad primū istorum dico ꝙ angelus et alie creature beate non habent tantam gratiam sicut anima Christi ꝛ dico ꝙ capacitates earum quietantur ꝛ terminātur et replentur sed nō ita perfecte sicut aīa christi. Potentia eīn vel capacitas gratie receptiua licet sit naturalis per comparationē ad talem vel talem gradū gratie ꝛ sufficit sibi quilibet gradus sicut etiā superficies est in potentia neutra ad tantū vel tantū gradum albedinis nec determinat sibi tantū gradum sicut ignis determinat sibi tantū gradum calozis. ¶ Ad scdm dico per idem. Non oportet ꝙ creatura ad hoc ꝙ beatificēt summe ꝛ perfectissime quietetur sed sufficit ꝙ sic quietetur ꝙ in nullo inquietetur ꝛ dico ꝙ hoc stat cū minori gratia vel maiori ratione p̄dicta in solutione precedēti. ¶ Ad tertium patet ꝙ non est exemplum ad propositum de graui qd̄ determinat sibi certum terminū ꝛ locū in vniuerso. Puta centrum ꝛ ita non potest perfecte quietari nisi in centro. Non sic autē de summa gratia ī proposito. Vel dic ꝙ sicut lapis nō quietatur perfecte seu vltimate nisi in centro ita nec creatura beatificabilis nisi in deo qui est quasi centrum omnium spirituum in quem tendunt ꝛ in quo quietantur ꝛ in hoc est simile. ¶ Ad quartum dico ꝙ angelus nō potest recte velle acru elicito maiozem gratiam vel gloziam ꝗ habeat et ꝗ deus velit ipsum habere: tunc enim voluntas sua diffozmis esset diuine voluntati. Est igitur beatus qꝛ gloziam quaꝫ vult habere ꝛ bene vel ꝛ rite ipsaꝫ habet ꝛ ita licet sit capax maiozis: non tm̄ rite pōt velle habere maiozem ꝗ habeat ipsam non habet ex natura sed ex meritis. Tu dicis appetitus naturalis est respect? quia est a deo. Dico ꝙ licet appetit? sit naturalis ad gratiam vel gloziam tm̄ neuter est ad tantū vel tantum gradum ꝛ ita simpliciter ꝛ absolute nō est ad summū gradum ꝛ dato ꝙ ad summum gradum tamen non oportet ꝙ voluntas actu elicito possit rite sequi ipsum: qꝛ subest legi diuine que non vult ipsam appetere summā gloziaꝫ sed ēm merita ꝛ beneplacitum diuine voluntatis.

Nota de appetitu electiuo. ¶ Nota hic ꝙ appetitus electiuus sequens naturalem nō semper est respectus Mā aliquādo deus vult ipsum esse diffozmē a naturali appetitu sicut patet: quia deus voluit martires eligere mozi in penis martiriozum ꝛ tm̄ appetitus naturalis appetebat contrarium ꝛ refugiebat illud. Sic in proposito suo modo potest dici ꝙ non oportet appetitum beatitudinis electiuum conformari appetitui naturali: immo si conformaretur in alius a christo nō esset respectus supposito ꝙ appetitus naturalis feratur ī quolibet ad perfectissimū gradū beatitudinis possibilē haberi ab ipso. Hec de secundo articulo.

¶ Quātum ad tertium articulum. An scilicet anime Christi possit conuenire summa fruitio siue summa gratia nichil dico: quia dicam de hoc infra in sequenti distinctione vbi loquar de visione an ad ipsaꝫ sit necessarius habitus aliquis ꝛ est idem de fruitione.

¶ De quarto igitur articulo An scilicet christo conueniat gratia capitis. Dico ꝙ sic. Christus enim est caput ecclesie ēm apostolū ad Colo censes. 1. ꝛ ēm Augustinū super Io. Est enim caput ecclesie uosq̄ mēbra eius mediator dei ꝛ hominū homo christus iesus. Et hoc patet si attēdamus aliquas proprietates capitis. ¶ Prima est ꝙ caput ceteris membris eminet: ꝛ est dignius Sic etiam Christus mēbris ecclesie preeminet ēm gratiam ꝛ gloriam etiā angelis. ¶ Secunda conditio est ꝙ est eiusdem nature cum membris: et sic etiam Christus est eiusdem nature cū alijs hominibus qui sunt mēbra eius vel corporis eius quod est ecclesia. ¶ Tertia conditio est ꝙ in capite sunt omnes sensus cognitionis ꝛ sic etiam in Christo est omnis sensus cognitiōis ꝛ veritatis qua est plen? ¶ Quarta conditio est ꝙ a capite diriuantur sensus ꝛ motus in membra ꝛ fluunt a capite: quia ēm medicos omnes nerui radicantur in capite ꝛ exinde ad membra. Et sic dico ꝙ a Christo capite diriuantur sensus ꝛ motus in membra corporis ecclesie sensus inq̄ fidei ꝛ motus caritatiue dilectionis et hec precipue sibi conuenit ratione qua deus. ¶ Quinta conditio est ꝙ caput dirigit alia membra ꝛ regit in suos fines ꝛ in suas operatiōes. Sic etiam Christus homines qui sunt mēbra corporis equat. christus ergo caput est ꝛ habet gratiam habitualem summā que est gratia capitis que quidem non est eadem cū gratia vnionis vel cū vnione ipa nature humane ad verbum in ipso sicut nec absolutū ꝛ respectus: sed bene cōcurrunt in ipso iste due gratie. Sic etiam ꝙ gratia vnionis prior est ēm rationē sicut dictū est supra. Hec de quarto articulo.

¶ Ad primuꝫ principale dico ad rōnes princi. ꝙ Christus ēm ꝙ deus nō indiguit illa gratia habituali sed bene secundum ꝙ homo sicut probatuꝫ est supra. ¶ Ad secunduꝫ dico ꝙ habet summam gratiā et habuit ab instanti sue conceptionis. Unde in illa non proficiebat nisi apparenter secunduꝫ ostensianem exteriozem ad homines. Tu dicis anima Christi non fuit summum gratificabile. Dico ꝙ verum est tamen fuit summe gratificabilis sicut ostensum est supra. ¶ Ad tertium dico ꝙ illa propositio est falsa. Non enim est incōueniens ꝙ christus secundum ꝙ deus gratificet seipsum inq̄tum homo.

¶ Distinctionis Decimequarte. Questio Prima.

¶ Circa distinctionem Decimāquartam quero ꝓmo vtrum in anima christi necesse sit ponere aliquez habitum vel speciem aliquā necessariā ad actū visionis beatifice vel ad videndū verbū. ¶ Videt̄ ꝙ sic de habitu qui est lumen gloze. Sicut se habet lumē naturale vel sensibile ad intellectionē naturalem vel ad visionē sensibilē sic lumen supnaturale ad intellectionē supernaturalem. Sed illud lumē est necessariū in vtraq̄z. Mā ad intellectionē naturalem est necessarium lumen

3. de aīa. intellectus agentis qui est habitus vt lumen. 3. de anima. Et ad actionē vel visionē sensus necessariū est lumē sensibile: ꝗ cum visio beata verbi sit intellectio quedā supernaturalis videt̄ ꝙ sit necessartū lumen gloze supnaturale ad ipsam. ¶ Scdo videtur hoc idem de specie. Nam simile simili cognoscitur. Oportet eēm similitudinez obiecti prius esse et recipi in potētia ꝗ cognoscatur obiectū. Sed non videt̄ aliquid simile verbo nisi species ipsius: ꝗ ꝛc. ¶ Tertio sic. Pari ratione requirunt̄ ista in intellectu sicut habitus caritatis in voluntate ad actuꝫ fruitionis. Sed ille est necessarius ad actum fruitionis alioquin non maneret in patria cōtra aplm

1. ad Corin. 13. prima ad Corin. 13. Caritas nunq̄ excidit: ꝗ ꝛc. ¶ Contra Potētia immediate est ꝛ ordinatur ad actum non ad aliquid aliud vt videtur. Cum ergo visio verbi sit actus intellectus immediate est in potētia ad ipsaꝫ visionē nō autez ad habitū vel speciem: ideo nō necessario mediat aliquis habitus vel species ad ipsam.

¶ In ista questiōe sic pceda. ¶ Primo inquiram de questione ꝓposita ꝗtū ad visionem intellectus. ¶ Scdo ꝗtum ad fruitionē voluntatis. ¶ Tertio inquiram vtrū anima christi habeat in se perfectissimam fruitionem et visionem. ¶ Ultimo ad rationes.

cōis opi. ¶ Quantum ad primum est opinio cōmunis de lumine gloze habituali informāte intellectū ꝙ ipsum est absolute loquendo necessariū in intellectu anime xpi ꝛ in qualibet creatura beata ad actū visionis ꝗ bi vel dei. Ita ꝙ etiā

rōnes huius opi. virtute diuina nō potest aliter fieri. ¶ Ad hoc ad ducūtur rationes. Prima est ista. Non est min? necessariū lumen gloze in patria ad actū visionis ꝗ lumen fidei in via ad actū credēdi vt videtur. Sed istud est necessarium absolute de credibilibus ad q̄ non potest attingere lumē naturale vel rationis naturalis: ergo ꝛ illud multofortius. ¶ Secunda ratio. Omnis veritas manifestat̄ ꝛ videtur in aliquo lumine: qꝛ omne qd̄ manifestatur a lumine manifestatur ēm apostolum. Sed videdo deū diuina veritas manifestatur: igitur in quodā lumine. Sed non in lumine naturali intellectus: qꝛ obiectū tale ꝛ talis actus est sibi improportionatus: ꝗ in lumine supernaturali gloze infuso vt videt̄. ¶ Tertia ratio Si intellectus non indiget lumine supnaturali sibi infuso ad actū beate visionis sequit̄ ꝙ ex puris naturalib? suis est beatificabilis. Sed hoc est falsum: ꝗ ꝛc. ¶ Quarto. Intellect? creatus. Aut solum est passiuus respectu visionis. Aut cū hoc est actiuus. Si est passiuus ꝛ actus actiuozū non sunt nisi in patiente dispōsito. Videt̄ ꝙ actus beate visionis nō sit ī ipso nisi dispōsito. Sed ista dispōsitio videt̄ lumen habituale ipsius gloze: ꝗ ꝛc. Si autē sit actiuus tūc cuꝫ nichil agat nisi prius reducatur ad actū primū. Sequitur ꝙ intellectus cū sit mere in potētia ēm prius reducitur necessario ad actum primū huius luminis ꝗ talē actum efficiat vel eliciat: ꝗ ꝛc. ¶ Confirmat̄ per psalmistā. In lumine

Psalmi. inquit tuo scz gloze videbim? lumē qd̄ es ipse supple. Imaginātur ergo isti ꝙ absolute loquēdo necessarium est tale lumen creatū inherēs intellectui ad actū visionis beate. Nec potest suppleri tale lumē per lumen increatū qd̄ est deus. Non eēm potest esse forma alicuius intellectus nec per consequens dispōsitio nec ratio agendi sicut pōnitur de isto lumine ꝛ est ponēdum vt videtur.

de specie opi. rara. ¶ De specie vero est opinio aliquozū: licet paucozū ꝙ necessaria est aliqua spēs creata in intellectu ad actū videdi verbū. Et hoc probāt primo sic. Potentia indeterminata circa oē ens necessario determinat p aliqd ad determinate cognoscēdū hoc ens ꝛ non illud ꝛ anteqū cognoscat hoc videt̄ esse necessarium quia non est in potētia proxima ad determinate cognoscendum hoc ens nisi prius determinetur sicut nec materia ad aliquam formam nisi determinetur per aliquas dispositiones ad ipsam. Sed intellect? creatus ex se est indeterminatus circa totū ens: igitur nō pōt determinate videre deū nisi ad hoc determinetur. Sed nō videtur determinari ad hoc nisi per aliquam similitudinē ipsius dei: ꝗ ꝛc. ¶ Secūdo sic. Impossibile est ꝙ infinitū ꝛ improportionatū potentie finite sibi ꝓportionabiliter presentetur nisi per aliquid finitū: qꝛ non per seipsum cū sit improportionabile sibi. Sed deus est infinitus et intellectui creato improportionatus: igit̄ necessarium est ꝙ sibi ad actū visionis per aliquid finituꝫ presentetur. Sꝫ hoc nō videtur nisi aliqua species vel similitudo repꝛesentatiua: ꝗ ꝛc. ¶ Tertio sic. Si ad actum visionis diuine nō requiritur illa species impressa sed sufficit diuini obiecti p̄sentia cuꝫ deus ita sit presens intellectui viatozis sicut etiam intellectui cōprehensozis sequitur ꝙ viator ita poterit elicere vel recipere actū visionis beate sicut ꝛ cōprehensoz. Sed hoc est falsum: ꝗ ꝛc. ¶ Quarto sic. Magis videt̄ necessaria similitudo obiecti ad intellectionē ꝗ aliquid aliud qd̄ non est similitudo expressiua obiecti ꝛ tm̄ est necessarium ad visionē: ꝗ et species magꝭ. Nec obstat presentia obiecti sicut nec in sensu visus obstat quin ponat̄ ibi species necessaria ad actū videndi. Nec etiā obstat ꝙ noticia

Phis. 3. de anima illa est intuitiua sicut nec in ꝓposito de visione corporali licet fiat per speciem. ¶ Confirmat̄ ꝑ Aristotelē. 3. de anima vbi reprobat illos qui ponebāt animam realiter cōponi ex omnibus ad hoc vt cognosceret vel intelligeret omnia. Non est eēm hoc necessarium ēm philosophū quia licet simile simili cognoscatur habetur tamen similitudo rei in anima sufficienter absq̄ hoc ꝙ componatur ex ipsa p̄terea species ipsa. Unde lapis non est in anima sꝫ species lapidis. Et ibidez dicit ꝙ anima est locus specierum.

opi.auct. ¶ Neutram istarũ opinionũ teneo. Dico enim q̃ in intellectu nullus est habit⁹ necessari⁹ nec aliqua ſpēs ad actũ diuine visionis. Sed ſimplr ⁊ absolute loquēdo pōt eē talis visio in itellectu sine oī habitu vel ſpē vtvidetur. ¶ Probo igitur hoc primo de habitu sic. Omis forma absoluta distincta essentialiter ab alia nō includēs ipsam pōt poni ⁊ esse in re sine illa: q̃ nō implicat contradictionē. Sed visio beatifica est forma talis absoluta distincta a lumine vel habitu quocũq̃ sicut actus distinguit ab habitu: ergo potest esse ⁊ stare in intellectu sine illo. Et concludit hoc argumentũ etiã de specie. ¶ Secundo sic. Si habitus aliquis preuius requirit ad actũ visionis necessario. Aut hoc est ad eleuandũ potētiaz. Aut ad disponēdum potētiam tanq̃ ratio receptiui vel recipiēdi vel sicut ratio facilitatis. Aut ad eliciēdũ actũ ⁊ concausandũ ipũ potētie vel saltem sicut ratio elicitiua actus talis. Sed nō primo modo quia ita est propria. Potētia infima ⁊ in infinitũ distãs a deo cũ tali habitu. Sicut etiaz sine tali habitu vt patet. Nec propter ſcōm q̃ habitus nō potest esse ratio recipiendi actũ sicut ſupficies ponit in corpore ratio recipiēdi albedinē. Tum q̃ tunc habitus esset potētia per se intellectiua q̃ receptiua intellectionis. Tum q̃ tũc si habitus talis esset separat⁹ ab intellectu adhuc posset recipere talē actum ⁊ ita esse beatus sicut superficies separata posset esse alba. Tum q̃ intellectus nō esset per seipsum beatificabilis nec primo. Sed habitus primo ⁊ intellectus per ipsum. Tum quia etiam videtur de alys habitibus ⁊ actibus q̃ primus actus qui est eiusdē rationis cũ posteriore recipit immediate in potentia nō mediāte habitu q̃ nondũ est habitus: ꝗ similiter alius actus cũ sit eiusdem rationis. Igit habitus nō est ratio recipiēdi talē actum nec ratio facilitandi q̃ in intellectu nō est difficultas vel indispositio aliqua. Similiter etiam tunc habet propositũ: q̃ sine tali habitu posset itellectus licet nō ita faciliter. Nec tertio modo necessario requiritur habitus tanq̃ ratio agēdi vel coagens effectiue ad talem actũ. Nam cum quicquid deus possit immediate facere per seipsum quicquid agit mediāte causa effectiua ſcda deus sine tali habitu potest causare visionē vt videt. Dato adhuc q̃ esset ratio eliciēdi vel etiã agens partiale respectu talis actus q̃ tamen nō concedo: quare ⁊c. ¶ Tertia ratio. Maiorem cōnexionē habet actus intuitiue noticie cũ obiecto suo primo q̃ actus diuine visionis cũ aliquo lumine vel habitu tali. Sed sicut dixi in primo ⁊ probaui aliqua noticia intuitiua potest esse nō existēte subiecto. ꝗ similiter visio diuina sine lumine vel habitu tali. ¶ Quarta ratio. Positis causis p se totalibus alicuius effectus pōt poni talis effectus sine quocũq̃ alio vt videt: q̃ ab aliquo alio non dependet effectus essentialiter. Nō eim per accidēs dependet ab aliquo essentialiter ⁊ necessario. Sed p se cause totales vel sufficientes ad actũ diuine visionis est potētia ⁊ obiectũ seu diuina voluntas quia obiectũ in ratione obiecti nichil causat. Tunc eim naturaliter ⁊ necessario causaret. Habitus autem nō est per se causa. Patet: q̃ nec materialis vel receptiua sicut probatũ est supra. nec formalis patet q̃ visio est forma simplex. Nec finalis: immo magꝯ ecōuerso: q̃ habitus magis ꝓpter actũ q̃ ecōuerso. Nec effectiua: q̃ tũc esset causa vel q̃tũ ad substantiã actus vel q̃tum ad aliquē modũ vel gradũ actus intrinsecũ. Non q̃tum ad substãtiam actus q̃ actus visionis ⁊ fruitionis beatifice est simpliciter supernaturalis multo fortius q̃ talis habitus et habetur p creationē nec ad aliquē gradũ eiusdē rationis pari ratione. Tunc eim videret esse potentia intellectiua ⁊ hoc si potētia intellectiua sit actua sui actus nisi diceret q̃ nō: q̃ nō esset receptiu⁹ talis actus sicut calor separat⁹ calefaceret ꝯm Auicen. 6. meta. ⁊ Cōmentatorē. 3. de aia. Nec q̃tum ad modũ actus: q̃ nō est dare talez modũ ⁊ ꝓterea tũc tota substãtia actus visionis esset ab alio q̃ ab habitu. Et dato q̃ habitus esset causa effectiua talis actus adhuc sua efficientia posset suppleri per virtutē diuinam: ⁊ per ꝓnis ipse actus posset esse sine tali habitu vt videtur: quare ⁊c. Auicē. ⁊ cōmēta.

¶ Dico igitur q̃ absolute loquēdo nō requirit necessario aliqs habitus ad actũ visionis beate ⁊ oēs iste rōnes adducte possunt adduci etiã de specie: tũ adduco vnã specialē quã tetigi in primo prima questione et est ista ⁊ probat q̃ nō solũ species nō sit necessaria sed etiã q̃ sit ipossibilis cōcurrere ad actũ visionis diuine. Omnis noticia intellectiua p speciem est mediata saltē repꝛesentatiua mediatione vt patet: q̃ species ipsa repꝛesentatiuũ quoddã est. Sed ipossibile est q̃ visio diuina sit mediata: q̃ est noticia intuitiua cui repugnat hoc sicut sibi repugnat eē noticiã abstractiuã. Per hoc eim distinguitur iste noticie sicut dictũ est ibi q̃ noticia abstractiua est mediata sed intuitiua immediata eo modo quo dictũ est ibi: ꝗ impossibile est q̃ visio dei beatifica sit per speciē vt videt. ¶ Scda ratio. Omis noticia que fit p speciem repꝛesentatiuã obiecti q̃tum est ex se nō concernit essentiã vel pꝛesentiam obiecti p̃sentia reali: sed tm̃ in repꝛesentatiuo. Patet de noticia nostra abstractiua quã habemus ⁊ in intellectu et in fantasia. Sed visio beatifica est noticia cōcernens necessaria q̃tum est ex se: ⁊ vt beatifica est p̃sentiam realem obiecti beatifici et existentiam ei⁹ quia impossibile est ⁊ implicat contradictionem q̃ aliquis beatificetur in aliquo absente vel non existente: ergo non est per speciem aliquam repꝛesentatiuam. ¶ Tertia ratio. Si obiectum diuinũ beatificum esset pꝛesens per speciem intellectui beato Sequeretur q̃ non beatificaret per seipsum sed p speciem vel mediante specie. Sed hoc est falsum. Nam sicut itellectus immediate beatificabilis est per seipsum ita ⁊ deus pꝛesens est per seipsum ad beatificandum in ratione obiecti: ⁊ per consequēs immediate non autem in aliquo medio repꝛesentatiuo vt videtur. ¶ Quarta ratio verbum est ratio intelligendi alia beatifice sine aliqua specie media ergo multo fortius est ratio intelligendi seipsum beatifice sine aliqua media specie. ¶ Dico igitur q̃ impossibile est q̃ species concurrat ad actum visionis diuine. Sed immediate videtur deus sicuti est ⁊ assimilatur sibi intellectus non per aliquã speciem: sed per actum ipsum beatificum qui est multo perfectior et expꝛessior similitudo q̃ quecunq̃ species poneretur: ⁊ ita debet exponi illud canonice. Jo. Similes inquit ei erimus ⁊ videbimus eum sicuti est ꝓpter qd apls. 1. ad Cho. Videmus nunc per speculum in enigmate tũc autē facie ad faciem. resolutio doctoris

¶ Contra speciē tamē arguunt aliqui minus bene: sed dimitto mō gratia brevitatis.

Finalis conclusio auctoris ¶ Sic ergo quãtum ad p̃sentē articulũ dico q̃ nō est necessariũ ponere in aia xpi lumē glorie. ¶ Secũdo dico q̃ potest concedi ibi esse lumē glorie habitus quidã ad decentiam et ornatum ipsius aie. Sed puto q̃ nichil facit ad actum. ¶ Tertio dico de specie q̃ nō solum nō requiritur ad actũ visionis beatifice. Sz impossibile est q̃ ponatur.

Ad motiua aliorũ de habitu ⁊ lumine. ¶ Ad primum alior de habitu vel luīe dico q̃ habitus fidei nō est absolute loquēdo necessarius ad actum fidei vel ad actum credendi. Sed absolute loquendo posset esse a deo talis actus et oīs certitudo se tenens ex parte eius sine habitu tali quomō autē sit necessarius talis habitus ⁊ ad quid modo est relinquēdus. ¶ Ad ſcōm dico q̃ veritas diuina manifestat aie beate in lumine quod est deus ex parte obiecti ⁊ in lumine naturali ꝓprio ex parte potentie ⁊ nō est necessarium aliq̃d aliud. ¶ Quãdo dicis q̃ nō quia tale obiectũ est impꝛopꝛoꝛtionatũ lumini naturali. Dico q̃ nō est simplr impꝛopꝛoꝛtionatũ sic q̃ in tali lumine ex parte potentie nō possit videri: sed bene verum est q̃ tale lumen nō sufficit ad talem actũ nisi operante deo ⁊ influēte specialr ad ipm aliter q̃ operet cōiter in rebus. ¶ Ad tertiũ per idem dici potest q̃ intellectus in rōne passiui et receptiui est beatificabilis ex seipso ⁊ per seipsum ⁊ etiã in rōe actiui si aliq̃d agat ad talē actum sufficiat sine speciali motione ⁊ influētia diuina ⁊ ita non ex puris naturalibus. ¶ Ad quartũ dico q̃ si intellectus sit pure passiuus respectu beate visionis lumē non est necessariũ: q̃ nō est dispositio ad actũ illũ qua rōne eim esset dispositio ad actũ supnaturalē eadē rōne ad ipsum esset ponēda vna alia dispositio ⁊ sic ī infinitũ: ⁊ ideo dico q̃ sicut intellectus immediate seipso dispositus est ad habitũ ita ⁊ ad actum. Si aūt sit actiuus adhuc nō est necessarius habitus sicut probatũ est supra. Nec oportet intellectum reduci ad ipsuz sicut ad actũ primũ q̃ sit sibi ratio agendi vel opandi sicut imaginātur etiã aliq̃ de specie et fluīe. Sed intellectus ex se hz actiuitatē suã nō per habitũ vel speciē nec est pura potētia passiua ꝯm se sicut dicunt. Tunc eim quocũq̃ superueniente nunq̃ esset actiuus sicut materia nunq̃ est actiua quacũq̃ forma superueniēte. Bene verũ est tamē q̃ intellectus passiuus est ⁊ receptiuus cuiuslibet intellectionis nec aliquã sibi determinat ⁊ in hoc cōuenit cũ materia: sed nō q̃tũ ad multa alia si ponatur actiuus. ¶ Si dicas q̃ ad perfectionē actuũ in nobis requirunt ⁊ habitus tã intellectuales q̃ morales. Dico q̃ nō puto q̃ aliquis habitus sit necessarius ad aliquē actum eliciēdum vel habendum. Sed quicũq̃ actus habet cũ habitu posset haberi absolute loquēdo sine habitu tm̃ ex actibus generant in nobis. Et est maior necessitas de habitu q̃ in visiōe. Nam nō semper sunt actus stãtes: sed transeūt ⁊ esse desinūt ⁊ ita oportet ⁊ est necessariũ aliquomō manere aliq̃d in mēte quo intellectus vel mens vel appetitus inclinetur ad faciliter moueri in actũ als circa obiectuz alioquin nō maneret talis habitus. Homo qui multa sciuit et studuit quãdo dormiret esset ita ignorans sicut ille qui nunq̃ studuit vel vnus puer quod nō est verum. Actus aūt ille beatificus semper manet ⁊ stãs est: ⁊ ideo non est tanta necessitas q̃ ipsum cōcomitetur habitus sicut in istis.

¶ Ad primum pro specie dico q̃ intellectus licet ex se sit indeterminatus ad intellectionē cuiuscunq̃ obiecti tm̃ immediate pōt ad qualibet datã determinari sicut etiã ad speciē cuiuslibet obiecti pōt immediate determinari. Alioquin esset processus in infinitus et oportet te dicere. ¶ Ad ſcōm dico q̃ infinitũ obiectum potest pꝛopꝛoꝛtionari ꝯm illã pꝛopꝛoꝛtionem que debet esse inter obiectum ⁊ potētiam ad potētiam finitã immediate nō per aliquid mediũ ⁊ immediate cognosci sicut etiã immediate secũdum te pꝛopꝛoꝛtionaretur speciei in ratione obiecti repꝛesentati: ita dico q̃ in ratione obiecti cogniti nō tamen potest immediate ꝓpꝛoꝛtionari alicui finito ꝓpꝛoꝛtione cōmensurationis vel adequationis vnio etiã nec mediate aliquo finito sicut ptz. Pꝛeterea diceretur q̃ per actũ ꝓpꝛoꝛtionatum potentie sicut tu ponis q̃ per speciē. ¶ Ad tertiũ dico q̃ deus licet ita sit pꝛesens intellectui viatoꝛis in ratione obiecti nō tamē sic mouet speciali motione ⁊ influentia intellectũ viatoꝛis sicut beati: ⁊ ideo viatoꝛ nō sic videt deũ sicut beatus nō obstante q̃ intelleet⁹ beati nō videat deũ per aliquã talem speciē quam tu ponis. ideo ⁊c. ¶ Ad quartũ dico q̃ lumen nō est necessariũ sicut probatum est supra ⁊ dico q̃ species minus est nececessaria: q̃ est ipossibilis. Quãdo dicis q̃ est similitudo obiecti: nō autē ipm lumē cōcedatur. Sed dico q̃ ad noticiã intuitiuã nō potest concurrere in intellectu species repꝛesentatiua obiecti ꝓpter rationes pꝛedictas de specie que nō currũt de lumine. Quãdo dicis de visu q̃ noticia sua est intuitiua obiecti pꝛesentis et tm̃ noticia sua est per speciē. Dico q̃ species nō requiritur in visu nec potētia ad repꝛesentandũ obiectũ: sed tm̃ rōne oꝛgani ⁊ complexionis sue receptiue talis speciei. Unde si per ipossibile species nō esset in oculo: ita videret oculus sicut modo obiectũ suũ sufficienter pꝛesens vel appꝛoꝛimatũ. Sic autē non potest dici de specie si ponat in itellectu quare ⁊c. ad rōnes aliorũ de specie.

¶ Ad Aristotelem bene volo q̃ in noticia abstractiua intellectus quã experimur modo ⁊ habemus requiratur species nec oportet loquēdo q̃ omne simile sua similitudine cognoscatur. Sed seipso potest intuitiue ⁊ imediate cognosci. Nec de pꝛo articulo pincipali. ad pm.

¶ Quãtum ad secundum articulum est vna opinio q̃ ad actum fruitionis beatifice necessario requiritur in volũtate habitus caritatis ita q̃ impossibile est voluntatē frui beatifice nisi informetur habitu caritatis. ¶ Ad hoc adducũtur aliqe rationes. Pꝛima est ista. Impossibile est voluntatē frui deo meritoꝛie nisi informet habitu caritatis. Si eim linguis angeloꝛum ⁊c. caritatē autē non habeam nichil sum: ergo multofortius vt videt impossibile est frui deo beatifice sine caritate. Nam multo perfectius fruitur quis deo beatifice q̃tũ meritoꝛie: ⁊ per consequēs ad hoc plura requirũtur. ¶ Scdo sic. Actus summe delectabilis nō potest esse nisi ex habitu. Unde ⁊ Aristoteles. 2. ethicoꝛũ dicit q̃ signũ aggenerati habit⁹ est delectabiliter operari. Sed actus fruendi deo beatifice est actus summe delectabilis. ergo ⁊c. 1. opi. cuius rōnibus.

¶ Tertio sic. Sicut agere naturale ꝑsupponit esse naturale per formā naturalem: ita agere supnaturale presupponit esse supernaturale per formam supernaturalē vt videtur. Sed impossibile est ꝛ ꝛ implicat cōtradictionē q̃ aliquid agat naturaliter et nō habeat formā naturalē vel esse per formā naturalē. Nam vnūquodq̃ agit ꝥm q̃ in actu: ergo ꝛc. Cum igitur frui deo beatifice sit agere voluntatis supernaturale oportet necessario q̃ sit a forma supnaturali. Puta a caritate. ¶ Quarto sic. Actus perfectissimus debet esse a principio pfectissimo et in subiecto pfectissimo ꝛ nō potest esse nisi a principio pfectissimo vel in subiecto. Sed actus fruitionis beatifice est actus pfectissimus: qꝛ vltima perfectio hoīs est beatitudo formalis: ergo est a volūtate pfectissima ꝛ in ipsa pfectissima. Sed nō est pfectissima nisi per habitum caritatis: ergo ꝛc.

¶ Alij sunt qui dicūt q̃ in voluntate non est ponēdus oliquis habitus medius inter ipsam ꝛ actū eius ꝛ necessariꝰ ad ipm talē actū. 2. opinio

¶ Ad hoc adducūtur plures ratiōes. ¶ Prima est in proposito de fruitione. Sicut se habet voluntas ad actū fruendi deo in via ꝑsupposita fide: ita se hꝫ ad actū fruendi deo in patria ꝑsupposita visione. Patet ex simili proportione. Sed voluntas in via presuppossita fide nō indiget aliquo habitu infuso ad fruendum deo. Probatio qꝛ tunc aliquis posset certitudinaliter scire se esse in caritate. Nam aliquis potest scire se frui deo ꝛ habere actū sic diligendi deum ꝛ si nō posset sine habitu infuso tunc sciret se frui ita sciret se habere habitū infusum caritatis. Hoc autē est impossibile: g ꝛc. ¶ Secūda ratio. Inter formā ꝛ inclinationē sequētem ipsam nō est ponēdus aliquis habitus medius. Sed velle nō est nisi quedā inclinatio volūtatis sequēs formam apprehēsam sicut etiam inclinari deo: sum sequitur formā grauis impressam ergo ꝛc. ¶ Tertia ratio. Ad illum actū qui necessario sequitur actum alterius potētie primū nō requirit habitus vt videtur quia respectu necessariorū ꝛ naturaliū nō indigemus habitu. 2. ethicorū. Sed actus volūtatis necessario sequitur actū intellectus sicut ꝛ appetitus sensitiuus sequitur sensitiuum quia etiam appetitus intellectus nō potest ī aliquid nisi in cognitū: ergo ꝛc. Si autē dicatur q̃ nō sequitur necessario voluntas actū intellectus in ꝑsenti statu nature corrupte propter impedimētum fomitis ꝛ corruptionis nature saltem hoc est verū in statu nature. Ita q̃ volūtas in puris naturalibus necessario sequeretur ꝛ multofortius volūtas beata. Alioquin enim videtur q̃ deus posset videri beatifice ꝛ voluntas posset nō diligere ipsum qd̃ est incōueniens.

¶ Quarta ratio ꝛ est ad oppossitū de fruitiōe. Sicut se habet intellectus ad intelligēdū primū principiū sic voluntas ad fruendum fine vltimo. 2. phisicorū. Sed intellectus non indiget aliquo habitu ad intelligēdum primū principium: qꝛ statim ꝛ necessario ꝛ faciliter assentit primo principio notis terminis: g ꝛc. ¶ Quinta ratio ad illū actū qui non est principaliter intētus: sed ꝑ ꝥs operationē principaliter intētam nō est ponēdus aliquis habitus: vt patet qꝛ eadē necessitate habeꝫ talis actus qua habetur talis operatio principaliter intenta. Sed actus voluntatis est huiusmodi ꝑcipue fruitio ipsa. Fruitio enim importat delectationē quietationē leticiā ꝛ sacietatem ꝥm plures descriptiones ꝛ auctoritates dictas de fruitiōe ꝛ omnia ista sunt passiones cōsequentes operationem ꝛ sic actus voluntatis etiam est propter aliud intētus. Puta ꝓpter saperevel intelligere. Similiter etiam omnis actus ꝥm habitum aliquē appetitiuum est electiuus. 4. ethicorū ꝛ per consequēs respectu eius qd̃ est ad finem ꝛ propter aliud ꝛ nō principaliter intētus sed magis intellectio ipsa: quare ꝛc. ¶ Ultima ratio. Quādo aliqui duo effectus sunt essentialiter ordinati vnus eorum est ab alio vel ambo a causa communi. Patet de calefactione ꝛ rarefactione aeris que cōsequēter ꝛ inseparabiliter se habēt. Sed visio et fruitio in creatura beata sunt hmōi. g ꝛc. Sꝫ siue sic siue fruitio nō est a caritate g̃ non est necessariū ponere caritatē ī volūtate ad actū fruitiōis.

¶ Sed ꝗtum ad istum articulū videtur michi dicēdum q̃ absolute loquēdo nullus habitus est necessarius ad actū fruitionis beatifice. Potest enim talis actus esse in voluntate vel etiā cum hoc a voluntate si ponatur voluntas actiua respectu fruitionis beatifice sine omni habitu in voluntate ꝛ hoc potest probari eodem mō sicut superius probatum est de habitu vel lumine ex parte intellectus Unde nō est hic maior necessitas vel difficultas g̃ sit ibi. Si enim voluntas tantūmodo sit priuatiua respectu actus fruitionis siue etiā sit actiua quōcunq̃ potest fieri a deo talis actus immediate in ipsa voluntate vt videtur sicut superius de lumine ex parte intellectus dicebatur opi. auc.

¶ Tertio dico q̃ licet nō sit necessarius simpliciꝫ habitus caritatis ad actum fruitionis nec habitꝰ luminis ad actum visionis nihilominus ponūtur sunt in mente beata ex ordinatione diuine voluntatis ad decorē ꝛ perfectionē mētis vt aīa quasi spōsa his habitibus quasi ocalibus preciosis adornetur ꝛ etiā preparetur. nec video aliquā necessitatē in mundo ad hoc vt ponātur tales habitus ꝓpter actus: sed tantū congruitatē predictam diuine voluntatis. ¶ Ad primā ergo rationē alioꝝ de actu meritorio dico q̃ caritas absolute loquēdo nō est necessaria ad actū meritoriū sicut dictū est in ꝓmo Diceret etiā aliquis q̃ nō est simile qꝛ voluntas est principiū actiuū actus meritorij alioquin nō esset meritorius: sed nō oportet q̃ sit principiū actiuus actus beatifici: sed non curo de ista solutione. Ad rōes aliorū de actu meritorio.

¶ Ad scdm de actu summe delectabili. Dico q̃ potest esse sine aliquo habitu ꝛ nō ex habitu circa obiectum summe perfectionis in potētia nō impedita nec retardata a tali obiecto tamē in potētia impedita sicut in nobis viatoribus nō est actus vt cōmuniter delectabilis sine habitu. ¶ Ad tertium diceretur primomodo q̃ velle vel frui beatificum non est agere voluntatis create: sed pati tantum ꝛ ita non requirit principium actiuum supernaturale ex parte voluntatis. Aliomodo q̃ non oportet quodlibet principium actiuum actus supernaturalis esse supernaturale: sed sufficit q̃ aliquod et in proposito. Deus est principium supernaturale talis actus. Tertio modo diceretur q̃ voluntas est principium supernaturale quia ita parum est in facultate agentis creati sicut et gratia vel fruitio ipsa. ¶ Ad quartū dico q̃ nobilissimus effectus simpliciter cuiusmodi est supremꝰ angelus nō pōt esse nisi a cā nobilissima ꝛ pfectissima q̃ est actꝰ deus.

Sꝫ de nobilissimo vel pfectissimo effectu ꝥm quid q̃ est vnū accidēs. Puta fruitio ipsa creata ī mēte eius dicere q̃ nō oportet oēm causam eius esse nobilissimā ꝛ perfectissimā: sed sufficit q̃ aliqua specialiter influens ad talem effectum sit nobilissima et ita si volūtas sit principiū effectuum fruitionis beate nō est necessarium q̃ sit habituata nec etiā si sit principiū passiuum vel receptiuū tm: qꝛ ita immediate est volūtas in potētia ad fruitionē sicut ad caritatē licet de facto prius habeat caritas tangꝫ actus primus quoquo modo. Est enim dispositio cōgrua ad actū fruitionis: non autē necessaria ꝛ ipsa voluntas pficitur in ordine ad talem actū. Virtus enim habētem perficit ꝛ opus eius bonū reddit. Et est dispositio pfecti ad optimū: quare ꝛc. Sic ad illas rationes. ¶ Sed quia etiā rationes aliorū nō concludunt: licet sint pro predicta positione ꝗtum ad aliquid: ideo sunt soluende.

Ad alia motiua aliorum.

¶ Ad primū ergo dico q̃ ad fruendū deo absolute ꝛ quocunq̃ modo nō est necessarius habitus infusus in volūtate presupposita fide. Sed ad fruendum deo meritorie necessarius est habitus ꝛ si non absolute tm ex diuina ordinatione tangꝫ dispositio cōgrua ꝛ decora placens deo in mēte. Et sicut nō pōt quis scire se frui deo meritorie ita non pōt scire se habere talē habitum infusum: ꝛ sic in proposito etiā dicere de caritate ꝛ actu fruitionis in patria ꝑsupposita visione ¶ Ad secundū diceret q̃ inter formā naturalē ꝛ suā inclinationē sicut inter formā grauitatis et inclinationē ad centrū nō est ponēdus aliquis habitus. Nā talis forma ad vnum est determinata nec pōt assuefieri in cōtrarium sicut lapis etsi millesies sursum proiciat nunq̃ tm assuescit ad moueri sursum: sed sic nō est de inclinatione cōsequēte volūtatem liberā ꝛ potēte assuefieri in cōtrarium p actū suū. ¶ Preterea etiā inter inclinationē habitualem ꝛ voluntatem non ponit habitus medius sicut nec ibi. Sed inter formā seu volūtatē ꝛ inclinationē actualem que est actus ipse licet nō ponat in ratione predicta. Ad minorem dici posset q̃ velle vel frui proprie loquēdo nō est inclinatio sed est actus absolutus volūtatis sicut etiā intelligere est actus volūtatis. ¶ Ad tertiū dico q̃ est contra eos. Nā ꝥm eas virtutes ꝛ habitus morales sunt in appetitu sensitiuo ꝛ tm appetitus sensitiuus de necessitate sequit iudicium sensus: g nō obstāte q̃ volūtas necessario sequat iudiciū vel actum intellectus tm adhuc indiget habitu ad pfectionem sui actus. Si dicas q̃ in appetitu sensitiuo ponūtur habitus: qꝛ habet rebellionē ad rationē. Diceretur etiā q̃ voluntas habet difficultatē ad bonū ꝛ ita indiget habitu tangꝫ ꝥm se imperfecta respectu summi actꝰ vl saltē non est voluntas determinata ad bonum sicut nec appetitus sensitiuus: ꝛ ideo in vtroq̃ ponitur habitus. Ad minorem patet q̃ est falsa ex scdo vbi dictū est q̃ voluntas nō necessario sequit iudicium rationis licet appetitus sensitiuus qꝛ nō est liber necessario sequatur iudiciū vel apprehēsionē sensus. Hec sequit q̃ voluntas feratur in incognitū omnino sicut dictū est ibi. ¶ Ad quartū diceret aliquis q̃ intellectus ad intelligēdum primū principiū habet vnū habitū derelictū ex intellectione talis principij alioquin ita esset ignorās habitualiter principiū sicut puer qui nunq̃ intellexit principiū. Alioter diceret q̃ intellectus determinatus est naturaliter ad intellectionē principij notis terminis sic q̃ nō potest ipsum negare. Non sic autē volūtas creata ad finē quomodocūq̃ ꝑsentatū ratione libertatis sue talis. ¶ Ad quintū diceret q̃ actus volūtatis puta frui nō est minus principaliter intētus q̃ actus intellectus: imo vel equaliter vel magis principaliter. Quādo dicit q̃ frui nō est nisi passio. Dico q̃ nō est verū sed bene ipsum concomitat passio delectationis ꝛ quietatiōis ꝛ est vere actus secundus volūtatis sicut videre est actꝰ intellectꝰ. ¶ Ad illud qd̃ additur q̃ omnis actus ꝥm habitū appetitiuū est electiuus ꝛ ita p̃ pfequēs respectu eius qd̃ est ad finē. Dico q̃ accipiendo habitū electiuū proprie ꝛ stricte loquēdo de electione non oportet hoc esse verum: licet forte fuerit de mente Aristotelis qui non posuit amicitiam virtutem in nobis respectu finis sed oppositū habēt ponere fideles qui ponūt caritatē virtutē in volūtate que est precipue respectu finis vt patet. ¶ Ad vltimū diceret q̃ licet visio ꝛ fruitio possint esse a causa cōmuni. Puta a deo ꝛ ita nō sit absolute necessarius ponere habitꝰ sic quin deꝰ possit aliter facere tm habitꝰ sunt dispositiones cōgrue ad pfectionem nature habētis tales actus vel etiā eliciētis si ponātur potētie actiue in in actibꝰ istis. Hec oportet qd̃ duo effectus sunt sic ordinati q̃ vnus sit ab alio vel ambo a causa cōmuni: licet in aliquibꝰ sit ita. Patet. Nā remotio phibētis ꝛ motus grauis sunt duo effectus ordinati ꝛ tm non sic est de eis. Silꝫ etiā approximatio ignis ad lignum vel actiui ad passiuū ꝛ calefactio. Sic in proposito nō intelligiꝫ est impedimētum volendi vel fruēdi: ꝛ ideo qui causat ī telligere vel videre amouet impedimētū vel prohibēs ꝛ quasi approximat actiuū passiuo ꝛ ita oportet q̃ visio ꝛ fruitio vl sint ambe a causa cōi vel q̃ fruitio sit a visione sicut nec in illis exemplis. Hec de secundo articulo.

¶ Quātum ad tertium articulū. An scꝫ aīa christi possit habere summā visionē ꝛ fruitionē ꝗ̃ bi. ¶ Videreꝫ q̃ nō: qꝛ aīa xpi est inferiorꝭ gradus ꝛ actualitatis in intellectuitate q̃ natura angelica igiꝫ nō pōt elicere ita pfectū actū fruitionis vel visionis sicut illa. ¶ Scdo qꝛ si dareꝫ ãgelo tāta gratia q̃ta est aīe christi sicut est possibile. Planū est vt videꝫ q̃ pfectiorē actū posset elicere: qꝛ haberet maiorem virtutē et cum hoc equalem gratiam. ¶ Tertio qꝛ sicut natura ad naturā sic actus ad actū ꝛ potētia ad potētiam. Sed natura angeli est alterius ratiōis a natura aīe xpi et nobilior. Et similiter potētia respectu potētie g̃ actus etiam respectu actus: quare ꝛc. Aīa xpi an habeat sūmam visionē ꝛ fruitionē

¶ Sed his nō obstantibus dico q̃ loquēdo de fruitione ꝛ visione beata xps habet in aīa sua summā visionē ꝛ fruitionē que pōt esse in creatura pro tāto: qꝛ in aliqua creatura nō potest esse maior nec pfectior sicut superiꝰ dictū est de gratia. Et hoc patet. Nam sicut est capax summe gratie ita ꝛ summe glorie ꝛ ita rationabile est q̃ fuerit sibi data vt sic gloriā eiꝰ quasi vnigeniti a patre. Et q̃ sit hoc possibile patet: precipue si anima Christi se habet pure passiue ad istos actus: sicut etiā ad gratiā ipsam. Similiꝫ etiā si se habeat actiue cooperādo deo ad istos actꝰ adhuc hꝫ isti actus nō sint summe pfecti q̃tū est ex ꝗtute

potētie create anime christi ⁊ angelus ꝗtum est ex virtute sua naturali posset agere ad pfectionē actꝰ deus tñ supplere potest illud in quo virtus creata aīe deficit vt sic actus causatus ab ambobꝰ sit summus ⁊ summe pfectus ac si tm̄ eēt a deo solo immediate causatus vel etiā forte ita perfectum actū supernaturalem ⁊ pfecte potest aīa elicere ꝗtum est ex parte sua sicut etiā angelus quēadmodū ⁊ recipere: qꝛ ꝗtum ad ista sunt equales licet ꝗtum ad actus naturales sint inequales: ⁊ ita nō oportet q̄ deus aliquid suppleat pro anima ꝟm istū modum. ¶ Secundo dico q̄ sicut anima xpi habet summā visionem ⁊ fruitionē cum summo lumine ita absolute loquēdo posset haberi sine illis sicut superius ostensum est q̄ visio ⁊ fruitio possunt esse sine istis.

ad rōnes oppositas. ¶ Ad primū qd̄ obijcitur iam patet quid dicendū. Dato em̄ q̄ anima Christi sit actua respectu taliū actuum et sit inferioris gradus ⁊ nature ꝗ angelus ⁊ ita in actibus naturalibꝰ nō sint equales tm̄ ad actus supernaturales beatificos sunt equales sicut ad gratiā vel si non tm̄ deus supplere potest impfectionē aīe Christi in eliciendo. ¶ Ad scm̄ per idem Angelus em̄ dato q̄ haberet equalem gratiā nō posset pfectiorem actū elicere qꝛ vel anima xpi pōt ex se tm̄ elicere ꝗtum angelus vel saltē cooperāte deo ⁊ supplēte. Dices q̄ ita deus potest cooperari angelo sicut anime ⁊ cū angelus sit perfectior poterit habere pfectiores actū ꝗ anima Christi cooperāte sibi deo equaliter sicut aīe Christi. Dico ad hoc q̄ nō sequitur. Deus em̄ pōt intrīsce cooperari aīe si ponat actua respectu talis actꝰ q̄ ita pfectus actus erit ambobꝰ sicut posset esse dei p seipsum: ⁊ tūc planum est q̄ ad perfectiorem actū nō pōt cooperari angelo: quare ⁊c. ¶ Ad tertium dico q̄ visio beatifica ⁊ fruitio nō sunt alterius rationis in angelo ⁊ homine sed eiusdem rationis sicut ⁊ gratia. Non em̄ cōueniunt eis ista inꝗtum tales vel tales creature in speciali sed magis ista sunt verificabilia inꝗtū ceature intellectuales in cōmuni quare ⁊c. Nec sequitur propter hoc q̄ angelus ⁊ anima sint eiusdē speciei sicut nō sequitur. Albedo in ligno ⁊ ī equo sunt eiusdem speciei: ergo lignū ⁊ equus sunt eiusdem speciei. Nec de tertio articulo.

Ad pnci palia argumēta. ¶ Ad primum principale dico q̄ nō est simile de lumine naturali ⁊ supnaturali in proposito. Nam actus naturalis intellectus ⁊ sensus naturalis est ex sensu ⁊ intellectu ⁊ ita bene requirit lumen naturale istorū. Sed actus visionis beatifice nō est ab intellectu: sed totaliter ab obiecto qd̄ est obiectū penitus sufficiens ad perfectum nec indiget aliquo lumine cooperāte vel coagente ad talem actum sicut obiecta mala imperfecta indigēt intellectu agēte: ⁊ preterea dato q̄ sit ab intellectu nō tamen supernaturalis est ex ipso sed dicit supernaturalis: quia a deo specialiter cooperante ad ipsum ⁊ etiā influēte. Ita q̄ mera naturalia ipsius intellectus sibi sufficiunt ad cooperādum deo ad istum actū ⁊ non requiritur ex parte eius aliqd̄ lumē supernaturale. Aliter diceretur q̄ virtute diuina posset esse actus naturalis vel sensus dato q̄ ad ipsum nichil faceret lumen naturale intellectus agentis vel lumen sensibile exterius. ¶ Ad secundū patet de specie per illa que dicta sunt in corpore questiōis. ¶ Ad tertium de caritate. Dico q̄ licet maneat in patria. quia nō disponit ad actū incōpossibilem patrie sicut fides ⁊ spes ꝟm aliquos nō tamen manet sicut absolute necessaria ad actū fruitionis sed sicut dispositio congrua anime ⁊ conueniens sibi pro omni statu non solum vie sed etiā patrie. Et sic de isto ⁊c.

¶ Distinctionis Decimequarte.
Questio Secunda.

¶ Ecūdo q̄ro vtrū anima christi eodē actu quo videt verbū videat oīa que videt verbum distincte ⁊ in actu ¶ Videtur q̄ nō: quia si videret oīa sequerēt q̄ cōprehēderet verbum sicut et verbū cōprehēdit seipsum: qꝛ verbū seipsum dicit comprehēdere: qꝛ michi latet ip summet de seipso. Sed hoc est falsum: quia infinitū comprehēdi nō potest a finito: g ⁊c. ¶ Secūdo sic. Si aīa xpi eodē actu cognosceret oīa que videt verbū. Pari ratione et aīa cuiuslibet alterius beati: qꝛ verbū naturaliter representat oīa ⁊ similiter de quolibet angelo. Sz hoc est falsum: qꝛ tuncvnus angelus nō posset aliū illuminare: qꝛ quilibet sciret oīa cōtra Dionysium de angelica hierarchia. Et similiter tūc aīa Christi nō videret plura in ꝓbo ꝗ aīa lini qd̄ est falsum ¶ Tertio sic. 2. meta. improbat Aristoteles pcessum in infinitū in causis per se alicuius effectus ex hoc q̄ nō contingit intelligere infinita sicut oporteret si essent infinite cause alicuius effectus ad cognoscendum illū effectum. Sed illa que videt verbum sunt infinita: ergo ⁊c. 2. meta.

¶ Contra Magister in litera capitulo secundo. Dicit enim q̄ aīa Christi videt omnia quecunq̄ videt verbum. Magst.

¶ In ista questiōe sic pcedā. ¶ Primo inquiram vtrū aīa Christi videat verbū sub ratione finita vel infinita vel qd̄ idē est. An deus sit obiectū visionis beatifice ꝟm rationem aliquā obiectiuā formaliter infinitā. ¶ Secundo ponā aliquas opiniones de questione. An scz aīa xpi videēdo deum sub ratione infinita videat oīa vel infinita que videt deus. ¶ Tertio ponā aliā quā tenebo ⁊ respondebo ad motiua aliorꝫ. ¶ Vltimo ad rationes principales.

¶ Quātū ad primū Est vna opinio q̄ licet deꝰ sit obiectū visionis beate: nō tm̄ ꝟm rōnē infinitatꝭ sue ꝟm aliquā aliā rōnē. ¶ Ad hoc adducunt multe rōnes. ¶ Prima est ista. Scientia vel visio specificat ex obiecto ꝟm rōnes formales obiecti. Pt̄z. 3. de aīa. Scientie secant quēadmodū ⁊ res ex hoc sic Impossibile est q̄ alicui⁹ scientie finite sit obiectū actu infinitū ꝟm rōnē infinitatꝭ sue. Sed visio creata ⁊ noticia q̄libet finita est: g ⁊c. ¶ Scda rō. Impossibile ē q̄ deꝰ ꝟm eandē rōnē sit obiectū visiōis sue ⁊ visionis create. Sua em̄ est infinita et creata est finita. Sed deꝰ ꝟm rōnē sue īfinitatꝭ est obiectū sue visiōis: g ⁊c. ¶ Tertia rō. Scientia vl noticia q̄ attingit deū ꝟm rōnē infinitatis sue ꝓprehēdit ipsum: quia attingit infinitatem eius ⁊ equatur sibi. 1. opi. cū suis rationibus

Sed hoc est impossibile de visione creata. ergo ⁊c. ¶ Quarta rō. Inter potētiam vel noticiam ⁊ obiectum ꝟm rōnem formalez obiecti debet cē aliqua pportio. Sed inter deum ꝟm rationem sue infinitatis ⁊ noticiam creatam vel visionē nulla est pportio qꝛ īproportionaliter ꝟm illam excedit. ergo ⁊c. ¶ Quinta ratio. Mñcūq̄ aliq̄d est obiectū noticie ꝟm aliquam rōnem formalem ad tot se extendit illa noticia ad quot īpm obiectū ꝟm eandem rōnē. Cum ergo deus ratione sue infinitatis cōtineat infinita ⁊ ad īpa virtualiter ⁊ eminēter se extendat. Sequitur q̄ si est obiectum visionis create q̄ visio creata ad infinita se extendat quod est falsum ⁊ impossibile vt videtur. Item verū est obiectum intellectus. ergo ꝟm rōnem veritatis nō infinitatis.

Secda opi. q̄ docto. est. Nota de īfinito. ¶ Sed istis nō obstātibꝰ dico aliter ꝗtū ad hoc sicut tetigi in plogo primi. questiōe quarta. q̄ deus scm̄ aliquam rōnē formaliter infinitā ex se est obiectū visionis beate. ¶ Circa qd̄ Notandum est q̄ infinitas vel infinitum potest accipi in deo dupliciter. Uno mō ꝗtuꝫ ad negationem vel negationes quas dicit. Alioꝰ ꝗtum ad positiuū substractum. ¶ Primo modo dico q̄ deus nō est obiectū primum visionis beate scm̄ rōnē infinitatis. Ita q̄ negatio aliqua ī deo sit ratio formalis obiectiua btitudinis. Non enim beatificatur creatura in negatione vel negatiōibꝰ sicut ps. ¶ Scdo mō accipiēdo īfinitatem dico q̄ deus scm̄ rōnem infinitatis p̄me perfectiōis que est in ipo puta essentie est obiectū formale ⁊ primuꝫ beatitudinis vel visionis create ⁊ ista infinitas extra intellectum nō est aliud ꝗ diuina eēntia. Ita q̄ essentia diuina vel deitas ex seipa formaliter ⁊ inꝗtum deitas infinitas quedā est ⁊ īfinita excedēs improportionaliter qlibet extrinsecum adeo ⁊ aliud ab ipo vel ab ipa. ¶ Sz aūt ita sit. Probo primo sic. Impossibile est potentiā queversatur circa totum ens perfecte quietari in aliquo obiecto nisi in illo in quo inuenitur pfectissime rō entis ⁊ ꝟm illam rantionē scm̄ quā primo in ipo vt videtur qꝛ potentia talis per nullū aliud obiectū adequat primo nisi p illud ⁊ scm̄ illam rōnem ⁊ p ppīs in nullo alio quietatur vel beatificatur. Sed intellectꝰ quicunq̄ est totius entis. Alioq̄n nō eēt intellectꝰ. igr̄ Deus aūt primo scm̄ rationē deitatis ⁊ infinitatis eius pfectissime cōtinet rōnem entis vt patz qꝛ ista est prima rō in vniuersitate entis scm̄ quā aliquid excedi nō pōt. ergo ītellectus quicūq̄ nō beatificatur nisi in deo scm̄ rōnem deitatis vel prime infinitatis eius quod est idē. Alioq̄n em̄ deitas ex suo conceptu ⁊ inquātum deitas nō eēt īfinita seu infinitas quedā. ¶ Scdo pbo hoc idē sic. Deus ē obiectum visionis beate vel beatitudinis scm̄ illā rōnem scm̄ quam primo perfectꝰ est ptinēs eminēter vel perfectionaliter omne obiectū aliud ipiꝰ potentie beatificabilis ⁊ est quasi eadē ratio cū prima Sed deus talis est primo per rōnē deitatis ⁊ infinitatis sue vt pt̄z. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Deus est obiectum beatitudinis scm̄ aliam rōnem formalē positiuā ⁊ existentem in ipo ex natura rei. Hoc pz Aut ergo scm̄ rōnem formaliter infinitam. Aut scm̄ rōnem formaliter finitam. Aut scm̄ rōnem neutrā. Non pōt dici q̄ scm̄ rōnem formaliter finitam qꝛ in deo cū sit infinitus nihil est formaliter finitum ex natura rei. Nec pōt dici q̄ scm̄ rōnem neutram qꝛ nulla talis est ibi nisi solum rōnes relationum scm̄ quas nō est obiectum formale beatitudinis. Tunc em̄ plurificarentur rōnes obiectiue visionis sicut relationes. ergo scm̄ rōnem primam infinitam. ¶ Quarta rō scm̄ illā rōnem deus est obiectū beatevisionis qua euidēter cognita posset ostendi de deo ⁊ euidēter cognosci deum esse trinū ⁊ vnū. Sed hec est rō infinitatis diuine eēntie sicut dictum est ī primo prima q̄stione plogi. ¶ Ꝓ. Aut infinitas in deo vel in eēntia sua dicit aliquid positiuum/aut aliquid negatiuū. Si dicit aliq̄d negatiuum tunc non pōt dici q̄ sit ratio formalis obiectiua diuine sciētie sicut nec create qꝛ negatio non est prima rō formalis obiectiua respectu diuine scientie ⁊ ita dz negari eē rō formalis obiectiua respectu diuine scie sicut respectu visionis create. Si dicat aliq̄d positiuū Aut illud est ex natura rei aut per opꝰ rōnis. Non per opus rōnis. Pz ⁊ si per opꝰ rōnis idem esset sicut in negatione ꝗtum ad istud ppositum. Si ex natura rei cū scm̄ eos quicq̄d cōuenit diuine eēntie vel ex natura rei ⁊ queniat ei p se primo mō. Sicut deus est per se obiectum visionis create scm̄ aliquam rationem ex natura rei. ita et secundum infinitatem.

Sūmatō ꝑdictorꝫ. ¶ Dico igitur breuiter q̄ potētia intellectus quiditari nō pōt nec beatificari nisi ī aliquo ente perfectissimo scdz primam rōnem scm̄ quā sibi primo quenit nō posse excedi ab aliquo in pfectione ⁊ entitate ⁊ hec est ratio deitatis vel infinitatis ipsius in deo. q̄re ⁊c. Si em̄ posset excedi intellectus posset in illud excedens ⁊ non quietaretur.

Ad motiua aliorꝫ. ¶ Ad primum aliorum Dico q̄ licz diuerse sint scientie si sint diuersorum obiectorum sicut sonat auctoritas aristotelis tamē nō oz sicut dixi in primo q̄ si obiectū est vnum ⁊ scm̄ eandem rōnem formalem q̄ scientia sit vna sed pūt sciētie plurificari. Nec oz q̄ si vna est infinita q̄ alia sit īfinita. Mñ ergo dicis q̄ impossibile est obiectū scientie finite esse aliquid infinitum scm̄ rōnem īfinitatis sue. Dico q̄ non est verū. Nec oportet q̄ sciētia sit īfinita. Sūt em̄ multe gñationes obiecti q̄ nō cōicantur sciētie nec oz q̄ oēs cōicentur sicut nō opz sciētiam de albedine esse albam ⁊ de corpore eē corpoream. Sic in ppposito de īfinitate. Unde dato q̄ scientia sit infiniti nō tamē est infinita nisi adequetur obiecto in pfectione noticie cuiusmōi est sciētia diuīa de sua infinitate. ¶ Ad scm̄ per idem patet q̄ possibile est esse idem obiectum scm̄ eandez rōnem noticie finite ⁊ infinite. ¶ Ad tertium dico q̄ noticia attingens deum scm̄ rōnem infinitatis ex parte obiecti nō est īfinita nisi īfinite attingat īpm ⁊ sic cōprehendat cuiusmodi est sciētia diuīa. ¶ Ad quartum dico q̄ dei scm̄ rōnem infinitatis sue est sufficiens proportio ad noticiam creatā loquēdo de pportione habitudinis obiecti ad potētiam vel noticiam sicut etiā cause ad effectum sed nō loquēdo de ppportiōe cōmensurationis. ¶ Ad quintū dico q̄ non habeo pro incōueniēti q̄ noticia creata vnica ad infinita se extendat sicut dicetur in articulo subsequēti. Nec plus arguitur ex hoc infinitas eiꝰ ꝗ ex hoc q̄ ad infinitū intensiue se extēdit. ¶ Ad vltimum dico q̄ veritas prout distinguitur contra essentiam nō potest esse prima ratio formalis obie

Rōnes auctoris

ctiua visionis qz vt sic sicut dictum est in primo nõ dicit nisi negationem diffoꝛmitatis ad intellectuꝫ vel respectum cõfoꝛmitatis qui nõ est nisi respect⁹ rationis. Hec de primo articulo principali.

Obiectõnes circa p̃dicta.

¶ Nota q̃ posset argui multipliciter q̃ nõ est idem actus videndi verbũ ꝛ ea que videntur in verbo vel in eẽntia diuina. ¶ Primo qz nõ eodem actu videtur essentia ꝛ relatio vel persona. Nam hũt rationes oppositas cõmunicabilis ꝛ incõmunicabilis ad se ꝛ ad alterũ quarum vna vt videtur nõ potest esse ratio cognoscẽdi aliã precipue noticia intuitiua que foꝛmatur ꝛ hẽtur de re scõm rõnem ppriam vt in se est. ¶ Similiter de essentia ꝛ attributo qz quodlibet est fõmaliter infinitum ꝛ neutrũ cõtinet aliud fõmaliter nec eminenter nec virtualiter ꝛ per ꝑs nec intelligibiliter qz sicut vnũqq̃ ad esse sic ad intelligi ꝛ ita q̃libet videtur mouere scõm rõnem fõmalem ꝛ act⁹ nũerati. ¶ Similiter tertio de eẽntia diuina ꝛ q̃ditate creature qz intellectio eẽntie vt essentia est respicit obiectum antecedẽter ad ꝓductionem ꝑsonarũ sicut ꝛ ipsa essentia. vt sic prioꝛ est. Sed intellectio q̃ditatis creature respicit eandem posterius vel cõsequenter ad ꝓductionem ꝑsonarum qz sic etiam essentia repꝛesentatiua est earum. Alioq̃n sequeretur q̃ repꝛesentatio ꝛ intellectio creature pꝛecederent ꝓductionem personanarũ ꝛ q̃ creature in aliquo esse suo saltem repꝛesentato ꝛ intellecto essent necesse esse ꝛ multa alia. ¶ Similiter quarto de cõtingentibus ꝛ essentia qz intellectio cõtingentium determinata vel respicit diuinam volũtatẽ seu determinationẽ diuine volũtatis tanq̃ ꝑcedentem ꝛ aliquid similiter libe ꝛ cõtingens. Nõ sic autẽ intellectio essentie vt essentia est. Et ita ꝓbant etiã q̃ actus diuine noticie foꝛaliter in seipso distinguatur vt cadit super essentiam ꝛ quodlibet pꝛedictorum. Et de duobus primis pt̃s de aliis vltimis qz idem actus simplici ꝛ oĩno indistinctus nõ est necessarius ꝛ contingens vel p̃ supponẽs aliquid cõtingens actus qui cadit super essentiam necessari⁹ super contingens cuiusmõi est cõtingẽs. Vñ ꝛ p̃ supponit actum volũtatis ꝓtingentẽ circa illa. ¶ Similiter de alio qz idẽ act⁹ omnino idistinctus nõ est pꝛioꝛ ꝛ posterioꝛ eodem realiter indistincto actus q̃ cadit super diuinam eẽntiam pꝛioꝛ est ꝓductiõe persone qui vero super quiditatem creature posterioꝛ. quare ꝛc. ¶ Videtur etiam alicui q̃ actus videndi deum ꝛ aliquid cõtingens in deo haberẽt distinctas rõnes primas obiectiuas scilicet essentiaꝫ ꝛ voluntatem seu determinationem diuine volũtatis per quam primo videtur cognosci cõtingẽtia determinata ꝛ nõ per essentiam q̃ sunt diuersi act⁹ Item qua ratione est idẽ ac⁹ videndi deũ ꝛ aliquid aliud in ipso eadem ratione ꝛ quodlibet aliud et sic videns diuinam eẽntiam necessario videt oĩa etiã cõtingentia vel futura qõ̃ est falsum qz tunc nõ haberent locum reuelationes ꝛ illuminatiões in beatis. ¶ Item q̃ nõ eodeꝫ actu diligitur deus ꝛ creatura in ipso vel per ipm in patria. Patet qz amoꝛ vnius est frui ꝛ amoꝛ alterius est vti ꝛ non frui.

¶ Similiter etiã cõfirmatur qz velle ꝛ nolle creatum non sunt idem act⁹ modo beat⁹ de deo viso habet velle ꝛ actum a natura dei volendo sibi bonuꝫ ꝓprium inesse vt deum esse deum. De malo aũt vel negatione seu priuatione visa in deo vel per potiꝫ deum vel verbũ habet nolle ꝛ actũ odiẽdi. ergo similiter ex parte intellectus nõ est idẽ actus videndi hoc ꝛ illud. ¶ Item non est idẽ act⁹ cogitãdi ꝓncipium ꝛ cãm in se inq̃tum est principiũ vel cã effectus vel cognitionis qz ꝓncipium põt eẽ sine scõꝫ ꝛ ad tales actus ponũtur distincti habitus necessarij scilicet intellectus respectu principij in se ꝛ scientia respectu cõclusionis. Vnde ꝛ prim⁹ actus nõ est formaliter sed secũdus. q̃ similiter nõ est actus cognoscere vel videre verbũ in se ꝛ creaturam per ipm ¶ Ite in nõ potest pꝛobari vnitas talis actus nec ex vnitate potẽtie tantum. Patet. Nec ex vnitate obiecti tantum qz sic visio vel fruitio essent idẽ act⁹ Nec ex vnitate vtriusq̃ qz sic abstractiua ꝛ intuitiua de eodem obiecto esset idem act⁹. ¶ Similiter quia stante vnitate actui ꝛ passiui potest actus variari. Patet de deo ꝛ materia prima ꝛ diuersis foꝛmis inducibilibus in ea. Similiter de subiecto ꝛ accidentibus varijs. ¶ Similiter etiã confirmatur quia oporꝛet ponere q̃ aliquo eodẽ actu possit videri diuina eẽntia ꝛ aliquod vel omne cõtingẽs in ea ꝛ tamen ille nõ esset eiusdẽ ratiõis cũ illo qui ponitur modo de facto in beatis qz mõ non sic vident cõtingentia eodem actu quo verbũ ꝛ tamen ille idẽ actus potest respectu verbi ꝛ contingentium sicut ponitur idem actus in deo habere idem primum ꝛ eodẽmodo pꝛesentatum ꝛ idem subiectum sicut ille qui ponitur modo de facto. quare ꝛc. ¶ Confirmatur qz Paulus in raptu videndo diuinam essentiã non vidit se esse in coꝛpoꝛe vel extra coꝛpus. Unde postea nõ recoꝛdabatur de hoc igitur nõ eodẽ actu videtur deus ꝛ alia. ¶ Nota hic q̃ per actũ beatificum qui ponitur in patria nõ videtur contigẽtia foꝛe vel nõ foꝛe qz primũ obiectum visionis quod est diuina essentia nuda vt talis q̃ditas est ante volũtatem nõ repũtat hoc determinate sed se habet indifferenter ad eẽ vel nõ esse ꝓtingenter. Nisi foꝛte arguatur per eandem rõnem de actu diuino.

Nota de actu beatifico.

¶ Contra hoc videtur qz diuina eẽntia facta determinatione de talibus p̃ diuinã voluntatẽ eã̃ naturaliter repꝛesentat ista sicut ante determinationem repꝛesentabat simplices quiditates. Repũtat enim determinationẽ ꝛ actũ voluntatis necessario facta tali determinatione. Cũ igitur intellect⁹ beati videat diuinam eẽntiam clare etiã facta tali determinatiõe videtur necessario q̃ videat oĩa talia. ¶ Ad hoc videtur posse dici q̃ licꝫ diuina eẽntia obijciat intellectui beati nõ tamẽ pꝛo illo signo p̃ quo est repꝛesentatiua talium sed pꝛo signo pꝛioꝛi: imo nec est possibile q̃ aliquo actu vno attingatur a creatura pꝛoꝛsus q̃ signo ꝛ quicq̃d sit de hoc dico q̃ impossibile est q̃ aliquo actu beatifico qui ponitur modo de facto nec aliquo eiusdem rationis attingatur a creatura pꝛo illo signo scõo in quo ẽ repꝛesentatiua contingẽtium vel diuine volitiõis vt cadit super contingetia. Sed si aliquo actu attingat oporꝛet q̃ sit alterius ratiõis nec foꝛte est beatificus tamen de hoc nõ curo. Si tamen arguatur contra hoc q̃ pari ratione deus non videt actu suo beatifico futura ꝓtingentia ꝛ q̃ variantur ibi actu sicut ꝛ rõ vel oꝛdo in obiecto primo q̃re solutionẽ.

Prima opinio.

¶ Quãtum ad secundum articulum est vna opinio q̃ aĩa xp̃i videt ĩ verbo oĩa quecũq̃ videt verbum noticia visionis que est solũ respectu illoꝝ que determinãtur eẽ foꝛe vel fuisse aliquãdo a diuina volũtate. Non aũt videt omnia que videt verbum noticia simplicis intelligentie q̃ est respectu possibilium que nõ sunt determiãta ad existere ex diuina voluntate. et dicunt q̃ illa q̃ de⁹ videt noticia visiõis sunt finita: licꝫ si mund⁹ fuisset eternus sicut fuit deo possibile talia eẽnt infinita ꝛ aĩa xp̃i tũc videret infinita noticia visionis. Nec ẽ hoc incõueniẽs quia non per infinita sed per vnum quod est verbuꝫ impfecte cognitũ.

2. opinio

¶ Alia opinio est q̃ absolute loquendo ꝛ simpliciter impossibile est q̃ aĩa xp̃i videndo verbũ videat oĩa q̃ videt verbum. ¶ Ad hoc adducũtur rõnes. Pꝛima est ista. Quãdo aliq̃s intellect⁹ per aliquid cognitum plura cognoscit tanto pfectius cognoscit illud. Pt̃s qz quãto aliq̃s intellect⁹ plures conclusiones cognoscit ex aliquo principio tãto perfect⁹ cognoscit illud principium. Similiter etiã de causa ꝛ effectibus infinitis. Si ergo cognoscat infinita infinite cognoscit illud. Sed ea que videt verbũ ꝛ cognoscit sunt infinita etiã noticia visionis sicut sunt cogitationes hominũ vel angeloꝝ durãtes secũdum successionẽ ĩ infinitũ ꝛ planũ est q̃ absolute loquẽdo de visione ei⁹ illa que videt sunt infinita ergo si omnia illa videt aĩa xp̃i per verbũ ꝛ in verbo sequitur q̃ cognoscit verbum infinite ꝛ hꝫ noticiam actu infinitã de ipso. Sed hoc est falsum ꝛ impossibile. ergo ꝛc. ¶ Confirmatur ista rõ qz infinitas actualis extensa imo etiã potẽtialis successiua reducitur ad infinitatem intẽsiuam igitur in ꝓposito infinitas actualis obiectoꝝ intellectoꝝ vel ad infinitatem intelligentis vel actus intelligẽdi. Sed vtrũq̃ est impossibile. ergo ꝛc.. ¶ Solue ad hoc q̃ licet maioꝛ sit vera nõ est tamẽ demonstrata ꝛ ipsa cõcessa non oporꝛet infinitatẽ intellectoꝝ reduci ad infinitatem vidẽtis vel actus creati sed obiecti pꝛimarij quod est verbũ vel diuina eẽntia per quam cognoscũtur ꝛ ita nõ valet. ¶ Secundo sic. Cognoscere aliquid vnũ distincte est alicuius pfectionis ꝛ cognoscere plura distincte est maioꝛis pfectionis q̃ cognoscere ĩfinita distincte ꝛ vnicoactu est ĩfinite pfectiõis in actu Sicut si ferre vnum lapidẽ est ꝓtut⁹ alicui⁹ ferre duos ẽ maioꝛis ꝓtut⁹ ꝛ ferre ĩfintos est infinite virtutis sicut pꝫ. Sed aĩa xp̃i nõ hꝫ actum perfectionis infinite. ergo nõ cognoscit infinita distincte que cognoscit verbũ. ¶ Tertio sic. Si aĩa xp̃i cognoscit infinita in verbo q̃ videt verbum. Sequitur q̃ argumẽtum illud nullus est quo pꝛobatur diuin⁹ actus intelligẽdi eẽ infinitus intensiue qz cognoscit infinita actu ꝛ distincte Sed hoc est falsum. ergo ꝛc. ¶ Quarto sic. Si aĩa xp̃i cognoscit infinita in verbo que videt verbũ sequitur q̃ argumẽtum vni⁹ doctoꝛis qui ponit q̃ voluntas vel intellectus nõ potest eẽ principium totale effectiuum sui actus qz tunc haberet virtutem actu infinitam intẽsiue. Eo q̃ posset pꝛoducere infinitos actus alterius rationis circa obiecta alterius rõnis creata possibilia pcedere in ĩfintũ in fursum nihil valet qz pari ratione argueretur ĩfinitas actu intensiua in actu videndi deum in aĩa xp̃i qz ipso cognoscerentur oĩa illa obiecta ꝛ distincte ꝛ tñ ille doctoꝛ ponit istam cõclusionem. quare ꝛc.

3. opinio

¶ Tertia opinio est q̃ essentia diuĩa duplicit põt considerari. Uno modo scdꝫ se ꝛ absolute. Alio modo vt est medium ꝛ ratio cognoscẽdi creaturas scõm rationes ydeales. Et qz eẽntia diuina vt in se ꝛ absolute accepta pꝛioꝛ est q̃ vt ydea vel vt medium ꝛ ratio cognoscẽdi creaturam vel creaturas. Hinc ẽ q̃ nõ oporꝛet aĩam xp̃i videntem diuinam essentiã vel verbum videre oĩa que videt verbum imo possibile est q̃ videat verbũ vel diuinam eẽntiam non videndo aliquam creaturam.

4.ª opi.

¶ Quarta opinio ẽ q̃ habitualiter aĩa xp̃i nouit oĩa in verbo quecũq̃ nouit verbum nõ autem elicito secũdo. Tum qz intellectus diuin⁹ cũ sit in ĩfinituꝫ perfectioꝛ põt plura cognoscere ꝛ cognoscit q̃ intellectus aĩe xp̃i. Tum qz quãto intellectus creatus plura cognoscit tãto min⁹ distincte ꝛ sic si infinita sequitur q̃ in infinitum minus distincte ꝛ sic nihil distincte. Tum qz etiam ꝓmentatoꝛ ex infinitate extensiua ad infinita cõcludit infinitatem intensiuam que non potest conuenire actui intellectus. quare ꝛc. habitualiter ergo videt oĩa nõ actualiter per vnum habitum habentem infinitos respectus ad infinita obiecta sicut dicunt.

Doctoꝝ opiniõ.

¶ Sed istis opinionibus nõ obstãtibus Dico q̃ q̃tum ad istum articulum aliter p̃mo q̃ supposito q̃ sit idem act⁹ beatificus videndi ꝓbum ꝛ ea que videntur in verbo sicut oporꝛet dicere q̃ actus nõ nũeratur ꝑ̃ nũerationem obiecti scõarij sed obiecti pꝛimarij ꝛ hic obiectum pꝛimariũ est vnum scilicet diuina essentia. Intellectus aĩe xp̃i eodem actu videt ꝓbum ꝛ oĩa que naturaliter repꝛesentãtur per ꝓbum vel p eẽntiam ꝓbi antecedẽter ad actũ volũtatis ꝛ ista sunt omnes quiditates simplicium terminoꝝ ꝛ negationes ipsoꝝ ꝛ omnes ꝓplexiones eoꝝ necesse dico q̃ oriũtur ex terminis ꝛ oppositas ipsarum quãtum ad suum eẽ falsum vel impossibilitem eoꝝ Nec obstãte q̃ ista sint actu infinita in intellectiua ipsa obiectiue. Et hoc ꝓbo per aliquas rationes.

Rõnes auctoꝛis

¶ Pꝛima est. Quãdo eodem actu cognoscit aliquod obiectum ꝛ naturaliter vel necessario repꝛesentatum per ipm qua ratiõe vnum illoꝝ cognoscitur per illum actum eadem ratione omnia alia. Hoc patet qz nõ est ratio de vno magis q̃ de alio. sed sicut dictum est ꝛ pbatum eodẽ actu cognoscitur verbũ beatifice ꝛ creatura in ꝓbo vel aliud obiectum secũdarium ergo qua ratiõe vnum taliũ naturaliter ꝛ necessario repꝛesentatum in ꝓbo cognoscitur eadem ratione ꝛ alia. Sed ꝓbabile videt q̃ aliquod cognoscatur ergo ꝛ alia oĩa. ¶ Cõfirmatur ista rõ qz cum eẽ intellectum nihil addat vel dicat vltra intellectionẽ impossibile est q̃ ponatur intellectio alicuius obiecti in aliquo ꝛ illud nõ sit intellectum. Cũ igitur eadem sit intellectio beatifica ꝓbi ꝛ cuiuslibet naturaliter repꝛesentati p ꝓbuꝫ sicut supponitur mõ impossibile est q̃ illa ponatur in intellectu creato ꝛ oĩa talia nõ sint intellecta ꝛ p essentiam repꝛsentata cum sint infinita igitur ꝛc.

¶ Secũda ratio. Si nõ omnia cognoscãtur eodẽ actu. Aut hoc est qz ꝓbum est speculuꝫ voluntariũ Aut qz illa sunt infinita. Sed neutrum impedit qz licet verbum sit speculuꝫ voluntarium q̃tũ ad hoc q̃ nõ ostendit seipm nisi voluntarie ꝛ libere ĩtellectui beato tamẽ non q̃tũ ad hoc q̃ si ostẽdat seipm possit occultare illa q̃ naturaliter repũtãtur in ipso

& necessario quorum est idem actus noticie cū ipso vt videtur. Nec scōm etiam impedit q̃ nec infinitas diuina intensiua que est maior repugnat q̃ verbum possit intelligi ab intellectu finito & per actus finitum. ergo etam nec multitudo obiectorum secūdariorum infinita. ¶ Tertia rō. Aia xpi hz summam & perfectissimam visionem ꝟbi possibilem eē in creatura sicut dictum ē in questione precedente. Sed perfectissime visioni verbi repugnare nō videtur q̃ eadem videatur actualiter & non in potentia quecūq̃ naturali necessitate repzesentātur in ꝟbo si sit idem actus beatificus videdi ꝟbum & illud qd̄ repzesentatur in ipso sicut reputo necessarius quia primum obiectū necessarium ad talem actum videdi beatifice alia a ꝟbo est ipe deus nec potest eē aliquid aliud & est ēm rōnem diuinitatis repzesentantis naturaliter & necessario oīa predicta. ergo &c.

August. ¶ Ad hoc videtur esse mens Augustini. 15. de trinitate. licet loquatur dubitādo vbi dicit. Fortassis inquit nō erūt volubiles nře cogitationes ab alijs in alia euntes atq̃ redeūtes sed omnem scientiam nostram vno simul conspectu videbimus. igit ānia xpi simul oīa predicta vnico intuitu videt primo etiam aia cuiuslibet beati & quelibet creatura beata sicut etiam cōcludunt alique p̄dictarum rōnum & auctoritas August. ¶ Secdo dico q̃ nō oportet dicere q̃ aia xpi nō videat oīa que videt ꝟbū quorum ipm nō est repzesentatiuū naturaliter & necessario sed ꝓtingenter p̄supposita determinatiōe diuine voluntatis. Si dicas q̃ nō oportet actusmultiplicari q̃ eodem actu corporali videtur album & nigrum simul vel etiam plura alba. Stude & dic q̃ eodem actu q̃ vnus potest manere alio nō manente nec vnū est ratio videdi aliud. Et hoc ex vi actꝰ visionis beatifice sed si nouit talia nouit ea & videt alia speciali reuelatiōe vel multis actibus de talibus obiectis reuelatis cuiusmodi sunt cōplexiōes omnes ꝓtingentium & oīa ꝓtingentia vt sic. Nam essentia diuina ēm rōnem eēntie vt p̄uia est voluntati & actui cuius est obiectum beatifice visionis. Sed vt sic nō est repzesentatiua talium ꝓtingentiū sed vt sequēs actum voluntatis vel vt p̄sentās ipsum. quare &c. Hoc etiam pz q̃ si ex vi beatutidis & visionis beatifice videretur talia nō posset eē illuminatio in angelis ⁊tum ad obiecta sicut argebatur in p̄ncipio q̄stionis q̃ quelibet oīa sciret. Sz hoc est falsum. quare. ¶ Tertio dico tamē q̃ pbabile est dicere oīa ꝓtingētia deteterminata a diuīa voluntate fuisse reuelata aīe xpi ab instāti sue cōceptiōis. Non ēm apparet repugnātia quare sicut potuit vnum reuelari quare non aliud & pari ratione omnia & puto q̃ nō eodem actu sed infinitis actibus quia nō hñt adinuicem repugnātiam circa animam xpi siue ponātur eiusdem rōnis siue nō vt videtur nisi forte dicatur q̃ vnico actu qui habet pro primo obiecto deum ⁊tum ad actus volūtatis sue determinātis oīa talia ꝓtingentia vel ⁊tum ad rationem eēntia vt repzesentātis talem actum diuine voluntatis tanq̃ rō cognoscēdi determinationem talis actus de ipis ꝓtingētibꝰ. ¶ Ultio dico q̃ nō est pbabile oīa ꝓtingentia eē alicui reuelata nisi soli aīe xpi. Et ita dico q̃ potest illuminare angelos de talibus ꝓtingentibus & superior angelus alium inferiorem vt videtur. Ita q̃ nulla creatura beata tot nouit de talibus quot aia xpi licz breuiter creatura quelibet beata tot cognoscat in verbo ⁊tum ad simplices rationes terminorum & alia necessario repzesentata per ꝟbum licet nō ita clare nec lipide vel perfecte sicut anima xpi.

¶ Ex predictis concludo ꝓtra quālibet predictarum opinionū q̃ nulla earum videtur esse vera sicut pz per singulas iuxta p̄dicta discurrēti. ¶ Nam prima opinio in hoc deficit q̃ dicit aiam xpi non videre omnia q̃ verbum videt vel cognoscit noticia simplicis intelligentie. Oppositum ēm probatum ē supra. Et voco hic simplicem noticiam que est respectu quiditatum vel terminorum simplicium vel ꝓplexionū necessariarum. Noticiam vero visionis voco illā que est respectu ꝓtingentium determinatorū fuisse fore vel esse p aliqua differentia temporis & ꝓplexionum ꝓtingetium de ipis. Et quicq̃d dicāt aliq̃ ista est bona distinctio. Nec valent aliqua que adducūtur contra ipam & dimittogratia breuitatis. Non enim intelligit ista distinctio q̃ verbū habeat alias noticiā de re pñti & futura. Nec intendit q̃ habeat aliquam noticiā q̃ nō st intuitiua sed licet noticia ꝟbi st vnica simplex indistincta & intuitiua de oībꝰ obiectis & possibilibus & fiendis contingentibꝰ vel necessarijs tn̄ sicut potest distingui ēm rōnem put transit circa varia obiecta vt dicat noticia simplex quasi nō efficax alicuius put p̄cedit actum voluntatis & est circa necessaria. Dicatur ꝟo visiua & q̄st efficax vel ꝓcernēs realem existentias obiecti p aliqua differentia temporis ēm q̃ cadit sup ꝓtingentia & sequetur actum diuine voluntatis sic determinantis ea fore pro aliqua differentia temporis & talis scientia sicut absolute ꝓtingens est ita absolute loquēdo potuit eē maior vel minor id est pluriū obiectorum vel etiam paucorum vel aliorꝫ ⁊tum st & determinatio diuine volūtatis tamē posita tali determinatione q̃ deꝰ est ēmutabilis nō potest poni alia vel esse nec plurium nec etiā paucorꝫ sicut dictū est in principio & sequētur nec talis noticia minui nec augeri. Ipsa aūt est infinitorum sicut etiam pbatū est in primo & dimitto. ¶ Secūdo contra istā opinionē est q̃ magis deberet dici q̃ ex vi visionis btīfice ꝟbi anima xpi videt oīa que videt ꝟbum noticia simplicis intelligētie ⁊tum illa que vidz noticia visionis sicut ostensum est supra cuius tamen oppositum ipsa videtur dicere sicut patet.

¶ Contra secundam opinionē que simpliciter negat aīam xpi videre oīa que videt verbum ꝓpter finitatem aīe xpi & infinitatem obiectorum. Pz q̃ nō est vera. Sicut enim nullum ꝓcludit incōueniēs q̃ ipa existens finita videat deum infinitum intēsiue: ita nō est incōueniēs q̃ infinita extēsiue. ¶ Preterea. tūc aia xpi fuisz ignorans aliqua ignorātia qūo ergo ei debuerunt credere hoīes: hoc habet etiā Magr p incōueniētt.

¶ Contra tertiā opinionē ē quia licet forte deus posset facere aliquem actū beatificus qui terminaret tantū ad essentiam vt in se & nō ad personas nec ad creaturas vel etiam ad perfectiones attributales tamē actus visionis beatifice quē tenemus fuisse in xpo & esse similiter in alijs beatis nō est talis. Sed illo actu eodem cognoscitur diuina eēntia & attributū & persone & pari ratione creature naturaliter & necessario est repsentate vt videtur. ¶ Preterea nō tolleretur quin possent videri oīa licz nō necessario ¶ Preterea. etiā positio est cōtra ponētem in aliquibus locis. Nam ipe dicit alibi q̃ intellectꝰ beati nō potest apꝓhendere circa ens rōnem veri & nō rationē boni q̃ neutra rō se habet ad aliā sicut vniuersalis ad particularem. Nec intellectꝰ veri est discursiuus circa ens. Pari rōne diceretur q̃ nec itellectus beati cū nō sit discursiuus nō potest videre diuinam essentiam vt eēntia est absolute nō videndo eam vt ratio & mediū est cognoscēdi alia q̃ neutra ratio est vniuersalis vel ꝓticularis q̃ in deo nō est vniuersale nec particulare. ¶ Secdo q̃ ēm eum alibi In deo nō sunt aliqua differētia intēsione q̃ facerent cōpositionem. Ita q̃ nō possunt facere diuersos cōceptus sed differunt tm̄ ēm rōnem & modos cōcipiendi & sic per ꝓñs differūt eēntia & eēntia & vt ydea vel mediū & ratio cognoscēdi alia. Simiter etiam itellectus vniuersaliter nō est discursiuus sed est mere passius respectu actꝰ beatitudis qui est simplex intelligentia igitur nec ex parte obiecti nec ex parte intellectus est dare rationem quare intellectus possit videre vel cōcipere diuinā eēntiam vt eēntia & non vt medium vel ydea.

¶ Contra quartā opinionē videtur eē & est cognoscere infinita habitualiter ēm illum habitum habētem respectus infinitos ad infinita obiecta nō obstāte q̃ sit finitꝰ ita nō repugnat q̃ actualiter cognoscat infinita vnico actu licet finito.

¶ Secūdo videtur ꝓtra eam q̃ si talis habitꝰ potest esse in aīa nō videtur aliqua ꝓtradictio q̃n possit habere actum sibi correspondentē adequatum & tra respectu infinitorum. ¶ P̄. Noticia beatorum in verbo nō est noticia habitualis sed actualis. q̃re &c. ¶ Ex predictis oībus ꝓcludo vnū correlariuz q̃ impossibile est q̃ anima xpi vel alicuiꝰ beati vel angelus aliq̃s beatus cognoscat aliq̃d de nouo in verbo de hijs que ꝟbum nouit noticia simplici: q̃ sicut iam dictum est omnia cognoscit ex vi ipiꝰ visionis beatifice. Similiter etiā ipossibile est q̃ aia xpi cognoscat aliq̃d de nouo quod prius nō cognouerit de hijs que ꝟbū nouit noticia visionis q̃ ab instanti cōceptiōis oīa sibi sunt reuelata. Sed possibile est de alijs beatis quorum nulli omnia sunt reuelata sicut puto sed soli xpo vel anime xpi.

¶ Ad motiua igitur aliarum opinionū. ¶ Ad primū secūde opinionis. Dico q̃ est sibi cōe & prime opinioni ⁊tum ad illud mēbrum de simplici noticia. Dico q̃ nō video necessitatem huius scilz q̃ principiū vel cā vel medium prius cognitum pfectius cognoscatur si p ipsum plura cognoscātur ⁊tum paucioza. Nam noticia posterior & alicuius posterioris dat perfectionem noticie prioris & ipius prioris. ¶ Unde si aliquid idem simpliciter vel indistinctū est principiū vel causa vel medium alior nō video quin sicut ipo cognito per ipm cognosci potest vna conclusio vel vnus effectus q̃n etiā aliꝰ vel alij plures effectꝰ q̃ sicut principiatū vel causatum nihil ꝓfert p̄ncipio vel cause de entitate vel perfectione: ita nec de cognoscibilitate vel perfectione noticie eiꝰ que ē p̄ꝓ ⁊tum noticia principiati vel cause. Secus forte eēt de noticia principij vel cause a posteriori. ¶ Preterea etiam si cognoscatur p̄ncipium ēm aliquē gradum noticie vt principium est cū sit idem p̄ncipium plurium cōclusionum sicut p principium in illo gradu noticie potest haberi noticia vnius conclusionis. Alioquin nō esset noticia principij ita vt videtur omnium aliorum. Unde nō video q̃ videns infinita ꝟbo infinita ꝓpter hoc videat verbū infinite & comprehendat ipm plusq̃ si non videret in ipo nisi vnum solum. Unde sicut nō oportet q̃ videēs eēntias ꝟbi infinitam comprehendat ipam vel ipsum verbum. Nec oz q̃ videns infinita in ꝟbo cōprehendat ipm vel infinite videat. Aia ergo xpi licet in verbo videat infinita non tamen hz actum īfinitū. Bene tamen verum est q̃ ⁊to perfectiꝰ cognoscit causa vel principium vel medium tanto & illa que cognoscūtur per ista pfectius cognoscūtur ex illis & priꝰ habet principium vel causa totam noticiam suam ante noticiam principiati vel causati vel mediati. & iō sicut aia xpi perfectius videt ꝟbum ⁊tum alie creature beate. Ita & perfectius nouit alia in ꝟbo & per verbum & omnia finite sicut & ipa videt ꝟbum finite. Sed ꝟbum q̃ videt seipm beatifice perfectissime & infinite ꝓprehendit seipm & alia etiā infinite ¶ Ad secundum dici potest vno mō q̃ cognoscere plura distincte per rōnem vniꝰ quod est alterū a cognoscente & primū cognitū & impfecte notum non est maioris perfectionis ⁊tum vnū solum cognoscere quādo p̄cipue illa secūdario cognita nihil dicūt pfectionis vltra pmū cognitū infinitū sicut est in p posito de ꝟbo & creatura. Unde sicut nō est maioris perfectionis cognoscere ꝟbuz & creaturam per verbum ⁊tum cognoscere ꝟbum tm̄ ēm Augustinum quinto cōfessionum dicentem deo. Beatus est qui te & illa nouit scz creata nō tamē ꝓpter illa beatior sed ꝓpter te solum beatus ita nō est maioris perfectionis vel virtutis in actu videre ꝟbum & īfinitas creaturas ⁊tum ꝟbuz & vnam creaturam tm̄ vel duas vel tres sub quocūq̃ nūero distincto & determīato quia actus creature cum nō dicatur perfectior nisi secundum intensionem in gradu suo vel secundum excessum in specie. Hic autem nec varietur actus scientie vel multitudine obiectorum secdariorum. Patet. Nec intēdatur in sua rōne. Unde infimus gradus talis actus potest extēdi ad tot obiecta nō oportet actū esse perfectiorem intensiue quanto est plurium per istum modū. Sed si actus esset pluriū ēm ꝓprias rōnes & adderetur actus ad actum vel gradus ad gradum ēm multitudinem obiectorum oporteret q̃ esset infiniti actus vel vnus actꝰ infinitus. Sicut suo modo exēplificatur de ꝟtute portandi plures lapides infinitos q̃ esset īfinita. Hō sunt enim sic per vnuz portabiles sed per seipsos & apponitur ꝟtus ad virtutem vel gradus ad gradū formaliter vel equipollēter. Unde & si argumentū cōcludit. Dico q̃ ꝓcludit cōtra oēm opinionē q̃ intelligere deum est actus īfinitus sicut posset deduci valde bene. ¶ Ad probationem quādo dicis q̃ posse ferre plures lapides est maioris virtutis ⁊tum posse ferre vnum tantum. et sic posse ferre infinitos simul est virtutis infinite. Diceretur q̃ nō est simile q̃ portare lapidem dicit aliquē effectū causatum a ꝟtute portantis actiua. Sed videre ꝟbum & infinita in ꝟbo nō dicit aliquē effectum sic naturaliter causatum a ꝟtute videtis sed a deo p influētiam specialem. iō &c. Sic ergo si esset aliquis qui portaret lapides infinitos in ꝟtute alterius separati ab ipo & esset hoc possibile q̃ nō in virtute p-

August.

Correlariū ꝗ pce dē. opi.

ꝗ pmam opiniōes

ꝗ 2. opi.

ꝗ. 3. opi.

ꝗ. 4. opinionem.

Correlarium.

Ad motiua secde opi.

Hō hec.

pria nō esset ꝓtutis infinite ſz magis ille alius. ita potest dici in ꝓposito. Non opꝰ ergo ꝙ actus vnicus anime xpi quo videtur infinita sit infinitus: ſz non curo de hac solutione. ¶ Aliter diceretur ꝙ intelligere plura est maioris perfectionis extēsiue ad obiecta ꝗ cognoscere paucioꝛa ꝛ ideo actꝰ videndi in aia xpi nō est infinitus intensiue sed extēsiue. Sicut nō sequitur si est aliqd perfectionis cognoscere aliquod ens finitū ꝛ cognoscere aliquod ens nobilius ꝛ maius sit maioris pfectionis ꝗ cognoscere ens infinitū sit infinite pfectionis nisi cognosceretur infinite ꝛ quātum est cognoscibile.

Mota.

¶ Ad tertium dico ꝙ rō illa ad ꝓbandum deū eē actum infinitum intēsiue vel suum actum intelligēdi ex hoc precise ꝙ intelligit infinita distincte non cōcludit demōstratiue sicut dictuz est in primo. Sz si aliunde ꝑcludat nō intromitto me modo qꝛ ibidē satis dixi distinctione scda. ¶ Aliter diceretur ꝙ intelligere infinita perfecte ꝛ per seipm ꝛ rōne sue essentie ꝓtingentis omnia precipue si sint alteriꝰ rationis cōtingentis dico ꝓtualiter vel eminenter sicut ponitur de deo arguit ꝓbabiliter infinitatem. Sed nō sic de aia xpi. Patet qꝛ nec perfecte oīno nec per seipsam sed per aliquod obiectum nō comprehensum. ¶ Ad quartū diceretur ꝙ doctoꝛ ille qui ponit illam rationem de potentia ꝙ sit causa partialis ꝛ nō totalis respectu sui actus nō ponit ꝙ eodem actu anima xpi videat infinita. Sed si videat actualiter infinita hoc est pluribus actibꝰ infinitis ēm multitudinem finitis tamen in seipis intensiue qui sunt simul cōpossibiles in aia. Si autē actu nō videt infinita tunc nō currit argumētum ꝓtra eum de infinitate actꝰ sicut de ifinitate potētie q̄ posset causare sicut causa totalis infinitos actus alterius rationis sed adhuc reducit ꝓtra eum qꝛ si intellectꝰ sit elicitiuus omnium illoꝛum actuū effectiue cum sint alterius rationis sequitur ꝙ sit virtutis infinite sicut etiam poneretur vnicus actus infinitus respectu plurium obiectoꝛum. Nec obstat ꝙ ꝑ modus cause partialis nō totalis quia sicut esse causam totalem plurium taliū est maioris virtutis ꝗ vnius ꝛ per ꝑsequēs esse causam infinitoꝛum est habere virtutem infinitam. ¶ Diceretur tamē ad hoc ꝙ non est vera illa cōparatio de causa partiali. Unde esse causam partialem plurium effectuū alterius rōnis vel posse ꝑcurrentibus pluribus vel infinitis alterius rationis nō est maioris perfectionis ꝗ vnius tantum qꝛ maioꝛitas vel variatio ꝓtutis nō attenditur nisi penes diuersa ꝑcurrentia nō penes illud quod manet semper idē. Ipse tamē nō affirmat ꝙ pluribus actibus vel infinitis aia xpi videat infinita sed tandem videtur in inceptatiōe declinare ad hoc ꝙ habitualiter cognoscat ea ī vno habitu quo verbum est sibi habitualiter presens tanꝗ obiectū primarium ꝛ alia sicut obiecta secūdaria nō in habitu qui sit omnium illoꝛum distincte ꝛeque primo sicut ponit quarta opinio ꝛ in hoc nō teneo ipm et in ordine videtur tenere vnum actum respectu infinitoꝛum licet finitum.

5 ꝑdicta instātia.

¶ Nota hic istantiam ꝓtra predicta. Nam in secūdo dictum est ꝙ habitus nō potest repꝛesentare intellectui angelico infinita qꝛ tunc eēt infinitus ergo similiter in ꝓposito de actu. ¶ Diceretur ꝙ argumentū nō ꝑcludit demōstratiue nisi ad hominem qui ꝑsimili ratiōe negat actum esse infinitoꝛum. Vel etiam diceretur ꝙ nō est simile hic ꝛ ibi. Nam ille habitus ponitur repꝛesentare vnūquodq̄ repꝛesentabile suum pfecte ꝛ secūdum rationes ꝓpas infinitoꝛum repñtabilum ꝛ eq̄ prio ꝛ ideo videretur infinitus. Sed nō sic actus videndi deum ponitur repꝛesentare sed primo ꝓbū ꝛ imperfecte nō quātum est repñsentabile etiā per actuz creatum qui posset eē infinitus extra subiectū sicut ꝛ caritas secūdum meipm ꝛ imperfecte secūdario alia ꝛ habet tantum respectum ad verbum quod ē prius obiectum non ad alia.

Ad mo. 4. opi.

¶ Ad primum ergo quarte opiniōis diceretur ꝙ ita bene intellectus diuinus cognoscit plura habitualiter ꝗ intellectus creatus sicut tu dicis ꝙ actualiter. Et iō dico ꝙ intellectus diuinꝰ nō oz ꝙ cognoscat actualiter plura ꝗ intellectus creatus sed bene oz ꝙ limpidius ꝛ perfectius ꝛ infinite vel actu infinito sic ē infinitus. ¶ Ad secūdum diceretur ꝙ sicut de cognoscere actualiter ita ꝛ habitualiter ꝙ quāto plura minus distincte ꝛ ideo dico ꝙ nō opoꝛtet ꝙ quāto intellectus creatus plura intelligit ꝙ tāto minꝰ distincte nisi in vniuersali intelligat ipa vel etiā sit potētia impedita ꝛ aggrauata mole coꝛporis sicut experimur in nobis. Non sic aūt anima xpi intelligit in ꝓbo infinita vel plura sicut ptz. ¶ Nota hic ꝙ infinitas extensiua nō arguit demōstratiue infinitatem extēsam. ¶ Ad tertium dico ꝙ ista infinitas extensiua ēm multitudinem obiectoꝛū bene reducitur ad vnum obiectū infinitum quod est ꝓbus sicut ꝛ obiecta ipa sed nō ad actum videndi infinitū vel ad infinitum se tenēs ex parte videntis. Similiter pari ratione reduceretur ad infinitatem habitꝰ sicut videtur vel actus: sic de isto.

Nota.

¶ Ad primum principale dico ꝙ nō opoꝛtet ꝙ cōpꝛehendat ꝓbum nisi forte accipiatur ꝓpꝛehendere ex parte obiecti quādo nihil latet de obiecto licet actus in se sit imꝑfectus ꝛ nō adequatus obiecto ꝛ sic etiam beatus dicat̄ comp̄hensoꝛ vel cōpꝛehēdere verbum qꝛ licet videat verbum ꝛ omnia que sunt in ꝓbo nō tamen infinite videt verbum ꝙ actus suus nō adequatur verbo ītensiue secūdum intelligibilitatem ꝓbi. ¶ Ad scōm de illuminationibus angeloꝛum ꝑ quid dicendus ex coꝛpoꝛe questionis. ¶ Ad tertium dico ꝙ ratio Aristotelis nō impugnat demonstratiue ꝑcessum in infinitum in causis sicut dixi in primo ꝓtingenti enim infinita actu intelligere sicut ꝛ actu infinitus quod ponit ꝑmā causam. Vel dic ꝙ infinita ī actu non intelligūtur naturaliter in actu: sed supernaturaliter in proposito. quare ꝛc.

Ad rōes pncipa.

¶ Distinctionis decimequarte.

Questio Tertia.

Tertio quero vtꝛ Christus habuerit pfectā noticiam vel sciētiam oīm in ꝓpꝛio genere ab instanti sue cōceptionis. ¶ Videtur ꝙ nō qꝛ Luce. 2. dicitur ꝙ Puer Jesus ꝑficiebat etate ꝛ sapientia. Hec valet dicere ꝙ euāgelista loquitur ēm exteriozem apparētiam qꝛ ēm Augustinum 83. q. dist. 35. Loquentem ꝓtra illos qui dicebant xpm nō voluisse veraciter in passione secundum apparētiam tm̄ illa q̄ dicūtur: sed in euāgelio historice nō sunt exponenda ac si fuissent metaphorice dica vel tropologice qꝛ sic posset exponi tota hystoria euāgelij ꝛ nihil eēt veruz ad literā secūdum seriem hystorie. Cum igitur istō sit dictū hystorice ad literā debet exponi scōm veritatē rei ꝛ existentiam nō solum scōm apparētiam. Si ergo proficiebat sapiētia secōm eandem naturam scōm quam ꝑficiebat etate ēm Ambrosium de spū sancto videtur ꝙ nō habuerit ab initio perfectam noticiam oīm in ꝓpꝛio genere qꝛ de noticia rerum in verbo nō potest intelligi talis profectus. ¶ Secōo sic. Christus fuit ꝓ viatoꝛ ꝛ ī statu meriti nobiscū vt patet ꝛ per ꝑsequēs habuit noticiam ꝛ modū cognoscēdi viatoꝛis. Sed modus cognoscēdi viatoꝛis est habere noticiā experimētalem acquisitā via sensus memoꝛie ꝛ experientie ꝛ etiā discursiuā ab vno in aliud sicut ptz primo posteriozum ꝛ secūdo ꝛ primo metaphi. Talis aūt nō habet perfectā noticiam oīm a principio. ergo ꝛc. ¶ Cōfirmatur ꝙ apostolum ad hebꝛeos quinto vbi dicit ꝙ ex hijs q̄ passus est didicit obedientiam. ¶ Secūdo sic. Si xpus habuit pfectam noticiā oīm in ꝓpꝛio genere ergo habuit noticiam singularium oīm ꝛ cōtingentium. Sed hoc est impossibile qꝛ nō potuit habere noticiam singularū oīm nisi per ꝓpꝛias species infinitas ꝛ suo intellectu quod est impossibile. Similitet etiam singularia nō sunt ītelligibilia per se ꝛ directe sed vniuersalia tantum. Similiter etiam non potuit habere noticiam cōtingentium in ꝓpꝛio genere qꝛ cū illa nō repꝛesentētur per speicies terminoꝛum nō possunt cognosci intuitiue vt videtur xpus aūt ab instanti cōceptionis nō nouit oīa intuitiue qꝛ nō fuerunt sibi oīa realiter pñtia scōm ꝙ homo. ergo ꝛc.

Ambro.

Ad he. 5

¶ Contra Magister in lra dist. 15. ꝙ xps nullaz assumpsit ignoꝛātiā. Sz si nō habuisset perfectam noticiam oīm ab instāti sue cōceptionis in ꝓpꝛio genere xps assumpsisset aliquam ignoꝛantiam. Potuisset ēm aliqua nosse in ꝓpꝛio genere que tamē ex tunc nō nouisset. ē ꝛc.

Magr.

¶ In ista questione sic ꝑcedā

¶ Primo inquirā ad euidētiam huiꝰ questionis. Utrum sciētia rei in ꝓpꝛio genere dicat in aia xpi aliquid absolutum vel aliquid eēntialiter relatiuū.

¶ Secūdo ponā vnam opinionē de questione proposita ꝛ arguam cōtra eam ꝛ soluā ad motiua eiꝰ.

¶ Tertio respondebo aliter ad questionem.

¶ Ultimo ad rationes pꝛincipales.

Prima opi. dip.

¶ Quantū ad primū est vna opinio que dicitur fuisse de mēte Aristotelis ꝙ habitus scientie create cuiusmodi est sciētia xpi que est de re in ꝓpꝛio genere est aliquid eēntialiter relatiuū ꝛ quiditatiue per se ꝑmo mō sicut pater suo modo. ¶ Tamen isti variātur in mō dicēdi. Nam aliqui dicūt ꝙ sciētia est pure ꝛ mere respectus ꝛ nō nisi respectus vel aliquid respectiuū. ¶ Alij vero cum hoc ꝙ est aliquid absolutum ꝛ vtrūq̄ eēntialiter ꝛ quiditatiue. Est enim habitus de prima spē qualitatis ꝛ sic est aliquid absolutum ꝛ est essentialiter ad aliud puta ad scibile ꝛ sic est eēntialiter relatiuū. Sz aūt sciētia sit essentialiter relatiua isto modo ꝑbat pluribus vijs. ¶ Prima est ista. Illd est essentialiter ad aliquid vel relatiuū quod nō potest intelligi nō intellecto alio. Hoc patet qꝛ omne mere absolutum intelligi pōt nō intelligēdo aliud qꝛ est ad se. Sed scientia intelligi nō potest nō ītelligendo scibile sicut nec pater nō intelligēdo filius quia pater ē filij pater ita scientia est scibilis scientia. ergo ꝛc. ¶ Secōo sic. Illud est essentialiter relatiuum ad aliud quod nō potest manere non manente illo alio. Patz Sed sciētia manere nō potest destructo scibili qꝛ destructo scibili destruitur sciētia licet nō ecōuerso. ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Si sciētia esset aliquid absolutum pure ad ipam posset eē mutatio vt videtur. Nam ratio Aristotelis quare ad scientiam ꝛ virtutem nō est mutatio in parte ītellectiua est qꝛ ista sunt ad aliquid. vij. phisicoꝛū. ē ꝛc. ¶ Secōo sic Si sciētia nō ē eēliter ad aliqd vel aliō Puta ad scibile vel obiectum sequitur ꝙ accidentaliter sit ad ipm ꝛ per ꝑns cum sit aliquid absolutum prius potest esse sine tali respectu. Sed hoc est falsum qꝛ tunc ꝙ accidēs dependeret sciētia ab obiecto. ergo ꝛc. ¶ Quinto sic. Sicut se habet visio ad visibile sic sciētia ad scibile. Sed visio essentialiter est ad visibile nec potest esse sine visibili vt patz ergo ꝛc. ¶ Confirmatur per philosophū ꝛ cōmētatoꝛē quinto metaphisice vbi videtur dicere hoc expꝛesse ꝙ scientia est per se ad scibile sicut mensuratum ad mensuram. Dicit ēm ibi Aristoteles ꝙ sicut illa que sunt scōm necessarium ꝛ potētiam sunt ad aliquid id quod sunt ita ꝛ mensurabile ad mensuram nō tamē ecōuerso sicut in illis ꝛ Cōmentatoꝛ dicit ibi sicut in mēsurato ꝛ mēsurato inscito ꝛ intellecto intellectus est in sua substātia relatꝰ quare. ꝛc. ¶ Hoc vltimo cōfirmatur per philosophuz ꝛ Cōmentatoꝛem. ix. metaphi. Ubi dicitur ꝙ ars vel scientia siue etiam habitus potētie quedā sunt Sed planum est ꝙ potentia quiditatiue ꝛ essentialiter ꝛ eēntialiter ad aliquid ꝛ relatiue dr. ergo ꝛc. ¶ Dicunt ergo isti ꝙ sciētia in xpo essentialiter ꝛ relatiue dicit ꝛ q̄ditatiue sicut apparet ex ꝑdictis.

phūs et cōmēta.

¶ Sed istis non obstātibus Dico ꝙ habitus scientialis est aliquid essentialiter absolutum ꝛ impossibile est ꝙ essentialiter ꝛ quiditatiue sit ad aliquid vel relatiuū ad obiectum creatum. Sed omnis respectus noticie vel scientie create ad obiectū creatum est sibi simpliciter accidentalis. Probo ergo ꝙ sciētia nō est respectus nec quiditatiue relatiua. ¶ Prima rō est. Illud quod manet in re ꝛ in effectu nō manēte scibili nō est quiditatiue relatiuū ad scibile. Probatio. Nam impossibile est ꝙ relatiuū essentialiter et quiditatiue maneat sine termino sicut impossibile est eē relationem sine termino/qꝛ ad nō ens non est relatio realis sicut pz. Sed sciētia vel habitus sciētialis manet in re ꝛ in effectu nō manēte vel existēte scibili. Probatio qꝛ intelligitur rosa ꝛ diffinit/ ꝛ per ꝑns scitur aliquid de ipa vel sciri potest ꝛ haberi scientia rosa nō existente imo nulla rosa existēte vt patet de omni noticia vel scientia abstractiua ergo ꝛc. ¶ Si dicas ꝙ rosa vel obiectū noticie abstractiue manet in esse repꝛesentato per speciem. Contra qꝛ eadē est difficultas de respectu speciei ad obiectum. Contra qꝛ nō implicat ꝓtradictionē noticiam abstractiuam manere nō manente specie sicut ꝛ nō manēte obiecto nec ipa species est termi

opi. doctoꝛis.

natiua noticie nec obiectum etiã vt in specie relu-
cens sic q̃ esse repzesentatũ sit ratio terminãdi no-
ticiam qz istud esse vel nõ est nisi rõnis vel si est rea
le nõ est aliud ab eẽ repzesentati z ita nõ terminat
sicut nec species repñtatiua nec poni eẽ reale obie-
cti quia obiectum poni nõ est esse in reyel realiter.
Nota. ¶ Et nota q̃ in tota ista positione accipitur noti-
cia vel sciẽtia ꝓ aliquo ente per se vno quo forma-
liter z denoiatione intrinseca habẽs dicitur z ẽ for
maliter sciens z hoc modo ꝓcedunt iste rationes.
¶ Si dicas q̃ scientia saltem abstractiua nõ men
suratur ab obiecto scõm suum esse existẽtie in re li-
cet scõm suam quiditatẽ cui vt sic accidit q̃ existat
vel nõ existat z per ꝓñs eodem mõ refertur ad ob-
iectum nõ existẽs sicut ad existẽs sicut vnifozmiter
est de subiecto existẽte vel nõ existente. Dico q̃ nõ
refertur actualiter z realiter ad obiectum non exi-
stens actu licet vnifõmiter sit de ipo existente vel
non existẽte ḡtus ad id quod est absolutũ. Et dico
q̃ ad obiectum existens in potẽtia refertur in potẽ
tia tantum realiter z nõ in actu: licet esm obiectum
mensurat ꝑ suam quiditatem z nõ per existentiam
saltem in aliqua noticia abstractiua tamen nõ põt
actu mensurare nec actu terminare respectũ reales
actualẽ nisi actu existat. Est esm ita pure nihil rea-
liter quãdo nõ existit sicut chimera licet sibi nõ re-
pugnet esse sicut chimere repugnat z ita non potest
ter minare realem respectum licet possit dici z esse
suum denominatium ab absoluto nõ per respectus
habit⁹ vel actus z denoiatione extrinseca sicut vri
na suo modo dr̃ sana a sanctitate aĩalis. Itẽ scien-
tia logice est de scẽis interioribus que nõ habẽt eẽ
reale z per cõsequẽs nõ possunt terminare aliquas
relationẽ realem. Item in metaphisica de ente qõ
nullam habet vnitatem realẽ z similiter de quodli-
bet vniuersali de quo est sciẽtia scõz istos. ergo ꝛc.
¶ Secdo sic. Illud quod est in p̃dicamẽto absolu-
to z ad se nõ est essentialiter nec quidit.tiue ad ali-
quid vel relatiuum ad aliud creatus. Probatio qz
omne quod est p̃dicamenti absoluti eẽliter ad se di-
citur nõ autem ad aliud distinctum essentialiter ab
ipo nec etiã ad aliquid aliud quiditatiue qz ista re-
pugnant in eodez per se cõceptu per se primo⁰. scz
z ad se z ad aliud. Sed sciẽtia est q̃ditatiue ad se z
in p̃dicamẽto qualitatis qz ista ẽ per se pzio modo.
Scentia est qualitas ergo nõ est essentialiter ved q̃
ditatiue ad aliud. puta ad obiectum. ¶ Tertio sic.
Non magis eẽntialiter z quiditatiue est sciẽtia ad
aliquid. puta ad obiectum q̃ accidẽs ad subiectũ.
Sed accidens nõ est essentialiter z quiditatiue ad
subiectum quia manet a subiecto separatum. ḡ ꝛc.
¶ Quarto sic. Si sciẽtia est essentialiter respect⁹
vel quiditatiue quero in quo fundatur istud respe-
ctum vel respectus opozet q̃ super aliquid absolu
tum. Aut igitur super absolutum quod est est anĩa
vel intellectus immediate. Aut sup aliud. Non su-
per aliud qz inter animam vel intellectum z sciẽtiã
non videtur esse aliquod medium fundans sciẽtiaz
vel talem respectum igitur super aĩam. Cum igit̃
respectus ponatur posito fundamẽto z termino p̃-
cipue intrinsecus z de quarto genere sequtur q̃ po-
sita anima z scibili ponatur scẽtia quod est falsum.
¶ Nota q̃ intellectio nõ sit actio. Tum qz actio:
nis non est actio intellectionis que est ꝓ bum ẽ actio
scilicet gignitto ꝓ bi secũdum Augustinũ. Tũ qz
q̃ intelle
ctõ nõ sit
actio.

non est in agente nec denominat ipm. ptz. Nec esm
est in intellectu agente nec in obiecto nec in intelle
ctu possibili vt actiuus est si sic ponatur nec deno-
minat ista. Non esm dicũtur ista intelligẽtia vel in
telligẽre. Tum qz nõ habet terminum ꝓductũ aliũ
a se. Tum qz manere potest intellectio nulla actiõe
creature manẽte ꝓ tute diuina igitur intellectio nõ
est actio creature. Assumptũ ꝑz. quare ꝛc. ¶ Per
easdem rationes põt ꝓbari ḡtum ad primam ter-
tiam z quartam q̃ nõ passio licet ipam bene conco
mitetur actio z passio naturaliter z de ꝓmuni lege.
¶ Quinto sic. Non magis habitus est eẽntialiter
respectiuus q̃ actus: qz non minus mensuratur ab
obiecto q̃ habitus. Sed actus nõ est formaliter vl
quiditatiue respectiuus vel respectus qz actus põt
esse sine obiecto. Actus scilicet abstractiuus imo
actus aliquis intuitiuus sicut dictum est supra. Si
militer etiam actus intuitiuus intelligẽdi de diuiu
na essentia est quo formaliter beatificatur creatura
z per ꝓsequẽs est aliquid nobilius z maiozis enti-
tatis q̃ qõlibet accidẽs cõzpozale q̃tumcũq̃ abso
lutum. Sed non est ꝓbabile q̃ tale q̃ditatiue sit re-
spectus etiam merus respectus. ḡ ꝛc. ¶ Si dicas
q̃ intelligere est pati z pati est respectus. Dico q̃
intelligere nec formaliter nec eẽntialiter ẽ pati vel
passio de genere passionis. Nec etiam actio de ge-
nere actionis cũ ad intelligere frequẽter terminen
tur z actio z passio de genere actionis z passionis
sed cõcomitatiue dictum est z q̃tum ad modum si-
gnandi de ĩtelligere q̃ est actio ꝓcomitatiue de eo
quod est pati qz ipm in ĩtellectu ꝓcomitatur passio
ꝓductiua eius in intellectu passiuo vel possibili
seu receptiuo. ergo ꝛc: ¶ Sexto sic. Illud quod ẽ
inclinatiuũ z dispositiuũ potentie ad actus non est
respectus vel aliquid quiditatiue respectiuus quia
sicut respectus nõ est ratio agendi ita nec ratio ĩcli
nandi vt videtur. Sed habitus est huiusmõi. ḡ ꝛc.
¶ Septimo sic. Illud cuius species est aliq̃d abso
lutum tm̃ quiditatiue est absolutus quiditatiue tm̃
Probatio qz scõm te genus z differentia z species
sunt idem penitus extra intellectum z in nullo di-
stingũtuur extra intellectum. Sed species scientie
puta grãmatica absolutum est tantum nec dicitur
quiditatiue ad aliq̃d ergo nec genus eius quod est
scientia. ¶ Dicitur ad hoc q̃ nõ oz si species abso
luta est nõ ad aliquid q̃ propter hoc genus non sit
ad aliquid Unde z in quinto metaphi. dicit q̃ aliq̃
per accidens dicũtur ad aliquid qz genus suũ dici-
tur ad aliquid z exẽplificatur de medicina que di-
citur ad aliquid non per se sed ratione sui generis.
puta sciẽ tie. Ponitur aliud exemplum de ymagie
z figura qz ymago est aliquid. 7. de tri. ca. 1. z tamẽ 7. de tri. ca. 1.
figura nõ licet sit superius ad ymaginẽ. Sic suo⁰
de scientia z grãmatica ecõuerso. Et ratio assigna
tur qz grãmatica includit obiectum ĩ suo significa-
to quia est scientia de lra z ideo nõ dependet depẽ-
dentia eius in seipsa terminata est. Sed scientia in
cõmuni sic nõ includit obiectũ z ideo dependet ad
extrinsecum sicut ad obiectum.
¶ Sed videtur ꝓ p̃dicta
michi q̃ ista dicta sunt
nulla. Nam primum di
ctum est ꝓtra eos q̃tum ad hoc q̃ si gen⁹ z species
z differentia sunt totaliter idem sicut vnum per se
z quiditatiue z primo est ad aliud ita z reliquum.
¶ Preterea quero. Si genus ꝓbatur quiditatiue

de specie vel nõ. Nõ potest dici quin p̃dicetur qui-
ditatiue. Tunc arguo. Quicq̃d quiditatiue cõue-
nit generi z speciei. Sed generi quiditatiue ꝓuenit
esse ad aliquid per te. ergo z speciei. Non ergo per
accidens. ¶ p̃. Quicquid non ꝓuenit quiditatiue
speciei nec generi. Sed speciei quiditatiue nõ conu-
enit esse ad aliquid ẽm te. ergo nec generi ꝓtra te.
5. meth. ¶ Confirmatur per ꝓmentatozem ibidem quinto
metaphisice. vbi dicit sic q̃ aliquod genus sit rela-
tiuum z species nõ sit relatiua. Causa in hoc est qz
non est genus in rei veritate quod opinatum est eẽ
genus. Scientia esm non est genus medicine in rei
veritate nisi scientia dicatur ẽm comparationẽ ad
scientem z medicina ad medicum. ¶ Ex quo patz
q̃ concedere aliqua se habere sicut vere genus z ve
ram speciem z dicere vnum esse pure absolutũ qui
ditatiue z reliquũ respectiuũ. Puta genus ẽ vnuz
nihil dictum z scientia secũdum q̃ accipitur in. 5.
metaphisice. nõ est vere genus medicine sicut dicit
Cõmentator. Unde z medicina ibi accipitur ꝓ ar
te que ꝓprie nõ est scientia sz mechanica magis vel
operatiua. ¶ Nota q̃ nõ intendit Aristoteles nec
Aduerte Cõmentator q̃ in re nec ẽm rei ꝓprietatem alicui⁹
generis respectui sint species absolute vel ecõuer-
so sicut intelligũt isti z valde grosse. Credo esm q̃ z
scientiam z medicinam vel grãmaticaz posuit qui
ditatiue absolutam in rõne habitus ad primã spe-
ciem qualitatis pertinentia z quãtum ad illa quib⁹
nomina imponũtur. Sed scientiam bene posuit re
spectum vel respectiuum q̃tum ad illud a quo hic
imponitur qz imponitur a respectu quem habet ad
scibile licet ille sit sibi accidentalis. Non tamen sic
nomina specialium scientiarum a respectibus im-
ponuntur licet habeant respectus ad obiecta ĩ spe
ciali sicut sciẽtia ad scibile in cõmuni qz tm̃ ab illis
respectibus nõ imponũtur noĩa dicũtur sciẽtie spe
ciales non esse ad aliquid nisi scõm genus suum qõ
est sciẽtia. Non aũt intelligẽdo sicut dicũt. Vel in-
tellige hoc sicut dicitur in cozpore questionis scõm
Cõmentatozem z sic quõcunq̃ dicatur sane nichil
habent de intẽto. ¶ Exemplũ de ymagine z figura
in litera nõ est ad ꝓpositum. Tum qz figura supe-
rius est z ymago inferius z non opozet q̃ quecũq̃
cõueniunt quiditatiue inferiozi q̃ cõueniant quidi
tatiue superiozi licet ecõuerso. Tum quia nõ loqui
tur ibi Augustinus de ymagine nisi secũdus impo
sitionem nominis qua dicitur ymago quasi ymitas-
go z sic relatiue dicit sicut ymitari. Similiter etiã
ratio opposita nõ valet qz non apparet ratio quare
scientia non ita includit scibile in cõmuni sicut grã
matica hoc scibile in speciali. Puta literam. Simi
liter etiam per istam rationem sequitur q̃ grãmati
ca dicitur ad aliquid licet includat illud aliquid.
¶ Ultimo qz impossibile est q̃ aliquid in suo con-
ceptu includat terminum sue dependẽtie sicut pro-
batum est in primo z ita si grãmatica dependet ad
litteram non includit ipsam in suo conceptu: z ita
parum terminatur dependentia eius sicut z sciẽtie.
¶ Ultima ratio principalis est ꝓtra eos ex dictis
eozum qz dicunt aliqui ipsozum q̃ sciẽtia est aliq̃d
absolutum inquãtum habitus z respectiuum inq̃-
tum ducit in noticiam obiecti. Tunc arguo aut eo
dem formaliter indistincto extra intellectum est ha
bitus z aliquid absolutum seu aliq̃d respectiuum.
aut alio z alio. Non potest dici q̃ eodem formali-
ter indistincto qz impossibile est hoc q̃ eadem forma
litas sit ad se z ad aliud. Nam omne illud quod re-
latiue dicitur est aliquid excepta relatione septimo
de trinitate. Igitur alio z alio formaliter extra in-
tellectum. Sed quecũq̃ formaliter distingũtur ex
tra intellectum realiter distinguũtur z essentialiter
secundum eos. Nec faciunt vnum per se primo mo
do. nec etiam aliquid vnum de ipsis per se prio mo
do predicatur. ergo sequitur q̃ scientia non est ali-
quid vnum per se. Nec de ipa aliquid per se primo
modo predicatur sed per accidens. Et vltra sequi-
tur q̃ illud absolutum quod dicit scientia nõ dicit
essentialiter seu quiditatiue ad aliud sed per vnum
respectum essentialiter distinctum ab eo z sic acci-
dentaliter vel per vnum accidens.
¶ Dico igitur ḡtum ad hunc articulũ Resolu-
actus quicũq̃ qui est respectu obiecti p̃mariẽ crea- tio doct.
ti est aliquid absolutum de prima specie qualitatis
quod non est respectus nec aliquid respectiuuz qui
ditatiue ad obiectum. Sed respectu eius ad obiec-
tum est simpliciter accidentalis sibi sic q̃ manente
tali habitu secũdum id quod est potest talis respe-
ctus nõ inesse actus z est respectus qui est accidẽ-
talis habitui qui est de quarto predicamẽto secun-
dum Aristotelem in predicamẽtis z in quinto me-
taphisice. Unde nec Aristoteles nec Cõmentator
vnq̃ dixerunt q̃ scientia diceretur quiditatiue ad
aliquid sicut pater. Bene tamen dixerunt q̃ per se
z hoc verum est pzo tanto quia nõ per accidens ali
quo illozum duozum modozum quos ponit quinto
metaphisice nec sicut medicina nec sicut albũ: quia
forte secundũ Aristotelem licet scientia significet
aliquid absolutum ad quod significãdum imponit̃ Aristo.
tamen imponitur a respectu ipo ab obiectum. Pu
ta ad scibile. Quarto qz nõ ita ꝓtingenter oino cõ
sequitur iste respectus ipam scientiam sicut simili-
tudo ꝓsequitur album ẽm Arist. manẽte sciẽtia ꝓ
suum absolutũ oz manere scibile vel in seipo vl sal
tem in aliquo repñtatiuo qõ tamen nõ reputo eẽve
rum. Põt esm manere saltẽ virtute diua nõ manẽ-
te obiecto nec aliquo ei⁹ repñtatiuo z dato q̃ mane
ret repñtatiuũ qõ est species tm̃ ad ipm nõ refertur
scientia sicut ad mẽsurã qz illud nõ est obiectũ nec
primo cognitum per ipsam.
¶ Ad primũ ergo alioz. Dico q̃ totũ Ad mot
illud cui nomẽ sciẽ ua alioꝝ.
tie ponit̃ qõ est absolutũ põt intelligi nõ ĩtelligen
do aliud puta obiectũ licet nõ possit intelligi illud
a quo nomen imponitur puta respectus ille accidẽ
talis. ¶ Ad secũdum dico q̃ scientia abstractiua
cuiuscũq̃ obiecti creati alterius a se potest manẽ-
re in esse sine illo obiecto. ¶ Nota hic q̃ habit⁹ vel
actus intelligendi seu scientialis potest ꝓbari non Nota.
esse relatio nec actio vel passio ꝑ hoc q̃ est termin⁹
actionis ꝑ se prim⁹. Hui⁹ esm operatões sunt fines
z nõ sunt actiones sz termini actionũ. Nõ sic autez
actio de gñre actiõis qz actiõis nõ est actio nec re-
spectus seu relatio naturaliter sz magis cãtio eius
p̃supponit cãtionẽ fundamẽti vl termini z nõ tersi-
tur ad eã actio p̃mo sz scdario: licz igr̃ dicat passio
nõ tm̃ ẽ de gñe passiõis sicut dictũ ẽ s̃. Si dicas q̃ ẽ
actio cãtiua hit⁹ vt ꝑ se terĩ z ita de gñe actiõis ne
go p̃m. Sz bn̄ verũ ẽ q̃ accidẽter causatur ad ha-
bitũ nõ, q̃ sit actio ꝓductiua ei⁹ sed intelligere z

habitus sunt due forme absolute ⁊ ordinate termi
nãtes duas actiões ordiatas ⁊ eis correspõdẽtes.
¶ Ad philosophũ dico q̃ destructo scibili destrui
tur scientia pro tãto qꝛ negato scibili negatur scie
tia de ipo id est si aliquid nõ est scibile non est scie
tia de ipo ⁊ ex hoc nihil ad ꝓpositum. Vel sic q̃ de
structo scibili per omnia destruitur scientia qꝛ ma
nente scientia oportet manere scibile saltẽ in repre
sentatiuo ẽm ipm. Sed dico q̃ ad illud repsentatiuũ
vt ad obiectum mensurans nõ refertur. ¶ Ad ter
tium de mutatione Dico q̃ ad scientiã nõ est muta
tio phisica ẽm qualitates sensibiles ⁊ ĩmediate ab
extrinco alterãte primo sed magis accipitur facta
tali alteratione preuia in sensu ⁊ de illa mutatione
loquitur ibi philosophus. Non tñ obstat quin ad
ipsam sit aliqua spiritualis mutatio que non est ꝓ
prie motus nec terminus motꝰ ⁊ quin possit eẽ ali
quid absolutum spirituale non autem sensibile vel
qualitas sensibilis. ¶ Ad quartum dico q̃ accidẽ
taliter sciẽtia refertur ad obiectuꝫ extrinsecũ quia
per relationem accidentalẽ sibi eo modo quo dictũ
est supra. Potest tamen dici q̃ p se accipiendo illꝫ
a quo nomẽ imponitur ⁊ sic etiam ad Aristotelẽ. 7.
phisicoꝝ qñ dicit q̃ virtus vel scientia est ad aliq̃d.
Aduerte ¶ Nota hic de dicto Aristotelis. 7. phisicoꝝ q̃
scientia ⁊ virtus est ad aliquid ⁊ ideo ad eas non ẽ
mutatio q̃ istud medium vel ista ratio non videtur
facere ad ꝓpositum suũ. Intendit ẽm ꝓbare q̃ ad
primam speciem qualitatis nõ est mutatio ⁊ planũ
est q̃ scientia ⁊ virtus nõ sunt ad aliquid vt ptinẽt
ad primam speciẽ qualitatis sed sunt aliqua abso
luta. Si dicas q̃ respectus cõcomitãtur ita potest
dici de qualitatibus tertie speciei ⁊ ita ad ipas nõ
esset mutatio quod est falsum ⁊ cõtra ipm ibidẽ et
ita sicut negatur vis medij sui ⁊ dicit ꝓcessus suus
non valere ita põt negari dictũ suuꝫ scꝫ q̃ scientia
vel virtus est ad aliquid. ¶ Aliter dicitur ab aliq̃
bus q̃ ipse nõ loquitur ibi ẽm opinionẽ ꝓpriam sꝫ
ẽm opinionem platonis quam imponit sibi Augu
stinus. 12. de trinitate. vltimo. ⁊ philosophus prio
1. poster. posteriorum. Dicebat ẽm q̃ in aĩa habetur sciẽtia
anteq̃ vniatur corpori ⁊ nõ adquiritur in homine
per aliquam mutationeꝫ anime sed sedatis passiõi
bus corporis ⁊ facta mutatione circa corpus aĩa
recordatur eorum que prius nouit Et ad hoc vide
tur exemplũ qꝫ philosophus ponit in litera de pue
ro. Et ibidẽ dicit cõmentator in fine cõmẽti q̃ loq̃
tur scẽm opiniones platonis. Potest aliter dici sic
cut in ꝑcedentibus est responsum. ¶ Ad quintum
dico q̃ visio creata absolute loquẽdo potest eẽ sine
obiecto creato sicut dictum est supra. ¶ Ad philo
sophum ⁊ cõmentatorem patet ex predictis q̃d di
cendum. Non est ẽm intentio eorum q̃ q̃ditas sciẽ
tie est ad aliquid. Lũ enim q̃ditas scientie sit habi
tus ⁊ per cõsequẽs de predicamẽto absoluto quali
tatis ⁊ predicamenta eẽntialiter distingantur. Im
possibile est q̃ idem eẽntialiter sit habitus ⁊ ad ali
quid vel relatiuum de genere vel predicamento re
lationis. ¶ Qũo ergo dicit philosophus q̃ scien
qũo sciẽtia est ad aliq̃d ẽm se, ⁊c. tia est ad aliquid scẽm se. ¶ Dico q̃ põt exponi nõ
quantum ad id quod est ⁊ cui nomen imponitur sed
quãtum ad respectum realem qui ipsam cõsequitur
ad obiectum a quo est scientia est inseparabilis ẽm
Aristotelem eo modo quo dictum est supra secũdũ
ipsum sicut subiectum a per se passione: tamen in
hoc non conuenio cum Aristotele. Unde dico q̃ ta
lis respectus simpliciter est accidentalis absoluto
habitus quod est scientia sicut etiam substãtia pa
tris habet pro accidente paternitatem ⁊ ita per ac
cidens substãtia pris refertur. Si tamen accipiat
scientia pro toto aggregato ⁊ absoluto quod est ha
bitus ⁊ relatione vel respectu sicut etiam pater qꝫ
significat principaliter paternitatem connotando
substantiam vel subiectum sic potest dici q̃ scienti
a per se est ad aliquid suo modo sicut similevel pa
ter. Sed accipiendo sic scientiam nõ accipitur pn
cipaliter pro habitu sed magis pro respectu quem
pono accidere habitui ⁊ scientie. Si aliter intelli
gant Aristoteles ⁊ cõmentator sicut tu iponis eis
nego eos tecum. ¶ Hec igitur de primo articulo
principali. Et sicut dictum est de scientia vel habi
tu ita potest dici de specie ⁊ actu ⁊ talibus quibusc
cunq̃. ¶ Nota q̃ scẽm aliquos scientia est relati
uum ⁊ ad aliquid ẽm dici sicut ⁊ virtus / ⁊ caput / ⁊ Nota.
manus: sed nõ sequitur ex hoc q̃ sit relatio. Est ẽm
qualitas ẽm philosophũ ⁊ Augustinũ. Refert enĩ
dicere q̃ virtus sit relatio ⁊ q̃ sit relatiua cõcretiue
vel ad aliq̃d. Sicut refert dicere q̃ caput sit ad ali
quid secũdum dici ⁊ q̃ sit relatio / quia primum est
verum ⁊ secũdum falsum. Unde quãdo dicit phi
losophus q̃ in aliquid nõ est motus ⁊ q̃ virtus sit
ad aliquid. Verũ dicit in minori sed nõ sequitur ex
hoc q̃ virtus vel scientia sit relatio vel q̃ per se pri
mo modo seu essentialiter includat relationẽ sicut
cõstitutum ex relatione ⁊ fundamẽto sed ꝓnotatiue
dicit eam sicut similitas nasum.

¶ Quãtum ad secundum ar/ ticulum. Est vna opinio de questione q̃ anima xpi 1. opinio.
cum illa noticia visuali qua videt verbum ⁊ omnia
in verbo habet noticiam habitualem rerũ omniuꝫ
in proprio genere sibi infusam ab instanti sue con
ceptionis ⁊ hoc est ratiõabile ponere multo magis
q̃ de angelis de quibus tamẽ ponitur q̃ habent ⁊
habuerunt ab instanti sue creationis noticiam ha
bitualem multorum valde per species concreatas
sibi vel per habitus. ¶ Secũdo dicunt q̃ cum illa
noticia infusa rerum in ꝓprio genere ponẽda est in
xpo noticia habitualis multarum rerum acquisita
via sensus memorie ⁊ experientie de hijsdẽ de qui
bus habetur noticia infusa in ꝓprio genere et hoc
est cõueniens. Non ẽm minus potuit xpus aliq̃d
adicere q̃ aliquis alius homo. Cum enim haberet
perfectum intellectum agẽtem ⁊ possibilem ⁊ fanta
smata. Intellectus agens potuit abstrahere spe
cies a fantasmatibus. Alioquin fuisset frustra in
xpo ⁊ ita xpus ex sensu ⁊ ymaginatione adquisiuit
noticiam habitualem multorum sicut dicunt. Hec
est incompossibilis noticia ista adquisita alicuius ĩ
proprio genere cum noticia eiusdẽ infusa sicut nec
cognitio matutina ⁊ vespertina de eodem obiecto
quas tamen ambas simul ponit Augustinus ĩ bea
tis super Genesim ad literam.

¶ Sed ista opinio ab aliijs impugna Alia opi
tur. Primo sic. nio ꝑ ꝑce
quinto meta phisice. dicitur q̃ impossibile est duo dentem.
accidentia eiusdem rationis stare simul in eodem 5. meth.
subiecto precipue. Hoc est verum de accidẽtib⁹ ab
solutis cuiusmodi est sciẽtia sicut dictum est in arti
culo ꝑcedẽti. Sed iste due noticie hijtuales eiusdẽ

obiecti sunt eiusdem rationis quia habent idẽ pro
subiecto ⁊ obiecto secundum te. Nec obstat q̃ vna
est infusa ⁊ alia adquisita. Nam diuersitas agen
tium sola non variat rationem effectus. Eiusdem
enim rationis est homo creatus et homo genera
tus. Similiter geometria infusa ⁊ adquisita. ergo
non pst simul stare ĩ anima xpi. ¶ Secũdo in xpo
non est ponẽdum aliquid frustra. Sed vna illarum
fuisset vel eẽt frustra quia ambo sunt eiusdẽ rõnis
⁊ vtraq̃ est perfecta scẽm ipos. ergo ⁊c. ¶ Tertio
sic. Si xpus vel aliquis habeat noticiam adquisitã
de aliquo ⁊ perfectam nõ est necessarium ĩmo fru
stratorium infundi ei sibi noticiam de eodẽ. ergo simi
liter si xpus habuit perfectam noticiam habitualẽ
infusam in instanti sue cõceptionis sequitur q̃ fru
stra adquisiuit ⁊ ponitur habuisse adq̃sitã. ¶ Item
Si xpus illam eandem quã ponunt modo adquisi
tam habuisset per infusionem sicut fuit possibile nõ
idiguisset adquisitione nec adquisiuisset qꝛ infusio
suppleuisset adquisitionẽ. Igitur pari ratione cuꝫ
habeat aliquam eiusdem rationis sibi infusam non
indiget adquisita. ¶ Ꝑ etiam qꝛ ille cõtradicit sibi
Ponit enim ille ĩ suo tertio sicut imponitur sibi q̃
intellectus agens aĩe xpi nullam speciem causabat
in intellectu suo possibili sed tñ erat ibi vt lumẽ ad
intelligendum. quare ⁊c. ¶ Dicũt igitur isti q̃ nul
la noticia habitualis rerum in ꝓprio genere ponẽ
da est in aĩa xpi adquisita sed tantum infusa ab in
stanti conceptionis.

¶ Ad rationes alio rum de ĩtellectu agente dicũt q̃
Ad motiuũ. 1. opinionis. licet nullam speciem abstraxerit in xpo nec anima
xpi per ipm aliquam noticiam habitualem adqui
sierit tamen non fuit frustra in xpo sicut nec poten
tia generatiua in beatis nec potẽtia augmẽtatiua
in Adam qꝛ erat ad perfectionem ⁊ integritatẽ na
ture. in xpo sicut erit etiam in beatis quibusẽm ali
quos nihil substrahet: preuẽtus ẽm fuit ab agente
superiori infundente noticiam ⁊ ita nõ potuit cau
sare eam sicut ignis nõ posset calefacere aliquid iã
summe calidus si approximaretur sibi. vel posset di
ci q̃ intellectus agẽs non fuit frustra in xpo licꝫ nõ
abstraheret qꝛ saltẽ erat sibi sicut lumen sicut etiã
alibi ipi dicunt. ¶ Ad exemplũ de cognitione ma
tutina ⁊ vespertina nõ est simile q̃ iste sunt alterius
rõnis habẽtes diuersa prima obiecta qꝛ matutina
habet verbum ꝓ primo obiecto ⁊ rem ꝓ obiecto se
cundario. Sed vespertina habet rem creatam pro
obiecto primario sed iste ambe in proprio genere q̃s
ponũt habent idem obiectum primariũ ⁊ sunt eiusdem rationis.

¶ Sed q̃cquid sit de istis opinionibus
3 oppu. nõ video aliquam ĩpossi
1. opini. bilitatem prime opiniõis. Non enim video quare
xpus nõ potuerit adquirere noticiam habitualem
alicuius in ꝓprio genere nõ obstãte q̃ pus habue
rit noticiam eiusdẽ habitualem infusam in ꝓprio
genere qꝛ siue sint eiusdem rationis siue nõ non vi
deo q̃ sint adinuicem formaliter repugnantes siue
incompossibiles sicut nec alie due alterius ratiõis
vel etiam due species eiusdem rationis ⁊ posset di
ci multum bene q̃ sunt alterius rõnis sicut amicicia
infusa ⁊ adquisita sunt alteri⁹ rationis q̃ tũcun
q̃ circa idem obiectum. Patet de caritate ⁊ natu
rali amicicia adquisita respectu ipius dei ⁊ sic in ꝓ
posito posset dici ⁊ per hoc dẽs rationes aliorũ vi
tari nisi vltima que est contra aliquem ponentẽ istã
positionem. Non autem contra positionem. Patꝫ
enim q̃ non ponetur aliqua eorum frustra si essent
alterius rationis licꝫ infusa esset perfectior. Sicut
nec ponitur frustra vespertina cum matutina ꝑ ad
sustinendum pluribus modis sic etiam nec si essent
eiusdem rationis qꝛ licet essent eiusdeꝫ rationis tñ
pluribus modis haberentur. Probabilius tamen
dicitur q̃ alterius rationis ⁊ magis potest sustine
ri nec est inconueniens licꝫ sint eiusdem potentie ⁊
obiecti sicut dictũ est supra. Hec de scẽo articulo.

¶ Quantum ad tertium ar/ Opi. auctoris pe
ticulum Respõdeo ad questionem ꝑmittendo prio clariꝫ cir
quid est noticia in proprio genere. ¶ Et dico q̃ in ca qõneꝫ
ꝓposito vocatur noticia in proprio genere noticia
rei create que nõ est in verbo nec per verbum sicut q̃d notiçia in p
per obiectum primo cognitũ: sed obiectiue ꝓ seip po gẽe.
sam. Ita q̃ ipa res creata cognita secundũ se sit ra
tio primo terminans actum scientie vel noticie ta
lis ⁊ primo terminas seu etiam aliquid creatũ per
quod habet cognosci. Hoc ẽm sso dico aliqua per
ordinem. Et primo de noticia infusa quam habuit
xpus de rebus in proprio genere. ¶ Primum q̃
habuit ab instanti sue cõceptionis species infusas
omnium simplicium terminorum possibiliuꝫ ⁊ hoc
loquẽdo de speciebus ĩdiuiduorum quibus habitis
non fuit necesse haberi alias species vniuersaliuꝫ
quiditatum qꝛ ille ĩcludũtur in singularibus vt pa
tet ⁊ sic habet noticiam habitualem abstractiuam
omnium simplicium terminorum tam vniuersaliuꝫ
q̃ singularium tam affirmationum q̃ negationum
vel priuationũ per ꝑdictas species. Hec obstat q̃
predicte species sint infinite sicut ⁊ singularia ĩmo
infinities infinite sicut ⁊ q̃ditates sunt infinite pos
sibiles ⁊ cuiuslibet quiditatis possibilia sunt infini
ta indiuidua. Non enim repugnant nec sunt sibi in
compossibiles circa aĩam xpi infinite eiusdẽ rõnis
sicut nec due. Nec etiam infinite alteri⁹ rõnis sicut
nec due. Et ideo saltem ꝑ tute diuina possunt eẽ si
mul infinities infinite. ¶ Secũdo dico q̃ ĩ anima
Christi est omnis noticia habitualis que dicit ha
bitus respectu quorũcunq̃ ponatur habitus siue
respectu principiorum si tamen respectu principio
rum sit ponendus habitus siue respectu quarũcun
q̃ conclusionuꝫ necessariarũ. Unde ipe habuit ha
bitum cuiuslibet complexionis respectu cuius po
nendus est habitus vel habitualiter nouit omnem
complexionem talem necessariam noticia habitua
li abstractiua ⁊ oppositas cõclusiones vel comple
xiones tanq̃ impossibiles per eosdem habit⁹ quia
rectum est iudex sutipsius et obliqui habuit notti
ciam abstractuam habitualem de omnibus com
plexionibus respectu quarum sunt ponendi habi
tus non tamen secundum eundem habitum vel per
eundem habitum sicut ponunt aliqui sed diuersos
diuersis complexionibus correspondentes. Unde
dico q̃ habuit scientiam abstractiuam omnium cõ
clusionum scibilium infusam. ¶ Tertio dico q̃ q̃
tum ad noticiam habitualem contingentium siue Nõ hee
presentium siue preteritorum siue futurorum q̃ si omnia.
est aliqua noticia habitualis talium ⁊ aliquis habi
tus ponendus qui nõ sit error: sed sit verideus q̃

omnem talē habuit sibi infusum a deo. Unde ⁊ habuit omnē ꝓphetiam ⁊ mysteria omnia isto modo abstractiue ⁊ omnem virtutē intellectualē sicut ꝓphete habuerunt particularia lumina ꝓphetie. ita iste habuit omnem lumen ꝓphetie de omnib⁹. Si vero non ponatur aliquis habitus respectu istorū tunc sum ꝯtum ad noticiam habitualē de istis expeditus. ¶ Quarto dico ꝙ quia opinio non dicit virtutem intellecualem ꝛm ꝙ huiusmodi ꝙ xp̄us non habuit aliquam opinionem nec errorem hītū. Similiter nec fidem quia imperfecta ⁊ enigmatica vel obscura ⁊ incōpossibilis beatitudini ex ordinatione diuina noticia est licet sit virtus intellectualis scōm certam noticiam habitualē de oībus quecunq; habitualiter nouit. Licet ēm sciuerit oēs opiniones ⁊ opinata tamen non opinādo sed rectitudinaliter nouit omnia ⁊ ideo nō habuit opiniones saltē cui eēt formido ⁊ imperfectio noticie ānexa.

¶ Quinto dico ꝯtum ad noticiam actualem infusam quia de habituali iam dictum est ꝙ quedā est abstractiua ⁊ quedam intuitiua. De intuitiua noticia infusa creaturarum vel rerum aliarum a deo in ꝓprio genere posset dici ꝙ omnia ituibilia anima xp̄i in ꝓprio genere intuebatur siue presentia siue non ⁊ habebat actus intuitiuos oīm intuibiliū siue existerent ⁊ essent sibi presentia siue non existerent nec essent presentia qz intuitiua noticia potest esse non existentis realiter nec pñtis sicut dictum est in primo. Ita ꝙ siue simplicia siue cōplexa siue quidditates siue singularia siue necessaria siue ꝓingentia siue positiua siue negatiua ituibilia oīa videbat intellectualiter ⁊ in proprio genere sicut probabilit pōt dici nō obstante ꝙ haberet omnē noticiam abstractiuam in eodē genere. Intuitiua ēm ⁊ abstractiua sicut simul de eodem sicut puto ꝓtute diuina. Non ēm video quare plus repugnet si ambe sint rei in ꝓprio genere q̄ si vna sit in verbo puta intuitiua ⁊ alia sit in ꝓprio genere sicut abstractiua tamē ille stāt simul. ¶ Sexto dico de abstractiua actuali infusa ꝙ sane potest dici ꝙ xp̄us habuit omnem noticiam actualem abstractiuam de quolibet creato intelligibili qualecūq; sit siue simplex siue cōplexum siue contingēs siue necessariū siue existens siue non ens siue affirmatiuū siue negatiuū ⁊ correspōdenter ad suam noticiam habitualē infusam ꝯtū ad species ⁊ habitus supradictos ⁊ ꝛm ipos nō q̄dem cooperantes ad infusionē actuū vel actus infusos sed eis confidentes in mēte ⁊ ꝓformiter se habentes. Licēt etiam xp̄us ꝛm illos habitus vel species q̄ sibi placuisset potuisset elicere alios actus aliquos saltem successiue ab infusis ⁊ alteri⁹ rōnis vel forte eiusdem rōnis. ¶ Septimo dico ꝯtū ad noticiam cause xp̄i adquisitā ⁊ primo ꝯtum ad habitualem ꝙ non habuit noticiam habitualem adq̄sitam siue per species siue per habitus oīm rerum/ sed tantum illorum quorū accepit species per sensum vel habitus via sensus memorie ⁊ experientie frequentādo actus circa talia sicut ⁊ nos ⁊ ꝙ in simili noticia ꝓfecit. ¶ Octauo de actuali noticia adquisita pura de actu cognoscēdi nō infuso. Dico ꝙ in intellectu nullum talē actū habuit circa aliqd obiectum sicut ⁊ nos. Nam loquendo de tali actu omnia qnecūq; intellexit per talem actus abstractiue ītellexit sicut ⁊ nos ⁊ nihil ituitiue. Sz de actuali noticia abstratiua dico ꝙ non habuit etiam noticiam oīm sed solum illorum que abstrahendo a fantasmatibus ītellexit sicut ⁊ nos ⁊ in tali noticia potuit ꝓficere ⁊ profecit. In fantasia vero nō habuit nisi abstractiuam noticiam adquisitā siue habitualem siue actualem sicut ⁊ nos ⁊ eorum soluz que ab ipso fuerunt sensata exterius ⁊ species ad suam fantasiam ⁊ in illa profecit deriuate nec ē rōnabile ibi ponere aliquam speciē vel noticiam infusam sicut posita est in intellectu vt videtur. ¶ Ultimo de noticia sensitiua exteriori. Patet ꝙ nō habuit noticiam nisi eorum que sensit sicut nec nos. Sic de ista questione potest dici. Si autem non placet tot ponere in anima xp̄i pone paucioza sicut tibi videtur expedire.

¶ Ad primum principale di/ co ꝙ puer proficiebat sapiētia nō solum ꝛm apparentiam sed ꝛm rei veritatē loquēdo de noticia adquisita eo modo quo dictum est supra non autez de infusa. Similiter etiam de sensibili experientia. Ad rōes ꝓncipales.

¶ Ad secundum de viatore ⁊ statu merēdi potest dici per idem. Tamen etiam pōt dici dato ꝙ nullā habuisset noticiam adquisitam adhuc ꝛm infusam potuisset mereri ⁊ ita nō includit. ¶ Ad tertium dico ꝙ potuit habere infinitas species omniū singularium ⁊ cognoscere eas directe ꝛm noticiam infusam quicqd sit de adquisita qz loquēdo de adquisita idem est iudicium sicut de nobis nec omnia intellexit vt dictum est supra. ¶ Ad illud de contingentibus Dico ꝙ potuit ea cognoscere ituitiue terminis non existentibus in re vel etiam abstractiue ꝛm noticiā infusam sicut ⁊ ꝓphete. Fuit enim summus inter ꝓphetas si tñ noticia ꝓphetalis sit abstractiua vel habitualis. Si aūt dicatur ꝙ non sunt ponende tot noticie habituales vel actuales ī aīa xp̄i potest dici ꝙ xp̄s habuit noticiam infusam omniū quidditatū pertinentium ad perfectionē vniuersi de terminatarum ad esse ex diuina voluntate multofortius q̄ in angelis de indiuiduis etiā multis nobilioribus vniuersi habet noticiam habitualē per species infusas ⁊ noticias habituales oīm complexorum eo mō quo dictū est supra. ¶ Quantuz ad noticiam actualem pōt dici ꝙ nō habuit nisi actuales noticias quas placuit sibi elicere ꝓformiter ꝛm habituales q̄ ponūtur ⁊ q̄ñ sibi placuit ⁊ tūc nō habuit aliquas sibi infusas/ sed elicitas ꝛm hituales infusas vel ēt ad q̄sitas sicut sibi placuit. Sic ꝯ isto.

¶ Distinctionis decimequinte.

Questio vnica.

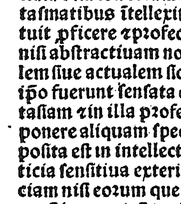

Circa distinctiōez decimāquintam quero Utrū in aīa xp̄i tempore passionis sue fuerit vere tristicia aliqua secūdum portionem superiorem non obstante summa leticia fruitiōis beatifice. ¶ Videtur ꝙ nō. Impossibile est ꝙ contraria sint simul in eodē subiecto quia contraria sunt que circa idem subiectum mutuo se expellūt sicut dicitur in predicamētis. Sed leticia vel gaudium ⁊ tristicia sunt cōtraria secūdum totum genus suum sicut beatitudo et miseria que simul stare non possunt sicut etiam corporeum et incorporeum. ergo ⁊ cetera.

¶ Secūdo sic ⁊ est cōtra vnam rekponsionē q̄ posset dari ad ꝓmam rationem qz ⁊ licet forte sicut diceret aliquis cōtraria possint simul stare in esse remisso nō tamen in suis excellētijs vndecūq; causentur. Ita enim repugnāt si a diuersis causis causent sicut si ab eadem causa. Sed planū est ꝙ in xp̄o ꝛm portionem superiorem erat summa leticia beatifice fruitionis que nō fuit diminuta in passione. Leticia vero ⁊ tristicia sunt ꝓtraria secūdum totū genus suum ⁊ ita sunt siue a diuersis vel respectu diuersorum sicut respectu eiusdē obiecti. ergo in aīa xp̄i nō fuit tristicia ꝛm superiorem portionem tempore siue passiōis. ¶ Cōfirmatur per philosophū septimo ethicorū. qui dicit ꝙ delectatio vehemens expellit quācunq; tristicam. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Sicut dos ipassibilitatis excludit a corpore passionem dolorīs ita vt videtur fruitio vel gaudium seu leticia fruitionis excludit passionem tristicie. Sicut enim corpus gloriosum est impassibile ita ⁊ aīa vt videtur. Sed in corpore impassibili nō potest eē passio dolorīs. Tunc enim esset passibile. ergo ⁊c. 7. ethic.

¶ Quarto sic. Impossibile est idem corpus simul moueri per se motibus oppositis. Sed si in anima xp̄i fuisset tristicia tempore passionis cor suū fuisz dilatatum pre leticia ⁊ constrictum pre tristicia qz leticia dilatat cor ⁊ tristicia cōstringit. ergo ⁊c.

¶ Contra Wath. 26. Tristis est aīa mea vsq; ad mortem ⁊ ysaye. 53. Vere langores nostros ipe tulit ⁊ dolores nostros ipe portauit. Et trenorum. 1. dicitur in persona eius. O vos omnes qui transitis per viam attēdite ⁊ videte si est dolor sicut dolor meus. ⁊c. Wath. 26. ysaie. 53. Treno. 1

¶ In ista questione sic pceda

¶ Primo inquiram Utrū duo cōtraria possint simul inesse subiecto quacūq; virtute. ¶ Secundo ponam vnum modum dicēdi de questione ⁊ arguā contra ipm. ¶ Tertio ponam alium ⁊ ipm delarabo. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quantū ad primū est vna cōmunis opinio ꝙ impossibile est duas forias ꝓtrarias simul ineē eidē subiecto in actu ita ꝙ nec deus hoc potest facere qz nō est hoc factibile. ¶ Ad hoc adducūtur rōnes ⁊ auctoritates. ¶ Prima ratio est. Magis repugnāt circa idem subiectū due forme solum disparate vt videtur. Sed multe sunt forme solum disparate que nō possunt eē per quācūq; potentiam simul in eodem subiecto. Patet de duabus figuris quarum vna est sperica ⁊ alia angularis. Patet de duabus formis substātialibus asini ⁊ bouis que nō possunt simul stare in eadem materia. ꝛ ⁊c. ¶ Secūda ratio. Nō min⁹ sunt incōpossibiles circa idem subiectum due forme cōtrarie q̄ due forme eiusdem rationis. Ille ēm maxime a se distant sed iste nō. Sed due forme absolute eiusdē rationis nō possunt simul stare in eodem subiecto. ergo ⁊c. Minor pz. 5. metaphisice. ¶ Tertia ratō Per se ꝓm termini motus sunt incōpossibiles vt patet. Alioquin motus non faceret distare a terio a quo īcipit nec abijceret ipm necessario ex quo termini essent cōpossibiles. Sed duo ꝓtraria sunt per se ꝓmi termini motus positiue nō aūt forma ⁊ ꝓriuatio qz per hoc distinguitur mot⁹ a mutatione. ergo ⁊c. ¶ Quarta ratio. Illa nō sunt compossibilia circa idem subiectū quorū vnum in subiecto includit negationem alterius vel saltem ad ipm consequitur. Alioq̄n cōtradictoria essent cōpossibilia et possent simul eisdem inesse. Sed ꝓtraria sunt huiusmodi vt videtur ⁊ dicit etiā philosophus quarto metaphisi. ergo ⁊c. Duo contraria in sileē subiectoq̄cūq; ꝓtute. ⁊c. opi. cōis 5. meth.

¶ De hac materia reqre in quarto Franc. in questione de baptismo nolente.

¶ Quinta rō. Eadem est potentia receptiua contrariorum in vno ⁊ eodem subiecto. Alioq̄n nō eēt vnum subiectum. Nec esset motus vel mutatio inter ipa. Nam eadem est potētia receptiua mutationis ⁊ vtriusq; termini sui. Sed illa potentia terminatur ⁊ actuatur per vnum ꝓtrariū. ergo illo stāte non potest alterum ineē vt videtur. ¶ Sexta ratio quia magis ⁊ minus nō se cōpatiuntur in eodē subiecto sicut magis album ⁊ minus albū. ergo multo minus duo cōtraria vt pote albū ⁊ nigrū. Ad hoc dicitur ꝙ magis ⁊ minus nō se cōpatiuntur scōm eundem gradum ⁊ respectu eiusdem extremi ꝛz bñ secūdum diuersos grad⁹ etiā respectu eiusdē extremi si due forme eiusdem quarū vna sit pfectior alia possint stare simul in eodē subiecto sicut reputo verum tunc enim idem esset magis ⁊ minus album seipso vel etiam secūdum eundū gradum respectu diuersorum extremorum. Idem ēm scōm eundē gradum albedinis est magis album alio ⁊ min⁹ album aliquo alio sed ꝛm eundē gradū ⁊ respectu eiusdē extremi nō est possibile. Sicut nec ē possibile ꝙ idē gradus sit maior ⁊ minor seipo. Sic etiā dicitur ꝙ nō est possibile idē eē album ⁊ nigrū ꝛm eandē formam vel eundem gradū forme sed bñ ꝛm diuersas cōpossibiles sicut etiā gradus maior ⁊ minor ꝯtū ad suas realitates sunt cōpossibiles. Unde ⁊ adueniente gradu eiusdem ratiōis ⁊ nō corrupta realitate prioris augēt vel intenditur forma sicut ī primo distinc. 17. dicebatur. ¶ Ad hoc videtur xp̄i sa auctoritas Aristo. in postpdicamētis sicut allegatum est supra Et Boety etiā super pdicamēta. Et Arist. in 4. metaph. vbi dicit istā ꝓsam cōtra Anaxi. negantē primū ꝓncipiū. Cōtraria non pñt simul eis ineē. q̄ necp̄dictoria. Sicut q̄ ipossibile ē cōtradictoria simul ꝓificari de eodē. Ita etiā ⁊ cōtraria vt vr̄. Item 10. metaphisi. ⁊ in postpredicatis per rationem cōtrariorum. Aristo.

¶ Sed pdictis nō obstātibus vr̄ michi dōm pmo ꝙ nō est absolute impossibile nec īplicat ꝓtradictionem contraria simul inesse eidem subiecto etiam in suis excellentijs quātas pñt habere in illo subiecto. Vñ puto ꝙ idem subiectum simul pōt esse albū ⁊ nigrū calidum ⁊ frigidum in tanto gradu scōm vtrumq; in quāto posset eē scōm alterū tm. Unde dico ꝙ absolute loquēdo hoc est īpossibile. ¶ Et hoc ꝓbo sic. Duo cōtraria sunt cōpossibilia simul ꝓtute nature scōm eē remissum in eodē subiecto. Probatio de cōtrarijs inter q̄ est motus. Nñ ēm ex aqua fit ignis aq̄ calefit ꝓmo ⁊ nō sic calefit ꝙ totaliter corrūpatur frigiditas aq̄ sed successiue corrumpatur qz remittitur ⁊ calor successiue inducit ⁊ intenditur ⁊ per ꝓñs frigiditas ⁊ caliditas ī gradibus remissis se cōpatiuntur. ergo absolute loquēdo est possibile ꝙ se ꝓpatiant̄ in sus excellētijs in eodē subiecto aliqua ꝓria saltē illa quoꝝ neutrū deteriat sibi subiectum ꝛm aliquē gradū sed indfrns ad quēlibz. Probatio ꝓñe quia talia cum sint eiusdē rōnis in quo- Rōes doctoris.

cunq; gradu inueniatur ⁊ ēm aliquē gradum subiectum sibi non determinat ea nec aliquod ipōrum sicut de superficie respectu colōris vel calōris qua ratione sunt compossibilia ēm aliquos gradus remissos eadē rōne ēm gradus intensos absolute loquendo dico licet non virtute cuiuscūq; agentis.

¶ Secūda ratio. Illud est absolute loquēdo possibile quod nō implicat cōtradictionem. Sed q̄ duo cōtraria sint simul in eodem subiecto puta duo colores extremi in eadē superficie ⁊ intensi nō implicat contradictionē. Illa ēm cōtradictio eēt q̄ subiectum esset album ⁊ nō album. Sed nō sequiē hoc si sequitur subiectū esse album ⁊ nigrum. Nō autē non album. Non ēm subiectum ds nō album fokaliter per aliquid positiuū formaliter qd̄ est nigrū sed per negationem albi que quidē negatio albi nō est in subiecto existente albedine in ipso sicut ponitur. Unde nō sequeretur subiectū non esse albū absolute sed per nigredinem q̄ licet sit album nō tamen p nigredinē ita etiam nec per substātiam suā. Unde non est cōtradictio isto mō aliquid esse album p albedinem ⁊ nō p nigredinē. Nō enim est scōm idem quare ⁊c. ¶ Tertia rō. Nō hnt maiorē incōpossibilitatē duo cōtraria respectu eiusdē subiecti q̄ duo corpora respectu eiusdē loci. Pro tanto ēm ambo dicūtur incōpossibilia q̄ vnum expellit aliud. Sed vnū corpus sic potest eē in loco q̄ nō expellit aliū. Possunt ēm esse duo corpora in eodem loco secundum omnes ita ergo ⁊ duo contraria / ita q̄ vnum non expellit aliud.

resolutō ¶ Videtur ergo dicendum q̄ absolute loquēdo nō est impossibile nec implicat cōtradictionem q̄ aliqua cōtraria possint simul eē in eodem subiecto ⁊ in suis excellentijs saltem virtute diuīa. ¶ Secūdo dico q̄ hoc non est possibile virtute creata nō ppter incōpossibilitatem terminorum vel cōtrariorum: ſ vel quia est agens limitatum ⁊ determinatū ad sic agēdum vt nō possit simul inducere duo ptraria ī suis excellentijs in eodem subiecto nō influente deo vel nō cooperāte sibi ad hoc vel q̄ nō inducit aliquod cotrarium in aliqd̄ subiectum nisi per motum ⁊ ita quia generatio vnius est coruptio alterius concomitatiue saltem. Oportet necessario q̄ ad inductionem vnius corrumpatur vel remittatur altera sua excellentia sed hoc nō oportet de deo agēte libero infinito. Potest enim inducere vnum nō remittendo nec expellendo aliud ⁊ per cōseqns vtrūq; in sua excellentia cōseruare vel causare in eodē subiecto sicut potest vnum corpus ponere in aliquo loco nō expellendo aliud de illo loco. ¶ Q̄ aūt hoc sit possibile videtur posse probari per glosam super illud

Glo. sup Math. Sapien. Mathei. 13. Ibi erit fletus ⁊ stridor dētium. ⁊ etiā Sapiē. qui videtur dicere q̄ corpora damnatorum erunt simul frigida ⁊ calida ⁊ vtrūq; intense. Hoc autem nō eēt si cōtraria absolute loquēndo in suis excellentijs essent incōpossibilia. quare ⁊c. ¶ Adducitur tamen vna rō ad hoc pbandum que nō videtur mihi bona. Ratio est talis. Non est impossibile q̄ in eodem subiecto scōm diuersas potentias receptiuas sint diuersa accidētia q̄ tūcunq; ad vnū illorum sequatur negatio alterius q̄ nō sequiē ad hoc aliqua cōtradictio. Nam affirmatio scōm vnū illorum ⁊ negatio ēm aliud nō attenduntur penes eandem potentiam. Sed in subiecto ad duo cōtraria sunt diuerse potentie ⁊ nō est vna potentia receptiua. Patet quinto phisicorū. vbi Aristoteles dicit q̄ non est idē posse egrotare ⁊ posse sanare. Tūc enim egrotare ⁊ sanare essent idem. Similiter etiā secūdum Cōmentatorem. 12. metaphi. Potentie numerantur in materia scōm numerum formarum specificarum ad quas est in potentia ⁊ similiter in subiecto pari tōne. Alioquin ēm posset idem numero reparari q̄ semper maneret eadem potentia ad ipm si nō nūerarentur potētie. ergo ⁊c. Ista rō nichil valet. Si ēm cōcluderet pari rōne cōcluderet q̄ due forme substātiales disparate nullum ordinē habentes vel nō ordinate possent simul esse in eadē materia quod est falsum. ¶ Dico igitur ad minorem q̄ in subiecto nō est nisi vnica potentia receptiua ad duo contria sicut superficies eadem p idipm quod est ipa potentia vnica receptiua albedinis ⁊ nigredinis sicut probaui supra. Nam idem est subiectum receptiuum motus ⁊ eadem potentia receptiua ipius ⁊ termini sui etiā vtriusq;. ¶ A philosophum de quinto phisicorum Dico q̄ dictum suū est verum de potentia subiectiua vel receptiua. Ad probationem de materia prima. dico q̄ in materia prima non est nisi vnica potentia receptiua ad oēs formas quas potest īmediate recipere sicut dixi in secūdo q̄ illa potentia nō est nisi sua eēntia. Unde ⁊ nego Cōmentatorem q̄tum ad illud dictum suū accipiendo potentiā pro principio quo receptiuo. ¶ Preterea etiā saltem scōm eos. Eadem est potentia ad omnes formas eiusdē rationis ⁊ illa semper manet ⁊ tunc si argumētum eorum est bonū sequitur q̄ alias posset reparari eadem forma per naturam si potentia sit vna ⁊ potentie nō numerentur Hoc etiam cōcludit contra eos q̄ eadem forma numero poterit per naturam reparari. Unde dico q̄ ista ratio nō pcludit: sed standum est in predictis.

5. Phisi. Cōmen. 12. meth.

¶ Ad primum aliorum qui probant illud esse impossibile scilicet duo cōtraria simul stare. Dico q̄ magis repugnat duas formas aliquas disparatas substātiales esse in eadē materia precipue de formis nō ordinatis q̄ duo cōtraria in eodem subiecto / quia forma substātialis dat esse simplex. Et sicut impossibile est eiusdem esse duo esse simpliciter ita duas formas substātiales non habētes ordinem stare in eadem materia: contraria autem cum sint accidentia nō dant esse simpliciter sed scōm quid Et nō est inconueniēs eiusdem esse plura esse secūdum quid.

Ad rōes aliorum.

¶ Ad illud de figuris dico q̄ nō video quare vnū corpus nō possit simul figurari diuersis figuris sicut etiam dicam in quarto vbi ostendam q̄ idē corpus potest esse in pluribus locis dimensionaliter ⁊ ipsis configurari. ¶ Ad secūdum de duabus formis eiusdem rōnis absolutis. dico q̄ possunt absolute loquēdo simul stare in eodem subiecto. ¶ Ad tertium dico q̄ per se primi termini motus nō sunt duo positiua cōtraria sed affirmatio ⁊ priuatio licet negatio que est terminus motus secūdum q̄ huiusmodi numero fundetur vel saltem cōcomitetur cōtrarium positiuum aliud a subiecto ⁊ a cōtrario quod ipsa negatur ⁊ in hoc differt negatio que pertinet ad per se terminum priuatiuum motus a negatione que est pe se priuatiuus terminus mutationis sicut dixi in primo de augmento caritatis: et tunc dico q̄ contraria quantum ad sua positiua

possunt simul manere in subiecto nō autem cōtradictoria nec affirmatio ⁊ negatio eiusdem. ¶ Aliter potest dici q̄ si ratio apparentiam habet ipa ḡtuz ad hoc valet aliquid q̄ per motum nō possunt poni duo cōtraria simul in eodem subiecto sub suis excellentijs per motum dico vnum inter illa ptraria saltem respectu agētis creati respectu cuius generatio vnius est coruptio alterius. ¶ Ad quartum dico q̄ vnū ptrarium nō includit essentialiter nec habet inseparabiliter negationem alterius respectu eiusdem subiecti nisi pro tāto q̄ vnum cōtrariū non est aliud nec dat illud esse qd̄ dat aliud: sed non propter hoc negat aliud a subiecto cuius est sicut nec vna forma disparata negat aliam licet non sit alia q̄ nō est negatio sed aliqd̄ positiuum nec habz in se formaliter negationem alterius q̄ non est subiectū alterius nec esse potest. Ad idē vero subiectū pertinet affirmatio ⁊ negationem talem alteri⁹ cōcomitantem in subiecto: sed dico q̄ cōtingenter et separabiliter saltem virtute diuina quicq̄d sit respectu ⁊ tutis naturalis de qua Aristoteles ītelligit dictum suum si debet habere ſitatem. ¶ Ad quintum dico q̄ potentia eadem respectu ptrariorū nō est terminata per vnū sic q̄n possit etiā simul terminari per aliud ita q̄ ad ipam per se extendit.

Ad auctoritā. ¶ Ad omnes auctoritates potest dici q̄ vere sunt de contrārijs acceptis scōm esse intēsum ⁊ virtute agētis naturalis sicut dictum est supra nō aūt absolute loqndo. ¶ Ad aliud tamē de quarto metaphis. dico q̄ philosophus nō arguit ex intentione ppria contra eraclitum quasi sit impossibile vel min⁹ vel magis impossibile duo cōtraria stare simul q̄ duo ptradictoria q̄ de cōtradictorijs est hoc impossibile simpliciter ⁊ absolute. Sed arguit cōtra Eraclitū ex dictis suis. Dicebat ēm cōtraria nō posse simul stare ⁊ tū concedebat cōtradictoria posse simul stare. Et tūc Aristoteles arguit q̄ si cōtraria nō possunt simul stare nec ptradictoria. Nam si ponantur contradictoria simul stare sequitur q̄ opiniones cōtradictoriorum possunt simul stare. Sed opiones contradictoriorum sunt ptrarie sicut dicit philosoph⁹ ibidem ⁊ in secūdo periarmenias ⁊ ita pseqnter ponuntur ptraria simul stare quod est contra Eraclitum. Hec de primo articulo principali.

Opinio cōmunis ¶ Quātum ad secundum articulū. Est vna opinio communis multis q̄ xp̄us secundum portionem superiorem aīe sue vt portio est ⁊ habens rōnem simplicis potentie intellectus scilicet ⁊ voluntatis nō habuit aliquam tristiciam tempore passionis nec alias. Sed accipiendo portionem superiorem vt natura quedā est quia vt sic ad eandem naturam pertinet cum portione inferiore ⁊ etiam cum appetitu sensitiuo sic etiam ad ipāz Unde aliqua tristicia pertinebat ⁊ attingebat non tamen vt ratio est. Ratio primi videt: q̄ impossibile videtur q̄ portio superior secūdum eandē rationē scilicet vt ratio est ⁊ potentia simul frueretur et tristaretur simul haberet summā leticiam ⁊ intēsaz tristiciam. Ratio scōi videtur q̄ nullū apparet inconueniens q̄ portio superior nō vt rō sed vt natura tristaret q̄ naturaliter ⁊ vt natura refugiebat mortem ⁊ nolebat ipam tanq̄ lesionē nature ⁊ ideo de eius euētu vt natura ⁊ pertinens ad integritatem nature tristabatur. Tristicia enim est de hijs q̄ nobis nolentibus accidunt secundum August. 12. de ciuitate dei. Dolor ergo sensibilis appetitus sensitiui attigit isto modo portionez superiorē sic dicit. ¶ Pro ista positione adducūtur pbationes q̄ sc̄z in portione superiore vt ratio est nō fuerit dolor vel tristicia. Tum q̄ portio superior nō est nisi obiecti eterni quod est deus secūdum Augustinū. 12. de trinitate. Tum q̄ scōm portionem superiorem gaudebat de sua passione. Tū q̄ secūdum superiorez portionem solum agebatur xp̄us in deum supra se nō autem circa se. ¶ Tum q̄ secūdum Hylarium. 12. de trinitate nō plus dolebat xp̄s q̄ aer lanceatus quod non potest intelligi nisi secūdum superiorez portionem.

tristicia quid. August. Hylari⁹

¶ Contra istam opinionem arguitur. primo q̄ distinctio ē nulla in se. Secūdo q̄ nō est ad ppositum. Et tertio cōtra pclusionem. ¶ Primo sic. Illa distinctio est nulla que distinguit aliquid in ipm ⁊ nō ipsum. Patet q̄ diuidētia debēt participare rōnez diuersi ⁊ naturam. Sed ista distinctio est talis que distinguit portionem superiorem in rōnem ⁊ naturaz q̄ portio nō accipitur scōm naturā vt natura ē. Tūc enim esset eadem penitus portio iferior ⁊ superior sicut est eadem natura ambarum. Sed accipit̄ portio secūdum ordinem ⁊ naturam seu habitudinem ad obiectum ⁊ ideo distinguere eam in rōnem ⁊ vt habens ordinem vel habitudinem ad obiectum ⁊ in naturam que dicit quid absolutum scōm se est ipāz distinguere in portionem ⁊ nō portionem. Secūdo sic. Ad portionem superiorem ⁊ inferiorem etiam partium volūtas sicut dictū est in sedo sed sicut dictum est ibidem nihil est dictu distinguere volūtatem in voluntatem vt natura ⁊ vt voluntas q̄ ē distinguere ipam in voluntatem ⁊ nō voluntatem. ergo similiter de supiore portione. Preterea ita posset distingui de qualibet potētia ⁊ sic omnes ppositiones de potentia q̄libet essent distinguēde ⁊ tunc si quereretur Utrum homo ītelligat scōm volūtatem deberet distingui q̄ secūdum voluntatē vt potentia est homo nō intelligit sed ēm ipam vt natura est ⁊ cōsubstātialiter idem cum intellectu homo intelligit vel de intellectu posset dici q̄ secūdū ipz vt potētia est hō intelligit nō autem ēm q̄ natura. Et patet q̄ nihil valet talis distinctio. Non ē etiā ad ppositū sicut iā pz ex predictis q̄ questio est de superiore portione ⁊ ita vt portio est ⁊ ratio ⁊ habens ordinem ad obiectū nō aūt ēm aliquid aliud.

5 pcedē opiniōez

¶ Scōo q̄ quādo aliquod p̄dicatū queritur alicui subiecto ineſse accepto ēm reduplicationem nunq̄ distinguendum est subiectum sed p̄cise accipiendū ēm rōnem quam reduplicat ipa reduplicatio. vt si queratur Utrum homo secūdum q̄ homo sit risibilis vel secūdum q̄ rōnalis nō est distinguendum de homine vt animal vel vt rationalis. Sed in ppposito queritur vtrū xp̄s scōm superiorem portionē habuerit tristiciam nō vtruz ēm naturam vel aliquid aliud. ergo ⁊c. ¶ Tertio etiā cōtra cōclusionē arguit in prio q̄tū ad hoc qd̄ dicit q̄ ī supiori portione vt potētia ⁊ rō est nō fuit tristicia pmo q̄ nō vt obstare gaudiū vl leticia fruitiōis. Hā ēm eandez portionē supiorē vt rō est xp̄s fuit viator ⁊ p̄hensor. Q̄ viator etiā patet quia meruit nobis ianue aptiones hoc aūt ad portionē

superiorem pertinet ergo cum non sit maior repugnantia vie & patrie ꝗ fruitionis & tristicie videtur q̃ potuerit illud esse. Secũdo quia tristicia christi in sua passione fuit satisfactoria pro peccato Ade & delectatione quam habuit in peccando.
Sed Adam peccauit secundum portionẽ supiorẽ auertendo se a deo. ergo xp̃us etiã secũdum portionem superiorẽ tristabatur. Alioq̃n nõ rñdebat pena satisfactoria ipi culpe. Tertio mõ q̃ hoc videt
Damasc. dicere Damascenus ca. 59. vbi dicit de xp̃o. Neq̃ turbationem & tristitiã ondit sine aia turbata neq̃ orat & mestificatur siue intelligitur mestificata. Intelligitur p̃o principalius ad portionẽ superiorẽ vt pertinere. ¶ Vltimo contra illud q̃ portio supior vt natura habuit tristicia quero quõ. Aut formaliter & subiectiue aut obiectiue & vtroq̃ mõ habeo ꝓpositum q̃ natura vt natura nõ respicit obiectum vel actum seu passionẽ aliquã nisi mediãte potẽtia etiam scõm eos q̃ nõ est sibi ĩmediatũ ꝓncipiũ operationis vel passionis. Nam ꝓpter hoc ponũt potentias aĩe esse accidẽtia. ergo &c. Preterea etiã si dicatur q̃ portio superior vt natura tristatur distinguendo naturam a rõne & potẽtia. Pari ratiõe dici põt q̃ intellectus vel sensus turbatur vel tristat
ista modo & nõ est ad propositum sicut patet.
Ad rões .I. opi. ¶ Ad primũ ergo ipsorum diceretur q̃ portio supior nõ solum respicit obiectum eternũ q̃ est deus sed etiã extendendo ipam bene respicit obiectum tpale ꝫm leges tñ & regulas eternas & in ordine ad obiectum eternum & sic licet xp̃us nõ habuerit tristiciã in portione superiore de obiecto fruibili eterno sed gaudiũ tamẽ de aliquo alio eo mõ quo dicetur ĩfra potuit tristari ꝫm portionẽ superiorẽ. ¶ Ad scõm qũ dicũt q̃ ꝫm portionẽ superiorem gaudebat de sua passiõe ꝫm q̃ portio ratio est q̃ sciebat eam eẽ deo placitam & redẽptionẽ generis hũani. Dico q̃ vera est tamen ista ratio est ꝓtra primã q̃ passio xp̃i nõ fuit obiectũ eternũ & fruibile q̃ est deus. Et tunc dico q̃ nõ tristabatur de sua passione accepta scõm easdem circũstãtias & ꝫm eandem rõnem: sed bene poterat tristari de ipa occurrente vel accepta scõm aliam rõnem. sicut dicetur infra. ¶ Ad tertiũ dico q̃ ꝫm portionem supiorem aĩa xp̃i nõ solum circa deum vacabat & supra sed poterat vacare & circa aliquid temporale scõm tñ leges eternas & sic tristari de sua passione. ¶ Ad hylariũ qui dicit q̃ xp̃s nõ plus doluit in sua passione ꝗ aer scissus vel lãceatus potest exponi sicut Magister exponit. Verum est q̃ nõ doluit sicut alij dolent & nos dolemus q̃ nõ habuit pctm in se q̃ esset sibi causa dolẽdi vt tristicie licet vere doleret & etiã tristaretur. Vel aliter q̃ doluit sic q̃ dolor vel tristicia in eo absorberet vsum rõnis sicut ĩ nobis & alijs de cõi lege. Nõ enim tristicia minus absorbet vsum rõnis si sit vehemens ꝗ vehemẽs delectatio cuiusmodi est delectatio venerea intensa. Nõ enim min⁹ passionat q̃s per tristiciam vel dolorem ꝗ per gradũ vel delectationem. Vnde & aĩalia bruta videmus retrahi a delectationibus ex timore mali vel doloris infligendi. Christus aũt licet maxime tristaretur & doleret in sua passione nõ tamen ꝓdidit in aliquo vsum rationis & hoc dispẽsatiue fuit factum priuilegio speciali & congruo ad opus nostre redemptionis.
Hec de secundo articulo principali.

¶ Quantum ad tertium articulum. Primo ostendã quid vocatur dolor & tristicia. Secũdo ostendam q̃ xp̃us doluit vere scõm partem sensitiuam. Tertio q̃ tristabatur vel poterat tristari secũdum portionẽ superiorẽ. Quarto q̃ secundum inferiorem. Vltimo instabo & soluã. Modus quẽ tenẽt auctor.
¶ Quantum ad primũ dico q̃ secũdum August. capitulo. 15. de ciuitate dei. Dolor in nobis vel in alijs est offensio anime in carne & ex disconuenienti carni causata. Vnde & dolor ꝓprie dicitur passio sensibilis causata ĩ appetitu sensitiuo ex aliquo disconuenienti obiecto lesiuo sensus vel carnis. Ita q̃ ad potentiam cognitiuam formaliter non pertinet sed ad appetitiuam sicut ꝓbaui in scõo. Sicut eẽ delectatio sensibilis causatur ex ꝓiunctiõe ꝓueniẽtis cum ꝓueniẽte sensibilis scilicet ꝓuenientis cum potentia ꝓueniẽti & naturaliter ĩclinata ad tale obiectum. Sic dolor ex cõiunctione discõuenientis & imꝓporcionati sensui siue sit conueniẽs toti natũre siue nõ. Tristicia vero secũdum Augustinũ est passio causata in aĩa ex hijs rebus que nobis nolẽtibus accidũt & pertinet magis ad partem intellectiuam sicut velle vel nolle. Vnde si volo aliquid & illud nõ accidit ꝓ quãdo volo illud habeo tristiciam. Similiter si nollo aliquid & illud accidit ꝓ quãdo nolo illud similiter habeo tristitiã. ¶ Quãtum ad secũdum dico q̃ in xp̃us in sua passione benedicta habuit verum dolorem sensibilem in appetitu sensitiuo causatum ex offensione vel lesione carnis & disconueniẽti scissione & diuisione eius. Hoc patet. Tum q̃ habuit nobilissimam cõplexionẽ & viuacissimum tactum perceptiuum ꝓuenientis vel disconueniẽtis. Tum quia in ipo dispensatiue factum est q̃ gloria anime in corpus non redundaret nec haberet corpus ĩpassibile sed passibile & mortale licet etiam dispensatiue fuerit factum q̃ dolor ille sensibilis nõ turbauerit vsum rationis licet eẽt valde intensus multo fortius ꝗ factum fuerit ĩ aliquibus alijs sanctis qui in tormentis vehementibus vsum rationis habuerũt assistente eis deo ꝫm specialem influentiam quia hoc nõ potuit fieri per naturam ꝓpter colligãtiam rõnis & appetit⁹ sensitiui patientis. Nam appetitus sensitiuus nõ minus refugit nociua ꝗ prosequatur cõueniẽtia & ita non minus ratio naturaliter turbatur ex vehementi dolore sensibili ꝗ ex vehemẽti delectatione sicut tactum est supra. Tũ quia in passione xp̃i erat actuum sufficiens doloris approximatum passiuo dispositio nõ impeditum. Puta disconueniẽs approximatum cum perceptione eiusdem. Tum q̃ passio Christi fuit satisfactoria ꝓ peccato & delectatione carnali ipsius Ade. & ita in ea debuit esse dolor sensibilis sicut patet. Nec obstat q̃ vna potẽtia intensa in sua operatione impedit aliam secundum Auicennam & secũdum experientiam & ita potentia intellectiua xp̃i fuisset impedita ex dolore intẽso circa sensitiuam quod non est verum. Similiter etiam q̃ aliquis raptus non sentit ea que fiunt circa corpus sicut patuit de Paulo qui nesciuit vtrũ in corpore vel extra corpus fuisset raptus. Christ⁹ autem erat maxime raptus in deum secũdum animam & beatificam visionẽ. Hec enim vera sunt naturaliter & de lege cõmuni. Aliter tñ factũ in xp̃o dispensatiue & ordinatiõe speciali diuina circa xp̃m

Dolor q̃d

tristicia quid.

q̃ xp̃us doluit. ꝫm ꝓtem sensitiuã

portio superior duplex.

q̃ xp̃s potuit tristari ꝫm por. supi. in passione sua.

sicut dictum est supra. ¶ Quãtum ad tertiũ dico q̃ portio superior vno modo põt accipi stricte: immo strictissime: & tunc accipitur solũ in ordine vel habitudine ad obiectum fruibile & eternũ quod est deus. Alio modo potest accipi nõ ita stricte sed extendẽdo ipsam ad obiectum tẽporale vel creatum circa q̃d versari potest: tñ ꝫm regulas & leges eternas & in ordine ad deum vel habitudine aliqua.
¶ Primo modo accipiendo portionẽ superiorẽ intellectum & voluntatem ꝓout pure et mere versantur circa obiectũ eternũ q̃d est deus Dico q̃ sicut christus potuit vel nõ potuit peccare ita nõ potuit vel potuit habere tristiciam in superiori portione: q̃ tristicia de tali obiecto nõ est nisi vel quia voluntas odit bonũ sibi inesse q̃d inest ipsa nolente vel quia vult sibi malũ q̃d non inest ipsa volente et planũ est q̃ tale nollevel velle peccata sunt. ¶ Dicendũ ergo q̃d dictum est supra q̃ christus absolute loquẽdo sine aliqua cõtradictione potuit peccare sic dico q̃ ꝫm portionẽ superiorem potuit habere tristiciam circa summũ obiectũ vel de ipso: quia potuit ipsum velle nõ esse vel tñ bonũ esse vel nolle ipsum esse & sic tristari. Sed quia stante ordinatione diuina circa ipsum quã tenemus de ipso non potuit peccare. Dico q̃ nec potuit tristari circa sũmũ obiectum fruibile modis predictis ꝫm portionem superiorem acceptã modo predicto sed tñ ĩletari & gaudere. ¶ Alio modo accipiendo portionẽ superiorem. Dico q̃ potuit habere tristiciã etiã ꝫm portionẽ superiorem de aliquibus obiectis stãte leticia beatifice fruitionis nec in aliquo diminuta. Nam ꝫm regulas eternas diuine iusticie sicut portio superior tenet gaudere & letari de bono quo attingitur ipse deus mediate vel immediate. Puta de bono virtutis & glorie create sic tenet vel saltem potest tristari ꝓ statu vie de malo auertente cuiusmodi est malum peccati quo dehonorat deus & sic dico q̃ potuit tristari de sua passione ꝓout p ipsam & in ipsa peccatores crucifigẽtes ipsum dehonorabãt eũ vel deum contẽnebãt: & similiter de fuga discipulorum & huiusmodi: & similiter de peccato Ade & humani generis ꝓ quo dolẽdo patiebatur sicut de negatiõe petri licet gauderet de sua passione ꝓout erat deo accepta ad redẽptionẽ generis humani intellectu sibi dictante hoc ꝫm rectã rationem. Nec est aliquod incõueniens q̃ ꝫm vnã rationẽ passio christi fuerit volita a christo & gaudiosa ꝫm vero aliam rationẽ & circũstantiam fuerit nolita vel non volita & tristatiua ipsius. ¶ Q̃ autẽ sic xp̃s habuerit tristiciam probabile videtur
Ambro. & hoc videtur dicere Ambrosius de trinitate & ponitur ĩ litera. Doles inquit dñe iesu ex miseria mea nõ tua: q̃ tu nõ ꝓ te sed ꝓ me doles. ¶ Et hoc
ad rõnes ꝗ.I.opi. persuadere videtur rationes adducte cõtra primã opinionẽ in tertio mẽbro licet de necessitate nõ cõcludãt q̃ ita fuerit de facto. Potest eẽ dici ad primã q̃: licet xp̃s meretur ꝫm portionẽ superiorẽ: nõ tñ oportuit q̃ haberet in ea tristiciam: sed q̃ tristiciã portionis inferioris acceptaret volũtarie. Vnde passione nõ meremur sed acceptatione passiõis magis ꝓpter deum. ¶ Ad secũdam etiam diceretur q̃ licet Adam peccauerit vel demeruit secũdum portionẽ superiorem auertẽdo se a deo nõ tñ oportuit xp̃m tristari ꝫm illam sed magis mereri: vt predictum est vel aliter q̃ non oportet q̃ si aliquis magnus satisfaciat ꝓ aliquo paupere q̃ pari pena puniatur sicut ille pauper & miser puniret quia modicũ opus & alterius rationis sufficit in illo magno puta in rege q̃d non sufficeret in paupere. Sic in ꝓposito licet Adam debuisset satisfecisse ꝫm portionẽ superiorem ꝓ peccato suo & tristari ꝫm ipsam tñ non oportuit hoc de rege xp̃o satisfaciente ꝓ Adam sed suffecit q̃ ꝫm portionẽ inferiorem vel ꝫm appetitum sensitiuum. ¶ Ad Damasce. dico q̃ non solum intelligẽtia ad portionẽ superiorem pertinet sed ad inferiorẽ sicut et voluntas. Vel dic q̃ de facto cõcludit Christũ fuisse tristatum etiã ꝫm portionẽ superiorem licet non fuerit necesse ad satisfactionẽ ita esse sed magꝭ ad ostensionem dignãtissime caritatis qua voluit deus animam suã totam repleri malo tristicie ꝫm qualibet portionẽ & ꝫm appetitum sensitiuum. Iuxta illud psalmi. Repleta est malis anima mea & multa loca vel dicta alia scripture que hoc videntur sonare.
¶ Scotus in sua ordinatiõe dicit de ista questione recolligendo breuiter ea que dicit ibi valde prolixe primo q̃ tristicia potest contingere ex his q̃ nolumus quadrupliciter. Vno modo cum euenit aliquid q̃d est cõtra voluntatem vt natura quedã ita q̃ nõ est illud actu nolitũ: sed quasi naturaliter. Secũdo modo ex hoc q̃ prouenit aliquid q̃d est contra voluntatem vt colligatur appetitui sensitiuo inferiori et est discõueniens sibi. Tertio modo ex hoc q̃ prouenit aliquid vel euenit quod est actualiter nolitum actu elicito a volũtate. ¶ Quarto modo ex hoc q̃ euenit aliq̃d quod est habitu noltiũ vel nolitũ cõditionate volitũ tñ actu & simplr sicut proijcere merces in mari in periculo tempestatis quod est actualiter volitum efficaciter. quãdo proiiciens proijcit ꝭ secundum quid sit nolitum vel habitualiter vel conditionate quia si posset euadere nolet proiicere
¶ Secundo dicit q̃ voluntas in communi non distinguendo eam per portiones potest tristari & tristabatur in christo duobus primis modis ex afflictione carnis & passione que erat & contra modum suppositi christi & contra conuenientiam appetit⁹ sensitiui diligebat enim voluntas suppositum christi amore amicitie & non minus tristabatur ex carne de malo passionis sue ꝗ aliquis de malo incommodi tristetur. ¶ Tertio dicit q̃ portio superior stricte accepta ꝓout tantum vacat circa obiectum eternum quod est deus non tristabatur quia talis tristitia non esset in ea nec sequeret nisi ad nolle deum in se vel aliquam perfectionem eius sibi inesse quod non conuenit voluntati recte ymmo nec forte voluntati damnatorum ꝗtumcusq̃ sint malivolunt deum nõ esse absolute vel nõ esse iustum: licet nolint penã illam quã habent. ¶ Quarto dicit q̃ accipiendo portionẽ superiorem ꝓout se extendit ad alia obiecta temporalia vel creata ꝫm tñ regulas eternas & diuinas & est tristabilis nõ ex carne.
Ad tria genera obiectorum potest ꝓparari ex quibus posset tristari scꝭ ad carẽtiam fruitionis beatifice & de illa nõ habuit tristiciam: q̃ fruitione beatifica nunq̃ ꝗ caruit. Secũdo ad peccata vel demerita. Tertio ad mala penalia: sicut eẽ scõm leges eternas debet primo velle inter obiecta creata beatitudinẽ creatam vel fruitionem beatificam suam Secundo autem gratiam & virtutes & tertio bona

Ad Damasce.

Opinio Scoti.

nota hec omnia.

corporis ad bonam cõsistentiam sic potest intelligi tristari de oppositis istorum predictis si contingant. De primo autem sicut iam dictũ est non fuit tristata. De secũdo etiã ꝗtum ad peccata sua que essent in ipsa nõ fuit tristata: qꝛ nullum peccatũ habuit sed de peccatis aliorum scz scandalo discipulorum ⁊ malicia iudeorum persequẽtium ⁊ crudelitate crucifigẽtium ⁊ trãsgressione primorũ parẽtum peccãtium fuit tristata qꝛ in omnibus his dehonorabãt isti deum ⁊ tristicia talis secuta est nolle in actu ⁊ simpliciter ⁊ displicẽtiam talium peccatorum. Et similiter dicẽdũ est de portione inferiore suo modo qꝛ erat recta ⁊ cõformis superiori portioni in hoc ꝙ omnia ista sibi displicebant ⁊ super his tristabat. Nec ꝗtum ad ista obiecta distinguẽdum est de portione inferiori ⁊ superiori. Sed ꝗtum ad tertium scz ꝗtum ad malum penale passionis aliter est dicẽdũ. ¶ Dicit ergo ꝙ respectu mali penalis puta passionis xpi aliter est dicẽdum ꝗtum ad aliquid de portione superiori et inferiori. Nam portio superior tristabatur de passione christi tristicia sequẽte euẽtum alicuius contra volũtatem vt natura: qꝛ portio superior seu volũtas vt pertinẽs ad portionem superiorem vt natura inclinabatur in bonũ persone ⁊ in ordine ad obiectũ eternum etiã affectione cõmodi ⁊ per consequẽs vt natura nolebat incõmodum passionis et tristabatur de euẽtu eiꝰ. Ex quo videtur sequi ꝙ obiectũ eternum non solum est summũ cõmodum amãdum affectione iusti sed etiã summum cõmodum amandũ affectione commodi ⁊ dicit ꝙ iste modus tristandi proprius est voluntati vt portio superior qꝛ vt natura est sibi conuenit appetere omnia in ordine ad obiectum eternũ ⁊ sic ad portionẽ superiorem pertinet. Sic ergo portio superior vt natura de passione tristabatur. Ad tristitiam eñ sufficit ꝙ aliquid nolitum naturaliter vel cõtra inclinationẽ naturalem eueniat. ¶ Secundo dicit ꝙ voluntas vt portio superior ⁊ libera nõ tristabatur de passione tristicia consequente nolle actuale respectu passionis vel displicẽtiam actualem respectu passionis: quia non habuit elicitum nolle ⁊ displicẽtiam passionis sed magis habuit velle ⁊ complacẽtiam passionis conformãdo se diuine voluntati volendo passionẽ vt redẽptiuã generis humani ⁊ satisfactiuã respectu dei referendo in finẽ vltimum ⁊ obiectum eternum sicut etiã rationi superior pro tunc nõ potuit iudicare passionẽ non esse volendã in ordine ad finem talem ⁊ obiectum eternũ vnde sumitur principium practicum sui iudicij. ¶ Tertio dicit ꝙ portio superior vel volũtas vt pertinẽs ad eam tristabatur de passione euenienre cõtra nolitionẽ liberam habitualem in quã prozũpisset voluntas nolẽdo talẽ passionẽ nisi aliquid obstitisset vel si aliquid nõ positum: positum fuisset. Puta si diuina voluntas aliter ordinasset redimere genꝰ humanũ aliter ꝗ per talem passionẽ vel si homo deum nõ offendisset: tũc enim volũtas noluisset passionẽ ⁊ sic euenit passio contra nolitionẽ habitualem: ⁊ hoc sufficit ad tristiciã. Ponit exemplũ de forti ⁊ est August. 13. de trinitate ca. 7. Dicit eñ Augustinꝰ ꝙ licet fortis iustus velit pati quicquid aduersitatis cõtingit tñ tristis sustinet: qꝛ nollet sustinere si posset bono modo ⁊ ꝗtum in ipso esset. Similiter etiã aliud exemplum philosophi. 3. ethicorũ de forti qui cum tristicia exponit se periculo: quia licet velit hoc nollet tñ si aliter bonum commune saluari posset. Similiter etiam est aliud exemplum de proijciente merces in mari pro tẽpestate licet eñ efficaciter ⁊ simpliciter velit proijcere quia alias nunꝗ proijceret: sed potius se periclitari permitteret tñ cũ tristicia proijcit: quia nollet proijcere si aliter saluari posset vel si tẽpestas cessaret ⁊ ita habet nolle ⁊ habituale et cõditionatũ respectu proiectionis ⁊ tale nolle sufficit ad tristiciam sicut patet. ¶ De portione inferiori dicit quarto ꝙ portio inferior seu volũtas ꝓ quãto pertinet ad eam ꝙ ipsa tristabatur de passione tristicia sequente euẽtum alicuius contra volũtatem vt cõnexa est ⁊ colligata appetitui sensitiuo et cõpassiua sibi sed ista tristitia videtur prouenire ex carne. Dicit autem ꝙ ista tristicia non conuenit voluntati vt natura est pertinẽs ad superiorẽ portionem. Sic eñ non respicit appetitum sensitiuum cui cõpatiatur sed habet obiecta sibi propria q̃ respiciũtur ab appetitu sensitiuo sed inferior portio isto modo de passione tristabatur. ¶ Quinto dicit ꝙ portio inferior seu voluntatis vt pertinẽs ad ipsam non tristabatur de passione tristicia aliqua cõsequente aliquod nolle elicitum respectu passionis. Non enim habebat tale nolle actu elicitu: de passione sicut nec portio superior. Qꝛ probat. Tũ quia portio superior et inferior sunt vna ⁊ eadẽ potentia ẽm August. 3. de trini. ⁊ ita nõ habẽt actus oppositos volendi ⁊ nolendi respectu eiusdẽ obiecti passionis: ꝓcipue quia vnus ponitur in summo scz actus volendi in superiori portione ⁊ ꝙ consequẽs excludit reliquum oppositum. Tum qꝛ portio inferior ẽm rationẽ suam nõ potuit iudicare ex principio suo passionẽ esse nolendam: qꝛ principiũ eius est cõclusio principij pertinẽtis ad portionem superiorem sicut ⁊ finis sub fine a quo accipit principium portionis inferioris ordinatur ⁊ dependet ex fine principali ⁊ primo a quo accipit principium practicum portionis superioris ⁊ tñ ẽm principiũ portionis superioris iudicabatur volenda. Tu: qꝛ siue principiũ portionis inferioris sit cõclusio principij portionis superioris siue non sed sit propositio immediata subordinata tñ ⁊ posterior principio portionis superioris planum est ꝙ opposita demõstrari non possunt nec dictari ẽm rationẽ eectã sed alterũ sophistice concluditur. Cum igitur ratio superior xpi demonstraret passionem esse volendam ⁊ nõ nolendam actu elicito qꝛ fuit vera ratio nõ errãs per sophisma. Vnde ⁊ ẽm portionẽ superiorem christus eam volebat nõ est possibile ꝙ portio inferior iudicaret ratione recta eã esse nolendã. Tum quia ratio iudicãs de actibus virtutum politicarũ est ratio inferior ⁊ tñ iudicat mortem esse volendã propter bonum cõmune. Patet in forti ergo similiter in proposito portio inferior de passione Christi. Vnde ⁊ voluntas pertinẽs ad portionẽ inferiorem eam volebat. Ita ꝙ ⁊ volebat mortẽ ⁊ sustinere eã. Non est est intelligibile ꝙ aliquis nolit mortem ⁊ velit sustinere mortẽ: quia sine morte non potest sustinere mortem: immo ipsa includitur in illo. ¶ Ad hoc videtur auctoritas Augustini super illud. Clamaui ⁊ nõ exaudiet miles coronandus nõ timet scz paulus et dubius timet coronaturus scz christus quasi dicit Augustinus nõ timet quasi de aliquo nolito actualiter sicut nec miles. Similiter ad idẽ adducit Magistrũ q̃ in lra adducit Hieronymũ ꝙ non fuit in christo timor passio sed ppassio: qꝛ non fuit in eo quasi de aliquo nolito. Sed nõ videtur intẽtio Magistri ĩ litera si inspiciaꝫ expositio sua. Et sic videtur ꝙ portio inferior voluerit passionẽ sicut ⁊ superior ⁊ non noluerit eã actu elicito. ¶ Si autẽ dicatur ꝙ immo noluit eam: quia portio inferior considerat passionem sine ordine ad finẽ vltimum ⁊ illo ordine circũscripto nõ est volibilis: immo nolibilis ⁊ ita nõ habet velle respectu eius sed potius nolle. ¶ Respondet primo ꝙ hoc non cõcludit si aliquid cõcludit nisi ꝙ nõ habet velle sed non cõcludit de nolle ꝙ nolit ipsam et ita nõ habetur propositum: qꝛ non velle nõ cõcludit nolle. Si eñ propter defectum vnius circũstantie pertinẽtis ad rationẽ superiorem quã non attendit inferior iudicaret rite ratio inferior aliquid esse nolẽdum: ⁊ per consequẽs malum nunꝗ posset circunstantionari sic vt esset volendũ: qꝛ enim est malum ⁊ determinate nolendũ non potest per aliud determinari ad hoc vt sit volibile vel volẽdũ ⁊ ita ratio inferior hoc supposito nõ debet iudicare illud esse nolendũ sed quasi neutrũ nondũ volibile donec per aliam circũstantiam determinet ⁊ ita non cõcluditur ꝙ portio inferior nolit passionẽ nec aliqua tristicia ex tali nolitione. ¶ Scdo respõdet ꝙ immo videtur ꝙ portio inferior attẽdat passionem in ordine ad finẽ vltimu: aliquo modo. Alioquin ratio inferior practica nõ posset dirigi per principia superioris sumpta a fine vniuersaliore: qꝛ dirigi per illa est considerare finẽ a quo sumuntur illa principia qꝛ est falsu. Sicut quia fortis potest dirigi in prudentia sua ex consideratione felicitatis que est finis superior ⁊ vniuersalior ⁊ sic adhuc portio inferior potest velle passionem ẽm iudicium rationis inferioris pfecte ostendẽtis ⁊ directe per rationem superiorem quare non solũ nõ habet nolle sed etiam habet velle.

¶ Sed quicquid sit de hoc ratiões pmisse pro Scoto nõ concludũt nisi ꝙ portio inferior nõ habuit nolle de passione Christi accepta ẽm eandem rationẽ quam fuit volita a superiore portione si tñ hoc cõcludũt. ¶ Sexto ⁊ vltimo dicit ꝙ portio inferior tristabatur de passione tristicia consequẽte nolle habituale vel cõditionatum sicut ⁊ portio superior suo modo. Et ad hoc possunt adduci exempla suprãdicta Augustini et Philosophi et magis proprie ꝗ de superiori portione.

¶ Quantum ad quartum de portione inferiori. An Christus ẽm ipsam habuerit tristiciã ĩ sua passione. Dico breuiter ꝙ sic multo fortius ⁊ non minus ꝗ ẽm superiorem portionẽ Tristicia enim est de his que nobis nolentibus ꝙ accidant accidunt vel de his que nobis volẽtibus accidere non accidũt. Christus autem ẽm portionem inferiorem rationis que dicitur intellectus et voluntas prout versantur circa obiectum tẽporale ⁊ ẽm leges ⁊ regulas tẽporales vel a rebus temporalibus acceptas ẽm rationẽ naturalem potuit nõ velle suam passionẽ absolute acceptam vt passio est ⁊ afflictio quedam licet vellet eam circũstantionatam circũstantiis aliquibus in ipsa concurrẽtibus prout videlicet ordinabatur in bonum cõmune generis humani/sicut fortis eligit mori pro bono cõmuni non tñ absolute ⁊ quacũq̃ ꝙ causa eligit mori: immo absolute non vult mori: ⁊ ideo etiã tristatur de morte: qꝛ ergo Christus noluit passionem suã sic absolute acceptã vel potuit nolle: ideo potuit tristari de ea ẽm iferiorẽ portionẽ sicut etiã fortis de morte tristatur vno modo licet ipsam eligat alio modo ⁊ sic nolendo passionẽ non peccauit quia nõ fuit discors sua voluntas a voluntate dei sed voluntas dei fuit christum suam passionẽ nolle vel non velle isto modo. Si eñ absolute debuisset sic velle pati tunc pari ratione debuisset hoc velle dato ꝙ Adam non peccasset qõ non videtur eẽ verum. Hoc etiam patet ⁊ est quasi idem qꝛ licet vellet suam passionẽ volũtate circũstantionata ⁊ sub conditione circũstantiarum concurrẽtium non tamen simpliciter ⁊ voluntate absoluta ⁊ dico ꝙ cuꝫ tali voluntate de volito stat tristicia de ipso si contingat sicut mercator ĩ mari vult proijcere merces in mari non absolute sed ne periclitetur ⁊ cũ tristicia proijcit merces in mari vt patet. Aliud exẽplũ Sicut aliquis potest mereri vel demereri voluntate conditionata. Puta volendo distribuere pecuniam pauperibus si haberet vel volendo fornicari si posset. Ita potest dici in proposito de tristari. ¶ Ad hoc est exemplu: Augustini. 12. de ciui. de passione martirũ. Nam licet martir ante velit passionẽ pati ꝗ xpm negare absolute tñ non vult passionem ⁊ ideo tristari potest ⁊ tristatur de passione Vnde dicit Augustinus ꝙ licet iustus paratus sit quicq̃d aduersitatis fuerit sustinere mauult tñ aduersitatem sibi nõ inesse ⁊ tristatur vel tristari potest de aduersitate cõtingente. Hoc idem dicit philosophus. 3. ethicorum ꝙ licet fortis et virtuosus velit mori pro bono cõmuni: dolet tñ et tristatur si moriatur: quia virtutes quas habet pdit. ¶ Tertio etiam hoc patet ꝙ Christus potuit habere tristiciam: quia naturaliter etiam ẽm portionem inferiorem volebat viuere vel nolebat mori ẽm inclinationẽ naturalem voluntatis ad viuere ⁊ esse ante omnem actum elicitum ipsius voluntatis ⁊ talis inclinatio naturalis ad viuere ⁊ esse sufficit ẽm aliquos ad tristari de morte contingente. Et in alijs que sunt volita naturaliter affectione commodi vt beatitudo cuius oppositum nõ est sine tristicia: ita etiam de morte. ¶ Vltimo hoc potest declarari qꝛ passio ⁊ acerbitas mortis ex colligãtia portionis inferioris ad appetitum sensitiuum in quo erat dolor vehemens vel etiam ex ratione apprehendẽtie potuit apprehendi ab intellectu ⁊ sic voluntati pmentari ante omnẽ actum deliberatiuum voluntatis circa ipsam ⁊ sic voluntas potuit habere primũ motum nolitionis surrepticie circa ipsam vt talem et ita potuit esse nolita ab ipso: ⁊ per consequẽs cõtristãs vt videtur. ¶ Et ita videtur probabiliter posse dici saltem ẽm duos vel tres modos qꝛ quartus magis est dubius christus potuit tristari ĩ sua passione ⁊ ex ipsa ẽm portionem inferiorem ⁊ non solum ex sua passione: sed etiam ex multis causis alijs vt videtur.

¶ Quantum ad quintum instatur cõtra ista: quia impossibile est ꝙ eadem potẽtia simul gaudeat ⁊ tristetur de eodem obiecto. Sed portio superior et inferior ꝗtum ad volunta

Hiero.

xpus an habuerit tristiciam ẽm portionẽ ĩferiorem.

De malo pẽali passionis.

August.

3. ethico.

3. de tri.

August.

Exẽplũ August.

Epilogatio predictorum.

Instãtie circa predicta.

tem sunt vna ⁊ eadem potētia: vt dictū est in scdo et portio superior gaudebat de passione xpi igitur portio inferior de eadē non poterat contristari. Similiter etiā portio inferior poterat gaudere ⁊ gaudebat de passione. Sicut ⁊ voluntas virtuosi gaudet mori pro bono cōmuni: ergo nō tristabatur de hoc. ¶ Tertio quia sicut dictū est portio superior tristabatur de passione Christi nō ergo portio inferior. Tunc enim in eadem potētia fuissent due tristicie eiusdem rationis: ꝯ quia eiusdem potentie et eiusdem obiecti quod non videtur possibile.

Solutio

¶ Ad primum ista rum dico ꝙ quicquid sit d̄ tristicia ⁊ gaudio circa idem obiectum sm eandē formalem rationē acceptum ꝙ nō est impossibile eandem potētiam simul tristari ⁊ gaudere de eodē obiecto sm diuersas rōnes. Sicut cōtingere potest ꝙ aliquis gaudet de hoc ꝙ est abbas pro tāto: qr est dominꝰ ⁊ sm aliam rationē dolet videlicet qr est monacus Sic dico de passione xpi sm ꝙ patet ex predictis: quia eadem potētia potest de ipsa simul gaudere ⁊ tristari. ¶ Ad secundū dico ꝙ non est incōueniēs portionē eandē inferiorem gaudere de passiōe xpi pro fine sub fine scilicet propter bonū generis humani ⁊ tristari sm aliam rationē sm illos quatuor modos predictos. ¶ Ad tertium dico ꝙ nō est tristicia eiusdem rationis de passione Christi in portione superiore ⁊ inferiore: quia est de eodem obiecto materialiter tantum non formaliter sed sm diuersas rationes sicut etiam gaudere vel letari non sunt eiusdem rationis in ambabus: quia sunt propter diuersos fines. Vna vero sm finē immediatū increatū ⁊ alia sm finē sub fine tanꝯ propter finē immediatū quare ⁊c. Et dato ꝙ eēnt eiusdē rationis ex hoc tn non est impossibile esse ipsas simul in eadē potētia vel subiecto sicut dictū est supra pluries de pluribus formis eiusdē ratiōis. ¶ Aduertēdum tamē ꝙ tristicia in Christo dicitur a doctoribus propassio non passio: qr licet esset in Christo ⁊ multum vehemens: non tamen subuertit in ipso nec minuit iudicium rationis sicut dicit Magister in litera. Et hoc de tertio principali.

ad argumēta pn cipalia ꝯ cōtrariꝭ

¶ Ad primū principale argumentum de contrariꝭ dicitur primo modo ꝙ tristicia ⁊ gaudium sm totum genus suum non sunt cōtraria sed solum quando sunt de eodem obiecto secundum eandem rationem formalem. Modo gaudium Christi vel leticia de obiecto beatifico et tristicia de sua passione nō sunt de eodem obiecto vt patet: quare ⁊c. Et ista solutio est bona. ¶ Tamē aliter respondetur dato ꝙ tristicia ⁊ gaudium essent contraria secundum totum genus suum dicendo ad maiorem ꝙ aliqua sunt cōtraria que sunt absoluta sic ꝙ ad aliquod extrinsecū essentialiter non dependent sed tantum ad subiectum dependent: licet non essentialiter sicut albedo ⁊ nigredo frigus et calor ⁊ talia contraria incompossibilia sunt circa idem subiectum. Alia sunt contraria que essentialiter dependent ad aliquid aliud a subiecto. puta ad obiectum sicut scientia ⁊ ignorantia gaudiū et tristicia et talia licet sint ptraria: si tamen sint ad diuersa essentialiter dicta compossibilia sunt in eodem subiecto sicut in eodem subiecto potest simul esse scientia hominis ⁊ ignorantia lapidis gaudiū de vno ⁊ tristicia de alio sic est i proposito. ¶ Ista solutio est falsa. Primo quia negat talia cōtraria cuiusmodi sunt albedo ⁊ nigredo posse simul stare in eodem subiecto cuius oppositū dictum est in primo articulo questionis. Secūdo quia dicit ꝙ scientia ⁊ gaudium vel tristicia essentialiter referuntur ad obiectū: quia hoc est falsum vniuersaliter loquēdo. Non est enim vniuersaliter verum sicut probatum est in questione precedente in primo articulo. Ista esm accidentaliter referuntur ad q̄cunq obiecta creata sicut dictum est ibi ⁊ sunt qualitates absolute. Tertio quia non video quare dato ꝙ sic essentialiter referuntur: ⁊ tamen essent cōtraria quare plus essent compossibilia ꝯ alia contraria. Nā si est incompossibilitas in contrariꝭ hoc est per illa per que formaliter conuenit eis contrarietas: et hoc est per suas naturas absolutas ita ꝙ respectꝰ illi nichil faciunt ad propositum vt videtur. ¶ Et ideo dico vltra dato ꝙ ista essent cōtraria ⁊ sint talia qualia albedo ⁊ nigredo adhuc posset simul stare in suis excellentijs saltem virtute diuina non tamen dico ꝙ sint cōtraria sed sicut dictum est in prima solutione. Non enim opponūtur ⁊ sunt incompossibilia sicut beatitudo ⁊ miseria: qr miseria formaliter est priuatio beatitudinis sicut patet: r ideo opponuntur priuatiue non sic illa. ¶ Ad secundū patet per predicta nisi ꝙ ad confirmationē Aristotelis dico ꝙ vehemens delectatio excludit de lege cōmuni tristiciā sed aliter prouisum est circa xpm de lege speciali quā Aristoteles ignorauit. ¶ Ad tertiū de ipa impassibilitate dico ꝙ impassibilitas in corpore priuat quālibet passionē abiectiuā. Sꝯ fruitio beata vel delectatio cōsequēs non excludit quācunq tristiciā: immo forte nec aliquā. Non est enim negatio sicut impassibilitas vel si excludit aliquā hoc non est verū nisi de tristicia cōsequēte vel cōcomitāte carētiam vel negationē talis fruitiōis ⁊ tristicia de passione xpi non erat talis in portione superiori. Aliter dicitur ab vno nec curo modo ꝙ delectatio bene excludit necessario tristiciam sibi oppositam. Puta tristiciam de eodē obiecto: et ista nō est talis. ¶ Ad quartum dr primo ꝙ nō est impossibile virtute diuina ꝙ cor dilatetur scdm leticiaꝫ ⁊ scdm tristiciam sicut fuit dispēsative factū in xpo: sicut etiā possibile est idē corpus esse in pluribus locis. ¶ Aliter dr ꝙ cor non sic dilatatur nisi scdm leticiam appetitus sensitiui que non erat in xpo sed solum tristicia: si ideo solum constringebatur ⁊ nō dilatabatur. Aliter dicitur ꝙ deꝰ potuit facere ꝙ inesset q̄cūq tristicia vel leticia corde vniformiter manēte licet nō possit hoc natura: iō ⁊c.

Tria duplicia.

¶ Distinctionis Decimesexte.
Questio Vnica.

Circa istam distinctionem quero vtrū Christus habuit necessitatem moriēdi. ¶ Videtur ꝙ non: qr necessitas moriendi inducta est per peccatum ⁊ in penaꝫ peccati. Vñ ⁊ Genesis. 2. dr. In quacūq; die comederis morte morieris. Et Ro. 8. ꝙ corpus mortuum est ꝓpter peccatum ⁊ ꝙ stipendia peccati mors. Sed in christo

Gene. 2.
Ro. 8.

non fuit peccatum: ergo in Christo non fuit necessitas moriendi. ¶ Secūdo sic. In illo non est necessitas moriēdi in cuius potestate est mori vel nō mori. Sed in potestate christi fuit mori vel non mori. Tum qr hoc ipe dicit Jo. 10. Ego pono aiaꝫ meā ⁊ nullus tollit eā a me sed a meipso pono eā. Et ibidem dicit ꝙ hoc mandatū accepit a patre. Et planum est ꝙ nō inꝯtum deus sed inꝯtuꝫ homo. Tū quia cū moriebatur vocē magnā et clamorem validum emisit ⁊ hoc non videtur nisi fuisset in sua volūtate mori vel potestate. Alij vero in quorum potestate nō est hoc hora mortis nō possunt sic clamare: ꝯ ⁊c. ¶ Tertio sic. In illo nō est necessitas moriendi cuius anima habuit plenū dominiū sup corpus ad continēdum ipsuꝫ. Sed anima xpi habuit plenū dominium super corpus: qr aia xpi erat omnipotēs sicut ⁊ omniscIens vt videtur: ergo ⁊c.

Jo. 10.

¶ Contra christus fuit vniuoce homo nō discū inꝯtum ad humanā naturā Similiter etiā assumpsit penalitates nostras. Sed in nobis est necessitas moriendi: ꝯ ⁊c.

¶ In ista questiōe sic pceda.

¶ Primo inquiram. Vtrum in Christo fuerit necessitas moriendi. ¶ Secundo vtrum in potestate eius fuerit mori vel nō mori inflicta sibi passione ⁊ doloribus quos sustinuit. ¶ Tertio vtrū mors eiꝰ fuerit naturalis vel violēta vel voluntaria. ¶ Vltimo ad rationes principales.

an in xpo fuerit necessitas moriēdi.

¶ Quantum ad primuꝫ dico primo ꝙ corpus xpi cum nō esset gloriosum nec redundaret gloria nature in ipsum sm diuinā dispensationem ⁊ hoc miraculose sm aliquos: qr de lege cōmuni ¶ anima est beata corpus etiā coniunctum sibi est beatum. Corpus xpi fuit simpliciter corruptibile ⁊ mortale ⁊ passibile. Ita ꝙ xps sm ꝙ homo potuit mori ⁊ pati ⁊ corrumpi sicut etiā alij homines in puris naturalibus relicti sicut etiā Adaꝫ in statu innocētie vt dictū est in. 2. ⁊ probatum ibi. Hec repeto. ¶ Secūdo dico ꝙ sicut Adam tandē mortuus fuisset ⁊ cōsumptus etiam durante statu innocētie nisi fuisset preuētus per translationeꝫ ad gloriam ⁊ immortalitatē. Sic etiam xps dato etiā ꝙ necessitatem moriendi vt penalitatē non assumpsisset sicut etiam probatū est ⁊ declaratū de Adā in scdo. ¶ Tertio dico ꝙ multofortiꝰ mortuꝰ fuisset ⁊ consumptus assumpta necessitate moriendi si violēter occisus nō fuisset sm Augustinū de baptismo paruulorū vbi hoc dicit expresse lib. 2. prope finem. ¶ Quarto dico ꝙ qr xps non habuit peccatum nec fuit propagatus ab Adam naturaliter radice peccati ⁊ mortis nō habuit necessitatē moriendi sicut Adam ⁊ tota posteritas sua sicut penā inflictā sibi pro demerito suo vel aliquo peccato parentis cuius ipse esset particeps sed habuit necessitatē moriendi voluntarie ⁊ liberaliter assumptam vt pro peccato Ade satisfaceret in corpore passibili et mortali ita ꝙ sicut Ade inflicta est necessitas moriendi vellet nollet ita xps assumpsit talem necessitatē moriendi. ¶ In ipso ergo fuit necessitas moriendi nō inflicta sed assumpta. Ista que dicuntur hic de Adam in statu innocētie nō videnī concordare August. Nā primo libro de bāptismo paruulorū prope principium dicit ꝙ Adam in statu innocentie per esum ligni vite nunq̄ senuisset ⁊ pari ratione nec mortuus fuisset. Hoc etiā videtur velle. 12. de ciui. c. 20. Sed forte potest exponi: qr deꝰ preseruasset eū consequēter ad esum ligni vite nō ex virtute ligni vite nec ipsum sue innocētie relinquēdo. Hec de primo articulo questionis.

August.

¶ Quātum ad secūdum articulū. An scꝫ in potestate xpi fuerit mori vel nō mori. ¶ Dico primo ꝙ in potestate xpi inꝯtum verbū vel deus fuit mori vel nō mori etiā inflictis sibi doloribus passionis ad mortē disponētibus ⁊ hoc siue aia potuerit stare in corpore cū talib̄ indispositionibus siue non. Si sic patet ꝙ in potestate eiꝰ fuit hoc. Si nō patet ꝙ adhuc fuit in potestate eiꝰ quia potuit in instāti dispositiones cōgruas corporis reparare ⁊ sic nō oportuit animā separari ꝫ potuit remanere. ¶ Secūdo dico ꝙ in potestate eius inꝯtum homo nō fuit hoc scꝫ nō mori inflicta passione: immo etiā nec mori vel nō mori absolute sine passione afflicta. Nam in potestate alicuius agentis creati non est hoc quin actiuum naturale totale approximatuꝫ passiuo disposito nō impedito id est cū omnibus ad actionē requisitis agat in tale passiuum. Hoc enim inditum est agentibus et passiuis naturalibus etiam ex prima conditione ⁊ institutione rerū: ⁊ ideo oppositū fieri non potest nisi a cōditore rerū primario puta a deo. ¶ Cum ꝯ sufficiēter fuerint approximata actiua passiuis nō fuit in potestate xpi sic impedire effectū mortis siue inflicta passione siue nō: sed per actionē ⁊ passionem mutuam partium intrinsecarū corporis ⁊ modis illis qui dicti sunt de corpore Ade in scdo.

an fuerit in ptāte xpi mori v l nō ⁊c.

¶ Sed contra istud istatur qr si nō fuit in potestate Christi mori i sua passione igitur necessarium fuit simpliciter ipsum mori: ⁊ per consequēs in hoc aliquid nō meruit nec sibi nec nobis. ¶ Dico inꝯtum ad hoc ꝙ voluntas potest mereri circa aliquod obiectū qd̄ nōn est in potestate sua volēdo ipsum sicut volēdo deū esse iustum ⁊ bonum ⁊ similiter voluntas humana xpi acceptando mortem ipsius licet nō esset in sua potestāte. Hec de secundo articulo.

obiectiō.

¶ Quātum ad tertium articulus. Dico primo ꝙ mors xpi fuit voluntaria per cōparationem ad voluntatē Christi: qr ipsam voluit ⁊ ipsa ei placuit eo modo quo dictū est in precedenti questione: ⁊ ideo fuit sibi meritoria ⁊ nobis. ¶ Secūdo dico ꝙ fuit violēta aliquo modo: quia fuit accelerata ⁊ inducta per passiones ab extrinseco illatas nature discōuenientes ⁊ pro tāto potest dici violenta ⁊ dico ꝙ in aliquo sic violento bñ cōsistit meritum in sustinēte: dum tñ sit voluntarium id est voluntarie acceptatū licet sit violentū ⁊ contra inclinationē nature ⁊ ab extrinseco vt p̄dictuꝫ est. ¶ Tertio dico ꝙ fuit naturalis aliquo modo pro tāto: qr naturale est animā separari a corpore indisposito: sicut etiā naturale est animā vniri corpori disposito. Ita ꝙ naturale non fuisset ꝙ xpus superuixisset post illos dolores inflictos sed magꝭ fuisset supnaturale ⁊ miraculosum. ¶ Ex quo patet ꝙ mors sua non fuit miraculosa sicut nec mors aliorum quādo separantur anime eorum a corporibus indispositis ipsorum. Verū est tamē ꝙ tēpore

de morte xpi notāda.

passionis facta sunt aliqua miracula ⁊ multa ⁊ puto q̃ vnũ illorum fuit emissio illius clamoris valde mirabiliter formati ⁊ emissi virtute diuina. Unde ⁊ rationabiliter fuit motus ille qui audiens huius vocem ⁊ videns q̃ tm̃ erat xp̃s afflictus q̃ sufficienter erat ad mortem dispositus ⁊ vsq̃ ad mortẽ debilitatus: ⁊ per ꝓns q̃ non poterat ab ipso naturaliter formari talis clamor vt diceret. Vere filiꝰ dei erat iste. Sic de ista questione.

Ad pnci palia argumẽta.

¶ Ad primuz principale dico q̃ in Christo non fuit necessitas moriendi inflicta pro peccato suo aliquo sed assumpta vt dictũ est supra. ¶ Ad secũdum dico q̃ in potestate xp̃i ẽm q̃ deus fuit q̃ ipse ẽm q̃ homo moreretur vel nõ moreretur sicut bene arguunt ille probationes sed in potestate sua nõ fuit hoc ẽm q̃ homo sed qz probatio secũda videtur probare q̃ etiã ẽm q̃ homo. Dico q̃ hoc mãdatum accepit a patre vt poneret animam suã id est vt sibi ẽm q̃ homo placeret separatio aĩe sue a corpore quã ipe poterat facere ⁊ sic ponere aĩam suã inq̃tum homo vel aliter scz vt offerrat se passioni ⁊ crucifixoribꝰ suis oblatus est eẽ quis ipse voluit sicut dicit ysaias. 52. Ad aliã probationẽ patet quid dicẽdum. ¶ Ad tertium dico q̃ anima xp̃i nõ habuit tale dominiuz sup corpus vt in sua potestate esset xp̃m mori vel nõ mori: nec ipsa fuit omnipotẽs sicut omnisciens. Omnipotẽtia eẽ in aliquo requirit q̃ eminẽter ⁊ virtualiter contineat omnia possibilia ⁊ sic q̃ sit infinitũ. Non autem omniscientia vel scientia omnium precipue per diuersos actus vel per vnum actum finitum vt in anima Christi: ideo ⁊c.

ysa. 52.

¶ Distinctionis Decimeseptime.
Questio Vnica.

Circa distictionez Decimãseptimam quero vtrũ in Christo sint vel fuerint due voluntates. ¶ Videtur q̃ nõ quia si sic quelibet illarũ libera est ⁊ voluntas quelibet potest velle oppositũ eius quod vult alia vel velle qd̃ non vult alia: igitur voluntas humana si fuit in xp̃o potuit esse difformis volũtati diuine ⁊ ita xp̃s potuit peccare qd̃ est falsum. ¶ Secundo sic. In vno supposito nõ est nisi vnũ principium motiuum oĩm aliarum potẽtiarum illius suppositi vt videt. Sed volũtas est principium motiuum oĩm potentiarum illiꝰ suppositi cuius est: g ⁊c. ¶ Tertio sic. Si in xp̃o est volũtas humana distincta a diuina oportet q̃ illa moueatur ⁊ regatur a diuina: qz nõ potest fieri ecõuerso. Sed hoc est cõtra naturam voluntatis ⁊ sue ingenite libertatẕ. Est eẽ instrumẽtum seipsum mouens ẽm Anselmum: g ⁊c.

Ansel.

¶ Contra Damascenus capitulo sexto et Magister in litera.

¶ In ista questiõe sic procedã

¶ Primo ostendam q̃ in christo sint due voluntates quarum quelibet est appetitus liber in ratione ⁊ intellectus arguendo cõtra vnam opinionem hereticã que non ponit in Christo nisi vnam voluntatem scz diuinã ⁊ ostendam q̃ non sint ibi plures q̃ due. ¶ Secũdo inquirã. An in christo sint vel fuerint plures appetitus sensitiui. ¶ Tertio an omnis Christi voluntas semper fuerit impleta ⁊ oĩs oratio exaudita. ¶ Ultimo ad rationes.

q̃ in xp̃o sunt plures volũtates.

¶ Quantum ad primum articulũ. Expedio me breuiter q̃ in xp̃o sunt plures volũtates. ¶ Et hoc probo primo sic. In quocũq̃ sunt plures nature in eodẽ sunt plures ꝓprietates illarũ naturarum precipue de proprietatibus con substãtialibus illis naturis. Sed in xp̃o sunt plures nature intellectuales scz diuina ⁊ humana vel anima ipsa: g ⁊ plures volũtates que sunt proprietates plurium naturarũ. Ex hac ratione patet q̃ si voluntas humana esset vnum accidẽs absolutum ipsius anime sicut ponũt aliqui nõ oportuit q̃ verbum assumeret humanã voluntatẽ. Potuit eẽ ipsam separare ab anima ⁊ ecõuerso: ⁊ sic animam assumere sine voluntate: licet etiã ab illis cõcedatur sicut a me q̃ assumpsit vtrumq̃. ¶ Secũdo sic. In xp̃o est voluntas diuina ẽm omnes. Sed in Christo etiam est voluntas creata qz in Christo est gratia creata gratũ faciens ⁊ fruitio que non ponitur nisi in voluntate sicut in subiecto sicut ⁊ caritas cũ qua est eadem vt dictum est in primo: g ⁊c. ¶ Tertio sic. In Christo est intellectus duplex scz diuinus ⁊ creatus humanus qz in ipso est duplex scientia scz diuina ⁊ creata ⁊ multiplex quia vna que est verbi ⁊ aliorum in verbo alia que est rei in proprio genere: g ⁊c. ¶ Quarto sic. Illud est ponẽdum in xp̃o esse assumptũ a verbo ẽm q̃ homo maxime indigebat curatione sicut patet per Dama. Sed hoc est voluntas: qz in volũtate formaliter cõsistit peccatum ⁊ morbus hominis curãdi: ergo in Christo est voluntas hũana a verbo assumpta ⁊ hec est modo cõclusio certa ⁊ fidelibus determinata ⁊ opinio illa antiqua q̃ in xp̃o non est nisi vna voluntas tanq̃ heretica repudiatur ⁊ falsa. Hoc est primum huius articuli.

¶ Secundo dico q̃ ĩ Christo nõ sunt nisi due voluntates ⁊ nõ plures. Loco autem voluntatẽ potẽtiam liberam appetitiuam potẽtem habere vel habẽtẽ actũ scõm elicitũ vel quasi elicitum distinctũ ex natura rei ab ea que est ipsum velle. Et tũc dico q̃ nullus appetitus naturalis quicũq̃ nec cuiuscunq̃ potentie ẽm q̃ huiusmodi debet dici voluntas nisi ipsemet qui est voluntas vel volũtatis m̃ ordine ad talem actũ ⁊ est omnino eadẽ potẽtia cum voluntate ipsa. Cum igitur in xp̃o non sint nisi duo tales appetitus ẽm duas naturas diuinã scz ⁊ humanam. Patet q̃ non sunt nisi due voluntates: licet eẽ intellectus appetat naturaliter suam perfectionẽ nõ tm̃ ille appetitus voluntas est: quia nõ potest habere actum volendi elicitũ. Similiter etiam licet volũtas naturaliter appetat suã perfectionẽ vel actũ quem ipsa potest recipere vel elicere non tm̃ est due potẽtie vel due voluntates inq̃tum naturalis ⁊ libera sed eadẽ potentia ⁊ voluntas est omnino que naturaliter appetit actum vt suam perfectionẽ ⁊ libere elicit ipsum. Sicut est idem visus qui naturaliter appetit actũ videdi ⁊ naturaliter elicit ipsuz.

q̃ in xp̃o solũ sunt due volũtates.

¶ Ex quo patet q̃ nihil est dictu ĩ xp̃o esse plures volũtates

Q̃ duas quia in ipso est voluntas creata naturalis ⁊ libera. Non eẽ sunt iste due voluntates sed vna sicut in ipso non est nisi vnus intellectus possibilis creatus vt iam est declaratũ. ¶ Si dicas sicut dicunt aliqui q̃ multiplicãtur appetitus sicut ⁊ potẽtie cognitiue sensitiue sicut etiã multiplicãt appetitus intellectiuus vel est vnus sicut ⁊ ipsa potẽtia intellectiua. ¶ Similiter etiã appetitus naturalis sicut ⁊ forma naturalis impressa: g ⁊ appetitus sensitiuus sicut ⁊ forma apprehẽsa vel potius apprehensiua. Et hoc etiã dicit Auicẽna. 6. naturalium q̃ vnicuiq̃ virtuti apprehẽdẽti appropriatur proprium delectamentum qd̃ non pertinet nisi ad appetitũ. ¶ Potest responderi ad ista q̃ nõ est necessarium ponere tot appetitus: nec Aristoteles videt potuisse. Unde sicut in eodẽ non est nisi vnus intellectus ita nec nisi vna voluntas ⁊ si essent ĩ aliquo plures intellectus pticulares sicut sensus particulares nõ oporteret ponere nisi vnũ appetitum ex quo ille posset versari circa omnia. Sic dicit in ꝓposito de appetitu sensitiuo. ¶ Ad secundũ non oportet nec cõcludit: qz nõ sic appetitus sensitiuus est idem cum forma vel potẽtia apprehensiua sicut naturalis cũ forma impressa nec oportet ipsuz per consequẽs sic cõnu merari. ¶ Ad Auicẽnam dicetur q̃ non cõcludit nisi de actu appetitus qui bene variatur ẽm diuersas apprehensiones nõ sic autem de potentia. Hec de primo articulo.

obiectiones.

Auicen.

Solutio instã. ꝓc.

an ĩ xp̃o sint plures appetitus sensitiui.

¶ Quãtum ad secũdum articulum dicit vnus q̃ in xp̃o sunt plures appetitus sensitiui sicut ⁊ plures sensus. Cuilibet eẽ sensui correspondet suus appetitus sensitiuus ⁊ propria inclinatio in actũ ⁊ obiectũ: licet cõmuniter loquãtur sancti ⁊ doctores de vno appetitu sensitiuo tm̃ quia loquunt̃ de appetitu sensitiuo sequẽte imaginationẽ qui est superior ad istos pticulares alios appetitus. ¶ Istud non videtur michi necessariũ ponere. Loco eẽ appetitum sensitiuum potẽtiam appetitiuã organicam scz que potest habere actuz ẽm elicitum qui est ipsum appetere. Unde licet q̃libet potentia naturaliter appetat actum ⁊ obiectũ sibi conueniens non tm̃ quelibet dicitur nec est appetitiua proprie sed solum illa potẽtia appetitiua potest dici que habet actuz ẽm elicitũ qui est appetere ipsum ⁊ hoc nulli appetitui cõuenit nisi volũtati vel appetitui sensitiuo qui videtur michi vnꝰ deseruiens omnibus potẽtiis sensitiuis: qz non video aliquam necessitatẽ ponẽdi plures. ¶ Ex quibus patet q̃ licet sit inclinatio naturalis alia ipsiꝰ visus ad actum videdi ⁊ alia gustus ad actũ gustãdi ⁊ sic de aliis: tm̃ non oportet sic appetitus sensitiuos distingui sed oĩum potest esse vnus appetitus sensitiuus prout appetitiua potẽtia distinguit̃ cõtra cognitiuã nec concurrit in eandẽ potẽtiam cuz ipsa licet bene multiplicetur appetitus naturalis. Nam talis appetitus nõ distinguit̃ in ratione potẽtie contra cognitiuam vel etiã appetitiuam sed in appetitiua puta in voluntate vel appetitu sensitiuo est eadem potẽtia cũ ipsa ⁊ incognita puta in visu vel intellectu est eadem cũ ipsa. Hec de secundo articulo.

de xp̃i volũtate et oratiõe.

¶ Quãtum ad tertium articulum. Dico q̃ accipiendo voluntatẽ stricte ⁊ proprie sicut accepi supra pro potẽtia libera que vno modo dr naturalis ẽm inclinationẽ naturalem ad actum ⁊ alio modo libera inq̃tum libere potest elicere talem actũ ⁊ non est differẽtia nisi ẽm rationẽ quia eadem est omnino potẽtia ẽm rem tm̃ vt naturalis prior est omni actu elicito nec vt sic habet aliquẽ talem actũ omnis voluntas xp̃i ẽm quẽcunq̃ actum elicitum ⁊ deliberatiue elicitũ quo simpliciter aliquid voluit cõformiter ad diuinã voluntatẽ consequẽtem fuit efficax ⁊ impleta ⁊ oratio exaudita qua fuit conformis volũtati dei involito. Volũtas autẽ diuina efficax de volito semp impletur et ideo simpliciter vel efficaciter voluit quicquid sibi ẽm diuinam voluntatẽ euenit ⁊ mortẽ ⁊ omnia licet noluerit mortem ẽm quid puta si placeret deo aliter redimere genus humanuz. ¶ Ex quo patet q̃ licet in illa oratiõe. Pater si possibile est trãseat a me calix iste nõ fuerit exauditus tm̃ nõ fuit factũ aliquid contra suam petitionẽ: qz non erat possibile ẽm potẽtiam dei ordinatam q̃ transferretur calix mortis ab ipso ⁊ ideo efficaciter ⁊ simplicit̃ nõ petebat vt trãsferretur sed cõditionate si possibile esset. In omnibus aũt que simpliciter ⁊ efficaciter voluit ⁊ orauit exauditus est vt videt̃ loquẽdo autem de voluntate vt naturaliter inclinatur in bonũ persone ⁊ de voluntate large accepta pro appetitu sensitiuo dico q̃ voluntas sua nõ semp fuit efficax nec impleta. Naturaliter enim appetebat viuere ⁊ cõseruari ⁊ refugiebat mori ẽm appetitũ sensitiuũ ⁊ tm̃ oportuit ipsam mori ⁊ pati: uuare ⁊c.

ad rõnes principales.

¶ Ad primum principale dico q̃ absolute loquẽdo voluntas humana in Christo fuit libera libertate peccabili ⁊ potuit esse difformis diuĩe volũtati ⁊ peccare sicut volũtas mea vel tua sicut etiã dictũ est supra q̃ xp̃s absolute loquẽdo potuit peccare: non tm̃ stante ordinatiõe diuina circa ipm̃ ⁊ de ipso sicut est de beatis. ¶ Ad scõm dico q̃ in vno supposito xp̃i ẽm vnã naturã nõ est nisi vnũ principiũ motiuũ oĩm potentiarũ illius nature. Unde in ipso nõ est nisi vna voluntas creata tm̃ ẽm naturã diuinã in ipso est aliud principium motiuũ oĩm potẽtiarum mobiliũ ipsius suppositi ⁊ hec est voluntas diuina. Hec est hoc ĩpossibile sicut non est impossibile q̃ xp̃s sit suppositum duarũ naturarũ. ¶ Ad tertiũ dico q̃ idez iudiciũ est de voluntate xp̃i creata qũo stante libertate regitur ⁊ mouet̃ a diuina voluntate sua sicut de mea vel tua volũtate. Et satis dictum est de hoc in primo ⁊ secundo.

¶ Distinctionis Decimeoctaue.
Questio Vnica.

Circa distictionez Decimãoctauã quero. Utrũ christus potuit mereri aliq̃d in instãti sue cõceptionis existẽs iam beatus. ¶ Videtur q̃ non. Christus existẽs beatus ab instanti sue conceptionis nõ potuit peccare sicut dictuz est supra: ergo nõ potuit etiã mereri: qz eiusdẽ potẽtie est posse mereri ⁊ demereri. ¶ Scõo sic. xp̃s ab instãti sue cõceptionis fuit beatꝰ sicut supponit̃. Sed beatꝰ mereri nõ põt

qz est in termino ⁊ ptz de alijs beatis: g ⁊c. ¶ Tertio sic. Meritū est prius ꝑmio. Sed meritū nō potuit esse prius primo instāti cōceptonis in quo fuit christus sub premio: g xp̄s non potuit mereri.

¶ Contra Christus potuit aliquid mereri tēpore sue passionis: quia meruit nobis gratiam ⁊ gloriam sicut apparebit: ergo in primo instanti consequentia probatur: qz nullum habuit impedimentum in primo instanti plus q̄ in sua passione. Fuit em̄ vir perfectus aīo ⁊ viator habens caritatem sicut ⁊ in sua passione.

¶ In ista questiōe sic pceda.

¶ Primo inquiram vtrum Christus aliquid potuit mereri ab instanti sue cōceptionis. ¶ Secundo inquiram. An aliquid meruit de facto. ¶ Tertio inquirā quid meruit. ¶ Quarto quo actu meruit vel mereri potuit. ¶ Ultimo ad rationes.

i. opinio ¶ Quantum ad primum est vna opinio q xp̄s non potuit mereri ab instāti sue conceptionis ⁊ per cōsequēs q nichil meruit in illo instanti: sed implicat contradictionē q potuerit mereri. ¶ Ad hoc adducūtur ratiōes alique. Prima est ista. Angelus nō potuit peccare in instanti sue creationis ꝛm Anselmū de casu diaboli: quia tunc deus esset causa peccati. Nam quicquid cōuenit angelo ab instanti sue creationis habet a deo sicut dicit: g similiter nec xp̄s potuit mereri in instāti sue conceptionis. Alioquin habuisset meritum a deo ⁊ nō a seipso et sic pure passiue se habuisset ad meritum q̄d est contradictio. ¶ Secūda ratio. Si ab instāti cōceptionis potuit xp̄s mereri. Aut hoc fuisset eodē actu cū actu fruitionis beatifico. Aut alio. Non potest dici q eodem actu quia beatitudine nō meretur aliquid sed magis premiatur. Meritum em̄ ⁊ premium nō sunt idem sed vnū est causa alterius. Nec potest dici q alio actu: qz ille actus fuisset prior actu beatifico q̄d est falsum: qz actus beatificus fuit simpliciter primus actus in volūtate xp̄i. Similiter etiā actus beatificus adequabat voluntatē xp̄i: qz summe beatificabat ⁊ quietabat ipsam: g non erat capax alicuius alterius actus.

¶ Tertia ratio. Si Christus potuit mereri in primo instāti ponamus q meruerit: tunc sic. Q̄me q̄d est quādo est necesse est esse: g nullus actus quādo est cōtingēs est: ⁊ per p̄ns actus tantūmodo est cōtingēs: vt est in potētia. Potentia autem est prior actu illo ⁊ potest illum elicere vel nō elicere. Sed si actus ponit in primo instanti tollit priorita potētie: ⁊ per consequēs contingētia actus ⁊ per consequēs ratio meritorij in actu: quare ⁊c. ¶ Quarta ratio. Agere p̄supponit esse. Sed mereri est agere ergo presupponit esse merētis precedēs non solum natura: sed duratione: qz ipsum esse non est nisi duratio entis: quare ⁊c. ¶ Quinta ratio. Meritum in voluntate necessario presupponit actū deliberatiuum in ratiōe: sicut etiā demeritū ⁊ sicut electio presupponit cōsilium sed deliberatio de agibili vel eligibili nō potest esse in instanti: sed oportet q fit in tēpore g ⁊c. ¶ Sexta ratio. Volūtas in instāti creationis creat indeterminata ab ipo creante ad actum merēdi: quia ad actum non determinatur a creante. Sed si ipsa mereretur in primo instāti ipsa esset determinata ad actum merēdi: g simul esset determinata ⁊ indeterminata q̄d est contradictio. Videtur igit istis q Christus nec meruit nec mereri potuit aliquid in instanti sue conceptionis licet bene habuerit voluntatē perfectam ⁊ caritatē radicem merendi.

¶ Sed his nō obstātibus dico q xp̄s potuit aliquid mereri et habere actum meritorium ab instāti sue conceptionis non obstante q fuerit beatus ⁊ manēs beatus eo modo quo fuisset beatus. ¶ Ad cuius euidētiam. Notandum est primo quid est meritum et secundo probabo propositum. Dico g q meritum idem est q actus libere ⁊ contingēter elicitus a merente a deo acceptatus in ordine ad aliquod premium dandum ipsi merēti vel alteri pro quo merē ⁊ si est meritum de condigno oportet ꝛm statutū diuinū q talis actus sit formatus caritate ⁊ eliciatur ab habēte caritatem. Unde nō video plura requiri ad meritū etiam ꝛm ordinē quem tenemus modo institutū a deo de aliquo actu ad hoc vt sit meritorius nisi forte dicatur q oportet merētem esse viatorē ⁊ nō pure beatū nec pure in termino. Et hoc ꝛm illos qui ponūt q angeli beati vel anime nichil merentur de nouo sed in proposito nō est vis: qz planū est q Christus nō statim fuit purus cōprehensor sed cū hoc etiam fuit viator. Et est descriptio meriti accepti formaliter ⁊ principaliter nō de imperato vel acceptato a voluntate merētis. ¶ Tunc probo q ab instanti sue cōceptionis potuit aliquid mereri. ¶ Primo sic. Pro quocūq instanti ponitur voluntas viatoris pfecta nō impedita habēs caritatē pro illo potest aliquid mereri quia pro illo instāti potest habere actum aliquē volēdi sic acceptabilem deo vel acceptatum: sed talis ponitur voluntas Christi pro instanti sue cōceptionis vt patet ꝛm omnes: g potuit mereri. ¶ Secunda ratio: qz aliqua potentia nō possit in suam operationē in illo instanti in quo est primo. Hoc nō videtur nisi vel quia est imperfecta nō habēs omnia necessaria ad actionē vel quia impedita vel qz actio illa non potest esse in instanti: quia est successiua vel quia presupponit necessario aliam successiuam sicut generatio presupponit motum. Sed nullum currit in proposito de volūtate xp̄i ⁊ operatione meritoria vt patet discurrēdo Habuit em̄ xp̄s omnia necessaria ad merēdum: qz et facultatē naturalem ⁊ scientiam vel noticiā infusam ⁊ perfectam ⁊ facultatē super naturalē. Nec habuit impedimētum vt videtur. Nec etiam actus meritorius successiuus est sed totus simul nec presupponit aliquē successiuū necessario: g ⁊c. ¶ Tertia ratio. Pro quocūq instanti potest volūtaria vita inesse actus beatificus ⁊ actus meritorius vt videtur ⁊ coniunctim: qz non habēt formalē repugnātiam vt videtur. Sed actus beatificus potest inesse pro primo instanti: ergo ⁊ actus meritorius. Dico q non: quia voluntas elicit actum meritorū non autem actum beatificum sed deus. Similiter etiam actus beatificus simpliciter est ⁊ intuitiuus nō presupponēs deliberation ē sicut actus meritorius. Dico q nō video quare posita pfecta noticia de agibili vel eligibili seu diligibili in instanti conceptionis sicut est factum in xp̄o non possit voluntas elicere in instanti actū meritorium si sit voluntas vitare informata caritate. ¶ Quarto videtur hoc confirmari: qz sicut probatū est in. 2. Angelus

opi. doc.

Meritū quid.

Rationes doctoris

potuit peccare in instanti sue creationis quare ⁊c. Non enim repugnat voluntati habere actū coeuū sicut nec agenti naturali ꝛm Augustinū non repugnat. Unde ⁊. 6. de trinita. dicit q si ignis esset ab eterno splendor esset ab eterno. Potuit ergo mereri aliquid.

August.

¶ Et tunc dico expediendo me de secūdo articulo q pbabile est ⁊ rationabile q aliqd meruerit de facto ab instanti cōceptiōis sue. Quid sit autē illud inferius apparebit.

ad dicta i. opi. ¶ Ad primum opinionis cōtrarie dico q angelus potuit peccare in primo instāti sicut dixi in secūdo ⁊ actū peccati habuisset a seipso per propriā voluntatē. ¶ Ad Anselmum dico q ipse fingit ibi vnū angelus qui non habuisset voluntatē a sua creatione sed fuisset creatus sine voluntate et ille nō potuisset peccasse in instāti creationis sue: qz si peccasset non a se sed a deo peccasset vt patet: hoc autē non est ad propositū. ¶ Ad secūdus potest dici q alio actu ab actu beatifico potuit mereri. An aūt actu beatifico apparebit infra. Quādo dicis q non alio: qz nō fuit cōpossibilis actui beatifico aliquis alius eo q replebat capacitatem Christi. Dico q replebat eam intensiue: quia perfectiorem actum intēsiue habere non poterat sed non extēsiue: quia ad alium poterat se extēdere licet ille quietaret et beatificaret ipsum. Preterea. Si ratio concluderet pari ratione concluderet q nec in instanti conceptionis sue nec in alio potuisset xp̄s mereri aliquid sicut patet dēducēti rationes. ¶ Ad tertium dico q omne q̄d est quādo est necesse esse in sensu cōpositionis ⁊ necessitate conditionata non necessitate absoluta et cū tali necessitate stat cōtingētia simpliciter. Alioquin esset contingēs simpliciter q̄d falsum est. Nā necessarium et contingēs diuidunt ens in effectu. Dico q actus esset simpliciter ptingēs pro primo instanti sicut pro quolibet alio instāti. Quādo dicis q non: qz potētia nō fuisset prior actu. Dico q verum est duratione sed natura bene et sic prior q pro eodē instanti diuisim potuit elicere vel non elicere: ⁊ sic contingēter ⁊ libere fuisset vel fuit actus elicitus ab ea. Falsum est ergo imaginari q actus sit contingēs tantum ante q̄ eliciatur: qz tūc nō est contingēs sicut nec est ens sed quādo est ⁊ elicitur tūc est contingēs in actu ante vero solū in potētia.

¶ Ad quartū dico q in creaturis agere ꝛm naturē ordinē presupponit esse sed nō duratione sed natura. Tu dicis. Esse est duratio rei. Dico q hoc cōcesso nichil plus habes nisi q agere p̄supponit esse ⁊ durationē sed nō duratione sed natura. ¶ Ad quintum dico q meritū etiā in electione nō presupponit necessario deliberationē cū discursu ⁊ tēpore sed tm̄ per accidēs propter ignorātiam eligētis ⁊ modū intelligēdi suum sicut patet in nobis. Sed quando potest haberi ⁊ habēt aliter perfecta noticia eligibilis vel agibilis sicut ponitur fuisse ī xp̄o ab instāti conceptionis per infusionē. Dico q non requiritur talis deliberatio cū mora sed potest esse electio in instāti. Unde ⁊ perfecti artifices in arte sua non deliberant sicut patet. ¶ Ad sextum dico q voluntas creatur a deo existēs actu determinata si ponat mereri in instāti creationis si illā determinationē habet a seipsa. Ita bene sicut haberet in alio instāti ⁊ sic nō est simul determinata ⁊ indeterminata sicut tu dicis. Hec de primo articulo principali ⁊ etiam de secundo.

¶ Quātum ad tertiū. Quid scz sibi meruerit dicit vn ⁊ probabiliter q nō meruit sibi gloriam aīe sed gloriā corporis. Q̄ autē nō gloriā aīe Probat primo: qz gloria aīe fuit tāta ⁊ ita pfecta in xp̄o q nō videt cecidisse sub merito xp̄i. Et dicit q nō est minus gloriosus in ipo q tantā gloriā habeat sine merito proprio vel non ex merito q̄ sit in alijs q suā gloriā habēt ex merito. Sua. n. gloria tāta est ⁊ ita pfecta ⁊ nobilis q sub merito nō cadit sed mera liberalitate diuina habetur in xp̄o. Glorie autē aliorū: qz sunt imperfecte respectu istius possunt haberi ex meritis: ⁊ hoc attestatur imperfectioni earū. ¶ Secdo etiā qz si xp̄s meruisset eā oportuisset ip̄sum habere pfectionē actū meritorium in voluntate ⁊ a volūtate sua q̄ aliqs actus angelice volūtatis sicut ⁊ gloria illa pfectior est ⁊ maior q̄ gloria cuiuscūq angeli. Hoc autem nō videt. ¶ Tertio etiā qz primus actus fruēdi simplicit in volūtate xp̄i fuit beatificus ⁊ p̄cessit vnione ad verbū: ⁊ per p̄ns non p̄cessit aliquis meritorius. ¶ Quarto qz decuit hoc ad decentiā diuine curie ⁊ graduū eius vt scz sicut sunt illi qui habuerūt gloriam ex meritis ⁊ aliqī fuerūt inimici sicut oēs adulteri hoies ⁊ aliqui qui habuerūt ex meritis ⁊ nunq̄ fuerūt inimici sicut angeli ⁊ aliqui q̄ nō habēt ex proprijs meritis ⁊ aliqī fuerūt inimici sicut paruuli. Ita esset ibi aliquis qui nunq̄ fuit inimicus nec habuit ex pprijs meritis ⁊ iste fuit xp̄s ⁊ est xp̄s loquēdo de gloria aīe. Sed de gloria corporis dr q potuit sibi mereri eā ⁊ meruit in instāti cōceptionis sue. Et hoc videt probabile ex quo aliquid meruit ⁊ nō alijs q sibi meruerit: nō autē gloriaz aīe: igit gloriā corporis. Nec obstat q̄d pōt dici ptra hoc q xp̄s nō meruit illud q̄d redūdasset in corpus ⁊ redūdat in alijs ex gloria aīe cuiusmodi est gloria corporis. Dicūt em̄ q ⁊ si directe nō meruit gloriā corporis tm̄ indirecte: qz meruit amotionē miraculi impedientis talē redundātiā glorie in corpus que fit de lege cōmuni. Miraculo em̄ impediebat talis redūdantia ad tēpus ꝛm dispositionē diuinā vt esset corpus xp̄i passibile ⁊ mortale.

quid xp̄s meruerit sibi ⁊c. i. opi.

¶ Sed licet ista sint pbabiliter dicta. videtur tamen q aliter potest dici scilicet q Christus sibi meruit gloriam anime non solum corporis. Nullum enim apparet incōueniens q christus in instanti sue cōceptionis simul habuerit actum meritorium fruendi deo ⁊ diligendo ipsum ⁊ actum beatificum. prius tamen natura habuit actum illum meritorium q̄ actus beatificū ⁊ sic meruerit sibi gloriā anime eliciendo talē actū perfectissimū formatum a caritate ⁊ acceptatum a deo ad tantus premium ⁊ hoc sue actus ille fuerit minus perfectus q̄ aliquis angelus potuit elicere ex naturalibus: quia deus potest acceptare quales actum ipse vult sicut etiam libere acceptat actū ad premiū sue cooperante deo specialiter fuerit actus perfectior q̄ potuerit aliqs angelus elicere ex naturalibus suis puris cum influentia generali ⁊ videtur rationabile q Christus suā gloriam assecutus fuerit ex merito licet non fuerit predestinatus ex meritis ⁊ ita potest dici licet non possit hoc efficaciter probari.

Opinio doctoris

ad rōnes 1.opi. **Nec obstat** primū aliorum. ¶ Dico ēm q̃ deo acceptante actum ad tantam gloriam ita potest tāta gloria cadere sub merito sicut ꝛ minor gloria cuiuscūq̃. ¶ Ad secundū patet quid dicēdum est ex iam dictis q̃ vtroq̃ actu fuit possibile Christū habere gloriam ex merito si ue fuisset perfectior q̃ potuisset naturaliter elicere aliquis angelus deo specialiter cooperāte siue impfectior deo specialr acceptāte ad tm̄ p̄miū siue pfectior q̃ fuerit actus alicuius angeli elicit⁹: ta mē ab aīa xpi naturaliter sine aliqua influentia specia li sicut credo q̃ fuerit magis q̃ aliter. ¶ Ad tertiū potest dici q̃ primus actus fruendi deo vel diligēdi deum in voluntate xpi non fuit beatificus: sed vnus fuit ibi prior natura ꝛ meritori⁹. ¶ Ad quartum dicitur q̃ non esset bona decētia in celesti curia q̃ caput omniū electorum non haberet gloriaꝫ ex meritis cū possibile sit ipsam haberi ex meritis sicut dictum est supra. Unde nō est ibi ille vltimus gradus quē tu ponis quare ꝛc̄. De gloria corporis dico q̃ difficile est capere illam redūdantiam: sic q̃ necessario redūdet gloria anime in corpus nisi impediatur per miraculum nisi pro tanto q̃ ita est de lege cōmuni q̃ aliquo glorificato ēm animā glorificatur ꝛ in corpore non ex vi beatitudinis aīe sed ex ordinatione et bōplacito dei: sicut etiā infundit⁹ anima corpore dispōsito et ita miraculum videtur si corpus non glorificetur sicut esset si anima corpore dispōsito non infunderetur et sic potest intelligi illud. Hec de tertio articulo ꝛc̄.

quo actu meruit christus 1.opi. ¶ **Quātum ad quartum articulum.** Quo scz actu meruerit christus. ¶ Videntur aliqui dicere q̃ non est incōueniens dicere ipm meruisse actu beatifico fruitiōis diuine. Ita q̃ idē actus esset meritorius ꝛ beatificus ꝛ xps actu illo merebatur ēm portionē superiorez fruendo deo viso ꝛ diligēdo ipsum caritatiue ꝛ alia bona visa in verbo vel in deo sicut matrem suā ꝛ alios: nō tamē illo actu meruit sibi beatitudinē anime: qꝛ ille act⁹ est ipsa beatitudo formalis ipsius anime: ꝛ tunc eo dem actu meruisset eundem actum qd̄ nichil est dictu. Idem enim actus perfectus nō potest esse meritum sui: licet bene possit esse meritū alterius: sed meruit beatitudinē corporis ꝛ forte alys gratiā ꝛ gloriam illo actu acceptato a deo licet esset beatificus ꝛ potuit ꝛ decuit fieri vt christ⁹ qui solus erat ꝛ fuit comprehensor simul ꝛ viator eodem actu esset beatus ꝛ etiam mereretur qd̄ quidem de aliquo alio non est factum. Unde siue angeli beati mereātur aliquid circa nos siue non hoc tm̄ non est p actū beatificū ipsorum: sed per alios actus quos exercēt circa nos. ¶ Qꝛ autem actus beatificus possit esse meritorius. Patet qꝛ potest esse a deo acceptatus ad tale vel tale premium ꝛ est actus elicitus et formatus caritate. Et hoc sufficit ad meritū precipue si habens actum sit viator sicut Christus: licet absolute etiam posset esse dato q̃ habēs actum vel merens non esset viator. Unde nulla est repugnantia quare actus beatificus michaelis nō possit esse meritorius sicut dicunt: licet hoc noluerit deus ordinare de aliq̃ actu bātifico nisi de actu bātifico xpi.

2.opinio ¶ **Alij dicunt** iuxta hoc q̃ actus Christi beatificus nō solū fuit meritorius glorie corporis vel gratie ꝛ glorie alijs eo modo quo dicetur infra sed etiam fuit meritori⁹ suij ipsius tamen vt prior seipso. Unde et vt primo instanti habitus fuit meritorius sui pro alijs instātibus et continuationis sui et hoc fuit in Christo singulare q̃ scilicet propto actu suo beatifico meretur sibi beatitudinem: quia de nullo alio factum est sicut dicunt.

3.opinio ¶ **Contra** istos modos dicēdi sunt aliquē difficultates. ¶ Prima est ista contra primū modum ꝛ etiam secundum. Impossibile est q̃ eodem actu perfecto voluntas quietet in termino ꝛ tendat vel moueatur in finē vel termi num: quia quietari in termino non dicit nisi negationē vel saltem negationem dicit seu concomitat vel priuationem tendētie: ꝛ sic simul contradictio ēm idem poneretur sed actu fruendi beatifico voluntas christi quietabatur in termino ꝛ erat in termino quia illo erat formaliter beatus ꝛ non viator: licet bene esset viator non tamen illo actu: ergo impossibile fuit q̃ illo mereretur aliquid tendēdo scz in finem ꝛ terminū. ¶ Secundo sic. Si actus beatificus potest esse meritorius cū actus beatificus ī nullo dependeat ex statu vie sequitur q̃ actus alicuius pure beati poterit esse meritorius: ꝛ per consequēs tendens in terminum, ꝛ stans in terminum et tunc nō apparet via distinguēdi statum vie a statu patrie. Preterea voluntas xpi respectu illi⁹ act⁹ se habebat pure passiue mltofortiꝫ q̃ respectu gratie: ergo non erat sibi meritorius vt videt⁹. ¶ Tertio videtur q̃ nō fuerit meritori⁹ ille actus glorie corporis: qꝛ premiū debet esse maius merito. Sed gloria corporis nō est oliquid maius q̃ gloria aīe ergo ꝛc̄. Preterea etiā videtur q̃ christus meruit sibi gloriam corporis in sua passione non q̃ in instāti sue cōceptionis sua beatifica fruitione.

4.opi. ¶ **Contra** alios qui dicunt q̃ illo actu sibi ipsi meruit gloriam aīe. Videt⁹ primo: quia meritū est prius natura q̃ premiū. Sed idem actus simplex ꝛ semp perfectus non est prior seipso naturaliter: q̃ ꝛc̄. ¶ Secūdo. Meritū est minus premio. Sed idem actus non est minor seipso precipue semp perfectus ꝛ vniformis existēs sicut actus beatificus xpi. ¶ Tertio: actus meriti contingēs est ꝛ liber nō semper stans. Sed actus beatificus est quasi necessarius ꝛ semp stās: quare ꝛc̄.

3.opinio ¶ **Videtur** ergo alijs dicēdum q̃ christus actu beatifico nihil meruit nec sibi nec alijs. Sed omnis actus quo meruit aliquid vel sibi vl alijs fuit actus viatoris ꝛ sic viatoris q̃ posset conuenire Christo si fuisset purus viator qd̄ non potest dici de actu beatifico contradictionem enim implicat q̃ aliquis habeat actum beatificum et nō sit beatus vel sit purus viator sicut patet. Et ideo ꝛ meruit sibi gloriam anime ab instanti cōceptionis hoc fuit vno actu fruitiuo alio ab actu beatifico ꝛ priori ipso naturaliter licet esset simul cum ipso ēm durationem. Et similiter si meruit sibi gloriaꝫ corporis hoc fuit aliquo tali actu alio ab actu beatifico. Et similiter de actu quo meruit aliquid alijs de quo magis infra videbitur. ¶ Et hec positio videt⁹ michi probabilior satis. Tamen quivelet tenere primas vias posset dicere.

ad argu. 5.1.opi. ¶ **Ad primum adductū** cōtra ipsam q̃ impossibile est sil siue eodē actu siue plurib⁹ volūtatē quietari ī fine prout quietari importat negationē tendētie ꝛ tendere in finem: sed diceretur q̃ eodez actu voluntas tendit in finem meritorie ꝛ quietat in ipo beatifice ꝛ talis quietatio nec est negatio tēdentie nec habet ipsam necessario annexam. Similiter etiam qd̄ sic tenderet in finem non careret fine licet de lege communi ita sit sicut etiaꝫ patet de Christo qui fuit quietatus in finem ꝛ tm̄ tendebat in finem merēdo aliquid. Nec refert ēm ad hoc vtrum eodem actu vel pluribus. ¶ Ad secundum dicēdum q̃ adhuc potest distingui status vie a statu patrie non per actum illum qui idez existens est beatificus ꝛ meritorius sed per aliquē actum qui potest conuenire statui vie ꝛ potest esse meritorius de quo tamen impossibile est q̃ sit beatificus: licet ēm actus omnis beatificus creature possit esse meritorius: quia a deo ad aliquod premium acceptatus tamen non omnis actus creature qui est meritorius potest esse beatificus. ¶ Ad tertium diceretur. Uno modo q̃ voluntas christi non se habebat pure passiue ad illuz actum: sed cooperabatur actiue ipsi deo. Nec oportet q̃ si respectu gratie se habet passiue q̃ propter hoc respectu talis actus: licet sit nobilior. Non ēm est eiusdē rationis actus Sicut etiam non oportet q̃ intellectus possibilis si se habet pure passiue respectu speciei q̃ similiter respectu actus intelligēdi licet sit nobilior specie. Aliter diceretur q̃ licet se haberet pure passiue ad huc potuit sibi esse meritorius ex deo acceptāte licet nullus actus de lege cōmuni sit meritorius habēti nisi eliciat ipsum vel causet effectiue sicut ī descriptione meriti superius tangebatur vel nisi actue acceptet ipsum. ¶ Ad quartuz de gloria corporis dicendum q̃ de lege cōmuni premiū est maius merito: sed non oportet hoc semper. Nam deus potest acceptare qualem actum sibi placet: licet maiorem vel nobiliorem ad alium vel ad premium min⁹ perfectum: ꝛ precipue quando merēs non indiget maiori premio sicut christus non indigebat qꝛ iam erat beatus. ¶ Ad quintum posset dici ab illis q̃ christus gloriam sui corporis nō meruit in passione: sed magis honorem ꝛ reuerētiaꝫ super alios ex

Aplus. humiliatione sua ēm apostolu ad Philip. 2. Humiliauit semetipsum ꝛc̄. Propter quod ꝛ deus exaltauit illum. Aliter ꝛ melius q̃ christus pluribus actib⁹ vel pluries meruit gloriam corporis nec est inconueniens. ꝛc̄.

ad rōnes 5.2.opi. ¶ **Ad primum** cōtra alios diceretur q̃ meritum non oportet esse prius natura q̃ premiū licet ita sit de lege cōmuni. ¶ Vel diceretur q̃ idem actus ēm q̃ acceptatus a deo posset esse prior natura aliquo modo seip ipso vt retributo in premium. ¶ Ad secūdu non oportet meritum esse maius vel minus: licet ita sit de lege cōmuni licet forte ēm rationē meriti. Unde vt habet rationē meriti pro primo instāti min⁹ est q̃ vt cōtinuatus ꝛ habēs rationē premij ꝛ similiter prior aliquo modo. ¶ Ad tertiū diceretur q̃ accidit merito vel etiā premio q̃ actus sit stans vel non stans. Aliter diceret q̃ magis est permanens: vt habet rationez premij ꝛ continuati q̃ vt habēs rationem meriti vel inchoati: quare ꝛc̄.

ad argu. principalis. ¶ **Ad primum principale dico** q̃ absolute loquēdo xps potuit peccare in pmo instāti sui esse nō obstāte aliqua cōtradictione licet stāte ordinatione diuina nō potuerit peccare sicut nec beati. Sed dico q̃ stāte ordinatione diuina potuit mereri nec ita decuit q̃ preseruaretur a merito ex ordinatiōe diuina sicut a pctō. Preterea. Si argumētuz esset bonū. Sequeret q̃ pro nullo instāti xps potuisset mereri sicut nec peccare ita parū sicut in primo. ¶ Ad scdm de xpo qui fuit beatus ꝛ hoc nō obstāte potuit mereri in instanti conceptionis sicut in alijs in quib⁹ fuit beatus ꝛc̄. ¶ Ad tertiuz de merito quomodo est prius respectu premij apparet ex predictis: ideo ꝛc̄.

¶ Distinctionis Decimenone.

Questio Unica.

Circa distictionez Decimānonam quero. Utruz xps meruit omnibus hominibus gratiā ꝛ gloriam. ¶ Videtur q̃ nō. Primo sic. Illis nō meruit xps gratiam ꝛ gloriam qui nunq̃ habuerūt ista nec sunt hituri. Alioquin meritum xpi a suo p̄mio frustraretur. Sed multi sunt et fuerūt homines qui nunq̃ habuerunt nec habebunt gloriam nec gratiam. Patet de sarracenis q̃ nunq̃ baptizabūtur. De multis etiam christianis baptizatis qui tū dānātur ꝛ sic nunq̃ habebūt gloriam: ergo ꝛc̄. ¶ Secūdo sic. Si xps meruit omnibus gratiam ꝛ gloriam. Sequitur q̃ suum meritū fuit actu infinitum sicut infiniti homines possunt esse. Sed hoc est impossibile: quia merituz Christi fuit actus quidē creatus ꝛ limitatus: q̃ ꝛc̄. ¶ Cōfirmatur qꝛ pari ratiōe christus meruisset remissionem culparum omnium. Culpa autē est infinitum malum: qꝛ auertit a bono infinito offendēdū deuz Tanta est autē offensa quātus est ille qui offendit ꝛ sic meritū xpi fuisset infinitū bonū qd̄ est falsum. ¶ Tertio sic. Si christus meruit gratiā alicuius. Aut meruit primā gratiā ꝛ sic prima gratia nō est gratia. Si ēm ex meritis non est gratia sed debita ꝛ tunc deus facit iniusticiam q̃ nō dat omnib⁹ hominibus primam gratiam qꝛ xps meruit eam dari omnibus. Aut meruit secūdam gratiam. Sed hoc est falsum: quia quilibet meretur sibijpsi augmētū gratie ꝛ ita secundam gratiam: quare ꝛc̄.

Joan.1. ¶ **Contra** Jo.1. Vidimus gloriā ei⁹ quasi vnigeniti a patre: plenū gratie ꝛ veritatis. Et sequitur postea q̃ de plenitudine eius omnes accepimus gratiā: ergo xps omnib⁹ meruit gratiam ꝛ gloriam.

¶ In ista questiōe sic procedā ¶ Primo ponā vnam opinionē de questione ꝛ arguā ī eā. ¶ Scdo respondebo aliter ad questionē. ¶ Tertio instabo ꝛ soluam. ¶ Ultimo ad rōnes.

xpus omnib⁹ meruit gratiam ꝛc̄. 1.opinio. ¶ **Quātum ad** primum est vna opinio q̃ xps omnibus meruit ēm quantum ad sufficientiā gratiam ꝛ gloriā nō obstante q̃ possint esse hoīes infiniti: immo dato q̃ essent hoīes actu īfiniti: qꝛ meritū xpi tm̄ est ꝛ aliquomō infinitum est vel fuit ex supposito merēte qd̄ erat ꝛ est suppositū infinitum. Ita q̃ ꝛ vita ꝛ actus ꝛ oīa illius suppositi licet sibi cōueniāt ēm naturā hūanā sunt īfinita bona ꝛ fuerūt in xpo ꝛ iō etiā moris

que priuauit vitam Christi humanam sic infinitā
suffecit ad satisfaciendū pro infinitis culpis remit
tendis ⁊ infinitis gratijs vel glorijs conferendis.
¶ Quantez meritum Christi fuerit infinitū: hoc
probāt. Tum quia impossibile est q̃ ab aliquo alio
merito attingatur etiam si cresceret illud meritum
in infinitum. Tum quia radix merendi in xpo. pu-
ta gratia fuit infinita: quia datus est ei spiritus nō
ad mēsuram. Tum quia euacuari nō potest nec ap
preciari. Unde ipsum est īpreciabilis pcij ⁊ exhau
riri non potest. Tum quia suppositū merens infini
tum est. puta verbum ⁊ actio debet pēsari ēm con-
ditionem agētis. Tum quia merēdo Christus ob-
stulit bonū infinitum scs vitam suam sicut videtur
Ansel. dicere Anselmus. 2. lib. Cur deus homo qui dicit
q̃ hō deberet preeligere omne aliud a deo destrui
q̃ illi homini mortē scienter inferre/ ⁊ hoc nō vide
tur nisi quia vita illius hominis erat bonū infini-
tum. ¶ Dicunt tñ q̃ xps nō meruit omnibus gra
tiam ⁊ gloriam q̃tum ad efficaciam: q̃ nō omnes
sed pauci gratiam ⁊ gloriam cōsequuntur efficaci
ter ex merito xpi. Hec est positio.

5 pc. opi. ¶ Contra istam opinionē arguo accipien
do verba sua sicut iacēt ⁊ sonāt
Videtur enim ista positio dicere q̃ meritum Chri
sti sit in se formaliter aliquid infinitū: licet nō ex se
sed ex supposito merente ⁊ vnione nature ēm quaz
est meritū ad diuinū suppositū merens. ¶ Istud
non videtur verū. Primo quia meritū Christi nō
est nisi actus bonus sue voluntatis create. Sed iste
actus finitus est in se formaliter ⁊ ex se sicut ⁊ ipsa
voluntas creata in qua recipitur ⁊ a qua elicitur: ⁊
ꝛc. ¶ Secundo sic: quia radix merendi gratiam in
christo fuit actu limitata ⁊ finita formaliter in se si
cut dictum est supra. ¶ Tertio quia si meritum in
se formaliter diceretur ⁊ esset infinitum rōne sup-
positi merētis cui vnitur principiū merēdi vel po-
tentia ipsa seu natura humana. Ita videret posse
dici corpus eius infinitū vel oculus eius formaliter
infinitus vel humanitas infinita q̃ non est ve
rum. ¶ Quarto. Si meritum Christi puta suum
bonum velle ēm volūtatem creatam est formaliter
infinitum in se sequitur q̃ sit bonū infinitū ⁊ in-
finitum diligibile. Tale autem bonum non est nisi
deus: sequitur ergo q̃ sit deus et ita tñ diligit de⁹
illud velle creatum sicut proprium velle ⁊ sicut se-
ipsum ⁊ ita perfecte verbum diligit deuz illo velle
creato sicut suo proprio velle ⁊ multa alia que videt
opi. doc. tur posse elici que sunt incōuenientia. ¶ Dico igi
tur q̃ licet Christus omnib⁹ meruit q̃tum ad suf-
ficientiam hoc tñ non est propter hoc q̃ suum meri
tum sit infinitum in se formaliter quia dico q̃ nul-
lam infirmitatē formaliter habet in se: sed ita per-
fectum meritū ⁊ actus meritorius posset esse in pu
ra creatura aliqua sicut fuit in christo.

ad rōnes 1. opi. ¶ Ad primum aliorū dico q̃ immo me
ritum christi ⁊ perfectio
eius posset attingi immo adequari per aliq̃s aliud
meritum absolute loquendo de possibili licet nun-
q̃ attingetur de facto quia deus sic ordinauit.
¶ Ad secundum dico q̃ gratia fuit finita in chri-
sto ⁊ non infinita formaliter in se pro tanto dicitur
spiritus sibi esse datus non ad mensuram: quia sua
gratia sit infinita sed quia tantam dedit sibi deus
quātam potuit capere ⁊ quātam deus potuit dare
q̃ nulli alteri factū est. ¶ Ad tertium dico q̃ me-
ritum euacuari ⁊ exhauriri nō potest: quia sufficit
pro infinitis. Non quia sit infinitum: sed quia pro
infinitis q̃tum ad sufficientiam acceptam. ¶ Ad
quartum dico q̃ licet suppositum merens sit infini
tum: non tamen meritum ipsum sicut etiā licet sup
positum sit homo ⁊ sit infinitum: non tamen huma
nitas est infinita nec corpus vel oculus infinitus:
licet suppositum videns sit infinitum. ¶ Ad quin
tum dico q̃ vita christi non fuit infinita nec actus
volendi meritorius quo christus voluit ⁊ accepta
uit ponere vitam suam per mortem. ¶ Ad Ansel
mum potest dici q̃ non est intentio eius vitā Chri
sti esse formaliter infinitam in se sed denominatio-
ne quadaz extrinseca: quia vita est suppositi verbi
q̃s est infinitū ⁊ pterea dictū Anselmi est dubium.
Cum enim vita humana christi sit aliquid aliud a
deo ⁊ non sit deus quomodo preeligendū est omnia
alia a deo non esse q̃ Christū occidere. In illo eim
includitur xpm non esse ēm humanā vitam suā et
velle ipsum nō esse ⁊ sic velle occidere. Hec de pri
mo articulo.

¶ Quātum ad secūdum arti
culum videdum est primo q̃ christus meruit omni
bus ⁊ quomodo. Secundo quid meruit omnibus. q̃ xpus meruit omnib⁹ ⁊ quo.
¶ De primo dico q̃ sicut alij dicūt: sed non intelli
go sicut ipsi dicunt seu intelligunt q̃ Christus me
ruit omnibus q̃tum ad sufficientiaz. Cuius ratio
est. Nam meritum suum fuit acceptatum pro salu
te omnium tanq̃ sufficiens pro omnibus saluādis
ēm diuinam voluntatem antecedentem qua vult
omnes homines saluos fieri sicut dictum est in pri
mo. Ita q̃ scilicet deus voluntate consequēte ⁊ ef
ficaci voluisset deus omnes homines saluos fieri
ad hoc etiam suffecisset meritum Christi: ex acce-
ptatione diuine volūtatis ⁊ hoc est rationabile po
nere quia naturam omnium hominum curabilem
accepit ⁊ secundum ipsam meruit. Et ideo qua ra
tione pro vno vel pro tribus sufficiebat meritum
Christi eadem ratione pro quolibet: ⁊ ita pro om-
nibus. ¶ Secundo dico q̃ nō meruit omnibus q̃
tum ad efficaciam: quia non omnes homines effi-
caciter facti sunt participes meriti christi: sed pre-
destinatis ⁊ electis meruit efficaciter gratiaz fina
lem non solum primam sicut aliquibus reprobis ⁊
etiam gloriam quam nō meruit reprobis vel a deo
reprobatis. ¶ Tertio dico q̃ predictis non obstā
tibus non oportet dicere q̃ merituz Christi fuerit
in se formaliter infinitum sicut alij dicunt: sed fuit
simpliciter finitum licet pro infinitis q̃tum ad suf
ficientiam acceptatum vel acceptabile. Sicut eim
deus libere acceptat actum pro aliquo: nec alias
actus est meritorius nisi inq̃tum acceptatus. Ita
quēcunq̃ actuz potest acceptare pro quotcūq̃ sibi
placet ⁊ sufficit pro quotcunq̃ acceptatur: et ideo
licet meritum Christi simpliciter et formaliter fue
rit finitum nec propter habitudinem ad suppositū
merens potuerit esse formaliter infinitum: quia et
illa habitudo et totuz quicquid se tenet formaliter
ex parte actus finitum est: potuit tamen acceptari
et acceptabilis erat pro infinitis secundum bene-
placitum diuine voluntatis. Verum est tamen
quod condecens erat hoc attendendo ad condi-
tionem suppositi merentis quod erat infinitum:

quatinus meritum sufficeret pro infinitis ⁊ nullū
aliud meritum cuiuscunq̃ creature sufficeret: licet
absolute loquendo sufficere potuisset si deus sic vo
luisset. ¶ Quarto dico q̃ predestinatis Christus
efficaciter meruit: non q̃ meruerit eis predestina-
tionem ita q̃ meritum Christi vt preuisum fuerit
ratio predestinandi eos. Hoc eim non est verū. Nā
sicut dixi in primo. Predestinatio non habet cau-
sam ex parte predestinati vllo modo. Sed de⁹ pre-
destinando prius ordinate vult finem alicui: puta
beatitudinem quā velit sibi gratiam vel meritum
Nota ordinē in p̄ uisione diuina. ad finē. ¶ Unde dico q̃ deus certum numerū ele-
ctorū predestinauit inter quos Christus est caput
⁊ primus ⁊ principalis. Secundo illis quos prede
stinauit voluit gratiam finalem sine qua ordinauit
nunq̃ conferre gloriā alicui. Tertio vidit aliquos
casuros per peccatum aliquādo sicut Adam ⁊ elec-
to qui aliquando erant peccaturi. Quarto ēm or
dinem rationis ordinauit remedium reparationis
per Christum ⁊ merituz Christi. ¶ Ex quo patet
q̃ meritum Christi nō fuit ratio predestinandi ali
quem: quia predestinatio cuiuslibet electi ⁊ certus
numerus predestinatorum prior fuit ēm rationem
q̃ meritum Christi preuisum pro q̃to ad alios se
extendit: sed predestinatis lapsuris datum est in re
medium reparationis meritum Christi tanq̃ illis
qui erant efficaciter saluandi a deo effectiue p ip-
sum christum hominē meritorie. Sic ergo patet q̃
Christus omnibus meruit ⁊ quomodo non obstā-
te q̃ suum meritum sit finitum formaliter. licet for
te aliquomodo ēm denominationes extrinsecam a
supposito merēte possit dici infinitum sicut opus
aliquod dicitur humanū vel etiā quia ad infinitos
q̃tum ad sufficientiam se extendit.

quid xps alijs meruerit. ¶ De secundo vero qd meruit ipse xps
alijs. Dico primo q̃ me
ruit eis gloriam ⁊ gratiā. Verū est tamen q̃ aliqui
bus ēm sufficientiā vel q̃tum ad sufficientiam et
aliquibus efficaciter. De gratia prima. dico q̃ me
ruit eā omnibus qui habuerunt vel habituri sunt
eam ⁊ hoc efficaciter. Paruulis tñ meruit eā sine
cooperatione ipsorum. Sed adultis de cōmuni le-
ge cum cooperatione vel aliqua dispositione ipso-
rum per quā disponūt seipsos ad gratiā aliquo mo
do saltem de congruo. Hec est inconueniēs de pri-
ma gratia in alys q̃ sic cadat sub merito christi de
cōdigno licet bene sit incōueniens q̃ cadat sub me
rito alicuius alterius habētis gratiam ipsam. Et
hoc etiā patet. Nam xps meruit q̃ sacramēta no-
ue legis habeant efficaciam. Et planū est q̃ in sa-
cramēto noue legis aliquo. Puta in baptismo cō-
fertur prima gratia: quare ꝛc. ¶ Dico ergo q̃ me-
ruit xps gratiam primā omnibus etiam antiquis
patribus ante tēpus legis scripte ⁊ sub tempore le
gis scripte ⁊ circūcisionis precedēte fide de Christo
⁊ merito sue passionis que semper quoquo mo-
do fuit necessaria ad salutem consequēdam ⁊ gra-
tiam habēdam pro omni statu ⁊ lege hominis via-
toris. ¶ De gratia vero secunda ⁊ augmento gra
tie. Dico q̃ christus meruit etiaz ipsam in omnib⁹
habētibus ipsam ⁊ efficaciter tñ cooperantib⁹ ip-
sis ēm opa bona formata a caritate. De gratia ve-
ro penitentiali que non est prima sed recuperatiua
magis ipsius gratie. Dico etiam q̃ xps meruit eaz
⁊ de condigno sic tñ q̃ non sicut causa totalis ⁊ im
mediata sed oportet penitentem ad hoc operari et
disponere se quoquo modo: nō tñ meretur ipse sibi
gratiam de condigno per illam dispositionē sed tā
tuz de cōgruo. ¶ De gratia finali etiā dico q̃ xps
meruit eā omnibus habētibus ipsaz finaliter sicut
puto ⁊ idem dico de virtutibus infusis q̃ xps me-
ruit eas oibus sicut de gratia dictū est. ¶ De glō- Glia mltiplex.
ria vero sciendū q̃ gloria accipitur q̃tum ad habi
tum vel q̃tum ad actū. Similiter etiam gloria ac-
cipitur pro gloria corporis vel pro gloria aīe ⁊ ob
busistis modis dici potest q̃ xpus efficaciter me-
ruit gloriam omnib⁹ predestinatis ⁊ electis homi
nibus qui non habuerunt eam ex meritis proprijs
sicut oēs paruuli decedentes sub baptismo ⁊ anti-
quitus sub circūcisione ⁊ ante sub fide parentū ap
plicata ad paruulos. ¶ De illis vero qui habēt vt
habituri sunt eaz ex meritis potest etiā dici q̃ xps
meruit eis etiā de condigno tanq̃ principalis cau
sa merens: ipsi vero tanq̃ sub principales ⁊ secun-
darie cause: ita q̃ ex duplici causa meritoria debe-
tur eis ⁊ maior gloria debetur eis de communi le-
ge q̃ illis qui nō habēt gloriā ex merito ꝓprio: sed
tñ ex alieno puta ex merito christi. ¶ De apertio Ianue apertio dup.
ne ianue dico q̃ illa potest itelligi duplex. Una spi
ritualis ⁊ alia corporalis. Et spūalis apertio voca
tur amotio impedimēti visionis beate. Et apertio
corporalis vocatur amotio impedimenti ascensus
beatorum ad celum locum illum beatorū ad quem
nullus ascēdit ante ascēsionem Christi. Et dico q̃
christus suo merito ⁊ pcipue merito passionis que
fuit emēda satisfactoria meruit vtrāq̃ apertionem
Unde ⁊ statim passione exhibita fuit aperta ꝓma
ianua sicut etiam dicit xpus latroni pendēti iuxta
se. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso.
Luce. 23. id est hodie videbis deum ⁊ frueris ipso Luc. 23.
beatifice sicut ego. Verūtamē dico q̃ secūda aper
tio fuit facta ex ipa passione exhibita: licet dilatus
fuerit ingressus ēm diuinam dispositionē vsq̃ ad
ascēsionez christi qui primus sicut rex ⁊ caput alio
rum intrauit ⁊ alios secuz duxit. Unde ⁊ Michee Mich. 1.
primo. Ascendit prudens iter ante eos. ¶ Ex pre
dictis patet q̃ Christus remissionem omnium pec
catorum totius generis humani sicut ⁊ gratia ipa
per quam peccatum expiatur. ¶ Patet etiam q̃
omnibus habentibus opera bona ⁊ meritoria me-
ruit nobis sicut ⁊ gratiam que est principium ⁊ ra
dix merēdi vt vere possimus sibi dicere omnia ope
ra nostra domine operatus es nobis ⁊ ad ipsum cō
parati nō sumus/ nisi seruiz inutiles serui sicut etiā
dicebat discipulis suis. Cum inquit feceritis om-
nia benedicite serui inutiles sumus. Hec de secun-
do articulo principali.

¶ Quātum ad tertium arti/ Instātie 5 pdicta.
culum. Sunt alique instantie contra predicta.
¶ Prima est ista. Meritum est prius premio sal-
tem ordine nature. Sed meritum Christi vel passio
Christi non fuit prius gratia antiquorum pa-
trum: sed posterius etiaz duratione: ergo ⁊ cetera.
¶ Secunda est ista. Quod non est nō meretur nec
meretur alicui. Sed Christus q̃tum ad suum me
ritum non est modo sicut nec sua passio: nec fuit
etiam tempore patrum: ergo nichil merebatur
eis. ¶ Tertia instantia. Premium debet esse ma-
ius merito et meritum debet ordinari ad ipsum.

Sed meritum Christi est aliquid nobilius & perfectius merito aliorum & operibus bonis ipsorum sicut & gratia Christi: ergo &c. ¶ Quarta instãtia. Qua ratione Christus dicitur meruisse gloriam eadem ratione vt videtur debet dici meruisse predestinationem. Sed hoc est falsum: ergo &c.

¶ Quinta instantia. Quia si Christus non obstãte q̃ fuerit posterius meruit prioribus et antiquis gratiam: tunc meritum potest esse posterius p̃mio. Videt q̃ pari ratione angeli beati possint dici meruisse suam beatitudinem postq̃ habuerunt ipsaꝫ. Sed hoc est falsum. ¶ Sexta instantia Si Christus meruit gratiaꝫ circũcisionis merito sue passionis videtur q̃ circũcisio habuerit efficaciaꝫ ex opere operato sicut sacramẽta noue legis. Hoc est falsum: ergo &c. ¶ Septima instantia. Quia si Christus meruit antiquis patribus gloriam sicut & gratiam vel remissionem culpe non apparet ratio quare non fuerint antiqui patres assumpti ad gloriam sicut accepti ad gratiã. Sed hoc ẽ falsuꝫ. ¶ Octaua instantia. Quia si Christus meruit antiquis patribus aliquid. Aut hoc fuit per suum meritum vt preuisum. Aut vt exhibitũ. Nõ primo modo: quia meritum vt preuisum nõ est nisi ens rationis. Per ens autem rationis non meretur quis aliquid reale. Nec vt exhibitum quia nondum erat exhibituꝫ ergo nullo modo.

Ad ista. precedẽ. ¶ Ad primam instãtiã dico q̃ nõ oportet meritũ esse prius natura realiter in seipso q̃ premium sed sufficit q̃ in acceptãte vel in acceptatione ordinãtis sicut est in proposito. Meritũ enim Christi prius natura fuit in acceptatione dei q̃ fuit gratia alicui collata ratione ipsius. ¶ Ad secundã quasi per idem scz q̃ illud qd̃ nullo modo est nec in se nec in acceptatione alicuius non est meritum nec ratio alicuius premij Non oportet autem ad hoc q̃ sit meritum vel ratio alicuius premij q̃ sit in actu: sed sufficit q̃ futuruꝫ sit vel fuerit & q̃ sit in actu acceptatum ad tale premium. ¶ Ad tertiã dico q̃ non oportet omne premium esse maius merito sed potest hoc fieri et esse ẽm arbitrium dei acceptantis tale meritum ad tale premium precipue quia liberaliter acceptat nec meritum est meritum nisi quia ab ipso acceptatum Et ideo dico q̃ acceptare potest vnum perfectiorẽ actum in se ad aliquẽ imperfectiorem tanq̃ ad premium. vel dic q̃ non est totale premiũ. ¶ Ad quartam dico q̃ non pari ratione meretur quis predestinationem & effectum predestinationis puta gloriã et gratiam. Patet de se q̃ non eadem ratione meretur quis prius sicut & posterius nec causam sicut effectum. Et ideo licet Christus meruit gratiaꝫ et gloriam alicui sicut etiã aliquis sibi ipsi non tamen predestinationem. ¶ Ad quintam dico q̃ non est aliquod incõueniens si deus sic ordinasset vel ordinare voluisset q̃ angeli boni primo habuissent suã beatitudinẽ & postea meruissent eam sicut non fuit inconueniens de Christo q̃ simul haberet beatitudinem & mereretur eam vt dictum est supra. Tamẽ non est ita ordinatuꝫ q̃ aliquis primo beatificetur et postea suam beatitudinem mereatur. Sed angeli boni primo meruerunt & postea beatificati sunt & in termino nec fuerũt ampliusviatores nec in statu merendi ẽm ordinationem diuine voluntatis.

¶ Ad sextam dico q̃ sicut Christus meruit q̃ sacramẽta noue legis haberẽt efficaciã ex opere operato ita de circũcisione & sacramẽtis antique legis meruit q̃ haberent efficaciam ex opere operantis. ¶ Ad septimam dico q̃ immo apparet ratio quare sancti patres ante passionem Christi vel suũ meritum exhibitum non fuerunt glorificati sicut gratificati: quia summũ premium vel bonum ad qd̃ attingit premium. Puta beatitudo nunq̃ debet cõferri donec meritum sit exhibitum licet aliqua alia bene possint conferri cuiusmodi sunt remissio culpe & infusio gratie. ¶ Ad octauã dico q̃ christus per actum suum meritorium preuisum meruit antiquis patribus gratiam non vt preuisum vel exhibitum. Ita q̃ ista sint rationes meritorũ in actu ꝭ vt acceptant a deo ad hoc: vt ratione ipsius patribus credẽtibus in Christum cõferretur gratia vel etiam paruulis in fide ipsorum. Hec de tertio articulo.

Ad primum principale dicto q̃ bene concludit q̃ christus non meruit gratiã & gloriam omnibus ẽm efficaciã: licet bene ẽm sufficientiam. ¶ Ad secundum dico q̃ meritum christi nõ est infinitum sed formaliter finitum: licet ad infinitos homines se extẽdat q̃tum ad sufficiẽtiaꝫ ex voluntate & beneplacito acceptantis. ¶ Ad cõfirmationem de remissione peccati. Dico q̃ peccatum non est formaliter infinitum sed obiectiue tãm vel auersiue. ¶ Ad tertium dico q̃ Christus meruit omnibus hominibus primam gratiam pro statu nature lapse: quia si primi parẽtes in statu innocentie habuerunt gratiam. Dico q̃ Christus non meruit eis illam gratiam. Prius eim fuit illa gratia conferenda q̃ preuideretur casus hominis nec meritũ Christi prout ad alios se extẽdit. ¶ Quãdo dicis. Tunc prima gratia non esset gratia: quia caderet sub merito condigni. Dico q̃ est gratia habenti: quia non cadit sub merito suo licet sub merito alterius. Vel dic q̃ totum est gratuitum & gratia: quia totum depẽdet ex liberali acceptatione diuina. Ita q̃ nullus actus ex seipso condignitateꝫ habet ad premium sed ingratuꝫ a deo liberaliter acceptatur. ¶ Ad aliud de gloria dico q̃ non est inconueniens q̃ aliquis mereatur sibi gloriam & cuꝫ hoc etiam Christus: Christus tamen sicut principalis merens et agens et ipse homo sicut secundarium agẽs & minus principale eo modo quo dictũ est supra: ideo &c.

¶ Distinctionis Vigesime.
Questio Vnica.

Circa distinctionem Vigesimam quero. Utruꝫ necesse fuit genus humanum reparari per passionem Christi. ¶ Videtur q̃ nõ. Primo sic. Non est necessariũ genus humanum reparari nec fuit necessarium: ergo nec sic reparari. Puta per passionẽ Christi. Consequẽtia patet Antecedẽs probatur: quia nõ fuit necessarium genus vel naturã angeli peccãtis reparari. Nõ obstãte q̃ ẽm aliquos plures species angelorũ totaliter ceciderũt quia non ponunt nisi vnũ indiuiduum in

vna specie angelica & tũ species angelica est multo nobilior q̃ humana & magis fuisset necessariuꝫ ipsam reparari vt videtur. ¶ Secũdo sic. Humanũ genus potuit reparari per quẽcunq̃ actũ exercitum ipsius xp̃i magis q̃ per passionẽ xp̃i: g̃ non fuit necessarium ipsum redimi per passionẽ Christi: consequẽtia patet. Probatio antecedẽtis quia cum actio sit laudabilior passione: quia passionib̃ nõ meremur nec laudamur nec vitupamur. 2. ethi. quilibet actus bonus exercitus xp̃i ita fuit deo acceptabilis sicut passio ista: & per consequẽs ita satisfactorius pro genere humano reparãdo. ¶ Tertio sic. Anselmus libr. 2. cur deus homo approbat sentẽtiaꝫ discipuli sui q̃ minima lesio corporis xp̃i preponderabat omnibus peccatis nostris. Ita q̃ prius deberet aliquis velle q̃ totũ genus humanũ in peccato remaneret q̃ q̃ homini xp̃o aliquam lesionem inferret: g̃ cum modica lesura xp̃i pro satisfactione sufficeret non fuit necessarium per tantã lesuraꝫ passionis & mortis genus humanũ reparari vt videtur: quãto enim pena satisfactoria minor est: dum tũ sit sufficiens tãto magis est cõueniens.

2. ethi. Ansel.

¶ Contra clusionem declarandã cõposuit illum libr̃ũ. Dicit eim sic lib. 2. ad discipulũ suũ. Ecce vides quomodo rationabilis necessitas ostendat ex hominibus perficiendã esse supernã ciuitatẽ nec hoc fieri posse nisi per remissionẽ peccatorũ quã homo nullus habere potest nisi per hominẽ qui idem ipse sit deꝰ atq̃ morte sua homines peccatores deo recõciliet expressa est auctoritas vt videtur.

Anselmus per totum libr̃ũ cur deus homo quasi qz ad istã con

Ansel.

¶ In ista questiõe sic pcedã. ¶ Primo inquiram an fuerit necessarium redimi genus humanũ. ¶ Secundo. An per viam satisfactiõis. ¶ Tertio. An satisfactio necessario debuerit fieri a deo homine. ¶ Quarto. An satisfactio talis puta per mortẽ fuerit necessaria. ¶ Vltimo ad rationes.

¶ Quantum ad primum articulum videtur dicere Anselmus et arguit q̃ necessarium fuerit genus humanũ reparari. Et hoc sic. Deus nichil facit frustra. Sed natura humana cũ sit intellectualis & rationalis esset frustra in vniuerso nisi reparata fuisset vl̃ reparetur quia ipa est capax dei per cognitionẽ perfectam & amorẽ videndo ipsum & amando vel fruendo ipso. Hoc autẽ nõ stat cum peccato: igitur oportuit ipsam reparari & redimi a peccato. In quod iam ponitur esse lapsa. Hec ratio habetur lib. 2. cur deus homo. c. 1. Et in 4. ca. concludit q̃ ex his facile est cognoscere: qm̃ aut deus perficiet naturam quã incepit aut in vanũ fecerit eam sublimẽ naturam: quare &c.

opi. ãsel.

¶ Sed iudicio meo salua Anselmi reuerẽtia non video q̃ necessarium fuerit naturam humanam vel genus humanũ reparari etiã suppositio lapsu illius. ¶ Primo quia non est hoc magis necessarium de homine q̃ de angelo sicut argutum est supra. ¶ Secundo quia lapsus non est nec fuit per se causa reparationis sed occasio tantum. ¶ Tertio quia presupposito lapsu hominis non propter hoc deus operatur circa ipsum necessario opus reparationis: sed mere contingenter & libere. Ita q̃ tota necessitas reparationis humanẽ non est nisi necessitas cõsequẽtie: quia sic deus determinauit q̃ homo reparetur et stat talis necessitas cum contingentia simpliciter. ¶ Quarto quia sicut non est absolute necessarium angelum non reparari post lapsum: quia potest vel potuit reparari. Ita nõ videtur necessariũ hominem reparari: quia absolute loquendo potuit non reparari etiam supposito lapsu.

p̃ Ansel.

¶ Dico igitur q̃ non fuit necessarium simpliciter hominẽ reparari etiam supposito lapsu sicut nec hunc hominẽ necessariuꝫ est reparari post peccatum vel penitere. Fuit tamen necessarium necessitate consequẽtie supposito q̃ deus sic determinauit facere sicut tenemus per fidem. Congruum tamen fuit ipsum reparari & fuit hoc ordinatũ magis q̃ de angelo: quia angelus ex tẽptatione & impulsu alterius non peccauit sicut michi videtur de peccato primi angeli quicqd̃ sit de aliis: qz de multis aliis potest dici q̃ ex temptatione & impulsu alterius peccauerunt. Vnde & mali angeli alios temptauerunt. Iuxta illud apoca. Factum est preliuꝫ magnum in celo Michael & angeli eius preliabantur cum drachone & dracho pugnabat & angeli eiꝰ &c. vel si ex impulsu et temptatione alterius aliqui peccauerunt illa tamen tẽptatio non fuit ita vehemẽs sicut temptatio qua homo fuit temptatus. Et similiter magis potuerunt resistere q̃ homo: ideo magis congruum fuit hominem reparari. Nec fuit reparatus homo ad restitutionẽ ruine angelice sicut aliqui imaginãtur. Nam prior ẽm rationẽ fuit predestinatio omnium electorum q̃ aliquis casus preuideretur: & per consequẽs aliqua reparatio illius casus vel lapsus. Quere contra hoc Augustinum in libro primo supra de predestinatione distinctione quadragesima prima.

Apocal.

¶ Ad rationem Anselmi dico q̃ homo non esset frustra in vniuerso dato q̃ nunq̃ repararetur nec beatificaretur sicut nec angelus malus. Dato secũduꝫ aliquos multe species angelorũ totaliter sint dãnate: quia tot species quot indiuidua. Sunt enim ad perfectionem naturalem vniuersi & ita de specie humana diceretur. ¶ Preterea dictum est supra q̃ siue homo peccasset siue nõ adhuc filius dei fuisset incarnatus & fuisset homo. Ponamus ergo q̃ fuisset homo. Planuꝫ est q̃ attigisset ille homo ad visionẽ beatificam dei & sic quicquid fieret de aliis hominibus natura nõ fuisset vniuersaliter frustrata a fine suo: quia in aliquo supposito attigisset finem illuꝫ. puta in christo & hoc sufficit ne ponatur frustra. ¶ Similiter etiam tertio. Non fuisset frustra natura humana dato q̃ non redempta: quia sustinuisset penam dãnationis pro peccato ad ostensionẽ diuine iusticie ideo &c. Hec de pmo articulo.

ad ãsel.

¶ Quãtum ad secũdum articulum. Dicit etiam Anselmus q̃ necesse fuit hominem redimi per viam satisfactionis. Et arguit sic libr. 2. Cur deus homo. Iniustus est qui nõ reddit deo qd̃ debet sicut etiã q̃ nõ reddit hoi qd̃ ds. Sed homo debet deo maximã reuerẽtiã quã sibi abstulit p peccatũ offendẽdo ipm & auertẽdo se ab ipso

Opinio Ansel.

igitur oportet deo satisfacere. Alioquin manet hō iniustus vt videtur ⁊ nunq̃ recipietur ad beatitudinē. ¶ Sed ad hoc argumētum potest dupliciter responderi ⁊ vtrāq; responsionē Anselmus excludit. Primo quia diceretur q̃ iniustus qui non reddit deo qd debet si possit reddere ⁊ satisfacere: sed si nō potest excusatus est. Homo autem nō potest: ideo excusat⁹ est nec oportet eū satisfacere. ¶ Secundo diceretur q̃ offensa hominis posset a deo remitti ex misericordia dei sine vlla emēda ⁊ satisfactione ⁊ sic homo reparari. ¶ Contra primam responsionē arguit Anselmus q̃ non valet pro hoīe dicere q̃ sit impotēs reddere honorē deo debitum quia ipse reddidit seip̄sum impotētem ex culpa sua ⁊ ita non excusatur de illa impotentia: sed tenetur satisfacere ⁊ manet iniustus nisi satisfaciat. Ponitur exemplum. Si dñs precipiat seruo aliqd opus faciendū ⁊ ipse seruus contēnens imperium dominī mittat se in foueam ⁊ reddat se impotētem ad faciendū opus. Planū est q̃ ex impotentia non excusat. ¶ Contra secundā solutionē arguit Anselm⁹ qr q̃ deus satisfactionez dimisisset ex misericordia Aut hoc fuisset: qr talem satisfactionē non exigisset quia vidisset hominē impotētem ad satisfaciendū ⁊ sic dimittere satisfactionem non fuisset misericordia sed necessitas: qr etiam si deus bene voluisset homo tñ non potius/ ⁊ dicere q̃ deus dimittat aliquid ex misericordia qd habere non potest stultum est. Aut sic dimisisset quia ipsum hominem ad gloriam ⁊ gratiam trāstulisset qd videtur irrationabile: qr tunc homo per peccatū ad gloriam deuenisset sicut ⁊ per innocētie statum. Oportet igitur omnino q̃ per viam satisfactionis homo reparet.

Salu. argu. ansel.

Ꝑ ꝓdict. solutio.

opi. auc.

¶ Sed sicut dixi in precedēti articulo di co in isto q̃ nulla necessitas fuit absolute hominē prius lapsum reparari p viā satisfactionis supposito etiam q̃ debuerit reparari. Prius ēm est culpam velle remittere q̃ satisfactionē pro culpa velle recipere. igitur deus potest culpam remittere ⁊ sic per ꝑñs hominem reparare nolendo aliquā satisfactionē recipere. ¶ Scdo qr hoc videmus q̃ potest homo ex misericordia liberali alium ad gratiam recipere ⁊ culpam vel offensam remittere dato q̃ nullam satisfactionē ab ipso velit recipere. ¶ Tertio etiā qr hoc videtur dicere Augustinus expresse de trinitate vbi dicit q̃ alius modus reparandi hominē deo nō defuit qui hominē de nichilo creauit. Et potest ex hoc formari argumētum: qr sicut deus potuit nō cooperāte homine in aliquo facere in puris naturalibus vel cū hoc in gratia ante lapsum ita post lapsum sic potuit eā reparare ipso nō satisfaciente in aliquo vt videtur. ¶ Dico igitur q̃ potuit genus humanū reparare sine vlla satisfactione ex parte hominis vel alicui⁹ alterius. ¶ Secūdo dico q̃ tamen deus ordinauit hominē reparari via satisfactiōis ⁊ fuit hoc necessarium necessitate consequētie non absolute ⁊ simpliciter necessitate consequentis sed contingens.

August.

ad ansel.

¶ Ad rationem Anselmi dico q̃ deus ex liberali misericordia potuit remittere satisfactionē homini recipiēdo ipsum ad gloriam ⁊ gratiam ⁊ remittendo sibi offensam. Nec propter hoc homo ex peccato fuisset gloriam consecutus nisi occasionaliter ⁊ per accidens sicut modo ex peccato est redēptus per satisfactionē: sed directe ⁊ per se ex diuina misericordia esset gloriam assecutus sicut modo etiam est redemptus. Hec de secundo articulo.

¶ Quātum ad tertium articulum etiam ponit Anselmus ⁊ cōmuniter ponūt multi q̃ supposito q̃ humanū genus esset reparandus per viam satisfactionis oportuit q̃ satisfaciēs esset deus verus et etiam homo verus. Q̃ homo iam patet ex predictis ꝫm Anselmum: quia homo peccauerat: ⁊ ideo oportuit etiam q̃ homo satisfaceret. Sed q̃ deus. Probatur ab Anselmo. Primo sic. Nullus potest deo satisfacere pro peccato: nisi reddēdo aliquid maius q̃ sit omne aliud a deo quia aliquid maius q̃ omne illud pro quo peccare non debuit nec auerti a deo. Sed talis non potest esse nisi deus qui solus omnem creaturam excedit pro qua non debuit homo peccare auertendo se a deo. Maius enim omni creatura non potest reddere nisi deus: ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. Nullus potest satisfacere pro peccato qui debet quicquid pōt ipsi deo Dato q̃ sit innocēs ⁊ sine peccato. Sed purus homo omnez reuerentiam ⁊ quicquid potest debet deo dato q̃ homo nō peccasset vt patet ex sua creatione: q̃ purus homo ⁊ pari ratione nec pura creatura potest deo satisfacere pro peccato. ¶ Tertio sic. Ille solus potest deo satisfacere pro peccato q̃ potest restituere illud quod fuit impeditum p̄ peccatum ad quod deus hominē ordinauerat. Puta gloriam ⁊ gratiā. Sed hoc potest solus deus q̃ solus potest conferre gratiā ⁊ gloriā: q̃ ⁊c. ¶ Quarto sic potest argui. Ille qui solus est infinitus potest satisfacere pro offensa infinita. Sed peccatum mortale est offensa infinita. Tum quia ille qui offenditur est infinitus. Tum quia etiā auertit a bono infinito et adimit ipm: ergo ⁊c. ¶ Quinto sic. Homo non potuit obligari ad tantam reuerētiam respectu puri hominis vel creature ad q̃tam obligatur respectu dei. Sed si hō purus vel pura creatura pro homine satisfecisset homo obligaretur sibi ad tantam reuerentiam ratione redemptionis sicut obligatur deo ratiōe creationis: ergo ⁊c. Minor patet: quia non est minus opus redemptionis q̃ creationis vt videtur. ¶ Videtur ergo secundū istas rationes posse dici q̃ oportuit deum pro peccato generis hūani satisfacere ⁊ q̃ non potuit hoc creatura pura.

opi. ānsel. ⁊ aliorū.

¶ Sed his non obstantibus videt mihi sicut de precedentibus articulis esse dicendum q̃ nulla fuit necessitas absolute loquēdo deum satisfacere pro peccato hominis etiam supposito q̃ non redimeretur homo nisi per viam satisfactionis. Sed pura creatura potuit satisfacere pro peccato absolute loquēdo. nec oportuit q̃ satisfaciens esset deus ¶ Hoc potest patere. Primo sic. Actus equalis bonitatis vel maioris q̃ sit alter actus malicie potest esse satisfactorius pro illo vt videtur. Sed aliquis homo potuit esse siue in puris naturalibus siue in gratia vel etiam in statu innocentie sicut potuit deus facere qui habuisset actum diligendi deum maioris bonitatis q̃ actus Ade fuerit malus vel q̃ fuerit malicia in ipso: quia potuisset habere maiorē vel equalem conatum voluntatis in diligēdo deum q̃ Adā in peccando: et consequenter etiam actus suus ad tot se potuit extendere in bonitate sicut ille in malicia. ergo ⁊c. Sic enim deus potuit ipsum acceptare pro multis sicut ⁊ actum malum ipsius Ade potuit ⁊ voluit iputare multis. ergo ⁊c. Nullū ēm inconueniēs est q̃ aliquis nō debitor possit pro alio satisfacere. ¶ Secūdo qr nō videtur inconueniens qñ Adam ipse potuerit penitere ⁊ intēsiori actu vl̄ eque intenso se ad deum cōuertere sicut auertit se ī peccando ⁊ sicut peccatum suū in alios redundauit ita ⁊ sua penitentia in alios redūdasset si deus voluisset eam sic acceptasse. ¶ Cōfirmatur qr potuit deus Ade conferre gratiam postq̃ peccauerat nō ex merito sicut etiā verbo ⁊ ita actus su⁹ fuisset meritorius ⁊ satisfactorius. Similiter etiam deus potuit absolute ꝗ̄ bum nō incarnari ⁊ tamē Adā predestinatus saluari ⁊ nō sine satisfactione de peccato quoquo⁹. ergo ⁊c. Similiter etiam meritū satisfactionis est causa extrinseca scdā salutis ipi⁹ satisfacientis vel etiam meritum xpi sed sine tali cā pōt deus īmediate quicquid mediāte illa. q̃ ⁊c. ¶ Tertio qr nō est ipossibile q̃ actum vnius angeli p̄ humano genere deus acceptasset p̄ satisfactiōe. Act⁹ enim ille potest esse simpliciter melior et nobilior q̃ actus hominis. quare ⁊c. ¶ Quarto qr nullum fuit impossibile deo q̃ hoīem purū fecisset nasci de virgine ⁊ sibi tantum gratiam cōtulisset sicut xpo ⁊ ita actus eius fuisset ita meritorius sicut act⁹ xpi ⁊ cōsequēter ita satisfactori⁹ vt videtur. quare ⁊c. ¶ Ultimo cōfirmatur hoc qr planū est q̃ act⁹ xpi satisfactorius nō fuit infinitus sed formaliter finitus ⁊ creatus nec meruit vel satisfecit pro nobis in quantū deus sed in q̃tū homo igitur videtur q̃ potuit satisfacere pur⁹ homo. Dico q̃ absolute loquēdo purus homo vel pura creatura potuit satisfacere pro genere humano: sed deo melius pro nobis p̄uidente ordinatum est vt nō satisfaceret pur⁹ homo sed deus ⁊ homo ex diuina caritate. quare ⁊c.

Opinio doctoris

¶ Ad primū Anselmi Dico q̃ nō oportuit reddere aliquid maius vel perfectius in bonitate omni creatura ad satisfaciendum pro peccato hoīs sed equalem vel maius in bonitate q̃ fuerit actus peccati in malicia. Qñ sicut delectatio vel deordinatio in peccato nō fuit infinita. Ita nec oportet reddi vel tradi aliqd infinitum ad satisfaciendum sicut etiam nec actus xpi satisfactorius fuit ad infinitū vel excedēs oēz creaturam. ¶ Ad secūdū dico q̃ maior nō est vera. Dato ēm q̃ homo debeat deo quicqd pōt reuerētie et honoris ex sua creatione sicut etiā xpus in q̃tū homo debeat deo tñ pōt satisfacere pro peccato vel ēt pura creatura mō supradicto qr deus illud idez qd est sibi aliunde debitū pōt in satisfactionē acceptare. Aliter dicitur q̃ licet totum hēat hō a deo non tamē obligatur a deo etiā ipi deo ō necessitate nisi in operibus decalogi ex mia diuina: ⁊ ideo de alijs posset homo satisfacere. Unde xpus ēm q̃ hō totū debebat deo. ¶ Ad tertiū dico q̃ maior nō ē vera licet ēm solus deus possit gram ⁊ gloriaz effectiue restituere nō tñ solus pōt satisfacere vel graz impetrare sicut p̄z. Sed homo vel ex condigno vel ex cōgruo. ¶ Ad quartum dico q̃ offensa vel pctm non est infinita vel infinitū. Non ēm negat rectitudinē infinitam sed finitam rectitudinem debitā sicut p̄z Tu dicis. Ille qui offenditur est infinitus ita dico q̃ ille qui diligitur est infinitus ⁊ tñ nō op̄z ꝓpter hoc q̃ dilectio vel amor creatus sit infinitus vt p̄z quare ⁊c. ¶ Ad quintū dico q̃ maior est vera. Et dico q̃ si pura creatura satisfecisset pro hoīe bono non fuisset obligatus sibi ad tantā reuerentiā sicut obligatus est deo sicut etiam nec tanta reuerentia debetur xpo in q̃tum homo vel rōne humanitatis seu actus satisfactorij q̃ta debetur ei rōne diuinitatis ⁊ in q̃tum deus. Illi ergo creature debuisset homo reuerentiam tanq̃ creature pro ipo satisfacienti ⁊ ideo p̄ncipaliter tanq̃ satisfactionem acceptanti ⁊ gram ⁊ gloriaz tribuētiideo cōcludere nō videtur. Si dicatur q̃ honor dei oblat⁹ per peccatum tantus est q̃ nō pōt recōpensari per hominez. Dico q̃ falsum est. Est enim aliquid creatū honor iste ⁊ debuit esse in honorante. Et dico q̃ pōt per act⁹ hoīs recompensari. Hec de tertio articulo.

Ad rōes Ansel. ⁊ aliorum.

¶ Quantum ad quartum articulum Dicit etiam Anselmus q̃ oportuit xpm mori ⁊ per mortem satisfacere pro peccato. Et hoc ꝓbat libro scdo Cur deus homo qr sicut homo victus fuit suauitate delectationis in peccādo. ita ēt reparari debuit satisfaciendo p̄ ipo asperitate dolorīs ⁊ asperitate tanta vt nihil asperius vel duri⁹ possit homo pati cuius nō sit ipe patiens debitor. Christū igitur qui nō erat debitor mortis sic oportuit satisfaciendo mori vt videtur. ¶ Preterea qr oportuit eum offerre aliquid qd preponderat omnibus peccatis pro quibus satisfecit. Hoc autem fuit vita sua que omnibus peccatis in bonitate preponderabat ⁊ ideo mors eius fuit p̄ctosissima ⁊ deo acceptissima. Q̃ autem vita sua p̄ponderaret in bonitate omnibus peccatis. Dicit Anselmus ibidem vbi approbat sententiā discipuli sui dicentis q̃ p̄ deberet homo eligere īfinitos mūdos nō esse ⁊ oīa peccata sua sup̄ se cadere q̃ xpm occidere. q̃re ⁊c. ¶ Tertia ratio potest addi: qr sicut mortuus erat homo per peccatum spiritualiter. Ita videtur q̃ p̄ mortem alicuius debuit satisfieri pro ipo. Nō aūt per mortem spiritualem quia illa peccatum est igitur per mortem corporalem.

An oportuit xpm mori. ⁊c. opi. Anselmi.

¶ Sed hijs non obstantibus. Dico q̃ nō fuit necessariū nec oportuit absolute q̃ xpus satisfaceret per mortem dato etiā q̃ per viam satisfactionis debuerit homo reparari ab ipso. Hoc patet qr quecūq̃ actum bonuz ⁊ exercitum ipius xpi deus potuit acceptare pro satisfactione. Puta orationem vel predicationem vel dilectionem vel fatigationem seu aliuz laborem quēcunq̃. Unde ⁊ ēm Anselmum alibi. Minima lesura corporis xpi preponderabat oīb⁹ peccatis. Qñ modica passione potuit satisfacere pro nobis.

opi. doc.

¶ Secūdo etiam patet hoc qr ad actum satisfactorium quantum est ex parte sua sufficit q̃ sit tāte bonitatis vel maioris quante est malicie est actus culpabilis. Sed planum est q̃ multos alios actus q̃ actum sustinēdi vel acceptādi mortem potuit xps habere equalis vel maioris bonitatis q̃ act⁹ Ade fuerit malus. ergo ⁊c. ¶ Tertio qr ad actum satisfactorium pro peccato auersiuo a deo sufficit act⁹ conuersiuus ad deum diligendo deū super omnia ⁊ omnia peccata detestādo ꝓpter ipm. Ita q̃ de⁹ pōt talem actum acceptare pro satisfactione. Sed tūc p̄z q̃ nō oportuit xpm mori. quare ⁊c. ¶ Dico igit q̃ absolute loquēdo nō oportuit. sed bene oportuit xpm mori ⁊ sic satisfacere stante ordinatione diuīa

circa ipm ⁊ de ipo. Voluit enim deus ipm sic satisfacere vt esset copiosa apud eum redemptio nō solum sufficiens sed plena ⁊ copiosa ⁊ habundās ꝛm plenitudinem diuine caritatis quam nobis ostēdit xpus in hoc facto vt nos ad caritatem traheret ne pro ipo etiam mori timeremus. ¶ Addit aūt vnꝰ q redemptio nostra nō fuit pcisa ⁊ totalis rō mortis xpi. Ita q xpus nō solum mortuꝰ est pro nobis redimēdis/ sed etiā pro iusticia defendenda ⁊ zelo iusticie diuine legis. Unde ⁊ increpādo iudeos de malicia ⁊ cecitate ⁊ duricia cordis eorum: qꝛ male obseruabant legem dei ⁊ male intelligebant predicando eis docendo eos disputādo cum eis concitauit aduersum se principes iudeorum ⁊ etiam phariseos qui postea mortem suam procurauerunt sicut patet ex decursu euangelij manifeste: zelo ergo iuste legis diuine mori voluit ⁊ nihilominus passionem suam vel mortem ⁊ etiam vitam deo pro nobis obtulit ⁊ sic nos reparauit.

Ad rōes Anselmi ¶ Ad primum de Anselmo Dico q nō oportuit satisfacere per viam asperitatis sed alia via fuit possibilis. Et dato q per viam asperitatis nō tamē tāte quāta fuit asperitas mortis qꝛ nec delectatio fuit tanta ī peccato ⁊ dato q tanta fuisset adhuc nō oportuit tantam esse asperitatem sed minorem quācunq; deꝰ potuisset acceptasse pro satisfactione. ¶ Ad secm dico q nō solum vita xpi ⁊ mors ppōderabat omnibus peccatis sed etiam quilibet actus suus bonus moraliter potuit preponderare vel pcipue actꝰ diligendi deum super omnia quare non oportuit ipꝯ mori. ¶ Ad tertium dicēdum q nō oportuit hominem morte corporali redimi vel reparari licet esset spiritualiter mortuus sed aliquo bono actu vitali a deo acceptato in satisfactionem redimi potuit/ et pro ipo satisfiri vel etiam aliqua modica passione seu etiam lesione. Hec de quarto articulo.

Ad rōes pncipa. ¶ Ad primū principale argumentum. Dico q nec angelum nec hominem absolute loquendo necessarium fuit reparari. Tamē dico vltra q nō est pbabile dicere speciem humanaꝫ reparari /et aliquam speciem angelicam totaliter damnari. Et ideo dico vltra q nō ē pbabile dictū eorum qui non ponūt nisi vnicū indiuiduū speciei anglice. quia tunc multe species angelorum totaliter damnarentur. Dico tamē q aliqua congruitas habetur de reparatione hominis que nō habet de angelis ⁊ tenetur q homo fuit reparatus non autē angelus licet absolute loquēdo ita potuerit vnꝰ sicut alius reparari. ¶ Ad secūduꝫ dico bene q per quemlibet actum xpi exercitum saltem moraliter bonum potuit genus humanum reparari ⁊ ideo nō fuit necessarium absolute per passionem. Sed quādo dicis q melius potuisset hoc fieri q̄ per passionem qꝛ actus est laudabilior passione ⁊ passionibꝰ non meremur. Dico q passio xpi habuit annexum actum perfectissime caritatis quo xpus suā passionem acceptabat ex caritate dei in redemptionē generis humani qꝛ maiorem caritatem nemo habꝫ vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Et non solum fuit ibi passio qꝛ solis passionibus non meremur ⁊ actus laudabilior est sola passione. Aliter dicitur q phūs loquitur in secūdo ethicorū de passionibus naturalibus cuiusmodi sunt rubedo vel alia quid tale non autem de passionibus volūtarijs vel voluntarie assumptis sicut fuit passio xpi. ¶ Ad tertium dico q cōcludit q non fuit absolute necessariū xpm mori sed modica lesior vna gutta sanguinis sufficisset ad redemptionem humani generis. Non tamen fuisset hoc magis congruum q̄ p mortem propter rationes supradictas. Hec oportet q quāto pena satisfactoria est minor dum tm sit sufficiens q sit pueniencior. Potest eīm accipi sua maioritas aliunde vel alijs de causis q̄ ex necessitate satisfaciendi. ¶ Ad illud etiam oppositum de Anselmo dr q salua ipsius reuerētia nō apparet necessitas dicti sui. Vel qui vult eū sustinere dicat q intentio Anselmi ⁊ totꝰ processus suus ꝛm quattuor articulos predictos in questione non cōcludit nisi necessitatem cōditionatam ⁊ pñe supposita scilicet diuina ordinatione qua sic deus ordinauit hominē redimi per mortem vnigenti filij sui ⁊ non aliter. Videtur tamē michi sine preiudicio q intētio Anselmi ⁊ verba sua sapiant necessitatem absolutam presupposito homine vel humana natura in vniuersitate rerum. Alioquin enim deus faceret vel cōseruaret aliquid frustra sicut dicit. Hoc autem est impossibile simpliciter sez deum facere vel conseruare aliquid frustra: qꝛ deus frustrari nō potest sicut patet. ideo ⁊c.

¶ Distinctionis. xxj.
Questio vnica.

Circa distinctiōez vigesimā primā quero Utrū corpus xpi fuerit idez nūero mortuū qd̄ ante fuerat viuum ¶ Videtur q non. Illud nō est idem numero quod nō habet idem esse substantiale qd̄ prius. Sed corpus mortuum non habet idem esse substātiale primuꝫ quod prius habuit viuum q̄ viuere viuētibus est esse secūdo de anima. Modo planū est q non habet idem viuere mortuum qd̄ prius habuit viuum. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. Si corpus xpi fuit idem nūero viuū/ ⁊ mortuum hoc fuit per aliquam formam substātialem manentē in ipo mortuo que prius etiam fuerat in corpore viuo. Sed hoc est impossibile quia tunc sequitur q in xpo homine dum viueret fuissent plures forme substātiales ⁊ sic corruptio substātialis nō esset resolutio vsq; ad materiam primā quod est falsum. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Si corpus xpi fuisset nūero mortuū sicut viuū non potuisset putrefieri nō accelerata resurrectiōe existens mortuum sicut nec viuū potest putrefieri. Sꝫ hoc est falsum qꝛ sicut xpus assumpsit assumptiōes corporis viui ita ⁊ mortui vt videtur. quare ⁊c.

2. de aia.

¶ Quarto sic. qꝛ si fuisset idem corpus mortuum ⁊ viuum eadez vnione vniebatur ad verbum mortuū existens ⁊ viuū vt videtur. Sed hoc est falsuꝫ quia uiuum non vniebatur nisi vnione totꝰ nature que corrupta fuit in morte ad corruptionē nature g ⁊c.

Psalmi. ¶ Contra In psal. Non dabis sanctū tuū videre corruptionē. Super illo dicit sic glosa. Caro mea requiescit in spe resurrectionis igitur caro ⁊ corpꝰ quod requieuit mortuū in sepulchro fuit caro xpi vera ⁊ corpus xpi veruꝫ ꝛm etiam qd̄ dicit totum euangelium. ergo fuit idē

corpus sicut corpus Christi viuum. Idez ergo corpus mortuum ⁊ viuum.

¶ In ista questione sic eēt p/cedendum. ¶ Primo eēt ostendendū quid est illd quo formaliter aliquid est indiuiduum ⁊ hoc ⁊ vnū numero. ¶ Secūdo eēt inquirendum an corpꝰ xpi fuerit idem numero viuū ⁊ mortuum ⁊ nō accipio vnum numero pro vnitate suppositi qꝛ sic que sunt in xpo sunt vnum numero/ ⁊ aīa etiā separata ī triduo a corpore ⁊ corpus ipm erant vnū numero cuꝫ verbo. ¶ Ex quo patet q responsio aliquorum de ista questione dicētium q corpus fuit idē numero viuū ⁊ mortuū qꝛ idem supposito nulla est nec ē ad ppositum qꝛ de hoc nō queritur. Sed intelligo per vnum numero vel idē loquēdo de vnitate numerali ⁊ indiuiduali qua aliqd est hoc indiuidualiter in se indiuisum nūeraliter ⁊ ab alio diuisum ⁊ singulare. ¶ Tertio esset inquirēdum An supposito q sic corpus xpi esset idem numero mortuum ⁊ viuuꝫ Utrū fuisset putrefactum si resurrectio non fuisset accelerata Vel an fuisset sine omni nouo miraculo preseruatum. ¶ Ultimo ad rationes. Sed quia primus articulus sufficienter habetur in secūdo distinctione. 12. in illa questiōe prolixa. Utrum materia sit principium indiuiduationis. ideo nhil modo.

Quid p vnū nūero ītelli.

¶ De secundo etiā articulo qꝛ sufficienter pꝛ ex hijs que dicta sunt in secō. distinctiōe. 17. in illa qōne. Utrum in homine sit aliqua forma substātialis alia ab aīa intellectiua. Ideo hoc dimitto. Nisi q adduco aliquas auctoritates pbantes q corpus xpi fuit dem numero viuū ⁊ mortuum quas ibi non adduxi accipiendo idem numero eodē modo quo ego dixi supra/ ⁊ per cōsequēs q in ipso remansit vera forma substātialis corporis vel carnis eadem que prius in corpore viuo. ¶ Prima ē auctoritas xpi Jo. xx. Ubi volens pbare veritatem resurrectiōis ipi Thome qui dixerat. Nisi videro ī manibus eiꝰ fixuram clauorum ⁊ mittam digitum meum in locum clauorum ⁊ mittam manum meam in latus eiꝰ non credam. Dixit christus ipi Thome. Adfer manum tuam in latus meum ⁊ noli esse incredulus sed fidelis. Quero ergo de illo vulnere lateri. An fuit idem vulnus quod fuit ibi inflictum cum in cruce iam eēt mortuus sicut dicitur Jo. xix. Aut nō fuit illud vulnus. Si fuit idem vulnꝰ nūero. ergo ⁊ idē corpus vulneratum ⁊ ita corpus xpi viuum ⁊ mortuum idem est. Si non fuit idem vulnus sed aliud numero simile. Tūc pbatio xpi fuit sophistica nec certificauit Thomam de eo quod querebat: sꝫ fuit Thomas deceptus qꝛ querebat ⁊ volebat mittere manum suam in latus ⁊ vulnꝰ laterale quod fuerat inflictum corpori xpi iam mortui in cruce. Et similiter potest argui de alijs vulneribus inflictis xpo in vita: licet nō ita manifeste. Et patet hoc per Augustinum ad deo grās. vbi dicit sic. False ille cicatrices fuissent si nulla vulnera precessissent ⁊ tamē nec ipe essent si eas eē noluisset. Voluit autem certe dispensationis cura vel gratia vt eis quos edificabat in fide non ficta non ad illud pro alio sed hoc quod infixum viderant resurrexisse modo scirent.

Vide. 2. dist. 12. ⁊ 17.

August.

¶ Secūda auctoritas est Augustini super Johānem. Claui enim manꝰ fixerant/ lanceā latꝰ aperuerat xpi/ ⁊ ad dubitantiuꝫ corda sananda sunt vulnera seruata vestigia. quare ⁊c. ¶ Tertia auctoritas principalis est Augustini ad felicianum. Illaꝫ carnem in sepulchro nō deseruit quam in vtero virginis assumpsit. ergo eadem caro idem corpus fuit viuum ⁊ in vtero virginis assumptū ⁊ in sepulchro conditum ⁊ mortuuꝫ. ¶ Quarta est Augustini de fide ad petrum. De matre idem homo factus. ⁊c. ¶ Quinta est eiusdem in sermone quodā de ascensione qui incipit. Dia charissimi. ⁊c. Dicit sic. Super excelsa. ergo celi terrenum corpus imponitur ossa inter sepulchri angustias pauloante conclusa angelorum cetibus inferuntur in gremio īmortalitatis mortalis natura transfunditur. ¶ Nota hic auctoritatem eiusdez August. super illud ps. Deꝰ deorum dominus loquutꝰ est vbi dicit sic. Discipuli primo non crediderunt donec tangerent atq; palparent si caro resurrexerat qꝛ caro mortua erat. Diuinitas que mori non poterat adhuc in carne resurgentis latebat. Ostendebat tamē dominus eandez formam eandemq; carnem quam in cruce viderant que in sepultura posita erat vt quos crucifixus fecerat titubantes resurgens fecerat fortes. Ecce per Augustinum q eadez caro crucifixa fuit ⁊ sepulta ⁊ resurrexit/ ⁊ per pñs fuit eadem caro viua ⁊ mortua ⁊ idem corpꝰ vt videtur. ¶ Sexta est Ambrosij de cōsecratione distinctiōe scda. preter illas que adducte sunt in questione de pluralitate formarum Ubi dicit sic. Liquet q preter nature ordinem virgo generauit ⁊ hoc quod conficimus corpus est ex virgine. quid ergo queris nature ordinē in xpi corpore cum pater naturam sit ipe partus ex virgine. Nam vera vtiq; xpi caro est que crucifixa est ⁊ que sepulta ē. ¶ Septima est Hieronimi super Jonā. Tu subleuaberis de corruptiōe Dicit ibi. Dicimꝰ inquit idem corpus ⁊ eandem carnē resurregere q̄ sepulta est ⁊ in humo condita mutare gloriam non naturam. ¶ Octaua est Gregorij ī Omelia super illud Jo. Maria stabat. ⁊c. Dicit sic. De rente in via dns bibit qꝛ mortē in trāsitu gustauit/ atq; ī exaltauit caput: quia hoc qd̄ morīēdo in sepulchro posuit surgendo super angelos eleuauit. ¶ Nona est Damasceni libro tektio. ca. 3. Ipsa est caro que passa ē ⁊ resurrexit. Et. 4. libro dicit q resurrectio domini incorrupti corporis ⁊ aīe vnio erat. ¶ Decima est Leonis pape in sermone de ascensione qui incipit. Post btām. ⁊c. Ubi dicit sic. Ad sanandā infidelium cordium/ vulnera clauorū/ ⁊ lancee erāt seruata vestigia vt nedū dubia fide: sed cōstantissima scientia teneretur eandem naturā in dei patris cōfessurā throno que iacuerat in sepulchro. Et nota q dicit eandem naturam non idem suppositum nec eandem materiam.

August.

Idem.

Idem.

Damas.

Leo pa.

¶ Sic igitur dico omnino ꝛm pmissas auctoritates q idez corpꝰ singulariter ⁊ naturaliter fuit ipius xpi viuū ⁊ mortuum. Nec valet qd̄ dicitur ab alijs q verum ēvnū supposito: cōtra hoc eīm argutū est in prefata qōne Nec qd̄ alij dicunt q verū est pro tanto qꝛ vna materia cum affectione quadam derelicta in materia ex quātitate vel cū quātitate. Nec quod addunt q aduenit noua forma in eadē materia ⁊ materia manet assumpta nec dicitur verbū aliqd de nouo assumere. ¶ Cōtra oia enim ibi est argutum ⁊ omnia vnico verbo possunt infringi qꝛ per aliquod predictorum nō potest saluari eadem caro sicut patet qd̄

Resolu.

tamen sancti omnes nituntur saluare. Non enim vnio ad verbum dat esse carnem nec per ꝓnis eandez carnem. Nec materia cum quãtitate est caro. Nec materia cũ alia forma cadaueris est caro ita caro xpi non quieuisset in sepulchro sed materia xpi vel quãtitas qd est nullum dictum ⁊ cõtra sanctos ⁊ scripturam ⁊ euangelium. ¶ Secũdo dico q̃ non solus corpus xpi fuit idẽ viuum ⁊ mortuum sed etiam in alijs idem manet corpus mortuũ qd ante viuũ fuerat sicut apparentia ꝓbare possunt. Verum est tamen q̃ corpus aliorum statim tendit ad corruptionem ⁊ incinerationem per desiccationem ⁊ exhalationẽ humidi cõtinẽtis partes a calido statim post separationem aie quod tñ nõ fuit factum in xpo ex miraculo speciali vt dicetur infra. ¶ Ex hijs concludo q̃ qz nõ est caro nisi per aliquam formam substantialem qz caro dicit substãtiam compositam et mixtam q̃ necessario in corpore mortuo manet illa forma substantialis carnis que prius fuit in viuo sicut manet idez corpus ⁊ eadem caro. Sicut enim impossibile est manere idem specie cum aliquo habente formam nisi maneat eadez forma specie. Ita impossibile est manere idẽ numero nisi maneat eadem forma substãtialis numero igitur manet ĩ corpore hominis mortui eadez forma substãtialis carnis que prius p̃ quam est corpus ⁊ caro quouscqz tãdem corpus ipm̃ corrũpatur ⁊ putrefiat ⁊ aliud ex ipo generetur. ¶ Sic igitur dico q̃ xps fuit idem nũero viuũ ⁊ mortuũ. Hec de secũdo articulo.

¶ Quantum ad tertium articulum tenetur cõmuniter q̃ licet corpus xpi esset putrefactibile ⁊ incinerabile sicut corpora aliorum hominum nõdum gloriosa ⁊ sicut etiã in vita erat Passibile tamen de facto non fuisset putrefactum nec incineratum etiam si resurrectio nõ fuisset accelerata. Hoc enim non decuisset qz ad nichil valuisset nec ad opus nostre redemptionis nec ad aliqd aliũ sed indignum fuisset vt ita nobile corpus vnitum verbo putrefieret. De facto autem planus est q̃ nõ fuit putrefactus Iuxta illud dictũ ps. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem :qd exponens Augustinus dicit. Non dabis sanctum tuũ. id est corpus meum a te sanctificatum videre corruptionem. id est putrefactionem vel incinerationem. Psalmi.

¶ Etiam dico q̃ nec corpus illud tenebat in corruptionem marcescẽdo ⁊ deficiendo paulatiue ꝑm dispositiones ad corruptionem vel incinerationez sicut corpora aliorum tendunt statim aia separata ad corruptionem: sed de virtute ⁊ modo vel miraculo qualiter hoc fiebat est dubitatio.

¶ Et dicunt aliqui q̃ hoc fuit virtute nature scilicet q̃ corpus xpi sic fuit p̃seruatum ⁊ hoc vel qz resurrectio sic fuit accelerata ⁊ corpus non putrefit vel corrumpitur ita cito sicut in tribus diebus: sed habet certam peryodũ vltra triduum in qua ĩcipit putrefieri. Vel qz circa corpus xpi fuerũt apposita remedia p̃seruantia a corruptione mirra scz ⁊ aloe in copia ⁊ sic preseruauerunt corpus a putrefactione sine aliquo miraculo vsqz ad resurrectionem q̃ fuit accelerata. Sed si resurrectio nõ fuisset accelerata sed multum tardata dicũt q̃ corpus xpi fuisset preseruatum p̃ miraculum. Sed non per miraculũ nouum sed miraculum antiquum qz eodem miraculo quo corpus fuit primo vnitum verbo eodem fuisset a putrefactione p̃seruatum etiam si resurrectio nõ fuisset accelerata nec sunt ponenda miracula plura sine necessitate vt videtur. opi. quorundam.

¶ Pro primo dicto eorum scilicet q̃ resurrectione accelerata corp̃ xpi fuit preseruatum per naturam. Videtur eẽ Augustinus de presentia dei. Vbi dicit q̃ xps ita cito resurrexit q̃ corpus eius putrefieri nõ potuit. ¶ Videtur etiam ratio pro eis qz quando aliquid potest fieri per naturam nõ est recurrendum pot̃ fieri per naturam non est recurredum ad miraculum. Potuit autem fieri per naturã q̃ corpus xpi in triduo non putrefieret. Tum ꝓpter frigiditatem loci lapidei in quo fuit positum ⁊ aliqua citius putrescũt in locis calidis q̃ in frigidis ꝑm Augustinum tertio de trinitate. Et patet hoc ad sensum. Tum propter breuitatem temporis. Tum ꝓpter remedia apposita. Tum ꝓpter siccitatem corporis qz in corpore xpi pauci remanserant humores qz xpus maximam copiam sanguinis emiserat quare ⁊c. ¶ Sed quia diu fuisset preseruatus si resurrectio nõ fuisset accelerata hoc fuisset per miraculum qz ad diutinã conseruationem vltra peryodũ determinatã nõ valent remedia naturalia. Hec per hoc natura qz nõ potest perpetuo ꝓseruare aliquid corruptibile sicut patet. Oportet ergo recurrere ad miraculum sz nõ ad nouum miraculum sicut dictus est supra ꝑm eos ⁊ nulla est necessitas. Nam verbum assumpsit sibi corpus humanum indissolubiliter secundum Damascenum libro tertio capitulo tertio. August. Damas.

¶ Contra istã positionem sunt aliqua dubia. Primo ꝯtũ ad hoc q̃ dicunt q̃ corpus xpi fuit p̃seruatus p̃ naturam qz nõ videtur hoc consonare scripture. Non dabis sanctum tuũ videre corruptionem. Videtur enim q̃ miraculose fuerit hoc factum multoforti q̃ de corpore beate virginis ⁊ Johãnis euangeliste de quibus creditur q̃ corpora eorus non fuerũt putrefacta sed resurrectio eorũ accelerata. ¶ Secundo etiam contra illud q̃ corpus habet certam peryodum quãdo incipit putrefieri. Dico q̃ corp̃ humanũ sicut patet per experientiam statim aia separata incipit marcescere ⁊ disponi ad corruptionem ⁊ hoc naturaliter. Unde ⁊ statim fetere ĩcipit nec potest totaliter ab aliquo remedio ab hoc p̃seruari. Unde licet mirra illa ⁊ aloe aliquid fecissent ⁊ aliqualiter preseruassent ⁊ locus frigid̃ ⁊ alia que adducũtur ab alijs nunq̃ tũ totaliter p̃seruassent. Ꝑcedẽ. põnem.

¶ Videtur ergo mihi q̃ xpi corp̃ fuit miraculose preseruatum a tendentia ⁊ dispositione ad corruptionem. Mens doctoris

¶ Ad Augustinus dico q̃ ita cito surrexit q̃ corrumpi vel putrefieri non potuit. Verum est q̃tum corruptionis ipsius corporis qz nõ ita cito simpliciter corrumpitur ipm̃ corp̃ ⁊ aliũ generatur ex ipo sed bene quantum ad dispositionem ⁊ tendentiã in corruptionem potuisset non obstãte acceleratione resurrectionis nisi preseruatum fuisset miraculose Et dico q̃ non miraculose fuerit hoc factum sicut ostẽdetur statim in alio mẽbro. ¶ Quantũ ad aliũ quod dicunt q̃ si resurrectio fuisset tardata corpus xpi fuisset preseruatum a corruptione nõ nouo miraculo: sed antiquo. Non videtur mihi hoc verum quõ corpus xpi fuit preseruatum.

¶ Videtur enim mihi q̃ corpus xpi de facto fuit preseruatus ab illa tendẽtia ⁊ dispositione ad corruptionem vel incinerationem ⁊ si resurrectio non fuisset accelerata adhuc fuisset nouo miraculo preseruatũ a corruptiõe ipa. ¶ Hoc probo primo sic Passiuum naturaliter dispositum ⁊ approximatũ actiuo naturaliter nõ impedito per causam supnaturalem vel aliam naturaliter si nõ patitur. Hoc ẽ miraculosum qz per causam supernaturalem impeditur. Patuit de tribus pueris in camino babilonis ⁊ igne. Sed corpus Christi mortuum cum non esset gloriosum ⁊ esset mixtum ex contrarijs erat passiuum dispositum sufficienter approximatum actiuo naturalibus corruptiuis siue ab extrinseco siue ab intrinseco igitur q̃ non corrumperetur vel ad corruptionem non disponeretur miraculum debet dici. ¶ Dices q̃ verum est miraculosum fuit sed non fuit nouum miraculum sed eodem miraculo quo corpus vniebatur verbo sicut p̃seruabatur. Contra. Probo q̃ nouo miraculo verbũ assumẽs corpus nõ impedit quin agẽtia extrinseca violẽter agerent in corpus viuũ nõ obstante vnione ipi ad verbum sicut nõ impediuit quin clauus penetraret manum vel extraheret sanguinez ⁊ si impediuisset fuisset miraculum stãte passibilitate corporis sicut patet sicut etiam si impediuisset q̃ non esurisset vel sitisset. ergo similiter in ꝓposito si ꝓhibuisset corp̃ mortuũ corrũpi vel ad corruptonẽ disponi. ¶ Secundo sic. Sicut in generatione est ꝓcessus naturalis qui si impediretur positis omnibus suis naturalibus esset miraculum. Ita in resolutiõe est processus naturalis a perfecto ad ĩperfectum ⁊ continũ̃ processus vsqz ad vltimatã resolutionem qui si impediretur omnibus tamẽ suis causis naturalib̃ positis miraculose impediretur vt si verbum prio assumpsisset sanguinem ⁊ ꝓcessisset ꝑm processum generationis naturalis sicut alij positis omnib̃ causis naturalibus illĩ processus si aliquando stetisset ante vltimatam generationem nouum miraculum fuisset. Sic etiam pot̃ dici de processu augmẽtationis cum ergo ita fuerit in processu ad corruptionẽ vel incinerationem corporis q̃ positis omnib̃ causis nanturalibus impeditus fuit vt nec corpus xpi corrumperetur nec ad corruptionem vel incinerationem disponeret. Videtur q̃ nouo miraculo fuerit factũ istud. ¶ Tertio sic ⁊ est quasi tactum ĩ corpore xpi viuo nõ obstante vnione ad verbum fuit augmentatio ⁊ fluxus partium ⁊ refluxus ⁊ si fuisset ꝓhibitus hoc fuisset nouo miraculo. ergo similiter in ꝓposito vt videtur. ¶ Dico q̃ licet eodem miraculo fieri potuit forte q̃ corpus xpi fuisset vnitum verbo ⁊ gloriosum effectus ⁊ per cõsequẽs impassibile ⁊ incorruptibile tamẽ qz de facto videm̃ q̃ corpus xpi viuum nõ obstãte q̃ fuerit vnitũ verbo fuit tamen passibile ⁊ corruptibile non gloriosum ⁊ multoforitius mortuũ existẽs cum nõ eẽt cõiunctum aie gloriose non esset gloriosum sine vllo miraculo. Potest argui q̃ sicut fuisset nouum miraculus preseruãdo corpus xpi viuũ a passione ⁊ lesione. Ita fuit nouum miraculum preseruãdo ipm̃ a dispositione ⁊ tendentia ad corruptionẽ ⁊ fuisset etiam nouum miraculum preseruando ipm̃ a corruptione ⁊ incineratione si resurrectio nõ fuisset accelerata. quare ⁊c. Ex hoc apparet necessitas ponendi nouum miraculum vt videtur. ¶ Ad illud vero quod adducũt de Damas. Dico q̃ nõ est pro eis. Nam pro tanto dicit q̃ verbum assumpsit corpus indissolubiliter qz nunq̃ corpus fuit a verbo separatum non qz nõ obstãte q̃ non potuerit corrumpi vel disponi ad corruptionem vel qz eodem miraculo fuerit verbo vnitum ⁊ a corruptione p̃seruatus. Epilogatio huius arti.

¶ Vel aliter ⁊ melius q̃ Damas. dicit ibi loquẽs de natura humana q̃ verbum assumpsit eam mirabiliter ⁊ inalterabiliter ⁊ nõ potuit ibi indissolubiliter ⁊ pro tanto dicit hoc qz neutra potuit verti in aliam nec ambe in tertiam. Non aũt dicit indissolubiliter q̃ natura hũana nõ potuerit dissolui. Tunc enim nunq̃ xpus potuisset mori nec fuisset mortũ

¶ Hec de tertio articulo In quo patet q̃ si resurrectio xpi nõ fuisset accelerata vel ipe fuisset senio vel etiam violẽter sicut mortũ est corpus suũ fuisset p̃seruatum a corruptione ⁊ nouo miraculo alio a miraculo vnionis voluntate diuina circa nouum obiectum volitum nec volitũ ꝓsequẽter ad vnionẽ vel ratione vnionis. Puta circa suspensionẽ actionum causarum naturalium ne agerent vel egissent ad corruptionem corporis. Et similiter dico de facto ne agerẽt ad dispositionem corporis xpi ad corruptionem in illo triduo.

¶ Ad primũ principale dico q̃ corpus xpi mortuum habuit pmum eẽ substatiale corporis ⁊ carnis ⁊ illud idem quod habuit viuũ sed non fuit vita informatum ⁊ ita non habuit esse viuũ. Hec etiam tale esse ꝓuenit corpori xpi intrinsece inq̃tum corpus siue sit viuũ siue non: sed tantum pertinet ad ipm̃ inquãtum vnitũ anime ⁊ viuũ Ad argumẽta ꝑncipalia.

¶ Ad secundũ dico q̃ in secũdo viuo fuerũt ⁊ sunt plures forme substãtiales: ⁊ ita oportet ponere nõ solum ad saluandum fidem xpi sed etiam aliud ad saluandum apparentiam ⁊ nõ solum in xpo sz etiã in alijs hominibus pari ratione sicut dictũ ẽ in secundo. Et dico q̃ vna illarum remansit ⁊ remanet naturaliter in corpore mortuo. Hec pria corruptio hominis est resolutio vsqz ad materiam primam sicut dictum est in secũdo: licet bene ita sit de generatione ꝓuersiua electorum. Et hoc patet per Damascenum in logica sua vbi dicit sic. Unaquecqz hominũ ꝓpostasis ex duabus ꝓstituta est naturis/ex aia dico ⁊ corpore ⁊ incõfusas has in seipa conseruat testis est que ex morte facta est diuisio. igitur scõm Damas. Facta diuisione anime ⁊ corporis p̃ mortem manet eadem natura corporis que prius erat in supposito viuente etiam in quolibet homine nec est statim resolutio ad materiam primã. Hec potes dicere q̃ verus est qz manet eadem materia qz pari ratione q̃tum ad hoc quodlibet aliud eẽt compositum ex duabus naturis qz manet eadem materia ĩ generato ⁊ corrupto. Damas.

¶ Similiter etiam q̃tum ad generationem q̃ habeatur vltima hominis forma cum alia precedente sine corruptione illius. Ita q̃ stent simul due forme. Patet per actorem illum in ecclesiasticis dogmatibus. vbi dicit sic. Et aliqui imponunt libzum illum Bẽnadio/ alij Augustino Dicimus inquit corpus tantũ per ꝓiugij copulam seminari creationem vero anime solum creatorem nosce corpus vero coagulari in vulua ⁊ cõpingi ac formari atqz formato iam corpore aiam creari ⁊ infundi vt viuat in vtero homo ex ipa constans ⁊ corpore ⁊ egrediatur viuus ex vtero plenus humana substantia. Bẽnadis vl Aug.

¶ Ad tertium dico q̃ licet corpus idẽ fuerit Christi viuum ⁊ mortuum ⁊ etiam aliorum

hominum: tamē mortuū potest putrefieri non aūt manens viuum. Vita enim vel aīa corpus cōtinet ꝗdiu manet ne dissoluatur vel putrefiat. Nō sicut autem est corpus dispositum vel contentum ab aīa quādo est mortuum sicut patet. vel si aīa nō cōtinet corpus tamen nō compatitur secum corruptionez.

¶ Ad quartum Dicit vnus q̄ corpus xp̄i mortuū remānsit vnitus verbo eadem vniōe qua prius vniebatur viuū. Dicit enim q̄ illa vnio totalis totiʳ natūre ad verbum ad separationem aīe ⁊ corporis p̄ mortem xp̄i fuit diuisa in duas vniones partiales: quarum vna anima vniebatur ⁊ corpʳ alia. Et iste due partiales ꝓpus erant vna vnio numero quando tota natura erat vnita ⁊ ipsa tota natura tota vniōe vniebatur ⁊ pars parte coniuncta tamen alteri ⁊ cōstituente vnam totalem vnionem cū alia. Sed quādo partes fuerunt separate tūc quelibet pars. Puta corpus ⁊ aīa sua partiali vnione vniebatur diuisa ab alia in actu. Ponitur exemplū Totum albū est simile alteri toti albo tota albedine sua fundamentaliter ⁊ tota similitudine formaliter. Si autē diuidatur totum albus diuiditur albedo ⁊ similitudo cōsequēter. ita q̄ pars albi refertur parte albedinis ⁊ eadem albedine qua prius ⁊ parte similitudinis ⁊ eadem parte qua prius nisi q̄ modo ē diuisa ab alia parte que prius erat coniuncta. ¶ Ista responsio nihil valet primo qz supponit q̄ vnio fundata īmediate super totam naturam ⁊ illa que fundatur super corpus ⁊ alia etiam sup animam ad ipsz verbum sint eiusdem rationis. ita q̄ prima constituatur ex duabus alijs sicut totum quoddaz homo geneuz qz partibus eiusdem ratiōis: ⁊ patet in exēplo eorum de albo siue alteri albo: eiusdem enim rōnis est tota similitudo totius albi cū partiali similitudine partis ipsius albi. Sicut eiusdem rationis est tota albedo ⁊ pars albedinis. Hoc autē falsum est ⁊ impossibile in ꝓposito. Nam tota natura hūana super quam imediate fundatur prima vnio ē entitas alteriʳ rationis ab entitate corporis vel anie super que īmediate fundantur alie due ⁊ per consequens oportet relationes vel vniōes tales necessario esse alterius rōnis ⁊ speciei sicut ⁊ fundamenta immediata ⁊ prima ipārum. ⁊ per ꝓns etiā simpliciter est impossibile q̄ vnc̄ concurrant ad constitutionem alicuius per se vnius. Puta illius vnionis totalis. Preterea ex hac positiōe sequitur q̄ eque primo sint partes vnite sicut totum. ¶ Dico ergo aliter ad argumētum. Qz dato q̄ corpus fuerit iō viuum ⁊ mortuum nō tamen q̄ eadem vnione vniebatur verbo viuum ⁊ mortuum sicut potest dici secundum vnum modū vnū qz existēs vniebatur verbo vnione illa qua tota natura primo vniebatur et secūdario corpus ⁊ aīa qz partes in actu totius natūre. Sed illa vnio fuit corrupta in morte sicut ⁊ natura tota. Et tunc dico q̄ in eodem instanti fuit cāta a deo in corpore vna vnio noua ⁊ alterius rationis a prima ⁊ similiter in aīa vna alia quibus corpʳ ⁊ anima fuerunt vnita verbo in triduo. Hec ex hoc sequitur q̄ de nouo assumpserit corpus ⁊ animam quia prius assumpserat ista alia tamen assumptione vel vnione. ¶ Aliter diceretur q̄ corpus mortuum mansit vnitum eadem vnione qua prius quia cum vnione totius nature erat in corpore viuente ꝓpria vnio p̄ter illam vnionem totius nature et illa remansit in corpore mortuo. Sed non video necessitatem ponendi in corpore viuo aliam vnionem ab vnione totius nature. Et ideo teneo me cū precedenti solutione.

¶ Distinctionis. xxij.
Questio Vnica.

Circa distinctiōez vigesimā secūdā. Quero vtr xp̄s in triduo mortis sue fuerit homo. ¶ Videtur q̄ sic. Predicatio superiorisde inferiori semp ē vera sicut etiaz predicatio eiusdem de seipso Unde illa semper ē vera. Homo est animal ⁊ homo est homo. Sed xp̄s fuit ⁊ est aliq̄d inferius ad hominez sicut sortes suo modo. ergo ⁊c. ¶ Sēdo sic xp̄us in triduo fuit xp̄us semper enim ꝓdicatur idem de se ipso. ergo xp̄us in triduo fuit homo. cōsequētia pbatur. Tum qz est ab inferiori ad superius affirmādo. Tum quia etiam ex opposito ꝓntis sequitur oppositum antecedentis. Sequitur enim Nō fuit homo ergo nō fuit xp̄us qz xp̄us dicit suppositū subsistens in duplici natura diuina scz et humana ꝯm Damas. ¶ Tertio sic. Ista est vera. Sorte corrupto Sortes ē homo ꝯm multos. ergo similiter ista est vera xp̄o mortuo xp̄s est homo. ergo xp̄s in triduo fuit homo. ¶ Quarto sic. Suppositum subsistens in natura rationali est homo. Sed xp̄us ī triduo erat tale suppositum qz totam naturam humanitatis habebat sibi vnitaz qz corpus ⁊ aīam. Nō patet qz nec poterat denominari a corpore nec ab anima. Non enim verbum poterat dici aīatum nec corporatum vel corporeum igitur oportebat q̄ diceretur homo.

¶ Contra Christus in triduo fuit hō mortuus. Sed homo mortuus non est homo simpliciter sed secundum quid sicut lapideus vel depictus. ergo ⁊c.

¶ In ista questione sic pcedā Primo ad euidentiam questionis inquirā. Utruz materia sit de quiditate hominis vel speciei substātie materialis. ¶ Secūdo ponam aliquas opiniones de questione ⁊ motiua earum. ¶ Tertio respōdebo aliter de questione ⁊ ostendam q̄ xp̄us in triduo nō fuit homo ⁊ respondebo ad motiua aliorum ¶ Ultimo ad rationes aliorum.

¶ Quantū ad primū est vna opinio singularis aliquorum q̄ materia non est de quiditate speciei substātie materialis ſz ipa forma est tota quiditas speciei. ¶ Ad hoc adducūtur rationes. Prima est. Illud quod non est per se intelligibile non pertinet īrinsece ad q̄ditatē rei. Probatio qz quiditas per se est obiectum intellectʳ tertio de anima. ⁊ per ꝓns quicq̄d est intrinsecum quiditati est per se intelligibile ⁊ per cōsequens etiam immateriale sicut ⁊ intellectus est potentia īmaterialis. Sed materia non est per se intelligibilis primo phisicorum sed per analogiam ad formam. g ⁊c. ¶ Secunda Illud q̄d est principium quo aliq̄d pōt esse vel nō eē non est pars quiditatis qz quiditas si posset esse vel non eē posset generari vel corrumpi q̄d est falsum ⁊ ꝓtra Aristotelem. 7. metaphisi. Sed

Materia an sit d q̄ditate hominis ⁊c

1. optimo.

3. de aia.

1. phisi.

materia est huiusmodi. Est enim principiū quo aliquid potest eē vel nō eē. 7. metaphisice in p̄ncipio ergo ⁊c. ¶ Tertia ratio. Illd quod nō pertinet ad diffinitionem non pertinet ad quiditatem qz diffinitio indicat quiditatem. Sed materia non ptinet ad diffinitionem quia partes diffinitionis sunt forme. Hec partes materiales pertinēt ad diffinitionem vt videtur. 7. metaphisi. ergo ⁊c. ¶ Quarta ratio. Illud per quod natura materialis īdiuidua tur non pertinet ad quiditatem quia quiditas specifica nō est ex se indiuidua nec ex aliquo sibi intrīseco. Sed materia est principium indiuiduationis in natura materiali ꝯm philosophum quinto metaphisice. Illa sunt vnum numero quorū materia est vna. Et. 7. metaphi. Dicit q̄ si primus motor plurificaretur haberet materiam. ergo ⁊c. ¶ Quinta ratio. Illud quod impedit ne quod quid ēst vel quiditas sit idem eo cuius est nō pertinet ad quiditatē qz nihil intrinsecum per se quiditati impedit īdētitatem quiditatis cū eo cuius ē. Sed materia ē huiusmodi qz in conceptis cum materia non est idem quod quid est cū eo cuius est. 7. metaphi. sed ī hijs que sunt per se ⁊ in separatis a materia. quare ⁊c. ¶ Quinta rō. Quiditas rei ⁊ actualitas sunt īdē quia per quiditatem est res aliquid in actu. Sz materia cum sit pura potentia ad actualitatem rei nō pertinet. ergo ⁊c. ¶ Septima rō. Illud quod nec est quid nec ꝗtum nō est de quiditate. Sz materia non est quid. 7. metaphisice in principio. ergo ⁊c. ¶ Octaua rō Illud qd̄ fluit ī re materiali ⁊ refluit nō pertinet ad illud quod manet. Sz materia fluit ⁊ refluit quiditas vero manet. ergo ⁊c.

¶ Adducūtur auctoritates. Pria est septimo metaphice. vbi dicitur q̄ anima est species ⁊ ratio et quod quid erat esse aīati. Sed aīa est forma. ergo ⁊c. ¶ Secunda est. Dicendum speciē ⁊ vnūqd̄q̄ in ꝗtum habēs speciē materiale ꝓ nūc̄ ꝯm se dōm ē. ¶ Tertia est ibidē. Quecūq̄ sunt partes vt materia ⁊ in que diuiditur vt in materiam sunt posteriora: sed illa que pertinent ad quiditatē sunt prioza. ¶ Quarta est ibidem. quia vltima differentia dicit totam quiditatem. Sed vltima differentia dicit formam ⁊ accipitur a forma. ergo ⁊c. ¶ Quinta est septimo metaphisice. vbi dicitur q̄ totius compositi vel simul sumpti est aliquo mō diffinitio vel ratio. Alio modo non. Nam cum materia non est ipsius diffinitio Indiuiduatū ēm est ꝯm substātiā. ¶ Sexta est p̄mo de celo. Qui dicit celū dicit formam qui dicit hoc celū dicit materiam. Sz celū dicit spēm vel q̄ditatē. Hoc celū dicit īdiuiduū. g ⁊c. ¶ Septima est ibidem in septimo metaphi. Quecunq̄ non concipiuntur cum materia sed sine materia vt rationes speciei solum hec nō cōrūpuntur. ¶ Octaua est. 7. metaphisice. capitulo de forma. Ubi dr̄ q̄ hō vel hoīem eē nō est īdē nisi aīa sit hō. ¶ Ultima est Cōmentatoris. 7. metaphisice. vbi dicit q̄ quedam diffinitio est vbi apparet materia ⁊ quedam vbi non apparet materia. Ubi apparet materia ibi vna pars posita nō pertinet ad diffinitionem scz materia. Ubi non apparet materia ibi omnes partes pertinent ad diffinitionem ⁊ per cōsequens ad quiditatem. ergo ⁊c. ¶ Dicunt igitur q̄ materia intrinsece nō pertinet ad quiditatem rei nec ad speciē materialē licz bene secūdum aliquos ipsorum quiditas bene concernat materiam vel forma ipa ad hoc vt dicatur q̄ditas Alioquin nō esset quiditas materialis.

7. meta.

5. meta.

7. meta.

7. meta.

1. de celo

7. meta.

¶ Sed ista opinio videtur falsa ⁊ cōtra rationem ⁊ cōtra philosophiam bene intellectā licet videatur secundū philosophiam falsam ⁊ male intellectā. Et arguo contra eam. Primo per rationes. Secundo per auctoritates. ¶ Prima ratio est presupponēdo quid dicitur nomine quiditatis specifice materialis. Non enim intelligo aliud per quiditatē nisi abstractuz eius quod est quid sicut modo intelligo per albedinem nisi abstractum albi ⁊ sic de alijs sicut per quiditatem hominis nō intelligo nisi hūanitatem. ⁊ sic de alijs. Tūc arguo. Causa per se intrinseca substātie composite pertinet intrinsece ad quiditatem eius sicut pars ad quiditatem totius. Sed materia est per se causa intrinseca substantie composite ⁊ speciei materialis. Patet secūdo phisicorum ⁊ quinto metaphi. qz materia ex qua fit res cum insit. ergo ⁊c. ¶ Secūda rō Quiditas ē illud quod est totalis ratio per se essendi habēti per se q̄ditatem sicut quiditas hominis ē sibi totalis ratio intrinseca essendi ⁊ quiditas ignis est sibi ratio totalis intrinseca essendi. Sed habita totali ratione essendi alicuius potest ipm esse ⁊ haberi sine quocū qz essentialiter distincto nō pertinēte ad ipsam rationem essendi. igitur cū materia secūdum te ad q̄ditatem hominis non pertineat ꝯm te potest haberi ⁊ esse homo vel ignis sine materia quod ē plane falsum. ergo ⁊ illud ex quo sequitur. ¶ Tertia ratio. Omnis substātia cōpleta ⁊ perfecta in genere substātie non habēs materiam partem sui ⁊ per cōsequēs ad suam quiditatem pertinētem est substantia incorporea et īmaterialis ⁊ simpliciter spūalis vel saltem est pura forma ita simplex per priuationem substātialis compositionis sicut substantia immaterialis vel spiritualis. Sed quiditas materialis vel habēs ipam nō est talis qz tunc nō haberet materiam causam sui intrinsecam quod est contradictio plana vt patet. ergo ⁊c. ¶ Quarta ratio Illa non est nulla que destruit diuisionem substantie in materiam ⁊ formaz ⁊ cōpositum. Sed ista destruit diuisionem substātie in materiam ⁊ formam ⁊ compositum: qz nō ponit substātiam specificā per se compositam sicut nec quiditatem. g ⁊c. ¶ Quīta ratio. Illa substātia cuius quiditas nō includit materiam est per se ingenerabilis ⁊ īcorruptibilis Probatio qz materia cū sit principium quo aliq̄d potest esse vel nō esse est subiectum transmutatiōis substantialis ⁊ tale ex se ⁊ intrinsece nō habet materiam: ⁊ ideo non habet vnde possit generari vel corrumpi. Hoc etiam patet per philosophū. 7. metaphisice. vbi dicit q̄ omne qd̄ fit et generatur per se diuiditur in duo ex quorum vno fit ⁊ illud ē materia vel subiectū. Sed homo ꝯm te est talis substātia que non includit in sua quiditate materiā ⁊ assimus, alia. ergo sunt substātie simplices ingenerabiles ⁊ incorruptibiles. Unde dico q̄ ista positio destruit totum libzum de generatione ⁊ corruptione. ¶ Sexta ratio. Ex materia ⁊ forma fit aliquid per se vnum sicut patet secūdo de aīa. ⁊ in pluribus locis alibi ⁊ ratio est qz vnū est actus ⁊ aliud potētia Compositum ergo ex materia et forma habet p se vnitatem. ergo ⁊ per se entitatem. Sed entitas rei

Rōes ꝗ ꝓce. opi.

7. meta.

z quiditas idem sunt. Sed planũ est q entitas sla includit materiam intrinsece. ergo z quiditas.

¶ Septima ratio. Ex aliqua quiditate completa z perfecta secũdum speciem cũ quocũq; alio essentialiter distincto non fit aliquid vnum per se pertinens ad aliquod vnumgenus. Hoc patet sicut nec ex vna specie specialissima z alia specie vel aliquo alio nõ fit vna species per se nec aliquod ĩdiuiduũ alicuius speciei. Si ergo forma est tota q̃ditas rei specifica perfecta z completa sequitur q ex ipa forma cum materia nõ fit aliqua vna substãtia per se hoc est falsum z destruere philosophiam. ergo z c̃.

¶ Octaua. Si anima rationalis ẽm te qui nõ ponis nisi vnam formam in homine sit tota quiditas hominis. Sequitur q anima separata sit humanitas. Nec ĩpedit hec separatio a corpore quia vnio cum corpore causa non sit nisi respectus nõ põt sibi dare eẽ hũanitatẽ vel aliquã q̃ditatẽ absolutã. igr hẽm' p̃mo hũanitatẽ separatã z sine corpore scõd. Ha habemus vltra q xp̃us in triduo vere fuit homo vel verbum: qr habuit humanitatem assumptam/ quia aiam ipam quod est contra omnes modernos doctores. quare.

¶ Nona ratio. Si materia non pertinet intrinsece ad quiditatem z ad diffinitionẽ substãtie specifice materialis sequitur q substãtia materialis specifica z completa diffinitur per additamentum quãdo diffinitur per materiã sicut accidens per subiectum. Sed hoc est falsum z contra Aristotelem septimo metaphisice. ergo z c̃.

¶ Decima rõ. Essentia que nec ẽ quiditas specifica nec includit ipam nec includitur ab ea, nec ipm habẽs quiditatem non est in genere q̃ditatis illius aliquo modo nec per se nec per reductionẽ. Sed materia nec est quiditas puta humanitas nec habẽs quiditatem. puta humanitatem qr non est homo. Nec includit quiditatem sicut materia includit formam nec ecõuerso. ergo materia nõ est in genere quiditatis substãtialis nec per se nec per reductionẽ z per consequequens nec in aliquo genere z ita est deus vel ẽ dare aliquid creatum q̃ nõ est in genere.

¶ Vndecima ratio. Licũq; essentie substantiali non repugnat esse vniuersale z abstrahi ab hoc vel ab illo z accipi in communi non repugnat esse quiditatem vel partem q̃ditatis vniuersalis. Sed materie non repugnat hoc ita parum sicut forme. Patet. 7. metaphisice Vbi dicitur q homo z equ' sunt quoddã totum ex hac materia z hac forma vt vniuersaliter singulare vero ex vltima materia vbi ptz q distinguit materiam in vniuersalem z singularem sicut z formam z cõpositum. 7. meta.

¶ Et cõfirmatur per ipsum secũdo phisicorum z quinto metaphisi. vbi dicit q effectuum singulariũ sunt cause vniuersales z singularium singulares. 5. meta. Cum ergo materia sit cã ita potest esse vniuersalis sicut forma vel compositum quod est effectus vtriusq;. ergo. z c̃.

¶ Duodecima ratio z vltima z est contra illud quod apponitur ab alijs q forma separata non est quiditas sed vnita z concernit materiam qr quiditas cũ sit vltimate abstractum nihil aliud cõcernit. Nec est nisi quiditas Si ergo forma est quiditas hoc cõuenit sibi vltimata abstractione z absolutissime nõ ex cõcretiõe alicuius alterius sicut etiã patet de humanitate q̃ ponitur quiditas hominis ergo etiam forme separate cõuenit esse quiditatem rei materialis: z hec sapit multum dictum platonicum.

¶ Preterea etiã quiditas accidentis separati licet accidẽs pcernat subiectum vel dependeat ad subiectum nõ propter hoc est minus quiditas eius. ergo similiter in ppo sito si sint vera dicta tua.

¶ Adduco etiã auctoritates ad ppositum contra illam positionẽ. ¶ Prima est. 7. metaphisice dicit philosophus q elemẽta pertinent ad diffinitionẽ sillabe. Sed elementa sunt materia. ergo z c̃. igitur materia pertinet ad quiditatem. 7. meta. ¶ Secũda est. dicit in eodem septimo philosophus q si aia nõ est aial tunc dicendum est q aia non est tota quiditas. Sz aia nõ est aial. ergo z c̃. ¶ Tertia est qr in eodẽ. 7. dicit contra Platonem q superfluum est auferre materiam a quiditate rerum naturalium. Sũt enim hoc in hoc z vtrũq; per psequẽs ĩcludũt. ¶ Quarta est in octauo metaphisice vbi dicit q aliqui diffiniunt per materiam z isti impfecte diffiniunt. Alij per materiam z formam z isti perfecte z complete diffininnt. Ex q patz q diffinitio z rõ cõpleta substãtie composite que nõ est p additamentũ z est metaphisica est pef materiam z formam. 8. meta. ¶ Quinta ẽ contra platonem dicit octauo metaphisice q dubitatio quam antistenici dixerunt habet tempus contra Platonem q ydee nõ diffiniuntur. Nam ops diffinitionem eẽ orationem longam z habentẽ partes z hoc quid vt materiam illud vero vt formam. Et planum est q ex hoc vult habere contra platonem q si ydea diffinitur habet materiam z formaz z est composita q̃ est contra platonem. Ex quo ps q diffinitio de qua tractat in cõmuni est substãtiarum materialium vtrũq; includit scz materiã z formam z per consequens q̃ditas ipsa. ¶ Sexta est z confirmat predictam saltem arguẽdo contra hominem. 7. metaphi. dicit q sicut tota diffinitio ad totam rem sic partes diffinitionis ad partes rei ergo tota diffinitio ĩcludit partes suas sicut tota res includit partes suas z ecõuerso. z sicut totum diffinitum habet partes ita z tota diffinitio habz partes Cum ergo tota diffinitio dicat quiditatem totius dicit etiam partes totius z ita partes pertinẽt ad quiditatez totius. Dices q ille partes sunt genus z differentia non aũt materia z forma. Contra te ẽ qr genus z differentia ẽm te non sunt partes rei distincte sed quodlibet eorum dicit totum ergo nõ intelligitur de genere z differentia sed de materia z forma. 7. meta.

¶ Septima ẽ. 8. metaphisice vbi dicit philosophus q substantia composita habet rationem substantie z nõ materia nec foꝝ sicut nec p se sunt in genere substãtie sed per reductionem. Patet ꝗ q de quiditate rei materialis est materia nec deberet hoc in dubium reuocari. 8. meta.

¶ Dico igitur q sicut hec materia z hec forma pertinet ad integritatem z entitatem indiuidui z hanc quiditatem sicut partes eiꝰ eẽntiales: sic materia z foꝝ in communi pertinent ad quiditatez substãtie materialis in cõmuni accipiendo materiam put cõmuniter accipitur pro cã intrinseca potẽtiali ipsi' cõpositi distincta essentialiter cõtra formam. opi. doc.

¶ Ad euidẽtiã tũ solutionis rõnũ z auctoritatũ aliorũ de alia opinõe. ¶ Notandũ q phũs multipl̃r accipit mãiam acceptiones mãie Vno mõ accipit materiam p principio potentiali totius compositi distincto essentialiter contra formam. Isto modo accipit philosophus materiam secũdo phisicorũ z. 5°. metaphi. capitulo de causa z in principio octaui metaphisice. vbi dicit q materia est ex qua fit aliq̃d cũ insit. Et isto modo põt accipi dupliciter. Vno modo in cõmuni. Alio mõ in particulari sicut materia z hec materia sicut etiã forma z hec forma. Et primo modo q de intentione Aristotelis est q materia est de quiditate z eẽntia z entitate ipsius speciei materialis q̃ omnia idẽ significant sicut ps per auctoritates superius allegatas. Alio vero modo pro hac materia singulari. Dico q non est de quiditate speciei sicut etiam nec forma hec nec aliquod indiuiduũ qr omnia indiuidua z singularia in quiditate specifica cõueniũt et distingunt in hac materia z hac forma. ¶ Secũdo modo accipit philosophus frequẽter materiam p indiuiduo ipso cõtrahente quiditatem vel naturam vel pro differentia indiuiduali quã Aristoteles dicit z vocat formã z hoc modo Aristoteles accipit materiam z formã primo de celo qñ dicit. Qui dicit celum dicit formam quãdo ꝓo hoc celũ dicit materiam. 12. meta. Et hoc modo etiam dicit. 12. metaphisi. q si primus motor multiplicaretur haberet materiaz qr haberet indiuiduum contrahens naturam suaz vel in quo ptraheretur natura sua ad esse hoc z indiuiduale z sic natura sua esset cõtrahibilis z potẽtialis z cõtraheretur sicut forma aliquo modo per materiam. Et isto modo etiam dico q materia nõ pertinet intrinsece ad quiditatem specificam sicut nec indiuiduum. ¶ Tertio modo accipit materiaz pro subiecto alicuius forme accidentalis vel p partibus illius vt accidentaliter disposite sunt aliquibus accidentibus que sunt extra rationẽ forme specifice vel quiditatis qr nõ pertinẽt vt sic ad pceptũ formalem z isto modo vocat partes ligneas circuli materiam vel partes materiales quia accidit circulo z extra rationem eius est q partes eius sint lignee vel cupree. Similiter lr̃as eneas vel cereas vocat partes materiales syllabe z huiusmodi. Et dico q per ignorantiã isti' diuerse acceptionis male intelligitur a multis Aristoteles in verbis suis de materia z male exponitur z multa falsa p̃ter ponuntur. Spẽs acceptiões.

¶ Similiter etiam species multipliciter a philosopho. Aliquãdo enim accipit pro toto specifico composito ex materia z forma z aliquãdo ĩ abstracto z aliquãdo in concreto: z sic nunq̃ negauit materiam que est pars z causa ĩtrinseca mõ supradicto acceptam in cõmuni esse de quiditate speciei nec intrinsecam speciei. ¶ Alio modo etiam accipit speciem pro forma parte z sic nõ pono materiã intrinsecam speciei nec ipe ponit. Similiter etiam simul totum aliquãdo accipit pro ĩdiuiduo vel supposito: z hoc est communius z magis proprie.

¶ Aliquãdo vero pro cõcreto vniuersali cõposito ex materia z forma z hoc est minus cõiter/ z nõ ita proprie z secundum hoc dicit aliquando q partes materiales pertinent ad simul totum. Aliquando vero non pertinent: quia pertinent ad indiuiduum non autem ad concretum speciei in communi.

¶ Similiter etiam de subiecto. Aliquando accipit subiectum pro materia pte. Aliquando pro indiuiduo vel supposito sicut patet de prima substantia que nõ dicitur de subiecto. i. de aliq̃ sibi supposito. z tũ scõa subã de subiecto dr̃ accipiẽdo subiectũ vnifoꝝiter. subiecti acceptiones.

¶ Hijs ergo prenotatis respondeo ad rationes aliorum.

¶ Ad primã respõdeo q cõcessa maiore minor est falsa z pbo q materia sit per se intelligibilis. Philosophus secũdo metaphisice pbat q cause nõ sunt infinite nec procedũt in infinitũ ẽm spẽm qr tunc nichil cõtingeret scire vel intelligere. Et q nõ intelligitur nec scitur aliq̃d perfecte nisi suis causis intellectis. De illis aũt causis vna est materia in rebus materialibus: ergo si materia nõ est intelligibilis sequtur q nihil ptingit scire sicut si cause eẽnt infinite ẽm spẽm q ẽ ptra Aristotelẽ: qr alioqn materie essent infinite z nihil minus effect' posset cognosci. Tu dicis materia nõ cognoscitur nisi p formam: ita dico tibi q forma naturalis cognoscit q materiam. Ptz scõd de aia que diffinitur p corp' igitur cognoscitur. Similiter etiam forma subãlis cognoscitur p operationẽ ẽm Cõmentatorẽ: z tũ ẽm te ipa est quiditas. Solue igitur z ego soluã tibi. Dico igitur q materia p se est intelligibilis z p tinens ad quiditatem substãtialem nõ tamẽ primo z ĩmediate p̃mitate originis respectu intellect' nostri pro statu presentis vie cui primo occurrit obiectum prius fantasticũ z cõsequẽter obiecta substãtialia. Primo aũt quiditates sensibiles accidentales vel indiuidua ipaꝝ ẽm illud primo de aia. Accidentia pferunt ad cognoscendus q̃ quid ẽ. ¶ Ad secundã dico q est pra eos z ex ipa pbatur ppositum etiam ẽm suũ Aristotelẽ. Nam eo ipo q materia est illud quo aliquid põt esse vel nõ esse debz necessario q ptineat intrinsece ad quiditatem cõpositi gñabilis z corruptibilis sicut etiã ipe phũs dicit q omne q̃ fit hz aliquid intrinsecũ sibi quo põt eẽ z aliq̃d quo est primũ materia z secõm est foꝝ. Similiter etiã posse esse vel non esse est passio cõis oĩs cõpositi gñabilis z corruptibilis. igitur opz q conueniat eis per naturã cõmunem eis intrinsecam: z hoc nõ est nisi materia. Nũ igitur dicis q q̃ditas esset gñabilis z corruptibilis. Dico q p se pro q̃ditas specifica nõ est gñabilis z corruptibilis: sz magis p accidẽs vel nõ pro ad gñationẽ indiuiduiꝰ singularis. Actiones enim z mutatões reales sunt circa singularia. Et tunc dico etiam q materia vt hec z pertinens ad indiuiduum per se corruptibile z generabile differt a seipsa in cõmuni secundũ q pertinet ad speciem vel quiditatem specificam. Adrões. i. opi.

¶ Ad tertiam dico q materia accepta modo predicto pertinet ad diffinitionem z quiditatem speciei materialis sicut probatum est supra. Quando dicis q non quia partes diffinitionis sunt forme. Dico q nõ accipit ibi philosophus pro forma quo est principium distinctum contra materiam: sz pro pertinẽtibus ad per se conceptum formalem diffiniti vel rei diffinibilis. Et tunc dico q ita bene genus est forma sicut differentia/ z materia sicut forma. Vtrunq; enim pro quãto accipitur in diffinitione z pars conceptus diffinitiui rei diffinite abstrahit ab indiuiduo quod vocatur aliquãdo materia sicut dictum est supra. Et ideo etiam aliquo modo dicitur forma: et q non accipit ibi philosophus formã put distinguitur ptra materiam causam rei intrinsecam. Patet quia tunc cum in quolibet diffinitione sint plures partes secundũ Aristotelem in quolibet diffinito essent plures forme quod tu negares: et omnino meo iudicio est negandum. Quod dicis de partibus materialibus

Patet ex hijs que dicta sunt supra quia non est ad ad ppositum. Non enim pars materialis ibi dicit materia in cõmuni accepta: sed dicitur indiuiduũ ipm vel pars indiuidui vt indiuiduum est. Et hoc vel etiam partes materie accidẽtalis. Puta talis vel talis que accidit ẽm q̃ huiusmodi ꝛ extraneat a q̃ditate specifica aliqua sicut exẽplificatũ est supra de partibus eneis circuli vel ligneis vel lẽis cereis vel huiusmodi ipius simile. ¶ Ad quartũ dico q̃ materia nõ est principiũ indiuiduatiõis sicut nec forma. Nam ita põt eẽ vniuersalis sicut forma Nec est de se hec sicut nec forma. Ad philosophus dico q̃ quinto metaphisice nõ accipit materiam p parte essentiali distincta cõtra formã q̃ tũc pari ratione forme oẽs que essent in eodem subiecto eẽnt vna forma nũero quod est manifeste falsum: sed accipit ibi materiã vel pro idiuiduo ipo vel pro differentia indiuidiuali cõtrahente naturam ꝛ que ẽ extra conceptum formales quiditatis. Ad illud etiã 12. metaphi. patz quid dicẽdum ex corpore questionis. ¶ Ad quintum dico q̃ materia in cõmuni accepta modo predicto nõ impedit quicq̃d est eẽ idẽ cum eo cuius est per se primo. Non eim impedit ps diffinitionis diffinitionẽ esse idem primo cũ diffinito. Unde sicut quiditas vel quodquid est rei immaterialis est eadem cũ re imateriali. ita nõ video quare quiditas vel quod quid est rei materialis nõ obstante q̃ includit materiam nõ sit idem cũ eo cuius est primo. Puta cũ specie ꝛ diffinito. Sed bene verum est q̃ materia vt hec ꝛ signata vt spectat ad indiuiduũ impedit illud vel etiã differentia indiuidualis seu indiuiduũ ipm seu etiã materia accidentalis qꝛ quiditas specifica cum sit eadem cuilibet indiuiduo nõ põt esse primo eadem idiuiduo quia tunc adequaretur indiuiduo. Hec potest etiã esse eadem primo alicui materie vel subiecto q̃ respiciat per accidẽs. Ex hijs patz dictum Aristotelis q̃ in hijs q̃ sunt per se vel sine materia idem est quod quid est cum eo cui? est. ¶ Ad sextũ dico q̃ quiditas speciei est totalis actualitas sua sicut ꝛ totalis entitas vel eẽntia. Et dico q̃ materia pertinet intrinsece ad ipam. Tu dicis Materia est pura potẽtia. Quero de qua potẽtia loqueris/aut de potẽtia obiectiua/aut que est dꝫa entis q̃ fit actus ꝛ nõ stat cum actu. Et hoc nõ potest dici qꝛ tũc materia esset nihil quod est falsum ꝛ cõtra Aristotem primo phisicoꝝ. et. 8. metaphisice. ꝛ pro de gñatione. Ubi dicit q̃ est subiectum gñationis. Aut ꝛtelligis de potentia subiectiua que recipit actum ꝛ est pars entis. Et tunc dico q̃ cũ tali potentia stat q̃ materia sit ens actu ẽm q̃ actus ẽ differẽtia entis/ imo in idem cõcurrunt potẽtia ꝛ actus. Et tunc dico q̃ materia põt pertinere ad actualitatẽ speciei tanq̃ aliqꝫ ens in actu incõpletum tamen ꝛ imperfectum ꝛ per se in potentia ad actum qui est forma.

Ad phim

¶ Ad septimũ qñ dicis q̃ materia nõ est quid. Dico q̃ verum est q̃d completũ ꝛ pfectum ẽm genus vel speciem: sed bñ est quid incõpletum ꝛ imperfectum. Et ita põt ptinere sicut pars ad ipam quiditatem. Aꝫ aut materia sit quid id est aliq̃d. Patet quia est substãtia. 8. metaphi. Et si argumentũ eẽt bonum/sequitur q̃ forma non pertineret ad quiditatem qꝛ forma substãtialis etiam non est quid nec q̃tum qꝛ nõ est ens completum ẽm genus ꝛ speciẽ ciem: sed ens partiale speciei et incompletum.

q̃ materia est aliquid.

¶ Ad octauum de fluxu ꝛ refluxu materie. Dico q̃ forma materialis saltem educta de potẽtia materie ita fluit ꝛ refluit sicut materia. Non enim manet talis forma nisi manẽte sua materia sicut patet. Hec migrat de materia in materiam. Nõ enim informat nisi materiam de qua educta est ꝛ sic argumentum ita currit cõtra formam sicut contra materiam. Solue ergo ꝛ ego soluã. Dico q̃ materia vt hec ꝛ singularis ꝛ similiter forma fluit ꝛ refluit sed non vt materia in cõmuni vel forma in cõmuni qꝛ materia ꝛ forma vel ratio forme in cõmuni saluantur in hac materia ꝛ illa ꝛ similiter in hac forma vt illa ꝛ vt sic pertinent ad rationem quiditatis in cõmuni que manet: sed sicut hec materia ꝛ hec forma fluunt ꝛ refluunt. ita dico q̃ hec quiditas ẽm partes suas. Dices quiditas corrumpitur ꝛ materia manet. Ita dico tibi q̃ quiditas vel natura corrũpitur ꝛ forma aliqua manet: puta aãa rationalis. Solue ergo. Dico q̃ nõ obstante hoc materia potest esse intrinseca quiditati sicut aãa humanitati.

¶ Ad omnes auctoritates vno verbo dici potest q̃tum ad illas in quib? ponitur aliq̃d de materia q̃ per illas Aristoteles non intendit materiã in cõmuni accepta eo modo quo dictum est supra excludere a q̃ditate speciei sed magis vt accipitur pro idiuiduo vel parte seu differẽtia indiuiduali vel materia seu subiecto actuali. Vñ omnes ex falso intellectu adducuntur sicut apparet ex predictis. ¶ Ad primã vero auctoritatem de aãa q̃ ipa est species ꝛ quod quid erat esse aãati. Dico q̃ nõ est intentio Aristotelis q̃ aãa sit tota quiditas speciei aãate: sed q̃ est principalior pars ꝛ formalior ꝛ cõparatur ad corpus sicut fora particularis aãati sicut quiditas suo modo vt forma totalis. Unde ꝛ ibidem subdit q̃ si non est anima animal nõ est hoc. Dicẽdum scilꝫ q̃ anima sit tota quiditas aãalis sed supponit q̃ ẽ pncipalior pars potest dici. Et potest dici quiditas completiue sicut forma dicitur natura scõ phisicorum. Vel qꝛ Aristoteles nõdum determinauerat veritatem de quo quid est contra Platonẽ ꝛ populo dicebat foram esse q̃quid ẽ Aristotelesvtiẽ dicto platonis dicẽdo illud verbũ sic dicitur decimo ethicorum q̃ homo est intellectus. ꝛc. ¶ Ad quartam auctoritatem de differẽtia vltima que dicit totam quiditatem. Dico q̃ si formaliter diceret totã quiditatem frustra in diffinitiõe poneretur genus. Similiter etiam pari ratione secundum te gen? diceret totam quiditatem qꝛ genus est idem penitus quiditatiue extra intellectum cum differentia sicut tu dicis. Et cum idem sit genus plurium specierũ eadem esset quiditas plurium specierum. Dico igitur q̃ differentia vltima pro tanto dicit quiditatẽ quia ipsa habita secũdum processum diffinitiuum non restat aliquid accipere vltra a corpore de quiditate nec aliquam vlteriorem ꝛ perfectiorem differentiam sicut patet. Quando dicit vltra q̃ differentia accipitur a forma. Dico q̃ differentia vel cõceptus habitus de differentia magis proprie loquendo non accipitur in rebus compositis a forma solum sed a toto composito secundum rationem formalem illam que est prima intentio differentie sicut etiam ꝛ genus suo modo accipitur ab illa intẽtione prima ꝛ realitate formali vel correspondente sicut aãal ab aãalitate ꝛ rõnale a rõnalitate licet

Ad auctoritatem p.1. opi.

bene vna istarum realitatum sit potentialis ꝛ alia actualis respectu alterius ꝛ sic vna aliquo mõ habeat rationem materie ꝛ altera rationem forme.

¶ Ad illam auctoritatem de. 8. q̃ hominis esse et homo nõ est idem nisi anima esset homo. Potest dici q̃ ẽm acceptionem philosophi ibidem sicut aãa nõ est homo. ita nec homo ꝛ hominis esse sunt idem sed ibi nõ accipit hominẽ absolute ẽm q̃ dicit substantiam vnã specificam per se vnam. Sic enim idẽ sunt sicut dictum est supra. Sed accipit hominem pro substantia sensibili vt disposita per accidẽs vel accidentia ꝛ facẽs vnum per accidẽs cum eis ꝛ sic nõ est idem homo ꝛ hominis esse sicut nec in hijs q̃ sunt per accidẽs idem est quod quid est cũ eo cui? est ꝛ sicut etiã aãa nõ est hõ. Sic ergo q̃tũ ad primum articulum videtur mihi oĩno dicẽdum q̃ materia mõ predicto est de q̃ditate spẽi rei mñialis.

xpsan in triduo fuerit hõ.

1. opino.

¶ Quantum ad secundũ ar/ticulum. An scꝫ xpus in triduo fuerit homo est triplex opinio vel quadruplex. ¶ Una est opinio dicentium q̃ forma est tota quiditas speciei/ꝛ sic aãa est tota humanitas ꝛ quiditas hoĩs. Et isti dicunt q̃ xpus in triduo fuit homo. Quod pbant. Verbum in triduo fuit homo: sꝫ nõ alius homo q̃ xps ergo ꝛc. Maior probatur qꝛ i triduo fuit vnita humanitas verbo qꝛ anima fuit vnita vt pꝫ. ergo ꝛc. ¶ P. Si xps in triduo nõ fuit homo. Sequitur q̃ non habuit humanitatem/ꝛ sic verbum dimisit vel reliquit q̃ aliquãdo assumpsit cõtra Damascenũ.

2. opi. Hugo.

¶ Alia opinio fuit Hugonis lib. primo de sacramentis parte secunda. Ubi ponit q̃ xps in triduo fuit homo ꝛ est proxima precedẽti opinioni. Dicit eim q̃ homo non erat nisi aãa qꝛ verbum habuit aãam sibi vnitam in triduo sequitur q̃ fuit hõ. ¶ Secũdo etiam qꝛ omne suppositum habẽs naturam rationalem est homo. Sed verbum habuit naturã rationalem sibi vnitã in triduo qꝛ habuit aãam. q̃ ꝛc.

¶ Tertio qꝛ sicut anima separa ꝛ sibiipi relicta est persona qꝛ est nature rationalis indiuidua substantia: ita alteri vnita. Puta verbo cõmunicat sibi eẽ hominem sicut etiam patz ẽm alios de humanitate tota sibi relicta vel verbo vnita. Sed anima i triduo fuit vnita verbo. ergo ꝛc.

3. opi. Magfi.

¶ Alia opinio Tertia fuit Magistri in pseenti distinctiõe q̃ xps in triduo fuit homo ꝛ suũ motiuum fuit. Nam licꝫ eadem natura fuerit in xpo ꝛ in alijs hominib? eadem dico specie tamen xps dicebatur ꝛ erat homo ppter vnionem corporis ꝛ aĩe ad suppositum vbi non aut ppter vnionem amborum ad inuicem. Vñ licet in vita staret vtraq̃ vnio nõ tamẽ erat homo nisi propter alteram scꝫ per illam que erat partium ad verbum nõ aut ad inuicẽ sed alij homines bene dicuntur homines ꝛ sunt per vnionem partium ad inuicem vel nõ sine illa quia igitur i triduo partes fuerunt vnite verbo sequitur q̃ xpus fuit homo.

¶ Hec potest confirmari qꝛ tanta fuit illa vnio q̃ hominem faceret deuꝫ ꝛ deũ faceret hominem ẽm Augustinum primo de trinitate. Sed illa non fuit vnio partium ad inuicem/igitur fuit vnio partium ad verbum. ¶ Secundo confirmatur qꝛ xpus iacuit in sepulchro. Aut ergo secũdum q̃ deus/aut secundum q̃ homo. Non secundũ q̃ deus, ergo secundum q̃ homo igitur xps in triduo fuit homo. Hec de secundo articulo principali.

¶ Quantum ad tertium ar/ticulum Dico absolute loquẽdo q̃ xpus vel verbũ nõ fuit homo veraciter in actu nec realiter i triduo nec scõm logicum/ nec scõm metaphisicum seu naturalem philosophum. ¶ Hoc probo sic. Primo Veritas ꝛ realitas humane nature non fuit vnita verbo in triduo quia fuit corrupta per mortẽ Alio quin xps nõ fuit vere mortuus. ergo nõ fuit vnita. Unto enim nature necessario presupponit entitatẽ nature sicut relatio presupponit fundamẽtum. ergo verbũ non fuit homo. ¶ Nota q̃ ipossibile est aliquid esse hominem nisi per humanitatem sicut nec album nisi per albedinem. ¶ Secũdo sic. Si verbũ fuit homo/aut hoc fuit ẽm animam/ aut ẽm corp?/ aut ẽm vtrumq̃. Non potest dici q̃ ẽm alterũ quia neutrum est humanitas sicut ostensum est supra. Nec ẽm vtrũq̃ simul vnitum verbo nõ ad inuicem quia nec isto modo sunt hũanitas. Probatio. Magis corpus ꝛ anima videntur esse humanitas simul iuncta q̃ cum aliquo alio ꝛ ab inuicem diuisa. Sꝫ ista simul iuncta non sunt humanitas sicut pbatus est in secundo. ergo ꝛc. ¶ Secũdo sic. Sicut generatio xpi temporalis terminabatur ad esse hominẽ ita etiam corruptio ad non esse hominem. Sed generatio temporalis terminabatur ad esse hominem ꝛ ante generationem illam xpus nec verbum fuit homo ergo nec corruptio ad non esse hominem. igitur in instanti mortis ꝛ in triduo illo nõ fuit homo sicut etiam nec fuit viuus. ¶ Quarto sic. Illud non est homo in quo anima ꝛ corpus vel cuius aãa ꝛ corpus non constituunt aliq̃d per se vnum i actu Patet qꝛ homo vel humanitas dicit aliquid per se vnum cõstitutum ex corpore ꝛ anima. Sed corpus xpi ꝛ anima in triduo non constituebant aliquid p se vnum nec aliquam naturã tertiam realem absolutam cuiusmodi est humanitas. Probatio qꝛ nõ erant simul vnita nec vnuꝫ actuabat reliquũ. q̃ ꝛc.

4. opi. q̃ doctorꝫ ẽ

¶ Ultima ratio quia sicut ratio de se vel in se falsa de nullo est vera sicut Aristoteles dicit quinto metaphisice capitulo de falso sicut homo irrationalis de nullo alio veri ficari potest ita de ratiõe in se falsa nihil verificari potest. Sed xpus dicebat p triduo cõclusionem vel rationem in se falsam qꝛ xpus dicit verbum hominem qꝛ suppositum subsistẽs in humana ꝛ diuina natura ꝛ tunc verbum nõ erat homo sicut probatum est supra. Ab eo vero q̃ res est/ vel nõ est/dicitur oratio vel ratio esse vera vel falsa in pdicamẽtis ergo nõ verificatur aliq̃d de ipa puta homo. Ista ergo est falsa pro triduo Christ? est homo sicut ista etiam non homo ẽ homo. ¶ Dices pari ratione ista esset falsa xps pro triduo fuit mortuus/ qꝛ de ratione in se falsa nihil vere predicatur. Potest dici q̃ nõ est vera etiaꝫ Christus est mortuus etiam pro triduo illo quia significat ꝛ predicat mortuum de viuo. Puta mortuum de xpo verbo homine ꝛ per consequens vnio accipiendo secundum significata nominum licet secundum rei existentiam verbum pro triduo non sit homo/ et Christus sit mortuus. Et tunc dicendum est q̃ ista est magis propria. Christus est homo mortuus pro triduo q̃ ista. Christus est mortuus/ vel dic q̃ licet de ratiõe in se falso vel vere predicetur

5. meth.

Obiectõ

accipiēdo significata coniunctim ⁊ vtrūq; simul tamen diuisim accipiendo potest aliquid predicari. Sed ista solutio parum valet qz queritur ratiōe cuius verificatur hoc predicatum mortuus de xpo in triduo. Non rōne verbi nec ratione hominis/quia homo dicit aliquid vnū. ergo ⁊c. ¶ Ideo videretur posse dici q illa vltima ratio aducta forte patit calumniam vel in maiori dicendo q de oratione vl ratione falsa nihil verificatur. Vel in minori dicendo q ista est in se falsa pro triduo verbū homo vel xpus. Si enim eēt in se ⁊ per se falsa nunq̄ eēt ꝓa. Et ideo licz sit falsa accidētaliter tñ falsa nō sit ista Homo rationalis vt videtur. Qui scit meli⁹ dicere dicat. ¶ Confirmatur positio per Augustinuz octauo de trinita ca. 3. Vbi dicit q paulus mortu⁹ homo nō est. Et contra Hug. dicit August. q homo nō est aīa nec corp⁹. 18. de ciuitate dei. Et philosophus ⁊ Cōmentator. 7. metaphi. ⁊ scdo de aīa Et Ambrosius de incarnatiōe. ⁊ Auicē. tertio metaphisice ⁊ Damasce. lib. 3. Vñ Hugo dicit falsuz.

August.

¶ Contra predicta tñ obiicit. Primo sic. Ista est per se xpus est homo igitur necessaria. ergo semp vera. ¶ Secundo qz sequitur xps est mortuus. ergo homo est mortu⁹. Sed nō sequitur nisi per istud mediū xps est homo. ergo ⁊c. ¶ Ad primū respōdetur q ista non est per se xpus est homo qz ad p̄dicatiōem per se primo mō nō solum requiritur in subiecto causa inherentie predicati ad subiectū: sed etiam q subiectum sit per se vnum. Unde de vno per accidens vel de vno non per se nihil predicatur per se primo modo xpus nō est aliquid vnū per se sicut nec verbum ⁊ homo. ideo ⁊c. Aliter diceretur q ppositio necessaria est semper vera saltem aptitudinaliter ⁊ si nō in actu vel actualiter. Vel si sit vera actualiē nō est vera nisi de aptitudine inherentie predicati ad subiectum. ¶ Ad secūdum dicitur q ibi nulla est ꝓnia si illatio quedam simplex ab eodem in eodē/ qz idem est sic arguere ac si argueretur homo ē mortuus ergo homo mortuus qz licet in antecedēte ponatur verbum ⁊ homo dicēdo xpus est mortu⁹ tamen verbum nihil facit ad illationem illam. Et iō medium illius illationis nō est xpus est homo: sed homo est homo ⁊ hoc conceditur.

ꝓ p̄dicta

¶ Ad argumenta trium opinionuz. Ad primū dico q humanitas nō fuit vnita verbo ī triduo sicut dictū est supra nec anima est humanitas ipsa. ¶ Ad secūdum dico q verbum nō requirit humanitatem p prie qz humanitas non remansit in rerum natura. Unde licet humanitas nō fuerit verbo vnita ī triduo nō fuit relicta: sed tunc fuisset relicta si aliquādo fuisset ⁊ nō esset assumpta. Vel dic q verum est q verbum nō dimisit quod assumpsit. puta humanitatem qz semper fuit vnita vel in se vel in suis partibus principalibus. ¶ Ad primū secūde opinionis. Dico q hugo nō tenetur/homo esse non est aīa nec ecōuerso sicut dictum est supra. ¶ Ad secūduz dico q suppositū habens naturam rōnalem perfectam ⁊ completam secūdum genus speciem ⁊ indiuiduū est homo. Modo dico q licet verbum haberet aīam rationalem tamen aīa rationalis non ē talis natura perfecta ⁊ completa sed partialis ⁊ imperfecta. quare ⁊c. ¶ Ad tertiuz dico q aīa separata ⁊ sibiēpi relicta nō est persona qz habet aptitudinē ad alium informandum cum quo cōcurrere potest in vnitatem persone scilicet ad corpus: ⁊ ita sicut non est suppositum ita non est persona. Suppositū enim sicut dixi in prima questiōe actualis ⁊ aptitudinalis ad extrinsecum suppositum vel ad aliquid cum quo possit constituere vnum suppositum. Ms̄ dicis q aīa est nature rōnalis indiuidua substātia. Dico q verum est sed non est completa sm genus speciem ⁊ indiuiduū ⁊ est cōmunicabilis. ¶ Unde magis ppie dicit Ricardus q persona est nature intellectualis vel rationalis incōmunicabilis subsistentia sicut dictum est in xpo. ¶ Ad primū dico q non tenetur dictum suum qz cū xpus fuerit vniuoce hō cum alijs ita requirebatur necessario vnio partium adinuicē ad hoc q eēt homo sicut in alijs nec sufficiebat vnio partium ad ipm verbū. ¶ Ad secundū dico q Augustin⁹ intelligit de vnione humanitatis ad verbum nō de vnione partiū. ¶ Ad tertium dico q xpus iacuit in sepulchro non sm q verbum vel deus nec sm q homo nec sm q habēs corpus quod quidem verum corpus iacuit in sepulchro. Unde ē ibi loquutio per synodochen xps homo iacuit in sepulchro accipiendo totum hominez pro parte que est corpus.

Ad rōes Mgri.

¶ Ad primū principale dicitur q xpus non fuit in actu ⁊ in re aliquid inferius ad hominē in triduo sicut nec vere realiter ⁊ ī actu fuit homo nec hic homo nec aliquis homo ⁊ ideo p illo triduo nō predicabatur homo de ipo tanq̄ aliquid quod cōueniret sibi realiter in effectu ⁊ ī actu Tu dicis p̄dicatio superiozis de inferiozi semp est vera nec requirit existētiam terminozū sed soluz q maneant significata terminozum. Dico q ita parū vera est predicatio superiozis de inferiozi qua predicatur hoc esse hoc realiter ⁊ in actu sicut predicatio accidentis de subiecto quādo nō inest. Omnis enim predicatio diffozmis rei falsa est. Quo modo ergo verificatur ista homo est animal homine non existēte. Dico q nō verificatur in actu q in re hoc sit illud sed de potentia vel aptitudine vel nō repugnantia quia rei significate per hominem quotiescunq̄ ponatur in re non repugnat esse animal imo ipsa posita necessario est animal: ita q est verificatio actualis de aptitudine vel verificatio potentialis de actualitate essendi. Et ita dato q Christus sit inferius ad hominem argumentum non concludit tamen proprie loquendo Christus non est inferius ad hominem/quia non est aliquid per se vnuz in genere. ¶ Aliter dicit vnus doctor q licet ista non sit vera in triduo. Christus est homo quia secundum esse reale ⁊ in actu extra animam. Christ⁹ in triduo non fuit homo tamen secundum esse significatum ⁊ intellectum ista fuit vera in triduo Christus est homo ⁊ ista modo Christus fuit homo ī triduo. Christus enim significat hominem ⁊ deum: ⁊ ita sicut idem de se semper predicatur vere sic homo de Christo /⁊ per consequens animal quod est superius ad hominem ⁊ tunc est sensus propositionis affirmatiue talis. Christus est Christus/ vel homo est homo/vel animal q predicatum et subiectum sunt idem quandocunq̄ ponantur: et hoc est verum semper ⁊ redit quasi in idem ista solutio cū predicta. ¶ Ad secūdum dicitur q p triduo xpus nō fuit xpus sicut non fuit hō in re ⁊ in actu extra

Ad pnci palia argumēta.

intellectum. Quādo dicitur q idē semp practicat de seipso. Dicitur q verū est sed non sequitur propter hoc q sit in re nec ppositio hoc significat. Nā cum termini ppositionum abstrahant a differētijs temporis nō oz ex tali verificatiōe inferre entitatem rei in actu qz nec talis entitas in actu significatur. Vñ licet chimera sit chimera nō tñ est in actu/ nec est qñ practicatur tertio adiacēs hoc significat sed magis sicut patet quando p̄dicatur scdo adiacens ⁊ ita non concludit. ¶ Ad tertiū dico q licet ipo sorte corrupto ipe sortes nō sit hō in actu ⁊ in re tamen verificatur ista. Sortes est hō eo mō quo dictum est de alijs in solutione pm ⁊ scdi argumēti. ¶ Ad quartū Dico q ꝓbū vel xpus nō subsistebatur realiter ⁊ in actu ī natura rōnali completa ⁊ pfecta. Ms̄ dicis q hēbat corp⁹ ⁊ aīam sibi verbo vnita ⁊ nō poterat denoiari sm ipa. igitur tñ sm naturam humanā debat dici homo. Dico q corp⁹ ⁊ aīa q̄tūcunq̄ verbo vnita nō sufficiūt ad pstituēdum naturam humanā sz necessario requritur vnio ipozum adinuicē licet vnio illa intrinsece ⁊ formaliter nō pertinet ad naturā ipam. Unde dico q nō erat homo. Tu dicis nō denoiabatur nec dicebat verbum aīatum sm aīam nec corporeum sm corp⁹ Dico q habendo sanū intellectū poterat dici ꝓbū aīatum nō tamen p informationem sz per vnionez sicut dicebatur incarnatum vel humanatum in vita ⁊ similiter corporeum vel corporatum. Aliter dicitur q corpus ⁊ aīa sunt entia partialia ⁊ incōplēta nō denominant aliquid primo nisi totum suū vel mediāte toto ⁊ qñ sunt partes in actu in toto: ⁊ qz non erant vnita in toto nec adinuicē nō denoiabāt verbum nec etiam natura humana: quia nō erat in triduo. ideo ⁊c.

¶ Distinctionis vigesimetertie.
Questio Vnica.

Circa distinctiōez vigesimātertiā quero. Utruz ad actum credēdi ea que sunt fidei sit habitus aliquis necessarius qui dicitur fides infusa. ¶ Videtur q sic. Agere supernaturale p̄supponit esse supernaturale. Sz credere articulos fidei est agere supernaturale qz est actus ad quem natura nō attingit. Non enim attingit ad noticiā hui⁹ scz deus sit trinus ⁊ vnus. ergo p̄supponit in intellectu esse supernaturale ⁊ hoc nō est nisi per habitum. ergo ⁊c. ¶ Scdo sic. Ad actum diligendi deum meritorie necessario requritur habitus supnaturalis. puta caritas in mēte viatoris. Sz equalis necessitatis ē fides infusa in intellectu sicut caritas in voluntate vel in effectu. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Fides nec dicta sanctozuz aliquid ponūt frustra. Sed ex dictis sanctozū ponitur fides infusa necessaria ad credendum: qz sine fide impossibile est placere deo ad hebreos ergo nō ponitur frustra. ergo ē necessaria.

¶ Contra Ad actum diligendi deum supse ⁊ super omnia nō est necessarius aliquis habitus infusus qz hoc potest volūtas ex puris naturalibus sequēs dictamē naturalis rationis recte que hoc dictat. ergo similiter ad actus credendi deum nō est necessarius habit⁹ qui sit supernaturalis ⁊ infusus vt videtur.

¶ In ista questione sic pcedā

¶ Primo inquiram An sit ponēdus in nobis habitus fidei infusus. ¶ Secūdo inquiram An cū ipso eodem infuso sit ponēdus habitus fidei adquisitus. ¶ Tertio An fides adq̄sita ⁊ infusa sint in intellectu. ¶ Ultimo ad rōnes principales.

¶ Quantū ad primum articulum. Est vna opinio q fides habitus infus⁹ ponēdus est necessario ad actum credēdi ea que tenēt fideles sicut etiā suo mō ponūt q necessario sit pōnendus habitus caritatis infusus in voluntate ad actum diligendi deum meritorie. ¶ Ad hoc autez adducūtur plures rationes sm diuersos opinātes ¶ Prima est. Credere firmiter ⁊ imobiliter ea q̄ excedunt facultatem luminis naturalis nō pōt esse nisi ex aliquo habitu supnaturali ī credēte. Ad habitum eim pertinet firmiter ⁊ imobiliter operari secundo ethicozum. Et opz q respectu supernaturalium ⁊ excedentium lumen naturale ponatur habitus supernaturalis. Nec sufficit habit⁹ naturalis Sed talis habitus nō potest esse nisi fides respectu credendozum. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. Sicut se habet lumen glorie ad visionem beatam in intellectu pro statu patrie ita lumen fidei ad actum credendi pro statu vie vt videt. Sz lumen glorie simpliciter est necessarium ad actum visionis beate/ qz ad illud non sufficit lumen naturale qd̄ patet scdo metaphisice. Nam sic habet se intellectus noster sm lumen suū naturale ad manifestissima in natura sicut oculus noctue ad lumen solis. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Actus credendi est perfectissim⁹ actus adhesionis ad creditum vel obiectum Ms̄ ⁊ firmius adheret ⁊ perfectius fidelis in credendo q̄ quicunq̄ sciens in sciendo. Patet qz credens exponit vitam vel caput qd̄ nunq̄ faceret purus sciēs. Sed talis adhesio non potest eē nisi ex habitu ⁊ nō videtur ex habitu adquisito quia aliquis prius infidelis cōuersus statim sic adheret q exponit caput ⁊ planum est q nō statim habitum adquisiuit. ergo ⁊c. ¶ Quarto sic Nam sicut dictum fuit in primo. Necessarium fuit homini reuelare aliquam doctrinam ad quam non potuit attingere lumine naturali. Nam ex naturalibus intellectus vel remaneret neuter vel dubius vel negaret ea que sunt fidei. Sed ista videtur doctrina fidei ⁊ fides infusa maxīe. ergo ⁊c. ¶ Quīto sic. Illud est necessarium ponere in fidelibus quo primo fidelis distinguitur ab infideli vt patet Sed hoc est fides infusa non autem adquisita. Nā infidelis ⁊ hereticus potest habere fidem adquisitam de multis articulis ⁊ de multis credibilibus. ergo ⁊ ¶ Sexta ratio. In homine tendente in finē supernaturalem ⁊ obiectum supernaturale oportet ponere non solum ex parte affectus: sed etiam ex parte intellectus aliquam participationem illius finis ⁊ aliquod directiuum supernaturale in talem finem. Sed homo viator ad salutem necessario habet sic tendere in aliquid supernaturale. ergo ⁊c.

an sit ponēdus in nobis habitus fidei ifus⁹ .1. opi.

¶ Ad hoc videntur eē multe auctozitates scriptūre ⁊ sanctozum que dimitto gratia breuitatis.

opi. doc. ¶ Sed quātum ad istum articulum videtur mihi dicendum primo ꝙ loquēdo de necessitate absoluta etiam ad consequendum finem supernaturalē nō est necessarium ponere ī mente viatoris aliquem talē habitū infusum qui dicitur fides sed sine omni tali habitu Dico ꝙ absolute loquēdo homo posset consequi et assequi finem suum quēcunq; vt videtur. Q̃z aūtē talis habitus nō sit absolute necessarius ad concedendū etiam finem hominis viatoris ⁊ ad actū credendi ea que tenēda sunt ab homine viatore. Probatur primo sic. Illud quo circūscripto potest viator firmiter assentire credibilibus cognitis non est necessarium ad actum credendi. Sed absolute loquendo potest viator firmiter assentire credibilib⁹ cognitis q̃z credibilib⁹ auditis vel narratis ab aliquem reputat esse veracē de quibus nullam h̃z euidentiam rei sed tantūmō habet testimoniū cui adheret. ergo ⁊c. Exemplum ad hoc firmiter assentit quis gestis narratis ab hystoriographis quos reputat fuisse diligentes ⁊ veraces quare non potest ita assentire euāgelio vel quibuscūq; articulis narratis ⁊ dictis ab alio sine omni habitu ifuso nescio quare. ¶ Secūdo sic. Sine illo potest aliquis credere qd̄ nihil oīno confert ad actum credendi. Hoc patet. Sz fides infusa nihil facit ad actum credendi vt videtur q̃z nec ad substantiā actus nec ad modum aliquem intrinsecū actus nec ad facilitatem actus nec ad certitudinem actus. ergo ⁊c. Q̃z non ad subām actus. pz q̃z nō est potentia nec obiectū nec aliq̄d pñtās obiectū sicut nec aliqs h̃itus etiam q̃z tūc separ⁹ posset agere ad subām eiusdē act⁹ nec ad gradum intrinsecū vel intentionem actus pari ratione: q̃z gradus ille est eiusdem rationis cum toto actu vel cum tota substantia eius ⁊ quicūq; gradus potest conuenire potētie nude vt videtur. Pari ratiōe sicut primus actus vel gradus. Nec ad facultatem actus q̃z nouus baptisatus licz habeat fidem habet tantam difficultatē in credēdo sicut nō baptisatus. Nec ad certitudinem actus vt videtur Sicut enim nō est principium actus ita nec certitudinis actus quia nō video ꝙ sit aliud ipe actus ⁊ certitudo actus vel aliquid aliud idem est principium vtriusq; ⁊ nō aliud ⁊ aliud. Vnde mihi videtur nec experimur ad quid facit habitus fidei infusus in actum credendi ⁊ ꝗtum ad certitudinem pz quia ita certitudinaliter ⁊ firmiter credit q̃s ex puris naturalibus assuetus ad aliquod obiectuz sicut habens fidem infusam. ¶ Tertio sic. Si habit⁹ fidei infusus esset absolute necessarius ad actum credendi necessarius viatori cum intellectus viatoris possit scire ⁊ cognoscere suum actum credendi vel intentionem in actu vel modum alium quēcunq; q̃z nihil est homini certius sua fide saltem loquēdo de actu posset intellectus viatoris scire se habere ītellectum vel potentiam intellectiuam. Sed hoc ē falsum nec est expertum vt patet. ergo ⁊c. Ista rō forte videret̃ habere instantiā sed non curo. ¶ Quarto sic non plus est necessarius absolute habit⁹ fidei infuse in via ad credendum ꝗ habitus glorie in patria. Sed ille in nullo est necessarius absolute vt dictum est supra in quadā questione ⁊ probatū. ꝗ ⁊c.

Resolutio arti. ¶ Videtur ergo posse dici quātum ad istum articulum. primo ꝙ fides habitus infusus nō est absolute loquēdo necessarius immediate viatoris ad actum credēdi. Sz absolute loquēdo viator potest habere ita perfectum ⁊ firmum actum credendi respectu omnium credibilium sine fide infusa sicut cum fide infusa sicut absolute loquēdo sicut dictum est in primo/ ita perfectum actum diligendi ⁊ ꝗtum ad substantiā actus ⁊ ꝗtum ad modum quēlibet intrinsecū act⁹ sine caritate habitu infuso sicut cum ipsa. Vnde et ita firmiter ⁊ perfecte adheret heretic⁹ ⁊ credit aliquādo sine heresi vel obiecto heresis sue etiam vsq; ad mortem sustinēdam sicut habens fidem infusaz adheret veritati credibili. Et planum est ꝙ non ex fide infusa sed ex aliqua alia causa mere naturali. Nec ipsa fides etiam ponitur vt habeatur alia noticia de terminis ꝗ illa que habetur a non habente fidem. Vnde ⁊ eosdem conceptus habent fidelis ⁊ infidelis de terminis licet eundem assensuz nō habeant sed vnus dissentit cōplexioni terminorum vel remanet dubius de eadem ⁊ alius assentit. Puta fidelis: sed non video necessarium hoc ponere ꝙ hoc sit per fidem habitum infusum. Licet probabiliter posset dici sicut etiam dicebatur in primo respondendo ad rationes philosophoꝝ in illa questione secunda prologi. Vtrum necessarium fuerit homini aliquam doctrinam supernaturaliter reuelari. Nam cum habens fidem etiam infusam non credat nec assentiat nisi volens ⁊ sicut ostensum est supra fides nihil faciat ad actuz. Non apparet ratio quare ex meris naturalib⁹ nō possit aliqs firmiter assentire ex imperio voluntatis ipīs credibilibus. ¶ Secūdo dicendum est ꝙ ponēda est fides infusa de facto in quolibet viatore in saluando ⁊licz nō semper tamē firmiter. ita ꝙ nullus saluatur nisi habens fidem finaliter in quolibet vere baptisato ꝙ est ponēda fides infusa ⁊c. illo tunc: ⁊ hoc ex ordinatione diuina quam tenemus ex dictis sanctorum ⁊ traditione ecclesie: ⁊ ponitur in decore ad quēdam decorem ⁊ perfectionez ⁊ sanitatem mentis antecedenter ad caritatem in voluntate: sed ꝙ aliquid faciat ad actū non video sicut deductum est supra. Dices ꝙ imo quia disponit ⁊ inclinat ad actuz ⁊ facilitat ⁊ firmat perfect⁹ ceteris paribus/ licet ista non experiamur nec percipiamus sicut nec ipsammet fidem percipimus ⁊ licet etiam ponatur in nobis sicut tu concedis. Dico ꝙ non intelligo illam dispositionem quia intellectus seipso sufficienter est dispositus in ratiōe receptiui. Similiter etiam de aliis non video vñ possint talia poni vel dici de habitu fidei/ licet etiā nō videaz per quid possint efficaciter ipugnari: quis tamen paucioza sine experiētia vel cogente ratiōe vel auctoritate sunt ponenda ⁊ ad illas non habeo cogentem rationem nec experientiam nec auctoritatem sicut habeo de fide ponenda non pono istas conditiones fidei conuenire.

¶ Ad rationes aliorū Ad primam Dico ꝙ maior est vera. Ad rōes .1. opi. Potest enim aliquis credere firmiter ⁊ imobiliter aliquid de supremo obiecto sine habitu supernaturali /sed ex habitu naturali vel imperio voluntatis precipientis intellectui firmiter assentire audito vel narrato: et dico ꝙ hoc est in potestate voluntatis. Tu dicis. quare ergo discipuli dixerunt Christo. Domine adauge nobis fidem. Dico quod pro tanto petierunt quia bene sciebant ꝙ sine ipso Christo nichil poterant secundum quēcunq; actum ⁊ ideo petebant vt influeret eis ⁊ coageret ad actum fidei perfectuz non ꝙ coageret habitus fidei infuse quasi sine fide ifusa nō possent firmiter credere. Tu dicis obiectum est supernaturale. Dico etiam ꝙ obiectū scientie naturalis de deo est supnaturale nō tamē opz ꝙ habitus ꝓpter hoc sit supnaturalis sicut magis declaratū est ī primo ⁊ similiter pz hoc de naturali amicitia respectu dei. ¶ Ad secūdum dico sicut dixi supra ꝙ habit⁹ luminis glorie absolute loquēdo nō est necessarius ad actum videndi deū in patria. Quādo dicis de intellectu nostro ꝙ se habet sicut oculus noctue ad visionem dei. Dico ꝙ verum est pro tāto q̃z ex suis puris naturalibus sine speciali influentia dei non potest habere actum videndi deum clare sicut euidenter intelligit ista materialia vel ꝙ hoc verū est pro statu presentis cōiunctionis impfecto nōn ꝓpter carentiam habitus. ¶ Ad tertiū dico ꝙ act⁹ credendi ꝗtum ad hoc ꝙ experimur nō habet maiorem firmitatez adherētie ꝗ quicūq; alius actus sicut patet de actu adherendi primis principijs de quibus nullo modo dubitat ⁊ de actu adherēdi scito vel conclusioni scite ⁊ de actu adherendi alicui heresi vel etiam alicui falso ex opposito non solum clusioni verum etiam alicui vero principio ⁊ etiam de actu adherendi alicui cōclusioni false qui pōt eē rectus sicut ⁊ actus scientie sicut patet septio ethicorum ⁊ ad aliquod istorum nō reqritur aliquid qd̄ nō possit haberi ex meris naturalibus sicut etiā dico de adhesione fidei in actu credendi. precipue cū ēm multos saltem ēm aduersarios per naturalē rationem possit haberi ꝙ deus reuelans aliquid credendum nō potest fallere nec falli ⁊ per ꝓñs sibi sic firmiter adherendum. Tu dicis credēs exponit vitam ⁊ caput pro sua heresi. Dicis vltra sciens non exponit caput. Dico ꝙ hoc non est propter maiorē certitudinem que sit necessario in sciētia ꝗ in actu credendi sed q̃z pro tali expositione non sperat sibi premium conferri sicut fidelis pro fide vel etiā hereticus pro sua heresi. Sic patz de certitudine adherentie de certitudine euidentie patet q̃z nō ē certitudo euidentie in fide vñ fides f3,in scientia ē talis certitudo. ¶ Ad quartū diceretur ꝙ licet necessarium fuerit aliquo tempore doctrinaz aliquā forte supernaturaliter releuari hoc posito nō propter hoc ꝓcluditur habit⁹ fidei necessarius ad actū credendi sed in ipo actu credendi vel intelligēdi. Puta in aliqua noticia abstractiua actuali potuit illa doctrina reuelari ad quam licet homo a principio non potuerit oīno effectiue attingere ⁊ ideo oportuit aliqua reuelari tamen postꝗ illa reuelata tradita sunt ⁊ ab aliis sub testimonio accepta possunt esse credita ex meris naturalibus sicut potest esse fides ex auditu secūdum apostolum ad Romanos sicut etiam dato ꝙ aliquis non possit inuenire geometriam ex naturalibus suis potest tamen credere docenti eam ⁊ addiscere ex meris naturalibus. Tu dicis credibilia excedunt lumen naturale. Diceretur ꝙ verum est vt videātur clare non autem vt credantur alio narrante vel credēte. Aliter diceretur ꝙ predicta solutio non bene concordat cum aliquibus predictis q̃z licet probabiliter posset dici aliquam doctrinam necessario fuisse reuelatam eo modo quo dictum est in primo ⁊ precipue doctrinā fidei. Hoc tamen non fuit propter impossibilitatem actus credendi circa aliquod obiectum credibile sine habitu infuso sed propter difficultatem. ita ꝙ licet absolute habitis conceptibus terminorum potuisset homo credere ⁊ cōplexioni firmiter assentire ex puris naturalibus ⁊ ita absolute loquēdo nō fuerit necessarium doctrinā talē reuelari ꝗtūcūq; nō hēat euidentiā ex terminis tñ difficile fuit/ ⁊ iō necessariuz fuit hoc reuelari nō ꝙ fides faciat facilitatē sed q̃z secundū talem doctrinam reuelataz in actu aliquo certificauit deus sic eē ⁊ hoc verum esse ⁊ sic adhesit cui reuelatum est hoc ⁊ vltra: quia iste qui audit mō potest etiam credere ex puris naturalibus ꝙ hoc est isti reuelatum potest facilius assentire licet absolute posset firmiter assentire. ¶ Ad quintum diceretur ꝙ licet ista sit de facto mō ꝙ fidelis primo distinguatur ab infideli per fidem ifusam saltē in paruulis qui baptizantur quia de adultis est aliud forte tamen hoc nō est absolute necessariuz sed posset fidelis distingui ab infideli ꝓ actū credendi sine omni habitu tali vel per habitū fidei adquisitum ⁊ tunc paruulus nō habens actum credendi nec fidem adquisitā nō diceretur fidelis nec distingueretur ab infideli. ¶ Ad sextum dico ꝙ actus credendi vel habitus adquisitus ex puris naturalibus est sufficiens participatio necessaria ex parte intellectus respectu obiectiuel finis supernaturalis. Nec aliquis talis habitus infusus necessario requiritur ad actum credendi vt videtur ⁊ probatum est supra sicut nec involuntate necessario requiritur habitus infusus caritatis licet ibidem secundum diuinam ordinationem quam tenemus et etiam habitus infusus fidei in intellectu sit ponēdus. Hec de primo articulo principali.

¶ Quantum ad secundū articulum videretur alicui ꝙ supposito habitu fidei infuso in intellectu nō est ponēda fides adquisita ī nobis. An sit ponēda fides adq̃sita in nobis ⁊c. ¶ Primo si poneretur fides adquisita cum infusa in intellectu de eodem obiecto. Sequeret̃ ꝙ duo accidentia eiusdem rationis essent simul q̃z fides adquisita ⁊ infusa cum sint eiusdem obiecti et essent eiusdem subiecti essent eiusdem ratiōis. Sz hoc est ipossibile quinto metaphisi. precipue de accidentibus absolutis. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. Aduenientе vel manente perfectiori habitu non stat nec manet imperfectior precipue eiusdem ratiōis sed vel cedit vel pcurrit in eundem habitum cū perfectiori. Sz fides infusa est perfectior habit⁹ ⁊ eiusdem rationis vt probatum est. ergo ⁊. ¶ Tertio sic. Si isti habitus stant simul quero quo mō se habent ad actum credendi. Nō potest dici ꝙ ex equo quia habitus infusus est nobilior ⁊ perfectior. Nec potest dici ꝙ infusus magis principaliter quia infusus nihil facit ad actum credendi ⁊ per conseqns non potest dici ꝙ adquisitus magis principaliter nec minus. Cum igitur nullo modo se possint habere ad actum simul nullo modo sunt ponendi simul vt videtur. ¶ Quarto sic. quia si geometria esset adquisita in aliquo ita ꝙ eēt perfectus geometer per adquisitionem frustra sibi infunderetur geometria. ergo similiter econuerso si alicui est infusa fides perfecta frustra ponitur adquirere fidem ⁊ fides in ipso adquisita. ergo ⁊c. Et similiter potest argui ꝙ in habente caritatem infusam non sit ponenda aliqua adquisita.

Certitudo adherentie ⁊ euidētie

opi. doc. ¶ Sed hijs nõ obstantibus dico q̃ ponēda est ī adultis fides adquisita habitus quidē generatus ex frequentib⁹ actibus credēdi sicut etiam amicitia naturalis adquisita ex actibus frequētibus amandi non obstāte fide vel caritate infusa. ¶ Hoc patet primo sic. Facilitas in actu credendi vel ad actum credēdi ē signum habitus generati secūdo ethicorum. Sed experimur q̃ aliquis pron⁹ est ⁊ faciliter credit ea q̃ August. funt fidei ⁊ non per habitum infusum sicut ostēsum est supra. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. Augustin⁹ cõtra epistolam fundamēti vel contra fundamētum manichei dicit sic. Euāgelio inquit non crederē si ecclesie non credem. Unde ⁊ ibidem subdit. Euāgelium nazareorum nõ recipio q̃ nec ipm̃ ecclesia recipit. Sed hoc dictum nihil esset nisi ex testimonio ecclesie posset haberi fides adquisita. ḡ ⁊c. ¶ Tertio sic. Si puer iudeus vel sarracen⁹ nutriretur cũ xpianis a puericia sua ita posset credere articulos sicut puer xpianus. Sed hoc nõ per fidem infusam q̃ fidem infusam nõ haberet. Et dato etiam q̃ haberet sicut probatum est supra igitur videtur etiam q̃ ponēda sit fides adquisita in adulto xpiano.

Apls ad Roma. ¶ Quarto sic. Apostol⁹ ad Romanos arguit sic. Quo modo credēt ei quē non audierunt ⁊ concludit ergo fides ex auditu/auditus autē per verbum xpi. Sed non minus potest quis credere verbo dei ⁊ audire habēs fidem infusam q̃m nõ habens igitur ita potest adquirere fidem sicut nõ habens fidem ⁊ planum est de fide adquisita loquitur apostol⁹ ibiē quia nõ oportet statim ad auditum verbi dei dato q̃ creditur sibi q̃ infundatur caritas nec per cõsequens fides q̃ deus nũq̃m infundit fides primo sine caritate licet bene conseruet ipsam informen ⁊ sine caritate. ¶ Quinto sic. Alicꝭ habens modo fidē infusam de omnibus statim fit hereticus circa aliquem articulum ⁊ tamē firmiter ⁊ ex habitu inhaeret ⁊ adheret alijs articulis sed non ex habitu infuso quia habitus fidei infuse licẖ stet cum omnibus alijs peccatis etiam cũ odio dei quod est maximus peccatum non tamen ŝm cõmunter loquentes stat cum heresi ⁊ peccato infidelitatis. ergo prius cum fide infusa habuit fidem adquisitam de istis.

Resolutio. ¶ Sic igitur dico q̃ in adultis ex actibus credēdi generatur habitus fidei adquisite nõ obstāte fide infusa. ¶ Secundo dico q̃ non sunt eiusdem rōnis fides infusa ⁊ adquisita sicut nec caritas infusa ⁊ adq̃sita ⁊ hoc statim videri potest q̃ habitus illi non sunt eiusdē rationis ad quorum vnum nõ pōt natura attingere: sed est simpliciter supnaturalis ita q̃ a solo deo immediate causari ⁊ ad aliũ natura pōt attingere causando ipm̃. Sed sic est in ꝓposito de fide infusa ⁊ adquisita vt patz ergo ⁊c. ¶ Secūdo hoc patz q̃ illi habitus non sunt eiusdem rōnis quorum vn⁹ facilitat ad actum aliquem ⁊ alius nõ. Sed fides adquisita sicut experimur facilitat ad actum credēdi non autem fides infusa. ergo ⁊c. ¶ Tertio etiam q̃ fides infusa habetur ante omnem freq̃ntationē actus: fides aūt adquisita presupponit act⁹ frequētatos ⁊ per ipsos generatur nec per ipsos potest infusa generari sicut nec caritas. ⁊c. ¶ Notandum ē tamen circa hoc q̃ eadem fides ŝm numerum vel species posset infundi cum illa que adquiritur. Et dico q̃ non esset eiusdem rationis cum illa que mõ infunditur: sed simpliciter alterius rationis sicut fides adquisita ab infusa.

Ad rōes 1. opi. ¶ Ad rationes alioꝝ Ad primam q̃ dicitur q̃ duo accidentia eiusdem rationis ponerētur in eodem subiecto simul si poneretur fides adquisita cũ infusa. Dico q̃ non est verum sicut apparet ex predictis. Quādo dicis q̃ sunt eiusdem subiecti ⁊ obiecti concedo sed nõ sunt ꝓpter hoc eiusdem rōnis sicut dixi in primo q̃ in eodē subiecto respectu eiusdem obiecti possunt esse diuersi habitus ⁊ diuerse noticie alterius rationis sicut noticia abstractiua ⁊ intuitiua eiusdem obiecti. Et dato q̃ essent eiusdem rationis ex hoc nõ sequitur q̃ non possent simul stare in eodem subiecto sicut dictum est supra. ¶ Ad secūdum dico q̃ non sunt eiusdē rationis nec ex ipsis potest cõstitui vn⁹ habitus nec possunt concurrere in vnũ. Et dato q̃ essent eiusdem rōnis non oportet tamen q̃ alter habitum cedat vel q̃ vnus ex ambobus cõstituatur sicut non oportet q̃ ex duobus luminibus in medio fiat vnum lumen sed stant simul distincta in eadem parte medij vel etiam due species duorum indiuiduorum eiusdem rationis in fantasia vel in intellectu angelico sicut dictum est in secūdo. ¶ Ad tertium dico q̃ fides infusa nihil facit actum sed adq̃sita bene facilitat ad actum. Et quādo dicis q̃ infusa est nobilior ⁊ perfectior. ¶ Dico q̃ verum est in se sed non in ordine ad talem actum. Si dicas q̃ frustra ponitur habitus qui nõ est principiũ actus Dico q̃ non est verũ de aliquo habitu puta de infuso. Ponitur enim ad decorem ⁊ perfectionem creature cui ifunditur ⁊ nõ frustra. ¶ Ad quartum dico q̃ fides infusa quã ponimus non est eiusdem rationis cũ adq̃sita ⁊ ita neutra est frustra. Ꝑterea etiã dato q̃ essent eiusdem rationis adhuc neutra esset frustra q̃ vtraq̃ perficeretur homo ⁊ pluribus modis per plures q̃m per vnam. Hec de secundo articulo principali.

Fides infusa ⁊ adq̃sita an sint in intellectu. ⁊c. 3. opi. ¶ Quantum ad tertium articulum. An scz fides adquisita ⁊ infusa sint in ītellectu sicut in subiecto eodem vtriusq̃. ¶ Videt q̃ non sint in intellectu sicut in subiecto. Tum q̃ infidelitas cum sit peccatum nõ est in intellectu sicut ī subiecto sed in voluntate. Tum q̃ ŝm Augustinũ cetera potest quis nolens credere nõ potest nisi volens. igitur fides nõ est in intellectu sed in volũtate. Tum q̃ actus credendi est meritorius. Meritũ vero ad volũtatē ꝑtinet ꝑncipaliter. ¶ Sz dico q̃ fides quecũq̃ siue ifusa siue adq̃sita est in ītellectu sicut in subiecto. Ad ꝑ. Tũ q̃ fides est hit⁹ cognitiuus ītellectualis. Tum q̃ nõ est hitus volũtatis esset enim hit⁹ amatiuus vel oditiuus q̃d est falsum. Tũ q̃ credere ē act⁹ intellect⁹ ⁊ nõ volũtatis. Act⁹ dico elicit⁹. Hoc patet etiã sicut credere etiã ꝑ principijs ⁊ ꝑclusionibus demonstratis. ergo similiter fides est habit⁹ intellect⁹ ¶ Sz aūt actus credēdi sit act⁹ intellect⁹ ꝑ ꝑ August. q̃ dicit q̃ credere nõ est nisi cũ assensu cogitare. Cogitare aūt ad intellectũ ꝑtinet sicut ꝑ. Utrũ aūt ad intellectũ speculatiuum vel practicũ req̃re in illa questione vltima prologi in ꝑio vtrũ theologia sit practica vel speculatiua in fine. In qua etiam dicũtur aliqua de fide infusa que modificãtur ⁊ determinãtur per predicta in presenti questione sicut ⁊ aliqua dicta etiã in prima questione eiusdez prohemij sicut apparet ex predictis. August.

ad. 1. opi. ¶ Ad primum aliorum dico q̃ infidelitas duo dicit. Unum q̃d est error circa credibile aliquod et sic est in intellectu sicut ⁊ fides. Aliud q̃d est velle errare vel errorē defendere vel negligere errorē dep onere ⁊ istud formaliter est peccatum ⁊ est in volũtate nec opponitur fidei formaliter ideo nõ concludit. ¶ Ad secũdum dico q̃ in actu credēdi ŝm seipsum formaliter nõ cõsistit meritũ sed pro quãto est actus imperatus a voluntate. ¶ Ad tertium q̃d debuit esse secundũ quãdo dicit Augustinus q̃ credere non potest quis nolēs. Dico q̃ hoc nõ obstante credere pertinet ad intellectuz sicut ⁊ fides sicut habitus licet bene depēdeat actus credēdi a voluntate imperante q̃tum ad illa saltem que nõ sunt euidētia ex terminis sicut sunt credibilia per fidē christianam q̃d dico ad differētiam credulitatis primorum principiorum si tñ credulitas debet dici vel etiã ad differētiam credulitatis conclusionis ex principijs euidētibus deducte si etiã credulitas debet dici extendendo nomen credulitatis.

Ad ꝑncipalia argumēta. ¶ Quātum ad principalia argumenta dico ad primũ q̃ credere his q̃ sunt fidei nõ est actio supernaturalis sz ī hoc patet intellect⁹ lumine naturali eo modo quo dictum est superius ⁊ probatũ. ¶ Ad secũdum de actu dilectionis meritorie patet quid sit dicēdum q̃ ad ipsam absolute loquēdo non requiritur habitus infusus caritatis sicut dictũ est in primo. ¶ Ad tertiuz dico q̃ fides infusa non est frustra: q̃ est ad decorem aie ⁊ ꝑfectionem ⁊ signũ quoddam nobile: licet non sit necessaria ad actum credēdi: vt dictũ est supra. Quo modo aūt sit necessaria in saluādis dictũ est supra.

¶ Distinctionis Vigesimequarte.
Questio Vnica.

Circa distictionez Vigesimãquartã quero. vtrũ fides ⁊ sciẽtia possint stare de eodem obiecto in eodem intellectu. Sed q̃ de hoc satis dictũ est in prima questione primi. Quero vnã aliam questionem. Utrum scz deus sit obiectum fidei per se principium ŝm propriam rationē diuinitatis. ¶ Videtur q̃ non. Duorum habituũ repugnãtium ⁊ incõpossibilium nõ est idē obiectũ ŝm eãdem rationē. Sed fides ⁊ scientia de deo euidens siue sit viatorum siue beatorum sunt repugnãtes nec possunt simul stare: ḡ ⁊c. ¶ Scõo sic. Duarum virtutũ specie ⁊ genere differentiũ ⁊ ad diuersas potẽtias pertinẽtium nõ est idem obiectuz sub eadē ratione acceptũ. Sed deus ŝm propriam rationē deitatis est obiectum caritatis que pertinet ad voluntatē. Non ergo fidei que pertinet ad intellectũ. ¶ Tertio sic. Obiectũ intellectus est verũ ⁊ ratio formalis eius est ratio veritatis vt videt. Sed fides ad intellectũ pertinet: igitur deus ⁊ si sit obiectum fidei per se primũ non tñ ŝm rationem deitatis sed veritatis.

¶ Contra Idem est obiectum fidei et doctrine fidei ⁊ sub eadez ratione Sed obiectum doctrine fidei scilicet theologie nostre est deus sub ratiõe propria deitatis sicut dictũ est in primo: ergo ⁊c.

¶ In ista questiõe sic pcedã. ¶ Primo inquiram de obiecto fidei per se primo et ratione eius ⁊ de obiectis secũdarijs. ¶ Secundo inquiram. An sit meritorium credere per fidem obiectis talibus excedentibus facultatem nature. ¶ Ultimo ad rationes principales.

De obiecto fidei ꝑ se ꝑmo. ¶ Quātum ad primũ. Supponitur ab omnibus ⁊ est verũ q̃ deus est obiectũ primarium ⁊ per se ipsius fidei. Tuz quia fides est virtus theologica ⁊ ita respicit deum pro obiecto immediato per se primo ⁊ pro fine. Tum q̃ de⁹ est subiectuz articulorũ fidei vt patet discurrēdo. Tũ quia per attributionē ad deum cadunt omnia alia sub fide sicut patet. ¶ Hoc ergo presupposito est 1. opi. vna opinio q̃ fidei obiectũ per se primum est deus sub ratione reuelati. Ita q̃ ratio reuelati est ratio formalis obiectiua fidei. Hec aliquid creditur per actũ fidei. Hec alicui assentitur nisi in q̃tum reuelatum. Hoc probatur. Tum q̃ de non reuelatis ⁊ his que naturali ingenio attingũtur etiam de deo ŝm q̃ huiusmodi non est fides. Tum q̃ fides innititur specialiter diuine scripture reuelate ⁊ dictis sanctorum quib⁹ reuelauit deus. Tum q̃ est de nõ apparentibus que non possunt esse cognita nisi reuelẽtur quare ⁊c.

¶ Alia est opinio q̃ deus est obiectum fidei 2. opi. sub ratione nõ apparẽtis. Ita q̃ nõ apparẽtia vel non euidẽtia seu obscuritas est ratio formalis in obiecto fidei. Hoc probant. Tuz quia hoc dicit apostolus. Fides est argumẽtum non apparẽtium ad hebreos. 11. Et similiter Augustinus in litera. Fides est credere q̃d non vides. Tum q̃ per hoc distinguit fides a scientia ⁊ a quacũq̃ noticia clara que est obiecti apparentis ⁊ euidenter. Tum q̃ in idem tendit fides ⁊ spes. Spes autē tẽdit in non visum ŝm Apostolum qui dicit q̃ quis videt quid sperat: ḡ ⁊c. Et hec sunt due opiniones de ratione formali obiecti fidei. Fides quid.

¶ Tertia opinio potest addi q̃ de⁹ est 3. opi. subiectũ fidei sub ratione credibilis: sicut aliquid est obiectũ visus sub ratione visibilis. Tũ q̃ fides est habitus creditiu⁹ Tum quia etiam scibile ŝm q̃ scibile est obiectum scientie. Sed hoc nichil est: quia ratio credibilis in obiecto non dicit nisi denominationē rationis ⁊c. respectum. Fides autē est habitus realis. Similiter dico de scibili ⁊ visibili. Obiectum ergo sciẽtie est aliquid reale per propriam rationem ⁊ obiectũ visus sicut color vel lux.

¶ Contra primã opinionem arguo. Primo sic. Habitus realis alicui⁹ 3. 1. opi. eo modo quo distinguitur habitus realis ab habitu rationali oportet ponere rationē formalem obiectiuam realem. Patet: quia habitus talis mẽsurabilis est per obiectũ suũ. Sed fides est talis habitus vt patet. Esse autē reuelatum in obiecto nõ

dicit nisi respectum rationis:ergo ꝛc. ¶ Secūdo sic ab aliquibus. Si obiectiua ratio formalis fidei est esse reuelatum. Sequitur q̃ nullus assentit alicui credibili nisi inq̃tum reuelatū. Unde nō creditur in deum nisi inq̃tum reuelatus. Nec credit alicui articulo vel aliquē articulum seu aliquis articulus nisi inq̃tum reuelatus:ꝛ tunc hic articulus. Deus est trinus ꝛ vnus nō creditur nisi inq̃tum reuelatus. Querūt ergo per quid nouit hoc eē reuelatum ꝛ non potest dici nisi per fidem. Et tūc etiā oportet q̃ credat hoc esse reuelatum: ꝛ tūc non credet hoc nisi quia est reuelatū:ꝛ tūc queritur per quid sciet hoc esse reuelatum ꝛ sic in infinitū:quare ꝛc. ¶ Tertio sic. Obiectum visionis nō est deus inq̃tum visus:quia ratio visi in deo nō ponit nisi respectum rationis ad videntem:ergo similiter obiectus fidei nō est deus inq̃tum reuelatus:immo qd̃ fortius est nec inq̃tum creditus:quare ꝛc.

5.2.opi. ¶ Contra secūdam opinionē. Primo sic. Obiectum per se primū habit positiui ꝛ realis nō potest poni nisi ꝟm rationē formalem positiuam. Sed ratio non apparētis vl nō visi non est positiua sed negatiua:q̃ ꝛc. ¶ Secūdo sic. Si deus sub ratione nō apparētis vel nō visi esset obiectus formale fidei pari ratione apparentis vel visi esset obiectum alicuius noticie euidētis de ipso vel visionis. Sed hoc est falsum:quia illud vel nichil dicit ex parte ipsius dei vel solus dicit respectum rationis qui beatificare nō potest. ¶ Tertio quia habitus habet reduci ad suum obiectū ꝟm rationem eius formalem. Sed affirmatio nō reducitur ad negationē nec positiuum ad negatiuū:q̃ ꝛc.

opi.doc. ¶ Dico ergo q̃tum ad istum articulum Primo qꝛ obiectum per se principium fidei est aliquid incōplexus puta deus ꝛ ꝟm formalē rationē proprie deitatis ꝛ nō ꝟm aliquam aliam rationē sicut obiectum per se simpliciter primū scientie fidei que est theologia nostra est deus ꝟm propriam rationē deitatis: vt dictum est in primo ꝛ quasi per easdem rationes posset probari de fide. ¶ Secūdo dico q̃ alia sunt obiecta secūdaria ad illud per primū reducta ꝛ precipue obiecta cōplexa cuiusmodi sunt articli fidei formati de deo sicut de obiecto primario sicut suo modo cōclusiones scite in quibus cōcludūtur passiones de subiecto ꝛ p̄dicamēta de eo sunt obiecta cōplexa scientie eo modo quo dicitur obiectū scientie non solum illud de quo aliquid scitur sed etiā conclusio que scitur ꝛ in qua concluditur passio que etiam scitur de subiecto. Sic etiā articuli creduntur que sunt propositiones cōplexe quib assentitur credēdo sicut ꝛ proprie est assensus respectu talis veritatis complexe magis q̃ respectu termini simplicis vt videtur. Et in hoc etiā puta in credēdo istas veritates cōplexas multū euidēter distinguitur fidelis ab infideli. Multi eēm sunt infideles qui credunt deū esse: tm non credunt articulos fidei formatos de ipso sicut patet tm etiā isti nō credūt in deum proprie sicut patet in litera Magistri distin.24. Ubi posuit differentiam inter credere deo ꝛ deum ꝛ in deum. Hec de isto articulo.

Ad motiua alioꝝ. ¶ Ad rationes aliorum. Ad primā de ratione reuelati dico et similiter ad secundum ꝛ ad tertium q̃ licet fides sit de reuelatis ꝛ forte non solus de reuelatis sed etiā de demonstratis ꝛ similiter licet innitatur scripture reuelate ꝛ dictis sanctorū quibus reuelauit deus precipue fides adquisita que initiatur ꝛ testimonijs aliorum ꝛ miraculis resoluēde ad ista ex quibus rationabiliter etiā mouetur ad credēdum ꝟm dictamē recte rationis vt videtur:quia fides infusa soli deo innititur immediate:tm̃ non sequitur ex hoc q̃ ratio reuelati sit ratio formalis obiectiua sicut nec ratio crediti vel scripti vel testificati licet nō sit nisi de creditis ꝛ innitatur scripture testificanti sicut nec ratio sciti est ratio formalis obiectiua scientie: licet scientia sit de scito. ¶ Ad alia secūde opinionis dico q̃ licet fides sit non apparētium:qꝛ nō est noticia ex se euidēs nec obiectus fidei euidēs est p fidem licet aliunde possit esse euidēs sicut dictū est in primo:non tm̃ euidentia vel non apparētia obiecti est ratio formalis obiectiua:immo forte nec est aliqua ratio se tenēs formalis ex parte obiecti nec apprehensa in obiecto sed est denominatio quedam negatiua ipsius obiecti ab aliquo extrinseco. puta ex actu vel habitu fidei qui non est clarus nec euidēs circa tale obiectum:ꝛ ideo obiectum denominatione extrinseca dicitur nō euidēs vel non visus Et dato adhuc q̃ se teneat a parte obiecti: tamen nō pōt esse ratio formalis sicut ostensum est supra. ¶ Ad secūdum dico q̃ per hoc non distinguit primo fides a scientia vel noticia euidēte de deo:quia ratio formalis obiectiua fidei sit non apparētia vl nō visio:sed per hoc magis quia noticia fidei ex se est enigmatica non euidēs scientia autem vel visio euidēs est:licet eiusdem obiecti ꝛ ꝟm eandē rationem formalem. ¶ Ad tertium dico q̃ licet spes tēdat in non visum sicut fides:non tm̃ ratio nō visi est ratio formalis obiecti:sed magis ratio deitatis.

De fide infusa. ¶ Quātum ad secūdum articulum primo de fide infusa dico q̃ est idē ꝛ vnicus numero habitus in habēte ipsam respectu omnium credibilium siue respectu primi credibilis incōplexi qd̃ est deus siue respectu aliorum credibilium cōplexorum cuiusmodi sunt omnes articuli ꝛ que possunt ex ipsis deduci. Non enim video necessitatem ponēdi multos habitus respectu omniū predictorum obiectorum. Sicut non video necessitatē ponēdi plures habitus caritatis ifusos respectu plurium diligibilium ex caritate sed ad omnia diligēda sufficit vnus habitus nūero et vna caritas. Et ratio potest esse ad hoc. Nam sicut predictū est nec habitus caritatis nec fidei ex actibus diuersis circa diuersa credibilia generātur ꝛ vnum primū obiectus simplex respiciunt vt per se primariū ꝛ ideo non multiplicātur nec ꝟm plures actus alterius rationis circa diuersa obiecta credibilia variatur.

De fide adqsita. ¶ Sed de fide adquisita est magis dubium. Et dico de hoc q̃ fides adquisita nō est vnus habitus respectu omnium credibilium sed est multi habitus quorum vnus est circa deū obiectum per se primarium ꝛ est vnicus in habente sicut fides infusa suo modo. Alij vero sūt circa articulos singulos et singuli circa singulos. Et patet q̃ sunt plures habit quia generantur per plures actus alterius ꝛ alterius sicut ꝛ obiecta cōplexa puta articuli sunt alterius ꝛ alterius rationis ꝛ sunt obiecta primaria talium habituum. Similiter etiā vnus potest haberi et adquiri sine alio vel corrūpi etiam ita q̃ nō simul sed vicissim generātur sicut experimēntaliter patet per frequētationes diuersorum actuum alterius ꝛ alterius rationis circa diuersos articulos:ita q̃ fides adquisita nō eodem habitu vel actu versat circa oia obiecta credibilia sicut fides infusa est idem habitus oium sed vno habitu primo versatur circa obiectum primarius qd̃ est deus ꝛ alijs habitibus et actibus versatur circa obiecta complexa ꝛ quasi isto modo dictū fuit in primo de vnitate theologie nostre q̃ est doctrina fidei:quare ꝛc. Predicta vero patent:quia planū est q̃ aliquis potest frequētare actus credēdi circa aliquē articulum ꝛ aggenerabat sibi habitum respectu illius ꝛ nō respectu alterius. Similiter etiam aliquis potest errare circa vnū articulum ꝛ habere fidē adquisitam rectaꝝ de alijs sicut patet de heretico errante in vno articulo tenēte tamen firmiter omnes alios ex fide adquisita ꝟm predicta:ergo potest exponi dictum apostoli dicētis vna fides. Verū est de fide infusa in quolibet vel de fide in cōi sicut de baptismate in cōmuni. Et hoc de secundo articulo principali.

an credere oia obiecta fidei supradicta sit meritorium. 1.opi. ¶ Quātum ad tertium articulum videretur alicui nō esse meritorium nec rationabile credere omnia obiecta fidei supradicta. Tum qꝛ videtur q̃ sic credēs exponat se periculo: quia credit eis que non potest scire esse vera. Tum quia credit sine ratione ꝛ abūcit a se rationē naturalem:quia fides nō habet meritū cui ratio humana prebet experimētum. Tum quia aut habet motiuum necessarium aut probabile. Non habet motiuum necessarium:qꝛ tunc necessario crederet. Si autem habet motiuum vel signū probabile tūc nō debet credere nisi pbabiliter ꝛ nō assertiue vel firmiter omnino. Tum qꝛ si est aliquid qd̃ inducat rationabiliter ad credēdum illud est precipue multitudo miraculorum exhibitorum pro fide christiana. Sed miracula fallunt. Patet de miraculis antichristi:ergo ꝛc.

opi. doc. ¶ Sed his non obstantibus dico q̃ rationabile est ꝛ meritorium potest esse credere his que tenēt fideles ꝛ ecclesia fidelium ꝛ ita credere omnes articulos fidei ꝛ ea que possunt deduci ex ipsis nō obstante ineuidētia ipsorum. Tum quia ista sunt approbata a tāta multitudine virorum probatorum ꝛ cōcorditer qui in scripturis sacris mēdacium dānauerūt ꝛ nō est probabile q̃ ipsi fuerint mēdaces. Tum qꝛ ipsi qui ista diuulgauerunt viri pauperes ꝛ modici ꝛ illiterati fuerūt ꝛ totū mūdum isti fidei subiugarūt. Et hoc est valde magnū miraculum. Tum quia illi passim ꝛ cōmuniter ad ista roborāda vitam huius mundi contēpserunt ꝛ vitam propriam posuerunt. Tum quia etiā per miracula creberrima insolita ꝛ inaudita hanc fidē roborauerunt ꝛ firmauerunt. ¶ Si dicas q̃ sunt fallacia sicut etiam erunt miracula antichristi. Ad hoc respondebo infra et ex predictis dico q̃ rationabile est etiam ꝟm rationem naturalem credere his que tenet fides ꝛ puto q̃ si aliquis surgeret modo de terra in puris naturalibus ꝛ proponeretur sibi. An aliqua fides vel secta sit ab antiquo per tātaꝝ cōitatē hoīm immuniū a peccatis huius mundi contra rectam rationem ꝛ tales quales fuerunt supradicti/ꝛ p tot signa ꝛ miracula insolita approbata ꝛ sic de alijs ipse iudicaret ꝟm rectam rationē naturalez q̃ ipsa est tenēda. Unde dico q̃ rationabile est credere omnibus que sunt fidei ꝛ possunt ex ipsis deduci ꝛ est actus meritorius de cōdigno si sit formatus a caritate ꝛ debite circūstantionatus.

ad rōnes 1.opi. ¶ Ad primum aliorū dico q̃ non exponit se periculo credēdo aliqua q̃ nō potest euidēter noscere vera esse. Alioquin quilibet credēs aliquid factuꝝ vel gestum qd̃ ipse nō vidisset testimonio aliorū q̃tūcunq̃ proborum ꝛ bonorū seipsum exponeret periculo qd̃ non est verū. Et dico q̃ nō credens exponit se periculo ꝛ contra rationē rectam discredēdo sic approbatꝫ. ¶ Ad secūdum dico q̃ licet credat sine ratione faciente sibi euidentiam pro tanto:quia non oportet ipsum habere talem rationeꝝ ad hoc q̃ credat licet etiam talē rationē quasi incompossibilem sue fidei non abūciat:quia talis ratio bene est cōpossibilis cū fide aliquorum articlorū q̃tus propter talē rationē non credat:quia nichil minus crederet dato q̃ talem rationē non haberet. Non tm̃ creditur rationabiliter:ita q̃ irrationabile sit credere: sed rationabile magis vt dictum est supra. ¶ Ad tertiū dico q̃ credēs non habet medium necessarium faciens euidētiam de credito nec requirit tale medium sed dico q̃ habet tale medium vt sufficiēter inductiuum ad credēdum ꝟm iudicium rationis recte vt certitudinaliter credat nō sicut euidēti vero ꝛ testimonio pprio:sed sufficiēter approbato testimonio alieno per media que possunt haberi de talibus sicut patet de credētibus rationabiliter romā esse:licet nunq̃ viderint ꝛ huiusmodi:quare ꝛc. ¶ Ad quartū dico q̃ magnū motiuum est credendi his q̃ sunt fidei de miraculis exhibitis ad testificationē fidei ꝛ ad miracula etiā docebat xp̄s iudeos recurrere qui antiquitus Moysi crediderāt propter miracula per ipsum exhibita ꝛ ipsis diuulgata cū dicebat eis. Et si mihi nō vultis credere operib credite ꝛ multa similia. Quādo dicis q̃ erāt fallacia miracula:quia antichristus etiam faciet miracula et tm̃ nō erit sibi credēdum. Dico q̃ christus faciēs vera miracula docuit illa miracula antichristi futura esse fallacia:ꝛ per consequēs q̃ eis non sit credēdum ꝛ cū hoc sunt facta miracula aliqua sub lege et fide que nunq̃ faciet antichristus sicut visio diuine essentie in raptu pauli ꝛ reuelatio futurorum contingētium que cōperta est esse vera in scripturis que non poterit scire nec sciet antichristus. Si dicas q̃ paulus fuit deceptus vel q̃ ipse mētitur. Non videtur verisimile q̃ mentiatur qui ita mēdacium detestatur. Nec q̃ fuit deceptus. Non enim plus potest aliquis decipi de visione diuine essentie circa se q̃ de intellectione primi principij:vt videtur.

resolutio ¶ Dico igitur q̃ cū ad fidei attestationē deus qui non potest esse testis falsus operatus fuerit predicta miracula ꝛ alia denūciauerit sicut falsa ꝛ mēdacia q̃ fidei credēdum est pro qua adducta sunt ista. Ut multa sunt que rationabiliter adducūtur cōtra infideles scilicet auctoritas scribētium ꝛ tradētium/ diligētia recipientium/concordia scripturarū rationabilitas creditorum ꝛ contētorum in lege christi irrationabilitas cōtrariorum errorum ecclesie stabilitas in lege ꝛ fide carni ꝛ sanguini cōtraria con

tra pronitatem hominū miraculorum varietas sicut predictū est. Non credo tñ q̃ habeatur demonstratio certa nec propter quid. Nec quia q̃ Christus fuerit verus deus vel etiā verus homo etiam suppositis factis eius: quia omnia potuerunt fieri apparēter vel etiam realiter saltem a diuina virtute assistente ⁊ non vnita vero hominum sicut vnita ⁊ hoc de tertio articulo principali.

ad argu. pncipa. ¶ Ad primum principale dico q̃ fides ⁊ quecūq̃ noticia euidēs de deo etiam noticia patrie non sunt habitus formaliter incompossibiles sicut inferius apparebit. Aliter dici potest q̃ licet essent habitus incōpossibiles: tñ posset eē idem obiectum ipsorum sicut patet de deo q̃ de eodem obiecto potest esse scientia ⁊ error in intellectu ⁊ op. contrarie que nō sunt minus incōpossibiles per naturam q̃ scientia ⁊ fides. ¶ Ad secūdū dico q̃ illa maior non est vera. Non obstante enim q̃ fides ⁊ caritas sint diuersi habit⁹ specie ⁊ genere: tñ possunt habere ⁊ habent idem obiectum ꝛm eandē rationem formalem. Puta deum ꝛm ꝓpriā rationē deitatis: immo qd̄ plus est dico q̃ intellectus et voluntas omnino habēt idem obiectū formale. ¶ Ad tertium dico q̃ nō intelligo obiectuꝫ formale intellectus esse ens sub ratione veritatis: prout veritas ab entitate vel veritate distinguitur sicut alias dixi. Nam veritas vt sic nō dicit nisi vel respectum rationis ad intellectum vel negationē diffōrmitatis ab intellectu: quare ⁊c. ¶ Nota hic ꝛm alios q̃ veritas bonitas ⁊ deitas sunt penitus idem extra intellectum: q̃ si vnum est ratio obiecti ma alicuius habitus vel potētie oportet q̃ reliquū et patet q̃ oportet esse idem obiectū formale intellectus et voluntatis. Alioquin velitum non esset nisi per accidēs intellectum ⁊ econuerso per rationem annexam quod est falsum.

¶ Distinctionis Vigesimequinte.
Questio Vnica.

Circa distictionē Vigesimāquintā quero. vtrū pro omni tēpore fuerit necessarium ad salutē cuilibet credere explicite et distincte illa que credūt modo ⁊ tenēt fideles. ¶ Videt q̃ sic. Pro quocunq̃ tēpore necessarium fuit ⁊ est vitare errores circa quēlibet articulum fidei. Sed hoc nō fuisset sibi possibile nisi quēlibet articulum distincte cognouisset: q̃ ⁊c. ¶ Secundo sic. Fides infusa semp fuit eiusdē ratiōis ⁊ est in qualibet. Sed aliquibus ⁊ aliquādo fuit necessariuꝫ ⁊ est credere omnia distincte ꝛm fides infusam: ergo cuilibet ⁊ pro omni tēpore. ¶ Tertio sic. Ad plus non obligatur vnus fidelis ad credēdum q̃ alius: quia in fide xpi omnes debēt esse equales. Sed aliqui sunt qui obligantur ad credēdum omnia distincte ⁊ in speciali sicut pastores ecclesie et doctores: ergo ⁊ omnes.

¶ Contra q̃ paucis fuerunt reuelata sub lege nature vel etiam sub lege scripta misteria incarnatiōis ⁊ redēptionis humane eo modo quo sunt cōpleta: ergo alij nō tenebantur scire vel credere nec modo etiā simplices tenentur credere distincte ⁊ in particulari oia vt videt.

¶ In ista questiōe sic procedā breuiter. ¶ Primo ostēdam q̃ fides infusa semper fuerit necessaria ad salutem in quocūq̃ ⁊ q̃ secus est de adquisita. ¶ Secūdo inquiram. An pro omni statu ⁊ lege fuerit vel sit necessarium ad salutem credere illa que credit ecclesia. ¶ Tertio. An fuerit necessariū vel sit q̃ quilibet crederet vel credat explicite. ¶ Ultimo ad rationes.

De necessitate fidei ifuse. ¶ Quātum ad primum dico q̃ sicut deus disposuit non saluare aliquem nisi habētem finaliter gratiam vel caritatē in voluntate. Sic etiam nō disposuit aliquē saluare nisi habētē fidē infusam. Unde ⁊ in paruulis ⁊ in adultis pro omni statu ⁊ lege necessaria fuit ex diuina ordinatione fides infusa in saluādis ad decorem ⁊ perfectionē ⁊ signaculum mētis sicut ⁊ caritas suo modo sed non sic de fide adquisita. Non enim fuit necessaria nec est necessaria paruulis non habētibus vsum liberi arbitrij vel rationis. Sed adultis pro tēpore ⁊ loco necessaria fuit saltem q̃tum ad actū vel actus etiam per quos potest habitus fidei infuse generari. Ita q̃ non puto aliquē adultum saluādum vel saluatum nisi aliquādo habeat actum credēdi circa deum nō impeditus ⁊ omnis adultus tenetur ex precepto affirmatiuo colendi deū aliquādo credere ⁊ elicere actum vel actus credēdi sicut etiam tenetur ad actum diligēdi deum vt dictū est in primo ⁊ hoc concomitante caritate infusa. Sic etiam dico hic concomitante fide infusa. Hec de primo articulo.

De his q̃ credit ecclesia. ¶ Quātum ad secūdum articulum. Dico q̃ sicut videtur probabiliter cū sit eadem fides infusa que fuit semp ⁊ eiusdem ratiōis loquēdo de ipsa pro omni statu ⁊ lege necessarium fuit credere habitualiter saltem omnia ad que sicut ad per se obiecta ⁊ per se deducibilia ex ipsis fides catholica seu infusa se extēdit. Et etiam paruuli q̃bus erat necessaria fides infusa: vt dictū est in tertio articulo precedētis questionis. Loquendo vero de actu fidei vt fide adquisita. Dico q̃ de paruulis non est dubium sed de adultis q̃ adultis fuit necessarium semper ⁊ est credere aliquid: immo oia breuiter que tenet fides sicut p se obiecta ⁊ deducibilia modo tñ qui dicet in tertio articulo subsequēti.

an sit necessariuꝫ credere explicite ⁊ qb⁹ ⁊c. ¶ Quātum ergo ad tertium articulum dico q̃ ꝛm diuersitatē statuum hominū saluādorum paulatim fuit explicata fides ꝛm maiorem ⁊ maiorem perfectionē statuum. Unde magis fuit explicita sub lege scripta q̃ sub lege nature ⁊ maxime ⁊ perfectissime est explicita tēpore legis gratie sicut ⁊ status legis talis est pfectissim⁹. Tunc dico q̃tum ad primum statum legis scꝫ nature q̃ non tenebātur adulti credere omnia explicite q̃ tradit modo fides licet aliqua bene ꝛm dispensationē reuelationis diuine que fiebat maiorib⁹ et prouectioribus psonis pro illo statu ⁊ illi tenebantur ea credere ⁊ alijs pro loco ⁊ tēpore minoribus publicare ⁊ puto q̃ tenebant credere explicite plura. Puta q̃ deus est ⁊ q̃ est remunerator bonorum

Ad heb. et punitor malorum tanq̃ iustus ꝛm apostolus ad hebreos ⁊ aliqua de mediatore redēpturo mundū q̃ mūdus redimēdus esset per aliquē mediatorem

August. licet nescirēt ipsum distinguere. Unde ⁊ ꝛm Augustinū in enchiridion. Nullus antiquorum salutē inuenire potuit nisi in fide mediatoris a deo pro uisi ad reparationem ⁊ redēptionem saluādorum. In lege vero scripta adhuc magis explicite ⁊ distincte tenebant adulti credere ꝛm q̃ plenius misteria fidei sub illa lege fuerunt reuelata superioribus et prouectioribus personis sicut Moysi ⁊ prophetis qui tenebantur explicite credere omnia sibi reuelata ⁊ alys etiam pro loco ⁊ tēpore cū expediret publicare ⁊ alij ad publicationē eorum tenebant credere. ¶ Tamen absolute loquēdo simplices ⁊ populares non tenebantur omnia explicite credere q̃ tenebantur credere pastores sinagoge ⁊ doctores. Nisi sufficiebat eis aliqua explicite credere ⁊ alia implicite quasi cōmittēdo fidem suam sinagoge ⁊ pastoribus ⁊ rectoribus ipsius. In lege vero gratie ⁊ sub ipsa dico q̃ omnes adulti tenētur explicite credere aliqua que tenet fides precipue aliquos de articulis magis vulgatis ⁊ sensibilibus vel perceptibilibus cōmunitati ⁊ plura tenētur credere explicite q̃ tenerētur adulti cōmuniter sub lege scripta sicut etiā illi plura q̃ sub lege nature. Alia vero oia debēt saltē implicite credere volēdo credere quod credit mater ecclesia in suis prouectioribus ⁊ doctioribus in fide quasi cōmittendo ipsis fidē suam.

Vide de pastoribus eccle sie. ¶ De doctoribus vero ⁊ pastoribus ecclesie precipuis saltem sicut sunt episcopi vel superiores plati qui ex officio habēt populum regere ⁊ instruere dicitur q̃ debēt omnia explicite scire que tenet fides saltē q̃tum ad articulos fidei quos debēt credere ⁊ alios docere: ⁊ similiter precepta decalogi q̃ debēt implere ⁊ peccata mortalia que debēt vitare ⁊ similia necessaria que cōmuniter occurrūt hominibus ad salutē vel impedimētum salutis. ¶ Sed quid de scriptura sacra tenetur ne aliquis scire eas ⁊ cōtrouersias ⁊ errores contra eam vt posset oēs errores vitare sicut ⁊ tenet quilibet vitare. Dico q̃ difficile esset ⁊ graue hoc imponere hominib⁹. Et posset dici q̃ bene requiritur credere scripture sacre ⁊ nolle errare circa ipsam ⁊ eruditio aliqua ī ipsa q̃tum ad pastores ⁊ doctores ecclesie nō tāta q̃ quilibet eorum solus sic sciat perfecte scripturā et oia sed talis ⁊ tanta q̃ in toto corpore ecclesie ꝛm diuersa mēbra inueniatur sufficientia excludēdi errorem in fide ⁊ moribus si oriatur ⁊ ad ecclesiā deuoluatur ⁊ isto nunq̃ ecclesia fuit frustrata nec frustrabitur deo dante. Aliqua tñ de predictis nō asero: quia iudicare de talib⁹ est difficile ⁊ nescim⁹ quid diuina voluntas sup hoc determinauit necessarium in particulari fore vel nō fore. ¶ Notandū tñ q̃ sicut quilibet nō tenetur scire omnia peccata mortalia vel de omnibus peccatis. An sint mortalia vel non: quia nec hoc sciunt prouectiores ⁊ maiores. Frequēter tamen tenetur quilibet vitare omnia peccata mortalia: quia aut nouit illa esse peccata mortalia ⁊ sic potest vitare. Aut nō nouit ꝛ dubitat vel timet: ⁊ tunc debet recurrere ad ecclesiaꝫ que si iudicet peccatum vel dubium debet se cōformare iudicio ecclesie ⁊ sic potest vitare sicut etiam quilibet licet teneatur vitare oēm errorem circa fidem ⁊ scripturam sacram precipue circa fidē ⁊ articulos ⁊ deducibilia per se ex ipsis. Non tñ tenet scire omnē scripturam vel oēm articulum fidei explicite. Potest enim nō assentire alicui dubio sibi vt in se falso nisi prius iudicio ecclesie psulto sicut patet. ¶ Ex predictis apparet q̃ nūq̃ pro aliquo tēpore suffecit adulto ad salutē credere omnia implicite ⁊ in cōmuni sic q̃ nichil distincte ⁊ explicite ꝛ sub omni lege necessariū fuit semper q̃ adult⁹ crederet aliquid vel aliqua explicite ⁊ hoc diuersimode eo modo quo dictum est supra.

Ad principalia argumēta. ¶ Ad primuꝫ principale dico q̃ ex predictis patet quid sit dicēduꝫ quomodo potest vitari error circa quēlibet articulum licet nō teneatur homo credere quēlibet articulum in particulari. ¶ Ad secūdum de fide infusa dico q̃ nō bene concludit q̃ habitualiter ꝛm fidem infusam necessarium fuit eadem credere ꝛm substātiam omnibus pro quocūq̃ statu sicut fuit fides eiusdē rationis ⁊ est pro omni statu: sed non cōcludit de actu fidei vel fide adquisita. ¶ Ad tertium dicitur q̃ ad plus non obligatur vnus fidelis ad credendum q̃ alius inq̃tum fidelis est absolute sed bene inq̃tuꝫ talis fidelis assumēs sibi statum ⁊ actum pastoris vel doctoris ad plura explicite credenda ⁊ scienda tenetur vt possit suum officium exercere circa populū quē habet gubernare. Dices si sic est ⁊ populares tenētur pastoribus ⁊ doctoribus credere: ergo si pastores ⁊ doctores infōrmēt eos in errore sequitur q̃ tenētur errare. Dico q̃ nunq̃ tenētur errare: quia neutri parti in talibus tenetur assentire si proponatur de nouo a pastore vel doctore donec ecclesia predicauerit vel docuerit. Dices. Quomodo sciet q̃ neutri parti debeat assentire vnus q̃ est totus nouus in fide: pari ratione de omnibus propositis dicetur q̃ neutri parti debeat assentire. Logita de hoc quia circa istam materiam difficile est multa bene soluere ⁊ vitare.

¶ Distinctionis Vigesimesexte.
Questio Vnica.

Circa distictionē Vigesimāsextā quero vnam questionē scꝫ. Utrum spes sit virtus theologica distincta a fide ⁊ caritate. ¶ Videtur q̃ non. Si spes est virtus theologica oportet q̃ ptineat ad superiorem portionē: ⁊ per consequēs ad intellectū vel voluntatē: quia ad memoriam ptinere non potest sicut nec aliquis actus elicitus qui sit qualitas absoluta sicut est sperare. Sꝫ vnius potētie perfectibilis videtur sufficere vna perfectio. Ad intellectum vero pertinet fides ⁊ ad voluntatē caritas: igitur nō alia virtus ipsa spes: vt videtur. Secundo sic. Virtus theologica nō consistit in medio q̃ respicit deuꝫ pro obiecto circa quē non pōt esse excessus nec in ipso est aliquid mediādum. Sed spes consistit in medio q̃ mediat inter p̃sumptionem ⁊ desperationem: q̃ ⁊c. ¶ Tertio sic. Virtus theologica nō est in nobis nisi a deo infundēte. Sed spes potest esse ī nobis ex meris naturalibus: quia sine omni habitu infuso possumus sperare promissa dei sicut ⁊ promissa hominis quē re-

putamus veracem: ergo ꝛc.

1.ad Corin.13. ¶ Contra primo ad Corinthios.13. Nūc autē manent fides spes caritas tria hec. Et planus est q loquitur ibi apostolus de virtutibus infusis theologicis: g ꝛc.

¶ In ista questiōe sic pceda.

¶ Primo inquiram quid sit virtus theologica et quot sunt: ꝛ per consequēs q spes est virtus theologica distincta a fide ꝛ caritate. ¶ Secūdo inquiram in qua potētia sit tangē in subiecto. ¶ Tertio inquiram de actu ei? ꝛ obiecto quis scz debeat dici eius actus an scilicet desiderare vel aliquis act? alius. ¶ Vltimo ad rationes.

Virtus theologica quid. ¶ Quātum ad primum dici/tur cōmuniter q virtus theologica est habitus infusus habēs deum immediate pro obiecto ꝛ fine p hoc q est habitus infusus distinguitur ab omni habitu adquisibili virtute nature siue in se siue in simili sibi ēm speciem: quia nullus talis actus pōt dici virtus theologica. ¶ Ex quo patet dato q fides adquisita vel amicitia dei adquisita vel etiam spes adquisita habeant deū pro obiecto immediato ꝛ fine non tm debent dici ppie ꝛ stricte virtutes theologice nisi forte per reductionē aliqualem ad illas tres infusas. Per hoc autem q habet deū pro obiecto immediato ꝛ fine distinguitur virtus theologica ab habitu morali alio ꝛ ītellectuali ꝛ debet intelligi hoc de fine simpliciter quia finis simpliciter immediatius ipsius habitus theologici est deus ꝛ similiter obiectus. ¶ Dicitur autē q sunt tres virtutes tales tm scz fides spes ꝛ caritas/quarū triū est idem obiectum formale ēm eandem rationē formalem obiectiuā puta deus. Et istarum sufficientia multipliciter assignatur. Sunt em predicte virtutes quibus immediate tēdimus ꝛ ordinamur habitualiter saltem in deum cōsequēdum qui est premium nostrū merēdo ipsum. Ad meritum vero requiritur q premium cognoscatur: ꝛ sic ponitur fides q de premio cōfidatur q merēs non desperet sed habitualiter in ipsum qd est sibi impossibile assequi ꝛ hoc est per spem q premiū diligatur ꝛ amatur ꝛ hoc est per caritatem. ¶ Aliter ponitur q ad meritū premij summi qd est deus requiritur q homo vniatur ꝛ tēdat in diuinā veritatē qd fit per fidē in diuinā maiestatē ꝛ liberalitatē qd fit p spem que respicit arduum attingibile tm sibi q tendat in diuinā bonitatem ꝛ hoc per caritatem. Non q iste sint rationes formales obiectiue istarū virtutuz in obiecto diuino sed rationes quedā concomitantes obiectū ēm rationē obiectiuā que est vna. ¶ Tertio modo assignat sufficientia qz per virtutes theologicas mens tota ꝛ portio superior debet perfici ꝛ in deum habitualiter tēdere ꝛ ordinari ꝛ ēm hoc est aliqua virtus theologica que perficit intellectū et partem rationalē ꝛ hec est fides. Alia que perficit trascibilē ꝛ hec est spes. Tertia que perficit concupiscibilem et hec est caritas. Nam licet ista duo trascibile scilicet ꝛ cōcupiscibile nō distinguantur in voluntate vt potētie diuerse sicut etiā nec in appetitu sensitiuo de quo magis videretur vel saltez non minus tamē eiusdē potentie possunt esse diuersi actus ꝛ eadem potētia aliqualiter a seipsa potest distingui vt sic vel sic aliqñ diuersimode noietur.

Qt sunt.3. Ptu. the.

¶ Ex predictis dico q spes que ponitur habitus īfusus suo modo sicut fides ꝛ caritas est ptus theologica ꝛ distincta a fide ꝛ caritate eo modo quo passio spei distincta est in appetitu sensitiuo a noticia sensus ꝛ a gaudio ꝛ a quacūq passione appetitus sensitiui hoc magis in sequētibus apparebit. Hec de primo articulo principali.

Q spes distinct.a fide

¶ Quātum ad secūdum arti/culum.

Spes in qua potētia. 1.opinio.

Est vna opinio q spes ptinet ad intellectū formaliter sicut ad subiectum. Tum quia ad spem pertinet decipi quādo quis sperat se non posse assequi beatitudinē ꝛ est desperatus. Vnde tali predicandū de credēdo q credat posse cōsequi. Sed errare pertinet ad intellectū ꝛ credere: ergo ꝛc. Tuz quia idem est habitus rei in vniuersali ꝛ in particulari ꝛ ad eandē potētiam pertinet vt idem est habitus de ista in vniuersali. Omis iustus finaliter saluabitur ꝛ de ista petrus iustus saluabitur finaliter Sed primus habitus est fides. Secundus vero est spes. Nihil enim aliud est aliquem habere spem q̃ credere se saluari per gratiam dei. Nec valet si dicatur q spes est de futuro: ꝛ fides de pēsenti: qz presens preteritum ꝛ futurū nō variant rationē obiecti. Non em ratio futuritionis vel presentialitatis sunt rationes formales obiectiue spei ꝛ fidei sz ratio diuinitatis. Alioquin spes nō est virtus theologica sed haberet obiectū tēporale. ¶ Ponūt igit isti q sicut in prima nō sunt nisi due potētie perfecte ēm duos actus beatificos sic in via intellectus scz ꝛ voluntas que perficiuntur per duos habitus infusos scz intellectus per fidem ꝛ voluntas p caritatem que sufficit ad omnē actum voluntatis siue sit velle ordinatū siue nolle ordinatum respectu tamen alicuius obiecti: ꝛ ēm aliquē modum agendi requiruntur ambo habitus simul ꝛ sic spes dicit tertia virtus non formaliter sed aggregatione vel magis cōnotatione: quia spes cum sit idem habit? qd fides principaliter est in intellectu: cōnotat tamen caritatez vel actum caritatis in voluntate ad actum suū: quia actus suus ex meritis ꝛ gratia prouenit sicut dicit Magister. Spes īquit est certa expectatio future beatitudinis ex meritis et gratia proueniens.

opi. doc.

¶ Aliter videtur mihi dicendum q spes ponēda est omnino in voluntate sicut in subiecto ita q est virtus appetitiua cuius ratio est. Nā sicut spes passio ptinet ad appetitū sensitiuum ita videtur q spes virtus ad appetitū intellectiuum. Sed spes passio ptinet ad appetitum sensitiuum patet: g ꝛc. ¶ Secūdo sic. Si spes pertineret ad intellectum videtur q actus eius esset credere quoddā de aliquo particulari. Sed hoc est falsum: quia desperans de vita eterna potest credere vitam eternam: ergo similiter credens vitam eternam potest non sperare vitam eternam. quare ꝛc. ¶ Tertio sic. Ad intellectum nō pertinet exequi prosecutionē nec fugam: sed tm dictare. Sed ad potētiam cuius est spes pertinet prosecutio vel fuga: g ꝛc. ¶ Quarto sic. Ad eādem potētiam pertinet de re adepta ꝛ de re adipiscēda. Sed gaudium pertinet ad affectū ꝛ volūtatem: igitur ꝛ spes. ¶ Dico igitur q spes est in appetitu intellectiuo sicut in subiecto scz in voluntate: spes dico que est virtus infusa. Idem dico de spe adquisita circa obiectū intelligibile qd est de?. Sed hoc concesso dicunt aliqui q spes est in volūtate īqtum concupiscibilis ꝛ non īqtum irascibilis dato q per irascibile ꝛ concupiscibile distinguatur ꝛ de hoc magis in sequentibus apparebit. ¶ Dico igitur q̃tum ad presentē articulū q spes pertinet ad voluntatem sicut ad subiectum.

q spes ptinet ad volūtatē

¶ Ad primū aliorū dico q ad spem nec ad potentiā in qua est spes sicut in subiecto non pertinet decipi nec errare licet bene ad desperātem ēm vnā aliam potētiam: puta ēm intellectum ēm quā potest errare. Vnde dico vltra q desperanti magis est predicandū q habeat bonam voluntatē q̃ q bonā fidē et magis ꝛ magis q speret q̃ credat ꝛ magis q cōfidat q̃ q cognoscat. ¶ Ad secundū dico q credere ad spem nō pertinet nisi cōcomitatiue: qz sperare presupponit credere in intellectu: ita q credere me saluari si sim iustus ad fidem pertinet sed confidere in dño ꝛ sperare in eo ad fidem non pertinet: sed ad spem vt videtur. ¶ Ad tertium dico q spes pro per se primo formali obiecto non respicit nisi deum ꝛ nō presens ēm q hutusmodi vel futurū sed deum. Quādo dicis. Spes non est nisi futuri. Dico q licet de cōmuni lege nō sit nisi futuri sic q conditio annexa subiecto sit futuritio adipiscēdi. Non tamen necessariū hoc. Nec ratio formalis obiectiua est futuritio ipsa/ꝛ dato q spes esset alicuius futuri adipiscēdi sicut est gloria formalis ꝛ intrinseca illud tm nō est primū obiectum: sed deus. Et vltra dico q non obstātibus predictis stat q spes sit alius habitus a fide. Nam circa idem obiectū ēm eandē rationē formalem possunt esse diuersi habitus ꝛ alterius rationis sicut pluries dictum est supra. Hec de secundo articulo principali.

Addicta 2.opi.

De actu spei pria opinio.

¶ Quātum ad tertium arti/culum.

Dicunt aliqui q actus spei est desiderare ipsum summū bonum qd est bonū diuinum et ptinet per consequēs ad voluntatē vt concupiscibilis magis sicut ꝛ caritas licet spes nō sit caritas nec act? spei sit actus caritatis. ¶ Qz autē desiderare summum bonū sit actus spei probant. Tuz quia nō est actus fidei patet. Nec actus caritatis de qua magis videretur: quia actus caritatis cū sit suprema et nobilissima virtus est amor amicitie summi boni qui est amor perfectissim? quo diligitur summū bonū deus in se sibīpsi ꝛ propter se. Actus autem desiderādi deum non est amor amicitie sed quo diligitur et desideratur ipsi desideranti. ¶ Similiter etiā patet: quia caritas ꝛ actus eius ferūtur in deū ēm affectionē iusti sed desiderare ēm affectionē cōmodi. Similiter voluntas dato q non esset libera desideraret sicut appetitus sensitiuus non tm haberet caritatē nec aliquē actum ei?. Tum qz expectare pertinet ad spem. Sed expectare non est nisi desiderare. Probatio Expectare ēm omes est actus voluntatis. Aut g est velle aut nolle. Nō est nolle planū est nec velle rei pñtis: igit est velle rei absentis sed velle rei absentis nō est nisi desiderare: g ꝛc. ¶ Tertio sic. Eiusdē potentie ꝛ ēm eandē rōnē vt cōcupiscibilis est videt tēdere in obiectū ꝛ quietari in ipso ꝛ amouere etiam impedimēta si potest: sz voluntatis vt concupiscibilis est quietari in deo p caritatem: igitur eiusdē est tēdere in ipsum q spem sed nō nisi per actum desiderandi: g ꝛc. ¶ Dicunt ergo isti q actus spei est desiderare sibi summū bonum possibile haberi sicut actus fidei est credere ꝛ actus caritatis est amare vel diligere amore amicitie. ¶ Secundo dicunt q licet per se primum obiectum spei sit deus ēm proprian rationē deitatis spes tm in ipsum cū aliqua conditione annexa scilicet vt est bonū sperantis. Non em vt dicunt spero deum absolute sed deum michi bonū vel fore michi sicut appetitus sensitiuus suo modo ēm passionem spei sperat non bonum absolute sed bonum sperantis: quare ꝛc.

¶ Sed istam optionē nō teneo. Dico em q desiderare non est actus spei nec pertinet ad ipsam. Qd probo sic primo. Sicut desiderium in appetitu sensitiuo ad spem nō pertinet sed est alia passio ita vt videtur desiderare in appetitu sensitiuo ad spem non pertinet sed ibi non pertinet ad spem: ergo nec hic.

opi. doc.

¶ Secundo sic. Aliquis desperatus de aliquo potest ipsum desiderare simpliciter ꝛ actu elicito sicut et desiderio naturali sicut dānati desperati de beatitudine possunt ipsam sibi desiderare actu elicito conformi ad desiderium naturale vt videtur: g desiderare nō est actus spei vt videtur. Dices q dānati non simpliciter desiderant beatitudinē: quia simpliciter sunt desperati sed ēm quid desiderant vel desiderare possunt puta sub conditione aliqua impossibili eis. Contra: quia saltem aliquo modo desiderant vel possunt desiderare actu elicito: sed nullo modo possunt sperare nec sperant: ergo sperare vel actus spei nō est desiderare. ¶ Tertio sic. Desiderare est actus amoris respectu rei absentis vt patet. Sed spes non est habitus amatiuus in volūtate. Tunc em esset caritas infusa vel amicitia naturalis adquisita: g ꝛc. ¶ Quarto sic. Eodē habitu potest quis amare aliquē amore amicitie ꝛ velle sibi bonū amando illud in se ꝛ aliud sibi propter ipsum. Sed desiderare sibi bonū non est nisi amare se amore concupiscētie: g sicut caritate potest seipsuz diligere ita caritate potest sibīpsi bonū desiderare igitur non est ille actus spei. ¶ Dico igitur q̃tum ad istum articulum q desiderare non est actus spei sed magis sperare vel expectare qd quidem nichil aliud est q̃ erigere affectum ꝛ voluntatē ad deum summū bonum arduum attingibile a sperāte sicut beatitudo obiectiua potest attingi p beatitudinez formalem inherētem que etiam cadit sub spe tangē obiectum secundariū per rationē primi obiecti qd est deus. Non q arduitas vel attingibilitas in obiecto spei sint ratiōes formales obiectiue. Sed ipsa ratio diuinitatis est ratio obiectiua ꝛ finalis immediata per quā beatificat: sed sunt ratiōes vel cōditiones concomitantes ꝛ apprehēse in obiecto p actū fidei naturaliter precedētem actū spei. ¶ Et similiter dico de illa ratione quā ponūt alij q act? spei tēdit in deum bonū non simpliciter ꝛ absolute sed bonū sperantis quare ꝛc. Et dico q actus spei vel spes ipsa ad voluntatē pertinet magis: vt irascibilis ꝛ nō vt concupiscibilis quomodocunq irascibile ꝛ concupiscibile distinguātur in ipsa est respectui ardui attingibilis et possibilis attingenti modo predicto. Et sicut spes passio est in irascibili ꝛ non in cōcupiscibili suo modo vt sic perficiatur rationalis per fidem concupiscibilis per caritatez

resolutio

et irascibilis per spem que ponit in voluntate quasi ad tuendū vel defensandū ne cōcupiscibilis a bono suo retrahatur vel etiā impediatur sicut etiā irascibilis ī parte sensitiua habet tueri ⁊ roborare cōcupiscibilem. Unde ⁊ passiones irascibilis sunt ꝑpter passiones concupiscibilis. ¶ Scōm predicta ergo potest intelligi descriptio Magistri de spe et potest intelligi de spe actu ꝑcipue. Spes inquit est certa expectatio future beatitudinis ex meritis et gratia preuenienis. Expectatio inquit ecce actus spei circa nō certitudine cognitionis: sed eo modo quo dicitur virtus certior omni arte certitudine īmobilitatis ⁊ firmitatis future beatitudinis ecce obiectum qd̄ est beatitudo obiectiua deus futura sperāti licet non simpliciter vel obiectum secundarium qd̄ est beatitudo creata futura simpliciter ipsi sperāti sicut accidēs formaliter in futurum sibi ex meritis ⁊ gratia prouenies ꝗtum ad medium vel motiuum actus sperādi ⁊ etiā attingēdi obiectum speratum quod non attingitur nisi mediāte gratia. Nec aliquis debet moueri ad sperandū cōsequi tale obiectum nisi ex gratia dei ⁊ ex aliquibus meritis siue suis siue alterius puta ꝛ̄ꝛ̄ isti qui nobis meruit gloriam sicut dictū est supra. Si autē velis accipere descriptionem pro habitu tūc dicas q̄ spes est expectatio certa habitualis ⁊c.

spes ēm Magrīm.

ad rōnes 1.opi. ¶ Ad primū aliorum dico q̄ desiderare non est actus spei sed caritatis vel amoris magis. Quandoducis q̄ actus caritatis est actus amicitie. Dico q̄ verū est actus principalior suus sed actus minꝰ principalis potest esse actus concupiscētie relatus in finē debitū: ⁊ ita dato q̄ desiderare sit actus concupiscētie adhuc potest dici et esse actus caritatis ⁊ preterea pōt dici q̄ desiderare deū est actus amicitie licet minus perfectus ꝗ actus fruendi deo perfectus qui erit de deo presente quia viso per intellectum clare. Quādo dicis vltra q̄ desiderare deū est ēm affectionē cōmodi. Dico q̄ non obstāte hoc q̄ potest poni actus caritatis minus tū principalis sicut dictū est immediate ⁊ potest etiā dici q̄ desiderare deum cū non sit nisi amare ipsum non visus est ēm affectionē iusti. Ad aliud dico q̄ si volūtas non esset libera nunq̄ desideraret deus libere. Ita q̄ actus desiderādi deum quē ponimus nunq̄ conueniret sibi. ¶ Ad secūdum principale aliorum dico q̄ expectare vel sperare nō est desiderare formaliter sed cōcomitatiue bene vt cōmuniter. Quādo dicis si pertinet ad volūtatē oportet q̄ sit velle vel nolle. Diceretur primo q̄ verū est ⁊ diceretur q̄ est velle. Et dato q̄ respectu absentis non sequitur q̄ sit desiderare quia nō est velle voluntatis vt concupiscibilis: sed vt irascibilis vt dictum est supra.

¶ Ad tertium dico q̄ voluntatis vt concupiscibilis est bene est quietari in obiecto ⁊ tendere in ēm per actum desiderij sed nō per actum spei eo modo quo spes tendit in ipsum vt dictum est supra. Hec etiam tueri sicut spes tuetur. Hec de tertio articulo principali.

ad pnci. argu. ¶ Ad primum principale dico q̄ spes nec aliquis habitus ad memoriam pertinet vnde memoria. Sed ad volūtatē pertinet spes sicut ⁊ actus sperādi. Et dico q̄ eo modo quo ponitur spes ad actum si ponatur necessaria sicut ⁊ caritas que simpliciter loquendo non sunt necessarie sicut etiam dictū est supra de fide si tamen hoc ponatur dicēdum q̄ non ad omnē actum voluntatis sufficit caritas elicitiue nisi tm̄ imperatiue ⁊ referēdo in finē sed ad aliquē requiritur spes habitus infusus vel adquisitus sicut possunt accipi isti actus necessarij ad actum ēm multos. Quando dicis omis actus voluntatis ordinatus vel est velle vel nolle. Dico q̄ verum est sed nō ad omne velle sufficit caritas sed ad aliquod requiritur spes vel saltē aliqs dici pōt actꝰ spei: licet ad ipm nichil faciat spes infusa sicut etiam dicitur actus caritatis licet ad ipsum nichil faciat caritas infusa. ¶ Ad secundū dicitur q̄ spes virtus theologica cum non sit nisi circa deum pro per se primo obiecto nō mediat inter passiones. Unde non mediat inter desperationem et presumptionē si ponantur passiones. Nec intromittit se de ipsis ꝛ magis aliqua alia virtus adquisita quecūq̄ sit illa. Aliter dicitur q̄ licet ex parte obiecti virtus theologica non mediet: qz̄ passiones pro obiecto non respicit: tamē ex parte subiecti bene quia disponit subiectum ne in passionē istaꝝ vel illam incidat. Puta in desperationē vel ꝑsumptionem saltēꝫ habitualiter sicut disponit quia ad actū elicitū spes infusa ēm me nichil facit sicut vniformiter dictum est supra de fide ita q̄ non est necessaria in sperāte nisi ex ordinatione diuina. ¶ Ad tertium dico q̄ ex meris naturalibus possumus sperare certitudinaliter omnia promissa dei sicut ⁊ credere. Nec pono spem virtutē infusam necessariam in aliquo qd̄ faciat vel conferat ad actum sperandi sed solum ex ordinatione diuina. Ordinauit enim deus q̄ nunq̄ actum sperandi acceptabit sine spe infusa sicut nec sine fide actum credēdi sicut nec sine caritate actum amādi: licet fides ⁊ spes non sufficiant ad acceptationē talium actuum: sed cuꝫ eis necessario caritas requiratur ex ordinatione diuina propter qd̄ etiā dicit apostolus ad hebreos.11. ad heb.
q̄ sine fide impossibile est placere deo ⁊ est verum de fide infusa ⁊ ita parum sine spe: tamen non sufficiunt ista: sed cum hoc requiritur caritas propter quod etiā ipse dicit.1.ad Corin.11. Si linguis hominum loquar ⁊c. caritatem autem non habeaꝫ nichil sum. Sic de isto. ad co.11.

¶ Distinctionis Vigesimeseptime. Questio Vnica.

Circa distinctionem Vigesimāseptimā q̄ro. vtrū creatura rationalis vel intellectualis ex meris naturalibꝰ sine quocunq̄ supnaturali habitu infuso possit diligere deū super se ⁊ super omnia. ¶ Videtur q̄ nō. Amicabilia ad alterum procedūt ex amicabilibꝰ ad seipsum. 8.ethi cor. Tunc arguo propter qd̄ vnūquodq̄ tale et illud magis. Sed aliquid aliud amore naturali diligit quis propter seipsum: igitur seipsum magis. 8.ethic.
¶ Secūdo sic. Si hoc esset possibile. Sequeretur q̄ habitus caritatis infusus non esset necessarius ad actum diligēdi meritorium quia actus diligēdi super omnia maxime videtur esse meritorius. Sed hoc ē falsum ⁊ ꝓtra aplm ꝑtereꝫ ad Corī.13. ꝗ ⁊c.

Bernardꝰ ¶ Tertio sic. Bernardus de diligendo deum ponit quatuor gradus diligendi vnus est quo homo diligit seipsum secundus est quando diligit deum propter seipsum propterea q̄ est sibi beatificus. Tertius est quo diligit ꝑpter se ⁊ in seipso. Quartus est quādo omnia diligit propter deum. Ita q̄ nec se nec aliquid aliud diligit nisi propter deum ⁊ dicit q̄ primi duo gradus sunt naturales. Alij vero non. Videtur ergo q̄ natura attingere non possit ad diligēdum deum super se et super omnia sed ad hoc solum eleuet caritas et habitus supernaturalis.

¶ Contra natura ex se recta

potest in actū ex puris naturalibus sed rectus actꝰ est q̄ diligatur deus a creatura rationali vel intellectuali super se ⁊ super omnia sicut ipse est summū bonum et peruersus actus esset diligere se super deum: ergo ⁊c.

¶ In ista questiōe sic prędā.

¶ Primo inquiram vtrū creatura rationalis vel intellectualis pro statu nature integre id est nō corrupta per peccatum vel sequelam peccati possit diligere deum super se et super omnia ex meris naturalibus. ¶ Secundo inquiram hoc idem de natura pro statu ipsius lapsa. Utrum pro statu lapsus hoc possit. ¶ Tertio ostēdam ex his ⁊ concludam An caritas habitus īfusus sit necessarius ad actū diligēdi deum super se et super omnia et an faciat aliquid ad talem actum seu ad actum meritorium. ¶ Ultimo ad rationes principales: ⁊c.

1.opinio. ¶ Quātum ad primum videtur esse ⁊ fuisse vna opinio q̄ impossibile est creaturam intellectualem vel rationalem etiam pro statu nature integre diligere deum super se ⁊ super omnia. Ita q̄ intensiori actu in se ⁊ perfectiori diligeret deum ꝗ se.

Ratiōes 1.opi. ¶ Ad hoc adducunt alique rationes. Prima est ista. Amor naturalis fundatur super vnitatem ⁊ propinquitatem dilecti ad diligentem ⁊ econuerso. Unde ⁊ amor naturalis variatur secundū diuersas propinquitates vel vnitates. Alius est enim amor naturalis inter ciues. Alius inter parētes et sic de alijs. Quanto igitur vnitas est maior tanto amor naturalis est maior. Sed vnitas vel propinquitas eiusdem ad seipsum est maxima: ergo ⁊c. ¶ Secundo sic. Amor naturalis non videtur esse nisi amor recurrus ad seipm et per consequens amor concupiscentie sicut et natura semper ad seipsam incuruatur ad conseruationem sui. igitur quicquid amat aliquis amore naturali propter seipsum amat: ⁊ per consequens amor sui est mensura cuiuslibet alterius amoris naturalis: ergo est maximus et intēsissimus amor naturalis. ¶ Tertio sic. Amor pure naturalis nō trāscēdit naturam. Sed si amore naturali quis plus diligeret deum ꝗ naturam suam oppositum esset verum ergo ⁊c. ¶ Quarto sic voluntas vel potētia aliqua perfectius et intensius fertur in obiectum suum simpliciter primum et sibi adequatum ꝗ in quodcunq̄ aliud vt patet. Sed bonum creature vt bonum ipsius nature diligentis est obiectum simpliciter primum sibi adequatum patet ex summa proportione amborum adinuicē ergo ⁊c. ¶ Qui to sic. Creatura rationalis vel intellectualis pro quocunq̄ statu non potest plus cognoscere deum ꝗ seipsam. Sed mensura dilectionis sequitur mēsuram cognitionis sicut dilectio sequitur cognitionem ergo ⁊c. ¶ Sexto ⁊ vltimo sic. Si homo plus naturaliter posset diligere deum ꝗ seipsum sequitur q̄ plus posset eligere seipsum non esse ꝗ deum et difficilius posset seipsum odire ꝗ deum. Hoc autem est falsum ⁊ frequenter experimur contrarium non esse a natura cuius est ipsum esse non est eligibile nec appetibile quia negat totum bonum nature ergo ⁊c. ¶ Dicunt ergo isti q̄ creatura intellectualis vel rationalis quātuncunq̄ instituta recta a creatore non potest naturaliter et ex meris naturalibus plus vel intensius diligere ꝗ seipsaꝫ nec diligere deum super se et super omnia sed magis seipsam quātum ex meris naturalibus diligit super omnia. Nec potest diligere deum super omnia nisi per aliquem habitum supernaturalem infusum eleuetur supernaturaliter ad talem amoreꝫ supernaturalem. Agere enim sequitur esse: ⁊ ideo amor naturalis qui sequitur esse naturale maximꝰ est respectu nature cuius est ipm̄ eē et si sit aliquis maior oportet q̄ sequatur aliquod esse supernaturale per habitum infusum supernaturalē vt videt.

¶ Sed quantum ad istum articulum dico q̄ creatura rationalis vel intellectualis ex meris naturalibus potest diligere deum super se et super omnia idest actu intensiori ꝗ diligat seipsam. ¶ Ad hoc adduco rationes. Prima est. Illud potest voluntas creature diligere super se et super omnia quod recta ratio naturalis dictat esse diligendum super omnia. Hoc patet ex conformitate quam potest habere voluntas ex meris naturalibus ad rationem rectam naturalem. Sed ratio naturalis recta potest ex meris naturalibus iudicare ⁊ dictare q̄ deus est summe diligendus et super omnia ⁊ actu intensiori ꝗ aliqd aliud supposito q̄ deus sit sicut questio presupponit quia deus dicit vnum ens summum bonum infinitum continens omnem aliam bonitatem creatam eminenter vel perfectionaliter multo nobilioꝰ et perfectius ꝗ sit in seipsa. Est enim quo maius excogitari non potest secundum Anselmum. ergo ⁊c. ¶ Dices q̄ ista ratio concludit q̄ voluntas non solum deum sed ⁊ quancunq̄ creaturam perfectiorem illa natura cuius est vel etiam nobilioris vel perfectioris gradꝰ in eadeꝫ natura deberet et posset diligere super seipsam vel super illud cuius est voluntas quia alia creatura est maius bonum ⁊ per consequens magis diligibilis simpliciter. Dico q̄ non valet hoc: quia licet creatura alia sit maius bonum et magis sit diligibilis ab aliqua voluntate: non tamen ab omni. Nā non est tale bonum quale deus continens eminenter perfectionē creature alterius diligentis nobilius et perfectius ꝗ sit in seipsa ⁊ illimitate: ideo ⁊c. ¶ Dices iterū q̄ ratio nō valet: quia pari ratione posset argui sic Illud potest intellectus ex meris naturalibus perfectius intelligere quod potest ratio naturalis dictare vel iudicare plus esse intelligibile.

Opi. ꝓpria doctoris.

Ratio dilectionis dei.

Sed ratio naturalis potest dictare deum esse summe intelligibile: quia summe ens i actu: ergo intellectus ex meris naturalib⁹ potest ipm summe itelligere. Hoc autem est falsum. Patet. 2. metha. ergo rt. Dico q̃ non valet hoc. Nam ratio naturalis non iudicat deum esse maxime cognoscibile ex parte creature cognoscentis ex puris naturalibus sed magis ex parte ipsi⁹ dei cognoscibilis ita q̃ poti⁹ iudicat q̃ ratio cognoscibilitatis dei sit cognoscibilitas creature q̃ econuerso saltē q̃tum ad intellectum nostrū pro statu presenti sed totum ecōuerso iudicat de diligibilitate. Non ergo iudicat q̃ bonitas creature vel diligibilitas eius sit ratio diligibilitatis dei: sed magis econuerso licet deū nō cognoscat ex creaturis: sed econuerso iudicat diligibilitatem z bonitatē diuinam sicut diligibilitatez fini s esse rationē diligibilitatis creature sicut eius qs est ad finē/z ita licet plus possit cognoscere creaturā q̃ deū ex meris naturalib⁹ plus tn debet diligere deū q̃ creaturā etiā ꝛm dictamen rationis naturalis. ¶ Secunda ratio principalis. Voluntas creata non corrupta per peccatum nec per sequelā peccati non est prona ad actum peccati sed magis ad actum rectum. Sed si non posset diligere plus deum q̃ seipsam ex puris naturalibus: sed seipsam plus diligeret ex meris naturalibus prona esset ad actum peccati z ab arte diuina deuiaret et a rectitudine in qua est a deo instituta. Plus enim se diligere q̃ deum est peccatum mortale z fuit peccatum quod ordinauit ciuitatem dyaboli. Puta inordinatus amor sui ꝛm Augustinū de ciuitate dei: ergo rt. Sicut enim ordinatus amor fundat ciuitatē dei. Puta amor dei vsq̃z ad cōtēptū sui. Sic amor sui vsq̃z ad contēptum dei fundat ciuitatē dyaboli ergo rt. Inconueniens ergo est valde dicere cū deꝰ ꝛm Dionysium de diuinis nominibus omnia conuertat in amorem q̃ ipse faciat vnā creaturam intellectualem que ex meris naturalibus nō possit et debeat ipsum plus diligere q̃ seipsam. ¶ Tertia ratio est: quia caritas nō contrariatur inclinationi nature sicut nec corrūpit naturam sed magis perficit ipsam. Sed caritas ꝛm alios saltem inclinat ad diligēdum deum super se z super omnia. Cum igitur sua inclinatio non sit contraria inclinationi nature sed conformis et perfectiua nature videtur q̃ ex meris naturalibus possit homo diligere deū super omnia. Ita q̃ natura inclinet ipsum ad hoc: licet perfectius cuꝫ caritate q̃ sine caritate saltē ꝛm alios. Si dicas q̃ caritas nichil facit ad actum nec ad substātiam actus nec ad modum: tūc multo fortius habetur propositu: quia cum creatura possit diligere deum super se z super omnia z ad hoc nihil faciat caritas sequitur q̃ ex meris naturalibus.

August.

Dionysi.

¶ Quarta ratio z sumitur ex dictis aliorū. Creatura potest diligere deum supernaturaliter sup se et super omnia: quia ipse est bonum supernaturale z vt fontalis plenitudo boni supernaturalis ipsius creature puta gratie z glorie. Sed sicut deꝰ est fontalis plenitudo boni supnaturalis creature ita est fontalis plenitudo boni totius naturalis ipsi⁹ creature: ergo creatura conformiter mere naturaliter vel ex meris naturalibus sic potest diligere deū super se et omnia alia. ¶ Quinta ratio accipitur ab aliquibus et alij impugnant eam z est talis. Appetitus intellectiuus non est minus ordinatus ex naturalibus suis q̃ appetitus naturalis z sensitiuus hoc patet. Sed naturali appetitu ens partiale z imperfectum exponit se propter bonum totius et bonum perfectum saluandum. Sicut manus exponit se pro toto saluādo z similiter ens partiale vniuersi videtur magis inclinari z tendere in bonum vniuersi q̃ in bonuꝫ proprium. Unde z aqua ascendit ne sit vacuum in vniuerso. Patet in fistula attracto aere qui est in fistula q̃ aqua ascēdit si ponatur fistula in aqua: ergo appetitus itellectiuus vel voluntas non minus est ordinata. Ita q̃ magis inclinatur vt magis diligat bonum z precipuum bonū vniuersi quod est bonum diuinum: quia q̃to bonū cōmunius tanto diuinius z econuerso primo ethicorum. ¶ Contra istam rationem dicitur probabiliter q̃ appetitu naturali z sensitiuo magis appetitur bonum proprium etiam partis ab ipsa parte q̃ bonum sui totius. Quod probatur: quia si terra esset extra centrum z separetur pars terre a terra illa moueretur ad centrum z non ad totum propter cōseruationem sui in centro dimissa entitate z cōseruatione totius quod potest habere per partem illā Unde pars nō se exponit nec vnq̃ nisi ꝛm inclinationem propriam vel motum se exponeret pro toto sed ab alio exponitur pro toto. Sic autem non est de appetitu libero qui est voluntas. Magis enim naturaliter z sequendo rationem z iudicium rectū naturale tanq̃ regulam suam diligit bonum diuinum vel bonum commune q̃ proprium bonum et pro ipso vederet homo se exponere et carens fide rationis vel spe virtutis eterne: vt patet de virtute pollitica fortis et non propter aliquod bonum suum nec premium sibi inexistens principaliter: sꝫ tantum vt saluetur bonum diuinum vel commune. Unde sicut simpliciter appetitus qui est liber est alterius rationis ita et in hoc. Et patet: qz alias voluntas naturaliter esset non recta si plus diligeret seipsam q̃ bonum diuinum vel commune: quia disformis regule sue recte iudicio rationis. Iterum etiam contrariaretur inclinationi vel saltem dispositioni caritatis quod nō est verum. Nec alij appetitus ideo sunt non recti: quia plus in bonum suuꝫ feruntur q̃ totius vel boni communis: quia in hoc non dissentiunt a regula sua scilicet forma naturali vel apprehensa per sensitiuum: quia nō respiciūt pro obiecto inquod inclinantur nisi bonū: vt nunc et bonum proprium. Non sic autem de voluntate. Et ita ista ratio dubia est nec in ea volo multū stare. ¶ Contra istam rationē dicitur ab alijs q̃ appetitus naturalis et sensitiuus non magis inclinātur in bonum aliud q̃ in bonum proprium. Unde et manus seipsam non exponit pro salute totius: sed magis totum exponit ipsam pro seipso conseruando vel pro parte nobiliori cōseruanda sicut pro capite vel huiusmodi. Similiter etiam aqua secundum propriam naturam et appetitum natutalem non ascendit: sed mouens et regens vniuersum sic mouet eam ne sit vacuum in vniuerso quod quidez vniuersum et natura abhorrent. ¶ Sed ab alijs dicitur q̃ immo naturaliter secundum appetitū sensitiuum manus exponitur pro toto et aqua ascendit ne sit vacuum in vniuerso: quia prompte z faciliter vnūqōq̃ istorū: sic mouet ad bonū vel ꝓpter bonū

p. 5. rōnē

totius animati z toti⁹ vniuersi: sed vnūquodq̃z naturaliter sic agitur prompte z faciliter sicut natum est agi secundo phisicorum: ergo rt. ¶ Non videtur michi q̃ ista instantia valeat. Nam aliquid potest prompte z faciliter exponi vel moueri: quod tamen non naturaliter sic mouetur: nec est aptum natum naturaliter sic moueri z hoc ex predominātia vel prestantia virtutis mouentis vel aliqua alia de causa: licet enim vnūquodq̃z tunc agatur naturaliter quando agitur sicut natum est agi. Non tamen est hoc ad propositū sicut patet intuenti. ¶ Sexta ratio z vltima est. Talibus bonum diuinū non minus preponderat bono proprio nature nec est minus diligēdum q̃ bonum cōmunitatis pro quo exponit se fortis sed ex meris naturalibus virtuosus fortis exponit se pro bono cōmunitatis z preponit z plus diligit bonum cōmunitatis q̃ bonum proprium eligēs mori pro bono cōmunitatis sicut probatur per philosophum quarto ethicorū: ergo rt. Dices q̃ fortis exponit se propter bonum proprium proprie virtutis: quia alias non esset virtuosus nisi exponeret se tempore z loco pro bono cōmunitatis z ita non exponit se propter bonum aliud a bono proprio. Dico q̃ non valet. Nam z si exponat se pro bono virtutis proprio ne cadat in vicium z turpe sicut propter finē quo: tamen se exponit propter bonum cōmunitatis quaꝫ reputat virtuosam sicut propter finem cuius modo planū est q̃ finis cuius est principalis z non finis quo et ex bonitate finis cuius actus fortis fortitur bonitatem. Unde si aliquis exponeret se morti pro cōmunitate latronum vel pro alia cōmunitate que nō esset laudabilis nō esset actus su⁹ virtuosus: quare rt. Similiter etiā vt bene sit cōmunitati eligit non esse proprium bonum z virtutē etiam nec sperat resurrectionē: quia hoc ignorant infideles virtuosi tn ꝛm virtutes politicas vel morales.

2. phisi.

resolutio doctoris

¶ Dico igitur ꝛm premissas rationes q̃ creatura itellectualis et rationalis plus debet z potest diligere deum q̃ seipsam z debet ipsum diligere super se z super omnia. Hoc potest cōfirmari per Augustinum primo retractationum. 13. Ubi dicit plus debeo me deo meo q̃ michi. Et Magister in secūdo suo dicit q̃ homo ex puris naturalib⁹ poterat vitare ossie peccatum licet non posset mereri: quare rt.

ad motia 1. opi.

¶ Ad primū aliorum dico q̃ licet amor vl'amicitia bene fundetur super vnitatem vel vnionē seu cōmunicationem non tamen maior super vnitatez idēntitatis. Cum enim amor magis respiciat bonū q̃ vnum non oportet q̃ magis diligibile sit magis vnum cum diligente sed potius q̃ magis bonum. Nec requiritur inter obiectum z potētiam vnitas idēntitatis sed proportionis. Alioquin erit cum caritas non faciat idēntitatem creature ad deū nō posset plus diligi etiā deus a creatura q̃ ipsemet per caritatē qs est contra eos ita q̃ non obstante q̃ aliquid magis sit vnum cum diligente sufficit q̃ aliquid aliud sit magis diligibile etiam ꝛm iudiciū recte ratiōis naturalis. ¶ Ad secūdū dico q̃ maior est falsa. Amor erit naturalis potest esse amor amicitie non solum concupiscētie quo aliquis seipsum diligit vel aliquid sibi. Et ita dico q̃ amore mere naturali potest diligi deꝰ perfectius z amore amicitie q̃ diligatur creatura a seipsa amore concupiscētie. Tu dicis q̃ natura semper est recurua ad se ipsam. Dico quicquid sit de natura nō rationali vl intellectuali non est verū de natura rationali z intellectuali z libera. ¶ Ad tertium dico q̃ amor ex meris naturalibus transcendit z transcendere potest naturam cuius est non soluꝫ obiectiue sed etiā intensiue vt nō solum sit obiecti nobiliorꝫ z perfectiorꝫ q̃ sit ipsa natura cuius est sed etiā actus sit perfectior z nobilior z intensior alicuius alteri⁹ q̃ nature cuius est. Nec est aliqs inconueniens sicut etiam noticia mere naturalis potest esse perfectio alicuius alterius q̃ sui ipsius. ¶ Ad quartum dico q̃ obiectum simpliciter primū z adequatum voluntatis create non est ipsa natura cuius est sꝫ magis ipse deus loquēdo de adequatione obiecti ꝛm intensionem perfectionis z proportionis nō autez equalitatis vel idētitatis. Nec talis adequatio requiritur inter obiectum z potētiam. Et dico q̃ in solo deo quietatur z quietari potest sicut i obiecto perfectissimo inter omnia obiecta sua. ¶ Ad quintum dico q̃ mensura dilectionis non est ꝛm mensuram cognitionis: licet non possimus ex meris naturalibus perfectius deum cognoscere q̃ creaturam non tamen ex meris naturalibus possumus ipsum perfectius z intensius diligere et amor intrat vbi scientia foris stat licet omnino incognita non possumus diligere. ¶ Ad vltimū dico q̃ ꝛm recte rationis naturalis iudicium creatura magis deberet eligere non esse q̃ deum non esse. Tu dicis. Nō esse non est eligibile. Dico q̃ verum est per se: sꝫ respectu maioris mali est eligendum. Et dico q̃ sine cōparatione maius malū esset deū non esse q̃ creaturā nō esse. Hec de primo articulo principali.

1. opinio.

¶ Quātum ad secūdum articulus. Est opinio sicut de primo q̃ natura rationalis vel intellectualis lapsa per peccatum pro statu lapsus habens peccatum vel sequelam peccati nō potest ex naturalib⁹ suis diligere deum super se et super omnia. ¶ Primo quia nec hoc potest creatura in rectitudine pura naturali cōstituta: ergo multo fortius nec per peccatum deprauata. ¶ Secundo sic. Quia aliter demones possent penitere: quia possent diligere deum super se et super omnia. ¶ Tertio quia alias homo posset per seipsuꝫ a peccato resurgere z ex puris naturalibus mereri vt videtur. Tum quia non minus aggrauat anima post peccatū per corpus corruptibile z impeditur a bene volendo q̃ a bene intelligendo. Sed post peccatum pro tempore lapsus anima sic aggrauatur per corpus corruptibile z deprimitur q̃ deum non potest cognoscere nisi imperfectissime: ergo rt. Corpus enim quod corrumpitur aggrauat animam: ergo voluntas sic incuruatur et obliquatur q̃ nō potest deum velle nisi imperfectissime. Non ergo potest ipsum diligere ex naturalibus suis super se et super omnia.

¶ Sed his non obstantibus dico q̃ natura q̃dam intellectiua vel rationalis q̃tumcūqz per peccatū deprauata et pro statu lapsus potest diligere deū z os sup se z sup oia ex suis naturalib⁹ absolute loquēdo z sibiipsi relicta. Hoc pz ꝛmo i demonib⁹. Nā ꝛm dtm Dionys. Nālia i ipsis remāserūt

Dionysi.

integra. Sicut ergo ex meris naturalib⁹ ante peccatum hoc ita ⁊ post sibiipsis relicti. Per idem patet hoc de animabus damnatis q̃ non subtracta ab eis influentia generali possent diligere deum super se ⁊ super omnia. Non plus enim anima vel natura hominis ꝗtum ad suam perfectionem intrinsecam ⁊ substãtialẽ fuit ꝑiorata per peccatu⁹ ꝗ natura angeli sicut dictũ est in scdo. Hoc patet de homĩe viatore. ¶ Et ad hoc adduci põt prima ratio ⁊ secũda ⁊ tertia ⁊ quarta ⁊ quinta ⁊ sexta alterius articuli: qꝛ ꝟm me naturalia intrinseca ⁊ substãtialia quibus potest homo vel posset in puris naturalibus diligere deũ super se ⁊ super omnia manẽt integra ⁊ ideo potest hoc idem post peccatũ sicut ante etiã pro statu lapsus moderno: licet nõ ita prompte vel faciliter vel expedite sicut si nõ haberet peccatũ vel sequelam seu penã peccati inflictã. Pronitas eñ ad maluꝫ magis est pena ꝗ natura.

resolutio ¶ Sic igitur omnis creatura rationalis vel intellectualis absolute loquẽdo non subtracta ab ipsa influentia generali potest diligere deũ sup se ⁊ sup omnia. Dico tñ q̃ creature dãnate ex ordinatione diuina nõ possunt habere talẽ actum: qꝛ deus ordinauit nunq̃ influere ipsis ad talẽ actum ⁊ de merito eorũ ꝟm conditionẽ status dãnatorum de quib⁹ ordinatũ est q̃ nunq̃ reuertẽtur ad bonũ. ¶ Sed de hominibus viatoribus dico ꝗtumcunq̃ deprauẽtur per peccatũ possunt tñ licet cum difficultate maiori diligere deũ super se ⁊ super omnia ex conatu voluntatis ⁊ sic etiã reuerti ad bonũ et penitere et seipsos ad gratiam de congruo preparare. Non eñ ordinauit deus de viatorib⁹ saltem de lege cõmuni sicut ⁊ de dãnatis subtrahere eis influentiaꝫ ne possint reuerti nec hoc congruit statui vie sicut patet. ¶ Adducitur etiã ad hoc vna ratio q̃ si homo pro statu nature lapse ex meris naturalib⁹ non posset diligere deũ super se ⁊ super omnia cum homo posset ĩ seipso experiri talem actũ. Sequeretur q̃ posset scire se habere habitum illum supernaturalem caritatis necessariũ ad talem actum ꝟm positionem aliorum. Sed hoc est falsum: ergo ⁊c.

ad rõnes 1.opi. ¶ Ad primũ aliorum dico q̃ de demonib⁹ ⁊ de damnatis sicut dixi prius q̃ absolute loquẽdo nisi subtraherek ab eis influentia generalis q̃ possent diligere deũ super se ⁊ super omnia ex conatu ⁊ libertate voluntatis secũdũ rectum iudicium rationis naturalis. Et dico q̃ hoc possunt viatores homines ꝗtumcũq̃ peccatores hoc fuit ꝟm argumẽtum. ¶ Ad secundum patuit in precedẽti articulo q̃ natura vel creatura in suis puris naturalibus et naturali rectitudine constituta hoc potest. ¶ Ad tertium dico q̃ homo per seipsum cum generali influentia potest in talẽ actũ ⁊ potest penitere ⁊ mereri ⁊ se ad gratiam de congruo disponere. Nec est hoc incõueniẽs. Sed q̃ caritatẽ ⁊ gratiam habeat et q̃ mereak de cõdigno sine gratia ⁊ caritate hoc est impossibile ꝟm mera naturalia vel ex meris naturalibus suis hoc est impossibile. Oportet eñ necessario q̃ deus infundat caritatẽ ⁊ gratiã habẽtibus ipsam ⁊ q̃ acceptet actum ad hoc q̃ sit meritorius. ¶ Ad quartum dico q̃ non obstante aggrauatione aliqua ipsius volũtatis vel pronitatis ad malum ex peccato vel sequela peccati pro statu nature lapse quomodocũq̃ debeat hoc intelligi. Volũtas tñ ex sua libertate ⁊ conatu potest pfectius et intẽsius diligere deum: quia super se ⁊ super omnia non obstante q̃ intellectus non possit deum ita perfecte cognoscere sicut multa alia vt dictum est supra in articulo precedenti. Nec oportet q̃ mensura dilectionis sequatur mensurã cognitionis. Nec de, secundo articulo.

¶ Quantum ad tertium articulum.

Est opinio illorũ qui ponunt primas opiniones primi articuliꝫ secũdi q̃ necessario ad actũ diligendi deum super se ⁊ super omnia ⁊ etiam meritorie necessario requiritur habitus supernaturalis infusus qui est caritas ipsa ⁊ q̃ facit aliquid ad talem actum vel ad modum talis actus. ¶ Est tamẽ vnus modus ponẽdi specialis. An caritas aliquid faciat ad actum meritorium qui dicit q̃ sic et facit gradum quendam intrinsecũ actui quo actus elicitus a voluntate cum ipsa caritate est in se perfectior et intensior ceteris paribus ꝗ actus quicũq̃ elicitus a nuda voluntate ⁊ super talem gradu⁹ corrispondentem caritati in actu fundatur ratio vel respectus meritorij in actu que quidẽ ratio nichil aliud est ꝗ respectus acceptationis passiue vel obiectiue ipsius actus ad deum acceptantem et ad premium ad quod acceptatur ⁊ est duplex respect⁹ ratiõis in actu. ¶ Est igitur causa partialis talis actus vt patet ꝟm istos et hoc cum voluntate: vt alia causa partiali. Qꝛ autem caritas ipsa aliquid faciat ad actum vel modum actus seu gradum intrinsecum probant. Tum quia caritas est influentia formalis et habitualis primi principij: vt agẽs est ⁊ reducens creaturam in finem supernaturalẽ: ergo est actiua necessario respectu actus vel alicuius modi sui seu gradus intrinseci. Tum quia habitus caritatis non est minus perfectus nec min⁹ efficax respectu actus diligendi de quo magis videtur ꝗ habitus morales adquisiti virtuosi qui tamen sunt cause actuum ꝗtum ad aliquid quia habitus est quo quis operatur cum vult. 3. de anima. Et virtus est que habentem perficit et opus eius bonum reddit et patet de intellectualibus habitibus. Nam ars in secundo phisicorũ ⁊ in quinto metaphisice reducitur ad genus cause efficiẽtis ⁊ habitus omnes in sexto ethicorum a cõmentatore ponuntur principia actuum: quia in nono metaphisice dicuntur esse potentie quedam. Tum quia caritas est per se dispositio potẽtie actiue que est volũtas: igitur per se facit aliquid ad actum. Tuꝫ quia pari ratione posset dici q̃ fides ⁊ spes nichil faciũt ad actum credendi vel sperandi ⁊ sic frustra ponũtur: quia actus per ipsas non est meritorius nec acceptus. Similiter etiaꝫ caritas frustra maneret in patria: quia nec faceret aliquid ad actum nec daret esse meritorium actui: quia actus patrie nõ est meritorius. Hoc autem est incõueniens: g ⁊c.

Caritas ad actus meritorũ an aliqd faciat 1.opinio.

rõnes auctoris.

3.de aia.

2.phis.

opi. auc. Sed ꝗtum ad presentem articulum dico primo q̃ ad actum diligendi deum super se et super omnia nõ est necessarius aliquis habitus infusus supernaturalis cuiusmodi ponitur caritas vel quicũq̃ alius. Hoc patet ex precedentibus articulis: qꝛ talis actus haberi põt ex puris naturalibus sicut pbatũ est supra. ¶ Scdo dico q̃ ad actũ meritoriũ de dignoꝛ vite ẽ ne nõ absolute loquẽdo hitus aliq̃s supnaturalis ĩfusus: ꝫ posset absolute loquendo aliquis actus esse meritorius ex dignoꝛ etiam ex diuina acceptatione sine omni tali habitu sicut pbaui ⁊ declaraui in primo distin. 17. in. 1. q. ¶ Tertio dico q̃ ꝟm diuinã ordinationẽ quã tenemus ex dictis scripture ⁊ sanctorũ ad actum meritorium necessari⁹ est habitus talis infusus. Ordinauit eñ deus q̃ nunq̃ acceptabit aliquẽ actũ cuiuscũq̃ ad vitam eternã nisi habeat talem habitu⁹ sibi infusum quasi quẽdam spiritualẽ decorẽ quo placeat ⁊ consequẽter vel cõcomitãter actus ipsi⁹ sint accepti quasi actus alicui⁹ qui placet acceptãti ⁊ est amicus licet habitus ille nõ sit ratio formaliter acceptãdi nec essendi amicũ sed concomitãter tñ ex diuina ordinatione ⁊ hoc diffusius in primo dictũ est ⁊ probatũ. ¶ Quarto ⁊ vltimo dico q̃ talis habitus infusus in merẽte nichil omnino facit ad actũ diligẽdi meritorium nec ꝗtum ad substantiam actus nec ꝗtum ad aliquẽ modum vel gradũ actus intrinsecũ plus ꝗ faceret grãmatica si deus ordinasset q̃ nõ acceptaret actũ alicuius nisi habẽtis grãmaticã. ¶ Ad hoc adduco rationes. Prima est ista. Sicut se habet fides infusa ad actũ credendi sic suo modo caritas infusa ad actũ diligẽdi Sed sicut probatum est supra fides infusa nihil facit intrinsecũ ad actũ credẽdi: ergo nec caritas ad actum diligẽdi. ¶ Secũda ratio. Ad illũ actũ nichil facit caritas qui totus ⁊ pfectus põt preesse ⁊ presupponi caritati ꝗtum ad oĩa sua intrinseca sꝫ talis est actus meritorius. Potest eñ idem actus cõtinuatus non nũc esse nõ meritorius aduenente caritate: g ⁊c. ¶ Tertia ratio. Opera mortificata prius per peccatũ per sequẽtem caritatem reuiuiscũt ⁊ iterato acceptãtur ipsa aduenienẽte. Sed planum est q̃ ad talia opera vel tales actus precedentes nichil facit caritas sequẽs: g ⁊c. ¶ Quarta ratio. Si caritas causat aliquid intrinsecũ actui meritorio. Aut hoc est substãtia actus aut gradus aliquis intrinsecus. Aut aliquis modus puta modus meritorij. Non põt dici substãtia actus: qꝛ planum est q̃ substãtia actus põt cõuenire potẽtie nude ex naturalib⁹ sicut probatũ est supra. Nec gradus intrinsecus qui est alteri⁹ eiusdeꝫ rationis. Nã sicut potẽtia nuda põt in substãtiam actus ita ⁊ in quẽlibet gradũ intrinsecũ actus ⁊ eiusdẽ rationis cuꝫ toto actu. Unde sicut ex modico conatu põt voluntas elicere actũ imperfectũ: ita ex maiori pfectiorẽ actum ⁊ intẽsiorem vt videk nec ad aliquẽ modum alium: quia modus ille vel esset aliquid reale vel rationis. Si rationis puta respectus rationis actus ad deũ acceptãtem ad premiũ ipsum. Planũ est q̃ illũ respectũ nec aliquod sibi intrinsecũ facit volũtas caritas vel ratio vel intellectus. Si sit aliquid reale aut absolutũ est aut respectiuum ⁊ nõ est dare quid est iste modus vnde ⁊ fictus videk. ¶ Quĩta ratio. Si habitus est causa partialis actus diligẽdi deum sicut species suo modo respectu act⁹ intelligẽdi sicut ponit ĩ illo modo dicẽdi supradicto. Sequik q̃ si esset separatus ita posset esse cã actus meritorij sicut etiã si spes esset separata idem faceret ad actũ q̃ coniuncta ꝟm eos etiã ⁊ sic habitus separatus mereretur q̃ est incõueniens. ¶ Sexta ratio: quia aliquis nõ habẽs caritatẽ ita intense ex conatu voluntatis põt deũ diligere sicut habẽs caritatẽ nec oppositus in aliquo experimur. Uñ etiã et aliquis vsq̃ ad mortẽ potest alium diligere ⁊ ponere animã suam sine omni caritate infusa: g similiter ⁊ deum. Alioquin si nõ posset hoc cũ possit aliquis scire se diligere deuꝫ etiam vsq̃ ad mortẽ pro ipso libẽter sustinẽdam posset scire seipsum esse in caritate ⁊ habere caritatem infusam ad talẽ actum necessariaꝫ vt videtur. ¶ Dico igitur ꝟm predicta q̃ habitus caritatis nõ obstante q̃ ponatur necessarius ad actum merendi modo supradicto ex ordinatione diuina nichil tamen facit ad actum nec ad aliquid intrinsecum actui.

ad rõnes aliorum. ¶ Ad primũ aliorum dico q̃ caritas est habitus quidam influxus a deo vel infusus ad illud q̃ dictum est supra sed non vt sit principium actus vl lo modo. ¶ Ad secundum dico q̃ nec habitus adquisiti sunt principia actuum nec ꝗtum ad substãtiam actus nec ꝗtum ad aliquẽ modum actus: sed tãtum sunt dispositiones potentiarum quibus habitis potentie exeunt prompte ⁊ faciliter in actus licet illi habitus nichil faciant ad tales actus. Sicut suo modo ignis approximatus stupe prompte ⁊ faciliter agit in ipsam ⁊ non sic elongatus: et tamen approximatio in igne nichil facit ad talẽ actũ nec ꝗtum ad substãtiam nec ꝗtum ad modum aliquẽ ipsius actus. Nec etiam inclinat ignẽ ad actũ sicut patet. Non enim plus inclinatur ignis proximus stupe ad comburendum ꝗ ignis remotus sicut patet. ¶ Si dicas q̃ habitus cum sit nobilior specie creata nõ est minus actiuus ꝗ species intelligibilis. Dico quicquid sit de maiori vel minori nobilitate q̃ non est necessarium ponere de vno sicut de alio: quia ante speciem non habetur nec põt haberi actus sicut ante habitum/ ⁊ cũ intellectus possibilis contineat virtualiter habitum: ⁊ per consequens quicquid posset causare habitus adquisitus non est necessarium ponere q̃ habitus coagat. Nõ sic autem continet virtualiter speciem: quare ⁊c.

Et sic possunt intelligi omnes probationes adducte ad q̃ pro tanto verificantur: quia habitus sunt dispositiones vel perfectiones quibus habitis potentie actiue faciliter ⁊ prompte exeunt in actum: licet ipsis nõ habitis absolute possent exire in act⁹ Quod patet: quia exeunt in actus consimiles ante generationẽ habitus. Modo dico etiam q̃ sic non est de talibus infusis qui non generantur nec sunt generabiles ex actibus nõ obstante q̃ in se sint nobiliores ⁊ perfectiores: quia sunt simpliciter supernaturales. Nec sunt in potestate nature in seipsis: nec in aliquibus alijs eiusdem rationis cum ipsis. ¶ Ad tertium dico q̃ licet habitus sit dispositior perfectio potentie non tamen est causa actus vt dictum est. Nec oportet hoc quod assumitur in maiori. ¶ Ad quartum dico q̃ fides et spes vt dixi supra nichil faciunt ad actum credendi vel sperandi: et tamen non sunt frustra: quia sine ipsis ordinauit deus nunq̃ acceptare actum nec aliquem sibi placere saltem pro statu vie tanq̃ sine iocalibus suis: licet non sufficiant ad acceptationem actus: sed cũ hoc etiam caritas requiratur. Similiter etiam caritas non manet frustra in patria licet actus beatificus nõ causetur ab ipsa nec sit meritorius per ipsam: quia est ad decorem et perfectionem mentis.

¶ Dices. Quomodo ergo dicit Gregorius q̃ amor dei nũq̃ est ociosus. Operatur enim magna si est. Si autem operari renuit amor non est.

Dico q̃ pro tanto dr caritas operari: qz est pfectio operantis et dispositio et habens ipsam operatur magna non q̃ caritas infusa sit principium operãdi. Hec de tertio articulo.

Ad prin cipales rationes

¶ Ad primum principale respondet q̃ ẜm propositionẽ Aristotelis prius originе diligit aliquis seipsuz q̃ aliũ: sed nõ sequitur q̃ magis z perfectius z prius perfectione. Aliter dicitur q̃ amicabilia zc. Verũ est pro tãto: quia signũ amicitie ad aliũ est quãdo facio sibi qd̃ z mihi vel quãdo volo sibi bonũ sicut mihi. Non quin possim ipsum plus diligere z magis velle sibi bonũ q̃ mihi. Unde ipi deo pōt creatura velle amore amicitie maius bonũ q̃ sibi possit velle vel saltẽ magis debet complacendo in bono diuino qd̃ habet z est amor nõ beneficẽtie: quia deus bonozũ meozũ non eget: sed est amor beniuolẽtie. Non quo quis vult alteri bonũ non habitũ sed quo ꝓplacet in bono tã habito ab illo quẽ amat. ¶ Ad scm dico q̃ caritas nõ est necessaria ad talem actum nisi modo supradicto ad actũ meritozium z sic saluatur auctoritas apostoli. ¶ Ad tertiuz dico de Bernardo q̃ ipse intẽdit q̃ diligere propter seipsum z omnia ꝓ pter ipsum meritozie supple sunt supnales gradus nõ q̃tum ad actus vel modos aliquos seu gradus aliquos actib⁹ intrinsecos ita q̃ in tales actus non possit natura. Sed quia cõmuniter tales actus stãt cum habitu supernaturali z ad hoc q̃ sint meritorij oportet q̃ habitus concomitetur zc.

¶ Distinctionum. xxviij. xxix. z. xxx.
Questio Unica.

Circa distictiões xxviij. xxix. z. xxx. quero vnã questionẽ tm̃. vtrũ scilicet solus deus sit obiectũ caritatẹ.

¶ Videtur q̃ sic. Solus deꝰ est obiectũ per se virtutẹ theologice. Sed caritas est virtꝰ theologica: g̃ zc. ¶ Secũdo sic. Sicut se habet amor naturalis ad obiectũ naturale sic supernaturalis ad supernaturale. Sed obiectũ amoris naturalis videt esse naturale tm̃ igitur obiectũ amoris supnaturalis vl caritatẹ est supnaturale tm̃ puta deꝰ. ¶ Tertio sic. Si aliquid creatũ est obiectũ caritatis cũ respectu illius possit esse in voluntate amor naturalis. Sequitur q̃ simul in eadem volũtate erũt duo habitus amoris z per ꝓns ibidem poterũt esse duo actus simul. Hoc autẽ est falsum: g̃ zc.

¶ Contra Non solum deus diligẽdus est ex caritate vel ẜm caritatẽ: sed etiam tenetur quis seipsum z amicũ z inimicum z multa alia: ergo zc.

¶ In ista questiõe sic pcedã.

¶ Primo inquirã vtrũ deus sit per se primũ obiectum caritatis z sub qua ratiõe. ¶ Scdo inquirã de obiectis secũdarijs ex parte persone diligẽtis. ¶ Tertio ex parte aliozum a diligẽte vel habente caritatem. ¶ Ultimo ad rationes.

de⁹ an. 1. obiectuz cari. zc.

¶ Quãtum ad primum conueniũt omnes q̃ deus est obiectum per se primum habitus caritatis. Tum quia ipsa est virtꝰ theologica. Tum non habet minus nobile obiectum q̃ fides. Tum idem est obiectum fruitionis beate et caritatis que manet etiã in patria. Tuz qz pfectissimus habitus dilectiuus respicit pro obiecto q̃ se primo supremũ diligibile in quo solo pōt diligens pfecte quietari. Tale autẽ est deꝰ: g̃ zc. Sed de ratione ẜm quã deus est obiectũ formale p se primuz ipsius caritatis dubiũ est apud aliquos. ¶ Et dicũt aliqui de hoc q̃ deus est primũ z formale obiectum caritatis z actus diligẽdi deũ meritozie ẜm q̃ est pncipiũ z finis boni nostri supnaturalis. puta gratie z glozie z sic vt est bonũ nostrũ beatificũ supnaturaliter. Hoc probãt. Tum qz deus est obiectũ amoris naturalis ad ipsum ẜm q̃ est principiũ et finis boni naturalis ipsius creature vt videtur. Tum qz ratio formalis in obiecto accipiẽda est ẜm mediũ ductiuũ vel motiuũ ipsius potẽtie ĩ tale obiectuz. Modo tales pfectiones supnaturales sunt media inductiua z motiua voluntatis ad diligẽdũ deũ ex caritate z amore supnaturali. Tũ qz si deus nõ esset bonũ creature beatificũ. dato q̃ in se esset summũ bonũ nunq̃ esset diligẽdus a nobis caritatiue. puta si esset vnus deus alius qui nõ beatificaret nos. Sicut etiã si esset vnus alius deus qui nõ conferret nobis bona naturalia nec intromitteret se de isto mũdo nõ esset diligẽdus naturaliter a nobis: g̃ zc. ¶ Dicũt igitur isti q̃ deus est obiectũ caritatis inq̃tum summũ bonũ in se z nobis nec alterũ sufficit z inq̃tum summũ bonũ supnaturale nobis cõferens bona supnaturalia gratie z glozie q̃ est obiectũ amoris naturalis circa ipsuz vt est summũ bonũ nobis cõferẽs bona nature vt principiuz z finis nostrozũ naturaliũ: z ita nõ ẜm eandẽ rationẽ formalem est obiectum caritatis z amoris naturalis vt patet ex predictis. Nã amor naturalis ad rationẽ supernaturalẽ in obiecto attingere nõ pōt sed solũ amor supernaturalis qui dicit caritas.

¶ Contra istaz opinionẽ arguo. Primo sic. Obiectũ habitus pfectissimi dilectiui nõ potest accipi nisi sub ratiõe vel ẜm rationẽ formalẽ nobilissimã z pfectissimã. Sed caritas est talis habitus ratio autẽ boni nostri q̃ scz deus sit bonus nobis vel bonũ nostrũ non est ratio nobilissima in deo. Non ẜm ratio nobilissima aliqua in deo accipitur per cõparationem ad nos: ergo zc. ꝗ. 1. precedẽn. opi.

¶ Secundo sic. Deus ẜm q̃ bonum nostrum magis est obiectum affectionis ꝗmodi q̃ affectionis iusti vt patet. Sed caritas pertinet magis ad affectionem iusti: quare zc. ¶ Tertio sic. Si deus est obiectum formale caritatis inq̃tum bonũ nostrũ. Aut inq̃tum bonum nostrum actualiter aut aptitudinaliter. Si aptitudinaliter cum illa aptitudo nichil reale sit in actu sequit q̃ ratio formalis obiectiua caritatis non sit aliquid reale in actu. Si actualiter tunc cum hoc non dicat in deo nisi respectum rationis ad nos quozum est bonum gratificãdo nos z beatificando: sequitur q̃ respectus rationis sit ratio formalis obiectiua caritatis. Hoc autẽ est falsum: ergo zc. ¶ Quarto sic. Caritas non querit q̃ sua sunt. 1. ad Corin. 13. Sed si obiectũ caritatẹ esset deꝰ inq̃tũ bonũ nostrũ caritas q̃reret q̃ sua sunt: g̃ zc. ¶ Confirmat hoc: qz amor caritatiuꝰ pncipaliter z respectu pncipalis obiecti ẽ amor 1. ad Corin. 13.

amicitie. Amor autẽ amicitie est amor quo diligit amicus in se z bonũ amici. Patet. 9. ethicorꝫ. Unde amicus nõ solum amat bonũ proprium et gaudet de bono proprio: sed amat bonũ amici z gaudet de bono amici sicut etiã tristatur de malo amici in se. Cum igit amor caritatiuus sit amor amicitie principaliter dico breuiter q̃ respicit pro obiecto primo formali z principali bonũ diuinũ in seipso vel deũ qui amatur in seipso: z cuius bonũ intrinsecũ placet amãti z de tali bono z perfectione diuina intrinseca gaudet amans caritatiue deum z in ipso et de ipso delectatur.

opi. doc.

¶ Sic igitur dico q̃ impossibile est esse talem rationẽ obiectiuam caritatis nec per se includi in per se ratione formali obiectiua ipsius caritatis. Si ẜm dicas q̃ deꝰ nõ est obiectũ primũ caritatis inq̃tum bonũ nostruz tm̃: sed oportet cõcurrere cum hoc q̃ sit summũ bonum in se: tũc non erit per se vna ratio formalis obiectiua: sed tm̃ per accidẽs. quia summũ bonũ in se est ratio boni nostri vel nobis nõ faciunt vnuz nisi per accidẽs z sic habitus caritatis non erit vnꝰ per se: quare zc. ¶ Dico igitur q̃ deus ẜm propriã rationẽ absolutam proprie deitatis qua deus est debet poni obiectũ formale per se primũ ipsius caritatis. Et hoc probo. Tum quia ẜm istã rationẽ est obiectũ sue caritatis z beate visionis create z fruitionis. Per istã ẜm rationẽ formaliter beatificat. Tum quia circũscripta omni alia ratione in ipso q̃ possibile vel impossibile adhuc esset obiectũ conueniens caritatis. Unde z si poneret alius deus per impossibile dico q̃ esset obiectum cõueniens caritatis alicuius licet nõ eiusdem rationis forte cum caritate nostra vel forte eiusdẽ ratiõis nõ curo modo. Tum quia in idem obiectũ formale tẽdit fides spes z caritas. Idem ẜm obiectum formale ẜm eãdem rationẽ per actum credẽdi intelligitur vel pretentatur z per actũ sperandi expectatur z per actũ amandi diligitur. Sed deus est obiectum fidei ẜm propriam rationẽ deitatis: vt ostensum est supra: g̃ zc. ¶ Dices q̃ nõ sed ẜm rationem bonitatis. Dico q̃ licet ratio bonitatis sit cõcomitans nõ est tamen ratio formalis obiectiua qz ẜm me bonitas vt distinguitur ab entitate vel deitate non dicit aliqd positiuum reale sed tantum vel respectuz rationis ad voluntatẽ seu ad velle diuinũ vel negationẽ imperfectionis cuiuscũq̃ modo nullus respectus rationis nec aliqua negatio potest eẽ ratio formalis obiectiua caritatis sicut etiã dixi supra de obiectiua ratione fidei q̃ nõ pōt esse ratio veritatẹ. ¶ Secundo dico de hoc q̃ idem formale obiectũ ẜm eandem rationẽ potest esse amicitie naturalis z caritatis deus ipse. Nec est aliquod incõueniens q̃ duo habitus tales quozũ vnus est naturalis z adquisitus: et alter supernaturalis z infusus sint respectu eiusdẽ obiecti formalis: sicut etiam dictũ est supra de fide adquisita z infusa circa deum. ¶ Tertio dico q̃ ex predictis apparet nullam rationẽ esse ĩ obiecto diuino quã respicit caritas ad quã non possit attingere amor mere naturalis sine omni caritate. Nulla est ẜm ratio que nõ possit presentari per fidez adquisitã sine fide quacũq̃ infusa: quia ad actũ credẽdi nõ est necessaria fides infusa sicut ostẽsum est supra z dato q̃ esset necessaria fides tm̃ oia possunt presentari per fidẽ infusam informẽ sine caritate: z per consequẽs diligi sicut dictum est supra. Sic igit patet de obiectõ per se primo ipsiꝰ caritatẹ.

¶ Ad primũ aliozum dico sicut patet ex dictẹ q̃ deus est obiectũ amoris naturalis vel saltem esse potest ẜm rationẽ deitatis sue qua fundamẽtaliter est summũ bonũ. Et dico vlterius q̃ proprie loquẽdo non est obiectum per se formale amoris naturalis vt principium vel finis amoris naturalis: quia ista non dicunt in deo ẜm actũ nisi respectus rationis ad creaturam licet bene sint rationes concomitãtes vel precedẽtes in obiecto diuino amorẽ naturalem. ¶ Ad secũdum dico q̃ ratio formalis obiectiua nõ est sic accipiẽda in obiecto: vt ipsa sit cuiuscũq̃ medium deductiuum vel etiã inductiuũ voluntatis ad amandũ vel dic q̃ primũ motiuuz z inductiuum volũtatis ad amorẽ caritatiuum non est illa: quia scz sit bonum nostrũ zc. sed qz est deus z per consequẽs summũ bonum modo supradicto. ¶ Ad tertiũ dico q̃ si deus qui est modo non esset principium aliquod boni creature per impossibile Ita q̃ posset stare creatura sine hoc q̃ deus principiaret ipsam adhuc esset obiectũ conueniẽs z debitum caritatis create que ponitur modo si esset z poneretur in creatura. Quãdo dicis de alio deo q̃ si poneretur nõ esset diligendus ex caritate. Dico q̃ si idẽ habitus posset esse respectu duozum deozum tũc alius deus esset obiectũ conueniens caritatis. Si nõ tunc nõ obstat proposito: quia q̃ caritas nostra nõ esset obiectiue alterius dei hoc nõ eẽt: quia alter deus nõ esset bonũ nostrum sed qz alterius rationis respectu autẽ duozum primozũ obiectozum alterius rationis non potest esse idẽ habitus sicut diceret aliquis nõ curo. Quicquid autẽ sit de hoc dico q̃ de deo nostro quẽ habemꝰ nõ circũscripto per impossibile q̃ nõ esset pncipiũ boni nostri in aliquo nec ipsiꝰ caritatẹ q̃ adhuc esset obiectũ conueniẽs caritatis ẜm quã deberet diligi sup oia z ĩ se z ꝓpter seipm̃. ¶ Ad vltimũ qd̃ tangit in vltimo dicto positionis aliozũ q̃ amor naturalis attingere nõ pōt ad aliquã rationẽ supnaturalẽ in obiecto diuino. Nõ tm̃ sic supnaturalis quin possit attigi ab aliquo ex meris naturalibus sine quocũq̃ habitu infuso q̃ ex pte intellectꝰ in credẽdo siue ex pte affectus in amãdo. Non ẜm video q̃ magis possit attingi ratio deitatẹ vel magẹ sit nãlis vel minꝰ supnaturalẽ q̃ rõ glorificatiõis vel hmõi z qz actꝰ mere nãlis ex pte pncipij vel subiecti nõ possit attigere ad aliquam talẽ rationẽ ideo zc. Hec de primo articulo pncipali.

ad rõnes 1. opi.

¶ Quãtum ad secũdum articulũ de obiectis secũdarijs caritatis ex parte diligẽtis vel habẽtis caritatẽ. Dico q̃ habẽs caritatẽ debet diligere seipm̃ animã z corpus suũ z ꝓtutes suas z actus bonos z hoc siue sint adquisite siue infuse nõ stando in istis sicut in fine: sed ista referẽdo in deum z diligẽdo ista in ordine ad deũ z ista magis vel minus potest cũ caritate diligere ẜm q̃ magis vel minus pfectius vel imperfectius ordinant vel ordinãt in deum qui est finis vltimus z deꝰ ipsius diligentis z summum bonum eius z debet esse summe dilectus. Unde magis debet diligere se totum q̃ aliquam partem sui z magis animam q̃ corpus et magis virtutes infusas quam adquisi-

de obiec. secũd. cari. ex pte dili.

tas ⁊ inter infusas magis caritatem q̃ alias ⁊ magis bona spiritualia q̃ corporalia vel naturalia ceteris paribus ⁊ magis naturalia vel corporalia q̃ fortuita vel tẽporalia. ¶ Et dico q̃ respectu oĩm istorum obiectorum secũdariorum idem est habit⁹ infusus numero in habẽte cum illo qui est respectu dei vt obiecti primariĩ sicut dictũ est supra de fide. Ita caritas infusa non multiplicatur nec variatur ꝫm obiecta secũdaria. Sed dico q̃ caritas adquisita vel amicitia nõ est idem numero habitus respectu obiectorum secũdariorum sed multiplicaꝶ necessario sicut dictũ est supra de fide ⁊ potest suo modo probari hoc sicut supra de fide dicebaꝶ. Hec de secundo articulo principali.

de obiec. scda. car. ex pte alte. pso.

¶ Quãtum ad tertium articulum de obiectis secũdariis se tenẽtibus ex parte alterius persone a diligẽte. ¶ Dico q̃ illa obiecta sunt multa sicut videri potest in cõmunib⁹ scriptis tñ inter illa dicũtur esse proximus ⁊ amicus ⁊ inimicus. Et dico q̃ oẽs istos pro statu vie ⁊ in statu vie existẽtes habẽs caritatem pro tẽpore ⁊ loco debet diligere ⁊ affectu ⁊ effectu precipue in tempore necessitatis ⁊ quãdo potest cum effectu. Et dico q̃ per proximũ intelligitur omnis homo viator et omnis decedẽs in gratia vel qui decessit habẽs aliquid purgabile quare detinetur in purgatorio. Et similiter omnes sancti ⁊ electi dei siue homines siue angeli qui omnes ordinãtur in deum vel ordinari possunt vt cõmunicẽt bonũ diuinũ qõ est deus ⁊ obiectum diuinũ per rationem deitatis que ponit ratio formalis obiectiua caritatis. De dãnatis vero non puto q̃ sint diligẽdi ab habẽte caritatẽ saltem ꝫm q̃ huiusmodi. Unde ⁊ Origenes super illud. Et odio habebis inimicum tuum per inimicũ accipit dyabolũ. Et consimiliter potest accipi de quolibet dãnato. Si tñ sunt diligẽdi aliquo modo hoc est ꝫm naturam suã qua sunt ad imaginem dei ⁊ naturaliter in deũ ordinãtur sicut in finẽ vltimũ per propriam rationẽ deitatis. ¶ De amico ⁊ inimico dicitur q̃ habẽs caritatem vtrũq̃ debet diligere pro loco ⁊ tẽpore. Non sic q̃ inimicitia in inimico sit ratio diligẽdi ipsum nec etiã sit dilecta in ipso: sed persona eius sit dilecta. Debet autẽ vterq̃ diligi pro loco ⁊ tẽpore ⁊ amore beniuolentie quo diligẽs vult bonũ salutis dilecto ⁊ orat pro eo. vnde non debet aliquis excludere inimicum etiã alterius legis ab oratione sua cũ orat pro alijs ⁊ amore beneficentie pro loco ⁊ tẽpore necessitatis quando potest ⁊ nõ est alius qui faciat. Hec ratio inimicitie ꝯ minuere actũ diligẽdi nec augere: q̃ in inimico est q̃tuꝫ ad personã eadẽ ratio diligẽdi sicut in amico. Verum est tñ q̃ magis meritorium est diligere equaliter vel plus inimicum q̃ amicũ: quia difficilius est ceteris paribus ⁊ non inclinatur sic homo nec iuuatur ad diligẽdum inimicũ sicut amicum. Et ideo q̃ illud sit ex maiori conatu voluntatis ⁊ actus sit perfectior ⁊ intensior ceteris parib⁹

Orige.

¶ De alijs pluribus ad hanc materiam pertinẽtibus require in cõmunibus scriptis. Ratio autẽ cõmunis quare quilibet debet diligere proximũ qui est in statu salutis vel in via vel potest esse sicut quilibet viator ponitur: quia diligẽs alium debet velle q̃ quilibet ali⁹ cui nõ repugnat hoc diligat etiã ipsum ⁊ ideo sicut aliquis diligit deum debet velle q̃ proximus diligat ipsum ⁊ ad ipsum attingat et hoc est diligere proximũ debent ergo diligere proximos ⁊ nunq̃ odire eos. Unde semp tenẽtur ⁊ p semper non odire non velle eis malum culpe preciue ⁊ dãnationis licet nõ pro semper teneantur diligere eos sed pro tẽpore ⁊ loco ꝫm preceptũ affirmatiuum. Hec de tertio articulo.

¶ Ad primuꝫ principale dico q̃ licet solus deus sit obiectum per se primariuꝫ ⁊ formale virtutis theologice. Puta caritatis tñ bene aliqua creata sunt obiecta secũdaria sicut dictũ est supra de fide que habet aliqua alia a deo pro obiectis secũdariis sicut spes ⁊c. ¶ Ad secũdum patet ex dictis in corpore questionis q̃ amor naturalis ⁊ supernaturalis nõ oportet q̃ distinguanꝶ ex parte obiecti: immo q̃ omne obiectũ amoris supnaturalis puta caritatis potest esse obiectũ amicitie naturalis. Naturalis dico quia habite ex puris naturalibus. ¶ Ad tertium dico sicut dictũ est supra de fide q̃ in voluntate simul possunt esse duo amores habituales respectu eiusdem obiecti scilicet amor adquisitus ⁊ quasi vniformiter posset hoc probari sicut probatum est ibi de fide. Hec est hoc aliquod incõueniens. Tu dicis eadẽ ratione simul poterunt stare in voluntate duo actus. Dico q̃ nõ sequitur. Non enim sic habitus perficit potẽtiã sicut actus ⁊ preterea dico q̃ habitui caritatis infuse nullus actus proprius correspondet sicut dictũ est supra.

ad rõnes pncipa.

¶ Distinctionis Trigesimeprime. Questio Vnica.

Circa distictionem Trigesimamprimam quero. vnam questionem. Utrũ scilicet sola caritas inter virtutes infusas maneat ĩ patria ⁊ nõ euacuetur. ¶ Videtur q̃ nõ maneat sicut nec alie q̃. 1. ad Corin. 13. Cum venerit quod perfectum est euacuabiꝶ qõ ex parte est ⁊ imperfectum. Sed caritas vie est imperfecta respectu caritatis patrie: g̃ illa adueniente euacuabitur ista. ¶ Secũdo sic videtur q̃ si caritas maneat oportet fidẽ manere ⁊ spem: q̃ fides spes ⁊ caritas sunt idem habit⁹ essentialiter vt videtur: licet distinguãtur formaliter sicut etiã ⁊ subiecta ipsarum. Puta intellectus ⁊ voluntas. Hec est necessitas aliqua ponẽdi q̃ sint plures habitus vt videꝶ: g̃ si vna manet puta caritas videꝶ q̃ alia maneãt puta fides ⁊ spes. ¶ Item si fides ⁊ spes nõ manerẽt hoc eẽt ꝓpter incõpossibilitatẽ ad statũ vel actũ patrie: sed isti habit⁹ nullã habẽt incõpossibilitatẽ ad statũ vel actũ patrie quicq̃d sit de actib⁹ earũ vel eorũ sicut dicetur infra: g̃ ⁊c.

Contra prima ad Corinthi. 13. dicitur q̃ sola caritas nunq̃ excidit et de alijs dicitur q̃ cessabunt ⁊ euacuabuntur.

ad co. 13.

¶ In ista questiõe sic procedã

¶ Primo ĩquirã de habitu fidei ⁊ spei an possint manere in patria. ¶ Secũdo de actibus earũdem. ¶ Tertio pcludã an sola caritas maneat de facto ⁊ qũo ⁊ ad quid. ¶ Ultimo ad ratiões pncipales.

Hitus fidei ⁊ spei an manent ĩ patria. pria opi.

¶ Quantum ad primuꝫ articulum. Est vna opinio q̃ habitus fidei ⁊ spei non possunt manere in patria cũ visione ⁊ fruitione beata. Hoc probatur. Primo de fide. Secũdo de spe.

¶ De fide arguitur sic. Habitus inclinãs in actũ incompossibilem primo est incõpossibilis statui patrie/ ⁊ per pñs nõ manet. Sꝫ fides est huiusmodi q̃ inclinat in actum respectu obiecti non visi nec euidentis: q̃ fides est non apparentiũ ⁊ ea que videntur non hñt fidem sed agnitionẽ ꝫm Gregoriũ. Sicut igitur actus fidei est incompossibilis visioni q̃ sequeretur idem obiectum simul eẽ visum ⁊ non visum ita ⁊ habitus inclinãs ad talem q̃ incõueniẽs est habitum posse manere pro aliquo statu pro quo nõ possit habere actum suum. ¶ Secũdo sic. Adueniẽte perfectiori lumine cessat necessario imperfectius lumen vel cedit in vnũ cum ipo vt videꝶ. igitur adueniente lumine glorie habituali necessario cedit lumen fidei imperfectũ vel fit vnũ cũ ipo. Sꝫ non potest fieri vnum cũ ipo q̃ sunt alteri⁹ ⁊ alterius speciei ⁊ rõnis. ergo cedit lumen habituale fidei nec manet fides q̃tum ad habitum. ¶ Tertio sic. Actui alicui perfecto in aliqua potẽtia non solum est incompossibilis actus oppositus: sed etiaꝫ habitus sicut actui perfecto temperãtie non solum est incõpossibilis actus intempantie sed etiam habitus. Sed actus visionis perfectus est. igitur non solum sibi repugnat actus sibi oppositus puta act⁹ imperfectus fidei ⁊ enigmaticus sed etiam habit⁹ fidei vt videꝶ. ¶ De spe arguitur. Primo sicut arguitur de fide q̃ inclinat ad actum incõpossibilem patrie q̃ actus sperandi est respectu obiecti absentis. Non aũt visi vel presentis. Unde ⁊ apostolus dicit q̃ spes que videtur nõ est spes ⁊ q̃ quis videt quid sperat. ergo ⁊c. ¶ Secũdo sic. Illud non manet in patria quo posito in aliquo non est beat⁹. Sꝫ spe posita in aliquo sequitur ipm nõ esse beatum. Probatio q̃ spes est habitus credendi in terminũ non aũt quiescendi in termino. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic quia magis est compossibilis spes statui dãnatorum q̃ beatorum: q̃ magis distant a fine ⁊ termino ⁊ obiecto separato ⁊ non habent ipm pñs ⁊ visum sicut beati. Sed spes nõ est neceẽ potest in damnatis. ergo nec in beatis. ¶ Dicunt igitur isti q̃ impossibile est absolute habitum fidei ⁊ spei manere ĩ patria ⁊ per consequens oꝫ tales habitus euacuari ⁊ non manere.

Gregor.

Opi. auctoris.

¶ Sed istam positionem nõ intelligo esse verã. Videꝶ enim mihi q̃ absolute loquẽdo habitus fidei ⁊ spei possunt manere in patria: ita q̃ nullã incõpossibilitatẽ habent nec repugnantiam formalem ad actum aliquem vel habitum glorie vel patrie. ¶ Et hoc pbo sic primo. Fides ⁊ spes non habẽt maiorem repugnantiam nec incõpossibilitatẽ ad aliquẽ habitum vel actum glorie q̃ duo cõtraria in suis intelligentijs circa idem subiectum vt patet. Sed duo contraria possunt simul stare sicut pbatũ est supra in quadã questione. ergo ⁊c. ¶ Secũdo sic. Fides ⁊ scientia nõ habent repugnantiam formalem nec incõpossibilitatem in eodẽ intellectu de eodẽ obiecto sicut ostensum est in prima questione primi. Nõ obstante q̃ fides non faciat euidentiã de obiecto ⁊ scientia faciat euidentiam. ergo similiter nec isti habitus habent repugnãtiam ad habitũ vel actũ glorie nõ obstante q̃ per gloriam obiectum sit euidẽs ⁊ pñs nõ aũt per fidem nec per spem. Dices q̃ euidentia obiecti maior est ⁊ perfectior in patria. Dico q̃ nõ est vis de hoc ne facit ad ꝓpositum. Nam non plus repugnat fidei maior euidentia q̃ minor quia si aliquam excludit omnem excludit. ¶ Tertio sic. Scientia ⁊ opinio ⁊ fides omnia stant simul Non obstante q̃ opinio non faciat certitudinem ⁊ alie faciant. ergo similiter in proposito. ¶ Quarto sic. Paulus in raptu suo vidit diuinam essentiã ꝫm Augustinũ penultima questione ad Orosium. Sed non est pbabile q̃ tunc perdiderit habitũ fidei: igitur habitus fidei stat cum visione ⁊ pari ratione habitus spei. ¶ Hoc potest etiã confirmari per Augustinum. 83. q. q. 48. Ubi dicit q̃ aliquorum est fides que possunt intelligi ⁊ aliquãdo ĩtelliguntur. Ex quo videtur dicere q̃ non repugnat fidei q̃ suum obiectum ipa manẽte sciatur vel videatur seu ĩtelligatur. Dico igitur q̃ nullam video repugnãtiam istorum habituũ ad aliquem habitũ vel actũ glorie ⁊ ita possunt absolute loquendo nec opꝫ eos euacuari in gloria vel etiã nõ manere.

August.

¶ Ad primũ aliorũ de fide. Dico q̃ maior nõ est vera. Nam habitus quicunq̃ põt stare cum negatione vel priuatione actus non obstante q̃ inclinet ad actum oppositum ⁊ incõpossibilem illi negationi. Et similiter dico in proposito dato q̃ fides inclinaret ad actum incõpossibilem statui patrie nõ tamẽ ꝓpter hoc eẽt incõpossibilis actui vel statui patrie Ad maiorem. Dico q̃ habitus fidei infusus nõ inclinat ad aliquẽ actum nec facit aliquid ad aliquẽ actum sicut dictum est supra. Et dato q̃ inclinaret ad actum incõpossibilem adhuc ratio non ꝓcludit ¶ Ad secundum dico q̃ nõ oportꝫ maiori lumine adueniẽte cedere minus lumen vel fieri vnũ ex ipis Nam de luminibus eiusdem rõnis dictum est in secũdo q̃ possunt esse duo lumina distincta eiusdem rationis in eadẽ parte medij illuminabilis nec altero adueniẽte lumine siue sit maius siue minus opꝫ aliud cedere vel fieri vnum ex ipis. De luminibus etiam alterius rõnis cuiusmodi sunt lumen fidei ⁊ glorie. Dico q̃ nec est necessarium pstitui vnum lumen ex ipis nec oportet q̃ alterum cedat q̃ nullaꝫ habent incõpossibilitatem vel repugnãtiam formalem sicut probatum est supra. ¶ Ad tertium dico primo q̃ nõ sic opponũtur habitus fidei ⁊ luminis glorie ⁊ actus credendi ⁊ videndi sicut opponũtur tempantia ⁊ intẽperantia ⁊ actus ipozum: ⁊ ideo non sequitur q̃ si actus perfectissim⁹ tempantie nõ potest stare cum intemperãtia q̃ actus visionis nõ possit stare cum fide. Secũdo dico q̃ nõ video necessitatem quare actus temperantie perfectus non possit stare cum habitu intempantie ex quo nõ habent formalem requgnãtiam. Unde ⁊ vlterius dicendo puto q̃ habitus temperãtie ⁊ intemperãtie possent simul stare saltem virtute diuina sicut dictũ est supra de duobus ꝓtrariis in eodẽ subiecto. q̃re ⁊c. ¶ Ad primum de spe. Dico ad maiorem sicut dictum est ad primum de fide. Ad maiorem dico primo sicut dictum est de fide infusa nõ inclinat ad aliquem actum. Et dato q̃ inclinaret ad actum incompossibilem nõ tamen habitus eẽt incõpossibil.

Ad rões 1. opi. de fide.

Ad rões 1. opi. de spe.

¶ Ad secũdum dico q̃ spes habitu posita ĩ aliquo

nihil impedit ipm esse beatum. Tu dicis spes ē habitus credendi nō ergo quiescēdi. Dico q̃ bene cōcluditur q̃ spe nō est aliquis beatus nec sicut actu nec sicut habitu: sed quin possit stare cū actu vel habitu beatifico non ꝓcluditur. ¶ Ad tertium dico q̃ nō video habitum spei incompossibilem esse statui damnatorum nō dico de actu sicut etiam nō est incompossibilis statui eorꝫ fides infusa ⁊ informis Vel dic q̃ licet incompossibilis sit statui damnatorum spes qꝫ sunt desperati nō tamen beatorū. Tu dicis damnati magis sunt remoti ⁊ absentes. Dico q̃ sic sint remoti a bono diuino q̃ ei cōiungi nō possunt: ⁊ ita magis repugnat eis habitus spei q̃ beatis. Hec de primo p̃ncipali.

Actus fidei l̃ spei an manent ī patria.

¶ Quantum ad secundū articulum. Est vna opinio q̃ actus credendi vel sperandi non possunt stare nec manere in patria: ſz oꝫ tales actus cessare ⁊ euacuari. ¶ Ad hoc adducūtur rōnes de actu fidei ⁊ quasi tacta est supra de habitu fidei: impossibile est q̃ idem obiectū respectu eiusdem potentie simul sit visum ⁊ euidens ⁊ nō euidens. Sed obiectum diuinū per visionem in patria est visum ⁊ euidens: sed per actum fidei est nō euidens vel ineuidens. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. Actus fidei est aliqua noticia de obiecto: aut ergo est noticia euidens: aut ineuidens. Non potest dici q̃ euidens patet. Si ineuidens ergo idem obiectū simul est euidens ⁊ ineuidens. ¶ Tertio sic. Actus fidei est noticia abstractiua/ ⁊ actus visionis est noticia intuitiua. Sed noticia abstractiua est obiecti absētis. Intuitiua est rei presentis. Impossibile est autem q̃ idem obiectum sit simul absens ⁊ presens. q̃ ⁊c. ¶ Quarto sic. Actus fidei est mediāte specie. Sed actus visionis est actus imediatus sine specie Sed impossibile est quod idē obiectum sit notū simul mediate ⁊ immediate. ergo ⁊c. ¶ Quinto sic. Impossibile ē q̃ aliquis totaliter ⁊ perfecte adhereat obiecto ex euidētia rei vel obiecti ⁊ adhereat simul imperfecte ex aliquo alio. Sed intellectus ex visione totaliter ⁊ perfecte adheret ex euidētia rei. Non ergo potest adherere ex fide per actū credendi. quare ⁊c. Ponitur exēplum. Si aliquis credat mare esse absens quādo est p̃sens mari ⁊ videt ipm iam non credit. ¶ De actu spei arguitur primo sic de actu fidei qꝫ actus spei est obiecti nō presentis sicut tangebatur supra de habitu. ¶ Secundo sic. Actus spei est desiderare. Sed desiderare non potest esse rei habite sicut motus esse nō potest habito termio. ¶ Tertio sic. Actus spei est expectare ꝗm alios. Sed res presens ⁊ que scitur esse p̃ñs non expectatur. ergo ⁊c. ¶ Quarto sic qꝫ idem non est simul promissum ⁊ exhibitum. Sed actus spei est respectu promissi ⁊ actꝰ gloxie respectu exhibiti. q̃ ⁊c.

De actu spei.

Opi. peculiaris ꝗ doctoris

¶ Sed hijs nō obstātibꝰ videt mihi posse dici q̃ tā actꝰ fidei q̃ spei absolute loquēdo possunt manere ī patria nec habent aliquam incōpossibilitatem actui cuicūq̃ vel habitui patrie vt videtur. ¶ Ad hoc adducūtur rōnes. Prima est ista. Illi actꝰ possunt stare simul quorum media vel motiua ad ipos p̃ñt stare simul. Sed medium fidei puta auctoritas vel testimonium potest manere cum presentia obiecti/ vel cum obiecto presente in ratione imediate ⁊ clare cognoscibilis vt videtur. igitur actus credēdi ⁊ actus visionis possunt stare simul. Dices q̃ nō quia plures actus intelligendi nō possunt stare simul. Dico q̃ non est verum. Patet de noticia rei abstractiua ⁊ intuitiua que possunt stare simul sicut videretur ⁊ dictum est in secūdo de cognitione angeli. ¶ Scōa ratio. Si repugnaret actum fidei ⁊ visionis ⁊ spei ⁊ tentiōis stare simul hoc videretur, ppter ineuidentiam actus fidei ⁊ absentiam obiecti spei. Sed hoc non obstat. Accidit ēm actui fidei ineuidentia ⁊ obiecto spei absentia ⁊ q̃ obiecto vel etiaꝫ actui fidei accidat ineuidentia. Probatū est in primo. Et pari ratione dici potest de absentia in obiecto spei. ergo ⁊c. ¶ Tertia ratio. Quēcūq̃ actum pōt deus facere vel cōseruare obiecto absente eundem actum potest facere vel cōseruare obiecto presente. Sed per te deus pōt facere vel ꝓseruare actū credendi vel sperandi obiecto absente. ergo ⁊ ipso presente. quare ⁊c. ¶ Quarto sic. pbat vnus ſz nō curo. Non magis repugnat idem obiectū simul esse euidens ⁊ nō euidens ēm diuersos actus fidei ⁊ visionis q̃ idem esse magis euidens ⁊ minus euidens vt patet qꝫ nō plus illud quod est minus euidens ē magis euidens q̃ illud quod est non euidēs est euidens. Sed idem obiectum ī patria simul est magis euidens in verbo ⁊ minus euidēsin ꝓrio genere q̃ ⁊c. ¶ Quinto arguit etiaꝫ sic. Actus fidei ⁊ visionis sunt actus alterius rationis quorum vnus ē ꝑfectus ⁊ alius imꝑfectus ⁊ tale perfectum ⁊ imperfectum possunt stare simul. ergo ⁊c. ¶ Ultimo pōt sic. Arguī sicut argutū est supra de cōtrarijs q̃ ñt stare simul. ergo ⁊c. Et pōt adduci auctoritas Augustini superius adducta de habitibus que magis videtur esse ꝓpria de actibus. ¶ Dico igitur q̃ absolute loquēdo de possibili non est repugnantia aliqua quare nō possint simul stare actus fidei ⁊ visio/ ⁊ actus spei ⁊ tentio.

Resolutio.

Ad rōes 1. opi. de actu fidei

¶ Ad primū de actu fidei. Dico q̃ obiectum fidei non est necessario nō euidens vel non apparens licet ita sit communiter. Quādo dicis q̃ actus fidei est non apparentium. Dico q̃ verum est pro tanto qꝫ obiectū licet possit esse euidens aliunde non tamen ex fide vt actu fidei ē euidens. quare ⁊c. ¶ Ad secūdum qꝫ videtur ꝓfirmatio. Dico q̃ actus fidei ē aliqua noticia non euidēs nec faciens euidētiam nec etiā ineuidentiam sicut dixi in primo. ita q̃ neutrum facit Et tunc dico vltra q̃ obiectum nō est euidens per fidem id est ex fide vel actu fidei nō habet euidentiam licet aliunde possit habere. Puta ex visione ⁊ planum est q̃ hic nulla est repugnātia. ¶ Ad tertium dico q̃ noticia abstractiua ⁊ ituitiua possunt simul stare. Quādo dicis q̃ nō qꝫ tunc idem obiectum ab eodem cognosceretur mediate ⁊ immediate. Dico q̃ nō est incōueniēs ēm diuersos actꝰ. q̃re ⁊c. Non ēm repugnat idem esse p̃ñs in seipso imediate ⁊ in repꝛesentatiuo mediāte specie vt videt. Dicis obiectum noticie abstractiue est p̃ñs: ſz obiectum intuitiue est absens. Dico q̃ accidit obiecto abstractiue vel intuitiue absolute loquēdo esse absens vel presens sicut dictum est in prima questiōe primi. Et dico q̃ noticia abstractiua ita potest esse absentis sicut presentis ⁊ecōuerso: vnde nihil ad ꝓpositum. ¶ Ad quartū dico q̃ possibile est aliquē perfecte adherere ex euidētia rei ⁊ minus perfecte ex testimonio alterius vel auctoritate. Hec totaliter adequatur virtus adhesiua per primam adhesionem saltē extensiue quin possit ſz extendere ad aliā adhesionem. Ad exemplum de mari dico idem.

Ad rōes 1. opi. de actu spei

¶ Ad primum de actu spei dico q̃ accidit obiecto actus spei absolute loquēdo eē presens vel absens sicut probatum est supra. Precipue qꝫ nec presentia nec absentia sunt per se ratiōes obiecti. Nec ad per se rationem intrinsece pertinētes: licet de lege cōmuni obiectum sit absens quoquo°. Nota hic q̃ actus sperandi ⁊ desiderandi abstrahunt ab absentia vel p̃sentia obiecti ⁊ sunt vterq̃ compossibiles sicut noticia abstractiua suo mō. ¶ Ad secundum dico q̃ desiderare non est actus spei sicut dictū est supra. Et dato q̃ esset adhuc ꝓtentione. Vsi ⁊ beati fruuntur ⁊ frui magis sitiūt ⁊ in deum desiderāt angeli prospicere saltem nō videtur hoc impossibile. ¶ Ad tertium de expectare dico q̃ ꝓprie loquēdo ⁊ vniuersaliter nō est actꝰ spei nisi spei puri viatoris cui obiectum est absens vel nō presens beatifice sed sperare magis. Et dico q̃ sperare q̃tuꝫ ad substātiam actus potest esse rei presentis. ¶ Et p idem quartum de sperare quod est respectu p̃missi Idem ēm simul potest esse ⁊ exhibitum ⁊ p̃missum vel actus spei nō est necessario respectu promissi ſz tantum in puro viatore. Hec de scōo articulo p̃ncipali. ¶ Nota hic q̃ nō speratur futuritio vl absentia vt patet: sed speratur quod creditur ⁊ amatur. Unde ista accidunt per se obiecto spei. quare ⁊c.

An sola caritas maneat ī patria l. opi.

¶ Quantum ad tertium articulum Videretur q̃ caritas vie nō maneat in patria. Tum qꝫ actus vie diligēdi nō manet in patria tunc ēm vel essent simul duo actus fruēdi in voluntate beata quod nō videtur vel actus vie esset beatificus ⁊ eiusdem rationis īmo idē cū actu patrie ⁊ tunc viator eēt beatus. Tum qꝫ caritas nihil faceret ad actum beatificū qꝫ respectu illius voluntas ex se est summe disposita ⁊ se habet pure passiue ad ipm nec facit actum patrie esse meritorū vt patet ergo frustra. Tum qꝫ scientia vie euacuatur in patria non obstante euidētia ipsius scientie ēm Apostolum prima ad Corinthios. 13. ergo similiter ⁊ caritas vel dicatur quare non. ergo ⁊c.

Mēs doctoris.

¶ Sed dico cum apostolo de habitu caritatis q̃ maneret in patria non qꝫ sit necessitas absolute ad actum beatifice fruitiōis sicut dicunt aliqui qꝫ sicut ostensum est supra in quadaꝫ questione. Nullus habitus est absolute necessarꝰ ad actum beatificum. Sed ex ordinatione diuina qua deus sic ordinauit vt caritas q̃ est nobilissima ⁊ suprema virtutum infusarum ⁊ donum dei excellētissimum distinguēs inter filios regni ⁊ perditiōis maneret in filijs regni. Q̃ aūt caritas sit talis patꝫ per Augustinum. 15. de trinitate. ¶ Secūdo dico q̃ actus caritatis vie nō manet qꝫ actus fruitionis beate est actus perfectior alterius rōnis. Nec opꝫ q̃ maneat prior actus licet forte absolute loquēdo ⁊ sine forte posset manere. ¶ Tertio dico q̃ habitus fidei ⁊ spei non manent in patria ēm apostolū ⁊ doctores. Non ꝓpter incompossibilitatē vel repugnantiam formalem ad statum vel actum patrie sicut dictuꝫ est supra: sed ex ordinatione diuia qua sic disposuit q̃ non maneant licet possent manere. Sunt enim habitus imperfecti de quibꝰ non est ita decens q̃ maneant sicut de caritate. Non ēm distinguntur inter filios regni ⁊ perditionis. Possunt ēm stare in filijs perditionis sicut patꝫ. ¶ Quarto dico de actibus fidei ⁊ spei vel potius de actibus credendi ⁊ sperandi qui non manent in patria ex eadē ordinatione sicut dictum est de habitibꝰ fidei ⁊ spei infusarum. Et vlterius idē dici potest de habitibꝰ adquisitis fidei ⁊ spei q̃ non manent in patria. Et similiter de habitu amoris adquisiti. ¶ Ultimo dico q̃ cum ꝓpius ab instanti sue conceptōis fuit beatus ⁊ cōprehensor q̃ in ipo fuit fides nec spes nec actus ipārum seu actus credendi vel sperandi deū sic/ sicut ponitur eē in alijs ex ordinatione diuina q̃ cōmunis est ⁊ generalis de beatis: licet magis fuisset decens q̃ in ꝓpo fuissent ipa q̃ in alijs pure beatis qꝫ cum hoc q̃ erat beatus simul etiam erat viator. Sed in ipo fuit caritas perfecta vie ⁊ q̃tuꝫ ad habitum ⁊ q̃tum ad actum diligēdi meritorū qui simul stetit cum actu fruitionis patrie et: cum actu visionis etiam sicut dictum est supra. Et hoc fuit ī ꝓpo singulare ⁊ in hoc ab alijs beatis differebat sicut etiam viator erat ⁊ non pure comprehensor. Sic de isto.

Ad motiua. 1. opinio.

¶ Ad primum contra hoc Dico q̃ licet actus diligendi vie non maneat in patria tamen habitus vie manet ibi habitus dico caritatis infusus sicut etiam suo modo manet ibi potentia generandi ⁊ non manet ibi actꝰ eius. ¶ Ad secūdum dico q̃ caritas nihil facit ad actum beatificum ⁊ tamen manet ibi ratiōe supradicta. ¶ Ad tertium de scientia magis apparebit in quarto quando agetur de noticia anime separate. Forte enim scientia manebit in patria secundū aliquos: licꝫ nō maneat quātum ad modum cognoscendi ex fantasmatibus necessario recurrendo ad ipa quem habet modo intellectus pro statu vie huius ⁊ ita saluatur apostolus. Vel dato q̃ non maneat non oportet propter hoc q̃ caritas non maneat. Non est enim eadem congruentia de scientia ⁊ caritate.

ad argumēta p̃n.

¶ Ad primū principale patꝫ q̃ siue caritas vie sit imꝑfecta siue non sed sit equalis in habitu caritati patrie: licet actus non sit ita perfectus quod apostolus loquitur ex intentiōe loquitur non de caritate de qua caritate dicit postea q̃ ipa manebit. ¶ Ad secundum dico q̃ fides spes et caritas quicquid dicatur ab aliquibus non sunt idem habitus essentialiter. Non oportet q̃ tanta sit vnitas in habitibus quāta in potentijs nec ī posteriori sicut in priori. Patet manifeste. Nam ī eadem potentia simplici oportet ponere plures habitus sicut patet. Tu dicis nō apparet necessitas ponendi q̃ sint plures habitus. Dico q̃ imo ex dictis sanctorum ⁊ doctorum: quia fides ⁊ spes infuse manent informes ⁊ manere possunt sine caritate.

¶ Ad tertium dico q̃ fides et spes non manerent de facto: licet possent manere. Et hoc non est propter aliquam incompossibilitatem ad actum vel statum patrie sicut dictum est supra. ⁊c.

¶ Distinctionis trigesimesecūde.
Questio Vnica.

August. Circa distictionez trigesimāscdam quero. Utrū deus diligat omnia equaliter ex caritate. ¶ Videtur q nō Deus non diligit omnia quia ēm Augustinū in lra Inaīata non sunt diligibilia. Similiter etiam deus odit peccatores ꝛ dānatos: quia irascitur eis ꝛ punit eos. Altissimus enim odio habet peccatores. ergo deus non diligit omnia equaliter ex caritate. ¶ Secūdo sic. Deus nihil diligit ex caritate qꝛ in deo non est ponendus habitus caritatis. Probatio qꝛ potentia ex se perfectissima cuiusmodi est diuina voluntas non indiget habitu vt videtur. Habitus enim non est perfectio nisi potentie ex se imperfecte que non est suus actꝰ. ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Deus nō vult omnibus equale bonū: sed aliquos sibi eligit alios reprobat ꝛ inter electos maius bonum vult vni ꝗ alteri sicut petro vult maiorem gloriam ꝗ lino: ꝛ similiter cū sit ordinate diligens diligit vnūqdq̃ ēm q est diligibile ꝛ planum est q non oīa sunt equaliter diligibilia. ergo ꝛc.

¶ Contra Deus diligit omnia sic q ei eqliter, curā est de omnibus. Sed hoc est equaliter diligere. ergo ꝛc.

¶ In ista questione sic pcedā

¶ Primo q deus ab eterno diligit oīa. ¶ Secūdo q equaliter diligit omnia aliquo modo ꝛ aliquo modo nō. ¶ Tertio inquiram an oīa dilecta a deo sint bona: qꝛ ab ipo dilecta vel econuerso. ¶ Ultimo ad rationes principales.

Deus ab eterno an diligat omnia. ¶ Quantum ad primū articulum. Dico q in deo distinguitur duplex amor. Unus qui dicitur amor simplicis cōplacētie ꝛ aliꝰ qui dicitur amor efficax. Primo amore dico q deꝰ ab eterno diligit omnia diligibilia vel entia nō solum illa que aliquādo fuerunt vel sunt vel erunt in actu: sꝫ etiam omnia possibilia. Nam ab eterno intellexit omnia talia perfecte per rationem sue eēntie ꝗtum ad entitates simplices ipsorum. Et dico q voluntati sue ꝓplacuit in ipis eadem ratiōe qua dilexit suam essentiā. Nam talia eminēter ꝛ perfectionaliter in eēntia cōtinentur. Ita q placuit sibi bonum cōueniēs omni creature possibili ꝛ sic dilexit eam vt videtur. Qꝛ aūt sic dilexerit creaturā ab eterno. Patet qꝛ in ipo ab eterno est actus diligendi qui non potest esse de nouo alicuius obiecti quia deus est imutabilis/mutabilis aūt esset sicut dictū est in primo si modo diligeret aliquid quod priꝰ nō dilexisset. ¶ Si ergo omnia diligit ab eterno volēdo eis bonum suum ꝛ sic cōplacendo in bono eorū ab eterno nō tamē omnia dilexit ꝓ eterno ꝗtus ad bonum reale ipsorum qꝛ nō cōplacuit sibi talem bonitatem realem vel tale bonum reale inesse ab eterno vel pro eterno sicut nec aliquid aliud ab ipo est eternum vel ab eterno in esse reali: sed tamen ꝗtus ad bonitatem ratiōis vel entitatē etiam omnia dilexit ab eterno ꝛ ꝓ eterno qꝛ omnia pro eterno ꝛ ab eterno habent entitatem ꝛ bonitatem rationis ꝛ cōplacuit deo ꝛ voluit q illā haberent sic. ¶ De amore efficaci. Dico q deꝰ nō dilexit omnia ab eterno sed solum illa que disposuit fienda ꝛ fore bona bonitate reali pro aliqua differentia temporis. Unde respectu talium dicitur esse amor efficax vel efficacie: ꝛ est amor diuinus quo voluit efficaciter ipsas res produci in esse reali. Voluit hoc ab eterno licꝫ non voluerit eas producere vel produci pro eterno sed pro tempore. Et de istis magis apparuit in primo, vbi agebatur de voluntate diuina. Hec de primo articulo.

De eqlitate dilectōis dei ¶ Quantum ad secundū articulum. Dico q equalitas dilectionis vel amoris potest attendi in ꝓposito vel ex parte actus amandi ꝛ habitus ipsius diuine caritatis vel absolute accipiendo actum in se vel ꝗtum transit super tale vel tale obiectuꝫ secūdarium: vel potest attendi ex parte obiecti amati cui deus vult bonum aliqd̃ vel ex parte boni voliti ipi amato vel dilecto. Primo modo certum est q cum deus diligat omnia diligibilia ex eodē actu ꝛ habitu amoris infinito ꝛ indistincto q equaliter diligit omnia, quia ī illo actu simplicissimo ēm se ꝛ absolute nō potest attendi alia diuersitas vel inequalitas. ¶ Si autem accipiatur secūdo modo actus prout transit super obiecta diuersa sic est idem sicut accipiendo equalitatē amoris ex parte obiecti vel boni voliti. Et sic dico q non equaliter diligit deus omnia. Nam aliquibus obiectis dilectis vult maiora bona ꝗ aliis. Et patet hoc tam in creaturis intellectualibus ꝗ in creaturis irratiōalibus. Vult enim creature rationali vel intellectuali maius bonum ꝗ creature irrationali ꝛ alicui rationali vel intellectuali maiꝰ bonum ꝗ alteri sicut maiorem gloriam vel gratiā ꝛ huiusmodi. Et dico q hoc potest eodem actu infinito sicut pluribus actibus finitis posset creatura plus diligere vnum ꝗ alium/ꝛ velle maius bonum vni ꝗ alteri. Hec de secundo articulo principali.

De bonitate creature. ¶ Quātum ad tertium articulum q bonitas creature duplex est sicut entitas suo modo. Una rationis quam habuit ab eterno ꝛ pro eterno per actum intellectus diuini sicut dictū est in secūdo. Et alia realis quam habꝫ pro tempore in esse reali vero extra animam ꝓ sui productionem. ¶ De prima bonitate potest dici q creatura non est bona qꝛ volita vel dilecta a deo/ sed magis quia itellecta. Nam per actū voluntatis non constituitur creatura in tali bonitate nec in tali entitate rationis: sed magis per actum itellectus siue antecedenter ad actum voluntatis siue cōcomitanter siue cōsequenter tamen magis videtur q antecedēter sicut ꝛ actus intellectus antecedit actum volūtatis ēm rationem: ꝛ tūc posset dici q creatura nō est bona quia a deo volita sed magis ecōuerso. Si tamē aliquod istorū potest dici. Nam prius magis est ratio posteriorīs ꝗ ecōuerso. ¶ Sed loquēdo de bonitate reali quā habet creatura in effectu vel habitura est videtur dicendum q creatura bona ē quia a deo volita ꝛ amata amore efficaci. Nam cū actus creandi ꝛ ꝓducendi creaturam sit actus voluntatis ꝛ amoris efficacis quo deus vult creaturam fore vel esse bonam pro tali tempore vel instāti sequitur q creatura bona est quia volita ꝛ amata non aūt ecōuerso sicut ens est qꝛ creata ꝛ producta non aūt ecōuerso. Hec de tertio articulo.

Ad pnci. argu. ¶ Ad primum principale Dico q deus ex caritate diligit omnia bona etiā inanimata nō tamen ad idem bonum ad quod diligit creaturam rōnalem. Puta ad bonū gratie vel glorie ad quod saltem ēm voluntatem antecedētem diligit omnē creaturam rōnalem sicut ꝛ ēm illā vult omnes homines saluos fieri. Quando dicis vltra de peccatoribus ꝛ damnatis q deus odit eos. Dicit vnus q licet deus irascatur peccatoribus nō qꝛ ira passio sit in ipo: sed qꝛ ad modum irati cōminatur ꝛ infligit eis penam: ꝛ sic etiam aliquo mō propie odiat eos ꝗtum ad hoc q nō vult eis efficaciter bona gratie ꝛ glorie nō tamen ꝓprie odit eos. Tunc esset vellet eos nō esse ꝛ tunc statim adnihilarentur: sed amat eos ꝛ vult eis saltez bonū nature. ¶ Ad secūdum dico q habitus caritatis ponēdꝰ est in deo nō ad perficiendū voluntatem quasi aliquid inherens sibi distinctum ab ea essentialiter sic in nobis sed sicut aliquid idē essentialiter ꝛ realiter cum voluntate licet distinctū formaliter ꝛ sicut pōr perfectio ꝗ actus voluntatis. Unde ꝛ habitus pro quāto habet aliquid imperfectionis annexū nō ponitur in deo sicut etiam nec actus vel potentia sed quātum ad id quod est perfectionis. ¶ Ad tertiū patet quid sit dicendum ex ꝑdictis q aliquibꝰ vult maius bonum nō obstāte q equaliter diligat ꝗtū est ex parte substātie actus ꝛ vnūquodq̃ sicut ē diligibile ēm rectam rationem diligit q vnicuiq̃ ēm rectam rationem vult bonum sibi ꝓueniens ex parte obiecti: licet eodem actu ꝛ conatu voluntatis.

¶ Distinctionis Trigesimetertie.
Questio prima.

Circa distictionez Trigesimamtertiā quero primo. Utrum virtutes morales sint in appetitu sensitiuo sicut in subiecto vel in voluntate.

¶ Videtur q in appetitu sensitiuo qꝛ ibi est aliquid formaliter vbi est suum materiale vel sua materia. Sed materia virtutū moralium Puta passiones ipse sunt in appetitu sensitiuo non autez in voluntate. ergo ꝛc. ¶ Secūdo sic. Ubi sunt extrema ibi est medium. Sed virtus est mediū inter passiones extremas. ergo est in appetitu sensitiuo sicut ꝛ passiones extreme. ¶ Tertio sic. Opposita nota sunt fieri circa idem nisi alterum sit determinatum a natura. Sed vitium est in appetitu sensitiuo Patet de primis moribus viciosis qui sunt in appetitu sensitiuo ēm glosaz ad Romanos. 8. ergo ꝛ virtus moralis que opponitur vicio.

¶ Contra In eodem est virtus ꝛ peccatū virtuti oppositū. Sed peccatuꝫ formaliter ꝛ principaliter est in voluntate. Est enim peccatum voluntariū/ꝛ adeo volūtarium q si non est voluntarium nō est peccatum ēm Augustinum de libero arbitrio ꝛ ēm Anselmum de cōceptu virginali. ergo ꝛc.

¶ In ista questiōe sic pcedā

¶ Primo ponam aliquos modos dicendi de questione cum motiuis eorum. ¶ Secūdo arguā contra eos ꝛ ponam vnum alium modum dicēdi ꝛ ipm declarabo. ¶ Tertio soluam ad motiua aliorum. ¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ Quātum ad primum ergo articulum. Est vna opinio q nulla virtus moralis adquisita simpliciter loquēdo debet poni in voluntate sed omnes debent poni in appetitu sensitiuo. 1 opinio

¶ Ad hoc ꝓbandum adducūtur rationes ꝛ auctoritates. ¶ Prima ratio est. Virtus moralis ē moderatiua passionū. Sed in voluntate non sunt passiones sed tantum in appetitu sensitiuo. ergo ꝛc.

¶ Secūda ratio. In illa potētia que necessario et determinate sequitur iudicium rationis ꝛ determinatur ad bonum iudicatum nō est ponenda aliqua virtꝰ moralis qꝛ frustra poneret. Hec enim determinaret nec facilitaret ad actum. Sed voluntas ē talis potentia. ergo ꝛc. Ita q sufficit prudētia in intellectu. ¶ Tertia ratio. Si virtutes morales ponerentur ꝛ generarentur in voluntate per frequentationem actuum bene volendi ꝛ non essent in appetitu sensitiuo: pari ratione possent generari ꝛ poni virtutes morales ī dijs id est in angelis vel substantijs separatis que non habent appetitum sensitiuum sed voluntatem. Sed hoc est falsum ꝛ cōtra philosophum. 10. ethicorum. ergo ꝛc. ¶ ꝑ. In illa potentia que maxime deuia est ꝛ ordinata a bono simpliciter ꝓpter sui conuersionem ad bonum simpliciter debet boni virtus ꝛ habitus rectificans ipsum. Sed appetitus sensitiuus est talis potētia nō aūt voluntas qꝛ ipa respicit bonū simpliciter ꝓ obiecto ad quod est determinata non autem bonus vt nunc. ergo ꝛc. ¶ Prima auctoritas est Aristotelis in fine vbi ponit q virtutes morales sunt ī rationali per participationem. Et dicit ibi cōmentatoꝛ q per rationale per participationem intelligit medium inter plātatiuum ꝛ rōcinatiuum. Hoc autem non videtur nisi sensitiuus appetitꝰ. ergo ꝛc. Aristo.

¶ Secūda auctoritas est tertio ethicorum capitulo tertio. Ubi dicit de virtutibus moralibꝰ q videntur hee irrationabilium partiū esse: quod exponēs Cōmentatoꝛ dicit sic. Non igitur dicit videtur qꝛ alique sint irrationabilium partium ꝛ alique nō qꝛ omnes sunt irratiōabilium partium: sed qꝛ ante tē poꝛa sua nō fuerat opinatū. ¶ Tertia auctoritas est secūdo ethicoꝛ. vbi dicit philosophus q omnia que sunt in anima/aut sunt passiones/aut habitus aut potentie. Ubi dicit Cōmentatoꝛ. Animam dicit ipe que irratiōalis partis est. Vult igitur q habitus morales sint in appetitu sensitiuo sicut ꝛ passiones. ¶ Quarta auctoritas est primo Politice Ubi dicit Aristoteles q aīa dñatur corpori ꝓncipatu despotico id est dñatiuo quo dominatur aliqs alicui sicut seruo qui nō habꝫ ius nec vim repugnādi vel rebellādi: sed dñatur appetitui sensitiuo ipa ratio appetitu politico vel ciuili qꝛ habꝫ vim rebellandi. Ex hoc arguit q qꝛ appetitus sensitiuus potest repugnare rationi ponēdi sunt in ipo habitus virtutum moralium vt prompte ꝛ faciliter mouetur ēm imperiū rationis ꝛ non in voluntate vt vr. Idem. 3. ethicorū. 2. ethicorum. 1. politi.

¶ Alius est modus dicendi qui sequitur primū in parte q ponit q virtutes morales alie a iusticia sunt in appetitu sensitiuo sicut fortitudo ꝛ temperantia ꝛ huiusmodi. Sed iusticia in voluntate est eo modo quo dicetur 2. opinio

infra ꝗm eos. ¶ Q̃ autem fortitudo ⁊ temperãtia
sint in appetitu sensitiuo. Hoc potest ꝓbari per
rationes adductas superius ꝓo primo mõ ⁊ p au-
ctoritates etiam: sed adhuc videnꝭ esse de istis spe
3.ethico. ciales rationes ⁊ auctoritates. ¶ Prima ratio ẽ
de fortitudine. Nam dicit philosophus. 3. ethico q̃
q̃ actus fortitudinis est moderate timere. Sz mo-
derate timere est actus appetitus sensitiui. ergo ⁊
fortitudo est habitus appetitus sensitiui. Et simi-
liter potest argui de temperãtia cuius est modera/
te delectari. ¶ Secũda rõ. Fortitudo respicit ar-
duum ꝓo obiecto ⁊ temperãtia delectabile: sz iste
rationes sunt rationes appetitus sensitiui vt distĩ
guitur per irascibilem ⁊ cõcupiscibilem/ voluntas
autem nõ sic distinguitur. ergo ⁊c. ¶ Tertia ratio
Nunq̃ actus fortitudinis vel temperantie est per-
fectus nec facilis nisi appetitus sensitiuus sit perfe
ctus aliquibus habitibus. Sed isti habitus nõ vi-
dentur esse nisi fortitudo ⁊ temperãtia in ipo. ꝗ ⁊c.
5.ethico. ¶ Ad hoc est philosophus. 3. ethico q̃. vbi dicit ꝯ
temperantia ⁊ fortitudine q̃ sunt irrationabilium
7.ethi. partium. ¶ Secũda auctoritas est. 7. ethicorum
capitulo. 14. vbi ponit philosophus differentiam
inter cõtinẽtem ⁊ temperatũ ⁊ dicit q̃ cõtinẽs hab3
passiones quibus tamen resistit/ sed temperatus nõ
habet passiones: sed hoc nõ esset verũ nisi in appe-
titu sensitiuo temperati esset habitus generat⁹ qui
dicitur temperantia per quem excluduntur passio
nes. ergo ⁊c. ¶ De iusticia vero dicũt aliqui ipso
rum q̃ iusticia quelibet ad voluntatem ꝑtinet siue
legalis ⁊ cõmunis siue particularis. Et hoc ꝓo
batur. Tum q̃ quelibet earum est moderatiua ⁊ re
gulatiua hominis in ordine ad alterum: quod non
cõuenit alicui virtuti appetitus sensitiui q̃ appe-
titus sensitiuus nõ respicit alterũ vel bonum alte-
rius sed bonum ꝓprium tantum. Tum q̃ quelibet
earum inuenit medium diuersum ⁊ variabile ĩ hijs
que sunt ad alterum ꝓo diuersitate temporum q̃
non potest facere appetitus sensitiuus cum semper
vniformiter ⁊ mere naturaliter se habeat ad obiec-
tum. Tum q̃ vtrq̃ versatur circa operatiões hu
anselm⁹. manas que ꝓcipue dependent ⁊ oriuntur a volun
tate ⁊ maxime. ergo ⁊c. ¶ Et hoc videtur confir-
mari per Anselmum qui dicit q̃ iusticia est rectitu
do voluntatis ꝓpter se seruata. Alij vero ponunt
iusticiam legalem tantum in voluntate sed particu
larem in appetitu sensitiuo. Iusticia enim legalis
respicit bonum cõmune ⁊ debitum cõmunitati q̃
non potest facere appetit⁹ sensitiuus sed tantũ bo-
num particulare. Iusticia aũt particular; respicit
bonu3 particulare ⁊ debitũ singulari ꝓsone ⁊ ẽ mo
deratiua passionum appetitus sensitiui circa singu
laria bona ⁊ bona vt nũc. Puta circa diuitias vel
pecunias ⁊ huiusmõi. Unde ⁊ videtur pertinere ad
appetitum sensitiuum.

3. opinio **¶ Tertius est** modus dicẽdi cuiusdam doctoris q̃ omnes ꝑtutes
Volũtas tripl̃ex. mozales essentialiter ⁊ ꝓncipaliter sunt in volunta
te. ¶ Voluntas tamen põt cõsiderari tripliciter ⁊
⁊ accipi. Uno modo vt natura. ⁊ sic naturaliter fer
tur ⁊ determinatur in bonum vel ad bonum. Hec in
August. diget aliquo habitu ⁊ sic ꝓcipue tendit in finem.
Et hoc modo dicit Augustinus. 8. super Genesim
q̃ naturale est nobis bene eẽ ⁊ bene viuere. Et. 17.
de trinitate q̃ vnusq̃q̃ naturaliter appetit beatudi
nem ⁊ ad hoc non requiritur aliquis habitus vt vi⁹
¶ Alio modo potest accipi vt deliberatiua: ⁊ po-
tens imperare intellectui de consiliando super ob-
iecto volibili seu eligibili ⁊ circũstantijs eius ⁊ po-
tens seipsam sistere vel prosequi tale obiectu3. Un-
de vt sic dicitur deliberatiua sicut etiam intellect⁹
dicitur consiliatiuus vel ratio practica dicitur con
siliatiua: ⁊ sic indiget habitu determinãte ⁊ inclinã
te in bonum ad bene eligendum q̃ vt sic indetermi
nata est ⁊ quasi indifferens ad quãlib3 partem ⁊ vt
sic ponẽde sunt in ipa virtutes mozales omnes eẽn
tialiter ⁊ formaliter q̃ vt sic consideratur nõ fertur
in bonum naturale necessitate sicut ipamet vt natu
ra. ¶ Tertio modo consideratur voluntas vt arbi
trio libera: ⁊ sic habita deliberatione plena de eligi
bili non obstante cũ hoc etiam inclinatione habit⁹
vel virtutis que ponit⁹ in ipa vt deliberatiua. Hec
etiam naturali inclinatione quam habet ad bonu3
simpliciter adhuc potest tenere motũ vtriusq̃ ⁊ nõ
eligere id quod iudicatum est a ratione/ ⁊ ad quod
habitus virtutis etiam determinat q̃tum est ex se
vel inclinat/ ⁊ sic in ea non ponitur virtus nec aliq̃s
habitus. Hoc enim sue libertati repugnat. Cum
enim virtus ⁊ habitus inclinet ⁊ determinet in mo-
dum n ature ⁊ voluntas vt arbitrio agere nõ possit
per modu3 nature nec necessitari circa aliud bonũ
q̃ circa bonum diuinum clare visum videtur q̃ in
ipa vt sic nullus habitus sit ponẽdus nec aliq̃ vir-
tus ¶ Secũdo dicit q̃ cũ hoc in appetitu sensitiuo
ponẽde sunt alique impressiones habitualesq̃ sunt
virtutes quasi per participationem: quia enim ira-
scibilis ⁊ cõcupiscibilis ĩ appetitu sensitiuo sunt re
belles rationi. Oportet in hijs habitus aliquos po
ne re quibus ꝓformiter se habeant ad rationes ⁊ de
facili pareant volũtati sicut dñe: ⁊ moueti. Et vite
rius sunt ponẽde tales impressiones in exteriorib⁹
membris vt facile exsequantur imperium rationis
non minus q̃ in animalibus brutis de quibus ꝓ3
q̃ habituãtur ⁊ domantur ꝗm imperium hũane ra-
tionis ⁊ tales habitus minus habẽt de ratione vir-
tutis q̃to magis elongantur a ratione. Unde ĩ vo
luntate que est proxima rationi maxime habẽt ra-
tionem virtutis ⁊ essentialiter ĩ appetitu sensitiuo
minus ⁊ quasi per participationẽ. In membris ex-
teriorib3 adhuc min⁹ et in animalibus brutis q̃ si
nihil. Iste est tertius modus dicendi nisi q̃ adduc
it aliquas ratiões ad q̃ bandum q̃ virtutes moza-
les essentialiter sunt in voluntate ⁊ illas inferi⁹ ad-
ducam ꝓo meipo q̃ videtur mihi bene.

¶ Sed contra oẽs opiniões istas vo 3.1.opi.
lo arguere q̃ non
videnꝭ mihi vere. Et primo cõtra primam que di-
cit q̃ omnes virtutes mozales sunt in appetitu sen
sitiuo ducendo rationes eius ad oppositu3. De pri
ma sic. In illa potẽtia sunt ponẽde virtutes mode
ratiue passionum in qua ponũtur ille passiones ꝗm
eos. Sed hec est voluntas q̃ in voluntate ponit tri
sticia/ ⁊ gaudium ⁊ timor/ ⁊ huiusmodi passiones.
nonsolum in appetitu sensitiuo licz non eo mõ quo
ibi vt dicetur infera. ¶ Ex secũda arguo. In illa
potentia que nõ est determinata ex se ad bonũ sim-
pliciter eligendum ꝓmpte ⁊ faciliter non obstãte
q̃ sit iudicatum a ratione ponẽda est virtus mozalis
p te. Sed hec est volũtas q̃ alioquin vel eẽt im
peccabilis vel non posset aliquid contra iudicium

rationis quod est falsum sicut ostẽsum ẽ in. 2. ꝗ ⁊c.
Preterea concludit q̃ in voluntate nulla virt⁹ mo
ralis sit ponẽda nec infusa nec adquisita: ⁊ ita si ra
tio est bona caritas non est in voluntate. ¶ Ex ter
tia etiam. Si ad positiones virtutum mozalium in
voluntate sequitur q̃ ponẽde sunt in dijs vel in an
gelis in quibus nõ est appetitus sensitiuus: ita dic
co q̃ ad positionẽ virtutũ mozaliũ in appetitu sen
sitiuo in quo cõuenit homo cum brutis sequitur q̃
in brutis possunt poni virtutes vato q̃ in eis nõ sit
voluntas nec ratio: sed per motionem ⁊ regimen ex
trinsece rõnis. Et ita in equo domito ad ambulan
dum ⁊ in huiusmodi ponẽda est virt⁹ vel etiã in ca
ne domito ad abstinẽdum a cibo erit temperantia
quod tu non ꝓcederes. ¶ Ex quarta potest sic ar-
gui. In potẽtia obliquabili ⁊ deuiabili a bono sim
pliciter ⁊ potente eligere bonum apparẽs ⁊ vt nũc
dimittendo bonum simpliciter ⁊ que nata est cõfor
miter inclinari cum appetitu sensitiuo ⁊ congaude-
re sibi ⁊ contristari. Ponẽdus est habitus virtutis
vt videtur pari ratiõe qua ponitur in appetitu sen
sitiuo ꝗm te. Sed talis potentia est voluntas. ꝗ ⁊c.
Auctoritates etiã Aristotelis quas adducunt non
Resolu- sunt ꝓo eis vt inferius. ¶ Dico igitur q̃ impossi-
tio. bile est q̃ omnes virtutes mozales sint in appetitu
sensitiuo ⁊ nullo modo in volũtate. Et apparet pre
cipue de iusticia: ⁊ ideo melius ponunt alij qui po-
nunt iusticiam in voluntate.

3.2. opi. **¶ Contra eos** tamen de fortitudine ⁊ tẽ
perantia q̃tum ad secun
dum modũ dicendi possunt retorq̃ri rationes quas
faciunt. Timere enim vt oportet est actus volũta-
ris ⁊ nõ solum impatus sed etiã forte elicitus. Et
dato q̃ nõ nisi imperatus tamẽ nõ oportet ponere
in voluntate habitu3 ad bene ⁊ prompte ⁊ faciliter
imperandũ talem actum ⁊ ita fortitudinem oportꝫ
ibi ponere principalem. ¶ Ex secũda etiam rõne
quia non minus sicut dictũ est in secũdo distingun
tur irascibile ⁊ incõcupiscibile in voluntate q̃ in
appetitu sensitiuo: q̃ vtrobiq̃ ꝗm rõnes. igitur ita
potest poni fortitudo ⁊ temperantia in volũtate si-
cut ibi. ¶ Ex tertia etiã ratione. Dico q̃ sicut act⁹
nunq̃ est perfectus nisi appetitus sensitiu⁹ sit habi
tuatus. Posito etiã q̃ actus virtus tempantie vel
fortitudinis sit actus elicitus appetitus sensitiui.
Ita nec vbiq̃ est perfectus nisi imperatus a volun
tate perfecta ⁊ habituata. ergo ⁊c. Similiter etia3
auctoritates nõ cogunt sicut dicetur infra. ¶ Con
tra vltimos vero de illo modo dicendi qui ponunt
q̃ iusticia tm̃ legalis est in volũtate ⁊ nulla alia: vi
detur q̃ ratio eorum nõ moueat ꝗm eos q̃ non ob-
stante q̃ fortis exponat se ꝓo bono cõitatis. Ita
q̃ fortis exponẽdo se habeat aspectũ ad bonũ cõi-
tatis/ tamẽ fortitudo ꝗm ipos debet poni in appe-
titu sensitiuo ⁊ nõ in voluntate ⁊ pari ratione dice
tur eis de iusticia legali. quare ⁊c.

5.3.opi. **¶ Contra** illos de tertio modo dicẽdi põt
argui primo q̃ illa distinctio vo
luntatis in voluntatem vt natura ⁊ libera nihil va
let: q̃ natura voluntatis nõ est nisi libertas ⁊ in oẽ
illud in quod fertur libere fertur. Similiter etiam
alia duo mẽbra coincidunt. Nam idem est volũtas
deliberatiua ⁊ arbitrio libera cõtra primũ dictum
de primo mẽbro q̃ in voluntate vt natura nõ poni
tur virtus vel habitus q̃ est detertminata natura-
liter ad bonum simpliciter. Nam ita intellect⁹ est
determinatus ad verum sicut voluntas ad bonum
et tamen in ipo ponũtur habitus a multis. etiã re-
spectu primoꝝ principiorum vel saltꝫ cõclusionũ
euidẽter deductarum ⁊ respectu summi veri dei po
nitur lumen glorie in patria a multis ⁊ caritas ipa
in voluntate respectu primi boni respectu cuius se
habet voluntas vt natura ꝗm te. Similiter appe-
titus sensitiuus etiam determinatus est naturali-
ter ad bonum vt nũc apprehẽsum p sensum ⁊ tamẽ
in ipo ponitur habit⁹ ad hoc q̃ recte se habeat cir
ca ipm etiam ꝗm te. Et est ista ratio contra ꝑmos
opinãtes. Similiter etiã de vltimo mẽbro q̃ in vo
luntate inquãtum libera nõ est ponẽdus habitus.
¶ Contra per tuam rationem de voluntate inquã
tum deliberatiua q̃ ꝓo tãto ponẽdus est habit⁹ in
voluntate vt deliberatiua q̃ nõ est naturaliter de-
terminata ad bonum sicut voluntas vt natura/ sed
indifferens est. Cum ergo nõ minus cõueniat hoc
voluntati vt libera oportet ponere virtutem. Hec
oportet q̃ talis habitus necessitet ipam q̃ inclinat
per modum nature sicut etiã nõ necessitat volunta
tem vt deliberatiua. Hec sicut caritas necessitat vo
luntatẽ. Volũtas eẽs semp manet libera nec aliq̃d
sibi tollitur de sua libertate per quẽcunq̃ habitum
informantem vel superueniẽtem posito q̃ quilibet
inclinet per modũ nature q̃ nullus habit⁹ liber est
sed sola vpluntas. Hec de prõ articulo ꝓncipali.

¶ Quantum ad secundũ ar/ Opi. auctoris.
ticulũ. Videtur mihi dõm primo q̃ omnes ꝑtutes
mozales quotquot sunt ponẽde sunt eẽntialiter in
appetitu intellectiuo qui est voluntas. Hoc autem
ego probo per ratiões que etiam quãtum ad aliq̃s
includũt auctoritates. ¶ Prima est ista. Perfec-
tio hominis ꝗm q̃ homo ⁊ vt distĩguitur a brutis
debet poni in potentia aliqua que cõuenit homini
ꝗm q̃ homo ⁊ vt distinguitur a brutis. Patet. Sz
virtus est perfectio hominis ꝓo q̃to distinguitur
a brutis. Patet q̃ in nullo bruto potest poni ꝑtus
mozalis. ergo ⁊c. Unde ymaginatur ista ratio q̃ si
virtus essentialier poneretur in appetitu sensitiuo
ex imperio rationis ⁊ moderatiue pari rõne posset
poni in brutis domabilibus. Puta in cane vel asi-
no vel equo ⁊ huiusmodi. ¶ Secũda ratio Virtus ẽ
habitus electiuus determinatus recta rõne secũdo
ethicorum. Sed habitus electiuus est in voluntate
sicut eligere/ sicut etiam habitus rõcinatiu⁹ vel in-
tellectualis est in intellectu sicut in subiecto. Elige
re nanq̃ non est nisi voluntarie acceptare consiliu3
a ratiõe vel oppositum eius. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic.
Sicut se habet virtus intellectualis ad intellectu3
sic mozalis ad volũtatem vel appetitum intellecti
uum. Sicut enim intellectualis est habitus intelle
ctiuus sic mozalis est habitus electiuus ⁊ volitiu⁹.
Sed intellectualis virt⁹ est in ĩtellectu sicut in sub-
iecto. Patet de prudentia. ergo ⁊c. ¶ Quarto sic
arguitur ab aliquibus. In illa potẽtia ponenda ẽ
virtus ꝗmquã necessaria fuit huiusmodi/ ⁊ est ꝓ oĩ
statu eoipo q̃ virtus est humana perfectio. Sz ꝗm
voluntatem necessaria est homini virtus ꝓo omni
statu vel fuit. Statu dico vie ⁊ nõ ꝗm appetitũ sen
sitiuum. Nam in statu innocẽtie nõ fuit necessari⁹
aliquis habit⁹ in appetitu sensitiuo. Eo q̃ sine re-
bellione obediebat rationi nec repugnabat vel re-

bellabat. ergo ꝛc. nõ curo de ista rõne. ¶ Quinto arguo sic. Voluntas per frequẽtationem bene volendi ꝛ recte circa passiones vel circa materiam virtutis in qua ꝓuenit recte agere ꝛ nõ recte potest in se adquirere aliquem habitum qui nõ est ĩtellectualis sicut intellectus põt sibi adquirere habitum intellectualem prudẽtie. Sed talis habitus nõ videt esse nisi virt⁹ moralis. ergo ꝛc. ¶ Sexto sic. Si virtutes morales essent in appetitu sensitiuo sequeretur q virtus nõ esset habitus ꝑncipij liberi ꝛ q aliquis nolens posset amittere virtutem ꝑ coactionẽ appetitus sensitiui sicut castitas in aliquo vel aliqua posset perdi per frequẽtem coactionez ad actũ libidinis. Oportet em̃ necessario appetitus sensitiuum delectari et deordinari in tali actu ꝗtũcunq; cogatur persona. Sed hoc est incõueniẽs q virtus noluntarie amittatur. ergo ꝛc. ¶ Septimo sic. In appetitu sensitiuo hominis nõ adquiritur habitus virtuosus nisi qꝛ rationalis per participationẽ ꝫm alios. Unde nec alia ratione negatur ab eis virtus in appetitu sensitiuo bruti. Cum ergo voluntas sit appetitus rationalis primo ꝑ participationem qꝛ immediate ꝛ primo se habet ad rõnem ergo multo magis in ipa debet poni virtus moralis qꝛ in rõnali per essentiam scz in ratiõe nõ põt poni. ¶ Octauo sic. distincti habitus circa diuersa obiecta particularia debent poni in potentia que respicit obiectum cõmune illis particularib⁹ obiectis sicut ꝫm alios in intellectu que respicit veruz in cõmuni pro obiecto debent ꝑdni habitus respicientes hoc vel illud. Sed habitus diuersi virtutum moralium respiciũt diuersa bona pro obiectis ꝛ diuersa media hec ꝛ illa circa diuersas vel possunt diuersas passiones cum voluntas respiciat bonum in cõmuni pro obiecto quomodocũq; intelligitur videtur q omis virtutes morales ad voluntatem pertineant sicut ad obiectum.

Resolutio. ¶ Videtur ergo dicẽdum ꝫm aliquas premissarum rõnũ q virtutes morales eẽntialiter ꝛ foraliter sũt in voluntate sicut in subiecto. Hoc patet ꝑ aristotelem etiã primo ethicorum in illa auctoritate quam alij allegant pro seipsis. Nam in tertio capitulo volens inquirere de felicitate que consistit in bono hominis secũdum q homo ꝛ in actu virtutis ꝛ per cõsequẽs de subiecto virtutis distinguit partes anime in rationale ꝛ irrationale. Et irrationale distinguit in vegetatiuum ꝛ sentiuum que non sunt hominis ꝫm q homo: sed cõueniũt aliis ab homine ꝛ per consequens in eis non potest poni feliciras nec virt⁹ aliqua in vltimo capitulo eiusdem primi: rõnale diuidit in rationale per essentiam ꝛ per participationẽ quod est suadibile vel obaudibile ꝛ illud vocat irascibile ꝛ concupiscibile: ꝛ tunc dicit q secũdum hec virtutes distinguũtur qꝛ quedam sunt intellectuales que ponuntur in intellectu vel rationali ꝑ essentiam quedam morales que in rationali per participationem: sed illud nõ intelligit appetitum sensitiuum qꝛ supra exclusserat ipm respectu felicitatis qꝛ non cõuenit homini secũdum q homo ꝛ pari ratione respectu veritatis/ igitur intelligit hoc. ergo ꝛc. Hoc probatur etiam secũdo ethicorum qꝛ act⁹ virtuosus ponitur eligere ꝛ habitus ponitur electiu⁹ ꝛ per cõsequens ad voluntatem pertinere. Tertio ꝓbatur hoc per Augustinũ de moribus ecclesie/ et primo de ciuitate dei. Ubi dicit q ꝓtutes sũt amores boni honesti. Sed amor boni honesti ad voluntatem pertinet. ergo ꝛc. Et per Anselmum apparuit supra de iusticia precipue q ad voluntatẽ pertinet qꝛ est ipa rectitudo voluntatis. Unde ꝛ ꝓvoluntatem diffinitur sicut per subiectum proximum ꝛ immediatum. quare ꝛc. Ad idem est auctoꝛitas Augustini. 18. de trinitate capitulo. 9. ꝛ Magister allegat in hoc. 3. q virtutes cardinales manent in patria vel anima separata ꝛ cõmuniter conceditur hoc saltem ꝗtum ad habitum: sed hoc nõ esset nisi perficerent voluntatem ꝛ nõ appetitum sensitiuũ/ qꝛ anima separata non manet oꝛganũ eius. q̃re ꝛc. 18. de tri.

¶ Secũdo dico ꝗtum ad presentem articulum q in appetitu sensitiuo sunt aliqui habitus generati bene ex frequẽti motione voluntatis ꝛ necessarius pro statu presenti ad hoc vt appetitus sensitiu⁹ cui dominatur voluntas principatu politico ꝛ qui habet vim repugnãdi ꝛ rebellandi prompte ꝛ faciliter ꝛ bene obediat voluntati secũdum iudicium rãtionis. Sed tales habitus nõ debent dici virtutes essentialites ꝛ principaliter: sed quasi per participationem ꝛ secũdum quid ꝛ minus principaliter. Qꝛ autem oporteat ponere tales habitus in appetitu sensitiuo. Videt dicere Aristoteles ꝑmo politice qui dicit q ꝛ in domino vel precipue requiriẽ virtus ad principandum ꝛ in seruo vel subiecto ad obediẽdum. Et precipue dico q in subdito qui habet ius ꝛ vim repugnãdi cuiusmodi est appetit⁹ sensitiuus respectu volũtatis vel rationis. ¶ Tertio dico q non video magnam necessitatem ponẽdi habitus in mẽbris exterioribus quibus dominat̃ anima ꝑncipatu despotico nec habent vim repugnandi licet aliqui hoc ponãt. Hec de secõ articulo.

¶ Quãtum ad tertium arti/culum restat respondere ad motiua aliorũ. ¶ Ad primum ꝓime opinionis dico ad maiorem q non oportet ponere virtutem formaliter vbi est passio moderata sed magis in voluntate moderante ibiꝛ imperante appetitui sensitiuo. ¶ Secũdo dico q in voluntate bene sunt passiones scõm. 14. de trinitate: et nono de ciuitate dei. capitulo quarto. per totum et capitulo quinto in ꝑncipio sicut gaudere ꝛ restari ꝛ huiusmodi ĩmo naturale est volũtati cõgaudere ꝛ contristari appetitui sensitiuo licet non fit alteratio in voluntate secũdum tales passiones sicut est in appetitu sensitiuo vel eius oꝛgano q̃ibi fiunt septimo ethicorum. ¶ Ad secũdũ dico q voluntas prompte ꝛ faciliter nõ eligit bonum iudicatum a ratione sine habitu: ꝛ ideo ponẽdus est habitus adquisitus in ipa secũdum vnãquãq; materiaꝫ virtutis. Nec sufficit prudentia in intellectu sicut etiam ponẽdus est habitus adquisitus in appetitu sensitiuo: licet sit ex se determinatus ꝛ necessario ꝑ bonum appꝗhensum per sensum ꝛ non possit in aliõ nisi in bonum apprehẽsum per sensum ꝛ multomagis in voluntate que secũdum veritatem non necessario eligit nec vult bonum iudicatum a ratione ſz ipm potest non velle oppositu⁷ diligere sicut dictũ est in secũdo. ¶ Ad tertium dico q in dijs vel in substantijs separatis seu in angelis nõ ponũtur cõmuniter virtutes morales adquisite que sunt circa passiones moderãdas in habẽte qꝛ in ipis nõ sunt passiones moderande sicut nec appetitus sensitiu⁹ saltem passiones appetitus sensitiui. Non qꝛ ꝓtutes morales sint in appetitu sensitiuo eẽntialiter ꝛ formaliter: sed magis materialiter ꝛ q̃si obiectiue sicut circa materiam. Virtus etiã est de bono ꝛ difficili ꝛ angeli nõ hũt difficultatẽ circa passiões moderãdas. quare ꝛc. Aliter dr̃ q nõ est magnũ incõueniẽs ponere in angelis ꝓtutes morales adqsitas Dato q non habeãt passiones appetit⁹ sensitiui vl qꝛ pũt habere passiones volũtatis vel qꝛ nõ est necessarium ad hoc vt sit aliqs ꝓtuosus q habeat in se habitũ voluntariũ quo tales passiones moderaret ꝛ in ipsis mediaret ſz si ibi e ẽnt sicut ex p frequẽter velle distribuere liberaliter peccunias si haberet põt aliqs adquirere habitum libertatis dato q nunq̃ hẽat vel distribuat peccunias. ¶ Ad quartum dico q in appetitu sensitiuo qui deuiat a bono simpliciter qd̃ est bonũ rõis recte ꝛ põt rebellare rationi ponẽdus est habitus: ſz nõ ꝓtus principalit̃ nec eẽntialiter sed magis in voluntate q̃ nõ est etiã determiãta ad faciliter eligendũ bonũ simpliciter prout bonũ simpl̃r distinguitur ꝓtra bonũ apparẽs sed põt eligere bonũ apparens ꝛ cõuerti ad bonuꝫ vt nũc etiã ꝓtra iudiciũ rõnis. quare ꝛc.

Ad auc. 1. opinio. ¶ Ad primam auctoꝛitatem Aristotelis de primo ethicorum. Dico q per rationale ꝛ per participationem intelligit voluntatem que non est ratio ipsa essentialiter sed appetitus in ratione obaudiens ꝛ suasibilis a ratione. Si enim esset intẽtio sua de appetitu sensitiuo sicut ponunt alij tunc omnes qui ponunt iusticiam in voluntate contradicerent Aristoteli. quod tamen non videtur. ¶ Ad secundam auctoꝛitatem de primo politice. Patet q non soluũ ponendus est habitus in appetitu sensitiuo/ sed principalius in voluntate sicut in principante. ¶ Ad tertiam Dico q loquitur ibidem philosophus in tertio Ethicorum de foꝛtitudine ꝛ tempantia q sint in appetitu sensitiuo concupiscibili scilicet ꝛ irascibili prout formaliter ꝛ essentialiter sunt virtutes sed secundum participationem quandam: ꝛ magis secundum quid vel per irascibiles partes intelligit irascibile ꝛ cõcupiscibile in voluntate. Vel dic etiam q ipe non asserit sed dicit q videtur qũocũq; exponat eũ cõmentatoꝛ. ¶ Ad quartam. Dico bene q in appetitu sensitiuo ꝛ in anima secũdum ipsum sunt passiones ꝛ habitus aliqui: sed nõ virtutes principaliter vel per irrationalem partem potest accipi voluntas que non est ratio ipsa nec rationalis per essentiam sicut est intellectus. Eodem modo posset dici ad illud dictum Aristotelis magnorum moralium q si virtutes intellectuales: ꝛ morales essent eedem destrueretur in aĩa pars irrõnalis scz voluntas: quia tunc sequeretur q esset eadem potentia cum intellectu.

Ad motua. 2. opinio. ¶ Ad primum pro scõa opinione qñ dicitur q moderate timeꝫ ꝛ vt homo est actus foꝛtis vel foꝛtitudinis. Dico q supposito q timere sit ĩ appetitu sensitiuo tm̃ sicut dicerent alij q timere nõ est actus foꝛtitudinis nec alicui⁹ virtus sed magis est passio moderata ꝑ actũ virtutis ꝛ per ꝓtutem. Et dato q esset actus ꝑt actus ꝛ operatio distinguitur cõtra passionẽ tm̃ nõ esset actus elicitus ꝓtutis: sed magis impat⁹ a virtute que est ĩ volũtate formaliter ꝛ eẽntialiter sicut dictum est supra. ¶ Ad secũdum dico q suo modo ita distinguũtur irascibile ꝛ cõcupiscibile in voluntate sicut in appetitu sensitiuo ꝛ arduũ ꝛ delectabile ex parte obiecti. Unde nec in voluntate nec ĩ appetitu sensitiuo intelligõ q sint diuerse potentie vl diuerse vires distincte ex natura rei sed vna simpliciꝫ potentia simpliciter indistincta ex natura rei: ꝛ ita nihil habeo ad propositum: sed habemus q virtus principaliter ꝛ essentialiter debet poni in volũtate ¶ Ad tertium dico q bene ĩ appetitu sensitiuo potentia habitus aliqs ad hoc vt habẽs perfecte operetur virtuose ꝛ appetitus sensitiuus prompte ꝛ faciliter obediat voluntati pro statu presenti naturẽ lapse sed ille nõ est essentialiter nec formaliter ꝓt⁹. Ad auc. p. 2. opiniõe.

¶ Ad primam auctoꝛitatem dico sicut superi⁹ est responsum q foꝛtitudo ꝛ potentia videntur eẽ irrationabilium partium. ꝛc. ¶ Ad secũdam. Dico q in appetitu sensitiuo tempati bene est habitus impressus ꝛ generatus quo excluditur passio saltẽ vehemens. Sed ille nõ est ꝓtus formaliter sed poti⁹ habitus qui est in voluntate sicut dictũ est supra. ad dicta 3. opi.

¶ Ad dictum aliorũ qui ponũt iusticiã legalem tm̃ in volũtate ꝛ non iusticiam particularẽ. Dico q vrãq; est ponere in voluntate sicut dictũ est supra. Et q volũtas versari põt ꝛ ꝓstatur circa bonuꝫ particulare ꝛ hoc debitũ huic persone singulari ꝛ difficile multũ ẽ capere qũo appetitus sensitiuus ꝓsetur vel possit versari circa bonũ ad alterũ cum non habeat sic cõparare. Dices q rationabile est ponere vnam tantuꝫ virtutem in voluntate. Puta iusticiam legalem sicut sufficit in intellectu vna prudentia vt sic totus homo sit pefectus per quatuor ꝓtutes cardinales. Intellectus per prudentiã/ voluntas per iusticiaꝫ cõcupiscibilis in appetitu sensitiuo per temperantiam ꝛ irascibilis per foꝛtitudinem ponendo istas duas in appetitu sensitiuo. Dico q in intellectu nõ sufficit vna prudentia circa materiam omnium virtutum: sed multiplicantur prudentie sicut ꝛ virtutes morales ꝛ materie iparum. Prudentie Dico adquisite sicut magis poterit alias videri si occurrat ꝛ ita oportet prudẽtias illas ponere in intellectu: ita etiam omnes virtutes morales oportet ponere in volũtate. Nec appetitus sensitiuus per aliquam virtutem moralem perficitur quia perfectio virtutis est perfectio hominis vt excedit appetitũ sensitiuum ꝛ distinguitur a brutis vt dictum est supra. Perficitur tamẽ aliquibus habitualibus impressionibus que non sunt formaliter virtutes nec essentialiter sicut nec sunt in appetitu bruti alicui⁹ vomiti ad aliquem actum exercendum: licet magis de propinquo respiciat virtutem in voluntate sibi coniuncta ꝗ in brutis in quibus appetitus sensitiuus non coniũgitur voluntati. ¶ Ad illa que sunt pro tertia opinione pro quãto sunt contra predicta apparuit arguendo contra eam. Ad ꝓn. argumẽ.

¶ Ad primum principale Di q passiones non sunt materia in qua vel ex qua respectu ipsarum virtutum: sed materia circa quam se tenens ex parte obiecti: ꝛ ita non oportet q virtutes sint formaliter ĩ appetitu sensitiuo dato etiã q in ipo solo sint passiones. ¶ Ad secundum dico q virtus non est medium ĩ, sed magis ponit et

tenet medium ꝛ dato ꝙ esset mediũ inter passiones non tamẽ mediũ per cõpositionem sicut medius color ꝛc̃m aliquos sed est mediũ per abnegationem: ꝛ ita nõ opꝰ virtutẽ esse formaliter vbi sunt extreme passiones. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ vicium vel potius peccatũ formaliter ꝛ principaliter est in voluntate. Unde ꝛ primi motꝰ q̃ sunt in appetitu sensitiuo nõ sunt peccata sed potius materia virtutis vel peccati in voluntate.

¶ Distinctionis trigesimetertie.

Questio Secunda.

¶ Secũdo quero ꝗ̃ omnes virtutes ꝑter theologicas insint homini a natura vel ex adquisitione. ¶ Videturꝙ a natura qꝛ qꝫ potest inchoari a natura / potest etiã perfici a natura: qꝛ natura non incipit motum vel effectum quem nõ possit terminare. Sed ꝓtꝰ in nobis inchoatur a natura qꝛ principium ꝓtutis est naturale in homine ꝛ aptitudo adꝓtutem. ergo ꝛc̃. ¶ Secũdo sic. Natura non deficit in necessarijs. 3°. de aĩa ꝛ. 2°. de celo Sꝫ ꝓtutes sũt homini necessarie ꝛc̃m naturã vel statum nature. Nam homo naturaliter ordinatur ad felicitatem naturalem saltem ad quã attingere nõ potest nisi mediãtibus ꝓtutib̃ adquisitis. ergo ꝛc̃. ¶ Tertio sic. Illud inest homini a natura cui̇ oppositum est innaturale vel cõtra naturam. Sꝫ oppositum virtutis. Puta viciũ est hmodi innaturale ꝛ ꝓtra naturã qꝛ ꝓtra rõnem naturalem. ergo ꝛc̃.

3. de aĩa.

¶ Contra Quod est homini naturale conuenit omnib̃ hominib̃ vel saltem pluribus. Sed ꝓtutes nõ insunt homini vt in pluribus nec insunt omnibus. ergo ꝛc̃.

¶ In ista questiõe sic ꝓcedã.

¶ Primo inquirã vtrũ virtutes aliquae alie a theologicis insint hoĩ a natura vel p adq̃sitionẽ ꝛ qũo. ¶ Scdo inquirã. An in adquisitiõe ꝓtutũ moralium principali̇ se habeat volũtas q̃ intellectus vel aliquid pertinẽs ad intellectũ. ¶ Tertio. An cũ virtutib̃ adq̃sitis moralib̃ vel alijs a theologicis necesse sit ponere in homine alias ĩfusas. ¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ Quãtũ ad primũ articulũ

1. opi. cũ suis rõnibus.

Videtur fuisse vna opinio q̃ satis recessit ab aula ꝙ virtutes insunt hoĩ a natura ꝛ nõ per adq̃sitionẽ Ad hoc videtur aliquae rõnes. ¶ Prima est ista. Illud quod nihil positiuũ ꝛ reale absolutũ dicit super potentiã si est aliq̃d reale inest hoĩ a natura: et sicut potentia ipa naturalis inest a natura. Sꝫ virtus est hmõi. Mã sicut videm̃ in cõnaturalib̃ ꝙ virtus gressibilis nihil dicit nisi potentiã gressiuã vel motiuam nõ impeditã sicut vr̃ ꝙ ꝓtus nichil dicat super potentiã ipam nõ impeditã. Ita ꝙ potentia ipa nõ impedita ꝛ ꝓ ꝓ̃ns faciliter potẽs exire ĩ actũ est ipa virtus. ergo ꝛc̃. ¶ Scda ratio. Non minus actus liberi arbitrij est naturaliter rectus ꝛ ex naturalibus q̃ actus potẽtie vegetatiue vel sensitiue Est enim multo perfectior potẽtia. Sed actus illi naturaliter sũt recti. ergo ꝛ iste. Cũ ergo nõ possit esse rectus sine virtute videt ꝙ virtꝰ insit a natura.

¶ Tertia ratio. Si ꝓtus moralis nõ inest natura / oportet ꝙ insit per adquisitionẽ. Patet qꝛ de ꝓtutibus infusis nõ est mõ sermo: sed hoc nõ pot eẽ. Si ẽm ꝓtus adquiritur hoc est per accidẽs vel actum Aut igitur per vnũ aut per plures. Non per vnum Patet primo ethicoꝝ. Una ẽm hyrundo nõ facit vel: nec vnus actus facit hominẽ ꝓtuosu̇ vel vicio sum. Non per plures. Probatio qꝛ plures actꝰ nõ sunt simul quãdo habitus gnatur: qꝫ aũt nõ est nõ agit nec est causa alicui̇. Si dicas ꝙ per vltimum actum in virtute ꝓcedentiuꝫ. Contra qꝛ in virtute eius quod non est nihil agit ꝛ ꝓcedentes actus non sunt. Similiter etiã cõtingit ꝙ vltimus actus ẽ imperfectus valde ꝛ in modico conatu mõ per talem actum non videtur hitus perfectus generari qꝛ cã totalis nõ est minus nobilis vel perfecta q̃ effect̃ eius sed magis si sit causa equiuoca. g ꝛc̃. ¶ Quarta ratio. Si hitus ꝓtutis adq̃ritur per actus ꝛ non inest a natura. Aut adquiritur per actꝰ virtuosos / aut per actus viciosos. Non per actꝰ viciosos. Pꝫ Nec per actus ꝓtuosos: qꝛ tales actus ꝑsupponũt virtutem ꝛ per ꝓ̃ns nõ generant ipam. quare ꝛc̃.

¶ Quinta ratio. Actus ille per quem adquiritur virtus. Aut est cũ hitu / aut nõ. Si nõ / nõ est cã habitus. Si sic oportet ꝙ sit ꝓtuosus ꝛ nõ est virtuos̃ nisi ex habitu: igitur habit̃ est causa eius ꝛ cum sit etiam cã habit̃ sequitur ꝙ idẽ erit causa suiꝑius. Hoc est impossibile ꝛ falsum sicut ꝙ idem sit aliud a seipo ꝛ prius ꝛ posterius seipo. ergo ꝛ dependẽs realiter a seipo. ergo ꝛc̃. ¶ Sexta rõ. Justicia originalis pro statu nature instituite ꝛ statu innocẽtie non erat aliq̃d additũ nature sed homini inerat ex suis naturalib̃. Unde nõ videtur fuisse nisi natural̃s rectitudo ab ozigine existẽs: ergo similiter in proposito videtur de ꝓtute. quare ꝛc̃. Sic igitur videt ꝙ virtutes id qꝫ sunt a natura ꝛ ex naturalibus insunt ꝛ nõ oportet nisi tollere impedimẽta per consuetudinẽ ꝛ exercitationẽ circa materias ꝓtutuꝫ ꝛ virtutes que insunt naturaliter faciliter possint exire in actus suos vt videtur.

¶ Sed istã opinionẽ non teneo: ꝫ dico aliter ꝙ ꝓtutes ineẽ homini a natura vel naturaliter potest intelligi dupliciter. Uno modo in potẽtia ꝛ aptitudinaliter. Alio modo in actu ꝛ formaliter. Primo mõ dico ꝛc̃m Aristotelem scdo ethicorum ꝙ virtutes insunt homini a natura seu naturaliter. Scdo modo non. ¶ Primũ pꝫ de se. Nec oportet pbare hoc nec ad pbãdũ insistere: ꝛ tam de intellectualib̃ ꝓtutib̃ q̃ de moralibus. Natura ẽm hominis nata ẽ ꝛ apta perfici per tales ꝓtutes. Unde ꝛ oẽs homines natura scire desiderãt ꝛ nõ puto ꝙ talis aptitudo sit passiua tm̃ respectu ꝓtutũ: ꝫ in hoĩe est actiuitas respectu ꝓtutũ: ita vt nõ solũ possit eas recipere sed etiã adquirere. In aliq̃bus tm̃ ẽ maior aptitudo q̃ ĩ alijs ad adq̃rendũ ꝛc̃m melioẽ vel peioẽ ꝓplexionẽ corporalẽ vel quãcunq̃ aliã dispositionẽ vel rationeꝫ que posset assignari. ¶ Scdm pbatur scꝫ ꝙ ꝓtutes in actu ꝛ formaliter ꝛ cõplete nõ insunt hoĩ a natura.

Opi. do.

¶ Prio sic. 3°. de aĩa. Dicit phus ꝙ ĩtellect̃ ante suũ intelligere ẽt tanq̃ tabula rasa ĩ qua nihil depictum est depingibilis tm̃ est. igitꝝ. Similr ꝛ volũtas est q̃si tabula rasa in q̃ nihil depictũ est tm̃ depingibilis est ꝓtutib̃. Sed hoc nõ eẽt verꝫ si virtutes intellectuales vr̃ morales ineẽnt hoĩ a natura. q̃ ꝛc̃.

3. de aĩa.

¶ Secũdo Habitus viciosi nõ insunt homini a natura: sed generantur ex actibus malis vel ꝓsuetudinibus: ergo similiter habitus virtuosi nõ insunt homini a natura sed a ꝓsuetudine. ¶ Tertio habitus qui inest ex cõformiter velle ad iudicium recte rationis non inest naturaliter. Sed hoc est virt̃ quia est habitus electiuus ĩmediate ꝓsistens determinatus recta rõne ꝛc̃m ꝙ sapiẽs determinauit. ergo ꝛc̃.

¶ Quarto Ex hijs que insunt mere a natura vel naturaliter non laudamur nec vituperamur Scdo Ethi. qꝛ talia non sunt in potestate nostra. Sed virtutibus laudamur. ergo ꝛc̃. ¶ Quinto ꝓtutes ꝛc̃m Augustinum. 4. de ciuitate dei capitulo. 21. Sunt quasi artes bene viuẽdi sicut ergo ex actib̃ mechanicis ꝛ consuetudine ipozum generãtur artes mechanice in aliquo sicut videtur ꝙ ex actib̃ virtuosis generãtur virtutes. Sed planũ est ad sensum ꝙ sic est in illis qꝛ ex frequẽti citharisare fit aliq̃s citharista: ꝛ sic de alijs. ergo ꝛc̃. ¶ Sexto sic. Illud quod facit in nobis vel inducit facultatẽ bene operandi virtuose inducit in nobis virtutem vel habitum virtutis qꝛ habitus est quo quis faciliter operatur cũ voluerit. Sed ꝓsuetudo ẽ huiusmõi. g ꝛc̃.

2. Ethi.

¶ Ad hoc pñt adduci multe auctoritates Aristotelis ꝛ Cõmentatoꝛis quas dimitto causa breuitatis nisi ꝙ in scdo ethicoꝝ expresse ex intentiõe hoc determinat philosophus dicẽs. Manifestũ q̃m ne q̃ vna moralium ꝓtutum natura nobis infit vel insit. Ui moralis virtus dr̃ ab ethos qꝫ ẽ mos quasi habita ex more vel ꝓsuetudine sicut dicit Cõmentator. 2°. ethicoꝝ ꝓmento primo: ꝛ multis locis alibi repetitur similis sentẽtia in libro ethicorum.

¶ Sed de modo per quẽ generatur habit̃ cendi ꝑmissis ꝙ per actꝰ multos habit̃ gnatur. Non qꝛ actus sit causa per se effectiua elicitiua generationis habitus qꝛ nõ puto ꝙ actus effectiue p istum modum attingat ad habitum nec ad aliquaꝫ dispositionem habitus sicut nec habitus est cã actꝰ vt dictum est supra de quo tamẽ nõ minus videret Sed dico ꝙ cõcomitanter vel ꝓ̃ter ad actum ordine nature eadem causa effectiua que efficit actũ generat habitum ꝛ nõ generat habitũ totum sim̃l cõsequẽter ad vnum actũ tm̃: sed gradũ post gradum ꝓ̃ter vel cõcomitãter ad actũ ꝛ actũ ꝛ perfectioꝛẽ vel imperfectioꝛẽ gradum ꝛc̃m perfectioꝛẽ vel imperfectioꝛem actum: verũ est tamẽ ꝙ anteq̃ habit̃ sit perfectus ꝛ firmatus illud qꝫ generatũ est de habitu non dr̃ habitus nec meretur nomẽ habitus licet sit eiusdem rationis cũ toto habitu: sed magis meretur dispositio tanq̃ adhuc imperfecta ꝛ de facili mobilis. Uñ ꝛ dispositio fit habitus: ꝛ habit̃ aliq̃ dispositio dicitur qꝛ includit quicq̃d erat realitatꝫ in dispositione: licet cedat ꝑfecto adueniẽte gradu perfectioꝛi ipius: sed ecõuerso dispositio non dr̃ habitus. ¶ Ex quo statim apparet opinionẽ illoꝝ falsam esse qui dicũt ꝙ habitus est forma simplex ꝛ indiuisibilis non habens in se latitudinẽ graduũ ꝛ ꝙ simul totus adquiritur licet paulatiue in subiectum per plures actus disponatur ꝛ hoc magis apparuit in primo in illa questione de augmẽto caritatis. Nulla ẽm dispositio alia necessaria est. Nam illa vel esset eiusdem rõnis cũ habitu ꝛ hoc redit in aliam opinionẽ ꝙ habitus nõ est oĩno indiuisibilis sed adquisibilis ꝛc̃m graduũ / ꝛ graduũ quoꝝ grad̃ imperfectus dr̃ dispositio ꝛ cedit ꝛ vno cũ gradu vel parte perfectioꝛi aduenẽte ad ꝓstitutionẽ vnit̃ totalis hitus. Aut illa dispositio eẽt alterius rõnis ꝛ nõ ẽ determinare talem nec q̃d est tal̃ dispo vt vr̃.

qũo gnatur hit̃ ꝓtutum.

¶ Ad primum aliorũ ꝓbatur ꝙ ꝓtutes insunt a natura. Dico ꝙ virtus dicit aliquid positiuũ reale absolutũ supra potentiam in qua ponitur ꝓtus: ita ꝙ nõ est potentia ipa sine impedita siue nõ impedita sed ꝙ ponere hoc est multum appropinquare opinioni platonis ꝙ nostrũ addiscere nõ ẽt nisi quodd̃ reminisci Quãdo dicis de ꝓtute gressiua vr̃ motiua. Dico ꝙ virtus ꝛ potẽtia idẽ sunt ibi: ꝫ sic nõ pot̃ dici quia certum est ꝙ aliq̃ potẽtia est sub ꝓtrario hitu ꝛ opposito ipius ꝓtutis vel etiã sub ꝑuatione ꝛ ita non pot̃ poni idem cũ virtute tũc ẽm esset sub opposito suiꝑius vel sub negatione. quare ꝛc̃. ¶ Ad scdm dico ꝙ actꝰ aliq̃s liberi arbitrij pot̃ esse rectꝰ ex puris naturalibus sicut actus qui est prior ꝓtute ꝛ generatiu̇ ꝓtutis. Sed dico ꝙ faciliter ꝛ expedite in talẽ actũ nõ pot̃ sine habitũ nec ita deteriate sicut cum habitu. Tu dicis vegetatiua potẽtia ꝛ sensitiua nõ indigent ad rectitudinẽ sui actꝰ nisi mera naturalia. Dico dato ꝙ verũ sit hoc nõ est simile de libero arbitrio ꝛ hoc ꝓpter sui libertatem vel indifferentiam ad opposita obiecta ꝛ indeterminata ꝛ p ꝓ̃ns difficultatẽ circa aliq̃s ipozum vel dato ꝙ nõ sit necessarius hitus ꝓpter hoc tm̃ nõ seq̃tur ex hoc ꝙ sit ꝓnaturalis potẽtie vel idem ipi potẽtie ꝓpter cãm ꝑdictam in solutione ꝑme rõnis. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ virtus adq̃ri pot̃ per actus ꝛ nõ adquiritur cõiter per vnum actũ saltem virt̃ moralis quicq̃d sit de intellectuali de qua nõ curo mõ tamen nec de ipa puto ꝙ adquiratur per vnum actum siue ĩtellectus principij si ponatur habitus siue sciẽtia de cõclusiõe. Quãdo dicis ꝙ plures actus nõ sunt sim̃l Dico ꝙ verũ est nec simul etiã tot̃ habitus sed gradatim sicut dictum est supra. Unde dico ꝙ non oꝫ dare illã solutionẽ ꝙ vltimo actu in virtute aliorũ adquiritur habit̃. Et ꝓtra hoc bñ arguitur. Nec valet exẽplũ qꝫ adducitur de cauatione lapidis ab vltima gutta. Mã quelibet gutta facit qꝫ suũ est in virtute ꝓpria precedẽtes vltimã scꝫ disponendo ꝛ mollificãdo lapidem ꝛ vltima auferendo partẽ lapidis ꝛ expellendo. ¶ Ad illud qꝫ additur ꝙ vltimus actus quãdocũq̃ est imperfectior ꝛ ex minori conatu q̃ alij precedentes. Dico ꝙ verũ tamen est aliquid perfectius totum ex eo ꝙ precessit de habitu ꝛ qꝫ aduenit q̃ illud solum quod prefuit. Nec oportet ymaginari ꝙ actus sit nobilior habitu vel eo quod habetur de habitu cõsequenter vel concomitanter ad actum quia actus sicut dictum ẽ supra non ẽ causa effectiua totalis habitus ĩmo nec causa effectiua nisi forte per modum dispositionis necessitãtis que non est ratio recipiendi. ¶ Ad quartum dico ꝙ actus per quos adquiritur habitus vel mediantibus quibus nõ debent dici virtuosi: quia nõ consequuntur habitum. Nec viciosi tamen sunt eiusdem rationis cum illis qui postea sequũtur habitum ꝛ denominãtur vel dicũtur virtuosi. ¶ Ad quintũ dico ꝙ actus ille mediante quo adquiritur habitus est prior natura habitu ꝛ est in re cũ hitu quãdo hitus adq̃ritur. Nec oꝫq̃ dicatur ꝓtuos̃ qꝛ nõ seq̃tur ꝓtutẽ ꝫ magis ecõueso. Similr etiã forte nõ oporteret ꝙ eẽt cũ hitu qꝛ nõ ẽ cã ei̇ ꝓprie vt

Ad mo. 1. opi.

dictum est supra: sed nō curo de ista solutiōe teneo me cū prima. ¶ Ad sextum dico q̃ iusticia originalis erat habitus superadditus nature hominis licz non esset adquisitus sicut dictum est in scdo z ꝗtuz ad hoc q̃ nō erat adq̃situs nō est simile de ipo z nostris ꝗtutibus adq̃sitis. Hec de primo articulo.

qd i gnatiōe ꝗtutis pncipali⁹ se habeat. 1.opi.

¶ Quantum ad secundū articulum. Est vna opinio vni⁹ doctoris q̃ in gnatione virtutis mozalis principalius se habet intellectus vel aliquid se tenēs ex parte intellectus q̃ voluntas. Obiectum enī vt apprehensum per intellectum z ēm formam quā dat sibi apprehensio ē illō vnde actus habet pncipaliter suam bonitatem vel maliciam mozalem sicut dicit z nō ex volūtate vel aliquo alio. ¶ Secūdo dicit q̃ vtriq̃ scilicet tā voluntati q̃ rōni attribuēda est imputabilitas actus mozalis licet magis ꝓuenięter attribuatur voluntati vel magis cōmuniter. ¶ Primū ꝓbat multis vijs. Primo sic. Ex illo principalius z verius hēt actus bonitatem mozalē ex quo habet naturā z speciem suam z a quo specificatur. Nam bonitas mozalis vel malicia sequūtur ipam substātiā actus vl speciem ēm perfectionem z perfectionē actus. Sz ab obiecto per rationem apprehēso/ vt bonum vel malum habet actus suam speciem effectiue z etiaz terminatiue. Unde ex ipo specificatur sicut motus ex termino ad quem. 5. phisicoꝝ. z potentia ex actu secūdo de anima. Et qz actus diuersificātur ēm diuersitatem obiectorum z nō ex volūtate q̃ est potētia pure passiua z mere receptiua talis act⁹. g̃ z c̄.

5. phisi. z 2. de aia

Potentia enī passiua nō perficit actū nec largitur sibi perfectionē: ꝗs magis ecōuerso actus talē potētiam perficit. ergo z c̄. ¶ Secūdo sic. Ab illo ē bonitas vel malicia mozalis in actu per cōformitatez vel difformitatem dicitur actus bonus mozaliter vel malus. Sed hoc est per obiectum a rōne apprehensum. Nam si voluntas ꝓformiter velit ad rationem rectam vel obiectum dictatū per rōnem rectā eo ipo bene vult z actus bon⁹. Si difformiter act⁹ est malus. ergo z c̄. ¶ Tertio sic. Ab illo hz actus voluntatis suam bonitatē vel maliciam mozalē q̃ est per se mensura ei⁹. Sed hoc est obiectum apprehensum sicut etiā obiectū est mensura actus sciēdi. quinto metaphi. z habitus etiā. ergo z c̄. ¶ Quarto sic. Bonitas mozalis in actu ꝓcipue dependet ex lege diuina. Patet. Sed ad intellectum ꝓtacticum seu ad obiectum eius apprehensum ꝓcipue pertinet lex diuina sicut dictamē quoddam ꝓtacticum vel obiectum dictatū a ratione recta. ergo z c̄. ¶ Quinto sic. Si voluntas daret suo actui bonitatem mozalem z illā nō haberet ex obiecto apprehenso. Sequeretur q̃ oīs act⁹ voluntarius esset bonus vel malus mozaliter sicut esset volūtarius z ita nullus eēt actus indifferens q̃d est falsum z contra illa que dicta sunt in scdo. Leuare enī festucam sic absolute est act⁹ indfns z nō videtur hoc nisi ex obiecto. ¶ Ultimo cōfirmatur hoc per auctoritatem scripture Osee. 9. Facti sunt abhominabiles sicut z ea q̃ dilexerunt. Ecce q̃ act⁹ hz maliciā mozalez ex obiecto suo nō ex voluntate diligente. Ut nō dicit scriptura. Facti sunt abhominabiles qz ea dilexerunt sed qz dilecta obiecta sunt z erāt abhomīabilia. ¶ Sic g̃ diceret isti ꝓiter q̃ sicut intellect⁹ vel aliquid se tenēs ex parte eius puta obiectū apprehensum ēm formā rōnis dat actui bonitatē vel maliciā mozalē z non voluntas ipa cū sit pure passiua sic ꝓcipaliter concurrit ad generationē virtutum mozalium z voluntas nō ꝓcurrit sicut mere passiua z receptiua actus sui ad quē ꝓiter vel concomitanter gnatur habitus mozalis virtutis nō in ipa sed in appetitu sensitiuo ex motione volūtatis z ratione pncipaliter vel potius obiecti per rationem apprehensi. ¶ Secūdum declarāt sczq̃ actus habet imputabilitatē ex vtroq̃ scz voluntate z ratione qz per vtrūq̃ habet hō q̃ actus nō solum exterior sed etiam interior sequēs plenā deliberationem sit ī sua potestate per hoc q̃ ēm istas potētias potest reflecti super suos actus z deliberare plene quid sit eligendum vel nō. Tamē īputabilitas ista magis z cōmunius attribuitur voluntati q̃ ratiōi quia voluntas ꝓpinquior est actui exequendi q̃ ratio. ideo z c̄.

¶ Contra istā opinionem intēdo primo arguē z postea aliter ad istū articulū respondere z ad rationes opinionis. ¶ Contra opinionē dico primo q̃ ipe ꝓsupponit vnum fundamētum falsum z ꝓiculosuz z excōicatum scz q̃ voluntas respectu sui actus elicīti qui est velle qui solus formaliter z primo est mozalis ēm istos sit pure passiua. Per hoc enī tollit omne meritum z demeritū z omnis imputabilitas actus sicut ostēdi in scdo. Et ideo dico ꝓiter q̃ tota opinio vel positio est falsa. ¶ Tamē arguo ꝓtra eam. Primo sic. Ipi dicūt z bene q̃ actus volūtatis formaliter z primo solus est mozalis: z alij act⁹ non sunt mozales nisi ēm participationē aliquam vel habitudinē ad talem actum. Tūc sic. Volūtas dicitur bona mozaliter vel iusta ex actu suo bono mozaliter: et similiter mala vel īiusta ex actu malo vel iniusto mozaliter. ptz ēm oēs. Sed null⁹ dī malus vel īiustus mozaliter ex eo solū q̃ patitur iniustum vel malū. Patet. 5. ethicoꝝ. Nā iniustū z malum patitur quis nolēs ergo volūtas respectu act⁹ mozalis boni vel mali nō solum est passiua sed etiā actiua. Alioq̃n non esset per ipm iniusta. Si dicas q̃ nō est iniusta ex hoc precise q̃ patitur: sed q̃ voluntarie patit z posset impedire ne hoc ab obiecto pateretur. Dico q̃ ex hoc seqtur semp aliqua actiuitas volūtatis respectu actus sui: z ita bonitas vl malicia in actu est ex actiuitate volūtatis. ¶ Secundo sic. Habitus vel actus essentialiter electiu⁹ habet mozalitatem ex voluntate vel potentia electiua non minus q̃ ex ratione vel ex obiecto vt videtur. Nam a voluntate habet q̃ sit voluntarius. Si autem non sit voluntarius impossibile est q̃ sit mozalis. Sed habitus vel actus mozalis est electiuus sicut et habitus vel actus mozalis virtutis secundo Ethicorum. ergo z c̄. ¶ Tertio sic. Ab illo non habet totaltter actus q̃ sit mozaliter bon⁹ circa quod idem existens potest esse mozaliter actus malus. Patet quia oportet q̃ ex aliquo distinguatur actus mozaliter bonus ab actu mozaliter malo. Sed circa idem obiectum non variatum omnino ꝓsentatum per rationem potest esse actus mozaliter bonus vel malus. Puta circa dare elemosinam vel subuenire pauperi quia si ꝓpter finem bonum fiat secūdum alias circūstantias est act⁹ bonus. Si ꝓpter finē malum est actus malus. Dico malicia ꝗris bonitati mozali rōe positiue circūstātie male nō solum malus malicia ꝓiuatiua ꝓpter carentiam debite circūstantie. ergo z c̄. ¶ Quarto sic. Ab illo ꝓcipalius habet esse actus bonus vel malus a quo habet q̃ sit meritorius vel demeritorius magis q̃ ab alio z etiā imputabilis ad laudem vel ꝓmium vel ad vituperiū z penam. Sed hoc habet magis a voluntate q̃ ab obiecto. Obiectum enī q̃tūcunq̃ ꝓsentatū per rationē nō agit nisi mere naturaliter z libere z determīate ad vnū q̃tum est ex parte sua nec est liberū habens in potestate ipm actū sed volūtas ipa. quare z c̄. ¶ Hoc potest confirmari per auctoritatem philosophi. 2. ethicorū. Ubi querit questionē de per se causa virtutis z determinat eā dicens q̃ electio est principalis causa. Electio aūt per se ꝓtinet ad voluntatez licet ꝓsiliatio pertineat ad rationem z ꝓcedat. Unde z Cōmentator ibi dicit. Justus enī vere est q̃ vult z agit iusta z temperatus similiter z ꝓdens z fortis. ¶ Similiter ista est determinatio philosophi scdo ethicoꝝ z Cōmentatoris z lyncoln. Similiter hec est intētio Anselmi de casu ꝓdiaboli. Ubi dicit Necesse est in voluntate iusta concurrere q̃ velit z quō quatenꝰ se temperet et subdit vt scilicet ꝓ hoc q̃ volet liberum arbitriū possit modum excedere. Per hoc autem q̃ iuste nolit vel nōvelit excedere. Ecce q̃ expresse attribuit modū z excessum in quibus consistit virtus z vicīū attribuit volūtati. Unde quia ad voluntatem principaliter z libere pertineret modificare actū. Dico q̃ ab ipa pncipalit act⁹ habet mozalitatem z imputabilitatem z nō ab obiecto vel rōne: z per ꝓns q̃ voluntas multo principalioz est in generatione virtutis mozalis q̃ obiectum vel ratio apprehendens.

Ethi.

Anselm.

¶ Quantū igitur ad istum articulū. Dico ꝓmo q̃ act⁹ mozalis voluntatis pōt habere triplicem bonitatē Unam que est bonitas nature que ꝓuertitur cū entitate z istam habet ex seipo formaliter ex suis per se causis causaliter de ista non est sermo. Secūdaz bonitatem habet q̃ dicitur bonitas ex genere. z est bonitas ista in actu ex obiecto cōueniēte. Ex hoc enī q̃ actus trāsit sup obiectū ꝓueniēs ēm iudiciū rationis recte siue sit finis siue ordinabile in finem dicitur esse actus bonus ex genere z ista prima bonitas mozis: z dicīt bonitas ex gne qz bonitas ista non ꝓtrahitur ex obiecto ad aliquam specialem bonitatem mozalem. Sed sicut genus cōtrahibile est per quācunq̃ differentiam suā ad speciē. Sic etiā bonitas ista ex obiecto ꝓtrahibilis per aliquas circunstantias ad bonitates speciales mozales. Hāc aūt bonitatem ex obiecto habet actus vel habitus formaliter ex habitudīe ad obiectū talevel ex seipso in ordine tamen habitudine actuali vel aptitudinali ad obiectum causaliter habet eam a suis causis. Tertia bonitas est actus qui dicitur perfecte mozalis z ista formaliter ꝓsistit in integritate ꝓuenientie actus debite ēm omnes circūstātias q̃ possunt z debēt inesse ēm iudiciū rōnis recte. Quarū prima est ꝓcipua z videtur esse circūstantia finis cōueniēs. Alie vero sunt multe vt circūstantia modi agendi z tempozis z loci ꝓueniētis z huiusmodi quādo fit actus ꝓpter q̃d oportet z vbi oportet. z c̄. Ita q̃ bonitas mozalis in actu est integritas cōuenientie actus ēm oēs circūstantias debitas inesse. Hec videtur dicere ista bonitas nisi modificationē actus ēm oēs circūstātias. Ita q̃ bonitas mozalis in actu nōvidet dicere nisi cōformitatem actus ad rationem dictātem tales circūstantias vel habitudines plures siue relationes ad finem ꝓueniētem z alia ēm que dicitur actus circūstātionaritlicz act⁹ vel habitus mozalis in se q̃tum ad suam substātiā z naturam cui insunt tales habitudines vel respectus sit aliquid absolutum z de prima specie qualitatis z q̃tum ad illos respectus vel illum respectū Dicit Aristoteles. 7. phisicoꝝ q̃ virtus est aliq̃d z similiter de actu virtutis potest dici. ¶ De mali cijs aūt ꝓme z scde bonitati oppositis Pꝗz q̃ act⁹ tunc est malus ex genere qñ trāsit sup obiectum disconueniēs ēm iudiciuz rōnis recte qd nec est finis cōueniēs nec ordinabile in talem finem ꝓuenientē. Similiter etiā actus est malus mozaliter loquēdo de malicia ꝓiuatiua quādo caret aliqua circūstantia debita in esse ēm iudicium rationis recte. Sed loquēdo de malicia ꝓtraria tunc est malus qñ non solum caret circūstantia debita: sed etiā habet circunstantiam ꝓtrariam: vt quādo nō solum nō ordinatur in finem debitum sed etiam quādo fit ꝓpter malū finē vt dare elemosinā ꝓpter vanā gl̃iaz z hꝰi.

Opi. ꝓpa doct.

5. ethico.

¶ Ad ꝓpositum igitur dico q̃ cū predictas ꝓditiones bonitatis vel malicie mozalis principali⁹ habet actus vel habitus mozalis a voluntate sicut a potentia electiua dñatiua z libera z imperatiua q̃ a ratione vel intellectu potentia ꝓsiliatiua z persuasiua seu ab aliquo pertinēte ad itellectū. Puta ab obiecto apphēso sicut patet per ratiōes adductas superius q̃ ad generationem virtutū mozaliū pncipalius ꝓcurrit voluntas q̃ intellectus vel aliq̃d se tenēs ex parte intellectus cuiusmodi est obiectum apprehensum.

Resolutio.

¶ Ad ꝓmum aliorum quādo dicūt q̃ ab eodem est mozalitas actus z species vel natura specifica ipsius Dicitur vno modo q̃ ista ꝓpositio nō est vera: quia tunc sequeretur q̃ sicut substātia actus est principaliter a deo/ ita etiam malicia eius mozalis esset a deo z sic peccatum pncipaliter esset a deo. Ad maiorem cū dicitur q̃ species act⁹ est ab obiecto apphenso: ita q̃ ex ipo actus specificatur nō ex voluntate. Dī q̃ aliquo mō verum est q̃tum ad innotescētiā qz eniz obiecta magis variātur q̃ voluntas z sunt aliquo modo ꝓioza magis īnotescit dfa specifica actuum ex obiectis q̃ ex voluntate. Nō tamē sequitur ꝓpter hoc q̃ obiectū sit pncipalior causa act⁹ q̃ volūtas ipa. Causa dico effectiua īmo ēm aliquos nullo modo est causa effectiua nec totalis nec nec particularis ēm alios: licz sit particularis nō tñ est pncipaliter sed magis volūtas ipa in cui⁹ ptāte libera est z ita seqtur oppositū ꝓclusiōis ex rōne ducta ad oppositum. Qñ dicūt q̃ motus distinguūtur ex terminis. Alias dixi de hoc q̃ ad eundem terminū specie pōt esse ali⁹ z ali⁹ motus spē. Ut z ꝓmētator dicit. 5. phisicoꝝ q̃ distinctio motuū uel mot⁹ ꝓ terminos non est formalis sed magis materialis. Ut dicit q̃ motus habet duplicez ꝓsiderationē qñ ēm materiam est in genere eius ad qd est mot⁹ ēm aūt formam id est ēm q̃ est transmutatio cōiuncta cum tpe est in predicamēto passionis. Et Aristo. ponit motū in tribus gñibus qz tria genera sunt materia motus. Materia circa quā ꝓfatur motus scilicz vt circa terminū. Ecce q̃ motus ē aliud forāl̃r a fora

Ad dicta. 1. opinio.

Cōmen.

Aristo.

Auicen. vel termino. Et hoc etiã dicit Auicẽ. 2. phisicorũ. ca. 3. Abhorreo inquit dicere q̃ nigrescere sit qualitas ⁊ augeri quãtitas. Imaginantur ergo falsuʒ aliq̃ q motus sit idem cũ forma. Et dato q ymaginantur ipm esse idem vel nõ idem nõ habent ꝓpositum qꝰ si est idem tunc causaliter nõ distinguitur a termino sicut nec idem est causa suiipius. Similiter etiam nõ sic se habet actus ad obiectum qꝰ nõ est idem sibi. Si non est idem Dico q̃ nec distinguitur principaliter a termino sicut nec causatur: sed magis a mouente. Ita dico q̃ actus a volũtate pn cipaliter agente. Quod dicũt vltra q̃ actus variatur ꝛm variationem obiectorum. Dico q̃ istam variationem formaliter ⁊ intrinsece habent actus ex seipsis cãliter vero magis pncipaliter vel forte totaliter a voluntate: licʒ sit vna ĩdistincta ꝑ modum cause equiuoce respectu plurium effectuũ. Innotescent vero magis ex obiectis sicut potẽtie ex actibus suo mõ. Quod dicũt vltimo volũtatem eẽ pure passiuam falsum est ⁊ periculosum dictum sicut ostensum est in secũdo. ¶ Aliter dicitur ad primã rationem totalem q̃ ⁊ si aliquid concludat nõ concludit nisi de bonitate naturali actus nõ aũt de bonitate morali. Alia est enim bonitas moralis actꝰ Alia bonitas naturalis sicut supra est ostensum.

Et diceretur q̃ aliunde habet actus vnam ⁊ aliun de aliam. Moralem vero pncipaliter habet ex voluntate intendente in finẽ ⁊ circũstantionatã libere actum suum ꝛm predictas circũstantias sicut ostẽsum est supra. ¶ Ad secũdum pncipale ipozum dicitur vno modo q̃ licet bonitas moralis in actuo luntatis nõ possit esse sine cõformitate ad dictamẽ rationis rectevel saltem cũ difformitate qꝰ si actus est difformis rõni etiã nõ recte semper ẽ moraliter malus: tamẽ ex hoc nõ sequitur q̃ bonitas vel malicia moralis principalius sit in actu ex ratione sed magis ex voluntate causante libere ⁊ voluntarie in actu suo talem conformitatẽ vel difformitatem ad rationem. Ita q̃ bene cõformitas vel difformitas accipitur ex ratione sicut relatio ex termino: sed nõ sicut ex principali causa vel principio. ideo ⁊c. Aliter dicitur q̃ intellectꝰ practicus vel ratio practica in sua rectitudine. Iudicãdo depẽdet ex appetitu finis. Ita q̃ rectum iudiciũ practicũ ꝑsupponit in voluntate appetitũ finis boni: ⁊ ita adhuc principalis causa rectitudinis ⁊ rationis practice ⁊ actꝰ moralis in voluntate. Voluntas ipa ⁊ appetitus tendens libere in talem finem. Q̃ aũt appetitus finis sit principiũ intellectus ⁊ rationis practice. pʒ

6. Ethi. sexto ethicorum in pncipio. ¶ Ad tertiũ dicit q̃ ꝗtum ad bonitatem vel entitatem naturalem / vel etiã ex genere actus voluntatis mẽsuratur ex obiecto sicut ⁊ actus intellectus suo modo: sed ꝗtuʒ ad bonitatem moralem magis mensuratur ex volutate libere intendente finem ⁊ ponẽtem circũstantias circa actũ vel magis causatur ⁊ principaliꝰ vt ostẽsum est supra. ¶ Ad quartũ de lege dico q̃ nõ concludit nisi q̃ a rõne vel obiecto dictato per rationẽ dependet actus moralis tanꝗ ex cõsilliante vel viri gẽte. Sʒ hoc nõ est pricipaliꝰ causare actũ vel habitum moralem sed magis a voluntate imperante ⁊ mouẽte vt dictum est supra. Obiectum enim cuʒ sit indifferens ꝛm se ad actum bonũ vel malum moraliter nec sit liberum nõ potest esse causa principalis ⁊ determiãtiua moralitatis ĩ actu ponẽdo ipaʒ in actu ĩmo nec ratio ipa licet possit dictare. Et tõ sicut dicitur. 9. metaphi. requiritur voluntas ⁊ proheresis sicut principale determinãs hoc fieri vel nõ ¶ Ad quintũ qñ dicũt q̃ nullus actus esset indifferens Dico q̃ ĩmo sicut apparuit in secũdo. Quãdo dicis q̃ nõ qꝰ quilibet est voluntariꝰ ⁊ causatꝰ a voluntate. Ita tibi dico cõtra te q̃ quilibet eẽt causatus ab obiecto. Si igitur ex obiecto apprehenso habet actus moralitatem: ita bene sequitur q̃ quilibet est bonus vel malus ⁊ nullus indifferẽs. Dico ergo q̃ est aliquis actus indifferens a voluntate ita bene sicut ab obiecto esse posset. Nam volũtas potest actum suũ elicere indifferentẽ circa aliquod obiectum. Ita bene sicut per te posset ipm recipere ab obiecto. ¶ Ad vltimuʒ de auctoritate. Dico q̃ peccatores facti sunt abhominabiles sicut ea que dilexerunt. Non qꝰ malicia moralis sit principaliter in actu ipsorum ex obiecto sicut ex causa: sed qꝰ cognoscitur abhominatio eorum ex obiectis abhominabilibus dilectis vel finibus: licet pncipaliꝰ sit a voluntate diligente. Unde magis causaliter loquendo. Facti sunt abhominabiles ex malis volũtatibus ex malis obiectis. Unde ⁊ circa obiectum malũ ⁊ abhominabile sicut circa fornicari vel adulterari potest aliquis habere bonum actũ ⁊ meritorium detestãdo ⁊ odiẽdo ipm. Et similiter circa obiectum bonum põt habere actum malum detestando ipm vel etiã actum malum ꝛm arbitriũ voluntatis. Unde dico q̃ ipa est pncipalis causando actuʒ bonum vel malũ moraliter: ⁊ per ꝓñs ad ꝗationẽ habitus moralis cõcurrit pncipalius ꝗ intellectꝰ vel aliquid se tenẽs ex parte intellectꝰ. ¶ Ex predictis apparet q̃ imputabilitas actus debet attribui voluntati soli sicut soli potẽtie libere rõne cuiꝰ actus est in potestate agentis ⁊ per ꝓñs ꝑmiabilis vel punibilis: ⁊ sic imputabilis ad laudem vel premium vel ad vituperium vel penã. Unde ⁊ ipa sola volũtas ꝛm Anselmum punietur sicut dictuʒ est in secundo. Hec de secũdo articulo.

Correlarium.

¶ Quãtum ad tertium articulum An scilicet in nobis sufficiãt virtutes adq̃ste cũ theologicis vel sit necessariũ ponere alias infusas cũ theologicis ⁊ adquisitis ĩ nobis. Est vna opinio q̃ sic. ita q̃ oportet ponere aliquas ꝗtutes infusas ⁊ eodẽ modo nominatas cum adquisitis sicut iusticiam infusam ⁊ prudentiam ⁊ fortitudineʒ ⁊ temperantiam. ¶ Quod pbant. Tum qꝰ sicut ꝛm virtutes adquisitas oportet hominem ordinari ad ciuilitatem vel policiam iuxta se ⁊ temporalẽ Ita per aliquas infusas oportet eum ordinari ad ciuilitatem supernam ⁊ supra se ad ciuilitatem beatitudinis vt videtur. ¶ Secundo quia ꝛm exigentiam finis accipienda sunt ea que sunt ad finem. ergo sicut ad finem naturalem ꝓñdum. Puta ad felicitatem naturalem requiruntur virtutes naturaliter adquisite. Sic ad felicitatem vel finẽ supernaturalem requirũtur virtutes supernaturaliter ĩfuse. ¶ Tertio qꝰ nõ minus ꝑficit deꝰ paruulũ ĩ baptismo per cõparationẽ ad alios actus ꝗ per cõparationem ad actuʒ credendi: qꝰ actus iuste ⁊ tempare operandi necessarius est sicut ⁊ actꝰ credẽdi. ꝗ non minus ĩfundit paruulo ceteras ꝗtutes ꝗ fidem vt videtur. ¶ Quarto qꝰ sicut in voluntate reqꝗritur virtꝰ ĩfusa ad bene mouẽdũ ⁊ opandũ puta caritas

De sufficiẽtia virtutum 1. opi.

Ita in appetitu sensitiuo ad seruiendũ. quare ⁊c. Et dicuntur iste infuse mozales nõ qꝰ ex moze: sed quia versantur circa materiam mozaliuʒ. Secũdo dicũt q̃ iste ꝗtutes infuse sunt alterius rõnis a virtutibus adquisitis qꝰ nõ vident necessitatem ponẽdi eas si essent eiusdem rationis.

ʒ pcedẽ. opi. ¶ Sed istam opinionem nõ teneo. Non eim video aliquã necessitatem ponẽdi tot habitus vel virtutes in nobis. Tũ quia non videtur probabile q̃ paruulus a batismo suo sit prudens habitualiter ⁊ temperatus ⁊ fortis ⁊ huismodi. Tum qꝰ sufficere videtur ad omnia supernaturalia q̃ intellectus per fidem perficiatur ⁊ voluntas per spem ⁊ caritatem ꝗtum ad portionẽ superiorem. Tum qꝰ nec appetitus sensitiuus nec alie virtutes ĩmediate versantur circa aliq̃d supnaturale sed tantum circa passiones vel operationes naturales licet oẽs respiciant finem remotũ supernaturalẽ. Et qꝰ non sunt ponẽda plura sine necessitate vel rationis vel cogentis auctoritatis nõ pono eas sicut nec ponerẽ fidem ⁊ caritatẽ que tamẽ magis viderentur ponẽde nisi haberem de ipis co

opi. doc. gentes auctoritates scripture ⁊ sanctorũ. ¶ Dico igitur q̃ sufficiunt virtutes adquisite cũ theologicis nec alie sunt ponẽde. Et dico q̃ inter virtutes adquisitas quatuoʒ dicũtur cardinales que sunt inter alias principales ⁊ ad quas alie reducũtur. Et dicũtur cardinales a cardine. Nam sicut hostiũ in cardine voluitur sic tota vita humana in istis virtutibus ⁊ ꝛm ipas circa materias iparum ꝛ volui.

4. ꝗtutes car. Et sunt quatuoʒ in genere/scʒ prudentia/ iusticia/ fortitudo/ ⁊ temperantia. Quarũ sufficientia accipitur sic. Virtus eim cardinalis aut est intellectiua perficiens intellectum/ ⁊ sic est prudentia. Aut moralis vel appetitiua/ ⁊ sic vel perficit appetituʒ seu voluntatem in ordine ad alterũ: ⁊ sic est iusticia que est circa operatiões ad alteruʒ. Aut perficit hominem in ordine ad seipm. Et hoc dupliciter vel ꝗtũ ad appetitum irascibilẽ: ⁊ sic est fortitudo vel ꝗtũ ad concupiscibilem: ⁊ sic est temperantia.

ad moti. 1. opi. ¶ Ad primum aliozũ. Dico q̃ non reqꝗritur necessario aliq̃ virtus ĩfusa etiam theologica ad ordinandũ hominẽ ad illam ciuilitatem supernaturalem ex natura rei sed tantum ex ordinatione diuina ⁊ ꝗtum ad hoc q̃ requirũtur si tũ alique requirũtur sufficiunt virtutes theologice que habent deum pro obiecto immediato ⁊ fine. Alie vero adquisite sufficiũt respectu aliozum obiectorum ⁊ finium ĩmediatozũ. Eo modo ad secũdum. ¶ Ad tertiũ Dico q̃ nõ decet q̃ sic infundantur alie ꝗtutes sicut fides/ ⁊ spes/ et caritas ipsis paruulis in baptismo: qꝰ non sunt ita nobiles ⁊ perfecte: ⁊ sunt etiam adquisibiles ꝑ actꝰ ꝗtum sufficit ad perfectionem vite hũane. ¶ Ad quartum Dico q̃ sufficiunt impressiones habituales adquisite in appetitu sensitiuo que nõ sunt virtutes vere: ⁊ formaliter dicẽdo ad hoc vt bene obtemperet voluntati. Nec ipa caritas ponitur necessaria in voluntate ad bene imperandum: quia nihil facit ad actum sicut dictum est supra: sed tantũ ponitur ibi sicut quidam decoʒ ⁊ ornatus spiritualis sine quo deus ordinauit nõ acceptare aliquẽ actũ.

Adrões pncipa. ¶ Ad primum principale Dico q̃ natura non sic inchoat virtutẽ q̃ aliquid virtutis habeat formaliter ⁊ in actu nisi mediãte actu quo adquirit eam: sed solum sicut habet principia. ⁊ ideo sicut potest inchoare per illa principia adq̃stionem virtutis/ ita ⁊ perficere ⁊ nihil cõtra me. ¶ Ad secũdum dico q̃ natura nõ deficit in necessariis ꝗtum ad naturalia sed ꝗtum ad superueniẽtia: ⁊ precipue tales habitus nõ dat nisi principia ⁊ hoc sufficit nec in hoc deficit. ¶ Ad tertium dico q̃ viciũ nõ est inaturale sic q̃ priuet vel destruat naturam ⁊ aliquid quod inest a natura: ⁊ ideo non oportet q̃ ꝗtus insit a natura: sed bene qꝰ est preter vel contra iudicium rationis. ideo ⁊c.

¶ Distinctionis trigesimetertie.
Questio Tertia.

Ertio quero vtꝰ omnes virtutes mozales cõsistant in medio circa passiões ¶ Videtur q̃ nulla virtꝰ sit circa passiones. Illud qd̃ est habitus firmus ⁊ certus non est circa aliquid variabile et mutabile. Sed virtus est habitus certus ĩmo certior omni arte ꝛm philosophũ Passiones vero sunt variabiles ⁊ mutabiles. ꝗ ⁊c. ¶ Secũdo sic. Qua ratione virtus esset circa vnã passionem eadem ratione circa passionem contrariam moderando ambas ⁊ mediãdo inter eas. Sʒ hoc est falsum. Tum qꝰ oporteret contrarias passiones simul stare quod est impossibile. Tum qꝰ habitus virtutis nõ sic est cõtrariozum sicut habitus 5. ethico. scientie ꝛm philosophũ quinto ethicozũ. Nam habitus ꝗtutis determinate inclinat in vnũ per modum nature. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic videtur q̃ nulla virtus cõsistat in medio qꝰ qd̃ est extremum non est medium nec ꝓsistit in medio. Sed virtus est extremum. Viciũ vero aliud vel malicia. ergo ⁊c.

¶ Contra secũdo ethicorum. Dicit philosophus q̃ ꝗtus est mediũ inter 2. Ethi. duas malicias. Q̃ aũt circa passiones sint oẽs virtutes mozales: videtur eẽ planũ de aliis a iusticia. Sed de iusticia etiã q̃ versatur circa passiones vꝰ manifestũ qꝰ opationes ad alterũ nõ pnt bene moderari vel mediari, nisi moderẽtur passiones. Patet manifeste. ergo ⁊c.

¶ In ista questione sic pcedã ¶ Primo inquirã vtrũ oẽs virtutes mozales sint circa passiones moderãdas. ¶ Secũdo vtrũ oms consistant in medio vel nõ. ¶ Tertio quale sit illõ medium. ¶ Ultimo ad rationes.

ꝗtu. mo. an circa passiões 1. opi. ¶ Quantum ad primũ videtur fuisse ⁊ esse opinio aliquoꝝ q̃ oẽs ꝗtutes mozales sunt circa passiones / etiam iusticia de qua minus videtur. ¶ Ad hoc adducuntur rationes. Omnis virtus mozalis mediat aliq̃d vel moderat seu reducit ad medium. Sed hoc nõ videtur nisi aliqua passio. ergo ⁊c. ¶ Secũdo sic. In subiecto impassibili non potest esse aliqua virtus mozalis nec adquirit ⁊ vnde ⁊ subiecto adquirẽti virtutem moralem repugnat ipassibilitas. Sed hoc non est nisi qꝰ ꝗtutes mozales sũt circa passiões. ꝗ ⁊c. ¶ Tertio sic. Si aliq̃ ꝗtꝰ nõ eẽt circa passiões/ hoc maxĩe

videretur de iusticia. Sed iusticia est circa passiones siue legalis siue particularis. De legali patet. Nam ipa ꝓcipit actus virtutũ que versantur circa passiones sicut ⁊ lex. Unde ⁊. 5. ethicorum dicit philosophus q̃ lex ꝓcipit que fortis sunt facere. puta non derelinquere aciẽ nec fugere vel abijcere arma. Ꝓcipit etiã q̃ tempati sunt. puta nõ mechari ⁊ huiusmodi: ergo versatur circa passones ipa legalis iusticia. Similiter etiam legalis iusticia non est pars virtutis sed tota virtus. Cũ ergo alie virtutes sint circa passiones/ videtur etiã q̃ iusticia q̃ est tota virtus. ¶ Quarto sic. ⁊ est de particulari iusticia. Homo debet magis amico q̃ alij. Nullus aũt debet eẽ ita amicus alteri sicut sibiipi: ⁊ ita nõ minus ex iusticia debet bonũ sibiipi q̃ alteri. Sed bonum suiipius nõ põt esse sine moderantia passionum. igitur ex iusticia tenetur moderare passiones non solum alicuius sibi ꝓiuncti sed etiam suiipsius ⁊ ita iusticia est circa passiones vt videtur ⁊ per cõsequẽs oẽs ꝓtutes mozales sunt circa passiones.

5. Ethi.

¶ Sed dico aliter q̃tum ad hunc articulum q̃ virtutes mozales non sic absolute loq̃ndo sicut dicũt isti sunt circa passiones sed alie ꝓtutes a iusticia sunt circa passiões magis/ magis per se ⁊ directe vel ĩmediate circa operationes ad alterum siue illud alt. ꝓ sit cõitas sicut iusticia legalis siue ꝑsona singularis sicut iusticia particularis: licet etiã mediate ⁊ secõdario bene sit circa aliquas passiones. Primũ ꝑz sicut etiã ꝓbat philosophus secõdo ethicorũ circa eandẽ materiam hñt esse vicia opposita ꝓtutibus ⁊ virtutes q̃ circa eãdem materiam bene se hñdo fit homo ꝓtuosus male hñdo frequẽter fit vicios. Sed vicia opposita virtutibus alijs a iusticia sunt circa passiões. Puta delectatiões vel tristicias/ timozes vel audacias ⁊ huiusmodi vt ptz. ergo ⁊c. ¶ Secũdo sic. Circa illa hñt esse virtutes ꝑdicte que ꝑsequendo vel fugiendo fim' deteriozes vel meliozes/ Sed iste sunt passiones vt delectationes vel tristicie ⁊ huiusmodi passiones vt ꝑz. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. ꝓpter delectationes ꝓñdas mala opamur ⁊ ꝓpter tristicias vitandas a bonis recedimus. Ex quo ꝑz q̃ necesse est virtuosum sic se hñe ad delectatiões ⁊ tristicias ⁊ huiusmodi passiones q̃ nec ꝓpter delectatiões cõsequẽdas malũ faciat q̃ fit per temperãtiaz nec ꝓpter tristicias vitãdas a bono recedat: ⁊ hoc fit per fortitudinẽ ⁊ sic sunt tales virtutes circa hmõi passiones. ¶ Quarto sic. Delectatio est nobis a principio vite ꝓplãtata ⁊ incozporata ⁊ per ꝓñs ad hoc q̃ in nobis moderetur ⁊ etiã refrenẽ facilitervidetur requiri aliq̃s habitus ⁊ hoc nõ nisi habitus virtutis mozalis que est de bono ⁊ de dissimili ex parte operis. ergo virtus mozalis circa passionẽ versatur sicut circa materiã suã ꝓximam ĩmediataz ⁊ ꝓpinquam. ¶ Nota hic ꝑm Aristotelem virtutes non sunt ĩpassibilitates sed moderatiue passionuz. Unde ⁊ virtuosi non sunt ĩpassibiles sed passiones moderãtes. Et hoc idẽ tractat Augustin'. 9. de ciuitate capitulo quarto ⁊ quinto vide ibi. ¶ Aduertendũ est tñ q̃ licz oĩs virtus mozalis ꝓficiẽs hoĩez versetur circa passiones moderandas nõ tamẽ oẽs circa easdem. puta circa voluptates vel delectationes ⁊ tristicias sed diuerse circa diuersas ⁊ isto modo sunt circa passiones vt circa aliqua moderabilia vel modificabilia per ipas vel actus ipãrum/ ⁊ hoc siue tales passiones sint in voluntate vel in appetitu intellectiuo vel in appetitu sensitiuo. Verũ est tamen q̃ si passiones moderabiles ponantur in voluntate q̃ ĩmediatius respiciuntur ⁊ moderantur a virtute q̃ passiones appetit' sensitiui. ¶ Secundo notandũ est q̃ nõ sic ꝓcise virtus mozalis respicit passionẽ q̃n aliquo modo respiciat operationem vel interiozem que est operatio volũtatis ꝑm virtutem ⁊ de tali operatione nõ est sermo q̃ planũ est q̃ quelibet virtus suã operationez sic ĩmediate respicit sed non sicut materiam ſz magis sicut actũ ꝓprium siue etiã exteriozẽ operationẽ sicut operationes ĩperatas mẽbrozum exteriozũ ad quas voluntas virtuosa mouet. De iusticia aũt que perficit hominem ad alterũ. Dico q̃ nõ est sic ĩmediate circa passiones ad alterũ reddendi scz alteri quod suũ est mediãdo ⁊ modificãdo tales opationes ꝑm' philosophum quinto ethicoꝝ: ⁊ de vtraq̃z iusticia hoc dicit. Unde ibidẽ ca. 4. post q̃ ostẽdit aliam eẽ iusticiam legalem a particulari ⁊ in iusticias ipis opositas eẽ alias ⁊ diuersas q̃ ambe in eo q̃ ad alterum habent potẽtiam. Puta circa operationẽ statuendo in ea mediũ ꝑm debitas circũstantias operatio aũt ad alterũ passio non est vt patet. Unde distributio vel cõmutatio non est passio sed operatio vel actus quidam. Dico tamẽ q̃ ꝓ fre quẽter cõcomitantur passiones quibus nõ moderatis nõ ē perfecta iusticia. ¶ Sed ad opera iiusta mouetur q̃s ex passionibus que sunt principia operationũ sicut ex ira ad occidendum vel dãnificandum ⁊ ex cõcupiscentia oculozum ad furandũ vel rapiendũ iniuste ⁊ ex cõcupiscentia carnis ad mechãdum cũ vxore ꝓximi ⁊ faciendo sibi talem iniusticiam cõcomitanter vel secũdario. Iusticia respicit passiones inq̃tum virtutes cõcomitantes que sunt circa passiones vt fortitudo ⁊ temperãtia ⁊ hmõi Iuuãt iusticiam vt ꝓdictum est quoꝶ vel etiã inq̃tum legalis iusticia ꝓcipit actus virtutũ sicut superius est adductum ⁊ ꝓbatum per philosophũ in arguendo pro opinione aliozum. ¶ Uñ circa q̃dicta ē aduertendum q̃ virtus potest intelligi versari vel eẽ circa aliquid tripliciter. Uno modo per se ⁊ ꝓximo Secũdo modo ꝑ se nõ ꝓximo. Et tertio modo per accidẽs. Ita q̃ nec per se nec ꝓxio. ¶ Ꝓximoꝶ tẽperantia est circa medium rationis in delectationibus ꝑm gustum vel tactuz: ⁊ fortitudo circa mediũ timozis ⁊ audacie/ ⁊ iusticia circa mediũ iustum in operatione ad alterum: ⁊ sic de alijs suo modo.

Mota.

5. Ethi.

Mota.

ꝓtus circa aliqd ꝓsat tripliciter.

¶ Secũdo modo temperantia ⁊ fortitudo sunt circa obiecta passionum quas moderãt: ⁊ iusticia circa obiecta operationum. ¶ Tertio modo iusticia est circa passiões per accidens scilicet modo supradicto inq̃tum fortitudo ⁊ temperantia que moderant passiones concomitãtur perfectam iusticiam ⁊ iuuãt ipam/ ⁊ iusticia ipa ꝑm equalitatem que debetur ad alterum imperat actus rectos ⁊ media predictarum virtutum obseruari in passionibus circa quas versantur ꝓfate virtutes. ¶ Et similiter etiã apparet ex dictis q̃ tempantia ⁊ fortitudo sunt circa operationes per accidẽs inq̃tũ moderãt passiones sine quibus moderatis nõ sunt operatiões perfecte: sed de facil i deficiunt a medio iusticie. quare ⁊c. ¶ Sic ergo patet q̃ non vniformiter iusticia et alie virtutes sunt circa passiones: sed multum differenter.

ad rõnes 1. opi.

¶ Ad primũ aliozum dico q̃ iusticia per se primo mediat operationẽ non passionẽ sed alie moderant passiones. ¶ Ad secundum dico bene q̃ virtutes non sunt impassibilitates nec adquirũtur in subiecto impassibili cõmuniter: sed nõ ꝓpter hoc oportet q̃ quelibet moderet per se ꝓximo passionez sed q̃ possit cõcomitari passionẽ: quare ⁊c. ¶ Ad tertium dico q̃ bene concludit iusticiam legalẽ versari per accidẽs vel remote circa passiões pro quãto imperat actus illarum virtutum que versant circa passiones. ¶ Ad quartũ de iusticia particulari dicẽdum q̃ propzie loquẽdo non est alicuius ad seipsum sed ad alterũ. Unde nec est propzie et per se circa passiones nisi quia faciliter hoc deuiat a iusto particulari debito alteri nisi sit moderatus in seipso q̃tum ad passiones per alias virtutes sicut ostẽsum est supra. Hec de primo articulo principali.

oĩs virt' mozalis an ꝓsistat in medio 1. opi.

¶ Quãtum ad secũdum articulum videtur q̃ non omnis virtus mozalis cõstet in medio. ¶ Ꝓximo quia magnanimitas ⁊ virginitas ⁊ paupertas sunt virtutes: ⁊ tamẽ omnes iste tenẽt extremũ. Ꝓxima honozis secũda in abijcendo voluptates venereas omnino. tertia in abijciendo diuitias tẽpozales. ¶ Secũdo quia passiones sunt simplices ⁊ indiuisibiles ⁊ tote simul in instãti sicut etiã Aristoteles dicit in. 4. ethi. de visione. ¶ Tertio quia virtutes intellectuales non consistunt in medio sed circa vnitatem indiuisibilem.

August.

¶ Quarto quia si consisterent in medio oporteret q̃ illud medium esset reale sicut ⁊ virtutes sunt reales ⁊ maxima bona quibus nullus male vtitur ꝑm Augustinũ. 2. de libero arbitrio ⁊ sic quelibet virtus mozalis semp esset in medio reali: ⁊ per consequẽs pũctuali ⁊ indiuisibili ⁊ inuariabili quod est falsum. ¶ Quãto quia de extremo ad extremũ nõ est transitus nisi per medium: ⁊ per cõsequẽs si virtus mediaret inter duas malicias de vna malicia vel de vno vicio nõ esset trãsitus ad aliud nisi ꝑ virtutem. ¶ Sexto quia iusticia non cõsistit in medio duarũ maliciarum. Auferre eñ ab aliquo plus q̃ suũ vel accipere vitium est vel vitiosum sed accipere vel recipere minus non est vitium vt ptz: g ⁊c.

Modus aucto.

¶ Sed his non obstantibus dico cum philosopho. 2. ethicorũ q̃ omnis virtus mozalis consistit in medio ⁊ ponit medium in passionibus vel in operationib'. Et loquor de mozalibus adquisitis: non autẽ de theologica mozali q̃ est caritas: si tñ ē mozalis. ¶ Hoc declaro sic. Virtus excludit a passiõe vel operatione superabundãtiam ⁊ defectum ꝑm dictamen rationis rectum. Patet. 2. ethicozũ. Sed hoc nõ est aliud q̃ virtutẽ constare in medio ⁊ ponere mediũ ergo ⁊c. ¶ Secũdo sic. Sicut bonũ regulati ⁊ mẽsurati est q̃ non excedat regulam ⁊ mẽsuram nec deficiat ab ipa sicut patet ĩ artificiato respectu artis Sic bonũ mozale est q̃ nõ excedit nec deficit a mẽsura sua que est ratio recta operantis. Sed hoc est stare in medio ꝑm debitas circũstantias: ergo ⁊c.

Resolu.

¶ Tertio sic. Virtus est moderatiua vel modificatiua passionis vel operationis sicut dictũ est supra Sed tale moderare vel modificare nõ est nisi ponere medium vitãdo superabundãtiam ⁊ defectũ ergo ⁊c. ¶ Dico igitur q̃ virt' quelibet mozalis in medio consistit vel circa mediũ. Sed quomodo est hoc intelligẽdum. Dico q̃ non est intelligẽdũ virtutem vel actũ virtutis esse formaliter quoddã medium inter extremas passiones vel operationes in equales quasi aliquid compositũ ex ipsis. Et ita ipsam virtutẽ formaliter in medio consistere q̃ hunc modum. Sed magis intelligitur stare in medio vl circa medium obiectiue vel quasi effectiue pro tanto: quia habẽtem virtutem non permittit excedere nec deficere ꝑm passionem vel in operatione. Virtus eñ existens formaliter in voluntate mediante actu suo elicito imperat appetitui sensitiuo ⁊ refrenat ipsum ne excedat in passione vel deficiat sicut nec fortitudo excedat per audaciã vel deficiat per timozem sed passionẽ audacie ⁊ timozis temperat vt mediocriter ⁊ ꝑm q̃ oportet audeat ⁊ etiam passionem timozem vt moderate fortis timeat ⁊ vt homo. Nec oportet q̃ simul semper insint iste due passiones quando inest actus fortitudinis sed sufficit q̃ altera insit per talẽ actum tẽperata vel possit inesse. Sic igitur dico etiã de alijs suo modo q̃ virt' quelibet mozalis consistit in medio ponẽdo mediũ predictuz ⁊ amouẽdo superabundãtiam ⁊ defectũ in passione vel operatione.

quale sit medium virtutũ.

¶ Sed vt expediam me etiã de tertio articulo qui satis est ꝓximus isti secundo articulo quale medium est istud mediũ. Dico q̃ aliud ⁊ aliud medium ponitur in virtutibus circa passiones ad seipm ⁊ in iusticia que est ad alterum. Nam in primis ponitur mediũ rationis q̃ dicitur pro tanto medium rationis nõ: quia sit tñ ens rationis sed quia dictatum est a ratione recta Sic q̃ nõ distat equaliter ab extremis sicut mediũ rei distat equaliter: licet etiam dictatũ sit a ratione sed ipsum medium rationis plus accedit ad alterũ extremozum ⁊ debet accedere ꝑm rationẽ rectã et patet in exemplo. Nam medium q̃ obseruat tẽperantia est medium rationis: quia eñ proni sumus naturaliter ad prosequẽdum delectationes ⁊ superabundãtias ipsarũ delectationes dico ꝑm gustum et tactum ratio recta dictat q̃ virtus obseruãs medium in delectationibus magis debet elongare se a superabundantia talium q̃ a defectu. Similiter etiã quia difficile est aggredi terribile et proni sumus ad resiliendũ ratio recta dictat q̃ fortitudo vl fortis obseruãs medium in aggressione terribiliũ magis debet elongari a timore q̃ ab audacia ⁊ sic dico de istis virtutibus q̃ consistũt in medio rationis. ¶ Sed de iusticia dico q̃ cõsistit in medio rei q̃ quidem sic dicitur non quia nõ sit iudicatũ a ratione: sed quia equaliter ꝑm proportionẽ aliquam reales tale mediũ distat ab extremis ⁊ est idẽ apud omnes. Non sic medium rationis. Et hoc declaratur sic. Est eñ ꝓportio arismetica ⁊ ꝓportio geometrica ⁊ varie ꝓportionalitates inter istas. Ꝓportio eñ habitudo duozum terminozum vel duorum extremozũ. Sed proportionalitas est habitudo duarũ ꝓportionũ ⁊ similis habitudo. Et quia proportionalitas nõ potest esse in paucioribus terminis q̃ in tribus in quibus oportet esse medium ideo proportionalitas etiaz medietas nominatur.

ꝓportio ꝓportionalitas.

¶ Notandũ ergo q̃ in proportionalitate geometrica proportiones sunt equales sed illud in quo extremũ vel terminus vnius proportionis differt vl distat ab alio termino vel extremo non est equale il

Nota de proport. geo.

li in quo terminus alterius ꝓportionis differt ab alio verbi gratia quaternarij ad binarium est proportio dupla ⁊ octonarij ad quaternariū similiter. Sed illud in quo differunt quaternarius ⁊ binari⁹ nō est equale illi ī quo differūt quaternari⁹ ⁊ octonari⁹: qz octonari⁹ excedit q̄ternariū ī quatuor: sed quaternarius nō excedit binarium nisi in duobus. Binarius autē non equatur quaternario. Similiter etiā si ponatur proportionalitas geometrica in quatuor terminis vt inter terminos vnius proportionis. 16. ⁊. 8. ⁊ terminos alterius ꝓportionis. 6. et tria vel quatuor ⁊ duo. In proportionalitate vero arismetica proportiones sunt inequales ⁊ dissimiles: sed differētie terminorū sunt equales vt patet in proportionalitate q̄ consistit inter duas proportiones quarū vna est ternarij ad binariū ⁊ alia quaternarij ad ternarium: quia proportio ternarij ad binariū est sesquialtera sed quaternarij ad trinariū est sesquitertia: ⁊ tñ quaternari⁹ nō distat a trinario nisi in vnitate sicut nec trinarius a binario.

resolutio de medio virtu. ¶ Ad propositū igitur applicādo dico sicut patet quinto ethicorū q̄ medium qd̄ est equale ⁊ iustū in operatione ad alterū in iusticia cōmutatiua ⁊ forte etiam in iusticia legali de quo tñ non curo qz nec de hoc facit ibidem Aristoteles mētionē accipitur ſm proportionalitatē arismeticam: quia differentie terminorum dati ⁊ accepti sunt equales ſm q̄titatem. Unde si accipio a te decē debeo tibi dare valorem istorū decē: ⁊ econuerso ſm iusticiam cōmutatiuam. ¶ Sed medium in iusticia distributiua accipitur ſm equalitatē proportionalitatis geometrice. Nam per iusticiam distributiuā sic debēt aliqua distribui. Puta bona cōmunitatis ꝑsonis vtilibus cōmunitati q̄ proportio bonorū distributorum inter se equalis sit proportioni personarum quibus distribuuntur vt si ꝑsona plus valet in duplo cōmunitati q̄ alia plus detur sibi in duplo q̄ alijs. Non tñ oportet q̄ differētie terminorum sint equales quia plus datur vni q̄ alteri sicut termin⁹ vnius proportionis in ꝓportionalitate geometrica in plus excedit alium q̄ alius alterius ꝓportionis excedat alium. Non sic est in iusticia cōmutatiua que respicit equalitatem q̄titatis ſm valorem dati ⁊ accepti. Et ita licet inter personas possit esse inequalitas proportionis: non tñ debet esse inter terminos proportionū sed debet esse equalitas simpliciter dati ⁊ accepti quasi inter differentias terminorum.

ad rōnes aliorum. ¶ Ad primū in contrarium per quod probatur q̄ virtus non cōsistit in medio. Dico q̄ magnanim⁹ querēdo maximos honores non excedit medium rationis: qz non querit maximos honores simpliciter ⁊ absolute sed statum suum vel ad personam decentes ⁊ ſm qd̄ oportet ⁊ quando oportet ⁊ propter qd̄ oportet: licet ergo querat ⁊ intēdat honorem maximum sibi conuenientē: non tñ excedit quia non querit honorē maximū vel tantum honorem q̄tus est debitus maiori se vel meliori hoc eñ esset superbia. ¶ Ad illud de virginitate dico q̄ tenet medium non rei sed rationis qz abstinet quomodo oportet ⁊ quādo oportet ⁊ propter quod oportet. Et similiter de paupertate. Uñ ⁊ recta ratio dictat sic abstinere declinando ad aliud extremū eo q̄ multum sumus proni et inclinati ad delectationes venereoꝝ ⁊ huiusmodi.

¶ Ad secūdum dicitur q̄ licet passiones ſm se et in essentia sua sint simplices ⁊ indiuisibiles ⁊ sic in eis non sit dare medium tñ aliquomodo ſm magis et minus per accidēs variantur in q̄tum ſm diuersas circūstantias inuenitur eis magis ⁊ minus: ⁊ p consequēs medium ⁊ sic virtus tenet mediū in passionibus. Aliter videtur michi dicendum q̄ passiones ⁊ licet possint esse simul tote in instanti nec sint diuisibiles in partes successiuas sicut motus tñ diuisibiles sunt intra se ⁊ possibiles intēdi vel remitti: ⁊ per consequēs mediari et ad mediū rediqi ſm dictamen rationis recte ⁊ hoc etiam dicit cōmētator. 2. ethicorū cōmento. 10. vbi facit istud argumētum ⁊ soluit. ¶ Ad tertium nō est simile de virtute intellectuali ⁊ morali sicut patet. Virtus eñ intellectualis consistit immediate circa obiectū suuꝫ inuariabile ſm q̄ huiusmodi. Puta circa veritatē que vt sic est inuariabilis. Non sic autē moralis sed circa passiones ⁊ operationes variabiles. Unde ⁊ virtus intellectualis mensuratur ab obiecto. Sed virtus moralis magis mensurat ⁊ modificat obiectum vel passionē. ¶ Ad quartū dico q̄ illud medium in iusticia est reale modo supradicto ⁊ ī alijs est medium rationis ⁊ dico q̄ cōuenientius est hoc q̄ q̄ omniū esset medium reale sicut patuit supra. Verū est tñ q̄ vtrūq̄ est reale: quia nō est ens rationis tñ sed extra intellectū. ¶ Ad quintum dico q̄ per motū continuum nō proceditur ab extremo in extremū nisi per medium distantie interiacēter vel per medium cōpositum ex extremis essentialiter ordinatū inter extrema in cōparatione ad talem processum vel motum. Modo dico q̄ nec virtus est tale mediū inter duas malicias nec etiā est talis processus vel motus continuus a vicio in vicium: quare ⁊c. ¶ Ad sextuꝫ dico q̄ licet iusticia in propria materia medium teneat eo modo quo dictum est supra: non tñ sicut alie virtutes inter duas malicias licet eñ imputetur homini ad vicium q̄ nimis vel parum timeat vel audeat ⁊ huiusmodi: non tñ homini imputatur ad vicium q̄ minus q̄ suum commutando recipiat: licet sibi imputetur ad viciuꝫ q̄ plus q̄ suuꝫ accipiat. vel etiā dici potest q̄ sicut in delectationibus homini imputatur ad viciū q̄ nimis delectetur ⁊ non imputatur in vicium q̄ modicū vel omnino non delectetur in delectationib⁹ venereis. Sic in proposito. Unde nec q̄tum ad hoc oportet q̄ iusticia semp cōsistat ī medio: quare ⁊c.

Ad argumēta principalia. ¶ Ad primuꝫ principale quādo dicis q̄ habitus certus ⁊ inuariabilis non est circa variabile. Patet de scientia. Dico q̄ sicut de variabili ſm aliquā rationē inuariabilem potest esse scientia sic circa passiones variabiles ſm q̄ reducuntur ad medium rationis ⁊ ad mediuꝫ rei modo supradicto potest esse virt⁹ ⁊ immobilitare aliquo modo circa tale medium. ¶ Ad secundum dico q̄ eadem est virtus moderatiua cōrariarum passionum sicut eadē fortitudo moderatiua audacie ⁊ timoris sicut suo modo inter cōrraria est idē mediū et idem motus. Unde ⁊ eiusdē virtutis est moderare cōrraria ⁊ intēdere vnum ⁊ remittere. Tu dicis virtus non est circa contraria. Uex est tanq̄ circa principaliter intētavirtute sed magis circa mediū Tu dicis contraria non sunt simul. Dicitur q̄ vex est sub suis excellentijs ⁊ ita nec passiones: sed non

curo de ista solutione. Dico q̄ contraria possunt esse simul redacta ad medium ⁊ etiā sub suis excellētijs sicut superius est ostēsum. ¶ Ad tertiū dico q̄ virtus facit vnum extremū cōtra vicium: ⁊ ideo nō potest esse medium vel cōsistere in medio qd̄ participat rationē viciorum vel maliciarum vel constituatur ex malicijs sicut etiam nec inter aliquas virtutes potest esse vicium medium: bene tamē potest esse medium per abnegationem duarum maliciarū ponendo medium qd̄ nec superabundat nec deficit ſm iudicium rationis recte et in tali medio pōt cōsistere: ideo ⁊c.

¶ Distinctionis Trigesimequarte.
Questio Unica.

Circa distinctionem Trigesimāquartā quero vtrū virtutes dona beatitudines ⁊ fructus sint idē habitus per essentiam. ¶ Videtur q̄ virtutes ⁊ dona nō sint idem habitus. Primo quia illa q̄ non similiter diuiduntur non sunt idem. Sed virtutes diuiduntur in infusas ⁊ adquisitas dona autem nō sic diuidūtur. Nam omnia dona sunt infusa: vt videtur: ergo ⁊c. ¶ Secō argutur de donis ⁊ virtutibus ex vna parte ⁊ beatitudinibus ex alia: qz virtutes ⁊ dona sunt septē sed beatitudines sunt octo. Mathei. 5. ergo ⁊c. ¶ Tertio de fructibus hoc idem q̄ non sunt idem cū alijs: qz fructus sunt duodecim ad Galathas quinto. Fructus autē spiritus ⁊c. Sed nulla aliorum est in tanto numero: ergo ⁊c.

Ad Galath. 5.

¶ Contra quia nō videtur necessarium ponere tot habitus. sufficiunt eñ paucioꝫ vt dicetur infra. Cum ergo non sint ponenda plura sine necessitate videtur q̄ non sint habitus distincti.

¶ In ista questiōe sic pceda.

¶ Primo ponā vnā opinionē de questione ⁊ aliā iuxta eam q̄tum ad virtutes dona ⁊ beatitudines et arguam cōtra eas. ¶ Secūdo ponā aliam ⁊ declarabo eam ⁊ simul dicam aliquid de fructibus. ¶ Tertio instabo contra dicta ⁊ soluam. ¶ Ultimo ad rationes principales.

7. virtutes capitales. ¶ Quātum ad primum. Notandū q̄ septem ponūtur virtutes capitales in nobis quarum sunt tres infuse ⁊ quatuor cardinales adquiste: scz fides spes caritas prudentia iusticia fortitudo ⁊ tēperantia. Septem etiaꝫ ponuntur et enūerātur dona ab ysaya. 11. vbi dicit de Christo. Requiescet super eū spiritus sapientie ⁊ intellect⁹ spiritus consilij ⁊ fortitudinis spiritus sapientie ⁊ pietatis ⁊ spiritus timoris domini. Beatitudines vero nominantur octo. Mathei. 5. vbi dicit. Saluator. Beati pauperes spiritu beati mites beati q̄ lugent beati qui esuriunt ⁊ sitiūt iusticiam. Beati misericordes. beati mūdo corde. beati qui persecutionē patiuntur propter iusticiam. Et tenetur cōmuniter q̄ vltima nō pont in numerū cum alijs scz est declaratiua aliarum. Signū est eñ probatiuuꝫ et declaratiuum aliarū beatitudinū quando homo

7. dona.

Beatitudines. 8.

Math. 5

sustinet persecutionē propter iusticiam. Unde nō sunt nisi septem beatitudines proprie in numerum ponētes. Et dicūtur beatitudines non quia formaliter ⁊ in actus nos beatos efficiant: sed quia meritorie quasi ad beatitudinē nos disponūt ⁊ ordināt

Fructus spūs. 12. ¶ Fructus autē spirit⁹ ad Galathas. 5. enumerātur. 12. attendēdo ad vocabula vel nomina ipsorū. Sunt eñ caritas/gaudiū/pax/patientia/longanimitas/bonitas/benignitas/mā suetudo/ fides/modestia/continētia/castitas/vtrum vero sunt tot ſm rem quot sunt ſm nomina vel vocabula magis inferius apparebit. Et dicūtur ista fructus pro quāto sunt aliqua bona delectabilia habentibus ipsa.

1. opi. ¶ Hoc premisso dicū aliqui quoꝝ opinio videtur ꝓbabilis inter alias quas nolo tenere q̄ virtutes dona ⁊ beatitudines ⁊ fructus sunt aliqua essentialiter distincta. Sed virtutes ⁊ dona dicūt habitus beatitudines vero magis dicūt actus virtutū perfectarū per dona vel potius ipsorū donorum. Unde ⁊ ſm omnes beatitudo in actu consistit magis q̄ in habitu: fructus vero sunt delectationes consequētes tales operationes quasi illa que capiuntur ⁊ consequuntur operationes perfectas virtutū ⁊ donorum sicut operationē perfectam consequitur vel concomitatur delectatio. ¶ Qz autē virtutes ⁊ dona sint habitus essentialiter distincti declarāt: quia dona eleuant ad actum perfectionē q̄ possent facere virtutes vnde ⁊ dāt operari modo superhumano ⁊ quasi supnaturali sicut virtutes modo naturali/ ⁊ ideo sicut virtus heroica distinguitur cōtra virtutē simplicē eo q̄ modo excellenti facit operari/ quasi modo diuino ſm philosophum. Sic dona a virtutib⁹ multo magis distinguntur. Qz autez beatitudines sint actus patet per modum loquendi Saluatoris Mathei. 5. vbi enūerādo beatitudines ponit multos actus. Sed q̄ fructus sint delectationes cōsequētes patet etiam ex predictis.

2. opi. ¶ Secundus modus dicēdi est in parte conueniens cū isto: tñ in parte discordans q̄ virtutes dona ⁊ beatitudines sunt habitus essentialiter distincti ita q̄ beatitudines nō dicūt actus sed habitus ¶ Hoc declaratur sic. Nam sicut circa delectationē potest aliquis male se habere triplici modo scilicet modo humano ⁊ ꝓmuni modo superhumano et magis excedēte ⁊ modo humano in superlatiuo vel quasi in summo nō curās quomodocūq̄ vel cū quocunq̄ vel cū quacunq̄ attingat delectationem etiam cōtra modum ⁊ instinctū nature sic circa materiam virtutis potest aliquis se habere tripliciter bene. Vnomodo humane ⁊ modo cōmuni sicut cōmuniter se habēt virtuosi respectu materie virtutis Secūdomodo superhumano ⁊ excellēti vel speciali ⁊ tertio modo in humano ⁊ diuino quasi ⁊ superexcellēti sicut ponitur exemplum q̄ circa materiā fortitudinis aggrediēdo terribile potest aliquis se habere modo humano aggrediendo terribile cū tristicia tñ ⁊ dolore. Tamē propter bonum cōmune ne cadat in vicium sustinēdo tristia. Secūdomodo qñ sustinet tristia vel aggreditur terribilia cuꝫ leticia ⁊ gaudio ⁊ exultatione sicut plures martires hoc fecerunt ⁊ hoc est superhumane. Tertiomodo ꝓhumane ⁊ quasi diuino modo quādo seipsuꝫ totaliter negligat q̄tum ad carnē ⁊ corpus ⁊ exponit se spō

te mori et ad sustinendum tristia et optat ꝛ desiderat sicut fecit Laurentius et Paulus desiderabat dissolui ꝛc. ¶ Ad actus ergo bene se habēdi circa materiam virtutis / primomodo necessaria est fortitudo virtus sed ad actum se habendi secundomodo necessaria est fortitudo donū. Sed ad actum se habendi/ tertiomodo necessaria est fortitudo beatitudo qua homo sic aggreditur terribilia non curans sustinere tristia ac si iā esset beatus ipsa despiciendo: ꝛ sic de alijs donis ꝛ virtutibus et beatitudinibus suo modo.

3 pcedē. opi. ¶ Contra istos modos dicēdi pro quanto cōueniunt ꝗtum ad dona ꝛ virtutes arguitur. Et similiter ptra secundū pro quāto ponit beatitudines esse habitus ꝛ distinctos habitus a virtutibus ꝛ donis. ¶ Primo sic. Si virtutes ꝛ dona sic distinguntur sicut dicūt primi ꝛ vltra beatitudines ipse sicut dicunt secūdi sequiꝝ ꝙ dona sint habitus perfectiores ꝗ virtutes ꝛ similiter beatitudines perfectiores habitus ꝗ dona ꝛ ꝙ consequēs ꝗ virtutes. Sed hoc est falsum: qꝛ caritas virtus est excellētissimus ꝛ nobilissimus habitus inter omnes ꝯm Apostolum. 1. ad Corinth. 13. ꝛ ꝯm Augustinū. 15. de trinitate: ꝗ ꝛc. ¶ Secūdo sic. Si dona essent habitus sic distincti a virtutib⁹ sicut ponūt primi ꝛ beatitudines vltra sicut dicūt secundi. Ita ꝙ virtus daret operari modo humano ꝛ donū modo superhumano ꝛ beatitudo modo inhumano cū circa eandem materiam nō possit homo simul operari modo humano ꝛ superhumano ꝛ inhumano. Nec sit necessariū si potest operare modo superhumano ꝙ operetur modo humano vel si potest modo inhumano ꝙ operetur modo suphumano vel humano. Sequeretur ꝙ virtutes non starent cū donis ꝯm primos ꝛ ꝙ virtutes ꝛ dona non starent: sed omnino superfluerēt cum beatitudinibus in habēte beatitudines Hoc est falsū. ¶ Tertio sic. Si ista distinguerētur ab invicē sicut ponūt illi siue primi siue secūdi hoc non esset nisi propter diuersos modos operādi circa materiam virtutis. Sed hoc non est necessariū. Nam ad actū perfectissimum operādi circa materiaꝫ virtutis sufficit virtus perfectissima sicut ad actum perfectum pfecta virtus ad actū perfectiores perfectior ad actū perfectissimū perfectissima. Non ergo oportet ponere alios habitus vt videtur. Et cōfirmatur per Aristotelem qui virtutē heroycam vel perfectam non distinxit a virtute imperfecta vel minus pfecta tāq̄ inter aliquos habitus alterius ꝛ alterius rationis vel sicut inter perfectum ꝛ perfectuꝫ: quia et in actu perfecte virtutis posuit stare felicitateꝫ. Nec posuit alium habitum necessarium ad actum felicitatis vie nisi prudētiam ꝗtum ad felicitatē politicam ꝛ ciuilem vel sapientiam ꝗtum ad felicitateꝫ speculatiuā. ¶ Quarto sic. Si virtutes et dona et beatitudines sic distingūtur ꝯm modos agendi humane ꝛc. Cum circa materiam cuiuslibet particularis virtutis cōtingat agere illis tribus vt videt sequitur ꝙ circa quālibet materiam cuiuslibet virtutis erit donū aliquod ꝛ beatitudo aliqua ꝛ sic tot erunt virtutes quot dona ꝛ econuerso quod tū nec primus nec secundus cōcederet. ¶ Quinto sic: qꝛ aliquibus videtur illa verba parabolica de modo agendi humane ꝛ inhumane. Homo ēm quicquid agit recte ꝛ ꝯm rationē rectam humane agit et ꝯm

Aristo.

ꝙ homo: ꝛ ideo ex illis modis agēdis parabolicis non debet accipi vt videtur distinctio habitū predictorum. ¶ Sexto contra rationē primi ꝙ beatitudines sunt actus: qꝛ beatitudo ꝛ felicitas in actu consistit. 4. ethicorū videtur esse: qꝛ beatitudines ille nō propter hoc beatitudines dicuntur: qꝛ actu et formaliter beatos nos faciant. Non enim lugere vel persecutionē pati vel esurire vel sitire faciunt homīes actu ꝛ formaliter beatos: igitur ex hoc argui nō potest ꝙ beatitudines sint actus. ¶ Similiter etiā septimo cōtra illud quod dicunt secundi ꝙ oportet panere fortitudinē donum ꝛ habitū distinctum a fortitudine virtute ad aggrediendū ꝛ sustinēdum delectabiliter tristia videtur contra philosophum in. 2. ethicorum. Ad hoc ēm videtur sufficere fortitudo virtus perfecta. Nam in scdo ethicorum dicit ꝙ signū generati habitus est superueniens delectatio. Et similiter Gregorius pmo moralium dicit ꝙ fortitudo donū dat confidētiam trepidanti. Et hoc idem attribuit Aristoteles fortitudini virtuti. 3. ethicorum vbi dicit ꝙ fortitudo facit in pauidū in periculis. Facere autē in pauidum in periculis est prestare cōfidentiam: igitur non sunt virtutes distincte. Si dicas ꝙ immo quia fortitudo virtus facit cum tristicia sed fortitudo donū cū delectatiōe ꝛ gaudio vel leticia sicut etiā dicit philosophus. 3. ethicorū de fortitudine virtute ꝙ actꝰ eius est cū tristicia. ¶ Ad hoc respondet Lyncoñ. ibidem ꝙ ꝗtum est ex parte obiecti ꝛ materie actꝰ est tristis: quia obiectum est tristabile vel cōtristās Sed ꝗtum est ex parte fortis ꝛ perfecte virtuosi p̄cipue actus est delectabilis sicut immediate probatur per philosophū. 2. ethicorum. Sic ergo non videtur stare p̄dicti duo modi dicēdi. ¶ Alij sunt modi multi dicēdi quos ponit Tho. in scripto suo vide ibi. Hec de primo principali.

4. ethic.

2. ethico.

Grego.

3. ethico.

Lyncoñ.

¶ Quātum ad secūdum articulū dicitur aliter ꝗtum ad dona ꝛ virtutes ꝙ nō sunt habitus per essentiā differentes sed septē dona sunt idem habitus cū septem virtutibus: qꝛ ēm ipsos sapientia est idem habitus cū caritate cōcernendo spē qua tenditur in deum ꝛ expectat. Qꝛ autem sapiētia donū sit habitus cū caritate. Probatur per illud. Dilectio dei honorabilis sapientia et neminē diligit deus nisi cum quo sapientia inhabitat. Similiter etiā qꝛ caritas est illa virtus que facit sapere de deo ꝛ de diuinis. Donū vero scientie ꝛ intellectus sunt idem habitus cum fide: aliter tū et aliter se habēte: quia donum intellectus idem est cuꝫ fide de articulis fidei quasi de principijs. Sed donū scientie est idem cum fide explicita quo dono sequuntur ea que sunt fidei ꝛ possunt deduci ex articulis sic ꝙ rationabiliter etiā cōtra alios possint defensari ꝛ sustineri. Donum vero consilij est idem habitus cum virtute prudētie. Donum pietatis cū virtute iusticie perfecte ad deū ꝛ ad proximū donū fortitudinis idem habitus cū virtute fortitudinis donū timoris cum virtute tēperantie precipue ꝗtum ad partem sui que dicitur humilitas reuerētie Alij tū conuenientes cum predictis ꝗtum ad quatuor vltima. Dicūt ꝙ tria prima non sunt idē habitus cuꝫ virtutibus infusis sed cū tribus adquisitis intellectualibus: qꝛ donum sapientie cū virtute intellectuali que dicitur sapientia. Donū intellectus

3. opinio quātenet doctor.

nota hec de. 7. donis.

cum virtute que dicitur intellectus precipue circa principia agibilium. Sed donū scientie idem cum virtute scientie circa ista inferiora. Sapientia vero magis circa diuina ꝛ altissima. Patet. 6. ethicorū quia nō videtur istis multum probabile ꝙ sapiētia sit idem qd̄ caritas cum sit virtus intellectualis nō appetitiua ꝛ iste modus vltimus michi placet magis. ¶ De habitudinibus vero probabile videtur michi cū alijs ꝙ non sint habitus sed magis actus virtutū vel donorum sicut etiam rationabiliter videtur per modum enumerādi ipsorū a saluatore in quo plurimi exprimūtur actus. Verū est tamen ꝙ ab aliquibus etiam ponūtur idem habitus cū donis ꝛ virtutibus. Ita ꝙ idem habitus dicatur virtus in cōparatione ad actum dicatur donū inq̄tū a spiritu sancto gratuito datum vel datus: qꝛ omne datum optimū ꝛ omne donū perfectū ꝛc. Dicatur beatitudo pro quāto ad beatitudinē nos disponit: sed quomodocūq̄ se habeat siue sic siue nō beatitudines virtutibus ꝛ donis correspondēt. Sed quomodo: quia diuersimode dicitur a diuersis ꝛ nō est magna difficultas in hoc trāseo gratia breuitatis ¶ De fructibus dicitur ꝙ aliqui fructus sunt passiones consequētes operationes perfectas virtutū vel donorum ꝛ inter illos duo sunt cōmunes omnibus talibus operatiōibus ꝛ eis correspondēt scilicet gaudium ꝛ pax. Gaudiū quod est delectatio ex causa positiua. Pax que magis puenit ex amotione impedimēti. Aliqui vero fructuum sunt habitꝰ et sunt idem cū virtutibus infusis sicut fides cū fide virtute ꝛ caritas cū caritate ꝛ longanimitas cū spe. Alij septem fructus ꝯm aliquos sunt idem habitus cū septem donis ꝛ virtutibus vel actus ipsorū vel delectationes speciales cōcomitantes actus ipsorum ꝛ consequētes: quomodo autē correspondeant dimitto gratia breuitatis. ¶ Qꝗtum igiꝭ ad articulum mouētur isti ad ponēdum ꝙ dona ꝛ virtutes sunt idem habitus per essentiam ꝛ adhuc ꝯm alios beatitudines simul: quia non videt necessitatem ponēdi tot habitus distinctos. Nec ad hoc habēt cogentē auctoritatem ꝛ ꝙ possint dici idem habitus: licet diuersimode nominentur. Patet sicut alij etiam dicūt ꝙ multa istorum sunt diuersi habitus licet eodē nomine nominētur sicut patet de fortitudine dono ꝛ virtute ꝙ etiā virtutes ꝛ dona sint idem habitus per essentiam videtur posse accipi a Gregorio primo moralium sicut allegatū est supra de fortitudine contra alios ꝛ per Ambrosiū primo libro de spiritu sancto ꝛ ponitur ī litera Magistri capi. 1. Similiter per ipsum ibidē super illud Job. Erāt enim septem filij dicit ꝙ per septem filios intelliguntur septem dona ꝛ ibidē etiam dicit ꝙ per ipsos intelligūtur septem virtutes per quod dat intelligere ꝙ sunt idez. Hec de scdo articulo. ¶ De tertio articulo transeo causa breuitatis.

6. ethi.

Habit⁹.

Fructus

Resolu.

Job.

ad rōnes pncipa.

¶ Ad primum principale patet ex predictis. Nam ēm ponētes ꝙ dona sunt idē habitus cum septem virtutibus quarum tres sunt theologice ꝛ infuse ꝛ alie quatuor cardinales ꝛ adquisite. Ita dona diuidūtur per infusum ꝛ adquisitum sicut ꝛ virtutes. Secūdum ponētes vero ꝙ dona omnia sunt idem habitus cū virtutibus adquisitis sic bene concludit ratio ꝙ non sunt idem habitus cū virtutib⁹ infusis vel theologicis. ¶ Ad secundum patet ex dictis ꝙ vel beatitudines nō sunt habitus: ꝛ sic nō sunt idem habitus cū virtutibus et donis vel si sic qd̄ tamen nō puto illa octaua beatitudo non ponit in numerū: sed tm̄ est declaratiua aliarum. ¶ Ad tertium patet dicendum de fructibus ꝙ non sunt idem cū alijs penitus sed aliqua sic et aliqua non. Nec oportet ꝙ sint sub numero aliorum: ideo ꝛc.

¶ Distinctionis Trigesimequinte.
Questio Vnica.

Circa distictionez Trigesimamquintaꝫ quero. vtrum vita contemplatiua in statu presentis vie sit nobilior ꝛ perfectior ꝛ maioris meriti ꝗ vita actiua. ¶ Videtur ꝙ acria sit melior ꝛ maioris meriti quia illa vita est melior si ne qua homo non potest ad regnū peruenire ꝗ illa sine qua potest. Sed sine actiua nō potest sine contēplatiua potest ꝯm Gregorium sup Ezech. pte. 1. Omelia. 2. ergo ꝛc. ¶ Secūdo sic. vita perfectior nō debet ꝓpter imperfectioreꝫ dimitti: sed magis econuerso. Sed contēplatiua dimittēda est ꝓpter actiuam. Unde ꝛ monachus ꝗtumcūq̄ contēplatiuus assumi potest ad presulatū qui est status vite actiue exercēde multo facilius ꝗ episcopus vel p̄latus possit descēdere ad monachatum extra de renūciationibus. Nisi cum predi. ꝛc. ꝗ ꝛc. ¶ Tertio sic. Perfectius est ꝛ maioris meriti proficere sibi ipsi ꝛ proximo ꝗ solum sibijpsi. Sed actiua proficit sibi ꝛ proximo cōtemplatiua solum sibi. Unde et sancta rusticitas solum sibi prodest: ergo ꝛc.

¶ Contra Luce. 10. dicit Saluator commendando vitam contemplatiuam in maria. Maria inquit optimam partem elegit: ergo ꝛc. Luc. 10.

¶ In ista questiōe sic ꝓcedā.

¶ Primo ponā vnam opinionem de questione cū motiuis eius. ¶ Secundo arguam contra eam et ponā aliam. ¶ Tertio respondebo ad motiua illiꝰ opinionis. ¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ Quātum ad primū est opinio cuiusdam doctoris in suo quolibet. Contēplatiua vita pro statu presenti est simpliciter nobilior et perfectior ꝗ vita actiua. Ad cuius euidentiam dicit ꝙ quedam est vita actiua hominis tantū propter seipsum queversatur circa temporalia bona ꝛ corporalia sicut sunt actio et huiusmodi. Alia est actio hominis propter virtutē adquirēdam vel nutriendam in seipso sicut actio refrenandi carnem ꝛ castigandi ieiunando/laborando/vigilando: et huiusmodi. ¶ Secūda est actio prelatorū qui ad hoc instituuntur: vt procurēt vtilitatē ꝛ salutē aliorum precipue subditorū p̄dicando confessiones audiendo ꝛ puniendo vel corrigēdo malos ꝛ huiusmodi. De prima ꝛ secūda actione vel vita actiua dicit ꝙ in homine disposito ad contēplationem nobilior ꝛ perfectior ꝛ maioris meriti est vita cōtēplatiua ꝗ actiua etiam ꝗtum ad vsum qd̄ probat de prima: quia sicut bona spiritualia circa que intēdit contē

De vita actiua ꝛ cōtemplatiua. i. opi.

platiua sunt maiora q̃ illa temporalia vel corporalia circa que intẗdit prima actiua. Sic contẽplatiua prefertur illi ⁊ ista actio contẽplationẽ impedit teste Gregorio quinto moraliũ dicẗe. Neq; mens ad contẽplanda eterna deducitur nisi ab his q̃ exterius instruunt subtrahat. ¶ De secunda etiã actione declarat q̃ contẽplatiua sit melior simpliciter: quia illa actiua ordinatur ad contẽplatiuã sicut ad finẽ. Exercitium eñ virtutũ quibus homo seipm componit comprimẗdo passiones ⁊ moderãdo exteriores actiones ad contẽplatiuam vitam ordinatur dicẗe Gregorio primo moraliũ. c. 23. Qui cõtẽplationis arcem tenere desiderat primo in cãpo operis se probare studeat et super Ezechie. pte. 1. homelia tertia. ¶ Actiua peior est tempore q̃ cõtemplatiua: quia ex bono opere tẗditur ad contemplatiouẽ. Sed loquẽdo de cõtẽplatiua vita ⁊ actiua prelatorum tertiomodo accepta dicit q̃ contemplatiua nobilior est in se ⁊ perfectior q̃ actiua: sed q̃tum ad vsum actiua est perfectior ⁊ maioris meriti ⁊ precipue si procedat ex obediẗia superioris precipientis ⁊ ex zelo feruentis caritatis ⁊ non solum homo plus proficit proximo ẽm vsum actiue: sed etiam sibijpsi. Hoc probatur. Tum q̃ vita actiua lye cõparatur in glosa sup Genesim. Sed contemplatiua racheli. Lya autẗ planum est q̃ fecundior fuit q̃ rachel. Tum quia etiã Augustinus de opere monachorum reprehẽdit aliquos qui laborare nolebant ẽm vitã actiuam excusantes se de vita contẽplatiua. Tum quia hoc videtur dicere decretalis illa de renũ ciationibus nisi cum prudẽ. Tum quia etiam deo nullum est matus sacrificium q̃ zelus animarũ ẽm Gregoriũ super Ezech. pte. 1. homelia. 20. q̃ ⁊c. Hoc etiam videtur probari p illud Gregorij. 7. moraliũ. Caritas que nos ad vim cõpassionis humiliat altius in culmen contẽplatiõis leuat ⁊c. Hec de primo articulo principali.

Brego. Brego. Brego.

¶ Quãtum ad secundum articulum videtur michi dicẽdum simpliciter ⁊ absolute ceteris paribus q̃ vita cõtẽplatiua est melior et simpliciter nobilior ⁊ maioris meriti q̃ actiua q̃cunq; ⁊ q̃tum ad essentiam ⁊ q̃tum ad opus vl ad vsum suum. ¶ Unde arguo contra predictã opinionem q̃tum ad illud qõ dicit cõtrarium: q̃ vsus alicuius habitus in anima nõ cõsistit nisi in operatione ẽm talem habitum. Cum igitur ẽm nobiliorem habitũ sit nobilior operatio ceteris paribus ⁊ oĩbus pensatis sicut contẽplatiua nobilior est ẽm te ẽm suam essentiam sic etiam ẽm vsum vel operationẽ. ¶ Secundo sic. Illa vita est simplicior melior ⁊ nobilior ⁊ maioris meriti q̃tum ad vsus que est similior vite pfectissime ⁊ diuinissime. Sed hec est contẽplatiua presentis status ⁊ nõ actiua: ⁊ vnde propter eius similitudinẽ maxima ad vitã beatam dicitur manere ⁊ perfici in patria: non autẗ vita actiua. ¶ Tertio sic. Aristoteles. 10. ethicorũ simpliciter prefert contẽplatiuam et q̃tum ad habitum ⁊ q̃tum ad actũ ipsi actiue ẽm virtutes politicas. Nam illa cõuenit homini ẽm q̃ homo ⁊ ẽm portionẽ superiorem ⁊ magis premiat contẽplatiuos q̃ actiuos sicut patet ibidem: q̃ similiter i pro posito. ¶ Quarto sic ex dictis aliorũ. Si eñ contẽplatiua est simpliciter nobilior q̃tum ad essentiã et opus eius ⁊ vsus ita potest fieri ex precepto superioris vel ex obedientia inferioris et ex feruida caritate sicut etiã opus actiue videtur q̃ actus vel vsus seu opus contẽplatiue est simpliciter aliquid nobili⁹. ¶ Ultimo arguitur ex nobilitate obiecti habitus ⁊ actus qui ferũtur per se ⁊ immediate circa nobilius ⁊ perfectius obiectũ in infinitum sunt nobiliores ⁊ perfectiores. Sed habitus vite contẽplatiue sunt huiusmodi: quia versantur circa deũ cogitãdo ⁊ diligẽdo deum immediate. Non sic autem vita actiua q̃ ⁊c. ¶ Ista possunt confirmari p plures auctoritates. Prima ẽ Gregorij sup Ezechie. parte. 1. Homelia. 3. vbi dicit ꝗ tus operis est sub volatu contẽplationis. Et probat p illud Luce. 10. Maria optimã partem elegit ⁊c. Unde ⁊ bene fuit hoc figuratum in hoc q̃ manus animalium per quas actiua signatur erant sub pẽnis eorum sicut etiam deducit Gregorius. Unde ⁊ ibidẽ dicit q̃ actiua minor est merito q̃ contẽplatiua. Nam ⁊ si per actiuam aliquid agimus per contẽplatiuam ad celeste desiderium volamus. ¶ Secũda est eiusdẽ Gregorij vbi supra quãdo dicit q̃ ex bono opere tẗditur ad contẽplationẽ ⁊ ysido. de summo bono dicit q̃ redeundũ est ab actione in cõtẽplationẽ ⁊ hoc verum est finaliter sicut in statum manẽtem. ¶ Tertia est Gregorij vbi supra. Dicit eñ actiua vita cum mortali vita deficit contẽplatiua vero in meliori vita plenius excrescit. ¶ Quarta autẗ est Gregorij etiã describẽtis vitas istas quere alibi. ¶ Secũdo tñ dico q̃ ex causa ⁊ in casu pro aliquo tẽpore melior est actiua q̃ contẽplatiua. Puta qñ vrget obedientia superioris vel necessitas Christi ex precepto diuino. Alioquin enim homo peccaret mortaliter ⁊ transgrederetur obedientiam vel preceptum. Hec de secundo articulo.

Idem. 3. ethico. opi. doc. 5. 1. opi. Aristo.

¶ Quantum ad tertium articulum. Ad primũ dico q̃ licet actiua fecũdior sit extensiue ⁊ q̃tum ad multitudinẽ operũ sicut Lya tamen intẽsiue ⁊ q̃tum ad valorem operis contemplatiua est fecũdior sicut etiam apud Jacob prepõderabat filium Rachelis omnib⁹ filijs Lye. ¶ Ad secũdum dico q̃ Augustinus loquiẗ cõtra aliquos qui de vita actiua se excusabant vel cõtra superiorum obedientiã datã pro tẽpore ⁊ loco vel qui nec vitam contẽplatiuam exercebant ⁊ ita ociosi erant. ¶ Ad tertium dico q̃ illa decretalis quando dicit q̃ vita cõtẽplatiua securior tñ actiua est magis fructifera ⁊ q̃ in fecunditate Lya Racheli est prelata dicẽdum sicut prius. ¶ Ad quartũ dico q̃ in vita contẽplanda deum suum orando nõ minus potest haberi zelus animarum ex feruida caritate q̃ in vita actiua. Unde ⁊ Moyses ⁊ multi alij plus profecerunt orando q̃ alij pugnãdo vel operãdo. ¶ Ad auctoritatem vltimã dico q̃ est ad oppositum. Nã Gregorius pensat in bonitatẽ actiue ex hoc q̃ per ipsam disponitur ad contẽplatiuã: ⁊ per cõsequẽs plus ponderat contemplatiuam.

ad rõnes 1. opi.

¶ Ad primum principale dico q̃ maior illa non est vera: quia perfecti ⁊ imperfecti possunt ad regnũ peruenire: ⁊ tamen status pfectionis nobilior est cuiusmodi est status vite contẽplatiue. ¶ Ad secundum dicitur q̃ vita contemplatiua non debet simpliciter dimitti propter vitã actiuã. Unde ⁊ prelati vtrãq; vitã debẽt exercere

ad rõnes principales.

in casu tamen ⁊ pro tẽpore ⁊ ex causa potest dimitti propter actiuã nõ obstãte q̃ sit nobilior. ¶ Ad tertium dicẽdum q̃ contẽplatiua non solum proficit sibijpsi: sed proximo vt dictum est supra. vel dic q̃ actus proficiendi sibijpsi per contẽplationẽ põt esse ceteris paribus vtilior ⁊ perfectior ⁊ preponderat actui proficiẽdi sibijpsi ⁊ primo per actiuã.

¶ Distinctionis Trigesimesexte.
Questio Unica.

Circa dstictionẽ Trigesimamsextam q̃ro. vtrũ virtutes ad inuicẽ sint cõnexe

¶ Videtur q̃ sic. Necessario qui habet vnã virtutẽ virtuosus est. Sed virtuosus non est qui habet aliquod vitiũ: ergo qui habet vnã virtutem nullũ habet vitium: ⁊ per cõsequẽs omnẽ virtutem habet vt videtur. ¶ Secundo sic. Prudẽtia non stat in intellectu cũ malicia in affectu. Nã malicia subuertit iudiciũ rationis. Juxta illud. Excecauit eos malicia eorũ. Et Aristoteles dicit in. 3. ethicorum q̃ omnis malus est ignorans: igitur cũ vna sit prudẽtia respectu omniũ virtutũ moralium oportet q̃ ipsa si est in intellectu excludat omnẽ maliciam oppositam virtuti a voluntate et per consequẽs arguit omnẽ virtutẽ ⁊ econuerso quelibet virtus arguit ipsam: quia nulla virtus sine prudẽtia esse potest nec prudẽtia sine moralivirtute. 6. ethicorũ. ergo omnes sunt cõnexe. ¶ Tertio sic. Illa sunt ad inuicẽ connexa quorũ vnus est necessarium ad conseruationẽ vel perfectionem alterius. Sed ita est de omnibus virtutibus. Si eñ vnus caret aliqua virtute non est pfecte virtuosus ẽm aliam ⁊ cito cadit ab ipsa sicut qui nõ est fortis cito timore mortis decidit a castitate ⁊ facit cõtra ipsam: ergo ⁊c.

¶ Contra. Experientia docet aliquos esse virtuosos circa vnã materiã et non circa aliam. Aliqui eñ sunt casti ⁊ non sunt mites vel humiles. Aliqui liberales ⁊ non sunt casti ⁊ huiusmodi: ergo virtutes non sunt necessario connexe.

De cõnexione virtutũ moralium. 1. opi.

¶ In ista questione sic pcedã

¶ Primo inquiram vtrum omnes virtutes morales sint cõnexe adinuicẽ necessario. ¶ Secũdo inquiram vtrum sint connexe cum prudẽtia ⁊ ecõuerso. ¶ Tertio vtrũ virtutes theologice sint cõnexe. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quantum ad primũ articulum. Est vna cõmunis opinio quasi omnium doctorum q̃ virtutes morales q̃tum ad suum adquiri ⁊ esse imperfectũ non sunt necessario cõnexe: sed vna potest adquiri sic imperfecte ⁊ haberi sine alia sed ẽm esse perfectũ ⁊ cõsummatus necessario sunt connexe nec vna potest haberi sine alia hec est sentẽtia ipsorum: licet verba aliquorum varientur. Puta verba Magistri henrici qui distinguit quadruplicẽ gradũ virtutis moralis ⁊ habẽdi se circa ipsam. Unus est gradus incipiendi secũdus est proficiendi: tertius est perficiendi: ⁊ quartus est excedẽdi sicut exceedit virtus heroica vel habẽs ipsam ẽm eam primos duos status vel gradus scz inchoationis ⁊ perfectionis vocat magis status dispositiõis ad virtutem q̃ statum virtutis ⁊ de illis plane dicit q̃ in ipsis nõ oportet virtutes conuerti ⁊ esse simul. Tertium vero statũ adhuc subdiuidit: sed nõ curo. Nam tandẽ dicit cum alijs q̃ si virtus accipitur in statu perfectiõis sue ⁊ gradu q̃tumcũq; circa heroycam q̃ virtutes pro illo statu sunt cõnexe: licet nõ vt virtutes absolute sed vt perfecte sunt et consummate ⁊ multofortius in statu vel gradu heroyco qui est quasi superhumanus ⁊ diuinus stat⁹.

August. Brego. Bernar. Tullius.

¶ Q̃ autem virtutes ẽm esse incõpletum ⁊ imperfectum non sint connexe nec necessario simul. Probatur. Tum quia homo est magis pronus ⁊ naturaliter dispositus ad vnã virtutem ⁊ nõ ad aliã: immo ad vicium oppositum vel saltẗ multomagis ad vnã q̃ ad alias. Tum quia homo in adquirẽdo virtutẽ potest se exercere ⁊ actus frequẽtare circa materiam vnius virtutis ⁊ nõ circa aliam et ita perfecte habere vel adquirere sine alia. Tum q̃ magis potest occurrere materia vnius virtutis q̃ alia: immo materia alicuius virtutis vix vnq̃ occurrit sibi. ¶ Sic ergo patet hoc tam ex parte operãtis q̃ ex parte actus vel operis q̃ ex pte materie vel obiecti q̃ scilicet virtutes in adquirẽdo ⁊ ẽm esse incompletum non sunt necessario connexe nec simul. Alioquin simul omnes adquirerẽtur qõ est impossibile. Secũdum vero declaratur q̃ virtutes morales in esse completo ⁊ perfecto sint cõnexe ⁊ necessario simul. Probatur. Tum quia illa nõ est perfecta virtus que cõpatitur secum obliquitatẽ illius potẗie cuius est circa aliquã materiam virtutis cuiusmodi est omnis virtus que nõ habet secũ aliam virtutẽ sibi connexam. Tum quia illa non est perfecta virtus que nõ facit delectabiliter operari ⁊ immobiliter. Sed virtus non habẽs secum aliam cõnexam non facit delectabiliter operari: quia potest impediri ⁊ difficultatẽ contrahere ex passione circa materiam alterius virtutis respectu cuius non habet virtutẽ. Unde ⁊ habẽs castitatẽ nisi habeat fortitudinẽ difficulter continebit timore mortis intentato. Tum quia illa virtus non est perfecta que non ducit ad finẽ virtutis nec consequitur vel assequitur ipsum. Virtus vero non habẽs secũ alias ⁊ per consequẽs compaciens secũ vicium oppositũ alteri virtuti non potest consequi finẽ virtutis nec attingere efficaciter ad ipsum. Puta ad beatitudinem alias viciosus in vna materia posset consequi beatitudinem nec respectu finis indigeremus nisi vna virtute qõ est falsum: q̃ ⁊c. ¶ Ad hoc adducũtur auctoritates multe que ẽm eos verificãtur saltem de virtutibus in esse cõpleto ⁊ perfecto. Prima est Augustini. 6. de trinita. c. 4. vbi dicit q̃ virtutes que sunt in animo nullomodo ab inuicẽ separari possunt. Secũda est Gregorij primo moraliũ vbi dicit. Neq; eñ vna virtus vere est si mixta alij non est idem cõnexa. Tertia est eiusdẽ. 12. moraliũ vbi dicit q̃ vna virt⁹ tãto minor est quãto deserũt cetere. Et ibidem dicit q̃ vnusquisq; tunc virtute pollet cum vicio nõ subiacet. Quarta est Bernardi de cõsideratione primo vbi dicit. Suauissimum esse concẽtum cõplexumq; virtutũ ⁊ vnam pendere ex altera: quare ⁊c. Quinta est Tullij de tusculanis questionibus lib. 2. vbi dicit sic. Si vnã virtu

tem confessus fueris te non habere nullam te habere necesse est. Ad idē videtur esse auctoritas Magistri in litera presentis distinctiōis. Sexta auctoritas est Cōmentatoris. 6. ethico. vbi dicit. Temperātiam appellamus hic velut prudētiam. Sozores ēm ad inuicem sunt virtutes.

cōmēta.

¶ Sed licet ista opinio sit ꝓbabilis ⁊ videatur dictis sanctorum conformis non capio eā esse verā: ⁊ ideo arguo primo contra eam sic. Ex eisdem actibus vel similib⁹ habitus generatur ⁊ augetur ⁊ perficitur sed ēm eos in primo dicto. Homo potest adquirere virtutes ꝑ aliquos actus in esse imperfecto circa aliquā materiam virtutis et nō circa aliam: ḡ plus ⁊ plus possit elicere vel frequētare tales actus circa materiā predictam videtur q̄ perfecte possit sibi adquirere et habere habitum virtutis circa vnā materiam sine alia virtute circa aliam materiam. Ita q̄ ex primo dicto eorum arguitur contra secūdum dictum et ex motiuis primi dicti contra secūdum dictū: qr enim homo ēm inclinationē vel dispositionem maiorem quā habet ad vnam virtutē q̄ ad aliam potest actus elicere circa materiam virtutis ⁊ nō circa materiam alterius ⁊ illa materia potest occurrere sic q̄ non alia. Non apparet ratio quare per ampliorem actuum frequētationem nō possit virtutē perficere etiam vsq̄ ad grādum virtutis heroycus ēm iudicium ⁊ dictamen rationis recte conformiter ad inclinationes vel pronitatem naturalem vel etiam dato q̄ non esset tanta pronitas sed minor ⁊ hoc ex imperio ⁊ motione voluntatis. ¶ Dices q̄ dato q̄ materia alterius virtutis non occurrat: tamen potest in se generare habitum virtutis respectu illius materie ⁊ necessario si perficiat aliā virtutes ⁊ possibile est hoc sicut pauper homo dato q̄ nunq̄ occurrat pecunia danda ab ipso ⁊ nunq̄ habeat: potest tn̄ adquirere virtutē liberalitatis eligēdo frequēter bene distribuere ⁊ liberaliter si haberet: ⁊ ita licet materia non occurrat sibi in re: tn̄ occurrit in ratione vel in intellectu ⁊ circa illā potest frequētēr bene eligere ⁊ virtutē generare. ¶ Contra: quia nō video q̄ sit necessarium siue materia alterius virtutis occurrat siue nō siue in re siue in ratione q̄ voluntas eliciat aliquē actum circa illā et ita potest frequentare actus circa vnā ⁊ non circa aliam ⁊ ita generare ⁊ perficere virtutē circa vnam ⁊ nō circa aliam. Preterea possibile est q̄ materia alterius virtutis nunq̄ occurrat nec in re nec in ratione exercenti se circa materiam alterius virtutis. Ponatur ēm aliquis nutritus a puero in loco solitario in quo nichil audiat de cōmutationibus vel distributionibus ⁊ ita nichil sciat de materia iustitie particularis: tamen nutriatur in magnis cibariis ⁊ frequētent eum pulchre mulieres iste iudicio rationis recte posset moderate ⁊ tēperate comedere ⁊ ab illicitis circa mulieres se tenere et honeste circa ipsas se habere ⁊ sic tēperātiam adquirere et tamen nunq̄ occurreret sibi nec in re nec in ratiōe materia iustitie particularis ⁊ ita nunq̄ adquireret ipsam: quare ⁊c. ¶ Videtur ergo in statu ⁊ gradu perfecto virtutis et in quo meretur dici virtus potest adquiri aliqua virtus mozalis sine alia. Dices adhuc q̄ non qr ad hoc q̄ sit perfecta virtus necessario habet respectum ad alias sicut suomodo ad prudētiam. Dico q̄ quicquid sit de prudētia et respectu virtutis mozalis ad ipsam de quo infertur apparebit nō video q̄ aliquē respectum necessariū ad perfectionē virtutis intrinsecā habeat vna virtus mozalis ad aliam. Unde nec in diffinitione virtutis ponitur aliqua habitudo virtutis mozalis ad aliam: sed solum ad prudētiam. Virtus ēm est habitus electiuus determinatus recta ratiōe sicut sapiens id est prudēs determinauit. Est ēm habitus inclinās vel facilitans ad actum ēm iudiciū rationis recte ⁊ nō plus. ¶ Secūdo arguo sic principaliter. Si virtus potest adquiri ⁊ haberi in esse perfecto sine alia ⁊ nō in esse perfecto sequitur q̄ quādo perficitur vna virtus vt mereatur dici virt⁹ q̄ vnico actu omnes alie simul ⁊ in instāti generanr. Probatio quia in toto esse imperfecto virtutis p̄cedēte non habebatur nec erat necessariuz aliquid haberi de alijs virtutibus ēm eos. Si ergo necesse est haberi omnes alias quādo perficitur virtus sequitur q̄ simul vnico actu generantur ⁊ vltra sequitur q̄ generātur non ex actibus earum sed ꝑ actuz vel ex actu alterius virtutis que prius habebatur imperfecte ⁊ modo perficitur. Sed ista sunt inconuenientia vt patet ḡ ⁊c. ¶ Tertio sic. Si vna virt⁹ mozalis in suo esse perfecto depēderet ex alia pari ratione econuerso: ⁊ sic esset circulus per se in depēdendo virtutes ab inuicem qd̄ est impossibile. Tūc enim quelibet esset anteq̄ esset ⁊ esset virtus perfecta anteq̄ esset virtus perfecta ⁊ ecōuerso qd̄ est cōtradictio. ¶ Quarto sic. Magis viderētur ꝓnexe virtutes spē differētes eiusdem generis proximi ⁊ circa eandē materiam q̄ eiusdem generis remoti. Sed ille nō sic sunt connexe etiā q̄ oporteat eas simul stare in esse perfecto sicut patet de castitate cōiugali cum qua nō oportet stare virginitatē vt patet: ergo nec virtutes alterius generis. Puta temperātiam ⁊ fortitudinem ⁊ iusticiam ⁊ huiusmodi.

5. r. opi.

¶ Ad hoc adducūtur auctoritates q̄ non oportet virtutes sic esse necessario ꝓnexas. Prima est Augustini de sentētia Jacobi ad Hieronymū. Nō est inquit diuina sentētia qua dicitur q̄ qui vnā virtutem habuerit habet oēs ciq̄ nulla est cui vna defuerit: ergo non est sentētia vera. Alioquin esset diuina: quia omne verū a spiritu sancto est: nec est ad ꝑpositum Augustini qd̄ soluunt aliqui q̄ non est diuina sentētia: quia licet sit vera: nō tn̄ scripta est in diuina scriptura: ⁊ ideo non est diuina. Similiter etiam qd̄ dicūt alij q̄ Augustinus intelligit de virtutibus in statu vel gradu imperfecto. Nā ipsemet in eodē libro dicit de castitate coniugali q̄ ipsa virtus est. Hec ēm vicīū dici potest: ⁊ tamen secū non habet omnes virtutes necessario ad hoc vt sit perfecta puta virginitatem ⁊ ideo patet q̄ ipse dicit q̄ illa non est diuina sentētia non solum: quia non est scripta in scriptura diuina sed etiam quia nō est vera. ¶ Contra secūdam etiā solutionē potest argui eodēmodo. Similiter etiā sequeretur q̄ nullus vn q̄ posset habere vel adquirere aliquā perfectā virtutem nec heroycam: quia impossibile est q̄ homo omnes virtutes adquirat propter diuersitatem statuum ⁊ modozum viuēdi ⁊ multozum alozum q̄ necessario ab hoc impediunt vt videtur. ¶ Secunda auctoritas est Augustini vbi supra. Dicit enim q̄ vnus et idem homo maiorem habet pudicitiam q̄ pacientiam ⁊ adhuc nō habet continētiam licet habeat magnā misericordiam: ⁊ per consequēs nō est

August.

August.

necessarium si habet vnā perfectā q̄ habeat aliā ⁊ ideo dicit q̄ non est diuina sententia dicere q̄ qui habet vnam virtutem habet omnes sicut Stoyci posuerunt.

opi. auc.

¶ Quātum igitur ad istum articulum dico aliter primo sicut dicunt alij q̄ non oportet virtutes esse cōnexas in suo adquiri vel esse imperfecto. ¶ Secūdo q̄ nec in esse earum perfecto loquēdo de perfectiōe ipsarū intrinseca ⁊ formali q̄ vna queq̄ habet ex seipsa intrīsece ⁊ formaliter sicut probatū est arguendo cōtra opinionē primā. ¶ Tertio dico q̄ loquēdo de perfectione earū extrinseca: ⁊ per accidēs que magis debet dici perfectio habentis eas q̄ perfectio earū potest dici q̄ oēs simul compossibiles in eodē sunt cōnexe: qr ad hoc vt habēs omnino virtutes sit omnino pfectus oportet q̄ habeat oēs tales virtutes ⁊ quāto habet pauciores tāto est minus perfectus ⁊ magis impediri potest ab actibus aliarū quāto vero plures tāto perfectior. ¶ Quarto dico q̄ sicut etiā cōmuniter dicitur virtutes pfecte vel in esse perfecto habite, sunt cōnexe pro tanto: quia modus operādi aliarū quasi cuilibet conuenit. Sunt ēm quatuor modi operandi virtuose que in qualibet virtute inuenium tur: diuersis tn̄ virtutib⁹ appropriant. Puta quatuor cardinalibus scz discretio/rectitudo/firmitas et modus vel moderatio. Prima ꝓditio appropriatur prudētie scdā iusticie. tertia fortitudini ⁊ quarta tēperantie. Fortis igitur ⁊ operatur discrete et sic dicit habere cōnexam prudētiam q̄tum ad hoc Utrum autē aliter habeat eam cōnexam dicam infra ⁊ operatur recte: ⁊ sic dicitur habere iusticiā annexam non q̄tum ad habitū sed q̄tum ad operādi modum: quia alia est rectitudo simpliciter iusticie ⁊ fortitudinis: et sic de alijs.

4. modi operādi virtuose.

ad rōnes 1. opi.

¶ Ad argumenta aliozum.

¶ Ad primum pro connexione virtutum in esse perfecto dico q̄ perfecta virtus iusticie potest secum compari obliquitatem que non est sibi opposita puta obliquitatem circa materiaz alterius virtutis. Perfecta dico perfectione intrinseca sibi licet non perfectione accidētali ⁊ extrinseca: ⁊ sic de alijs. ¶ Ad secundū dico q̄ virtus sine alia potest dare faciliter operari per se loquēdo sine alia circa propriā materiā: licet per accidens impediri possit operans a delectatione ex defectu alterius virtutis et ideo bene cōcludit argumētum q̄ habēs virtutē vnā tn̄ q̄tumcūq̄ perfectā sine alijs nō est vsquequaq̄ pfectus circa totā materiam mozalē. ¶ Ad tertiū dico q̄ quelibet virtus in se pfecta q̄tum ad perfectionē intrinsecam attingere potest ad finem propriū sibi precise correspōdētem. Puta ad actū suum virtuosum eo modo quo actus dicit finis habitus sed ad finē totalē ⁊ perfectū omnib⁹ vel pluribus correspōdētem attingere nō potest sine alijs nō obstante q̄ in se sit pfecta. Et ideo bene concludit argumentū q̄ ad pfectionē habētis omnimodā respectu finis consequēdi nō sufficit vna virt⁹: sed alie requirunt. ¶ Ad oēs auctoritates vno verbo dici pōt q̄ nō intēdūt dicere virtutes necessario cōnexas nisi vel q̄tū ad modos generales appropriatos aliquibus ipsarū vel q̄tum ad pfectionē omnimodā habētis ⁊ sic q̄tum ad perfectionē earum extrinsecā ⁊ accidētalem. Nisi q̄ ad auctoritatē Tullij dici potest aliter q̄ ipe loquebatur ēm opinionē stoycozum quam opinionez reprobat Augustinus sicut superius est allegatum. Hec de primo articulo principali.

ad auctoritates.

¶ Quātum ad secūdum articulum de cōnexione virtutū mozalium cū prudentia inquirēdum est primo. An sit vnica tn̄ prudentia numero ⁊ specie in habēte ipsam correspondēs omnib⁹ virtutibus mozalibus. Vel an sint diuerse ⁊ varie prudētie ēm speciem correspondētes ad diuersas virtutes mozales circa diuersas materias. Et de hoc cōmuniter dicit q̄ vna prudētia ēm speciem ex parte intellectus correspondēs oībus virtutibus mozalib⁹. Hec oportet ipsam variari vel multiplicari. Nn̄ ⁊ ī eodē hoīe nō est nisi vnica prudentia numero circa totā mozalē. ¶ Q̄ autē ita sit Probat primo sic. Habitus per se adnuū obiectū formale est formaliter ⁊ ꝑ se vn⁹. patet. Nā habit⁹ secant ⁊ ꝓsimiliter vniunt. quēadmodū ⁊ res circa quas sunt. 3. de aīa. Exemplū est de potētia visiua que respicit oēm colorē sub eadē ratiōe formali colozis ⁊ est vna. ¶ Et cōfirmat. Naz qr geometria habet vnū per se primū obiectū ⁊ formale scz lineā ēm rationē linee est vnus habitus in se formaliter et ēm speciem. Sed prudētia respicit vnū ꝑ se obiectum formale ⁊ sub vna ratione formali scz bonū humanū vel vnū agibile ⁊ cōtingēs per ꝓns patet 6. ethi. ḡ ⁊c. ¶ Secūdo sic. Si prudētia variarēt circa diuersa agibilia hoc nō videretur nisi ꝑpter diuersitatē materiarum vel obiectorum. Puta ipsorum agibilium diuersorum dictabilium per prudentiam. Sed hoc non obstat. Nam in genere et materia speculabili plus distat conclusio a principio ⁊ econuerso q̄ diuersa agibilia adinuicem in materia mozali: ⁊ tamen idem est habitus principij et conclusionis: quia eadem scientia considerans principia et conclusiones. Quod patet ex hoc. Nam q̄to aliquis plures conclusiones ex eodem principio cognoscit tanto perfectius cognosci principium qd̄ non esset nisi esset eadem noticia vtriusq̄: quare ⁊ cetera. ¶ Tertio sic. Habitus qui considerat vnum primū principiū in aliquo genere vl in aliqua materia ad tot se extendit manens vnus ad quot et illud principium. patet sicut ⁊ principiuz ipsum. Sed prudentia cum sit ratio recta agibiliū et respiciat agibile ordinabile ēm rectam rationez pro obiecto habet considerare primum principiuz agibilium. Patet: ergo manēs vna ad omnia agibilia se extendit. ¶ Quarto sic. Licet multa et alterius rationis considerentur a habitu: si tamen habent attributionem per se ad aliquid vnum habitus est per se vnus. Patet de methaphisica cuius obiectum non est vnum: nisi secundum analogiam vel attributionem vnius entis ad alterum: sed omnia obiecta prudentie. Puta omnia agibilia etiam vt considerantur ab ea attributionem vl analogiam habent ad vnum finem vltimū ad quez omnia ordinantur per prudentiam: ergo ⁊ cetera.

de cōnexione virtu. mozalū prudētia.

1. opi.

¶ Quinto sic. Intelligere est motus rei ad animam. Sed velle est motus anime ad rem. Sed res maiorem vnitatem habent in intellectu q̄ in seipsis: igitur non oportet prudentiam que est habitus intellectualis variari sicut virtutem mozalem

non obstante diuersitate materie mozalis Et confirmatur:quia si obiecta puta bona agibilia varierent prudētiam hoc videretur de bono monostico politico ⁊ yconomico. Sed eadem est prudētia respectu omniū quia vnū ordinatur ad aliud sicut ad finē. Patet ⁊ propter hoc dicit philosophus.3.politice q̄ eadem virtus ⁊ prudētia p̄ consequens boni viri ⁊ boni principis. Virtus autē principis est politica:boni viri yconomica:quare ⁊c. ¶ Vltimo confirmatur per Aristotelem.6.ethicozū vbi hoc expresse videtur determinare.

6.ethi.

opi. doc.

¶ Sed licet ista positio sit probabilis ⁊ cōis tm̄ non teneo ipsam. Teneo em̄ q̄ tot sunt prudentie ēm species circa diuersas materias mozales quot sunt virtutes mozales adquisite circa ipas:⁊ ita cuilibet virtuti mozali sua ꝓpria prudentia correspondet. Ita q̄ prudētia in cōmuni debet poni vna virtus ēm genus remotū sicut etiam virtus mozalis adquisita est vna. ¶ Ad hoc adduco aliquas rationes. Habitus q̄ respicit plura obiecta formalia ēm diuersas per se rationes formales nō est vnus sed plures. Patet ex maioze aliorū:et auctozitate philosophi tertio de anima. Sed prudentia est huiusmodi. Nam sicut quelibet virtus mozalis respicit bonū agibile ēm propriam rationem sibi correspondētem:⁊ ideo virtutes mozales circa bonū agibile multiplicantur ⁊ variantur sic oportet necessario q̄ directiuum cuiuslibet virtutis scz prudentia respiciat tale bonū ēm propriā specialem rationē. Alioquin em̄ virtus ferretur in aliquod obiectum formale vel ēm aliquā rationem formalem obiecti vel boni agibilis circa quam nō dirigeretur nisi per accidēs ⁊ ita causaliter tenderet in suum per se obiectum:ergo ⁊c. Vnde ꝓpter istam rationē capiendam. Dico q̄ non video:quare prudētia ex parte intellectus que est per se directiua mozalis virtutis non respiciat obiectū agibile ēm proprias ⁊ diuersas rationes speciales sicut et virtus mozalis. Et non video etiam q̄ ad directionē necessariam circa bonū agibile sufficiat respicere bonū agibile sub ratione cōmuni ⁊ generali sed oportet q̄ sub ratione speciali sicut et virtus mozalis tēdit in ipsum sub ratione speciali. ¶ Secundo arguo sic. Illi habitus sunt essentialiter et specifice distincti quorum vnus adquiritur in aliquo nō adquirēdo alium nec aliquo gradu eius in eodem. Videtur em̄ q̄ si essent idez habitus q̄ vno adquisito adquireretur alius vel saltē aliquis gradus ipsius. Sed adquisita prudētia circa aliquam materiam mozalem in speciali non adquiritur prudentia circa aliaz materiam in speciali nec aliquis gradus eius. Probatio q̄ prudētia tota perfecta circa aliam materiam. Patet:quia cū sicut probatum est supra virtutes mozales non sint necessario connexe sequeretur saltem cōtra eos q̄ prudentia circa aliquā materiam esset sine mozali virtute sibi correspondēte. Si dicas q̄ nō est incōueniens saltem incōueniens est q̄ aliqua virtus totalis adquiratur mediantibus actibus circa alienā materiam q̄ etiam nec aliquis gradus quia pari ratione posset adquiri tota vel saltem ꝯtum ad gradus valde multos qui sufficiunt ad virtutem vt videtur ⁊ sic sequitur idez qd̄ prius:g ⁊c. ¶ Tertio. Sicut ars est recta ratio factibilium ⁊ artificialium sic prudētia est recta ratio agibilium.6.ethicozum:igitur sicut ars respicit factibilia sic prudētia agibilia. Sz planū est q̄ respectu diuersozū factibiliuz alterius ⁊ alterius rationis diuerse sunt artes specie differentes. Alia em̄ est specie ars domificatiua a frenefactiua ⁊ huiusmodi:g ⁊c. ¶ Quarto sic. Magis differūt totum integrale ⁊ sua pars a parte ꝯ totum vniuersale ⁊ sua pars vt videtur:quia totuz vniuersale de sua parte predicatur. Non sic totum integrale. Sed circa totum vniuersale ⁊ suas partes sunt diuerse scientie specie differētes quarum vna habita nō habēt alia:vt patet q̄ circa corpus mobile est scientia libri phisicozum ⁊ circa mobile ad formā scientia de generatiōe ⁊ circa mobile ad vbi scientia de celo:ergo etiā alia videtur prudētia circa bonū agibile monosticum ⁊ yconomicū ⁊ politicū:quozum primū est pars integralis secūdi et ambo tertij vel etiam circa diuersa bona agibilia disparata alterius rationis:quozū neutrū est pars alterius nec integralis nec subiectiua. ¶ Quinto sic. Si ponatur aliquis habitus respectu principiorum alius est habitus principij ⁊ cōclusionis sicut probatū est in primo. Tum quia ignozātia conclusionis stat cū noticia principij vt patet. Et similiter habitus cōclusionis dicit scientia ⁊ est scientia ⁊ habitus principij dicitur intellectus ⁊ distinguntur ab inuicē.6.ethicozum. Similiter etiā alteri⁹ ⁊ alterius conclusionis que sunt diuerse. Patet q̄ diuersi sunt habitus scientiales sicut ostendi in primo in questione de vnitate theologie: qz vnus habetur sine alio ⁊ obiecta per se formalia sunt diuersa ⁊ alterius rationis. Puta diuerse veritates cōplexe ergo similiter sicut ꝓnat prudētia circa principia ⁊ conclusiones agibiliuꝫ oportet eā ēm speciem variari. Hoc confirmat:qz videmus aliquos esse prudētes circa aliquā materiā ⁊ nō circa aliaz et ecōuerso. Ex quo patet q̄ nō est eadem prudentia circa omnes.

6.ethi.

¶ Ad primū aliozum dico ad maio rē q̄ nō oportet quoscūqz habitus respicientes idem obiectum formale vel ēm eandē rationē formalem esse vnuz habitū specie sed possunt diuersificari specie sicut dictū est supra de fide spe ⁊ caritate. Si em̄ oportet hoc necessariū eēt prudētiā ⁊ virtutē mozalem ēm aliquos eē eundē habitū specie:qz respiciūt eādē mozalē materiā vel idē obiectū sub eadē ratiōe formali:tm̄ nō curo ō hoc tm̄ dico q̄ maioz nō est vera:licet em̄ habit⁹ distinguant ēm distinctionē primozū obiectozū formaliū nō tm̄ vniunt ēm vnitatē ipsozū. Hec hoc dicit Aristo.3.de aīa sz pmū bm̄ dicit. Ad minozē dico q̄ nō est vera. Dico em̄ q̄ sicut diuerse virtutes mozales directe a prudētia respiciūt diuersa ⁊ distincta obiecta formalia ēm ꝓprias rōnes:ita etiā prudētia ēm spēs suas cū sit directiua p̄dictarū ꝑtutū mozaliū. Ad pm̄.6.ethic.pōt dici q̄ prudētia ī genere respicit totum bonū hoīs mozale ⁊ agibile ēm rectā rationem qd̄ est bonū in cōi vel in generali sicut etiā ꝑtus mozalis ī gne respicit tale bonū tm̄ in speciali etsic etiā ēm species variaꝫ sicut ⁊ virtus mozalis. Si autē velis omnino īponere Aristoteli q̄ vnica prudētia ēm specie respicit istud totū obiectū nego eū:quia non video rationē pro ipso sicut nec de mozali ꝑtute. Nō em̄ video quare non posset dici q̄ vna virtus mozalis ēm speciem sic esset circa totā materiam mozalem.

ad motiū 1.opi.

¶ Ad tertium dico q̄ sicut probatū est supra. Si habitus ponatur circa principia vel principium sicut videtur Aristoteles ponere.6.ethicozū q̄ aliq̄ est habitus principij ⁊ alius vnius conclusionis et alius alterius ita q̄ non est idem habitus ambozū Et Aristoteles hoc ponit primo posterioꝫ ⁊ sexto ethicozum sicut videtur. Quando dicis q̄ vna est scientia considerans principia et conclusiones. Dico q̄ de principio ēm q̄ huiusmodi non est sciētia et per consequens non est vna scientia de ipso ⁊ cōclusione. Vnde ⁊ Geometria considerās principia et deducēs conclusiones nō est vnus habitus simpliciter ēm speciem indistinctus sed ordine tantū. Tu dicis habet vnum primū obiectum simpliciter sub vna ratione formali. Puta lineam vel magnitudinem continuam. Dico q̄ bene respectu huius obiecti est vnus actus vel habitus simplex: sed ille non est scientia formaliter sed virtualiter sicut dictum est in primo vel quasi virtualiter. ¶ Ad tertium dico q̄ habitus considerans principium nun ꝯ se extendit ad conclusiones vel conclusionē sic q̄ sit habitus cōclusionis formaliter sicut nec intellectus est scientia:⁊ ideo dico q̄ talis habit⁹ nō oportet q̄ se extendat formaliter ad omnes questiones contētas virtualiter in principio. Vnde etiaz nec metaphisica que se extēdit ad primū principiū virtualiter continēs omnes questiones ēm aliquos licet non ēm me. Planū est q̄ non potest concludere nec deducere omnes cōclusiones cuiuslibet sciētie in particulari:tunc em̄ non oporteret addiscere nisi metaphisicam vt scirētur omnes cōclusiones omnium scientiarū qd̄ non videtur. Ad minozem dico q̄ prudētia etsi respicit primū principiū agibile et est habitus nō respicit cōclusiones agibiles formaliter sed oportet ponere alios habit⁹ distinctos respectu ꝯclusionū necessario sicut est de sciētijs:quare ⁊c. ¶ Ad quartū dico q̄ habitus respiciēs multa obiecta sic q̄ respicit alia per rationē vnius ⁊ illud vnū primo non debet poni variari ex illo obiecto:sed dico q̄ habitus talis nō debet dici scientia vel recta ratio plurium cōclusionū sed tm̄ vnius obiecti simpliciter vel simplicis cuius est formaliter ⁊ respectu conclusionū virtualiter vel quasi virtualiter. Vnde ⁊ respectu plurium cōclusionū metaphisicaliū debēt poni diuersi habitus formaliter ⁊ alterius rationis vel speciei:licet sit vnus habit⁹ ordine quodā ⁊ sic dico de prudētia suomodo in proposito q̄ est plures habitus circa diuersas conclusiones agibiles ⁊ dictabiles licet ordinē aliquē habeant ad inuicē quoquomodo. Habitus tm̄ qui eēt respectu alicuius obiecti primarij simplicis primo et aliozū secundario vnus esset:saltē nō necessario ponerētur plures respectu illozū obiectozum q̄ nō esset talis habitus respectu cōclusionū de tali obiecto dictabilium ⁊ cōplexarū. ¶ Ad quintum dico q̄ dictum illud est parabolicū de motu rei ad aīam vel anime ad rem. Ita em̄ intellectus cōsiderat rez in seipsa sicut voluntas vult eā ⁊ econuerso:⁊ ideo q̄ equaliter currūt per omnia ꝯtum ad propositū spectat. ¶ Ad sextum de Aristotele si intētio sua est opposita predictis nego eū. Si vero concordat cum predictis potest exponi q̄ ponit vnam prudētiam vnitate nominis ⁊ ordinis ⁊ generis plus ꝯ alie quoquomodo non sic autem virtutes mozales que non sic in vno nomine cōueniunt. Vnde ad illud qd̄ additur dico q̄ prudētia monostica ⁊ yconomica et politica sunt diuerse rationis ⁊ alteri⁹ speciei. Et quādo dicit philosophus.3.politice q̄ vna est virtus boni viri ⁊ boni principis. Dico q̄ verū est vnitate subiecti vel ordinis quia ad bonū virus si sit omnino perfectus pertinet bene principari vl̄ ad bonum principantem viuere ēm virtutem boni viri. Hec de secundo articulo principali.

6.ethi.

¶ Quantum igitur ad precedētem articulum cōmuniter dicitur q̄ prudētia est connexa cum virtutibus mozalibus vel cū virtute mozali ⁊ econuerso. Ita q̄ vna sine alia nec haberi nec adquiri pōt. Hoc probat multipliciter. Prio sic ⁊ probatur q̄ prudētia secū habeat annexā virtutem mozalem prudētia est habitus pertinens ad intellectū practicū. Sed obiectū intellectus practici recti est veritas confesse se habēs ad appetitum rectū.6.ethicozum:igitur cū appetitus non sit rectus nisi per mozalem virtutē sequitur q̄ prudētia non possit esse sine mozali virtute. ¶ Secundo sic. Prudētia est recta ratio agibiliū.6.ethicozū. Sed impossibile est haberi rectā rationē agibilium sine virtute mozali. Nam sicut dicitur:6.ethico. Malicia est corruptiua principij ⁊ corrūpit iudicium recte rationis etiā de fine:quia qualis vnusquisqz est ēm virtutē vel vitium talis sibi finis videtur g ⁊c. ¶ Tertio sic. Stante recto iudicio rationis in vniuersali ⁊ in particulari ēm prudētiam impossibile est voluntatē non velle. Patet.6.ethicozū. Nā accepta maioze in vniuersali ⁊ minoze in particulari per rationē confestim sequitur operari potentē nō prohibitum. Sed per bene velle cōformiter ad iudicium rationis adquiritur vel habetur virtus mozalis:ergo prudētia esse n ō potest sine virtute mozali. ¶ Quarto sic ⁊ est de ꝑtute mozali q̄ nō possit eē sine prudētia sed necessario est sibi ꝯnexa. Dinus videt cōnexa prudētia cum virtute mozali ꝯ ecōuerso. Nā prudētia prior est ⁊ regula ipsius virtutis mozalis. Sed prudētia cōnexa est virtuti mozali necessario vt dictū est ⁊ pbatū:g multo fortius ecōuerso. ¶ Quinto sic virt⁹ mozalis est habitus electiuus cōsistēs immediate determinat⁹ recta ratione.2.ethi. Sed recta ratio illa nō est nisi prudentia. Vñ ⁊ subdit sicut sapiēs.i. prudēs determinauit: ergo ⁊c. ¶ Sexto sic. Si ꝑtus mozalis nō necessario ꝯnectit cū prudētia q̄ est recta ratio agibilis sequit q̄ ipsa possit stare vel cū rōne corrupta de agibili vel cū ignozātia de ipso agibili. Sed hec sunt ī possibilia. Patz qz ex principio ⁊ iudicio corrupto nullū bonū pōt sequi ēm etiā q̄ inuisa possum⁹ diligere īcognita nequaqz:g ⁊c. ¶ Septimo sic. Bonitas mozalis in actu vel hītu sicut dictū est supra cōsistit in respectu cōformitatis ad rectū iudiciū rōnis dictātis circūstātias deditas ī esse actu. Sed illa ratio recta nō est nisi prudētia vel act⁹ eius. Sicut igit īpossibile est relationē esse sine termino. ita hītu bonū mozalē sine prudētia. Sequeret em̄ alit q̄ idē hit⁹ vl̄ act⁹ posset eē ꝑtuosus ⁊ viciosus ad uenientē vel recedētē cōformitate ad prudētiā qd̄ nō videt. ¶ Ad ista de ꝯnexione necessario prudētie ⁊ ꝑtut; mozal sunt multe auctozitates. ¶ Prima.6.ethico. dicit phūs vbi ex intētione loquitur de cōnexione virtutum q̄ vna virtus nō est sine altera nec prudētia sine mozali virtute nec ecōuerso.

prudētia cōnectit cum ꝑtu. mozali. ⁊ ecōuerso.

6.ethi.

Unde vicit q̃ prudētie vni inexistēti omnes inerūt
cōmēta. ¶ Secūda est Cōmentatoris super eodem verbo vbi dicit q̃ prudētia existēte simul huic ⁊ virtutes mozales coerunt. ¶ Tertia est Cōmentatoris. 7. ethico. cōmento. 5. in fine. Prudentia habet sequē
Idem. tes ⁊ alias virtutes mozales vbi adest. ¶ Quarta est cōmentatoris. 10. ethicozum cōmento. 17. cōiugata est prudētia mozis virtuti idest mozali virtuti ⁊ mozalis virtus prudentie ⁊ ab inuicē non contingit separari. Hec est cōis ⁊ probabilis positio.

¶ Sed ꝓtum ad istum articulum videt michi aliter vicēdum sine
Peculiaris opi. docto. preiudicio. Primo de prudētia q̃ non est connexa necessario mozali virtuti sed potest esse ⁊ adquiri sine mozali virtute. ¶ Hoc probo primo sic. Habitus essentialiter distinctus ab alio ⁊ prior illo non dependēs omnino ab illo nec in esse nec in adquiri pōt esse ⁊ adquiri sine illo patet de se. Sed prudentia est huiusmodi respectu virtutis mozalis. Q̃ sit habitus essentialiter distinctus. Patet. Q̃ non dependeat ab ipso patet: quia est naturaliter prior sicut actus intellectus prior actu voluntatis: g ⁊c.

¶ Tertio sic. Sicut se habet actus ad actū sic suo modo habitus ad habitū. Sed actus prudētie potest stare sine actu mozalis virtutis. Patet. Intellectus eēm potest dictare de agibili ēm rectā rationem ⁊ voluntas ratione sue libertatis potest nōvelle vel non eligere conformitatem ad rationē rectā et ita intellectus potest talē actum frequētare: et p̃ consequēs prudētiam adquirere ⁊ virtus mozalis nō erit nec adquirēt in voluntate quare ⁊c. ¶ Sed ad hanc rationē respōdetur. Primo q̃ stante iudicio recto prudētie in vniuersali ⁊ in particulari nō potest voluntas nō eligere conformiter ad rationē rectam ⁊ ita non potest virtus mozalis non adquiri nec prudētia stare sine ipsa. ¶ Secūdo respondetur q̃ licet voluntas possit nō eligere conformiter ad rationē rectam: tūc actus ratiōis recte dictatiꝰ nō potest frequētari. Nam statim voluntas inficitur ⁊ ratio obumbratur ⁊ ꝓto plus non eligit conformiter ad rectum iudicium rationis tāto plus ratio obumbratur: ⁊ per cōsequēs prudentia in ipsa non generatur sed magis si in ipsa prefuisset corrūperetur ⁊ desineret esse: ⁊ sic intelligitur illud tertij
oīs malꝰ ignorās. ethicorum q̃ omnis malus est ignorās ⁊ si nō ignorantia preuenente tūc subsequente vel concomitante. ¶ Aliter dicitur tertio q̃ licet in intellectu possit aggenerari aliquis habitꝰ recte dictatiuus agibilium cuiusmodi est scientia libri ethicorū vel huiusmodi sine mozali virtute non tamen ille habitus dici debet nec est vera prudētia virtus. Unde ⁊ aliquis homo pessimus qui nichil habet de prudētia nec de virtute potest habere dictamē aliq̃d rectum vel noticiam rectam de agibilibus saltē in vniuer
5 p̃cedē. solu. sali cuiusmodi est scientia libri ethicorum. ¶ Contra solutiones istas arguo: quia nō videtur efficaces. Contra primā satis est argutum in secūdo scilicet q̃ volūtas nō necessario eligit cōformiter stāte iudicio rationis recte etiam in particulari. Alioquin eēm talis necessario bene vellet et nō peccaret nisi fortuito puta occurrēte alio fantasmate mouēte fortius intellectū ⁊ sic ratione cadēte a recto iudicio ⁊ volūtate consequēte vel sequente tale iudicium sic q̃ hoc nō esset in sua potestate. Si dicas q̃ immo: q̃ potest sistere vel mouere intellectum vel alias potētias ad hoc vt aliud iudicium habeatur Dico q̃ omnia ista concludunt actiuitatē voluntatis respectu actus proprij ⁊ libertatē: ⁊ per consequēs propositum scilicet q̃ non possit nō eligere illud q̃d iudicatum est a ratione ꝓtūcūq̃ in particulari ⁊ redit necessario id q̃d prius. ¶ Contra secūdam solutionem arguo: quia nō video q̃ intellectꝰ in aliquo obscuretur vel etiam in suo iudicio peioretur per hoc q̃ voluntas ipsa nichil agit omnino: sed omnē actum suum circa iudicatum suspēdit nō eligendo illud q̃d iudicatur. Unde nō video quare sicut prima vice stant simul rectum iudiciū ratiōis etiam in particulari ⁊ non eligere vel non velle voluntatē vel etiam q̃d plus est oppositum vel contrarium eligere: q̃ nullam habēt repugnātiam nō video quare nō possint simul stare secunda vice ⁊ tertia ⁊ quarta ⁊ sic frequēter: ⁊ per consequēs nō possit habitus prudētie generari ⁊ adquiri sine mozali virtute Si dicas q̃ non quia malicia corrumpit iudicium infra respondebo ad istud. ¶ Cōtra tertiam solutionē non video quare habitus ille dictatiuus agibilium recte nō solum in vniuersali sicut est scientia libri ethicorum: sed etiā in particulari sicut ostensum est in argumēto contra secūdam solutionē nō possit dici prudētia ⁊ eiusdem rationis omnino cum ipsa. Si dicas q̃ non: quia prudentia dependet a mozali virtute cōtra: quia multomagis dependēret mozalis virtus a prudētia: ⁊ tūc esset circulus in per se dependētijs ⁊ idem dependēret a seipso ⁊ esset prius ⁊ posterius natura seipso ⁊ demōstratio propter quid esset circularis q̃d est impossibile: quare ⁊c. ¶ Tertio arguo sic p̃ncipaliter. Licet regulatum ⁊ mēsuratum ēm aliquos dependeat ad mēsuram ⁊ regulam ita q̃ nō possit esse sine ipsa sicut destructo scibili destruitur scientia: tūc regula et mēsura non dependet a regulato ⁊ mēsurato et pōt esse sine ipso sicut scibile sine scientia. Sed prudētia est regula ⁊ mēsura habitus mozalis vel virtutis ⁊ directiua eius: ergo ⁊c. Sed an concludat argumētum q̃ virtꝰ mozalis nō possit esse sine prudētia inferius apparebit. ¶ Q̃tum ad virtutē mo De ꝓtute mozali
ralem. Utrū connectatur necessario cum prudētia sibi correspondēte videtur michi dicēdus sic q̃ virtus ipsa mozalis potest accipi vel ꝓtū ad id q̃d est absolutum in ipsa. Puta ꝓtum ad habitum ipsus absolutum de prima specie qualitatis: vel pōt accipi ꝓtum ad respectum conformitatis ad regulam vel dictamen rationis secundū prudentiam ipsam ⁊ hoc siue ille respectus sit actualis siue aptitudinalis siue realis siue rationis. Si accipiatur virtus. Primomodo dico q̃ absolutum totus virtutis q̃d dicit habitum de prima specie qualitatis facilitatem ad actum potest poni in re vel conseruari sine prudentia sibi correspondente vel aliquo actu eius ex parte intellectus saltē virtute diuina. ¶ Quod probatur: quia omne absolutum essentialiter distinctum ab alio non includēs ipsum intrinsece potest deus facere et conseruare sine illo sicut pluries dictum est supra. Sed habitus virtutis sic se habet ad habitum vel actum prudentie: g ⁊c. ¶ Secūdo hoc patet: q̃ nō minus pōt deꝰ facere vel ꝓseruare absolutū virtutis sine prudentia ꝗ affectum eē extrinsece sine sua per se causa vt videtur. Sed deus potest istud. ergo illud. ¶ Tertio q̃ nō minus pōt hoc deus ꝗ facere fruitionē sine visione. Sed hoc

potest deꝰ ita bene sicut accidēs sine subiecto. g ⁊c.
Nota. ¶ Sed quid de agēte creato posset ne adq̃rere absolutum virtutis mozalis vel habere sine prudētia per facultatem ꝓprie volūtatis. Videtur posse dici q̃ sic ⁊ pbatur rōne errāte circa aliquod obiectū ⁊ dictāte ipm esse faciendum. Puta esse fornicandum: voluntas ex sua natura pōt eligere oppositū. Puta esse continēdum vel cōtingere ⁊ frequētare talem actum/ ⁊ per consequēs potest in se generare habitum cōtinendi vel volendi efficiter continere fugiendo ⁊ detestando fornicationē. Sed talis habitus videtur esse absolutū virtutis mozalis. g ⁊c.
¶ Secūdo Sicut stante prudentia vel actu prudētie in intellectu pōt voluntas adquirere habitū viciosum eligendo quod nō est eligēdum nec dictatū a ratione. Ita stāte actu vel habitu iudicij erronei in intellectu potest voluntas eligere aliquid aliud ab illo q̃d dictum est ⁊ quod debuit dictare recta ratio vt videtur. Sed sic eligendo frequēter habetur absolutū virtutis vt videtur ergo ⁊c. Dices q̃ pari ratione sequitur q̃ respectus ꝓformitatis ad rationem in habitu virtutis poterit haberi sine prudentia sicut ex parte vicij habetur respectus difformitatis cū ipa prudētia. Dico q̃ nō sequitur sicut patet. Nam extremū difformitatis ponitur. Puta ipa prudentia vel actus eius: sed nō ponitur in ꝓposito. quare ⁊c. ¶ Tertio videtur hoc idē. Nam sicut absolutum vicij nō necessario habet difformitatem ad rōnem. Sed potest habere cōformitatem ad ipam si rō sit erronea sic absolutū virtutis nō necessario habet cōformitatem ad rōnem rectam: sed potest habere difformitatem ad rationē si sit ratio erronea vt videtur. Sz hoc posito pōt haberi ⁊ adquiri habitus ꝓtutis id quod est absolutū sine prudentia. ergo ⁊c. ¶ Sic ergo licet nō sit hoc cōmniter ⁊ de cōmuni lege q̃ adquiratur absolutū virtutis sine prudentia vel actu eius tamē pōt fieri vt videtur. Si aūt loquimur de virtute ꝓtum ad illum respectum conformitatis ad rōnez rectam ēm prudentiam: sic dico virtus non potest esse nec adquiri sine prudentia vel actu eius. ¶ Probatio statim est in promptu quia impossibile ē q̃ sit respectꝰ sine termino siue in re siue in intellectu siue in potentia siue in actu. Ita q̃ si respectus est in actu terminꝰ est in actu. Sed in potentia oportet q̃ terminus vl sit vel possit esse. Si in intellectu oportet q̃ terminus sit in intellectu: sed prudētia isto modo ex parte rationis terminus est talis respectus sicut illud cui vel cuius dictamini ꝓtus conformiter se habet q̃ocūq̃ sit de illo respectu. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic Mensuratū inquātum mēsuratus nō potest eē nec adquiri sine mensura ⁊ regula. Patet licet absolutum mensurati possit stare sine mensura. Sed habitus virtutis mozalis per illum respectū debere formaliter esse mensuratus ⁊ regulatus a prudentia: licet absolutum habitus fundet talem respectum. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Impossibile est esse vel adq̃ri habitum electiuum ratione recta. Sed virtꝰ ꝓtū ad respectum conformitatis dicitur determinata a recta ratione ⁊ ad ipsum refertur vt sic. ergo ⁊c.
Sic igitur dico q̃ accipiēdo virtutem ēm respectū illum conformitatis ad rationem rectam dictātem circa obiectum cōueniēs omnes debitas circūstantias que fundat in ipo immediate rōnez bonitatis mozalis ⁊ in quo imediate consistit sicut dictus est supra q̃ ꝓtꝰ mozalis nec eē in actu nec adquiri potest etiam virtute diuina sine prudentia vel actu eiꝰ que vocatur ratio recta sicut nec quacunq̃ virtute possibile est q̃ respectus sit in actu sine termino: q̃ ꝓtum ad hoc virtus mozalis ⁊ prudentia sibi correspondens sunt connexe.

¶ Ad primum aliorꝫ probātium q̃ prudentia non Ad motiua aliorꝫ.
potest esse sine virtute mozali sibi correspondente. Dico q̃ prudentia est habitus practicus pertinēs ad intellectum practicum: ⁊ ita dico q̃ obiectū eiꝰ est veritas confesse se habēs ad appetitum rectum sed appetitus rectus nō solum est per virtutez mozalem conformiter eligendum ēm dictamen rōnis prudentie. Sed appetitus ille rectus dicitur volitio finis recti ⁊ boni sicut dictum est in primo. Cūm ⁊ appetitus finis est intellectus practici. Hec ꝓtra primum concludit argumētum vt videtur. ¶ Ad secūdum dico q̃ potest haberi recta ratio alicuius agibilis circa ipm sine mozali ꝓtute correspondente ⁊ sine malicia. Unde nō oportet q̃ si virtus mozalis nō insit q̃ ꝓpter hoc malicia que est habitus positiuus insit. Voluntas eēm inexistēte recto iudicio potest iudicatum nō eligere nec aliquid aliud ⁊ per cōsequēs nec virtutem nec vicij vel maliciam generare. Et ita dato q̃ malicia esset corruptiua iudicij vel principij eo modo quo intendit adhuc posset esse prudētia sine mozali virtute vt videtur.
¶ Nota hic q̃ malicia in voluntate non est corruptiua principij sic q̃ faciat intellectum errare in principijs agibilium primis. ¶ Tum quia talia principia dependent non ex voluntate sed ex noticia terminorum quibus complexis nō potest ītellectus non assentire p̃ncipio vel complexioni. Tum quia sicut per primum actum malum voluntatis non corrumpitur necessario iudiciū rectum intellectus q̃ ēm articulum stante recto iudicio volūtas potest in oppositum iudicati sic nec per aliq̃d aliū sequentē. Primus eēm potest eē ita malus sicut aliquis sequēs. Tum q̃ nullus in via ē simpliciter incorrigibilis quod tamē sequeretur si erraret in p̃ncipijs agibilium nec esset via reducendi quia negaret omnia que ponerentur sibi pertinētia ad materiam illam respectu cuius habet corruptum principium. Tum quia nec damnati etiam si errāt vt estimant deum esse odiēdum. Tunc enim non haberēt virtutem cōsciētie ⁊ sine remorsu ⁊ tristicia odirēt ipsum. Tamen nō intelligo q̃ malicia in affectu sit corruptiua iudicij de principio sic q̃ faciat errare circa principium agibile sicut etiam nec circa p̃ncipium speculabile. Nec etiam circa cōclusionez euidenter deductam ex principio sed pro tanto est corruptiua. Uno modo q̃ voluntas mala auertit ītellectum a consideratione recta ⁊ dictamīe ne āpliꝰ consideret ipm non faciendo ipsum errare sed a cōsideratione ⁊ dictamīe cessare frequenter. Et quia etiā voluntas mala volens malū finem quertit intellectum ⁊ imperat sibi iuenire media ad finē malum ⁊ sic priuatiue vel positiue corrumpit iudicium sed non sic quin si placeret voluntari frequēter possz non eligere illud quod dictatum est ēm rectam rationem ⁊ tamen permittere rectum iudicium rationis ⁊ frequēs/ ⁊ per ꝓsequens habitus prudētie posset generari. Vel quādo dicitur q̃ omnis malus ē ignorās pro tanto verum est q̃ agit quasi ignorās

Nota.

ac si ignoraret bonum nõ quia ignorat bonum necessario. ¶ Ad tertium dico q̃ stante recto iudicio in vniuersali ⁊ in particulari pōt voluntas non eligere nec confestim sequtur operari necessario sz potest impediri ⁊ phiberi operatio ex libertate volũtis sicut dictum est in secũdo. Ad philosophũ dico q̃ exponi potest sicut expositum est in secundo. Dicit enim potẽtem nõ prohibitũ. Et dico q̃ hoc potest esse ex libertate voluntatis eligentis nõ operari vel si velit omnino sicut dicunt alij accipiunt. Dico q̃ negãdus est ⁊ contradicit sibiꝑ in septimo ethicorum in. 9. metaphisice. vbi dicit q̃ appetitus vel perheresis seu electio determinat ad agendum alterum oppositorum. Non aũt ratio vel intellectus sed si necessario ⁊ confestim sequeretur operari videret determinari a ratione. quare ⁊c. ¶ Ad quartum quod est de virtute morali q̃ necessario connectatur cum prudentia. Dico q̃ accipit minorez falsam scilicet q̃ prudentia necessario ꝓnectatur cum virtute morali sibi correspondẽte ⁊ regulabili per ipsam. ¶ Ad quintum patet ex predictis q̃ virtus moralis ꝗtum ad respectum illum conformitatis ad rationem prudentie cõnexa est prudẽtie necessario manente tali respectu: sed quia ille respect⁹ accidentalis est habitui virtutis vel ipi absoluto virtutis. Ideo dico q̃ absolutum virtutis potest esse sine prudentia sicut ⁊sine tali cõformitate ⁊ ita pōt esse absolutum virtutis quod nõ habitus actu determinatus vel regulatus recta ratiõe regulabilis tamen ⁊ꝓformabilis rationi recte. ¶ Nota q̃ sancti videtur dicere virtutes cõnexas pro tanto quia ad perfectionem habentis / et in ratione meritorij oporteret omnes inesse vel saltem q̃ vicium oppositum alicui virtuti ⁊ peccatum ad quod inclicat nõ insit quia cum peccato mortali non stat meritus de condigno nec salus vel quia sibi inuicem suffragãtur ꝗtum ad perfectionem habẽtis. ¶ Ad sextus per idem dico q̃ absolutum habitus moralis virtutis posset stare et haberi sine conformitate actuali ad rõnem rectam vel prudentiam: ⁊ per consequẽs sine bonitate sua morali actualiter inexistente quia illa est accidentalis bonitas absoluto ꝗ tutis. Sed dico bene vltra q̃ stante bonitate morali in actu q̃ consistat in ipa conformitate ad rationem rectam prudentie oportet q̃ stet prudentia vel ratio recta modo supradicto. ¶ Et dico q̃ idem habitus vel actus ꝑ̃ substantiam ⁊ speciem posset esse vicissim moraliter bonus ⁊ mal⁹ cum talis bonitas vel malicia moralis sit simpliciter accidẽtalis substantie actus vel habitus sicut ⁊ conformitas ad prudẽtiã vel carentibus conformitatis. Hoc patz in exẽplo Aliquis enim potest eẽ habituatus in vãdo elemosinam vel in aliquo tali propter vanam gloriaz. Et planum est q̃ talis habitus est vicios⁹ propter defectum conformitatis ad rationem rectam vel potius propter difformitatẽ ad ipam modo potest iste penitere de vna gloria ⁊ velle dare ⁊ etiam dare elemosinam propter deum. Planum est q̃ manẽt apd̃ eum idem habitus ꝑ̃ substantiã quod patet ex eadem inclinatiõe vel facilitate ad actum sicut ꝓpri⁹ ⁊tamen ille habitus modo est virtuosus q̃ conformis rationi recte. quare ⁊c. Et tunc poneretur variatio circa rationem que est extremum quia de nouo haberetur ratio recta ⁊ surgeret nouus respect⁹ rei vel potius rationis in habitu vel actu virtuoso

Ad pm

Aduerte

Vide.

ex parte voluntatis nullo absoluto adquisito in ipa nisi forte intensiori gradũ illius habitus vel actus quod tñ adhuc nõ ẽ necessarium. Sicut preexistente albo si fiat aliquid aliud de nouo album adquiritur similitudo de nouo in priori albo facta mutatione in alio extremo. Nec aliquid absolutum addꝝitur preexistenti albo. Similiter dici potest q̃ actus moralis bonus idem numero ⁊ specie que prius nõ erat meritori⁹ nullo absoluto adquisito in ipo actu sed in habente potest fieri meritorius quia durãte tali actu potest de nouo superuenire caritas in habente. Actus autem moraliter bonus cum caritate est meritorius nõ autem sine caritate sicut patet. ergo ⁊c. ¶ Si queras ꝓtra predicta quo modo ad ueniente actu de fine vel intentiõe finis debito fiat habitus virtuosus qui prius erat cum nõ adueniat nisi aliquid respectiuũ ⁊ forte rationis quia sequẽs actum intellectus dato q̃ reale. Hoc tamen nõ sufficit qꝛ virtutis dicit aliq̃d absolutum. Et similiter cedẽte actu intentionis finis cedit talis respectus nec est plus virtuosus ꝗ ante quia adhuc inclinat in actum vicios⁹ sicut prius. ¶ Ad auctoritates ꝗtum videntur esse pro cõuexione prudentie cum alijs. Dico q̃ de lege cõi ⁊ vsu communi virtuosi licet simul adquiratur prudẽtia ⁊ virtus sibi correspondens regulata ⁊ directa per ipam non tamẽ est hoc necessarium quin possit aliter fieri ⁊ eẽ sicut dictum est supra. Si pro ꝗto sunt de connexione moralium cum prudentia. Dico q̃ vnaquęq̃ virt⁹ moralis ꝗtum ad conformitatem quam habet ad prudentiam tanꝗ ad suam regulam directiuam connexa est cum ipa sed non oportet ꝗtum ad absolutus habitus virtuosi sicut dictum est supra licet cõmuniter ita sit q̃ precedat prudẽtia in intellectu ⁊ virtus mozalis in affectu eidem sit connexa. Hoc de secundo articulo principali.

De cõnexiõe ꝗtutis theo.

¶ Quãtum ad tertium articulum de virtutibus infusis.

Vtrum scilicz sint cõnexe adinuicem. Respondeo breuiter q̃ ꝗtum est ex natura rei nõ sunt necessario cõuexe nec in fieri nec in esse / nec in esse completo ⁊ perfecto loquẽdo de perfectione intrinseca eis. Nec in esse incõpleto ⁊ imperfecto. Q̃ in esse non sint connexe. Patet qꝛ aliqui habent fidem ⁊ spem qui nõ habent caritatẽ Similiter aliqui habent fidem qui non habent spẽ infusam sicut damnati forte vel desperati. Similiter aliqui habent caritatem perfectam qui non habent fidem ⁊ spem sicut patet de beatis ⁊ patuit de xpo. Q̃ nec in fieri patet. Nam licet cum primo infunditur alicui fides infundantur sibi alie ex mia ⁊ liberalitate diuina. Non tamẽ est hoc necessariũ ex natura rei sed vna absolute loquẽdo posset infundi sine alia sicut etiam recuperãti caritatem per penitentiam de facto infunditur caritas ⁊ non infunditur fides tamen dico q̃ ex ordinatione diuina cõnexa in prima sui infusione ita q̃ cuicũq̃ infundit̃ vna primo ⁊ alie. Non sic autem oportet in secũdaria infusione sicut exemplificatum ẽ de caritate penitentis. Hoc breuiter dictum sit de tertio articulo principali.

Ad hęc pncipa.

¶ Ad primus principale dico

q̃ habens vnã virtutem ꝗtũcunq̃ perfectam itrinsece ⁊ formali perfectione nõ propter hoc est vlq̃

quaq̃ perfectus circa totam materiã moralẽ. Nec oportet q̃ habeat omnes virtutes sed potest habere vicia opposita alijs virtutib⁹ nec est incõueniẽs vt videtur. Unde nec est dicendus simpliciter virtuosus sed tantum ꝑ̃ quid qꝛ ꝑ̃ vnam virtutem tantum. Unde ⁊ argumẽtum concludit q̃ ad perfectionem habentis seu ipius virtuosi vt sit perfect⁹ omnino circa materiam mozalem oportet virtutes esse connexas. ¶ Ad secũdum dico q̃ prudẽtia potest esse sine mozali virtute sibi correspondente ⁊ regulabili per ipam ⁊ patet quid dicendum ex predictis ad illas auctoritates. Excecauit eos malicia eorum ⁊ Omnis malus est ignorans. ¶ Quando dicitur vltra q̃ vna est prudẽtia circa totam materiam mozalem. Dico q̃ nõ est verũ sicut dictum est supra. Ad philosophum dico sicut dictuz est supra q̃ est vna nomine vel genere nõ specie. Si dicas q̃ Aristoteles intendi ipam esse vnam specie. Dico q̃ non capio q̃ ipe dicat verum. Nec video quare pl⁹ debeat dici vna specie ꝗ virtus mozalis circa totã materiam mozalem ⁊ ideo nego iudiciũ eius in moralibus. ¶ Ad tertium dico q̃ vna ꝗ̃ tus ꝗtum ad perfectionem sui intrinsecam ⁊ formalẽ non exigit nec coegit aliam licet bene ꝗtum ad perfectionem extrinsecam sibi ⁊ accidentalẽ que magis debz dici perfectio habẽtis ꝗ̃ ipius virtutis. Et hoc concludit argumentum nec est in aliquo ꝓtra predicta sed magis ꝑ̃ predicta vt videtur. ergo ⁊c.

¶ Distinctionis trigesimeseptime.
Questio Vnica.

Circa distinctionẽ

trigesimam septimam quero Vtruz precepta decalogi sint dispensabilia. ¶ Videtur q̃ sic: quia si non essent dispensabilia. Hoc maxime videretur quia sunt de lege nature: sed hoc non tollit: qꝛ quinto ethicorũ dicit philosophus q̃ ius naturale nõ est idem apud omnes / igitur nec precepta dato q̃ sint de lege nature. ergo sunt dispensabilia. ¶ Secũdo sic. Unum de diuis preceptis est. Non occides: ⁊ aliud. Non furaberis: ⁊ aliud. Nõ mechaberis. Sed in istis ẽ dispẽsatum aliquando. De primo quãdo preceptũ est sibi. Tolle filiũ tuuz quem diligis ysaac. ⁊c. De secũdo ĩ Exodo quãdo ex precepto dei Hebrei spoliauerũt egyptios. De tertio Ozee. 1. Accipe tibi mulierez fornicariam ⁊ fac filios fornicationis. igitur pari ratiõe alia sunt dispensabilia. ¶ Tertio sic. Nullum preceptũ decalogi est necessario bonũ nisi q̃ volitũ a deo. ps. Sed omne tale impositum dispensabile est ex quo non ẽ bonum nisi q̃ volitum ⁊ preceptũ. ergo ⁊c.

Exodi.

Ozee. 1.

¶ Contra

Illa q̃ sunt de iure nature sunt immutabilia ⁊ per ꝓ̃s indispẽsabilia. Patet de quinta vbi dicitur q̃ non variat specie: sed imutabile permanet. Sed precepta decalogi sunt de iure nature. Patet in principio canonis in primo decretorum. Ubi dicitur q̃ ius naturale est quod in euangelio ⁊ lege cõtinetur. ꝗ. ⁊c.

¶ In ista questiõe sic pceda.

¶ Primo ostendam que ⁊ quot sunt precepta decalogi. ¶ Secũdo inquiram. Utrum sint de iure nature. ¶ Tertio. Utrum sint dispensabilia vl nõ ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quãtum ad primũ Dico

q̃ precepta decalogi sunt decẽ sicut habetur Exodi. 20. capitulo. ⁊ repetitur Leuitici. 19. ⁊ Deuteronomij. 5. sicut patet ibi. ¶ Primum est. Non habebis deos alienos. Cum quo ponitur. Nõ facies tibi sculptile neq̃ omnem similitudinem ⁊ non adorabis ea neq̃ coles. ¶ Secũdum preceptũ est. Non assumes nomẽ dei tui in vanum. ¶ Tertium est. Memento vt diem sabbati sanctifices. Et istaꝛ tria dicũtur precepta prime tabule. Prime scilicz faciei anime que respicit vel versatur circa deum. vel prime tabule qꝛ ad litteram fuerũt scripta ĩ prima tabula ⁊ principali q̃ fuit tradita Moysi a deo ¶ Quartum preceptũ est. Honora patrem tuum ⁊ matrem tuam. ¶ Quintũ. Nõ occides. ¶ Sextum. Non mechaberis. ¶ Septimũ. Non furtum facies. ¶ Octauum. Non dices contra proximus tuum falsum testimonium. ¶ Nonum. Nõ concupisces vxorem proximi tui. ¶ Decimum. Non cõcupisces domũ proximi. Non seruuz nõ ancillã. ⁊c. Sunt aũt ista septem precepta secunde tabule vel quia pertinent ad faciem anime inferiorem qua respicit proximum vel qꝛ adlitteram fuerunt scripta in secũda tabula Moysi tradita ⁊ minus pncipali.

q. 10. sũt pcepta decalogi

¶ Sufficientia aũt ipsorum sic accipitur. Precepta eñ legis data sunt explicite ad ordinandũ hominem in deum ⁊ in proximum: licet cũ hoc etiam ordinent hominem ad seipsum licet nõ fuerit necessarium sic explicari ordinationẽ hominis ad seipm sicut ad alium sicut nec fuit necessarium ita explicare dilectionem hominis ad seipm dando pceptum de ipa sicut ad deum vel ad seipm. Unde datum ẽ preceptum de dilectione dei ⁊ proximi. Non autez de dilectione sui ita explicite licz etiam bene teneatur quis ex precepto quod patet Mathei. 22. Diliges proximum tuum sicut teipm. ¶ Ad hoc aũt vt subditus debito modo se habeat ⁊ ordinetur ad deum q̃ obseruet sibi felicitatem nõ transferendo seruicium suum ad alios sicut ad principales dominos. Et de hoc datur primũ preceptum. Non habebis deos alienos nec facies. ⁊c. Ego sum dominus deus tuus. Secundo requiritur q̃ obseruet sibi debitam reuerentiam ita q̃ nihil iniuriosum in eum cõmittat. Et de hoc est secũdum pceptũ. Nõ assumes nomẽ dei tui in vanum. Irreuerentia eñ est adducere vel sumere nomen suum in vanũ. Tertio requiritur q̃ sibi super ipensis beneficijs regracietur ⁊ de ipsis recogitet aliquãdo ⁊ circa ipm vacet alioquin negligeret ⁊ ingratus esset. Et de hoc datur tertius preceptum. Memẽto vt diem sabbati sanctifices. Ad hoc enim est obseruatio sabbati. Et istud nõ est preceptum cerimoniale simpliciter sicut aliqui voluerunt dicere. Non cõputãtes ipm inter precepta mozalia: nec per consequẽs inter pcepta prime tabule. Errabant eñ quia licet cerimoniale fuerit ꝗtum ad diem determinatam sabbati lege Mosayca: ꝗtum tamẽ ad obseruationẽ alicuius diei mozale est. Unde ⁊ quãtum ad obseruationem sabati euacuatum est cum cerimonialibus ⁊ rationabiliter sub lege noua trãslata est sanctificatio ad diem dominicã. patet numerus precepto-

q. 10. pcepta sufficiunt.

Mathei .22.

Nõ hec

rum prime tabule ⁊ sufficiētia nisi q̃ potest dici q̃ per primum preceptuꝫ tenetur homo ad reuerētiā diuine maiestatis seu vnitatis vel primitatis. Per secūdum ad reuerentiam diuīe veritatis. Per tertium ad reuerentiam diuine bonitatis. ¶ Ad hoc aūt q̃ homo sufficiēter ordinetur ad proximū opꝫ q̃ ad aliquos speciali modo ⁊ specialiter ordinetur Puta ad parentes quibus specialiter obligatur ⁊ intantum vt ꝟm Aristotelem non possit eis vicē rependere ⁊ de hoc est quartū preceptū. Honora patrem tuum ⁊ matrem tuam. Ad alios aurem minꝰ specialiter ⁊ sic vt nulli nocumentū inferatur ⁊ hoc nec corde nec ore nec opere. Opere etiā qz nec ī persona ꝓria proximi ⁊ de hoc datur secūdum preceptum secūde tabule quod est quintū. Non occides. Nec q̃tum ad personam sibi coniunctam ⁊ de hoc est sextum preceptum. Non mechaberis. Nec q̃tū ad bona exterioza fortune ⁊ de hoc datum est septimum preceptum. Non furtum facies. De nocumēto ore facto dico q̃ ipm debemꝰ vitare. Et de hoc est. 8m. preceptum. Non loqueris aduersus proximum tuum falsum testimonium. De nocumēto cordis vel male voluntatis. Dico q̃ non debet homo velle nocere proximo suo nec q̃tum ad personam sibi coniunctam. Et de hoc datur nonū preceptum Non concupisces vxorem proximi tui. In quo prohibetur cōcupiscentia interior nō actus exterior: q̃ prohibetur in alio precepto. Non mechaberis. Nec in bonis exterioribus fortune ⁊ de hoc datur decimum preceptum. Non ꝓcupisces domū proximi tui non agrum. ⁊c. Et prohibetur hic ꝓcupiscētia interior non actꝰ exterior sicut in illo precepto. Nō furtum facies. Sunt autez ista duo precepta distincta qz prohibentur distincte cōcupiscentie ꝟm Augustinum: licet Origenes non distinxerit inter ea. Nam in primo precepto prohibetur cōcupiscentia carnis. In secūdo vero concupiscentia oculorum. ¶ Si autem queratur quare de lesione proximi in propria persona non datur de vitando duplex preceptum explicitum sed tantum vnum. Nō occides Respondet q̃ hō non inclinatur nec est pnꝰ naturaliter ad occidēdum: sed interior cogitatio homicidij horrorē hz annexū naturaliter ⁊ ita nō fuit necessarium dare preceptum sic explicitum prohibēs actum interiorem homicidij sicut prohibens actuꝫ interiorē ꝓcupiscentie carnis vel oculorū. Sic igit patet numerus ⁊ sufficientia preceptoꝝ. ¶ De ordine vero ipsorum dicitur q̃ ipa ordinantur ꝟm q̃ transgressiones eorum sunt grauiores seu peccata grauioza. Et quia grauior est transgressio in deuꝫ q̃ in proximum ceteris paribus ⁊ in proximū opere q̃ verbo corde ⁊ verbo q̃ corde: ⁊ sic potest deduci per singula precepta: ideo precepta sic ordinātur. Si dicas q̃ inter precepta p̄dicta non sunt illa duo de dilectione dei ⁊ proximi. Dicitur q̃ preceptum de dilectione dei in tribus primis sufficiēter intelligitur ⁊ per ipsa explicatur. Similiter etiam secundum de dilectiōe proximi in alijs septē ⁊ ista duo precepta que omnia precepta quasi virtualiter includūt ⁊ cōsequenter in quibus tota lex pendet ⁊ pphetie. Hec de primo articulo.

Nota.

Ordo p̄ceptorum

precepta an de iure natur.

¶ Quantum ad secundū ar/ticulum. Dicunt aliqui q̃ aliqua sunt de iure nature tanq̃ per se nota rationi naturali ex terminis cususmodi est principium primum agibile. Puta q̃ bonum est faciendum vel q̃ malum est cauendū vel fugiendum. Aliqua vero sunt de iure nature nō tanq̃ per se nota ratiōi practice naturali: sed tanq̃ cōclusiones euidēter deducte vel deducibiles ex hijs que sunt per se nota tanq̃ ex principijs agibilium sicut suo modo ex parte intellectus speculatiui sunt principia per se nota que dicūtur naturaliter nota ⁊ cōclusiōes deducibiles ex principijs que non dicuntur naturaliter note nec per se: sz per deductionem euidentem ex principijs. Tertio modo large est aliquid de iure naturali non sicut principium nec conclusio necessaria: sed sicut consonum aliquo modo hijs que sunt de iure naturali sicut diuina rerum esse distincta supposito q̃ pacifice si conuiuendum in ꝓmunitate humana pro statu nature lapse. ¶ Dicunt igitur aliqui istorum q̃ precepta decalogi non sunt de iure nature primo modo tanq̃ principia iuris ⁊ legis nature: sed secundo modo tanq̃ conclusiones deducibiles ex principijs iuris naturalibus: licet inter ipa aliqua magis de primo. et facilius euidēter possint deduci ex principijs naturalis iuris q̃ alia. Sicut colere vnum deum ⁊ non accipere nomen eius in vanum ⁊ regratiari sibi de beneficijs acceptis ab ipo ⁊ honorare parentes et huiusmodi. Alia vero non ita patenter nec facilia ter deducūtur ex principijs iuris naturalis: sz cum maiori pertractatione ⁊ difficultate. Sicut nō concupisces rem proximi tui vel non mechaberis ⁊ huiusmodi. Unde ⁊ Plato in policia sua posuit omnia cōmunia licet in hoc errauerit. ¶ Alij dicunt q̃ tria prima precepta que sunt prime tabule sunt de iure naturali primo modo. Nam stati cognitis terminis eorum q̃tum ad id quod est mozale ī ipis statim iudicantur esse vera a ratione practica naturali recta. Alia ꝟo precepta secūde tabule sunt de iure naturali secūdo modo sicut alique ꝓclusiones deducibiles ex principijs iuris naturalis ⁊ sunt de dictamine secūdario legis nature non primario sicut principia ipa. ¶ Omnes aūt in hoc conueniūt q̃ aliqua sunt in agibilibus que nō sunt de iure nature nec primo modo nec secūdo modo: sed ꝓtingēter ⁊ indifferenter se habent. Ita q̃ pro aliquo tēpore ⁊ aliquibus personis expediunt ⁊ pro aliquo tempore ijsdem personis ⁊ alijs opposita eorum expediunt ⁊ ista fuerunt cerimonialia ⁊ iudicialia ꝑ magna parte sicut etiam illa que ponuntur in legibus humanis positis que sunt variabiles ꝟm loca ⁊ tempora ⁊ personas nec sunt eadez apud omnes sicut patet. ¶ Et confirmatur dictum ipōrum distinctione sexta. Ubi dicitur q̃ mozalia mandata ad ius naturale spectant: ideo nullam mutabilitatem recepisse monstrābtur.

¶ Aliter dicitur q̃ Jus naturale est aliquid dictatum a ratione recta naturali in suo lumine naturali de quo loquitur psalmista. Multi dicunt quis ostendit nobis bona. Et statim respondet. Signatum ē super nos lumen vultus tui domine. Nam in lumine naturali dato a deo homini intellectus vel ratio practica naturalis iudicare potest et dictare aliq̃d esse bonum iustum ⁊ rectum: ⁊ hoc est idē apud oēs bene dispositos ꝟm naturaz sicut Aristoteles dicit quinto ethicorum vbi ponit differentiam inter iustum naturale ⁊ legale: ⁊ dicit q̃ naturale apd oēs

2. opi.

1. mod?

2. mod?

Psalmi.

5. Ethi.

habet eandē potētiam ⁊ vbiqz. Non autē legale sz ex pncipio nichil differt sic vel aliter fieri. Jus igitur naturale qd̃ eodēmodo se habet apud oms ꝟm naturā bene dispositos et vniformiter ab ipsis ꝟm rectā rationē naturalē iudicat. Legale autē prout distinguit cōtra naturale qd̃ est ius positiuū est de his que in principio sunt sic vel aliter fieri ⁊ sunt indifferētia sed post q̃ statuunt: licet facere in huiusmodi nisi ꝟm legem. Et ponit ibidem Cōmētator multa exempla sed nō curo. Ista eadē sentētia habetur de iure naturali in pncipio decretorū vbi dicit q̃ ius naturale est cōmune oīm nationuz. Eo q̃ valet instinctu nature nō ꝓstitutione vt viri ⁊ femine cōiunctio cōis oīm possessio depositi vel accommodati restitutio violēti per vim repulsio ⁊ huiusmodi ⁊ sequit ius positiuū siue ciuile qd̃ quisq̃ populus vel quecūq̃ ciuitas iusta de causa ad tuendā humana vel diuina constituit.

opi. scoti

¶ Hoc premisso dicūt aliqui q̃ precepta decalogi nō sunt de iure nature nec sicut principia iuris naturalis nec sicut conclusiones necessario deducibiles ex ipsis sed magis sunt de iure positiuo diuine voluntatis ⁊ precipue q̃tum ad septem vltima que ordināt ad proximū que sunt p̄cepta secūde tabule. Possunt tñ dici de iure naturali aliquo modo: qz cōsona sunt eis que sunt de lege vel iure nature ⁊ cōformia ipsis licet nec sint pncipia nec euidēter vel necessario deducibilia ex ipsis. De preceptis autē prime tabule ordinātibꝰ ad deum dicunt q̃ duo prima que sunt negatiua sunt de iure nature sicut cōclusiones necessarie ⁊ euidenter deducibiles. Si em̄ est vnus deus non est alius pro deo colēdus nec est fiēda sibi irreuerētia sumēdo nomē eius in vanū: sed q̃tum ad tertiū p̄ceptū qd̃ est positiuum de reuerētia deo exhibēda in sanctificatione sabbati magis dubitāt ⁊ sub dubio relinquunt an sit hoc de iure naturali stricte sumpto q̃ aliquo tēpore debeat homo reuerētiam exhibere deo diligēdo ipsum qd̃ si nō sed tñ est iuri naturali consonum tunc iudicandum est de hoc sicut de septem preceptis secunde tabule.

opi. tho.

¶ Alij dicūt q̃ omnia precepta sunt de iure nature ⁊ si non explicite: tñ implicite ita q̃ ex principijs iuris naturalis possunt explicari ⁊ deduci distincte: licet cū difficultate q̃tum ad multa ⁊ cū eruditione ⁊ instructione magna ⁊ ideo necessariū fuit ea explicari in lege scripta sicut dicunt. Nec fuerunt omnino sic explicita nec explicite dictata sub tota lege nature. Accipe quā sniam volueris de istis enarratis. Hec de scdo articulo.

Precepta an dispensabilia vl nō. 1. modus

¶ Quantum ad tertium ar/ticulum diuersimode respondētur a diuersis ꝟm diuersas opiniones. An p̄cepta sint de iure naturali ⁊ per quē moduz. Omnes illi qui tenēt q̃ precepta sunt de iure naturali dicunt q̃ simpliciter ⁊ absolute sunt indispensabilia ⁊ inuariabilia etiam a deo licet de aliquibꝰ magis pateat hoc q̃ de alijs. Unde satis patet q̃ in isto p̄cepto. Non habebis deos alienos qd̃ est preceptum de colēdo ⁊ amando deū et de nullo alio habēdo pro deo deus dispēsare nō potest. Non enim potest deus facere q̃ licitum sit odire ipsum vel colere aliquid aliud pro deo et huiusmodi. De alijs autem pluribus licet non sit ita manifestum vel patens tamen nec in his dispensari potest. Unde nec furari nec mechari ⁊ sic de alijs possunt bene fieri. ¶ Hoc probant. Tum quia qd̃ est de iure naturali est inuariabile ⁊ immutabile sicut dictum est supra. Tum qz sicut a quocūq̃ etiam a deo fieri non potest: quin principia speculabilia sint vera et etiam conclusiones habentes necessariam connexionem ad ipsa et deducibiles euidenter ex ipsis et opposita istorum falsa. Sic fieri non potest a deo etiam quin principia iuris naturalis sint recta et bona et cōclusiones deducibiles ex ipsis cuiusmodi sunt p̄cepta mozalia decalogi ⁊ opposita istorum sint mala. Sz hoc posito planum est q̃ sint indispensabilia. Tum quia sicut deus seipm negare non potest nec facere quin sit bonus et iustus. Ita non potest facere quin illa que pertinent ad bonum et iustum inuariabile. Puta ad ius nature non sint bona et opposita eorum mala: quare ⁊ cetera. ¶ Hoc idem tenent illi qui distingunt de implicite et explicite sicut tactū ē in vltimo mō dicendi precedētis articuli. Sic igitur dicunt isti q̃ omnia precepta decalogi sunt a deo dispēsabilia.

2. mod?

¶ Alij sunt qui arguunt contra hoc qz illud preceptum est dispensabile: cuius oppositus actus licite potest fieri. Sed oppositus actus huius preceptī. Non occides licite potest fieri: quia abrahe dictus est q̃ occideret filium et licite: immo meritorie occidisset si occidisset Augustinus primo de ciuitate capitulo vigesimoprimo: ergo et cetera. Dices q̃ preceptum accipiendo secūdum formam precepti est indispensabile modo forma precepti est non occidere non simpliciter et absolute sed non occidere innocentem nec ex auctoritate propria. Oppositum autem non potest bene fieri scilicet occidere innocentē ex auctoritate propria. Unde nec abraham occidisset Jsaac ex auctoritate propria sed ex auctoritate dei qui est dominus vite et mortis cuiuslibet. ¶ Contra hoc videtur: quia non est questio. Utrum manēte obligatione precepti: et per consequēs stante malicia et difformitate actus oppositi possit deus dispensare de precepto. Hoc em̄ implicat manifestam contradictionem: tunc enim faceret eundem actum simul licitum et illicitum.

August.

¶ Sed q̃ritur vtꝫ deus possit relaxare obligationem precepti et actus oppositus per talem relaxationem possit esse non illicitus sicut etiam patet in alijs dispensationibus. Quando enim dicitur papam posse dispensare de irregularitate non intelligitur q̃ stante irregularitate possit facere papa q̃ licitum sit irregulari ministrare. Sed intelligitur q̃ papa potest soluere et relaxare penam irregularitatis. Et tunc licitum est isti qui prius erat irregularis ministrare ex dispensatione Pape. Sic in proposito videtur fuisse q̃ dispensatum fuerit cum Abraham vt posset facere licite ⁊ meritorie actuꝫ oppositum precepto obligatione tñ precepti relaxata a diuina voluntate. ¶ Secundo arguunt sic. Si omnia diuina precepta sunt necessario iusta et bona ex terminis: et per consequens sunt indispensabilia sicut dicunt primi. Sequitur q̃ ante omnem actum diuine voluntatis circa ipsa sunt iusta et bona et etiam obseruanda et ab intellectu diuino prius naturaliter ante actum volūtatis diuine

presentata voluntati. Ita q̃ nõ sunt bona nec iusta nec obseruanda: qz a deo volita vel instituta. Sed hoc est falsum qz tunc voluntas diuina cũ nõ possit esse diffoꝛmis ab intellectu vel a ratione recta sicut nec potest peccare necessario vellet ea esse obseruãda z necessario per cõsequẽs ꝓciperet ea. Sed hoc nõ est verum qz totũ q̃cq̃d vult extra se z circa creaturam contingenter vult z contingenter z libere ꝓcipit ea. ergo ꝛc. ¶ Dicunt igitur isti q̃ nõ omnia

Resolu. scdi mõi. precepta sunt indispensabilia sed tm̃ precepta prime tabule negatiua. Sunt em̃ talia precepta de lege nature per se z directe vel qz includit primũ ꝑncipium vel qz directe z necessario sequũtur ad ipm̃ z euidenter sicut preceptum de non colendo alium deum vel de non odiendo vel blasphemando deum. Et tale preceptum si nõ esset voluntas adhuc esset iustum z rectum z bonum z de lege nature: z ita in nullo casu potest dispensari nec ab aliquo vt actus sibi oppositus sit licitus sed statim nominatus conuolutus ẽ malo nec potest bene fieri q̃ aliq̃s odiat deum z huiusmodi. De tertio ꝓcepto positiuo dubitauit. Utrum sit dispensabile sicut prius dubitabant. Utrũ esset stricte de iure nature vel nõ. Alia aũt precepta septẽ scde tabule ad ꝓximũ oia sunt dispensabilia qz nec ex terminis habẽt rectitudinẽ nec directe sunt de iure nature nec possunt ex ꝑncipijs iuris naturalis euidẽter z numero concludi licet bene sint cõsona z conformia iuri vel legi naturali z stent cum dictamĩe legis naturalis: z ideo sicut placeret deo posset absolute loquẽdo dispẽsare cũ de ipis nec eẽnt ab oibus necessario obseruãda nisi eẽt ꝓceptũ z ordinatio diuine volũtatis de ipis que oẽs obligauit ad ista precepta obseruãda. Et actus oppositi talib⁹ ꝓceptis vel etiã omissiones actuum taliũ ꝓceptorum possent eẽ liciti ex ordinatione diuina. ¶ Videtur tm̃ mihi q̃ vna ratio

Ꝑ secũdũ modum. istorũ ꝓtra alios est etiã ꝓtra ipos qz sicut arguũt de oibus ꝓceptis ꝓtra alios ita posset argui cõtra ipos per scõm argumentũ suũ de ꝓceptis prime tabule. Nam si sunt indispensabilia tanq̃ per se z directe de lege nature videẗ q̃ ex terminis circũscripto actu voluntatis vel ante oẽm actum volũtatis sunt iusta z recta dictata a rõne practica diuina / et per ꝓis necessario volita a deo z ꝓcepta: z sic deꝰ vult necessario aliq̃d extra se z ꝓcipit. Nec ꝓcepit deus illa ꝓcepta ꝓtingenter z libere sed necessario qz̃ non vẗ etiã verũ: qz tũc ab eterno ꝓcepisset ea z nõ de nouo cũ alijs ꝓceptis tradidisset ea Moysi sed vel ab eterno ꝓcepisset ea / vel saltem ab initio creature. Sed si dicas q̃ ab initio creature ea tradidit qz impressit ea mentibus vel mẽti creature ĩtellectualis vel rõnalis. Ita dicetur ibi de ꝓceptis ad ꝓximũ qz vnicuiq̃. puta A de vel E ue mandauit ꝑm scripturã de ꝓximo suo: z ideo non vẗ illa ratio valere ꝓ eis cõtra alios. Diceretur enim q̃ deus in re z ĩ effectu nihil vult necessario eẽ nec ponere qz oia in re z in effectu cõtingentia sunt extra ipm̃: z ita sicut non necessario ꝓduxit creaturam rationalem z intellectualem. Ita nec necessario ꝓcepit sibi nec voluit ipam obseruare talia ꝓcepta sed contingenter totum licet bene ab intellectu suo necessario dictarentur esse obseruabilia a creatura z bona z iusta. Sic igitur diuersimode dicitur a diuersis z quomodocũq̃ vis dicas de isto articulo qz nihil de ipso volo affirmare.

¶ Credo tamen ꝑbabiliter posse dici q̃ vno modo dicit aliquid dispensabile ꝓ tanto qz oppositum eius potest fieri licitum quod ante dispẽsationẽ non erat licitum. Sicut celebrare post homicidiũ per dispẽsationem fit licitum quod non erat licitum ante dispensationem: z isto modo non credo aliquod preceptum decalogi esse dispensabile a deo sic videlicet q̃ oppositum eius secũdum q̃ preceptum est dico: z quãtum ad formã ꝓcepti possit iuste z bene fieri. Credo enim q̃ opposita eorum sic acceptoꝝ sint per se mala et statim malo conuoluta cõnominantur sicut ydolatrari / sabbatum violare / furari / mechari / parentes vel honorare / z huiusmodi. nec possunt fieri sine peccato z diffoꝛmitate vel commissionis vel omissionis alicuius. ¶ Alio modo dicitur aliquid dispensabile non sicut primo modo q̃tum ad culpam sed q̃tum ad penam ꝓ tanto quia faciens oppositum non punitur ꝓpter hoc: licet sit malum quia tale malum permittitur sicut fornicatio simplex hodie a iudicibus permittitur nec puniturlicz sit peccatũ. Et isto modo dico q̃ omnia precepta sunt dispensabilia a deo: z potest non punire facientes contra ea stãte sua iusticia vel posset si sic ordinasset. Tum quia nihil necessario extra punit sicut necvult extra se. Tum quia posset non obligare hominem ad ꝓcepta saltem q̃tum ad penam. Tum quia ex sua misericordia posset remittere totam penam dato q̃ homo obligaretur ad eam sicut z modo remittit partem pene imo etiam aliquãdo totam in suis sacramentis z potuit hoc facere sine merito xꝑi sicut patet: quia virtutem z liberalitatem suam non alligauit sacramẽtis nec merito xꝑi quare ꝛc. ¶ Et per ista potest patere via ad argumenta facta / superius hinc z inde si que videtur esse contra ista.

Wẽs do doctoris

aliq̃d ẗ mõis dispensabile dicit.

¶ Ad ꝓximum ꝓncipale argumentum. Dico q̃ si omnia ꝓcepta decalogi sunt de iure vel lege nature per se z directe siue quasi ꝑncipia ad aliqua siue tanq̃ conclusiones per se z euidenter deducibiles ex ꝑncipijs iuris naturalis omnia sunt indispensabilia vt videtur. Quando dicis q̃ nõ qz ius naturale non est idem apud omnes z per consequens est variabile z dispensabile. Dico q̃ secundum philosophum in eodem quinto ibidem. Ius naturale vniformẽ est omnibus recta ratione naturali vtentibus z commune. Sed quod dicit postea q̃ ea que sunt secundum naturam non eadem sunt apud omnes. vt fortior sit dextra q̃ sinistra z huiusmodi: sed cum dicit oppositum. Dico q̃ non est ad propositum quia intelligit hoc de orbatis. Non autem dicimus ius naturale esse cõmune non orbatis recta ratione naturali. ¶ Ad secundum de Abraham / z spoliatione egyptiorum / et muliere fornicaria / q̃ in istis non fuit dispensatum in precepto vel forma ꝓcepti quia preceptũ est de non occidendo innocentem auctoꝛitate ꝓpria z non de afferendo rem alterius inuito domino z de non conueniendo cum aliena muliere ex libidine. Modo Abraham per illud preceptum accepit auctoꝛitatem super filium z hebrei super res egyptiorum tanq̃ super suas ex voluntate sup̃mi

Ad rões ꝓncipales.

domini scilicz dei z mulier illa fuit facta ipi⁹. Hoc licet prius esset fornicaria z non sua: z ita non fuit dispensatum de preceptis. Alij dicũt q̃ imo sicut superius arguebatur per eos: qz actus illi q̃ alias fuissent illiciti z contra preceptum ex diuina dispẽsatione facti sunt liciti amota tamen obligatione ꝓcepti. Et ideo dicunt q̃ talia ꝓcepta sunt dispensabilia z q̃ in ipis de facto fuit dispensatum.

¶ Ad tertium dicẽdum q̃ ꝓcepta vel actus preceptorum que sunt de lege nature nõ sunt necessario volita in re z in effectu lz̃ necessario sint dictata ab intellectu vt bona z obseruabilia z rõnabilia ad ꝓcipiendum creature si ponatur in re z in effectu. Nec oportet dato q̃ aliqua ꝓcepta sint de iure nature q̃ omnibus sint naturaliter nota qz possunt eẽ sicut cõclusiones deducte per inuestigationẽ ex ꝑncipijs legis nature ad quam bene requiritur ĩstructio z informatio. Similiter etiam dato q̃ sint de lege diuina aliqua ꝓcepta nõ tamen minus sunt ꝓpter hoc de lege nature. Lex enim nature quasi partialiter continetur in lege diuina qz quecũq̃ lex rationis naturalis dictat esse recta etiam lex ratiõis diuine sed nõ econuerso qz illa ad plura se extendit que latent rationem naturalem que diuine rationi non equatur. ꝛc.

¶ Distinctionis. xxxviij.

Questio Vnica.

Circa distinctiõez trigesimãoctauã quero. Utꝝ omne mendacium sit mortale peccatum. ¶ Videtur q̃ sic. Illud quod ex se est malũ nec potest bene fieri: ita q̃ statim nom inatum cõuolutum ẽ malo est peccatum mortale vt videtur. Sed omne mendacium est huiusmodi. ꝗ ꝛc.

¶ Secũdo sic. Illud quod directe opponitur virtuti est peccatum mortale qz corrumpit virtutem. Sed omne mendacium est huiusmodi. Opponitur enim virtuti que est veritas z ẽ pars iusticie. ꝗ ꝛc.

¶ Tertio sic. Omne illud ꝓpter qz̃ homo incurrit perditionem est peccatum mortale. Sed mendacium omne est huiusmodi in ps̃. Perdes omnes q̃

Psal. loquuntur medacium. ergo ꝛc.

¶ Contra. Multi sancti mẽtiti sunt ĩ scriptura sicut Jacob. dicẽdo. ego sum filius tuus Esau. Et Joseph fratrib⁹ suis ad considerandum infirma terrevenistis. Exploratores estis z obstetrices saluantes pueros hebreorũ. et sic de multis alijs. Sed non videẗ q̃ talia mendacia fuerint in ipis peccata mortalia sicut nec ĩ Mere. qũ dicit. Sacrificiũ nihil est Baal: vt Baal destrueret z oẽs eius sacerdotes occideret. Nec ĩ Judich que mentita est Moloferni vt suum populum liberaret z ipsum occideret. ergo ꝛc.

¶ In ista questiõe sic pcedã.

¶ Primo inqram vtrũ omne mendaciũ sit pctm̃.

¶ Secdo. Utrũ omne mendaciũ sit mortale pctm̃.

¶ Tertio. Utꝝ hitus mendacij vicios⁹ oppositꝰ virtuti veritatis pertineat ad intellectum vel voluntatem. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quantuz ad primum Di/co breuiter q̃ omne mẽdacium est pctm̃. Hoc ꝑbo per rõnes z auctoꝛitates. ¶ Primo sic. Dis actꝰ humanus vel actus creature carẽs circũstantia debita est malus z pctm̃. Sed oẽ mendaciũ siue iocosum siue officiosuꝫ siue pniciosum ẽ actꝰ aliq̃s carẽs circũstantia debita qz caret cõformitate ad illud q̃ est ĩ mẽte mẽtiẽtis. Nã alis dicit z alis sentit. ꝗ ꝛc.

Q̃ omne mẽdaciũ est pctm̃.

¶ Secũdo sic. Dis abusus vocis vel sermonis est pctm̃. Sed oẽ mendacium est abusus vocis vel sermonis. Nã ad hoc est nobis datus sermo vt presto fiant mutue voluntatis iudicia ꝛm platonẽ. Et ꝛm Aristotelẽ voces sunt note earũ passionũ q̃ sunt in aia z tunc ptz q̃ mentiẽs abutitur sermone z voce sua qz per ipam nõ exp̃mit illud q̃ est in mente q̃ intendit sed aliud. ꝗ ꝛc. ¶ Tertio sic. Omne illud pctm̃ est quod opponitur ꝓtuti. Sed oẽ mendaciũ est actus oppositus actui virtutis q̃ est ꝓitas z discordans a ratione recta. ꝗ ꝛc. ¶ Quarto sic. Oẽ illud est pctm̃ q̃ q̃tũ est de se est alterꝰ deceptiuũ. Sed omne mendaciũ q̃tum est de se deceptiuũ est audientis. Nã ꝛm Augustinũ ꝓtra mendaciũ Mẽdacium est falsa sig̃tio vocis cũ intentione fallendi. Et intelligẽdum est q̃tum est ex natura mendacij: licet non semp ex parte mẽtientis. ꝗ ꝛc. ¶ Ad hoc sunt auctoꝛitates multe. Eccle. 17. Noli mentiri omne mendaciũ. Et in ps̃. Filij hoim vsqꝫquo graui corde vt quid diligitis ꝓitatẽ z queritis mendacium. Et August. ꝓtra mendacium dicit. Mendaciozum genera multa sunt q̃ quidẗ oia vlr odisse debemus. Nullũ em̃ mendaciũ est q̃ nõ sit ꝓtrarium veritati. Et ponit exẽpluꝫ. Sicut lux z tenebra cõtrariantur. Est em̃ mendaciũ iocosum q̃ nulli alteri a dicẽte abest sed ꝑdest alicui ad solaciũ mendaciũ ociosum q̃ nec dicẽti nec alteri ꝑdest nec alteri a dicente obest. Mendaciũ officiosum q̃ alteri a dicẽte vel dicendi ꝑdest ad aliquẽ effectũ pniciosum q̃ alicui obest z nulli ꝑdest z oia sunt peccata q̃ omnia ista breuiter obsunt dicẽtib⁹. Hec de primo articulo.

Aristo.

August.

August.

Ecclesiastici. 17.

¶ Quantum ad secundũ articulum dicitur cõmuniter q̃ non omne mendaciũ est mortale peccatũ simpliciter z quibuscũq̃ personis: sed solum mendacium perniciosum. Unde mẽdacium iocosum vel ociosum seu officiosum nõ est peccatum viris vel personis imperfectis quia non sunt caritatem dei nec proximi nec tollunt caritatem ab habente ipsam: sed solum mendacium perniciosum quod est contra caritatem directe vt satis patet. Sed in viris perfectis cuiusmodi sunt viri religiosi vel prelati vel doctores legis diuine dicunt aliqui q̃ omne mendacium est peccatum mortale non solum perniciosum q̃ fit ex malignitate et voluntate nocendi proximo sed etiam iocosum officiosum vel ociosum. Et ratio huius est: quia omnibus istis commissa est veritas specialiter defendenda z tuenda. Et ita nullo modo nisi cum graui offensa possunt mẽtiri. ¶ Secundo quia mens virorum perfectorum superne veritati debet adhere re z adheret q̃ non possunt dicere contra veritatem nisi ex conceptu. Sed hoc est peccatum mortale. ergo ꝛc. ¶ Cõfirmatur per glosam super illud ps̃. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Dicit ibi q̃ mendacium perfectis non cõuenit nec etiam ꝓ temporali alicuius vita seruanda.

An omne mẽdaciũ sit mortale pctm̃. 1. opi.

Glosa. Psalmi.

Opi. doctoris. ¶ Sed ista opinio videtur mihi sine ratione esse ⁊ etiã nimis dura: et vellem q̃ qui ponunt tales opiniones ita duras sine efficaci ratione vel cogente auctoritate q̃ ipsi vltra alios obligarẽtur ad obseruandum eas. ¶ Dico enim q̃ mendacium non omne est mortale peccatum viris perfectis sine ratione vite assumpte sine ratione doctrine veritatis predicande vel docẽde siue ratione prelationis exercẽde nisi illud mendacium fieret in scandalũ audientium vel in preiudicium veritatis in actu iudicij vl̃ in actu docendi vel huiusmodi. Cum ẽsi alia mendacia a pernicioso sine alijs venialia circũstantia persone nõ trahit ea ad mortale sicut nec aliquod aliũ peccatum nisi forte alicuius annexi. Puta voti de opposito vel alicuius talis quod nõ habet locus in ꝓposito. Unde istis nõ sic cõmittitur veritas custodienda q̃ in omni actu eorum necessario aduertendum mortale peccatum debeat veritas obseruari: sed bene in actibus supradictis pertinentibus ad perfectionem. Puta in actu docẽdi ⁊ iudicãdi ⁊ vt scandalum vitetur sed nõ semꝫ nec in cõmuni actu eorum. ¶ Si enim ratio ipsorum esset bona q̃ omne mendacium mortale est religiosis ⁊ doctoribus vel prelatis quia alias veritas que ipsis cõmissa est specialiter periclitaretur pari rõne cũ non minus cõmissa sit perfectio vite ꝗ veritas doctrine oẽ peccatum esset eis mortale ⁊ nullum veniale quod est cõtra beatum Johãnem in canonica sua q̃ erat prelatus ⁊ perfectus ⁊ tamen dicebat. Si dixerimus q̃ peccatum non habebus ipsinos seducimus et veritas in nobis nõ est. Et planum est q̃ de peccato veniali nõ mortali intendebat. Unde patet q̃ rõ eorũ non valet. ¶ Ad auctoritatem glose dico q̃ mẽtiri perfectis viris nõ conuenit inq̃tum perfecti sunt sed imperfectionis est mentiri non tamen imperfectionis mortalis sed frequẽter venialis. Hec de secundo articulo.

b. Johã.

De hitu mẽdacij. ¶ Quantum ad tertium articulum: Notandum est q̃ ex assiduitate vel frequẽtia mentiendi generatur in mente aliquis habitus viciosus facilitans ad actum mendacij sicut ex actibus frequentibus verum dicendi gñatus est habitus virtuosus qui dicitur habitus veritatis qui est virtus vel pars virtutis qua eligit aliquis prõpte ⁊ faciliter manifestare alteri veritatem quã habet ĩ mente ꝓpter bonum finem ⁊ sicut oportꝫ ⁊ qñ ⁊ vbi oportet ꝟm iudicium recte rationis. ¶ De isto ergo habitu mendacij dubium est ad quã potentiam formaliter pertineat vel ĩ qua generetur. Et dicũt aliqui q̃ ad intellectum pertinet ⁊ nõ ad voluntatẽ Primo quia ad intellectum pertinet loqui ⁊ verbũ mentale ⁊ non ad voluntatem. Secũdo q̃ ad intellectum pertinet verum ⁊ falsum. Unde verum ⁊ falsum sunt in intellectu ⁊ bonum ⁊ malum sunt in re. Unde verum ⁊ falsum ad intellectuꝫ pertinẽt sicut obiecta ⁊ per cõsequẽs dicere verum vel falsum ⁊ p̃ consequẽs mentiri. Tertio q̃ ad intellectum pertinet decipi vel errare. ergo similiter ad ipꝫ pertinet decipere ⁊ mẽtiri. Dicũt ergo q̃ ad intellectum pertinet formaliter habitus viciosus mendacij ⁊ non ad voluntatem.

1. opinio.

5. 1. opi. ¶ Sed contra istam opinionẽ dico q̃ habitus viciosus mendacij pertinet formaliter ad voluntatem ⁊ ipa generatur ⁊ non pertinet formaliter ad intellectum. ¶ Hoc probo sic. Ad eandem potentiam pertinet virtus veritatis ⁊ habitus mendacij vel vicij falsitatis. Sed ad voluntatẽ pertinet virtus ꝟitatis q̃ ipa est pars iusticie ꝟm oẽs Justicia vero ad volũtatem pertinet. ergo ⁊c. ¶ Secũdo sic. Habitꝰ electiuus manifestandi alteri q̃d habet loquẽs in mẽte ꝟm iudicium rationis recte ad voluntatem pertinet. ergo similiter habitus electiuus pretendendi vel loquẽdi alteri quod nõ senti t pertinet ad voluntatem. Sed talis est habitus mendacij viciosus. ⁊c. ¶ Tertio sic. Ad illam potentiã ad quam pertinet mouere potẽtiam locutiuam exteriorem ⁊ linguam ad verbum mendacij pertinet principaliter habitus viciosus mendacij. Sed hoc est ad voluntatẽ non ad intellectũ ptz. ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Aut ille habitus pertinet ad intellectum aut ad voluntatem aut ad potentiam exteriorem exsecutiuã. Sed ad potentiam exteriorem nõ pertinet habitꝰ alicuius vicij sicut nec ꝟtutis. Hec ad intellectũ q̃ nec veritas ꝟtus ad intellectum pertinet quia non est virtus intellectualis. Patet. 6. ethi. Similiter etiam q̃ intellectus ꝗtũcunq̃ homo mẽtiatur nõ necessario mentitur nec iudicat falsum: sed põt iudicare ⁊ dicere verum tantũ homo ex imperio voluntatis ⁊ motione dicit aliud a vero q̃d intellectꝰ iudicat ⁊ sentit. ergo ⁊c. ¶ Dico igitur q̃ habitus mendacij viciosus pertinet ad voluntatem ⁊ generatur in ipa sicut in subiecto.

Resolu. doctoris

¶ Ad primum aliorum. Dico q̃ licet ad intellectuꝫ pertineat mẽtaliter loqui ⁊ verbum cognoscãdo verum vel falsum ad ipm tamẽ nõ pertinet loqui mẽdacium. Sꝫ ad linguam exteriorem motam ab ipa volũtate ꝗtũcunq̃ intellectus verũ iudicet ⁊ sit cum veritate que est obiectum intellectus non que est ꝟtus q̃ illa pertinet ad voluntatem sicut dictum est supra/ ⁊ ideo ad ipam etiam pertinet habitus falsitatis sibi oppositus. Unde ⁊ ꝓprie loquẽdo vicium falsitatis quod opponitur ꝟtuti morali ipsius veritatis non pertinet ad potentiam ad quã pertinet loq̃ elicite sed magis ad potentiam ad quã pertinet impaiue ⁊ motiue cuiusmodi est voluntas. ¶ Ad secũdum ⁊ tertium per idem quod dictum est vltimo est dicendum q̃ sez ad potentiam ad quã pertinet verum vel falsum per modũ obiecti saltem ĩmediate/ ⁊ ad illam ad quã formaliter pertinet decipi vel errare non pertinet formaliter veritas virtus vel falsitas vicium/ sed magis ad voluntatem q̃ isti non sunt habitus cognitiui sz electiui vt dictũ ẽ supra.

ad rõnes 1. opi.

¶ Ad primuꝫ principale dico q̃ actus ex se malus qui nõ potest bene fieri ⁊ trãsit super obiectum disconueniens: ⁊ ita non est bonus ex genere sicut est actus mendacij qui transit super obiectum cuius oppositum concipitur ⁊ sentitur a dicente non est necessario peccatum mortale sed aliquid plus requiritur scilicet q̃ sit contra caritatem sed dico bene q̃ est peccatum veniale saltem.

Ad pnci palia ar.

¶ Ad secundum per idem dico q̃ non omnis actꝰ oppositus actui cuiuscunq̃ virtutis est peccatum mortale: licet bene sit saltem veniale sicut de actu bibendi aliquantulum excessiue contra actum temperantie vel sobrietatis.

¶ Ad tertiũ dico q̃ illud verbum debet accipi de mendacio pernicioso. Ad illud in oppositũ dico q̃ non est incõueniẽs illas personas veteris testamẽti venialiter fuisse meritas. Non ẽsi fuerũt perfectiozis status vel gratie ꝗ persone pfecte noui testamenti. De Jacob tamen dicitur q̃ nõ fuit mentitus q̃ ⁊ si non erat Esau in persona/ erat tamen in benedictione recipienda tanꝗ ille cui vendiderat Esau ꝓmogenita ⁊ per ꝓns ius ꝓmogeniture.

¶ Distinctionis Trigesimenone.

Questio Prima.

Circa distinctiõez trigesimamnonã quero. Utrũ licitum sit iurare. ¶ Videtur q̃ non q̃ quod est prohibitus non est licituꝫ. Sed iurare est prohibitum Mathei. 5. Ego dico vobis nõ iurare omnino

Mathei quinto.

Et Jacobi quinto. Ante oia fratres mei nolite iurare. ergo. ⁊c. ¶ Secũdo sic. Illud quod est malum ⁊ a malo non est licitum: q̃ est ad malum facienti. Sed iurare est a malo Mathei. 5. Sit sermo vester. est. est. nõ. nõ. quod amplꝰ est a malo est. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Si licitum eẽt iurare hoc maxime videretur per deum q̃ iuramẽtum fit ad attestationẽ ⁊ confirmationẽ. Sed deus non aliter confirmat dictum iurantis post iuramẽtum ꝗante. ergo ⁊c.

Jaco. 5.

math. 5.

¶ Contra. Deutero. 6. Dominum deum tuum timebis ⁊ illi soli seruies ac per nomen illius iurabis.

Deut. 6.

¶ In ista questione sic ꝓcedã ¶ Primo ostẽdam an licituꝫ sit iurare ⁊ quo mõ. ¶ Secũdo per quid sit iurandum. ¶ Tertio. vtrũ omne iuramentum promissozium obliget ad implẽdum. ¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quantuꝫ ad primum Dico breuiter q̃ iurare vel actus iurandi est actꝰ quo iurans dictum suum confirmat adducendo deũ in testem vel aliquid aliud pretendẽdo cuiusmodi est creatura aliqua siue sit spiritualis siue corporalis. Iste aũt actus non est de se malus nec habet de se aliquid repugnãs rõni recte nec transit necessario super obiectũ discõueniens. Similiter etiã non est necessario bonus de se nec bonitate generis nec bonitate moris. Potest ẽsi transire super obiectum disconueniẽs puta super falsum vel dato q̃ sup obiectum conueniẽs nõ tamẽ ꝟm omnes circũstãtias rationis recte: ⁊ ideo potest ⁊ bene ⁊ male fieri.

Iurare quid.

Quo sit licitũ iurare.

¶ Ex quo patet q̃ nõ est appetẽdus talis actꝰ nec exercendus nisi ꝟm rationem rectam. Tunc autem est ꝟm rationem rectam qñ habet tres comites sibi necessarios. Oportꝫ ẽsi q̃ fiat in ꝟitate ita q̃ verꝫ sit omne illud quod iuratur. Unde ⁊ omne iuramẽtum transiens super falsum obiectum peccatum ẽ. Oportet etiam q̃ in iusticia q̃ pro iusta causa vel ex causa legitima vtendi inuocatione dei per quez iuratur vel adducendi seu opignerandi aliquid ipsi deo quia nõ ex quacunq̃ causa leuiter debet homo iurare. Debet nihilominꝰ iurare in iudicio id est cũ discretione ⁊ deliberatione ⁊ ponderevel maturitate ⁊ caute per quod excludit in cautela iurandi: ⁊ si fiat iuramentum cum istis tribus comitibus tũc ẽ licitum ⁊ honestum ⁊ potest eẽ meritozium ⁊ ẽ simpliciter appetendũ sic circũstantionatum. Qui ẽsi sic iurat per deum vel aliquid aliud in relatione ad deum exhibet deo reuerentiam debitam ꝟm actum latrie ⁊ iuocat ipm vt scientem omnem veritatez ⁊ ipam veritatem diligẽtẽ ⁊ volentem iter homines obseruari. Hec de primo articulo.

¶ Quantum ad secundũ articulum. Dico primo q̃ per deũ potest homo iurare cum predictis circunstantijs adhibitis inuocando eum testem veritatis. ¶ Secũdo dico q̃ per falsos deos nõ debet homo iurare: sed tale iuramẽtũ ex parte iurantis ⁊ credulitate factum peccatum ẽ ⁊ contra diuinum preceptum. Diuine prime tabule. Non habebis deos alienos. Ex parte tamẽ recipientis nõ est peccatuꝫ: dũ tamen cõmunicet sibi in incredulitate falsozum deozum sed tantum velit experiri ⁊ habere rectitudinem quam intendit aliꝰ confirmare: ⁊ ita credit confirmari infidelis ⁊ se teneri iurando per falsos deos sicut fidelis perveruꝫ deum. ¶ Tertio dico q̃ potest iuramentum fieri q̃ creaturam nõ inquãtum creatura ⁊ absolute sed in relatione ad deum pro quanto aliquid participat de ipso vel habet aliquam relationem vel habitudinem ad ipm sicut per euangelia vel per sanctos vel per aliquos maiores ipso iurante vel etiam per seipsum vel filios suos ⁊ huiusmodi oppignerando talia ipi deo vt veniat super ea a deo iuramẽtuꝫ siue bonum fuerit siue malum. Unde ꝓpus si alicubi p hibuit iurare per creaturam nõ prohibuit hoc nisi stando in creatura attribuẽdo sibi honorem latrie in iurando quasi infallibiliter cognoscenti purã veritatem sicut deus: sed non phibuit hoc referẽdo in deum. Unde dico q̃ potest per creaturas iurari et conueniẽtius est iurare per creaturas sanctas: ⁊ p̃ creaturas mala tas/ sicut per euangelia vel altare ⁊ reliquias ⁊ huiusmodi multa. Hec de secundo articulo principali.

p qd sit iurandũ.

¶ Quãtum ad tertium articulum. Dico primo q̃ de numero iuramẽtozum p̃missozium quoddam est dolosum quoddam incautum ⁊ quodam coactum. Iuramentum dolosuꝫ vocatur quod in dolo iurantis quando iurat aliquid facere ⁊ non intendit illud facere quãtuncũq̃ sit licitum quod iuratur ⁊ dicitur de iuramento tali q̃ ĩ foro exteriori tale iuramẽtum si probetur quod factum est exterius obligat: quia in tali foro iudicatur de exteriozibus: sed qnãtum ad forum conscientie dicitur vno modo q̃ iste peccat mortaliter sic iurando dolose quia iurat falsum secundum propositum suum. Nam iurat se facturum quod non proponit facere. ¶ Secundo dicitur q̃ ex vi iuramenti non tenetur implere quod iurat: quia ex quo non intendit se obligare non est obligatus quãtũcunq̃ ille cui iurat reputet eum obligatum. ¶ Tertio dicitur q̃ nihilominus tenetur et est obligatus ad cauendum indemnitati proximi cui iurat. Non q̃ ad hoc obligetur ex iuramento: sed ex precepto caritatis proximi cuius indemnitati debet cauere ex p̃cepto diuino: et ista opinio pulchra ẽ ⁊ multũ p̃ babilis. ¶ Scotus hic vꝫ dicere q̃ ad iuramentuꝫ dolosũ ꝗlendũ nõ obligat iurãs ipse cũ nõ intẽdat

De obligatiõe iuramenti.

Scotus.

obligare ad quod tamen obligaretur si iuraret non dolose. Nec sequitur ex hoc q̃ ex dolo suo reportet cõmodum qz reportaret magnum incõmodum scz peccatum mortale quod est maiꝰ q̃ obligari ad aliquid q̃tũcunq̃ penale per iuramẽtum nõ dolosuz. Aliter dicitur q̃ talis sic iurando peccat sicut dicebant primi. ¶ Secũdo qz licet non intẽdat se obligare sed potius non obligare per iuramẽtuz z hoc explicite implicite tamen obligat se iq̃tum iurat z de facto promittit se facturum quod iurat. ita q̃ nõ solum ex precepto caritatis tenetur ad cauendũ indignitati proximi: sed etiam ex vi precepti licz hoc expliceite non intendat. Et pro ista opinione essent plures auctoritates z iura q̃ ꝓ alia. Si dicas quomodo obligatur z quis obligat ipm ex quo intẽdit correlarium. Dico q̃ ex iure diuino de seruando iuramento obligatur z ipe seipsum obligat implicite eoipso quo iurat z voluntarie sic iurat aliquid licitum obseruandum. ¶ De iuramento incauto dico q̃ iuramentum potest dici z esse incautuz vel ex parte modi iurãdi vel ex parte rei iurate z eius qd̃ iuratur. Primo modo dicitur incautum iuramentum quia incõsideratum z non ex deliberatione factum/z isto modo dico q̃ iuramentum incautũ etiã de re licita nõ obligat de necessitate precepti ad tenendum peccat tamẽ qui sic iurat venialiter saltez. ¶ Alio modo potest dici iuramẽtum incautum ex parte rei iurate vel eius quod iuratur quia videlicet non est licitum vel bonum quod iuratur z sic dico q̃ nullum iuramẽtum q̃tũcunq̃ deliberatiue factum z q̃tum ad materiam z q̃tum ad iuramẽtum vel q̃tum ad iuramentum solum obligat ad seruãdum. Peccat tamẽ qui sic iurat z moraliter peccat in actu iurandi. Dico aũt q̃ tunc res iurata non est licita quãdo quisquis iurat aliquid cõtra caritatez z precepta diuina vel etiam cõtra diuina consilia. Et vt breuiter dicã quãdo quis iurat se facturum aliquid qd̃ melius esset nõ facere z ecõuerso nõ facturum quod melius esset facere et ipso facto peccat nec tenetur implere. In aliquibus tamẽ tenet ad superiorem recurrere qui ipm a tali iuramento absoluat vel declaret ad tale iuramẽtum non teneri. ¶ Qz autem ad implendum talia iuramẽta non teneantur iurantes. Patet. 22. q. 4. vbi dicitur. In malis promissis rescinde finem z in turpi voto muta decretum. Et in eadem questiõe dicitur. Si aliquid forte incautius nos iurare contingerit qd̃ seruatum peiorem vergat in exitum illud salubriori mutandum esse psilio nouerimus. ¶ De iuramẽto coacto. Dico q̃ q̃tum ad forũ exterioris iudicij q̃ si compertum sit a iudice q̃ iurauerit coactus p metum cadentem in constantem virum. Iudex debet tale iuramentum relaxare vel in toto vel in parte. Nec debet ipm cõpellere ad seruandum iuramẽtũ coactum quantũcunq̃ illud qd̃ iuratur sit licitum. Si autem fuerit iuramentum coactum non simpliciter: sed metu leui non cadente in constantem virũ sic. Dico q̃ si res iurata sit licita debet iudex iurantem compellere ad seruandum iuramentum. Exceptis aliquibus casibus in quibus nulla est obligatio ipo iure vt in contractu matrimonij z aliquibus alijs casibus quos nõ oportet enumerare modo. ¶ Sic igitur dico q̃ omne iuramẽtuz de re licita deliberatiue factum a psona iuris sui obligat ad seruandum z tenendum facultate habita et loco z tempore. Nullum autem iuramentum non deliberatiue factum vel licet deliberatiue factũ nõ tamen de re bona eo modo quo dictũ est supra obligat ad seruandum: sed ipo facto peccat iurans z in primo venialiter saltem in secũdo vero grauiter. Hec de tertio articulo.

De iuramento incauto.

De iuramẽto coacto.

Resolutio.

¶ Ad primum principale Dico q̃ non prohibet xpus omne iuramentum quacũq̃ ex causa secũdum Augustinum contra mẽdaciũ Sed illud ideo dictum est ne frequenter iurando ad facilitatem iurandi z periculum periurandi veniatur. Et similiter ad auctoritatem beati Iacobi.

Ad rões pncipa.

¶ Ad secundum sicut dicit Magister in litera. Dico q̃ iurare modo suprãdicto licito non est a malo iurantis nec ad malum suum sed magis a malo eiꝰ qui recipit iuramentum vel exigit qui ex infirmitate sua vel ex culpa sua aliter non crederet loquenti nisi adhibeat iuramentum. ¶ Ad tertium dico q̃ licet z per deum z per creaturas iurare aliquando pro tempore z loco z causa. Quando dicis q̃ non quia deus frequenter non declarat veritatem iurantis. Dico q̃ si non declaret per aliquod signũ vel prodigium seu miraculum: tamen audiens vel recipiens iuramentum ex ipso confirmatur credẽs q̃ iurans non adhiberet iuramentum nisi illud qd̃ iurat esset verum. zc.

¶ Distinctionis trigesimenone.
Questio Secunda.

Secũdo queroꝫ omne periurium sit peccatum mortale. ¶ Videtur q̃ sic. Omne mendacium perniciosum est mortale peccatum. Sz omne periurium est mendacium perniciosum saltem iuranti. ergo zc. ¶ Secundo sic. Omne quod est contra preceptum diuinuz est mortale peccatum. Sed periurium omne est contra diuinum preceptuz Leuitici. decimonono. Non periurabis in nomine nec polluetis nomẽ domini dei tui. ergo zc. ¶ Tertio sic. Omnis irreuerẽtia prime veritatis est mortale peccatum. Sed omne periurium est irreuerentia prime veritatis que adducitur a periurante in testimonium falsitatis. g zc.

Leui. 19

¶ Contra Periurium potest esse aliquod surrepticie et non deliberatiue factum. Sed tale non est mortale peccatum. g zc.

¶ In ista questiõe sic pcedã.

¶ Primo inquiram. Vtrum omne periurium sit mendacium. ¶ Secundo Vtrum omne periuriuz sit mortale peccatum. ¶ Tertio. Vtrum periuriũ quod est mortale peccatum sit grauius q̃ homicidium vel furtum seu adulterium.

¶ Quãtum ad primum articulum. Dico q̃ periurium est triplex. Vnum quando aliquis iurat falsum quod credit verum. Aliud quando aliquis iurat esse verum quod credit eẽ falsum. Tertium quando iurat falsum et credit illud esse falsum vel scit. Primum est reprehensibile. Secundum etiam et Tertium amplius.

Dẽ piurium an peccatũ.

¶ Primũ periurium quo iuratur falsum z tñ creditur esse verũ sicut iuratur mendacium est non q̃tum ad formale mẽdacij qd̃ est repugnantia ad mẽtem: quia iurat sicut credit esse sed q̃tum ad materiale qd̃ est falsum: iurat enim falsum. ¶ Secundũ periurium quãdo aliquis iurat verum qd̃ credit falsum mẽdacium est q̃tum ad formale mẽdacij quod repugnantia ad mẽtem. Credit eñ esse falsum qd̃ iurat esse verum. ¶ Tertium est mendacium cõplete q̃tum ad utrũq̃ quia z falsum iurat tanq̃ verum z ipsum scit vel putat esse falsum: quare zc.

ofne piurium an mortale.

¶ Quãtum ad secundum articulum dico q̃ nõ omne periurium est mortale peccatũ sed tñ illud qd̃ fit scienter vel aduertẽter aduertẽdo de iuramento. ¶ Unde aliquis periurare potest nõ aduertẽdo de iuramento nec etiã de iurato aliquãdo z sic non peccat moraliter sed venialiter: dũ tñ illa inaduertẽtia sit surrepticia vel ignorantia que nõ sit crassa vel supina. ¶ Aliquis autem periurat aduertens de dicto sed nõ de iuramẽto: z sic nõ peccat moraliter sed est grossum venialẽ z satis periculosum. ¶ Tertio aliquis periurat non aduertẽs de directo aduertit tñ de iuramento et sic adhucveniale potest dici. Si tñ ita contingat et forte diceretur mortale quia ex quo de iuramẽto aduertit tenetur aduertere de materia iuramẽti et potest sed non affirmo aliquid de isto membro.

¶ Quartomodo. Aliquis periurat non aduertẽs de iuramẽto nec de dicto sed surrepticie vel ex ne negligentia leui z sic nõ est peccatũ mortale sed tñ veniale. Hec de secundo articulo.

de grauitate piurij. 1. opi.

¶ Quantum ad tertium articulum. Est opinio aliquorũ q̃ mortale periuriuz precipue per ipsum deũ est grauius peccatũ q̃ homicidium vel furtũ seu adulterium. ¶ Tum qz est cõtra pceptũ prime tabule. Hõ assumẽs nomẽ dei tui in vanũ. Illa vero sunt contra precepta secũde tabule que minus obligant. ¶ Tuz qz grauior est irreuerẽtia in deum q̃ in proximũ. ¶ Tum qz maius peccatũ est infidelitas q̃ homicidium vel furtũ vel adulterium. Sed periurium maius peccatũ est q̃ infidelitas. Nam ꝫm Magistrum z accipiẽ ab Augustino in epistola ad publicolam. Minus malum est per deũ falsum iurare veraciter q̃ per deũ verũ iurare fallaciter. Sed primũ includit infidelitatẽ. secũdum vero periurium est tñ. ¶ Tum quia grauius est peccare cõtra preceptum prime tabule in quo nõ potest deus dispẽsare q̃ contra preceptũ secũde tabule in quo potest deus dispẽsare. ¶ Tũ quia grauior est deordinatio circa finez q̃ circa id quod est ad finem quare zc.

2. opi.

¶ Alij vero dicũt quibus magis cõsentiendũ videtur q̃ homicidiũ mortale peccatũ grauius est q̃ periurium. ¶ Tum qz graui? est peccatũ qd̃ opponiẽ per se z directe maiori virtuti cuiusmodi est homicidiũ qd̃ per se opponiẽ caritati. Periurium vero opponiẽ minori ꝫtuti puta latrie. ¶ Tum qz si ratio aliorũ esset bona. Sequeretur q̃ grauius peccatũ esset facere opus seruile aliquod in die dñico q̃ homicidiuz qz illud est cõtra preceptũ prime tabule: non autẽ homicidiũ. ¶ Tum qz licet offensa que fit in deũ z que opponitur diuine caritati. Puta odium dei ceteris paribus: immo simpliciter sit maior q̃ offensa proximi vel odium proximi nõ tñ quecũq̃ offensa vel irreuerẽtia dei grauior est quacũq̃ offensa ꝓximi sicut nõ quecũq̃ offensa regis in propria psona grauior est quacũq̃ offensa subditi sui licet cetezis paribus sit maior sic in proposito vt videtur de furto et adulterio cõceditur eñ simpliciter q̃ maius est periuriũ q̃ adulteriũ: qz magis dissonat ordini recte rationis vt videtur q̃ ista. Magis eñ est contra rectam rationẽ deum adducere in testimonium falsitatis q̃ contrectare per se rem proximi sui vel cõuenire cum persona sibi coniuncta. ¶ Ex quibꝰ bus etiam patet q̃ est maius peccatum q̃ fornicatio simplex.

Bernar.

¶ Ad primũ aliorum z ad secũduz dicendum q̃ ceteris paribus grauiora sunt peccata contra precepta prime tabule q̃ alia: sz nõ quodlibet est grauius quolibet sicut dictum est supra. Ita q̃ licet sit bene aliquod grauius cõtra preceptũ aliquod prime tabule q̃ quodcũq̃ contra preceptuz secũde tabule non tñ sic est in proposito. ¶ Ad secũdum dico q̃ infidelitas est grauius peccatũ simpliciter loquẽdo q̃ periuriuz. Et illud dictũ Magistri intelligendum est nõ q̃tum ad infidelitatem inclusam in primo iuramẽto per falsum deũ sed q̃tum ad rationem iuramẽti: quia vnum iuramẽtum licet sit p deum falsum veraciter tñ exhibetur. Aliud vero licet fit per deuz verum fallaciter exhibetur. ¶ Ad quartũ dico q̃ non valet: quia pari ratione concluderet q̃ mẽdacium etiam iocosum esset graui? peccatum q̃ homicidium: quia in mẽdacio nõ põt deꝰ dispẽsare. ¶ Ad quintũ dico q̃ bene est aliqua de ordinatio a fine maior z grauior q̃ aliqua circa id qd̃ ad finẽ: sed non quecũq̃. Dices q̃ Bernardus de precepto z dispẽsatione dicit q̃ non pari culpa negligũtur que nõ pari cura precipiuntur. Cũ ergo precepta prime tabule maiori cura precipiant. Videtur q̃ maiori culpa trãsgrediantur: ergo zc. Dicitur q̃ precepta prime tabule maiori culpa negligũtur ceteris paribus: sed in proposito nõ sunt cetera paria. Nam nõ est motiuum idem periurij z homicidij: quia motiuum homicidij est odiũ proximi directe oppositũ caritati proximi. Motiuũ vero periurij z si bene pueniat ex defectu amoris diuini non tamen ex odio diuinorum q̃ si proueniret tanq̃ ex motiuo ex odio z cetera eẽnt paria grauiꝰ esset. Hec de tertio articulo.

ad motiũ 1. opi.

¶ Ad primum principale dico q̃ non omne periurium est mẽdacium perniciosum eo modo quo accipitur illud mendaciũ mortale peccatum: quia nec omne periurium est deliberatiue factum sicut dictũ est supra. ¶ Ad secundũ dico q̃ non omne periurium est cõtra preceptũ diuinũ nisi deliberatiue z aduertẽter factum modo suprãdicto vel dic q̃ non omne quod fit contra preceptum diuinũ est mortale peccatum nisi fiat aduertenter z scienter modo quo hoc est intelligendum.

ad rõnes principales.

¶ Ad tertiũ dico q̃ nõ oꝫs irreuerẽtia prime veritatis vel dei est mortale peccatũ sed irreuerentia contra preceptũ scienter z aduertẽter facta vel expresse vel interpretatiue saltem.

¶ Distinctionis Quadragesime.
Questio Unica.

Circa distinctionem

Quadragesimā quero. vtrus lex noua in mēte hominis sit habitus vel actus vel obiectū vl aliquid aliud. ¶ Videtur q nō sit habitus: qr nō est habitus infusus. Patet. Nō.n: est fides nec spes nec caritas Nec adquisitus: quia tūc maxime videretur esse prudētia qd non est verus quia ab infidelibus tenetur ⁊ adquiritur prudētia ⁊ nō lex euangelica: ergo ⁊c. ¶ Secūdo videtur q non sit actus: qr actu quocunq transeunte lex manet in mente vt patet. Sed vnū taliū non est alterū: g ⁊c. ¶ Tertio q nō sit obiectum. Illud circa qd est lex vel de quo nō est lex ipa sicut nec materia legis lex est. Sed obiectū agibile est materia legis: g ⁊c.

¶ Contra Lex est aliquid in mente. Sed non est potentia: ergo est habitus vel actus vel obiectum dicatum.

¶ In ista questione sic pceda

¶ Primo inquirā in generali que est ratio legis ⁊ quid sit ⁊ ad quā potētiam ptineat ⁊ ex hoc apparebit de lege noua. ¶ Secdo inquirā vtrū lex noua ĩcludatur in antiqua vel cōtineat ꝗtus ad omnia ⁊ ambe in lege eterna mētis diuine. ¶ Tertio vtrus lex noua sit grauior ad obseruādū ꝗ fuerit lex antiqua vel ecōuerso. ¶ Vltimo ad rōnes pncipales.

Lex qd. ¶ Quātum ad primum articulū dico q nō intelligo per legē nisi dictamē practicū de agibili aliquo vel fugibili agēdo vel fugiēdo sm iudiciū rationis recte ⁊ hoc vel tanq̃ de principio vel tanq̃ de cōclusione deducta ex principio vel deducibili ⁊ ista descriptio se extēdit ad omnes legē iustam que simpliciter lex dicēda est qr lex iusta nō est proprie nec simpliciter lex dicēda. Extendit ergo se descriptio ista ⁊ ad legē diuinā eternā q̃ est in mente diuina ab eterno ⁊ ad legē nature que imprimitur menti creature rationalis vel intellectualis quoquomodo ⁊ ad legē quācunq positiuā datā vel constitutā seu etiā possibilē rationabiliter cōstitui siue poni siue sm rectā rationē simpliciter siue apud aliquos specialiter: qr nō eedem leges positiue oībus expedirēt nec oībus eedem vniuersaliter debēt dari sm iudiciū recte rationis sed diuerse diuersis frequēter sicut patet. ¶ Ex pdictis patet q sicut dictamē practicū ⁊ directiuum ad intellectū ptinet ⁊ nō ad voluntatē. Ita etiā lex ptinet ad intellectū practicū ⁊ nō ad voluntatē. ¶ Nota hic q accipitur dictamē practicū large scz omne dictamen de agibili dicit practicū: licet in intellectu diuino nō sit proprie dictamen practicū ex primo. Sed qr dictamē practicū qd dictū est esse de ratione legis aliquādo dicit habitus dictatiuus ⁊ sic est dictamē habituale. Aliquādo vr actus ipse dictandi. Aliqñ vero vr ipsum obiectū dictatū. ¶ Ideo dubiū est. An lex debeat dici actus vel habitus vl obiectū dictatū. ¶ Et de hoc dicūt aliqui q nec habit⁹ nec actus nec obiectū sed magis aliqd pstitutū per actū intellect⁹. Imaginant enim q p actus intellectus causet ⁊ cōstituat vel derelinquat in intellectu aliquid qd est lex ipsa scz ppositio quedam

Lex ad quam potē. ptinet

Dubium

rnsio aliquorum.

practica de agibili. Ita q sicut ppositio est aliquid cōplexū ⁊ cōstitutū per actū intellect⁹ motū ab obiecto nec est actus intelligēdi nec obiectū ita ⁊ lex in mēte nostra vt videt ⁊ talis ppositio vel talis lex quādoq̃ habet potētialiter tm in ĩtellectu. Puta ante oēm actū intelligēdi. Quādoq̃ actualiter in actu cōsiderādi ipsam qñ actu cōsiderat ⁊ intelligitur talis ppositio. Aliqñ habitualiter qñ habitus iā generatus est in mēte ex actibus cōsiderādi ipaz

¶ Cōtra istud licet videat subtiliter dictū arguūt alij. Primo sic. Nichil constituitur reale in intellectu p actū intelligēdi aliud ab ipo. Probatio quia intelligere ⁊ velle ⁊ tales operationes immanētes primo ethicorū nō sic edificatio. Sed lex est aliqd reale in mēte: g ⁊c. ¶ Item sicut per actū visionis nichil aliud cōstituitur vel derelinquit in visu. Ita videt q nec p actus intellectus in intellectu nichil reale. Lex g cū sit aliquid reale positiuū in mēte nō est aliquid cōstitutū in intellectu sicut dicūt. Si dicas q immo per actū diligēdi frequētatū derelinquit ⁊ cōstituit habitus in mēte. Istud nō iuuat te qr legē non ponis habitum sed aliquid aliud. Preterea etiā qr intellectio nō est actio causatiua habitus sicut domificatio vr actio causatiua dom⁹. Est enim intellectio aliquid absolutū de genere qualitatis non autē est actio de genere actiōis. ¶ Tertio sic. Illud pstitutū puta illa propositio cōplexa quā ponis legē cum ipsa intelligat per actū intelligēdi legē. Alioquin lex intelligeret qd non videt verus oportet q sit obiectū aliquod intelligibile respectu intelligētis legē sz hoc est cōtra eos: qr dicūt q lex nō est obiectū: igit sibijpsis ptradicūt. ¶ Quarto arguunt sic aliqui. Operatio per quā constituit aliquis termin⁹ nō stat cū illo termino sed habito termino cessat sicut motus ⁊ via cessant habitis terminis ⁊ pts. Edificatio enim cessat habita domo. Sed intellectio actualis potest stare cū quocūq̃ cōstituto qd possunt ponere in intellectu: g ⁊c. ¶ Quāto sic: qr illud cōstitutū aut est eiusdē rationis cū ĩtellectione actuali ⁊ sic lex est actus. Aut alterius rationis ⁊ sic est causa equiuoca ipse actus intelligendi respectu illius ⁊ sic aliquid pfecti⁹ est ⁊ nobili⁹ sicut causa equiuoca respectu sui effectus: ⁊ ecōuerso: qr illud cōstitutū se haberet ad actū intelligēdi sicut finis ⁊ terminus sicut domus respectu domificationis: ⁊ sic per consequēs idem esset seipso nobilius ⁊ innobilius pfectius ⁊ impfectius. ¶ Sexto sic. Quidditas rei in intellectu nō est nisi diffinitio ⁊ actus diffiniendi: qr nō est nisi cognitio quidditatiua eius sicut nec color in visu non est aliquid aliud a visione colozis que est noticia intuitiua ei⁹ Excepta specie que est prima actui que nichil facit ad propositus: ergo similiter in intellectu nichil est aliud cōstitutū per actū intelligēdi. ¶ Alique istarum rationū sunt solubiles precipue quarta ⁊ quinta. Nam ⁊ actio per quā constituitur aliquid sicut per actionē vel passionē de genere actionuis bene manet aliquādo cum termino sicut illuminatio cuz lumine ⁊ actio productiua intellectionis cū intellectione licet nō sit ita in omnib⁹. ¶ Similiter etiaz nō oportet ꝗtum ad quintā q quelibet causa equiuoca sit simpliciter nobilior suo effectu nisi eēt causa totalis: quia de partiali non oportet vel etiam illud cōstitutum nō esset per se finis eo modo quo finis habet rationē cause ⁊ priozis et nobiliozis sed

ad rōnes pceden.

magis haberet rationē effectus ⁊ vltimi quare ⁊c. Similiter etiā ad alias rationes posset aliquid dici sicut via satis in sequētibus apparebit.

Mēs doctoris. ¶ Dico autem ꝗtum ad istū articulū q dictamen sicut dictū est supra aliquādo accipit p habitu aliquādo pro actu aliquādo pro obiecto. Et dico q ĩ descriptione legis nō accipitur dictamen pro habitu nec pro actu sed magis pro obiecto cōplexo boni agibilis vel mali fugiendi sm rectā rationē. Vnde lex proprie est tale obiectum dictatū ab intellectu practico dicēte hoc est faciendū illud est dimittendum et actus intelligēdi legē vel habitus generatus ex ipsis nō potest dici lex pprie ⁊ formaliter. Ita q lex est verū agibile cōplexum se habēs per modū obiecti ad ipsum intellectū ⁊ patet tā de pncipio legis ꝗ de cōclusione legis q sunt obiecta pplexa actus intelligēdi vel habit⁹ generali ex tali actu et sicut obiectum cōplexum est aliquid vel non est aliquid extra actū vel habitū respectu legis eius sic lex ipsa potest dici esse aliquid vel non esse aliquid extra actum vel habitū intelligēdi legem sicut etiā principium vel conclusio potest dici aliquid se tenēs ex parte obiecti suo modo extra actum vel habitū sibi correspondētem ex parte intellectus vel saltē nō idem cū actu vel habitu ipso vt patet. Nec oportet q sit aliqd in re extra intellectū sicut etiā nec oportet q obiectū intellectionis simplicis sit aliquid extra intellectū in re licet non sit ipsa intellectio: sed obiectum eius. ¶ Sic dico in proposito de lege q̃ est obiectum cōplexum actus intelligendi ipsam q̃ est actus pertinēs ad secundam operationem intellectus quando apprehenditur sm se aliqua propositio legis vel est etiam actus pertinens ad tertiam operationē quando est actus deductiuus cōclusionis legis ex principio legis. ¶ Ex his cōcludo q non oportet legem id qd est formaliter esse aliquid reale positiuum inherēs menti hominis vel existēs in mente habētis legem vel scientis ipsaz sicut nec propositionē ipsam sed potius si est aliquid est ens rationis ⁊ propositio complexa est ens rationis et cetera talia licet actus vel habitus intelligendi legem bene sit aliquid reale sicut in deo sapientia diuina vel prudētia ⁊ actus suus intelligēdi ⁊ ĩ creatura habitus vel actus qui dicunt in mente aliqua accidētia positiua absoluta. ¶ Ex quo patet q argumēta aliozum primū ⁊ secundum nō concludūt contra primos sed tertium bene cōcludit ꝗtum ad hoc q oportet legem tenere se ex parte obiecti. Vltimū vero argumētum eodem modo potest euadi sicut primū ⁊ secundum. ¶ Sic ergo apparet quid est lex ⁊ q se tenet ex parte intellectus ⁊ per quem modum quia per modum obiecti non per modū habitus vel actus vel potentie: et hec de primo articulo principali.

Resolu.

legis antique nouē acceptiones

¶ Quātum ad secundum articulū. Lex mosayca que dicitur lex antiqua ⁊ lex christi que dicitur lex noua. ¶ Vno modo possunt accipi sm esse qd habent ⁊ habuerunt in mente legislatoris eterni scz dei ⁊ sic nulla earum est noua vel antiqua pprie accipiendo sed vtraq̃ eterna est tanq̃ partialiter vel quasi contenta in lege eterna dei que omne agibile vel fugibile sm rectam rationem cōprehendit: ideo etiam lex nature partialiter in lege diuina continetur sicut dictū est supra ⁊ ꝗtum ad tale esse est eterna sicut ⁊ obiectum a deo intellectum est ab eterno. ¶ Secūdo modo possunt accipi iste leges vt tradite sunt in scripto vel ĩ verbo primo et primis recipientibus ipsas ⁊ sic iā quelibet earū antiqua dici potest. Multa enim fluxerūt tēpora a traditiōe utriusq̃ licet mosayca multo sit antiquior: ⁊ ideo in comparatione ad mosayca potest dici noua ⁊ quelibet in sua prima traditiōe poterat dici noua: lex tamen christi noua dicitur specialiter quia post ipsaz nō succedet alia nec aliqua in qua sit salus succesit post eam. Et sic lex mosayce non potest dici noua: vt patet. ¶ Similiter etiā lex nature ꝗtum ad esse qd habet in mente creature rationalis vel intellectualis potuit dici noua in principio creature ⁊ modo bene antiqua potest dici licet quotidie innouetur in creaturis rationalib⁹ vel intellectualib⁹ que quotidie in generationib⁹ hominū de nouo creantur cuiusmodi sunt aīe humane ⁊ sic etiā quotidie innouat lex antiqua moysi ⁊ lex christi in cordibus suscipientium eas de nouo sicut patet. ¶ Hoc premisso dico q lex antiqua moysi totalis dicitur omnia obiecta preceptorū et aliozum scriptozum in libzis moysi que per se ptinent ad agibilia ⁊ quozum noticia directiua est voluntatis in agēdo aliquo vel fugiendo sm pcepta mozalia iudicialia ⁊ cerimonialia illius legis.

Lex nature.

quid lex vetus.

¶ Lex vero xpi dicitur omnia illa talia q̃ in euangelio continētur siue vt precepta siue vt consilia et omnia quecūq̃ erant mozalia illius antique legis et si qua nō in propria forma forte explicētur et similiter omnia que ex traditis in euangelio ⁊ illis q̃ bus ex euangelio q modo cadant sub lege saluādorum cuiusmodi sunt sacramenta ⁊ huiusmodi. Et tunc dicitur q lex noua tota in veteri lege continebatur sed non implicite sicut tradita est a Christo et apostolis diuulgata sed magis implicite saltem ꝗtum ad multa in figuris et verbis obscuris licet multa explicarentur in ea. Ita q lex noua ab antiqua non distinguitur nisi sicut explicita ab implicita ⁊ perfecta ab imperfecta sm Augustinum contra aduersarium legis ⁊ prophetarum ⁊ hoc ꝗtuz ad mozalia. Cerimonialia enim illius antique legis cessauerunt in noua ⁊ iudicialia ꝗtum ad multa sed mozalia remanserunt modificata amplius ⁊ determinata per xpm. Potest dici tamen q omnia illa euacuata veteris legis aliquid perfectionis significabāt futurū in lege noua ⁊ sic illa adeuiente debuerunt cessare: quia lex noua in illis non continebatur nisi sicut significatū in signo ⁊ figuratus in figura ⁊ lux in vmbra. De ambabus vero tā mosayca ꝗ euangelica. Dico q continētur quasi partialiter in lege eterna mentis diuine que oīa agibilia comprehendit ⁊ ad omnia se extendit tanq̃ lex vniuersalis ⁊ iste tanq̃ leges particulares ad quedam ⁊ non ad omnia se extendentes ⁊ ipsam diuinam legem non adequantes. Similiter dico de lege nature mentis create. Hec de secundo articulo principali.

quid lex noua.

¶ Quantum ad tertum articulum. An scilicet lex noua sit grauior ad obseruādum ꝗ lex antiqua dico absolute q nō. Tum quia paucioza sine cōparatione habet precepta. Intelige de lege noua sm q inuenitur tradita a christo

q lex noua sit leuior antiqus.

Nã multa precepta valde addita sunt a rectoribus populi christiani ad que illi qui viuunt sub lege noua obligãtur. Unde illa fuit onus importabile propter multitudinem preceptorum. Onus inquit petrus qd nec nos nec patres nostri portare potuim? Tum quia motiuum obseruationis noue legis est amor. Motiuum vero antique legis obseruatiõis fuit timor quasi seruilis amissionis scilicet bonorũ temporalium. Facilius autem fit quod fit ex amore licet sim se ⁊ ex parte sui sit difficilius ⁊ pfectius vel magis arduum ꝗ illud quod ex timore. Unde sm Augustinum breuis distinctio legis ⁊ euangelij timor et amor. Unde licet aliqua sint contẽta explicite in lege noua difficiliora vt credere trinitatẽ et diligere inimicũ ⁊ huiusmodi ꝗ in lege antiqua tamen ista facilior est. Tum quia etiã lex noua habet multo pfectiora auxilia et remedia ꝗ antiqua Habet enim perfectiorem gratiã ⁊ perfectiora sacramenta que ipsaꝫ efficiunt ex opere operato non ex opere operantis solum sicut sacramenta veteris legis quare ⁊c. Et ꝗtum ad omnia ista dicit Christus. Iugum enim meum suaue est ⁊ onus meũ leue. Hec de tertio articulo principali.

Petrus

August.

Christꝰ.

ad pnci. argumẽ. ¶ Ad primum principale concedo q̃ lex formaliter accipiendo ipsam non est habitus sed magis aliquod obiectum complexum sicut ostensum est supra. Utrum autem habitus cognitiuus talis obiecti sit fides respectu legis diuine siue fides adquisita siue infusa et respectu legis nature vel etiam talis habitus sit prudentia nõ intromitto me modo. Probabiliter tamen posset dici esse fides adquisita vel etiam prudentia quoquo modo. ¶ Ad secundum concedo q̃ non est actus: quia actu transeunte lex potest manere habitualiter in mente sicut etiã propositio aliqua. ¶ Ad tertium dico q̃ lex non est obiectũ legis sed magis habitus vel actus cognitiuꝰ legis. Et dico q̃ lex obiectum complexum est ad modus propositionis qd quidẽ formatur de bono vel malo sicut propositio aliqua formatus de subiecto enunciando seu affirmando vel negando p̃dicatum de ipso sicut de deo simplici termino formatur vna lex q̃ deus est colẽdus a creatura ⁊ vere colendus: quia sicut tractat in hoc tertio. Ipse est deus ⁊ dominus Iesus christus mediator dei ⁊ hominũ et humani generis reparator sm diuitias gratie sue sm quam obseruari possunt meritorie precepta et consilia legis sue. Qui cuꝫ deo patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat deus benedictus in secula seculorum. Amen.

Deuota cõclusio operis.

¶ Hic finem accipiunt ingeniosissime Questiones F. Ioannis de Bassolis minorite: Theologi pfundissimi sup Tertiuꝫ sentẽtiarũ: Nup bigilãti cura (vt intuẽti: ac intelligẽti videre est) castigate: ⁊ pristine ĩtegritati restitute. Parhisius (sed nullꝫ antea) impresse: Arte quidem et solertia Nicolai de Pratis fidelissimi calcographi. Sumptibus autem honestorum Bibliopolarum Francisci Regnault: ⁊ Ioannis Frellon. Anno xpi omnium redemptoris. Millesimo quingentesimo decimo sexto: idibus Ianuarij Sole aquarij gradum secundum cum parte. xxxviij. tertij occupante.

Laus Iesu.

Marcescit sine aduersario virtus.

Finis.